GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2014

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 2 / 7 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2014/3986 02.04.2014
YAMAN AKDENİZ VE DİĞERLERİ

002 2013/496 03.04.2014
ŞAHİN GÜZEL VE BÜLENT GÜZEL

003 2013/711 03.04.2014
KENAN YILDIRIM VE TURAN YILDIRIM

004 2013/736 03.04.2014
SADETTİN PAHSA VE BEDRİ ORUNDAŞ

005 2013/843 03.04.2014
ÖZGÜR GÖRMEZ

006 2013/1474 03.04.2014
ALİ KUTSAL

007 2013/1614 03.04.2014
K.Ş.

008 2013/2056 03.04.2014
ÖMER ÜĞDÜL

009 2013/2839 03.04.2014
NAİL ARTUÇ

010 2013/5512 03.04.2014
OSMAN BÜYÜKSU

011 2013/5881 03.04.2014
CEMAL AYDEMİR

012 2013/5921 03.04.2014
ÜNAL ÖZFUÇUCU

013 2013/6065 03.04.2014
ALİ ÖKSÜZ

014 2013/6398 03.04.2014
HASAN ELÇİ

015 2013/6833 03.04.2014
ÖMER TOPUZ

016 2012/636 15.04.2014
KEMAL YELER VE ALİ ARSLAN ÇELEBİ

017 2012/1145 15.04.2014
MEHMET ALİ İNCESU

İçindekiler - devam

018 2013/700 15.04.2014
MUSTAFA GÖK

019 2013/849 15.04.2014
KARLİS A.Ş.

020 2013/2228 15.04.2014
EJDER ÖZKAYA

021 2013/2253 15.04.2014
MEHMET ALİ İNCESU (2)

022 2013/2284 15.04.2014
IŞIL YAYKIR

023 2013/4785 15.04.2014
HAKAN COŞKUNER

024 2013/5278 15.04.2014
ABDULKADİR BOLLUK

025 2013/5521 15.04.2014
REMZİ İSPİR

026 2013/5680 15.04.2014
ASLI KIRMIZI DEMİRSEREN

027 2013/5956 15.04.2014
MURAT DURMAZ

028 2013/6229 15.04.2014
ŞEHNAZ AYHAN

029 2013/6325 15.04.2014
RAMAZAN SÖNMEZ

030 2013/6689 15.04.2014
ALİ YILMAZ

031 2013/8175 15.04.2014
MESUT ÖZBEZEN

032 2014/5559 25.04.2014
SEDAT VURAL

033 2012/575 08.05.2014
MUHARREM KESERCİ

034 2012/1128 08.05.2014
ESMA BAŞBAKKAL

İçindekiler - devam

035 2012/1205 08.05.2014
ŞAHİN KARAMAN

036 2012/1269 08.05.2014
AZİZ TURHAN

037 2013/596 08.05.2014
E.T.Y.İ. A.Ş.

038 2013/731 08.05.2014
REMZİ KUŞ

039 2013/1568 08.05.2014
TÜLAY ŞAHİN

040 2013/2213 08.05.2014
GÜRSEL ÖZKAN

041 2013/2294 08.05.2014
İSMET KAYA

042 2013/2625 08.05.2014
YILDIZ KURT

043 2013/3054 08.05.2014
TAHİR AYTİŞ

044 2013/3240 08.05.2014
AZİZ YILDIRIM

045 2013/5356 08.05.2014
SİNEM HUN

046 2013/6762 08.05.2014
EMİN ŞİRİN

047 2013/7562 08.05.2014
MEHMET ÇELİK

048 2013/7565 08.05.2014
ABDULKADİR AŞAN VE DİĞERLERİ

049 2013/7740 08.05.2014
MUKADDES ÖZEN VE DİĞERLERİ

050 2013/8404 08.05.2014
AZİZ YILDIRIM (2)

051 2013/835 28.05.2014
BEDİR AYAZ

İçindekiler - devam

052 2013/1280 28.05.2014
MEHMET ÇETİNKAYA VE MAİDE ÇETİNKAYA

053 2013/2666 28.05.2014
MEHMET CEMAL SADAK

054 2013/2712 28.05.2014
EROL TÜRKYILMAZ

055 2013/2878 28.05.2014
CEMAL SOĞUNÇ

056 2013/5049 28.05.2014
ZEYNEL TEMEL KANGAL

057 2013/5428 28.05.2014
CEMAL AYDIN

058 2013/5504 28.05.2014
MEHMET ALİ KURTULDU

059 2013/6882 28.05.2014
İSA DEMİRKAYA

060 2013/7951 28.05.2014
İZÇAĞ İZMİR ÇAĞDAŞ KİTABEVİ YAYINCILIK BİLGİ İŞLEM TURİZM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

061 2013/8613 28.05.2014
ADNAN KESKİN

062 2014/114 28.05.2014
MEHMET ÇIRPICI

063 2014/1050 28.05.2014
MEHMET HABERAL (2)

064 2014/4705 29.05.2014
YOUTUBE LLC CORPORATION SERVICE COMPANY VE DİĞERLERİ

065 2013/1497 18.06.2014
İDRİS KAYA

066 2013/1710 18.06.2014
YAŞAR UYANIK

067 2013/1743 18.06.2014
ORHAN KARTAL

068 2013/2235 18.06.2014
YILDIZ EĞİTİM VE YAYINCILIK TİC. A.Ş.

İçindekiler - devam

069 2013/2607 18.06.2014
ERDOĞAN DURU

070 2013/2814 18.06.2014
HANEFİ AVCI

071 2013/3839 18.06.2014
SİNO KAYA VE DİĞERLERİ

072 2013/4503 18.06.2014
ABİDİN NECİMOĞLU VE DİĞERLERİ

073 2013/4507 18.06.2014
ABDURRAHMAN ÖZEKİNCİ VE DİĞERLERİ

074 2013/5468 18.06.2014
NAZİF ÇALIKOĞLU

075 2013/6044 18.06.2014
EMİNE SARIDAĞ VE DİĞERLERİ

076 2013/6247 18.06.2014
HADİYE MELEK ÖNDER

077 2013/6265 18.06.2014
ÖMER MERCEN VE DİĞERLERİ

078 2013/6792 18.06.2014
MEHMET ERBEK

079 2013/6816 18.06.2014
VEDAT SUNAY

080 2013/6846 18.06.2014
ADİL GÖKALP

081 2013/6924 18.06.2014
HSH NORDBANK AG

082 2013/7057 18.06.2014
HÜSEYİN SÜRAL

083 2013/7070 18.06.2014
AHMET DEMİROL

084 2013/7275 18.06.2014
ŞEHMUS DAŞ

085 2013/7276 18.06.2014
SADULLAH ARSLAN

İçindekiler - devam

086 2013/7282 18.06.2014
HÜSEYİN YILMAZ

087 2013/7283 18.06.2014
HÜSEYİN YILMAZ (2)

088 2013/7503 18.06.2014
ERCAN BEKAR

089 2013/7541 18.06.2014
MESUT DEĞER

090 2013/7800 18.06.2014
SENCER BAŞAT VE DİĞERLERİ

091 2013/7845 18.06.2014
CEMALEDDİN DEMİRCAN VE DİĞERLERİ

092 2013/8172 18.06.2014
AHMET ALKAN

093 2013/8478 18.06.2014
MUSA ÖZKAN

094 2013/8485 18.06.2014
ZELİHA TAŞKIN VE AYSEL TAŞKIN

095 2013/8698 18.06.2014
HASAN KARAKAŞ

096 2013/8870 18.06.2014
KARAMAN SİYAHTAŞ VE YAVUZHAN SİYAHTAŞ

097 2013/8872 18.06.2014
MEHMET ENVER KIRKER VE DİĞERLERİ

098 2013/9062 18.06.2014
SÜLEYMAN ÖNER VE DİĞERLERİ

099 2014/433 18.06.2014
HAŞİM ÇELİK

100 2014/767 18.06.2014
EYUP AKSARI

YAMAN AKDENİZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/3986 | Karar tarihi: 02.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3986

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAMAN AKDENİZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3986)

Karar Tarihi: 2/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Celal Mümtaz AKINCI

M. Emin KUZ

Raportör : Esat Caner YILMAZOĞLU

Başvurucu : Yaman AKDENİZ

Vekili : Av. Hüsnü ÖNDİL

2.Başvurucu : Mustafa Sezgin TANRIKULU

Vekili : Av. Berk BAŞARA

3.Başvurucu : Kerem ALTIPARMAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular kullanıcısı oldukları twitter.com isimli internet sitesine erişimin engellenmesine dair Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) işlemi nedeniyle Anayasa'nın 26., 27., 40. ve 67. maddelerinin ihlal edildiğini ve anılan işleme karşı etkili bir yargı yolu bulunmadığını ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 24-25/3/2014 tarihlerinde doğrudan Anayasa Mahkemesine yapılmıştır. Dilekçeler ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Benzer yöndeki 2014/3987 ve 2014/4091 sayılı başvuruların konu bakımından aynı hukuki nitelikte bulunması nedeniyle 2014/3986 sayılı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanınca 28/3/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve başvurunun bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Bölüm, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurular hakkında ivedilikle karar verilmesini gerekli görerek Bakanlık cevabı beklenilmeden başvuruyu kabul edilebilirlik ve esas bakımından değerlendirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, sosyal medya platformu twitter.com isimli internet sitesinin aktif olarak kullanıcılarıdır.

8. TİB, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 7/3/2014 tarih ve 2011/762, Samsun 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 4/3/2014 tarih ve 2014/223, İstanbul Anadolu 5. Sulh Ceza Mahkemesinin 18/3/2014 tarih ve 2014/181 ve İstanbul Anadolu 14. Asliye Ceza Mahkemesinin 3/2/2014 tarih ve 2011/795 sayılı kararlarına istinaden koruma tedbiri kararı uygulamış ve twitter.com adresine ulaşım engellenmiştir.

9. TİB'in kararı şöyledir:

"…

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, 5651 sayılı Kanun ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine göre çalışmalarını yürütmektedir.

Vatandaşlarımızın şikayetleri üzerine, Twitter'da kişilik haklarının ve özel hayatın gizliliğinin ihlali nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerince erişimi engelleme kararları verilmiştir.

Bu kararlar, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na ulaşmış ve Başkanlığımız tarafından içeriğin çıkarılması Twitter'dan istenmiştir.

Ancak, mahkeme kararlarının uygulanması hususunda tüm iyi niyet çabalarımıza karşılık Twitter bu kararlara duyarsız kalmış ve mahkeme kararlarını tanımamıştır.

Yurtdışı merkezli sözkonusu internet sitesi Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinin vermiş olduğu kararları yok saymıştır.

Bu nedenle, vatandaşlarımızın ileride telafisi mümkün olmayacak mağduriyetlerinin önlenmesi için başka bir seçenek kalmadığından mahkeme kararları doğrultusunda Twitter'a erişimin engellenmesi tedbiri uygulanmıştır. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, hukuk devleti ilkesi çerçevesinde mahkeme kararlarını uygulamakla yükümlüdür.

Yurt dışı merkezli söz konusu internet sitesi, Türk mahkemelerinin kararlarına uyarak hukuka aykırı içerikleri çıkardığı takdirde, tedbir amaçlı uygulanan erişimin engellenmesine son verilecektir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.”

10. TİB, ulaşımı engellenen twitter.com adresine kullanıcıların DNS ayarlarını değiştirilerek girdiğinin tespit edilmesi üzerine Google DNS adreslerine erişimi engellemiştir.

11. Başvurucular, TİB’in bu kararına karşı idari yargı mercileri önünde iptal davası açılmasının tüketilmesi gerekli etkili bir yol olmadığı iddiası ile doğrudan bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

12. Bu arada söz konusu erişimin engellenmesi işlemine karşı Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı tarafından Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu hasım gösterilerek yürütmeyi durdurma istemli olarak açılan davada, Ankara 15. İdare Mahkemesi 25/3/2014 tarihinde davalı idarelerin savunması ve ara karar cevabı alınıp ya da savunma ve ara kararına cevap verme süresi geçip yeni bir karar verilinceye kadar dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulmasına oyçokluğuyla karar vermiştir.

13. Ankara 15. İdare Mahkemesinin anılan kararının yürütmenin durdurulmasına ilişkin kısmı şöyledir:

“..

Dava konusu işlemin "twitter.com" isimli internet sitesine erişimin tamamen engellenmesine ilişkin olması, bu durumun Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan ifade ve haberleşme hürriyetini kısıtlayabilecek nitelikte olması ve uygulanması halinde telafisi güç zarar doğurabilecek nitelikte bulunması nedeniyle, davalı idarenin savunması ve ara kararı cevabı alınıp ya da savunma ve ara kararına cevap verme süresi geçip yeni bir karar verilinceye kadar dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulmasına... Savunma ve ara kararına cevap verilebilmesi için davalı idarelere (15) gün süre tanınmasına, 25/03/2014 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.”

B. İlgili Hukuk

14. 1982 Anayasası’nın 138. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”

15. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 27. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

“Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler. Uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemlerin yürütülmesi, savunma alındıktan sonra yeniden karar verilmek üzere, idarenin savunması alınmaksızın da durdurulabilir”.

16. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 27. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

“Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar; Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarına, bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine, idare ve vergi mahkemeleri ile tek hâkim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine,

çalışmaya ara verme süresi içinde ise idare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen kararlara en yakın nöbetçi mahkemeye veya kararı veren hâkimin katılmadığı nöbetçi mahkemeye, kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün

içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir. İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde karar vermek zorundadır. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir."

17. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Kararların sonuçları" başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez."

18. 4/5/2007 tarih ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hâkim, bu madde kapsamında vereceği erişimin engellenmesi kararlarını esas olarak, yalnızca kişilik hakkının ihlalinin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verir. Zorunlu olmadıkça internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez. Ancak, hâkim URL adresi belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine kanaat getirmesi hâlinde, gerekçesini de belirtmek kaydıyla, internet sitesindeki tüm yayına yönelik olarak erişimin engellenmesine de karar verebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 2/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru dosyası incelenerek gereği düşünüldü.

A. Başvuruculaların İddiaları

20. Başvurucular, TİB tarafından İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı ve bazı mahkemelerce verilen kararlara istinaden koruma tedbiri uygulanarak twitter.com adresine erişimin engellendiğini, TİB'in bu işlemine dayanak olarak gösterdiği mahkeme kararlarının twitter.com isimli siteye erişimin tamamen engellenmesine yönelik olmadığını, bu uygulamanın hukuka aykırı olduğu ve keyfi nitelik taşıdığı, bilgiye ulaşma imkânının yanında bilgiyi yayma hakkını da ciddi şekilde sınırladığını, uygulamanın sadece anılan sitede mevcut olan değil bu sosyal ağda ileride paylaşılacak bilgilere de erişimi engellediğini ve bu haliyle Anayasa'da mutlak olarak yasaklanmış olan sansürü mümkün kıldığını, söz konusu işlemin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Sözleşmenin (AİHS) 10. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğüne ilişkin benimsediği ilkelere aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir.

21. Başvurucular ayrıca 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kişilik haklarının ihlali iddiasının söz konusu olduğu hallerde erişimin sadece hâkim kararı ile ve ihlalin gerçekleştiği kısma ilişkin olarak engellenebileceğini, tüm sitenin erişime engellenmesinin de ancak gerekçesini belirtmek kaydı ile hâkim kararı ile verilebileceğini, hâkim tarafından URL bazında kısmi engelleme kararı verilmesi halinde TİB'in sitenin tamamen erişime kapatılmasına karar vermesinin fonksiyon gaspı niteliğinde olduğunu,

TİB'in engelleme kararına dayanak gösterdiği yargı kararlarının belli URL adreslerine erişimin engellenmesine yönelik olmasına rağmen TİB tarafından twitter.com adlı internet sitesine erişimin tamamen engellenmesinin kanuni dayanağı olmadığını iddia etmektedirler. Başvurucular erişimin engellenmesi yönündeki sınırlamanın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin kriterlere aykırılık oluşturduğu, özel hayatın korunması ile ifade özgürlüğü arasındaki dengeyi sağlamadığı, twitter. com isimli siteye 30 Mart 2014 tarihinde yapılacak yerel seçimlerin hemen öncesinde erişimin engellenmesi ile dolaylı bir sansür etkisi yaratıldığı gerekçesiyle Anayasa'nın 26., 27., 40. ve 67. maddelerinde tanımlanan haklarını ihlal ettiğini ileri sürerek ihlalin tespiti talebinde bulunulmuşlardır.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Başvurucular anılan işleme karşı idari yargı merciine başvurulmasının etkili bir başvuru yolu olmadığını, dolayısıyla bu yolun tüketilmesinin gerekmediğini ileri sürmüşlerdir.

23. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının twitter.com isimli siteye erişimi engellemesine ilişkin başvuruların değerlendirilmesi sürecinde aynı işleme karşı Türkiye Barolar Birliğince yürütmeyi durdurma istemli olarak açılan iptal davasında Ankara 15. İdare Mahkemesince 25/3/2014 tarihinde anılan işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir.

24. Yukarıda (§14, §17) yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca yargı kararının icaplarına göre gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olan idarece anılan internet sitesinin bu konudaki mahkeme kararına rağmen erişime açılmadığı, her ne kadar kanunda yargı kararının yerine getirilmesine ilişkin sürenin otuz günü geçemeyeceği belirtilmiş ise de bu sürenin azami bir süreye işaret ettiği anlaşılmaktadır. Hukuk devletinde yargı kararının uygulanması, yalnızca şeklen bir yerine getirmeyi değil, objektif koşullar altında, olabilecek en kısa süre içinde, tespit edilen hukuka aykırılığın giderilmesini gerektirir. Bu konuda verilen yürütmeyi durdurma kararının, işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleştiği tespitine dayandığı ve yürütmesinin durdurulmasına karar verilen işlemin doğurduğu olumsuz etkinin idarece giderilmesi zorunluluğu da dikkate alındığında, TİB tarafından anılan sitenin derhal erişime açılmaması nedeniyle bu yükümlülüğün yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

25. İfade özgürlüğü, demokratik toplumun temellerinden biri olup toplumun gelişmesi ve bireyin kendini gerçekleştirmesi için vazgeçilmez koşullar arasında yer alır. Toplumsal çoğulculuğa ancak her türlü fikrin serbestçe ifade edilebildiği özgür tartışma ortamında ulaşılabilir. Bu bağlamda toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Aynı şekilde birey özgün kişiliğini düşüncelerini serbestçe ifade edebildiği ve tartışabildiği bir ortamda gerçekleştirebilir (B.No:2013/2602,23/1/2014, §41).

26. Ülkemizde milyonlarca kullanıcısı olan bir sosyal paylaşım sitesine erişimin engellenmesinin bu kişilerin demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünü sınırlayıcı etkisi dikkate alındığında, bu tür sınırlamaların hukuka uygunluğunun acilen denetlenmesi ve hukuka aykırılık tespiti halinde sınırlamanın hemen kaldırılması demokratik hukuk devleti ilkesinden kaynaklanan bir zorunluluktur. Söz konusu idari uygulamaya ilişkin yukarıda belirtilen yürütmeyi durdurma kararına rağmen başvurucuların ihlal iddiasına konu olan twitter.com isimli siteye erişimin halen mümkün olmadığı görülmektedir. Sosyal

medyada belli olay ve olgulara ilişkin olarak paylaşılan haber ve düşüncelerin zamanın geçmesiyle güncelliğini yitirip etki ve değerini kaybedebileceği açıktır. Bu durumda yargı kararının yerine getirilerek siteye erişimin ne zaman sağlanacağı konusundaki belirsizliğin sürmesi karşısında ihlali ve olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak bakımından etkili ve erişilebilir nitelikte bir koruma sağladığının söylenemeyeceği ve böylece başvuruculara idare mahkemesine başvurmalarının etkili bir yol olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Başvuruculara Anayasa'nın 26. maddesine ilişkin şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı görüldüğünden başvuruların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Başvurucular, TİB'in engellemeye dayanak olarak gösterdiği mahkeme kararlarının twitter.com isimli siteye erişimin tamamen engellenmesine yönelik olmadığını, TİB'in keyfi engelleme yöntemleri deneyerek twitter.com isimli siteye erişimi kesmesinin hukuki bir dayanağının bulunmadığını, bu işlemin bilgiye ulaşma imkânının yanında bilgiyi yayma hakkını da ciddi şekilde sınırladığını, engellemenin sadece anılan sitede mevcut olan değil ileride paylaşılacak bilgilere de erişimi engellediğini ve bu haliyle Anayasa'da mutlak olarak yasaklanmış olan sansürü mümkün kıldığını belirtmişlerdir.

29. Başvurucular, internet ortamında erişimin sadece hâkim kararı ile engellenmesinin mümkün olduğunu, bu engellemenin ihlalin gerçekleştiği kısma ilişkin olarak içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle yapılabileceğini, tüm sitenin erişime kapatılmasının da ancak gerekçesini belirtmek kaydı ile hâkim kararı ile mümkün olacağını, hâkim tarafından URL bazında kısmi engelleme kararı verilmesi halinde TİB'in sitenin tamamen kapatılmasına karar vermesinin fonksiyon gaspı niteliğinde olduğunu, TİB'in engelleme kararına dayanak teşkil eden yargı kararlarında belli URL adreslerine erişimin engellendiği halde TİB tarafından twitter.com adlı internet sitesine ulaşımın tamamen engellenmesinin hukuken mümkün olmadığını belirtmişlerdir.

30. Başvurucular, anılan internet sitesine erişimin engellenmesinin temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin anayasal kriterlere uygun olmadığını, özel hayatın korunması ile ifade özgürlüğü arasındaki dengenin sağlanamadığını, twitter. com isimli siteye 30 Mart 2014 tarihinde yapılacak yerel seçimlerin hemen öncesinde erişimin engellenmesi ile dolaylı bir sansür etkisi yaratıldığını ifade etmişlerdir.

31. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

32. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. …

Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin

temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

33. Anılan düzenlemeler uyarınca ifade özgürlüğü, sadece "düşünce ve kanaate sahip olma" özgürlüğünü değil aynı zamanda sahip olunan "düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma", buna bağlı olarak "haber veya görüş alma ve verme" özgürlüklerini de kapsamaktadır. Bu çerçevede ifade özgürlüğü bireylerin serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (B.No:2013/2602,23/1/2014, §40).

34. İfade özgürlüğü, demokratik toplumun temellerinden biri olup toplumun gelişmesi ve bireyin kendini geliştirmesi ve gerçekleştirmesi için vazgeçilmez koşullar arasında yer alır. Hakikat ışığı fikirlerin çarpışmasından doğar. Bu bağlamda toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Aynı şekilde birey özgün kişiliğini düşüncelerini serbestçe ifade edebildiği ve tartışabildiği bir ortamda gerçekleştirebilir. İfade özgürlüğü, kendimizi ve başkalarını tanımlamada, anlamada ve algılamada, bu çerçevede başkalarıyla ilişkilerimizi belirlemede ihtiyaç duyduğumuz bir değerdir (B.No:2013/2602,23/1/2014, §41).

35. İfade özgürlüğünün, toplumsal ve bireysel işlevini yerine getirebilmesi için AİHM'nin de ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında sıkça belirttiği gibi, sadece toplumun ve devletin olumlu, doğru ya da zararsız gördüğü "haber" ve "düşüncelerin" değil, devletin veya halkın bir bölümünün olumsuz ya da yanlış bulduğu, onları rahatsız eden haber ve düşüncelerin de serbestçe ifade edilebilmesi ve bireylerin bu ifadeler nedeniyle herhangi bir yaptırıma tabi tutulmayacağından emin olmaları gerekir. İfade özgürlüğü, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin temeli olup bu özgürlük olmaksızın "demokratik toplumdan" bahsedilemez (Handyside/Birleşik Krallık,B.No: 5493/72, 7/12/1976, §49).

36. Anayasa'da sadece düşünce ve kanaatler değil, ifadenin tarzları, biçimleri ve araçları da güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak ifade edilmiş ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (B.No:2013/2602,23/1/2014, §43).

37. Bu bağlamda ifade özgürlüğü, Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerin önemli bir kısmı ile doğrudan ilişkilidir. Görsel ve yazılı medya araçları yoluyla fikir, düşünce ve haberlerin yayılmasını güvence altına alan basın özgürlüğü de düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanılma araçlarından biridir. Basın özgürlüğü, AİHS'de ifade özgürlüğüne ilişkin 10. Madde kapsamında koruma altına alınmışken, Anayasa'nın 28

ilâ 32. maddelerinde özel olarak düzenlenmiştir (B.No:2013/2602, 23/1/2014, §44).

38. Demokratik bir sistemde, kamu gücünü elinde bulunduranların yetkilerini hukuki sınırlar içinde kullanmalarını sağlamak açısından basın ve kamuoyu denetimi en az idari ve yargısal denetim kadar etkili bir rol oynamakta ve önem taşımaktadır. Halk adına kamunun gözcülüğü işlevini gören basının işlevini yerine getirebilmesi özgür olmasına bağlı olduğundan basın özgürlüğü, herkes için geçerli ve yaşamsal bir özgürlüktür. (bkz. AYM, E.1997/19, K.1997/66, K.T. 23/10/1997),(benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Lingens/Avusturya, B. No: 9815/82, 8/7/1986, § 41; Özgür radyo-Ses Radyo Televizyon Yapım ve Tanıtım AŞ/Türkiye, B. No: 64178/00, 64179/00, 64181/00, 64183/00, 64184/00, 30/3/2006 § 78; Erdoğdu ve İnce/Türkiye, B. No: 25067/94, 25068/94, 8/7/1999, § 48; Jersild/Danimarka, B.No: 15890/89, 23/9/1994, §31).

39. İnternet modern demokrasilerde başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bakımından önemli bir araçsal değere sahip bulunmaktadır. İnternetin sağladığı sosyal medya zemini kişilerin bilgi ve düşüncelerini açıklama, karşılıklı paylaşma ve yaymaları için vazgeçilmez niteliktedir. Bu nedenle düşünceyi açıklamanın günümüzde en etkili ve yaygın yöntemlerinden biri haline gelen internet ve sosyal medya araçları konusunda yapılacak düzenleme ve uygulamalarda devletin ve idari makamların çok hassas davranmaları gerektiği açıktır.

40. Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü mutlak ve sınırsız değildir. Bu bağlamda düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü kullanılırken bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edecek tutum ve davranışlardan kaçınılması gerekir. Nitekim Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinin koruma altına aldığı düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti Anayasa'nın 13. maddesindeki koşullara uygun olarak, bu maddelerde belirtilen sebeplerle sınırlandırılabilir. Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamalar ancak kanunla yapılabilir ve demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı gibi hak ve özgürlüklerin özlerine de dokunamaz.

41. İfade özgürlüğüne yönelik sınırlamalar konusunda devletin ve kamu makamlarının takdir yetkisine sahip olduğu belirtilmelidir. Ancak bu takdir alanı da Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir. Demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk, ölçülülük ve öze dokunmama kriterleri çerçevesinde yapılacak denetimde genel ya da soyut bir değerlendirme yerine, ifadenin türü, şekli, içeriği, açıklandığı zaman, sınırlama sebeplerinin niteliği gibi çeşitli unsurlara göre farklılaşan ayrıntılı bir değerlendirme yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Öze dokunmama ya da demokratik toplum gereklerine uygunluk kriterleri, öncelikle ifade hürriyeti üzerindeki sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmalarını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendilerini göstermelerini gerektirmektedir. Nitekim AİHM de demokratik toplumda gerekli olmayı, "zorlayıcı sosyal ihtiyaç" şeklinde somutlaştırmaktadır. Buna göre, sınırlayıcı tedbir, zorlayıcı bir sosyal ihtiyacın karşılanması ya da gidilebilecek en son çare niteliğinde değilse, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilmemektedir. Aynı şekilde zorlayıcı sosyal ihtiyacın varlığı araştırılırken de soyut bir değerlendirme yapılmayıp, ifade ortamına dahil olan ifade edenin sıfatı, hedef alınan kişinin kimliği, tanınmışlık düzeyi, ifadenin içeriği, ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı gibi çeşitli hususlar göz önünde bulundurulmalıdır. (Bu konudaki AİHM kararları için bkz. Axel Springer AG / Almaya, [BD], B.No: 39954/08, 7/2/2012; Von Hannover/Almanya (no.2) [BD], 40660/08 ve 60641/08, 7/2/2012)

42. Kamu otoritesince yapılan müdahalenin haklı sebeplere dayanması, hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması sırasında hakların özüne dokunulmaması ve ölçülü olunması gerekmektedir. Hakkın amacına uygun şekilde kullanımını son derece zorlaştıran, ciddi suretle güçleştiren, örtülü bir şekilde kullanılamaz hale koyan ve etkisini ortadan kaldıran sınırlamalar öze dokunur niteliktedir (bkz. AYM, E.2006/121, K.2009/90, K.T. 18/6/2009). Sınırlama amacı ile aracı arasında adil bir dengenin gözetilmesi şeklinde tarif edilen ölçülülük ilkesi ile daha az sınırlayıcı ya da daha hafif tedbirlerle sınırlama amacına ulaşılması mümkün olduğu halde hak ve hürriyetleri daha çok sınırlayan, haklardan yararlanacak kişilere daha ağır yükümlülükler getiren düzenlemelerin önlenmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla belli bir amaca ulaşmak için alınan sınırlayıcı tedbir, gereğinden ağır ve katı ise o sınırlama ölçülü olmayacağı gibi demokratik toplum düzenine de uygun bir sınırlama olmayacaktır (B.No:2013/2602,23/1/2014, §51).

43. İfade özgürlüğü konusunda devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Kamu makamları negatif yükümlülük kapsamında Anayasa'nın 13. ve 26. maddeleri kapsamında zorunlu olmadıkça ifadenin açıklanmasını ve yayılmasını yasaklamamalı ve yaptırımlara tabi tutmamalı; pozitif yükümlülük kapsamında ise ifade özgürlüğünün gerçek ve etkili korunması için gereken tedbirleri almalıdır (benzer yöndeki AİHM görüşü için bkz. Özgür Gündem/Türkiye, B.No:23144/93, 16/3/2000, §43). Bu denge kurulurken Anayasanın 13. ve 26. maddeleri kapsamında kanunen öngörülen sınırlı sebeplerle ve meşru amaçlarla, demokratik toplum düzeninin gerekleri gözetilerek, sınırlama amacı ile aracı arasında ölçülü bir dengenin gözetilmesi ve hakkın özüne dokunulmaması gereklidir (B.No:2013/2602,23/1/2014, §56).

44. Anayasa Mahkemesi, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını, müdahalede bulunulurken hakkın özüne dokunulup dokunulmadığını, ölçülü davranılıp davranılmadığını her olayın kendine has özelliklerine göre takdir edecektir (B.No:2013/2602,23/1/2014, §61).

45. Somut olayda başvurucular, kullanıcısı oldukları twitter. com isimli internet adresine erişimin engellenmesi nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmektedirler. Genel ilkelerin açıklanmasından sonra bu genel ilkelerin somut olaya uygulanması sırasında ifade özgürlüğüne "müdahale olup olmadığı", müdahale varsa "müdahalenin haklı sebeplere dayanıp dayanmadığı", haklı sebep varsa "müdahalenin demokratik toplum düzeni için gerekli olup olmadığı ve ölçülü olup olmadığı" hususları değerlendirilecektir.

46. Başvuru konusu olayda TİB'in bazı mahkeme kararlarını gerekçe göstererek twitter.com internet sitesine erişimi engellediği anlaşılmakta ise de dayanak gösterilen kararların incelenmesinden söz konusu kararların sadece belli URL adreslerine erişimin engellenmesine yönelik olduğu, derece mahkemelerince doğrudan twitter.com internet adresine erişimi engellemeye yönelik bir karar alınmadığı anlaşılmaktadır.

47. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının ilgili mevzuat hükümleri gereğince erişimin engellenmesine ilişkin kararının kural olarak bir yargı kararını gerektirdiği, bu konuda görevli mahkemelerin sulh ceza mahkemeleri olduğu ve mahkemelerce verilen kararın niteliği itibariyle bir ceza muhakemesi koruma tedbiri olduğu açıktır. Buna göre TİB ancak mahkemece bu konuda alınmış bir karara dayalı olarak ve bu kararda öngörülen tarzda engelleme kararının icrasını gerçekleştirebilecektir.

48. Bir kamu idaresi olan TİB'in bir internet sitesine erişimi engellenmesine yönelik yaptığı müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı ve müdahalede bulunulurken

ölçülü davranılıp davranılmadığı konusunda hangi genel ilkelerden hareket edileceği yukarıda belirtilmişti (§§ 37- 40). Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlandırmalar kanunla öngörülmeli ve sınırlamalar kanuna uygun olmalıdır. Somut olayda, erişimin engellenmesinin URL bazında değil de tüm bir siteye yönelik erişimin engellenmesi şeklinde uygulandığı görülmektedir. 5651 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemeler dikkate alındığında TİB'in kararına dayanak gösterdiği mahkeme kararlarını aşan ve milyonlarca kullanıcısı bulunan bir sosyal medya ağı olan twitter.com sitesine erişimin tamamen engellenmesini öngören işlemin kanuni dayanağının bulunmadığı ve bu sosyal paylaşım sitesine erişimin kanuni dayanağı olmaksızın ve sınırları belirsiz bir yasaklama kararı ile engellenmesinin demokratik toplumların en temel değerlerinden biri olan ifade özgürlüğüne ağır bir müdahale oluşturduğu açıktır.

49. Bu durumda, bireysel başvuruya konu edilen ihlal iddiasının konusunu oluşturan ifade özgürlüğünün demokratik hukuk devletindeki önemi dikkate alındığında TİB tarafından twitter.com isimli internet sitesine erişimin engellenmesi yalnızca bu engellemeye dayanak gösterilen ve URL bazlı verilen kararların muhataplarını değil, twitter.com ağından yararlanan tüm kullanıcıların ifade özgürlüğüne yönelik ağır müdahale niteliğinde olduğu ve hukuki dayanağının olmaması nedeniyle başvuruculların Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvuruculların Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculardan Yaman Akdeniz'e 206,10 TL bireysel başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekalet ücreti toplamı olan 1.706,10 TL'nin, Mustafa Sezgin Tanrıkulu'na 206,10 TL bireysel başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekalet ücreti toplamı olan 1.706,10 TL'nin, Kerem Altıparmak'a 206,10 TL bireysel başvuru harcından oluşan yargılama giderlerinin ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculların Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın birer örneğinin 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca, İHLALİN VE SONUÇLARININ ortadan kaldırılmak üzere Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ve Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına gönderilmesine,

2/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞAHİN GÜZEL VE BÜLENT GÜZEL

B. No: 2013/496 | Karar tarihi: 03.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/496

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞAHİN GÜZEL VE BÜLENT GÜZEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/496)

Karar Tarihi: 3/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Celal Mümtaz AKINCI

M. Emin KUZ

Raportör : Serhat ALTINKÖK

Başvurucular : Şahin GÜZEL

Bülent GÜZEL

Vekili : Av. Yüksel ILGIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresi dolmasına rağmen tahliye edilmediklerini ileri sürerek Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiş ve tahliye edilerek tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucular tarafından 7/1/2013 tarihinde İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 6/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm, 26/6/2013 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemenin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 27/6/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 26/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvuruculara 29/7/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmamışlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığının görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculardan Şahin Güzel 6/2/2007 tarihinde gözaltına alınarak 10/2/2007 tarihinde, Bülent Güzel 20/2/2007 tarihinde gözaltına alınarak 21/2/2007 tarihinde tutuklanmıştır.

9. Başvuruculaın, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/2/2010 tarih ve E.2007/139, K.2010/81 sayılı ilamıyla "uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapmak veya sağlamak, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak" suçlarından 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53. maddesi ile 58. maddesinin (7), (8), (9) numaralı, 63., 188. maddesinin (3), (4), (5) numaralı ve 220. maddesinin (2) ila (4) numaralı fıkraları uyarınca hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

10. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/2/2010 tarihli kararı, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 15/4/2011 tarih ve E.2010/52594, K.2011/3970 sayılı ilamıyla bozulmuştur.

11. Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 15/4/2011 tarihli bozma kararı üzerine İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinde devam olunan yargılama sırasında başvurucular 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesinde belirtilen beş yıllık azami tutukluluk süresini doldurduklarını belirterek tahliye edilmelerini ve haklarında adli kontrol hükümlerinin uygulanmasını talep etmişler, ancak Mahkeme talepleri 3/10/2012 tarihli duruşmada reddetmiştir.

12. Başvurucular, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/10/2012 tarihli kararına itiraz etmişler, itiraz İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/11/2012 tarih ve 2012/816 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir. Karar 12/12/2012 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir. Başvurucular 7/1/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

13. Yargılanmasına devam olunan başvuruculaın, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 2/4/2013 tarihli beşinci celsesinde "… daha önce haklarında suç örgütü marifetiyle uyuşturucu ticareti yapmak ve uyuşturucu ticareti yapmak suçlarından tutuklama müzekkeresi çıkarıldığı, ancak suç örgütü üyesi olmakla ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşıldığından sanıkların suç örgütü üyesi olmak suçundan da tutuklanmalarına" karar verilmiştir.

14. UYAP üzerinden edinilen bilgiye göre, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 9/5/2013 tarih ve E.2011/119, K.2013/115 sayılı kararıyla başvuruculaın ayrı ayrı 26 sene 11 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

15. Başvurucular hakkındaki dava temyiz aşamasında derdesttir.

B. İlgili Hukuk

16. 5271 sayılı Kanun'un 8. ve 9. maddeleri şöyledir:

“Bağlantı kavramı

Madde 8 – (1) Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır.

(2) Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de bağlantılı suç sayılır.

Davaların birleştirilerek açılması

Madde 9 – (1) Bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkemelerin görevine giriyorsa, bunlar hakkında birleştirilmek suretiyle yüksek görevli mahkemede dava açılabilir.”

17. Aynı Kanun’un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.”

18. Kanun’un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.”

19. Anılan Kanun’un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (d) bentleri ile son cümlesi şöyledir:

“Tazminat istemi

Madde 141 – (1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

…

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

…

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.”

20. Anılan Kanun’un 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/1/2013 tarih ve 2013/496 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucular, Kanun’da öngörülen azami tutukluluk süresi dolmasına rağmen tahliye edilmediklerini ileri sürerek Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiş ve tahliye edilerek tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Adalet Bakanlığı görüşünde, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ila (d) bentleri uyarınca, kanuna aykırı olarak tutulduğunu iddia eden kişinin tazminat talep etme hakkına sahip olduğunu, anılan Kanun'un 142. maddesine göre bu başvurunun kararın veya hükmün kesinleşmesinden sonra üç ay içinde yapılması gerektiğini, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin de (AİHM) Demir/Türkiye ve Balca/Türkiye kararlarında, yukarıda bahsedilen Kanun'daki tazminat düzenlemesini öncelikle başvurulması gereken etkin bir iç hukuk yolu olarak değerlendirdiğini, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 4/4/2012 tarih ve E.2011/15700, K.2012/9187 ile 15/5/2012 tarih ve E.2011/20114, K.2012/12183 sayılı kararlarında, 5271 sayılı Kanun'un 141. ve 142. maddeleri ile ilgili olarak bazı durumlarda tazminat talebinin incelenebilmesi için davanın esasıyla ilgili karar verilmesi zorunluluğunun bulunmadığı yönünde karar verildiğini, belirtilen mevzuat hükümleri, AİHM içtihatları ve Yargıtay kararlarına göre, öncelikle başvurulması gereken bir yol bulunmasına rağmen, başvurucunun dilekçesinde belirtilen kanun hükümleri doğrultusunda tazminat talebinde bulunduğuna ilişkin herhangi bir bilgi bulunmadığını, bu nedenle başvurucunun tutukluluk süresinin uzun olduğu ve Kanun'da düzenlenen azami tutukluluk süresini doldurmasına rağmen tutukluluğunun devam ettiğine ilişkin şikâyetleri ile ilgili başvuru yollarının tüketilmediğini belirtmiştir.

24. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmamışlardır.

25. Başvurucular, Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılmış olduğunun tespitiyle tahliyelerine karar verilmesini ve tazminata hükmedilmesini talep etmektedirler. 5271 sayılı Kanun'un koruma tedbirleri nedeniyle tazminata dair düzenlemelerine bu açıdan bakıldığında, başvurucuların şikâyetiyle ilgili bir çözüm getirilmediği görülmektedir. Başvurulması hâlinde bu yol yalnızca maddi ve manevi zararların giderilmesini teminat altına almakta, fakat hukuka aykırı tutulduğu tespit edilse dahi kişiye serbest bırakılma konusunda bir imkân sunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi birçok kararında bireysel başvurunun esastan incelenmesinden önce tutukluluk hâli sona ermediği sürece, kişinin bu yola gitmesinin somut talebi açısından etkili sayılamayacağına ve dolayısıyla tüketilmesi gerekmediğine hükmetmiştir (Benzer birçok karar yanında bkz: B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 33). Mevcut başvuru açısından bu kararlardan dönmeyi gerektiren bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle Adalet Bakanlığının, başvurucuların tutukluluk nedeniyle tazminat davası açmadığı ve başvuru yollarını tüketmediği yönündeki ön itirazı kabul edilemez.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Başvurucular, tutukluluk süresinin Kanun'da öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle hukuki olmadığını ileri sürmüşlerdir.

28. Adalet Bakanlığı görüşünde; Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin birçok kararında, bir kişi hakkında verilen mahkûmiyet kararı ile birlikte suç isnadına bağlı olarak tutulma durumunun sona erdiğini, temyiz aşamasında geçen sürelerin toplam tutukluluk süresinin hesabında dikkate alınmaması gerektiğini, dolayısıyla Kanun'da belirtilen azami sürenin

aşıldığı yönündeki iddiaların değerlendirmesinde bu hususun Anayasa Mahkemesince dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

29. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmamışlardır.

30. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir."

31. Başvuruculaların kanuni tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin bu şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

32. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

33. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 19. maddesindeki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi ölçütü, Anayasa'nın 13. maddesindeki temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğine dair kural ile uyumludur (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 30).

34. Kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin sınırlamaların, kanunda belirtilen esas ve usule uygunluğunu sağlama yükümlülüğü ilke olarak idari organlara ve derece mahkemelerine aittir. Anayasa'nın 19. maddesinin amacı bireyi keyfi bir şekilde özgürlüğünden alıkoymaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek

sınırlamaların maddenin amacına uygun olması ve keyfi uygulamaya yol açmaması gerekir. Bu nedenle Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince, başvurucunun tutukluluk durumunun "kanuni" dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun özgürlükten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise hukuk devleti ilkesi gereği, keyfiliği önlemek için, uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup olmadığının Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir.

35. Tutuklamaya ilişkin hükümler 5271 sayılı Kanun'un 100. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre kişi ancak hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde tutuklanabilir. Maddede tutuklama nedenlerinin neler olduğu da belirtilmiştir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 45).

36. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği, ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami beş yıl olabileceği anlaşılmaktadır.

37. Somut olayda başvuruculardan Şahin Güzel 6/2/2007 tarihinde gözaltına alınarak 10/2/2007 tarihinde, Bülent Güzel 20/2/2007 tarihinde gözaltına alınarak 21/2/2007 tarihinde tutuklanmış olup 5271 sayılı Kanun'un yukarıda belirtilen hükümleri uyarınca tutukluluk için öngörülen azami sürenin aşıldığı iddiasıyla tahliye talebinde bulunmuşlardır. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davanın 2/4/2013 tarihli beşinci celsesinde başvurucular hakkındaki diğer tutuklama müzekkereleri infazdan kaldırılarak, daha önce tutuklama müzekkeresi çıkarılmayan suç örgütü üyesi olmak fiilinden tutuklanmalarına karar verilmiştir.

38. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delil değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunması halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir.

39. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinde soruşturma ve kovuşturma evrelerinde kişilerin tutulabileceği azami kanuni süreler düzenlenmiştir. Buna göre, kişi hakkında birden fazla suça ilişkin aynı dosya kapsamındaki yargılamada tutukluluk süresinin her bir suç için ayrı ayrı değil, soruşturma ve kovuşturmanın tamamı açısından sonuç doğuracağı anlaşılmaktadır (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 37).

40. 5271 sayılı Kanun'daki azami tutukluluk süresinin ağır cezalık işler bakımından uzatmalarla birlikte azami beş yıl olduğu, bu haliyle düzenlemenin öngörülebilir olduğu anlaşılmaktadır. Ancak derece mahkemelerinin aynı dosya kapsamındaki suçlar yönünden kanuni tutukluluk süresinin her suç için ayrı ayrı hesaplanması gerektiği yönündeki yorumu, bireylerin tutuklu olarak yargılanabileceği azami süreyi belirsiz ve öngörülemez bir şekilde uzatmaya elverişlidir. Zira bir kişi hakkında birden fazla suç isnadı olması halinde azami tutukluluk süresi her biri için ayrı ayrı hesaplandığında kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği süre öngörülemez bir şekilde uzayacaktır. Bir hukuk devletinde henüz

suçluluğu hükmen sabit hale gelmemiş bir bireyin mahkemenin benimsediği yorum nedeniyle belirsiz bir süre boyunca özgürlüğünden yoksun bırakılması düşünülemez (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 53).

41. Tutukluluk süresinin hesabında ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında geçen sürelerin dikkate alınması gerektiği, zira yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilen bir kişinin hukuki durumunun "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıktığı ve tutmanın nedeninin "ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma" haline dönüştüğü Anayasa Mahkemesince verilen birçok kararda belirtilmiştir (Diğerleri yanında bkz. B. No: 2013/1303, 21/11/2013, § 42). Bu bakımdan temyiz aşamasında geçen süreler tutukluluk süresinin değerlendirmesinde göz önünde bulundurulmaz. Ancak bozma kararı sonrasında bireyin durumu tekrar suç isnadına bağlı tutmaya dönüşeceğinden ilk derece mahkemesi önünde geçen süre değerlendirmede dikkate alınacaktır.

42. Somut olayda başvuruculardan Şahin Güzel'in 6/2/2007 ve Bülent Güzel'in 20/2/2007 tarihinde gözaltına alınması ile ilk derece mahkemesinin 24/2/2010 tarihli kararı arasında Şahin Güzel 3 yıl 18 gün, Bülent Güzel ise 3 yıl 4 gün "bir suç isnadına bağlı olarak" tutulmuştur.

43. Başvurucular, Mahkemenin mahkûmiyet kararını temyiz etmişlerdir. İlk derece mahkemesinin 24/2/2010 tarihli kararı, Yargıtay tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde 15/4/2011 tarihinde bozulmuştur. İlk derece mahkemesinin karar tarihi ile Yargıtayın bozma kararı tarihi arasında geçen sürede başvurucular, "ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak" tutulmuşlardır.

44. Yargıtayın bozma kararı üzerine yargılanmasına devam olunan başvuruculaların İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 9/5/2013 tarihli kararıyla ayrı ayrı 26 yıl 11 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Yargıtayın bozma karar tarihi ile derece mahkemesinin karar tarihi arasında başvurucular yeniden "bir suç isnadına bağlı olarak" tutulmaya devam edilmişlerdir. Dolayısıyla Yargıtay aşamasında "ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak" tutuldukları süre düşüldükten sonra başvuruculardan Şahin Güzel 5 yıl 1 ay 13 gün, Bülent Güzel ise 5 yıl 29 gün "bir suç isnadına bağlı olarak" tutulmuştur. Buna göre, derece mahkemesinin 9/5/2013 tarihli kararı itibarıyla her iki başvurucu yönünden de Kanun'da belirtilen azami tutukluluk süresi aşılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

46. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

47. Başvuruda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucular hakkında derece mahkemesince mahkûmiyet kararı verilmekle tutukluluk hali sona ermiştir. Bu durumda, ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

48. Başvurucular maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

49. Başvurucular, uğradıklarını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine herhangi bir belge sunmamışlardır. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için, başvurucuların uğradıklarını iddia ettiği maddi zarar ile tazminat talebi arasında illiyet bağı kurulması gerekir. Anayasa Mahkemesine herhangi bir belge sunmayan başvurucuların maddi tazminat talepleri reddedilmelidir.

50. Özgürlük ve güvenlik hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle telafi edilemeyecek ölçüdeki manevi zararı karşılığında somut olayın özelliklerini dikkate alarak başvuruculara 5.000,00'er TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

51. Başvurucular tarafından yapılan toplam 396,70 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.896,70 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara 5.000,00'er TL manevi tazminat ÖDENMESİNE ve tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan toplam 396,70 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.896,70 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğinden sonra Maliye Hazinesine yapılacak başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KENAN YILDIRIM VE TURAN YILDIRIM

B. No: 2013/711 | Karar tarihi: 03.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/711

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KENAN YILDIRIM VE TURAN YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/711)

Karar Tarihi: 3/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Kenan YILDIRIM

2. Turan YILDIRIM

Vekilleri : Av. Yusuf İzzettin DOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Esenyurt Belediye Başkanlığı aleyhine açtıkları kamulaştırmasız el atılan taşınmaz bedelinin ödenmesi davası sonunda Mahkemece hükmedilen bedelin ödenmediğini, Belediye aleyhine yaptıkları icra takiplerinin sonuçsuz kaldığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/1/2013 tarihinde Küçükçekmece 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar

verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 14/11/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 27/12/2013 tarihli görüş yazısı 13/1/2014 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili 15/1/2014 havale tarihli dilekçesinde, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. İstanbul ili Büyükçekmece ilçesi Esenyurt köyü, 190 ada 15 parsel numaralı taşınmaz, Esenyurt Belediyesi tarafından başvuruculara yapılan satış sonucu, 21/8/1991 tarihinde başvurucular adlarına 1/2'şer pay oranlarıyla tapuya tescil edilmiştir.

8. Başvurucular, 14/5/2008 tarihinde Esenyurt Belediye Başkanlığı aleyhine Büyükçekmece 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davada, davalının, tadilat imar planı ile 190 ada 15 parsel numaralı taşınmazın tamamını park alanına dönüştürdüğünü, fiilen taşınmaza el attığını, yapılan imar değişikliği ile ikinci kez Düzenleme Ortaklık Payı (DOP) kestiğini ileri sürerek kamulaştırma yapılmaksızın el atılan taşınmazın bedeli olarak 7.000 TL'nin tahsilini talep etmişlerdir.

9. Mahkemece, 26/11/2008 tarih ve E.2008/519, K.2008/1438 sayılı kararla; imar planı değişikliği ile taşınmazın park alanı olarak ayrıldığı ve bu doğrultuda davalı tarafından kamulaştırma kararı alınarak taşınmazın tapu kaydına şerh verildiği, başvuruculaların taşınmazı kullanmalarının engellendiği, taşınmaza kamulaştırma yapılmaksızın el atıldığı gerekçesiyle; taşınmazın 158.012 TL olan toplam değerinden taleple bağlı kalınarak 7.000 TL'sinin dava tarihinden itibaren yasal faiziyle davalıdan tahsili ile eşit oranda başvuruculara ödenmesine taşınmazın davacılar adına olan tapu kaydının iptali ile davalı Belediye adına tapuya tesciline karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 14/12/2009 tarih ve E.2009/10244, K.2009/17487 sayılı kararıyla hüküm onanmıştır.

11. Karar düzeltme istemi, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 8/4/2010 tarih ve E.2010/5515, K.2010/6076 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

12. Başvurucular, 4/2/2010 tarihinde anılan Mahkeme kararına dayalı olarak Esenyurt Belediye Başkanlığı aleyhine Küçükçekmece 1. İcra Müdürlüğünün E.2011/3809 sayılı dosyasında 7.000 TL asıl alacak, işlemiş faiz, vekalet ücreti, faiz ve yargılama giderleri ile birlikte 10.058,77 TL'nin asıl alacağa uygulanacak %9 faiz ile tahsili amacıyla ilama dayalı icra takibi başlatmışlar ve Esenyurt Belediye Başkanlığına icra emri gönderilmiştir.

13. Başvurucular, 11/5/2010 tarihinde Esenyurt Belediye Başkanlığı aleyhine Büyükçekmece 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davada, davalının 190 ada 15 parsel numaralı taşınmaza kamulaştırma yapmaksızın el attığı iddiasıyla ilk kararda hesaplanan 158.012 TL'den Mahkemece 26/11/2008 tarih ve E.2008/519, K.2008/1438 sayılı kararla hükmedilen 7.000 TL kamulaştırmasız el atma bedelinin mahsubu ile bakiye 151.012 TL'nin tahsilini talep etmişlerdir.

14. Mahkemece, 15/9/2010 tarih ve E.2010/687, K.2010/959 sayılı kararla; davalının kamulaştırma yapmaksızın taşınmaza el attığı, taşınmazın değerinin 158.012 TL olduğu ve ilk kararda 7.000 TL'nin davalıdan tahsiline ve taşınmazın Belediye adına tapuya tesciline karar verildiği gerekçesiyle davanın kabulüne, bakiye 151.012 TL taşınmaz bedelinin 14/5/2008 tarihinden itibaren yasal faiziyle davalıdan tahsili ile eşit oranda başvuruculara ödenmesine karar verilmiştir.

15. Temyiz üzerine, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 29/9/2011 tarih ve E.2011/5379, K.2011/15196 sayılı kararıyla hüküm onanmıştır.

16. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 26/3/2012 tarih ve E.2011/21571, K.2012/5735 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

17. Başvurucular, 19/10/2010 tarihinde, temyizden önce, anılan Mahkeme kararına dayalı olarak Esenyurt Belediye Başkanlığı aleyhine Küçükçekmece 2. İcra Müdürlüğünün E.2010/10753 sayılı dosyasında 151.012 TL asıl alacak, işlemiş faiz, vekalet ücreti, faiz ve dava giderleri ile birlikte 198.949,30 TL'nin asıl alacağa uygulanacak %9 faiz ile tahsili amacıyla ilama dayalı icra takibi başlatmışlar ve Esenyurt Belediye Başkanlığına icra emri gönderilmiştir.

18. Başvurucular, 4/12/2012 tarihinde Esenyurt Belediye Başkanlığına başvurarak, kesinleşmiş Mahkeme kararlarına dayalı alacaklarının ne zaman ödeneceğinin ve ödeme sırasının bildirilmesini talep etmişlerdir.

19. Esenyurt Belediye Başkanlığınca, 11/12/2012 tarih ve 5056 sayılı yazı ile her iki icra takip dosyasındaki taleplerin, 10/12/2003 tarih ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 34. maddesi gereği ödeme yapılmak üzere sıraya alındığı bildirilmiş, icra ödeme listesinde başvuruculaların alacaklarının ödenmediği ve ödeme yapılacaklar arasında 30. ve 31. sırada oldukları belirtilmiştir.

20. Anılan yazı 18/12/2012 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

21. 16/5/1956 tarih ve 1956/1-6 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı şöyledir:

“Taşınmazına kamulaştırmasız el konulan malik, el atmanın önlenmesi davası açabileceği gibi, bu eylemli duruma razı olduğu takdirde taşınmaz bedelini isteme hakkı da bulunmaktadır. Taşınmaz sahibinin el konulan taşınmazın bedelini talep ederek dava açması halinde, taşınmazın el koyma tarihindeki bedeli değil, mülkiyet hakkının devrine razı olduğu tarih olan dava tarihindeki değerinin belirlenerek tahsiline karar verilir.”

22. 5018 sayılı Kanun'un “Ödenemeyen giderler ve bütçeleştirilmiş borçlar” kenar başlıklı 34. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Ödeme emri belgesine bağlandığı halde ödenemeyen tutarlar, bütçeye gider yazılarak emanet hesaplarına alınır ve buradan ödenir. Ancak, malın alındığı veya hizmetin yapıldığı malî yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar talep edilmeyen emanet hesaplarındaki tutarlar bütçeye gelir kaydedilir. Gelir kaydedilen tutarlar, mahkeme kararı üzerine ödenir.

Kamu idarelerinin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması halinde giderler, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödenir. Ancak, sırasıyla kanunları gereğince diğer kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve

benzeri tutarlara, tarifeye bağlı ödemelere, ilama bağlı borçlara, ödenmemesi halinde gecikme cezası veya faiz gibi ek yük getirecek borçlara ve ödenmesi talep edilen emanet hesaplarındaki tutarlara öncelik verilir.”

23. 5018 sayılı Kanun’un “Taşınır ve taşınmaz edinme” kenar başlıklı 45. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri, kamu hizmetlerinin zorunlu kıldığı durumlarda gereken nicelikte ve nitelikte taşınır ve taşınmazları, yurt içinde veya yurt dışında, bedellerini peşin veya taksitle ödeyerek veya finansal kiralama suretiyle edinebilirler. Kamu idareleri, taşınmaz satın alma veya kamulaştırma işlemlerini yetki devri yoluyla bir başka kamu idaresi eliyle yürütebilir. Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin edindiği taşınmazlar Hazine adına, diğer kamu idarelerine ait taşınmazlar ise tüzel kişilikleri adına tapu sicilinde tescil olunur. Hazine adına tescil edilen taşınmazlar Maliye Bakanlığı tarafından yönetilir. Bu tescil işlemleri, adına tescil yapılan idarenin taşınmazın bulunduğu yerdeki ilgili birimine bildirilir.”

24. 9/6/1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun “Haczi Caiz Olmıyan Mallar ve Haklar” kenar başlıklı 82.maddesinin 1.fıkrası şöyledir:

“Aşağıdaki şeyler haczolunamaz:

1. Devlet malları ile mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar,

…”

25. 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’na 18/6/2010 tarih ve 5999 sayılı Kamulaştırma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’la eklenen “Kamulaştırmasız el koyma sebebiyle tazmin” kenar başlıklı geçici 6. maddenin son fıkrası şöyledir:

“Bu madde uyarınca ödenecek olan tazminatın tahsili sebebiyle idarelerin mal, hak ve alacakları haczedilemez."

26. 2942 sayılı Kanun’un, 24/5/2013 tarih ve 4687 sayılı Bazı Kanunlar ile 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile değiştirilen, “Kamulaştırılmaksızın kamu hizmetine ayrılan taşınmazların bedel tespiti” kenar başlıklı geçici 6. maddesinin sekizinci ve onbirinci fıkraları şöyledir:

“Kesinleşen mahkeme kararlarına istinaden bu madde uyarınca ödemelerde kullanılmak üzere, ihtiyaç olması hâlinde, merkezi yönetim bütçesine dâhil idarelerin yılı bütçelerinde sermaye giderleri için öngörülen ödeneklerinin (Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinin güvenlik ve savunmaya yönelik mal ve hizmet alımları ile yapım giderleri için ayrılan ödeneklerin) yüzde ikisi, belediye ve il özel idareleri ile bağlı idareleri için en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının, diğer idareler için en son kesinleşmiş bütçe giderleri toplamının en az yüzde ikisi oranında yılı bütçelerinde pay ayrılır. Kesinleşen alacakların toplam tutarının ayrılan ödeneğin toplam tutarını aşması hâlinde, ödemeler, sonraki yıllara sâri olacak şekilde, garameten ve taksitlerle gerçekleştirilir. Taksitlendirmede, bütçe imkanları ile alacakların tutarları dikkate alınır. Taksitli ödeme süresince, 3095 sayılı Kanuna göre ayrıca kanuni faiz ödenir. İdare tarafından, mahkeme kararı gereğince nakdi ödeme yerine, üçüncü fıkrada belirtilen diğer uzlaşma yolları da teklif edilebilir ve bu maddenin uzlaşmaya ilişkin hükümlerine göre işlem yapılabilir.

….

“Bu madde uyarınca ödenecek olan bedelin tahsili sebebiyle idarelerin mal, hak ve alacakları haczedilemez.”

27. 3/7/2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun “Belediyenin yetkileri ve imtiyazları” kenar başlıklı 15. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 11/1/2013 tarih ve 2013/711 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

29. Başvurucular, Esenyurt Belediye Başkanlığından satın aldıkları ve adlarına tapuya tescilli taşınmazlarına Belediye tarafından kamulaştırma yapılmaksızın el atıldığını, Belediye aleyhine Büyükçekmece 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davalar sonunda taşınmazın bedelinin Belediyeden tahsiline karar verildiğini, Mahkeme kararlarının icrası amacıyla Küçükçekmece 1. ve 2. İcra Müdürlüklerinde yapılan ilama dayalı icra takibine rağmen hükmedilen bedellerin ödenmediğini, Belediyenin kamu mallarının haczedilmezliğine dayalı kanun hükümlerine dayanarak ödemeden kaçındığını, taşınmazın mülkiyetinin Belediyeye geçtiğini, buna rağmen taşınmazın bedelinin ödenmediğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, ihlalin tespitini, taşınmazın değerinin artması nedeniyle Mahkemece karar verilen ve ödenmeyen 158.012 TL tazminatın rayiç değeri olarak, 395.000 TL maddi tazminata ve 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Başvuruculaların, Mahkeme kararıyla hükmedilen taşınmaz bedelinin ödenmemesiyle ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyetler için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

31. Başvurucular, kamulaştırmasız el atılan taşınmaz bedelinin ödenmesi davaları sonunda hükmedilen bedellerin ödenmediğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

32. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvuruculaların, kesinleşmiş ve infaz edilebilir mahkeme kararının infazının sağlanmadığına dair ihlal iddialarının, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlali iddiaları kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

33. Adalet Bakanlığının görüşüne karşı başvurucular, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini, başvuru dilekçelerindeki hususları tekrar ettiklerini bildirmişlerdir.

34. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1)

numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

35. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

36. Başvurucunun ihlal iddiaları, iki ayrı başlık altında değerlendirilmiştir.

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

37. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

38. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

39. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

40. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biri olmakla birlikte aynı zamanda toplumsal barışı güçlendiren, bireyin adaleti bulma, hakkı olanı elde etme, haksızlığı önleme uğraşının da aracıdır. Hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil, yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, K.T. 14/1/2010).

41. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır (bkz. Hornsby / Yunanistan, B. No: 18357/91, 19/3/1997, § 40).

42. Yargı kararlarının uygulanması "mahkemeye erişim hakkı" kapsamında

değerlendirilmektedir. Buna göre, yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir; ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını, taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hale getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hallerinde, "mahkemeye erişim hakkı" da anlamını yitirir (B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28).

43. AİHM, kesinleşmiş ve bağlayıcı bir yargı kararının, lehine karar verilen tarafın zarar görmesine rağmen infaz edilmemesi durumunda, Sözleşme'nin 6. maddesinin teminat altına aldığı mahkemeye erişim hakkının bir anlam ifade etmeyeceğini vurgulamaktadır. Hangi yargı makamı verirse versin, bir yargı kararının veya hükmünün infaz edilmesi, 6. madde anlamında "dava"nın tamamlayıcı unsuru olarak değerlendirilmelidir (bkz. Burdov / Rusya, B. No:59498/00, 7/5/2002, § 34).

44. Davaya taraf olan kişinin etkin korunması ve hukuka uygunluğun sağlanması, idarenin kendisi hakkında verilebilecek nihai yargı kararlarına uymasını gerektirmektedir. Şayet idare, yargı kararını uygulamayı reddediyor veya ihmal ediyor ya da onu uygulamayı geciktiriyorsa, bu durumda davada taraf olan kişinin davanın safahatı süresince yararlandığı Sözleşme'nin 6. maddesinde öngörülen teminatlar, her türlü varlık nedenini kaybetmektedir (bkz. Süzer ve Eksen Holding A.Ş. / Türkiye, B. No:6334/05, 23/10/2012, § 115).

45. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir yargı yerine ulaşma hakkının, sadece teorik olarak bu hakkın tanınmasını değil, aynı zamanda o yargı yerinden alınan nihai kararın icrasına yönelik meşru bir beklentiyi de koruduğunu kabul etmiştir (bkz. Apostol / Gürcistan, B. No:40765/02, 28/2/2007, § 54).

46. Devlet, bir kurumu aleyhinde verilen nihai ve bağlayıcı mahkeme kararıyla ortaya konulan borcunu ifa etmemek için ekonomik kaynak yokluğunu mazeret olarak ileri süremez (bkz. Burdov / Rusya, B. No:59498/00, 7/5/2002, § 35).

47. Devlet aleyhine birey lehine verilmiş olan nihai bir kararın söz konusu olduğu durumlarda, birey ayrı bir icra takibi yapmaya zorlanamaz (bkz. Manushaqe Puto ve Diğerleri / Arnavutluk, B. No: 604/07, 34770/09, 43628/07, 31/7/2012, § 71).

48. Başvuru konusu olayda, kamulaştırma yapılmaksızın ve bedeli ödenmeksizin taşınmaza el atıldığı iddiasıyla Belediye aleyhine açılan dava sonucunda taşınmazın bedelinin Belediyeden tahsiline karar verilmiş olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

49. Başvurucular, Esenyurt Belediye Başkanlığı aleyhine Büyükçekmece 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davalar sonunda tazminatın Belediyeden tahsiline karar verildiğini, Mahkeme kararlarının icrası amacıyla Küçükçekmece 1. ve 2. İcra Müdürlüklerinde başlattıkları ilama dayalı icra takiplerine rağmen hükmedilen alacakların ödenmediğini, taşınmazın mülkiyeti Belediyeye geçtiği halde Belediyenin kamu mallarının haczedilmezliğine dayalı kanun hükümlerine dayanarak ödemeden kaçındığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

50. Büyükçekmece 3. Asliye Hukuk Mahkemesince başvurucular lehine verilen kararın icra edilebilir olmasına ve başvurucuların hukuk sisteminde düzenlenen tüm başvuru yollarını kullanmalarına rağmen, Mahkeme kararıyla hükmedilen taşınmaz bedeli herhangi bir sebep gösterilmeden İdare tarafından ödenmemiş ve bu şekilde Mahkeme kararı başvurucular

aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanmamıştır.

51. Mahkemece hükmedilen taşınmaz bedelinin ödenmesindeki normal olmayan gecikmeler, paranın değer kaybetmesi göz önünde tutulduğunda, taşınmazına el konulan kişileri belirsizlik içinde bırakarak maddi kayıplara neden olabilir. Hatta mahkemece faize hükmedilse dahi bu faiz miktarının, maddi zararların tamamını karşılama imkanı olmayabilir (bkz. Akkuş / Türkiye, B.No:19263/92, 9/7/1997, § 29).

52. 2942 sayılı yasaya eklenen geçici 6. maddenin onbirinci fıkrası, 9/10/1956 ile 4/11/1983 tarihleri arasındaki kamulaştırmasız el atmalar nedeniyle mahkemelerce hükmedilen tazminatların tahsili amacıyla idarelerin mal, hak ve alacaklarının haczedilemeyeceği hükmünü içermektedir. Kanun'da bu amaçla idarelerin bütçelerinden belli bir pay ayrılması ve ödemelerin bu paylar üzerinden yapılması, ayrılan payın hükmedilen tazminat miktarını karşılamaması halinde ödemelerin gelecek yıllara aktarılarak taksitle ve garameten yapılması öngörülmüştür. Taksitlendirme halinde kanuni faiz ödenmesi de kurala bağlanmıştır (AYM, E.2010/83, K.2012/169, K.T. 1/11/2012). Ancak hukuka aykırı olarak bireyin mülkiyet hakkına müdahale eden idarenin, kesinleşen mahkeme kararlarıyla hükmedilen alacakları veya tazminatları ödememekte ısrar etmesi halinde, adil yargılanma hakkının kapsamında mahkemeye erişim hakkı ihlal edilmiş olur. Anılan düzenleme, kesinleşen mahkeme kararlarıyla hükmedilen alacak veya tazminatları ödememe sebebi olamaz.

53. Kesinleşmiş mahkeme kararlarının makul sürede uygulanmaması ya da icra edilmemesi adil yargılanma hakkının ihlali niteliğindedir. Somut olayda başvurucular lehine verilen Mahkeme kararları, başvuruculların bu kararların icrası için gerekli tüm girişimlerde bulunmalarına rağmen Belediye tarafından gerekçe gösterilmeksizin dört yılı aşkın süre boyunca yerine getirilmemiştir. Anılan kararların niteliği dikkate alındığında bu sürenin makul olmadığı açıktır.

54. Belediyenin, aleyhine verilen, kesinleşmiş ve infaz edilebilir yargı kararlarının infazını sağlamak için gerekli tedbirleri almamakla başvuranların mahkemeye erişim haklarını ihlal ettiği ve dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesini etkili sonuçları bakımından konusuz bıraktığı anlaşılmış olup, başvuruculların adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

55. Anayasa’nın “Mülkiyet hakkı” kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

56. Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün “Mülkiyetin korunması” kenar başlıklı 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini

sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez”

57. Anayasa’nın 35. maddesi ve Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi paralel düzenlemelerle mülkiyet hakkına yer vermiştir.

58. Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi üç temel kuraldan oluşmaktadır. Birinci kural, genel olarak mülkiyetten barışçıl yararlanma veya mülkiyete saygı ilkesidir. Bu husus, birinci fıkranın ilk cümlesinde düzenlenmiştir. İkinci kural mülkiyetten yoksun bırakmayı düzenler ve bunu belirli koşullara bağlı kılar. Bu da aynı fıkranın ikinci cümlesinde düzenlenmiştir. Üçüncü kural ise devletlerin kamu yararına uygun olarak ve bu amacın gerektirdiği ölçüde yasaların uygulanması yoluyla mülkiyetin kullanımını kontrol etme yetkisini tanır, bu ise ikinci fıkrada yer almaktadır (bkz. Sporrong ve Lönnroth / İsveç, B. No: 7151/75, 7152/75, 23/9/1982, § 61).

59. Anayasa’nın 35. maddesi de Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesindeki düzenlemeye paralel şekilde, birinci fıkrasında mülkiyet hakkını tanımış, ikinci ve üçüncü fıkralarında ise mülkiyet hakkının sınırlandırılması ve bu sınırlandırmanın ölçütü belirtilmiştir.

60. AİHM, yargı kararlarının icrasının gecikmesini, “mülkten barışçıl yararlanma” hakkına müdahale olarak kabul etmektedir (bkz. Burdov / Rusya, B. No:59498/00, 7/5/2002, § 40).

61. Somut olayda olduğu gibi, kamulaştırma işlemi yapmaksızın bireylere ait taşınmaza el atan idarenin, bu fiili nedeniyle aleyhine açılan dava sonucunda hükmedilen alacağı veya tazminatı ödememesi, mülkiyetten barışçıl yararlanma veya mülkiyete saygı ilkesini ihlal niteliğindedir.

62. Anayasa’nın 35. maddesine uygun olarak bir kimsenin mülkiyet hakkına devlet tarafından müdahale edilmişse veya malvarlığı üzerindeki hakları kullanılamaz hale getirilmişse, bu kişinin hakkının korunması gerekir. Bu da ancak mülkiyete konu malvarlığının değerinin ödenmesi suretiyle gerçekleştirilebilir. Kural olarak devlet tarafından el atılan malvarlığının değerini, devletin kendiliğinden ödemesi beklenir (bkz. Carbonara ve Ventura / İtalya, B. No: 24638/94, 30/5/2000, § 67).

63. Mülkiyet hakkının kapsamına dâhil olabilecek malvarlığı değerlerinin de belirlenmesi gerekir. Anayasa’nın 35. maddesi ile 1 No.lu Ek Protokol’ün 1. maddesinin koruma alanı içinde yer alan menfaatlerin kapsamına, mevcut bir mülk girebileceği gibi kesin bir şekilde tanımlanmış alacak hakları da girebilir (AYM, E.2000/42, K.2001/361, K.T. 10/12/2001; AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 24/9/2008).

64. Bir mahkeme hükmünden doğan alacak, icra edilebilir olduğunun kanıtlanması durumunda mal ve mülk olarak kabul edilebilir (bkz. Burdov / Rusya, B. No:59498/00, 7/5/2002, § 40). Kamulaştırma yapılmaksızın el atılan taşınmaz bedelinin ödenmesine yönelik mahkeme kararının icra edilebilir olduğunda şüphe bulunmamaktadır.

65. AİHM, demokratik bir toplumda hukukun üstünlüğü ilkesine atıfla, alacak hakkı bulunduğunu gösteren yargı kararlarının uygulanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini kabul etmektedir (bkz. Süzer ve Eksen Holding A.Ş. / Türkiye, B. No:6334/05, 23/10/2012, § 155).

66. Öte yandan, Sözleşme’nin 6. maddesi ile Protokol’ün 1. maddesi, devlete, yargı kararlarının uygulanması bakımından etkili bir sistem kurma yükümlülüğü getirmektedir.

(bkz. Fuklev / Ukrayna, B. No: 71186/01, 30/11/2005, § 84). Bir mahkeme kararını uygulamakla görevli kamu makamları, bu kararın uygulanmasını engellemekte ya da kararın uygulanması için gerekli özeni göstermemekteyse bu durum Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinin ihlali anlamına gelir.

67. Başvuruya konu Mahkeme kararlarıyla Belediye tarafından kamulaştırma yapılmaksızın el atılan taşınmaz bedelinin Belediyeden tahsiline karar verilmiş olup, hüküm altına alınan taşınmaz bedeli, başvurucuların alacak hakları olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla mahkeme kararına dayalı bu alacaklar "mülkiyet" hakkı kapsamında değerlendirilir.

68. "İyi yönetişim" ilkesi, kamu yararı kapsamında bir konu söz konusu olduğunda, kamu otoritelerinin, uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (bkz. Krstic / Sırbistan, B. No: 45394/06, 10/12/2013, § 78).

69. Yukarıda açıklandığı üzere (bkz. §§ 26-27), kamulaştırmasız el atmalar nedeniyle mahkemelerce hükmedilen tazminatların tahsili amacıyla idarelerin mal, hak ve alacakları haczedilemez. Bu kuralın amacı, idarelerin yerine getirmekle görevli oldukları kamu hizmetlerinin yürütülebilmesi için gerekli olan kaynaklarının korunmasıdır. Toplumsal yaşamın sürekli, düzenli ve sistemli bir şekilde sürdürülebilmesi için zorunlu olan kamu hizmetlerinin kesintisiz bir biçimde yürütülmesi, idarelerin belli ayni ve nakdi varlıklara sahip olmalarına bağlıdır. İdarelerin, kamu hizmetlerini yerine getirmek için ihtiyaç duyduğu malların haczedilmesi halinde bu hizmetlerin aksayacağı ya da hiç yerine getirilemeyeceği açıktır. İdarelerin mal, hak ve alacaklarının haczedilememesi nedeniyle bireyler tazminat alacaklarını daha geç tahsil edebileceklerse de bu gecikme için kanuni faiz ödenmesiyle kamu yararı ile birey hakları arasında makul bir denge kurmaya çalışılmıştır. Bu nedenle kamu hizmetlerinin aksatılmadan yerine getirilmesini güvence altına almak amacıyla birey haklarına getirilen bu sınırlamanın ölçüsüz olduğu söylenemez (AYM, E.2010/83, K.2012/169, K.T. 1/11/2012).

70. Ancak idarelerin, mal, hak ve alacaklarının haczedilememesi kuralının arkasına sığınarak mahkeme kararıyla hükmedilen ve kesinleşen kamulaştırmasız el atılan taşınmaz bedelini ödemekten imtina etmeleri, kamu yararı ile kişi hakları arasındaki dengeyi kişilerin zararına olacak şekilde bozabilir. Bu durum, taşınmazına el konulduğu halde, Mahkemece hükmedilen taşınmazının bedeli ödenmeyen kişi yönünden mülkiyet hakkının ihlali niteliğinde kabul edilir.

71. Başvuru konusu olayda, başvurucular tarafından Esenyurt Belediye Başkanlığı aleyhine 14/5/2008 tarihinde Büyükçekmece 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dava sonucunda verilen 26/11/2008 tarihli karar, Yargıtay 5. Hukuk Dairesince karar düzeltme isteminin reddedildiği tarih olan 8/4/2010 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucular anılan karara dayalı olarak Belediye aleyhine 4/2/2010 tarihinde Küçükçekmece 1. İcra Müdürlüğünde ilama dayalı icra takibi başlatmışlardır.

72. Yine başvurucular tarafından Esenyurt Belediye Başkanlığı aleyhine 11/5/2010 tarihinde Büyükçekmece 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dava sonucunda verilen 15/9/2010 tarihli karar, Yargıtay 5. Hukuk Dairesince karar düzeltme isteminin reddedildiği tarih olan 26/3/2012 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucular anılan karara dayalı olarak, Belediye aleyhine 19/10/2010 tarihinde Küçükçekmece 2. İcra Müdürlüğünde ilama dayalı icra takibi başlatmışlardır.

73. Başvuruculların her iki karara dayalı olarak başlattıkları icra takiplerine rağmen

Belediye tarafından başvuruculara ödeme yapılmamış, yalnızca ödemenin sıraya konulduğu bildirilmiştir.

74. Başvuruculara, Mahkeme kararına dayalı ve mülkiyet hakkı kapsamında kabul edilen alacaklarının tahsili amacıyla İdare aleyhine yaptıkları icra takibinin uzun sürmesi ve alacağa ulaşmada bir belirsizlik bulunması, Mahkemece verilen kararı, etkili sonuçları bakımından konusuz bırakmıştır.

75. Açıklanan gerekçelerle; Mahkemece hükmedilen taşınmaz bedelinin Belediye tarafından ödenmemesi nedeniyle başvuruculara, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

76. Başvurucular, Mahkeme kararına dayalı alacaklarının ödenmemesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespitini, 395.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmişlerdir.

77. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuruculara tazminat talebi konusunda değerlendirme yapılmamıştır.

78. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

79. Başvurucular, hak ihlalinin giderilmesi için maddi ve manevi tazminat talep etmişlerdir. Başvuruculara mahkeme kararına dayalı alacaklarının ödenmemesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği anlaşılmıştır. Başvuruculara maruz kaldıkları zarar, derece mahkemelerinin nihai kararları verdikleri tarihte almaları gereken tazminatın ödenmemesiyle ilişkilidir. Başvuruculara, Mahkeme kararlarının icrasına başladıkları 4/2/2010 tarihinden itibaren Anayasa Mahkemesince karar verildiği tarihe kadar 4 yıl 1 ay 29 gün süren icra safhasının makul olmadığı ve başvuruculara mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği nazara alındığında, başvuruculara yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında her bir başvurucuya takdiren 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

80. Başvurucular, taşınmazın rayiç değerinin arttığını, dava tarihindeki rayiç değerin üzerinde değer kazandığını, aradaki değer farkının faizle karşılanmasının mümkün olmadığını belirterek, maddi tazminat talebinde de bulunmuşlardır. Maddi zararın karşılanması için tazminata hükmedilmesi, başvuruculara ihlal ile mali kayıp arasında illiyet bağı olduğunu kanıtlamalarına bağlıdır. Başvuruya konu kararlarda Mahkemece, kamulaştırmasız el atılan taşınmaz bedelinin yasal faiziyle Belediyeden tahsiline karar verilmiş, başvurucular tarafından da icra takiplerinde yasal faizle tahsil talebinde bulunulmuştur. Başvurucular, dava tarihi itibarıyla taşınmazın gerçek rayicinin belirlendiğini ve o tarih itibarıyla belirlenen değerin uygun olduğunu, ancak aradan geçen süre içinde taşınmazın rayiç değerinin çok arttığını, rayiç değer farkının faizle

karşılanamayacağını ileri sürmüşler, ancak başka bir sebebe dayalı olarak maddi zarar iddiasında bulunmamışlardır. Başvuru konusu olayda, Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, başvuruculaın, faiz ile enflasyon oranı arasındaki farktan kaynaklanan zarar iddiasında bulunmadıkları, Mahkeme kararıyla taşınmazın değerinin tespit edildiği ve mülkiyetinin el değiştirdiği dikkate alındığında, taşınmazın rayiç değerinin artması nedeniyle talep ettikleri maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

81. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

82. Başvuruya konu yargılama sonunda verilen kararların icra edilmediği ve bu hususun başvurucuların mülkiyet ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiği gözetilerek, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, Mahkeme kararlarının mümkün olan en kısa sürede yerine getirilmesini teminen, kararın bir örneğinin ilgili Belediyeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun mahkeme kararlarının yerine getirilmemesi sonucu alacak hakkının ödenmemesiyle ilgili şikâyet yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı olmak üzere 6.650,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, başvuruculaın diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin Esenyurt Belediye Başkanlığına gönderilmesine,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SADETTİN PAHSA VE BEDRİ ORUNDAŞ

B. No: 2013/736 | Karar tarihi: 03.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/736

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADETTİN PAHSA VE BEDRİ ORUNDAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/736)

Karar Tarihi: 3/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Celal Mümtaz AKINCI

M. Emin KUZ

Raportör : Serhat ALTINKÖK

Başvurucular : Sadettin PAHSA

Bedri ORUNDAŞ

Vekili : Av. Murat ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresi dolmasına rağmen tahliye edilmediklerini ileri sürerek Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucular tarafından 28/12/2012 tarihinde İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 27/5/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm, 26/6/2013 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemenin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 27/6/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 29/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvuruculara 29/7/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmamışlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığının görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, 19/12/2006 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmış ve Bursa 4. Sulh Ceza Mahkemesinin 2006/683 sorgu sayılı kararı ile 26/12/2006 tarihinde tutuklanmışlardır.

9. Başvuruculardan Sadettin Pahsa hakkında, çıkar amaçlı silahlı suç örgütü kurmak, yönetmek, örgüt faaliyetleri kapsamında silahla birden fazla kişiyle yağma yapmak ve yağmaya teşebbüs etmek, zorla kişi hürriyetinden mahrum bırakmak, 6136 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (1) numaralı ve son fıkralarıyla aynı Kanun'un 15. maddesinin (1) numaralı fıkralarına muhalefet suçlarından; Bedri Orundaş hakkında ise çıkar amaçlı silahlı suç örgütüne üye olmak, örgüt faaliyetleri kapsamında silahla birden fazla kişiyle yağma yapmak ve yağmaya teşebbüs etmek, zorla kişi hürriyetinden mahrum bırakmak, 6136 sayılı Kanun'un 15. maddesinin (1) numaralı fıkralarına muhalefet suçlarından cezalandırılması talebiyle hazırlanan 1/3/2007 tarihli iddianame ile İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinde 28/3/2007 tarihinde kamu davası açılmıştır.

10. Başvurucular, tutukluluk sürelerinin beş yılı geçtiği gerekçesiyle Mahkemenin 11/10/2012 tarihli oturumunda tahliye talebinde bulunmuş, ancak talepleri İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/11/2012 tarih ve 2007/165 sayılı ara kararı ile reddedilerek başvuruculaın tutukluluk hallerinin devamına karar verilmiştir.

11. Başvurucular İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin ret kararına itiraz etmişler, ancak itirazları İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/11/2012 tarih ve 2012/737 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir. Karar başvuruculara 29/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucular, 28/12/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

12. UYAP üzerinden edinilen bilgiye göre İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 15/4/2013 tarih ve E.2007/165, K.2013/95 sayılı kararıyla başvuruculardan Sadettin Pahsa'nın 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 149., 220., 109. maddeleri ile 6136 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca toplam 86 yıl 58 ay hapis cezası ile; Bedri Orundaş'ın 5237 sayılı Kanun'un 149., 220., 109. maddeleri ile 6136 sayılı Kanun'un 15. maddesi uyarınca toplam 63 yıl 40 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

13. Başvurucular hakkındaki dava temyiz aşamasında derdesttir.

B. İlgili Hukuk

14. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 8. ve 9. maddeleri şöyledir:

"Bağlantı kavramı

Madde 8 – (1) Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa

olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır.

(2) Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de bağlantılı suç sayılır.

Davaların birleştirilerek açılması

Madde 9 – (1) Bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkemelerin görevine giriyorsa, bunlar hakkında birleştirilmek suretiyle yüksek görevli mahkemede dava açılabilir."

15. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

16. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir."

17. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (d) bentleri ile son cümlesi şöyledir:

"Tazminat istemi

Madde 141 – (1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

…

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

…

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

18. 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

19. 5237 sayılı Kanun'un 149. maddesi şöyledir:

"(1) Yağma suçunun;

…

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

…

İşlenmesi halinde, fail hakkında on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

20. 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye

elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/12/2012 tarih ve 2013/736 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucular, Kanun’da öngörülen azami tutukluluk süresi dolmasına rağmen tahliye edilmediklerini ileri sürerek Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Adalet Bakanlığı görüşünde, 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ila (d) bentleri uyarınca, kanuna aykırı olarak tutulduğunu iddia eden kişinin tazminat talep etme hakkına sahip olduğunu, anılan Kanun’un 142. maddesine göre bu başvurunun kararın veya hükmün kesinleşmesinden sonra üç ay içinde yapılması gerektiğini, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin de (AİHM) Demir/Türkiye ve Balca/Türkiye kararlarında, yukarıda bahsedilen Kanun’daki tazminat düzenlemesini öncelikle başvurulması gereken etkin bir iç hukuk yolu olarak değerlendirdiğini, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 4/4/2012 tarih ve E.2011/15700, K.2012/9187 ile 15/5/2012 tarih ve E.2011/20114, K.2012/12183 sayılı kararlarında, 5271 sayılı Kanun’un 141. ve 142. maddeleri ile ilgili olarak bazı durumlarda tazminat talebinin incelenebilmesi için davanın esasıyla ilgili karar verilmesi zorunluluğunun bulunmadığı yönünde karar verildiğini, belirtilen mevzuat hükümleri, AİHM içtihatları ve Yargıtay kararlarına göre, öncelikle başvurulması gereken bir yol bulunmasına rağmen, başvurucunun dilekçesinde belirtilen kanun hükümleri doğrultusunda tazminat talebinde bulunduğuna ilişkin herhangi bir bilgi bulunmadığını, bu nedenle başvurucunun tutukluluk süresinin uzun olduğu ve Kanun’da düzenlenen azami tutukluluk süresini doldurmasına rağmen tutukluluğunun devam ettiğine ilişkin şikâyetleri ile ilgili başvuru yollarının tüketilmediğini belirtmiştir.

24. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmamışlardır.

25. Başvurucular, Kanun’da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılmış olduğunun tespitiyle tahliyelerine karar verilmesini talep etmektedirler. 5271 sayılı Kanun’un koruma tedbirleri nedeniyle tazminata dair düzenlemelerine bu açıdan bakıldığında, başvuruculların şikâyetiyle ilgili bir çözüm getirilmediği görülmektedir. Başvurulması hâlinde bu yol yalnızca maddi ve manevi zararların giderilmesini teminat altına almakta, fakat hukuka aykırı tutulduğu tespit edilse dahi kişiye serbest bırakılma konusunda bir imkân sunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi birçok kararında bireysel başvurunun esastan incelenmesinden önce tutukluluk hâli sona ermediği sürece, kişinin bu yola gitmesinin somut talebi açısından etkili sayılamayacağına ve dolayısıyla tüketilmesi gerekmediğine hükmetmiştir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 33). Mevcut başvuru açısından bu kararlardan dönmeyi gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Başvurucular, tutukluluk süresinin Kanun'da öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle hukuki dayanağının olmadığını ileri sürmüşlerdir.

28. Adalet Bakanlığı görüşünde; Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin birçok kararında, bir kişi hakkında verilen mahkûmiyet kararı ile birlikte suç isnadına bağlı olarak tutulma durumunun sona erdiğine, azami tutukluluk süresinin kişinin yargılandığı dosya kapsamındaki tüm suçlar açısından en fazla beş yıl olması gerektiğine ve bu sürenin dosyadaki her bir suç için ayrı ayrı hesaplanmasının kabul edilemez olduğuna hükmedildiğini belirtmiştir.

29. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmamışlardır.

30. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir."

31. Başvuruculaın kanuni tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin bu şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

32. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

33. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 19. maddesindeki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi ölçütü, Anayasa'nın 13. maddesindeki temel hak ve

hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğine dair kural ile uyumludur (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 30).

34. Kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin sınırlamaların, kanunda belirtilen esas ve usule uygunluğunu sağlama yükümlülüğü ilke olarak idari organlara ve derece mahkemelerine aittir. Anayasa'nın 19. maddesinin amacı bireyi keyfi bir şekilde özgürlüğünden alıkoymaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması ve keyfi uygulamaya yol açmaması gerekir. Bu nedenle Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince, başvurucunun tutukluluk durumunun "kanuni" dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun özgürlükten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise, hukuk devleti ilkesi gereği, keyfiliği önlemek için, uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup olmadığının Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir.

35. Tutuklamaya ilişkin hükümler 5271 sayılı Kanun'un 100. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre kişi ancak hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde tutuklanabilir. Maddede tutuklama nedenlerinin neler olduğu da belirtilmiştir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 45).

36. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği, ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami beş yıl olabileceği anlaşılmaktadır.

37. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delil değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunması halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir.

38. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinde soruşturma ve kovuşturma evrelerinde kişilerin tutulabileceği azami kanuni süreler düzenlenmiştir. Kişi hakkında birden fazla suça ilişkin aynı dosya kapsamındaki yargılamada tutukluluk süresinin her bir suç için ayrı ayrı uygulanamayacağı, uygulanan bir tutuklama tedbirinin yargılama sürecinin bütünü açısından sonuç doğuracağı Anayasa Mahkemesi kararlarında daha önce belirtilmiştir (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 37).

39. 5271 sayılı Kanun'daki azami tutukluluk süresinin ağır cezalık işler bakımından uzatmalarla birlikte azami beş yıl olduğu, bu haliyle düzenlemenin öngörülebilir olduğu anlaşılmaktadır. Ancak derece mahkemelerinin aynı dosya kapsamındaki suçlar yönünden kanuni tutukluluk süresinin her suç için ayrı ayrı hesaplanması gerektiği yönündeki yorumu, bireylerin tutuklu olarak yargılanabileceği azami süreyi belirsiz ve öngörülemez bir şekilde uzatmaya elverişlidir. Zira bir kişi hakkında birden fazla suç isnadı olması halinde azami tutukluluk süresi her biri için ayrı ayrı hesaplandığında kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği süre öngörülemez bir şekilde uzayacaktır. Bir hukuk devletinde henüz suçluluğu hükmen sabit hale gelmemiş bir bireyin mahkemenin benimsediği yorum

nedeniyle belirsiz bir süre boyunca özgürlüğünden yoksun bırakılması düşünülemez (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 53).

40. Somut olayda 19/12/2006 tarihinde yakalanarak gözaltına alınan ve 26/12/2006 tarihinde tutuklanan başvurucular, tutukluluk sürelerinin beş yılı geçtiği iddiasıyla Mahkemenin 11/10/2012 tarihli oturumunda tahliye talebinde bulunmuşlar, ancak talepleri İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/11/2012 tarih ve 2007/165 sayılı ara kararı ile "Kanun'daki azami tutukluluk süresinin her bir suç için ayrı ayrı hesaplanması gerektiği" gerekçesiyle reddedilerek başvuruculaların tutukluluk hallerinin devamına karar verilmiştir.

41. Aynı dosya kapsamındaki ağır cezalık suçlar için Kanun'da öngörülen beş yıllık azami sürenin uzatılması mümkün değildir. Buna göre, 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen azami tutukluluk süresi 19/12/2011 tarihinde dolmuştur. Bu durumda başvuruculaların bu tarihle, haklarında derece mahkemesince mahkumiyet hükmünün kurulduğu 15/4/2013 tarihi arasındaki tutukluluk halleri Kanun'a uymamaktadır.

42. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

43. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

44. Başvuruda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucular hakkında derece mahkemesince mahkûmiyet kararı verilmekle tutukluluk halleri sona ermiştir. Bu durumda, ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

45. Başvuruculaların tazminat talebi bulunmamaktadır.

46. Başvurucular tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. "Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşıldığı" iddiası yönünden Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğinden sonra Maliye Hazinesine yapılacak başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZGÜR GÖRMEZ

B. No: 2013/843 | Karar tarihi: 03.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/843

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜR GÖRMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/843)

Karar Tarihi: 3/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Özgür GÖRMEZ

Vekili : Av. Yüksel BULUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/1/2013 tarihinde İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 27/3/2013 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/6/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemenin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 21/6/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir.

Adalet Bakanlığı, görüşünü 18/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 29/7/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu görüşe karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, suç işlemek amacıyla örgüt kurup yönetmek, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak, cebir ve tehdit kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılmak, silahla kendisini tanınmayacak bir hale koyarak birden fazla kişi ile birlikte yağma suçlarına ilişkin olarak 18/7/2006 tarihinde göz altına alınmış ve İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince 21/7/2006 tarihinde tutuklanmıştır.

8. Tutuklu olarak İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanan başvurucu, Mahkemenin 19/4/2010 tarih ve E.2005/141, K.2010/184 sayılı kararıyla isnat edilen çeşitli suçlar nedeniyle 18 kez 11 yıl 8 ay ve 26 kez 5 yıl hapis cezası olmak üzere çeşitli hapis cezalarına mahkûm edilmiştir.

9. Başvurucu hakkında İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesince verilen mahkûmiyet kararları Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 29/6/2011 tarih, E.2011/3862, K.2011/8880 karar sayılı ilamıyla bozulmuştur.

10. Bozma kararı sonrasında yargılamada başvurucu, 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan azami 5 yıllık tutukluluk süresinin aşıldığını belirterek tahliye edilmeyi talep etmiştir.

11. Bu talep İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesince 20/12/2012 tarihli duruşmada "tutuklama kararında sayılan suçlardan hangileri için tutuklama kararı verilmiş ise, ilgili tutuklama müzekkerelerindeki her bir suça ilişkin ayrı ayrı infaza verilmesinde zorunluluk bulunması, anılan nedenle 5 yıllık zorunlu sürenin ağır cezalık her suç için, tutuklama kararında belirtilen bu suçlardan her birisi açısından mahkemece 5 yıllık tutukluluk süresine ayrı ayrı riayet edilmesinin CMK.'nun 101. maddesi içerisinden anlaşılması, tutuklama müzekkeresinin ise yalnızca ceza infaz kurumunda şüpheli yada sanığın bireyselleştirilmesine ilişkin ayırıcı unsur olması, bunun aksinin düşünülmesi halinde, tutuklama kararında birden çok suça yönelik karar verildiği hallerde tek suçtan tutuklanmış gibi eksik işlem yapılmasına sebebiyet verilmesinin söz konusu olması, farklı mahallerde işlediği ağır cezalık suçlar nedeni ile ya da farklı ağır cezalık suçlara dayalı olarak ayrı tutuklama kararlarına bağlı olarak tutuklanan şüpheli yada sanıkların her suçu yönünden ayrı ayrı 5 yıllık tutukluluk süresinin infazının gerekli oluşu, mahkememizin görev alanına giren örgütlü suçlardan olan sanıkların üzerlerine atılı suçların örgüt kapsamında olması, yine CMK.'nun 8. ve devamı maddelerindeki gösterilen bağlantı nedeni ile birden fazla ağır cezalık suçların bir mahkemede ve tek tutuklama müzekkeresine bağlı olarak infaz edilen tutukluluk hallerinin her bir suç için ayrı ayrı değerlendirilmesinde zaruret bulunmaktadır" gerekçesiyle reddedilmiştir.

12. Bu karara yapılan itirazı inceleyen İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi 28/1/2013 tarih ve 2013/67 Değişik İş sayılı kararıyla "birden fazla ağır cezalık suç nedeniyle yargılanan sanıkların kaçma şüphesinin olduğunu" belirterek itirazı reddetmiştir.

13. Mahkeme 11/12/2013 tarihinde başvurucunun tahliyesine ve adli kontrol hükümlerinin

uygulanmasına karar vermiştir.

14. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 2011/160 Esas sayılı dosyasında dava derdesttir.

B. İlgili Hukuk

15. 5271 sayılı Kanun'un 8. maddesi şöyledir:

"(1) Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır.

(2) Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de bağlantılı suç sayılır."

16. 5271 sayılı Kanun'un 9. maddesi şöyledir:

"(1) Bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkemelerin görevine giriyorsa, bunlar hakkında birleştirilmek suretiyle yüksek görevli mahkemede dava açılabilir."

17. 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

…"

18. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

19. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 18/1/2013 tarih ve 2013/843 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, kanunda öngörülen azami tutukluluk süresini doldurması üzerine yaptığı tahliye talebinin reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini iddia

etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Adalet Bakanlığı görüşünde 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrasında yer alan "Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler." şeklindeki düzenleme karşısında, Anayasa Mahkemesi'nin zaman bakımından yetkisinin başlangıcının 23 Eylül 2012 tarihi olduğu ve ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararların bireysel başvurunun konusu olabileceğini, aynı Kanun'un 47. maddesinin beşinci fıkrasına göre bireysel başvurunun kanun yollarının tüketildiği tarihten itibaren 30 gün içinde yapılması gerektiğini belirtilmiştir.

23. Adalet Bakanlığı, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca, kanuna aykırı olarak tutulduğunu iddia eden kişilerin derece mahkemelerinde tazminat talep etme hakkına sahip olduklarını, dolayısıyla kabul edilebilirlik konusundaki incelemede bu hususun göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir.

24. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

25. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

26. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için öngörülen idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir. Bireysel başvurunun ikincil nitelikte bir hak arama yolu olması nedeniyle, asıl olan hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun idari ve/veya yargısal olağan yollarla giderilmesidir. Bu nedenle bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 27).

27. Ancak tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabilir olmaları yanında, telafi kabiliyetini haiz ve tüketildiklerinde başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanımaları gerekir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli olmayıp uygulamada da etkili olduklarının gösterilmesi ya da en azından etkili olmadıklarının kanıtlanmamış olması gerekir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 28-29).

28. Adalet Bakanlığının görüşünde işaret edildiği üzere 5271 sayılı Kanun'un tazminat isteminin düzenlendiği 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilenler ile kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna

çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen kişilerin, maddî ve manevî her türlü zararlarını Devletten isteyebileceklerine ilişkin hükümlerin bu hususta bir başvuru mekanizması öngördüğü görülmektedir. Ancak, aynı Kanun'un tazminat isteminin koşullarının düzenlendiği 142. maddesinin (1) numaralı fıkrasında "Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde" tazminat isteminde bulunulabileceği ifade edilmiştir.

29. Somut olayda beş yıllık azami tutukluluk süresinin aşılması nedeniyle tutukluluğun yasal dayanağının kalmadığı iddia edilmektedir. Buna göre, yasal olarak mümkün olmadığı hâlde tutukluluğun devamına karar verilmiş ise madde kapsamında bunun mağduru sadece maddi ve/veya manevi tazminat istemiyle dava açabilecektir.

30. Bu durumda 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerinde belirtilen yola öncelikle başvurulmasının zorunlu olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

31. Bu konuya ilişkin bazı Yargıtay kararları belli durumlarda tazminat talebi için asıl hükmün kesinleşmesinin aranmadığını göstermektedir (Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 4/4/2012 tarih ve E.2011/15700, K.2012/9187; 15/5/2012 tarih ve E. 2011/20114, K.2012/12183 sayılı kararları). Tutukluluk süresinin verilen cezadan fazla olması nedeniyle makul görülmediği, bu nedenle tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirten kararlara rastlamak da mümkündür (Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 17/12/2012 tarih ve E. 2012/20277, K.2012/27572; 3/1/2013 tarih ve E.2012/24083, K. 2013/1 sayılı kararları). Ancak bu örneklerin hiçbiri somut olay açısından bahse konu yolun etkili olduğunu göstermemektedir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 28-35).

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddialarının dayanaktan yoksun olmaması ve başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

33. Başvurucu, tutukluluk süresinin kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle tutulmasının hukuki dayanağının olmadığından şikâyet etmektedir.

34. Başvurucunun kanuni tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası açısından değerlendirilmesi gerekir.

35. Anayasa'nın 19. maddesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun

bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

…”

36. Adalet Bakanlığı, başvurucunun beş yıldan fazla tutuklu bulundurulduğu iddialarına ilişkin olarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (Sözleşme) 5. maddesi kapsamında tutmanın hukuki sayılabilmesi için birinci fıkranın (a) ve (f) bentleri arasındaki istisnalardan birinin karşılanması gerektiğini, tutmanın bu anlamda hukuki olduğu anlaşıldıktan sonra, Sözleşmenin, “kanunda düzenlenmiş bir prosedürün” izlenip izlenmediği dâhil olmak üzere, esas ve usul kurallarına uyma yükümlülüğünü ulusal hukuka bıraktığını, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM), Sözleşme’nin 5. maddesi kapsamında sanığın birden fazla suç nedeniyle tek bir davada yargılandığı durumlarda, tutukluluk süresini tek bir tutukluluk olarak değerlendirebileceğini belirtmiştir.

37. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konulduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa’nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

38. Anayasa’nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlıklı 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasa’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa’nın 19. maddesindeki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi ölçütü, Anayasa’nın 13. maddesindeki temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğine dair kural ile uyumludur (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 43).

39. Kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin sınırlamaların, kanunda belirtilen esas ve usule uygunluğunu sağlama yükümlülüğü ilke olarak idari organlara ve derece mahkemelerine aittir. İdare organları ve mahkemeler esas ve usule ilişkin hukuk kurallarına uymakla yükümlüdürler. Anayasa’nın 19. maddesinin amacı bireyi keyfi bir şekilde özgürlüğünden alıkoymaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması ve keyfi uygulamaya yol açmaması gerekir. Bu nedenle Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince, başvurucunun tutukluluk durumunun “kanuni” dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun özgürlükten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise, hukuk devleti ilkesi gereği, keyfiliği önlemek için, uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup olmadığının Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 44).

40. 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin

görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği, ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami beş yıl olabileceği anlaşılmaktadır (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 40).

41. Somut olayda başvurucu 18/7/2006 tarihinde gözaltına alınmış ve 21/7/2006 tarihinde tutuklanmıştır. İlk derece mahkemesinin 19/4/2010 tarihli mahkûmiyet kararı Yargıtayca yapılan temyiz incelemesi neticesinde 29/6/2011 tarihinde bozulmuş ve yargılamaya yeniden ilk derece mahkemesinde devam edilmiştir. Başvurucu, 5271 sayılı Kanun'un yukarıda belirtilen hükümleri uyarınca tutukluluk için öngörülen 5 yıllık azami sürenin dolduğu gerekçesiyle tahliye talebiyle İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesine başvurmuştur.

42. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delillerin takdirinde bariz takdir hatası veya açık keyfilik halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir. Aksinin kabulü bireysel başvurunun getiriliş amacıyla bağdaşmaz. Dolayısıyla incelemenin bu çerçevede yapılması gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 48).

43. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinde soruşturma ve kovuşturma evrelerinde kişilerin tutulabileceği azami kanuni süreler düzenlenmiştir. Madde metninde, ağır ceza mahkemesinin görevine giren ve girmeyen işler bakımından bir ayrıma gidilmiştir. Bireyler hakkındaki birden fazla suça ilişkin soruşturma ve kovuşturmaların bir dosya üzerinden yürütülmesi veya bir dosyada birleştirilmiş olması halinde bu soruşturma ve kovuşturmaların belli bir bütünlük içinde yürütüleceği göz önüne alındığında, uygulanan bir tutuklama tedbirinin soruşturma ve kovuşturmaların tamamı açısından sonuç doğuracağı açıktır. Bu nedenle azami tutukluluk süresinin kişinin yargılandığı dosya kapsamındaki tüm suçlar açısından en fazla beş yıl olması gerektiği anlaşılmaktadır. Tutuklama tedbiri, bir yaptırım olmadığından aynı dosya kapsamındaki her bir suç için azami tutukluluk süresinin ayrı ayrı hesaplanması kabul edilemez. Suç ve sanık sayısı, davanın karmaşık olması gibi etkenler tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusundaki değerlendirmede ele alınabilecek faktörler olup kanuni tutukluluk süresinin belirlenmesinde esas alınmaları mümkün değildir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 49).

44. Diğer taraftan, Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası tutuklulukta makul süreyi güvence altına almıştır. Dolayısıyla kanunla tutukluluk süresi için getirilen üst sınırlar makul sürenin aşılmadığı istisnai durumlar için geçerli olabilir ve hiçbir şekilde kişinin bu süre doluncaya kadar tutulabileceği anlamına gelmez. Aksine, üst sınırın aşılmadığı durumlarda dahi, somut olaylarda tutukluluk makul süreyi aşmışsa, anayasal hakkın ihlal edildiği sonucuna varılacaktır (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 50).

45. 5271 sayılı Kanun'daki azami tutukluluk süresinin ağır cezalık işler bakımından uzatmalarla birlikte azami beş yıl olduğu, bu haliyle düzenlemenin öngörülebilir olduğu anlaşılmaktadır. Ancak derece mahkemelerinin kanuni tutukluluk süresinin aynı dosya kapsamındaki her suç için ayrı ayrı hesaplanması gerektiği yönündeki yorumu, bireylerin tutuklu olarak yargılanabileceği azami süreyi belirsiz ve öngörülemez bir şekilde uzatmaya elverişlidir. Zira bir kişi hakkında birden fazla suç isnadı olması halinde azami tutukluluk

süresi her biri için ayrı ayrı hesaplandığında kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği süre öngörülemez bir şekilde uzayacaktır. Bu durumun başvurucu açısından öngörülebilir olmadığı açıktır. Bir hukuk devletinde henüz suçluluğu sabit hale gelmemiş bir bireyin mahkemenin benimsediği yorum nedeniyle belirsiz bir süre boyunca özgürlüğünden yoksun bırakılması düşünülemez (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 53).

46. Tutukluluk süresinin belirlenmesinde ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında geçen sürelerin dikkate alınması gerekir. Zira kişi yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmişse, bu kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma" kapsamından çıkmakta ve tutmanın nedeni ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma haline dönüşmektedir. (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 41). Bu bakımdan temyiz aşamasında geçen süreler tutukluluk süresinin değerlendirmesinde göz önünde bulundurulamaz. Ancak bozma kararı sonrasında bireyin durumu tekrar suç isnadına bağlı tutmaya dönüşeceğinden bu aşamada da ilk derece mahkemesi önünde geçen süre değerlendirmede dikkate alınacaktır.

47. Somut olayda başvurucu 18/7/2006 tarihinde gözaltına alınması ile ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararı verdiği 19/4/2010 tarihi arasında "bir suç isnadına bağlı olarak" tutulmuştur.

48. Mahkemenin 19/4/2010 tarihli kararı yapılan temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay tarafından 29/6/2011 tarihinde bozulmuştur. İlk derece mahkemesinin karar tarihi ile Yargıtayın bozma kararı tarihi arasında geçen sürede başvurucu, "ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak" tutulmuştur. Başvurucu, Yargıtayın bozma kararı sonrasında yeniden "bir suç isnadına bağlı olarak" tutulmaya devam edilmiş ve başvurucunun ilk derece mahkemesince tutuklu olarak yargılandığı 18/7/2006-19/4/2010 ile 29/6/2011-11/12/2013 tarihleri arasında "bir suç isnadına bağlı olarak" tutulma sürecinde 28/9/2012 tarihi itibarıyla beş yıllık azami süre dolmuştur.

49. Başvurucunun, "bir suç isnadına bağlı olarak" tutulduğu sürenin beş yılı aşan kısmının hukuki dayanağı bulunmayıp Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen "kanunîlik" şartına uymamaktadır.

50. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi

51. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

52. Başvuru kapsamında Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin karar tarihinden önce

İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesince 11/12/2013 tarihinde başvurucunun tahliyesine ve adli kontrol hükümlerinin uygulanmasına karar verildiği anlaşılmıştır.

53. Başvurucunun tutukluluk hali sona erdiğinden Anayasa Mahkemesince hükmolunan hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir işlem bulunmamaktadır. Başvuru sonucunun bildirilmesi amacıyla karar örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesi yeterlidir.

54. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliğinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. “Kanun’da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılması” nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Kararın ilgili mahkemeye bildirilmesine,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ KUTSAL

B. No: 2013/1474 | Karar tarihi: 03.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1474

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KUTSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1474)

Karar Tarihi: 3/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Ali KUTSAL

Vekili : Av. Yahya Kazım ZABUNOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, açtığı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/2/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 26/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı olarak görev yapmakta iken kendisine yönelik "Yönetim Görevinden Ayırma" cezası uygulanmasına ilişkin 8/3/2002 tarih ve 4 oturum sayılı Yüksek Disiplin Kurulunun işlemi hakkında Antalya 1. İdare Mahkemesinde yürütmeyi durdurma talepli iptal davası açmış, Mahkeme 14/11/2002 tarih ve E.2012/1217 sayılı kararı ile Yüksek Disiplin Kurulu kararında cezanın verilmesi veya verilmemesi doğrultusunda kullanılan oyların kararda yer almadığı, karara katılmayan üyelerin görüşlerinin karara yazılmadığı ve bu üyeler tarafından kararın imzalanmadığı, bu sebeplerle Kurul kararının şekil şartlarına uymadığı gerekçesiyle yürütmeyi durdurma kararı vermiş, daha sonra 23/9/2003 tarih ve E.2002/1217, K.2003/999 sayılı kararı ile işlemin iptaline ve mahrum kalınan parasal hakların en yüksek yasal faizi ile birlikte hesaplanarak başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir.

6. Antalya 1. İdare Mahkemesince verilen yürütmeyi durdurma kararı üzerine Mahkeme kararında belirlenen eksiklikler giderilerek başvurucuya 7/3/2003 tarih ve 2003/1 sayılı kararı ile yeniden "Yönetim Görevinden Ayırma" cezası verilmiştir.

7. Başvurucu tarafından bu cezanın iptali istemiyle açılan davada Antalya 2. İdare Mahkemesi, 10/3/2004 tarih ve E.2003/482, K.2004/272 sayılı kararı ile işlemin iptaline karar vermiştir.

8. Antalya 2. İdare Mahkemesinin kararına karşı davalı idare temyiz yoluna başvurmuş, Danıştay Sekizinci Dairesi, 11/3/2005 tarih ve E. 2004/3438, K. 2005/1110 sayılı kararı ile başvurucu vekilinin Çankaya Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapması münasebetiyle incelenen davadaki temsil yetkisinin araştırılması gerekirken ilk derece mahkemesi tarafından eksik inceleme yapıldığı gerekçesiyle bozma kararı vermiştir.

9. Danıştay Sekizinci Dairesinin bozma kararına uyan Antalya 2. İdare Mahkemesi 15/12/2005 tarih ve E.2005/739, K.2005/1901 sayılı kararı ile başvurucunun vekilinin yükseköğretim kurum ve kuruluşlarına karşı dava takip yetkisinin bulunmadığı, bununla birlikte davayı temsil eden vekile ilişkin Mahkemeye azilname yahut vekaletten çekilme dilekçesi de teslim edilmediği gerekçesiyle usulüne uygun yeniden dava açılmak üzere 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu uyarınca dilekçe ret kararı vermiştir.

10. Başvurucu, Antalya 2. İdare Mahkemesinin dilekçe ret kararı üzerine Mahkemeye 9/2/2006 tarihli yenileme dilekçesi ibraz etmiş, bu sırada Isparta İdare Mahkemesinin faaliyete geçmesi ve dava konusunun da bu Mahkemenin yetki alanına girmesi nedeniyle Antalya 2. İdare Mahkemesi yetkisizlik nedeniyle dosyanın Isparta İdare Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

11. Isparta İdare Mahkemesi, 24/5/2007 tarih ve E.2007/975, K.2007/760 sayılı kararı ile davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesi şöyledir;

" ….. söz konusu cezanın 5525 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun kapsamında olduğu, davaya devam edilmesine yönelik 10/7/2006 tarihli iki nüsha dilkeçenin 11/6/2006 tarihinde mahkeme kaydına geçtiği, ancak söz konusu dilekçelerin imzasız olması nedeniyle geçerli bir talep olarak dikkate alınmasının mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda; 5525 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içersinde anılan disiplin cezasına karşı açılan davaya devam edilmesi yönünde hukuken geçerli bir talep olmadığından 5525 sayılı Kanun kapsamında olan "Yönetim Görevinden Ayırma" cezasının iptali istemiyle açılan davanın 5525 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, ayrıca 5525 sayılı Kanun'un 1. maddesinin 4. fıkrasında yer alan "Disiplin cezalarının affı ilgililere geçmiş süreler için özlük hakları ve parasal yönden herhangi bir talep hakkı vermez" hükmü uyarınca dava konusu disiplin cezasının af kapsamında kalmasının davacıya parasal yönden herhangi bir hak kazandırmayacağı açıktır.

Açıklanan nedenlerle davanın, esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına..."

12. Isparta İdare Mahkemesinin kararına karşı başvurucu temyiz yoluna başvurmuş ancak Danıştay Sekizinci Dairesi, 29/12/2008 tarih ve E.2007/6342, K.2008/8631 sayılı kararı ile kararın onanmasına karar vermiş, ardından başvurucunun karar düzeltme talebi de 17/5/2010 tarih ve E.2009/3681, K.2010/2651 sayılı karar ile reddedilmiştir.

13. Bunun yanında, başvurucu, bahse konu disiplin cezalarının iptal edilmesinin ardından Antalya 1. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmış, Mahkeme, 2/2/2005 tarih ve E.2004/1721, K.2005/95 sayılı kararı ile dava dilekçesinin 2577 sayılı Kanun'un 3. ve 5. maddelerine uygun hazırlanmadığı gerekçesiyle usulüne uygun hazırlanmış dilekçelerle her iki disiplin cezasından dolayı uğradığını ileri sürdüğü zararlar için ayrı dava açılmak üzere dilekçenin reddi kararı vermiştir.

14. Başvurucu, dilekçe ret kararı üzerine yeniden dava dilekçesi hazırlamış ve dilekçesinde Antalya 2. İdare Mahkemesince iptal edilen davalı idare işlemi nedeniyle mahrum kaldığı 20.000,00 TL maddi ve iptal edilen disiplin cezaları nedeniyle 5.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Antalya 1. İdare Mahkemesince dava hakkında yetkisizlik kararı verilmiş ve dava dosyası Isparta İdare Mahkemesine gönderilmiştir. Isparta İdare Mahkemesi ise 31/1/2008 tarih ve E.2007/274, K.2008/78 sayılı kararı ile davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

"Bu durumda, davacıya verilen disiplin cezasının iptali istemiyle açılan davada, Mahkememiz tarafından davaya devam edilmesi yönünde hukuken geçerli bir talep olmadığı kanaatine varılarak anılan disiplin cezasının 5525 sayılı Yasa kapsamında görüldüğü, bu nedenle davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığı yolunda karar verildiği ve 5525 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin son bendinde, disiplin cezalarının affının ilgililere geçmiş süreler için özlük hakları ve parasal yönden herhangi bir talep hakkı vermeyeceği hükme bağlandığından, davacının maddi ve manevi tazminat isteminin hukuki dayanağı bulunmadığı kanaatine varılmıştır."

16. Başvurucu, bu karara karşı temyiz yoluna başvurmuş, Danıştay Sekizinci Dairesi, 17/4/2012 tarih ve E.2008/7923, K.2012/1757 sayılı kararı ile temyiz talebini reddetmiştir.

17. Başvurucu tarafından bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 9/11/2012 tarih ve E.2012/6957, K.2012/8887 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

18. Karar, başvurucuya 21/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

19. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 12. maddesi şöyledir:

“İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.”

20. Aynı Kanun’un 46. maddesi şöyledir:

“1. Danıştay dava daireleri ile idare ve vergi mahkemelerinin nihai kararları, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi Danıştayda temyiz edilebilir.

2. (Değişik:10/6/1994-4001/20 md.) Özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde,Danıştay dava daireleri ile idare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarına karşı tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde Danıştayda temyiz yoluna başvurulabilir. “

21. Aynı Kanun’un 54. maddesi şöyledir:

“1. (Değişik birinci cümle: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde taraflarca;

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,

b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,

c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,

d) (Değişik: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış olması,

Hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir.

2. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulları ile bölge idare mahkemeleri, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağlıdırlar.

3. (Değişik: 10/6/1994 - 4001/24 md.)

Kararın düzeltilmesi istekleri esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesince incelenir. Dosyanın incelenmesinde tetkik hakimliği yapanlar, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar.”

22. 22/6/2006 tarih ve 5525 sayılı Memurlar ile Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun’un 2. maddesi şöyledir:

“Bu Kanun kapsamına giren ve 23/4/1999 tarihinden 14/2/2005 tarihine kadar işlenmiş fiillerden dolayı verilmiş olan disiplin cezalarına karşı bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce idarî yargı mercilerine başvurmuş olanlardan, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde dosyanın bulunduğu yargı merciine müracaat etmek suretiyle davaya devam etmek istediklerini bildirmeyenlerin davaları hakkında, görülmekte olan davalarda davayı gören mahkemece, karar temyiz edilmiş ise Danıştayca, karar verilmesine yer olmadığına ve tarafların yaptıkları masrafların üzerlerinde bırakılmasına karar verilir, vekâlet ücretine hükmedilmez.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde davaya devam etmek istediklerini bildirenlerin davalarının görülmesine devam olunur. Ancak, davanın davacının aleyhine sonuçlanması halinde bu Kanunla getirilen af hükümleri uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/2/2013 tarih ve 2013/1474 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, hakkında uygulanan disiplin cezası nedeniyle uğramış olduğu zararın karşılanması için açmış olduğu tam yargı davasının reddedildiğini ve bu kararın gerekçesini daha önce aynı cezai işleme ilişkin olarak hükme bağlanan iptal davasının oluşturduğunu, ancak iptal davasında, 5525 sayılı Kanun uyarınca davaya devam etmek istediğine ilişkin dilekçenin imzasız olması nedeniyle esas hakkında karar verilmesine yer olmadığı yönünde hüküm tesis edildiğini, bu hükmün 2577 sayılı Kanun’a açıkça aykırılık teşkil ettiğini, talep dilekçesinin imzasız olması nedeniyle dilekçenin yenilenmesine karar verilmesi gerekirken usul hatası yapılarak ve aşırı şekilci bir yaklaşımla anılan kararın alındığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

25. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.”

26. Anılan hüküm uyarınca Anayasa Mahkemesinin yetkisinin zaman bakımından başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Anayasa Mahkemesinin yetki kapsamının anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/947, 12/2/2013, § 16).

27. 2577 sayılı Kanun'un 12. maddesinde, ilgililerin haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilecekleri, bu halde de ilgililerin aynı Kanun'un 11. maddesi uyarınca idareye başvurma haklarının saklı olduğu kuralına yer verilmiştir.

28. Başvuru konusu olayda, bireysel başvuruya esas olan disiplin cezasına karşı başvurucunun açtığı davada Antalya 2. İdare Mahkemesi iptal kararı vermiş, kararın temyizi üzerine Danıştay Sekizinci Dairesi kararı usul yönünden bozmuş, ardından Antalya 2. İdare Mahkemesinin yetkisizlik kararı vermesi sonrasında davayı Isparta İdare Mahkemesi görmeye başlamış ve bu sırada yürürlüğe giren 5525 sayılı Kanun’un 2. maddesi uyarınca disiplin cezasına karşı dava açanların otuz gün içinde davaya devam etmek istediklerini bildirmeleri gerektiği, aksi halde bu davalar hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verileceği kural altına alınmıştır. Isparta İdare Mahkemesinde başvurucunun açtığı iptal davası devam etmekte iken 5525 sayılı Kanun uyarınca davaya devam edilmesi

yönünde süresi içinde talepte bulunulmuş, ancak dilekçenin imzasız olması nedeniyle Mahkeme tarafından bu talebin hukuken geçerli bir talep olmadığı kanaatine varıldığı belirtildikten sonra dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına kararı verilmiş, bu karar Danıştay tarafından onanmış ve karar düzeltme talebi reddedilerek 17/5/2010 tarihinde kesinleşmiştir.

29. Başvurucu, disiplin cezasının iptali istemiyle açtığı dava hakkında verilen iptal kararı sonrasında (Bu karar Danıştay tarafından bozulmuş ve davayı yeniden gören Isparta İdare Mahkemesi ise dava hakkında karar verilmesine yer olmadığı kararı vermiştir) cezanın uygulanmasından dolayı uğradığını ileri sürdüğü zararın tazmini istemiyle tam yargı davası açmış, bu dava hakkında Isparta İdare Mahkemesi, disiplin cezasının iptali istemiyle açılan davaya devam edilmesi yönünde hukuken geçerli bir talep olmadığı için bu dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğini ve 5525 sayılı Kanun'un 1. maddesinin de disiplin cezalarının affının ilgililere geçmiş süreler için özlük ve parasal yönden bir talep hakkı vermediğini belirterek başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerini reddetmiştir.

30. Isparta İdare Mahkemesi maddi ve manevi tazminat davasını reddederken iki gerekçeye yer vermiştir. Bunlardan ilki disiplin cezasına karşı açılan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına yönelik karar verilmesi ve ikincisi 5525 sayılı Kanun'un 1. maddesinin disiplin cezası affının ilgililere özlük ve parasal yönden bir talep hakkı vermemesidir.

31. Başvurucu ise başvuru formunda adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia ederken bu iddianın dayanağı olarak; 5525 sayılı Kanun uyarınca davaya devam etmek istediğine ilişkin dilekçenin imzasız olması nedeniyle esas hakkında karar verilmesine yer olmadığı yönünde tesis edilen hükmün, 2577 sayılı Kanun'a açıkça aykırılık teşkil ettiği, talep dilekçesinin imzasız olması nedeniyle dilekçenin yenilenmesine karar verilmesi gerekirken usul hatası yapılarak ve aşırı şekilci bir yaklaşımla anılan kararın alındığı hususlarıdır.

32. Görüldüğü üzere başvurucunun ihlal iddiasının dayanağı, disiplin cezasının iptali istemiyle açılan davada verilen kararın gerekçesinden kaynaklanmaktadır. Isparta İdare Mahkemesinin bu gerekçesine konu karar ise bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce Danıştay Sekizinci Dairesinin 17/5/2010 tarih ve E.2009/3681, K.2010/2651 sayılı karar düzeltme talebinin reddine ilişkin karar ile kesinleşmiştir.

33. Bu durumda, sözü edilen ihlal iddiasının dayanağı olan disiplin cezasının iptali istemiyle açılan davaya ait Mahkeme kararının, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

34. Diğer taraftan, başvurucu, açtığı tazminat davasında hangi sebep veya sebeplerle hak ihlali yapıldığı hakkında ayrı bir iddiada bulunmamıştır.

35. Bu nedenle, disiplin cezasının iptali istemiyle açılan davada ihlal nedeni olarak ileri sürülen iddiaların zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisine girmediği ve açılan tazminat davasının reddedilmesine yönelik olarak da ayrı bir ihlal nedeni ileri sürülmediği görüldüğünden, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Disiplin cezasının iptali istemiyle açtığı davada adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden, “zaman bakımından yetkisizlik”,

2. Tazminat talebiyle açtığı davada adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden, “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

K.Ş.

B. No: 2013/1614 | Karar tarihi: 03.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1614

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

K.Ş. BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2013/1614

Karar Tarihi: 3/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR Osman Alifeyyaz PAKSÜT Celal Mümtaz AKINCI M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : K.Ş.

Vekili : Av. Zekiye KARACA BOZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, cinsel içerikli bazı görüntülerinin internette dolaştığı duyumu üzerine hakkında başlatılan disiplin soruşturması neticesinde devlet memurluğundan çıkarma cezası almış olması nedeniyle Anayasa'nın 10., 20. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle, yeniden yargılama yapılmasına ve uğradığı manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/2/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölümün Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 25/5/2013 tarihinde yapılan toplantıda, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/7/2013 tarihli görüş yazısı 23/7/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili tarafından 5/8/2013 tarihinde Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyan dilekçesi sunulmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumunda ambar memuru olarak görev yapmakta iken "Silivride bir bayan gardiyanın aşk maceraları" başlıklı görüntünün internette yer aldığı duyumu üzerine, Silivri Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığınca, Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumuna hitaben yazılan 28/6/2010 tarihli yazı üzerine hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

8. Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumunun 19/7/2010 tarih ve 2010/20 sayılı kararı ile, başvurucunun devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılması gerektiği kanaatine varıldığı bildirilerek, disiplin evrakı Adalet Komisyonu Başkanlığına iletilmiştir.

9. Silivri Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığının 22/7/2010 tarih ve K.2010/830 sayılı kararı ile, başvurucunun devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılması kanaatiyle disiplin evrakı karara bağlanmak üzere Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu Başkanlığına gönderilmiştir.

10. Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu Başkanlığının 17/3/2011 tarih ve 64 sayılı kararıyla, başvurucunun fiilinin memurluk sıfatıyla bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak şeklinde değerlendirildiği belirtilerek, başvurucuya 14/7/1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinin (g) alt bendi uyarınca devlet memurluğundan çıkarma cezası verilmiştir.

11. Başvurucu tarafından, verilen disiplin cezasının iptali ile mahrum kalınan parasal ve özlük haklarının faiziyle ödenmesi talebiyle Adana 2. İdare Mahkemesinde açılan dava, Mahkemenin 23/12/2011 tarih ve E.2011/1124, K.2011/2321 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

12. Başvurucu tarafından yapılan temyiz talebi Danıştay 12. Dairesinin 13/6/2012 tarih ve E.2012/1679, K.2012/4151 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

13. Başvurucu tarafından yapılan karar düzeltme başvurusu, Danıştay 12. Dairesinin 14/12/2012 tarih ve E.2012/11500, K.2012/10989 sayılı kararı ile reddedilerek karar bu tarihte kesinleşmiş ve 30/1/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

14. Yürütülen soruşturma sırasında başvurucunun, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün 5/7/2010 tarih ve 3845 sayılı yazısı ile, Karataş Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna ataması yapılmıştır.

15. Belirtilen soruşturma sürecinde, Silivri Ceza İnfaz Kurumları Kamu Konutları Yönetim ve İşletim Kurulunun 1/7/2010 tarihli kararı ve Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumunun 5/7/2010 tarihli konut tahliye kararı ile, başvurucunun ikamet etmekte olduğu lojmanı tahliyesine karar verilmiştir.

16. Disiplin soruşturması sürecinde, Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından disiplin soruşturmasına konu görüntüleri içerir CD'nin Silivri Cumhuriyet Başsavcılığına iletilmesi üzerine yürütülen soruşturma neticesinde, Silivri Cumhuriyet Başsavcılığının 14/7/2010 tarih ve S.2010/3655 sayılı kararı ile, disiplin soruşturmasına konu görüntüleri çeken ve yayan şahsın açık kimlik bilgilerinin tespit edilemediği, müsnet suçun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 134. maddesi kapsamında kaldığı ve soruşturulmasının şikâyete bağlı olduğu, ancak mağdur sıfatını taşıyan başvurucu tarafından müracaatta bulunulmadığı belirtilerek, kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

17. Başvurucu tarafından hakkındaki disiplin sürecinin başlatıldığı tarihten sonra 23/2/2011 tarihinde, disiplin soruşturmasına konu cinsel içerikli görüntülerdeki erkek şahıs olduğu belirtilen kişi tarafından kendisine ait çıplak resim ve video kayıtlarının yayınlayacağı şeklinde tehdit edildiği iddiasıyla yapılan şikâyet üzerine açılan dava sonucunda, Karataş Sulh Ceza Mahkemesinin 5/1/2012 tarih ve E.2011/65, K.2012/4 sayılı kararı ile, belirtilen şahsın 5237 sayılı Kanun'un 106. maddesi uyarınca tehdit suçundan 3.740,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

18. Başvuruya konu disiplin evrakı ve yargılama dosyası içeriğinden, başvurucu hakkında, başvuruya konu disiplin sürecinden önce verilen iki adet disiplin cezasının ve disiplin cezalarına konu eylemlerle ilgili olarak yürütülen ceza davalarının bulunduğu anlaşılmaktadır.

19. Başvurucunun, Silivri 8 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 7/10/2009 tarihli bir kararı kapsamında, görev sırasında amire hal ve hareketi ile saygısız davranma ve verilen emirlere itiraz etme şeklindeki eylemlerine istinaden uyarma cezası ile, ayrıca belirtilen disiplin amirliğinin 7/5/2010 tarihli başka bir kararı ile de, devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunma şeklinde tanımlanan eylemine istinaden uyarma cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği görülmektedir.

20. Ayrıca başvurucunun, yukarıda belirtilen disiplin cezalarına da konu olduğu anlaşılan, çalıştığı ceza infaz kurumunda infaz koruma baş memuru olarak görev yapan şahsa karşı işlediği eylem nedeniyle, Silivri 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 4/2/2011 tarih ve E.2010/238, K.2011/170 sayılı kararı kapsamında hakaret suçundan 700,00 TL adli para cezası ile, ayrıca Silivri Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığında görevli bir memura karşı işlediği eylem nedeniyle, Silivri 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 25/11/2010 tarih ve E.2010/150, K.2010/434 sayılı kararı kapsamında basit tehdit suçundan 600,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve hakkındaki hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

B. İlgili Hukuk

21. 657 sayılı Kanun'un "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinin (g) alt bendi şöyledir:

"Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

…

E - Devlet memurluğundan çıkarma: Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmaktır.

Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

….

g) Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/2/2013 tarih ve 2013/1614 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, kendisine ait cinsel içerikli görüntülerin rızası hilafına internette yayınlanması üzerine hakkında disiplin soruşturması başlatılarak soruşturma neticesinde devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırıldığını, ilgili görüntülerin memur lojmanlarında çekilmemiş olduğunu, ancak bu görüntülerin lojmanda çekildiği varsayılsa dahi kendisine tahsis edilen lojmanın özel yaşam alanı olduğunu, bu nedenle özel yaşam alanında gerçekleşen ve görevi sırasında vuku bulmayan ya da görevi ile ilgili olmayan bir özel yaşam eyleminden dolayı cezalandırıldığını, yürütülen tüm idari ve adli süreçlerde kendisinin bekar bir bayan devlet memuru olduğu ve bahse konu görüntülerin bekar bayan memurların ikamet ettiği memur lojmanlarında çekildiğine vurgu yapılarak cinsiyete dayalı ayrımcılığa tabi tutulduğunu, ayrıca hiçbir suç teşkil etmeyen, bir takım internet sitelerinde yayınlanarak olayın aleniyet kazanması sonucuna sebebiyet verecek şekilde cinsel içerikli görüntülerinin çekilmesine izin vermek türünde bir fiil nedeniyle devlet memurluğundan çıkarma cezasına maruz kaldığını belirterek, Anayasa’nın 10., 20. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1.Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Başvurunun incelenmesi neticesinde, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Başvurucu, cinsel içerikli bazı görüntülerinin internette dolaştığı duyumu üzerine hakkında başlatılan disiplin soruşturması neticesinde devlet memurluğundan çıkarma cezası almış olması nedeniyle Anayasa’nın 10., 20. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

26. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 8. maddesi ile Anayasa’nın 20. maddesi kapsamında korunan hukuksal çıkarlardan birinin de “mahremiyet hakkı” olduğu ve bu hakkın bireyin kendisiyle ilgili bilgileri kontrol edebilmesini de kapsadığı, bu nedenle bireye ait herhangi bir bilginin kendi rızası olmaksızın açıklanması ve yayılmasının mahremiyet hakkının ihlaline neden olacağı, ancak başvurucu hakkındaki disiplin uygulamasının bağlı bulunduğu kurum tarafından sosyal bir gerçekliği karşılayan ihtiyaca binaen yapıldığı ve başvurucuya devlet memurluğundan çıkarma cezası uygulanırken geçmişte disiplin cezaları bulunması nedeniyle bir alt ceza verilmesinin uygun görülmemesinin orantılılık hususunun değerlendirilmesinde nazara alınması gerektiği, ayrıca Anayasa’nın 10. maddesinde yer verilen ayrımcılık yasağının bağımsız bir varlığa

sahip olmayıp, diğer maddelerde düzenlenen normatif hükümleri tamamladığı ve bu nedenle Anayasa'nın 10. maddesi kapsamında inceleme yapılmasını gerektiren bir durum olmadığı yönünde beyanda bulunulmuştur.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No. 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

28. Başvurucunun ihlal iddiasına konu özel hayatın gizliliği hakkı, Anayasa'nın 20. maddesi ve Sözleşme'nin 8. maddesinde düzenlenmiştir.

29. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesi şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

30. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

31. Özel hayat geniş bir kavram kapsayıcı bir tanımının yapılması oldukça zordur. Bu kapsamda korunan hukuki değer esasen kişisel bağımsızlık olup, bu koruma herkesin istenmeyen bütün müdahalelerden uzak, kendine özel bir ortamda yaşama hakkına sahip olduğuna işaret etmekle birlikte, özel hayat kavramının herkesin kişisel yaşamını istediği şekilde sürdürme ve dış dünyayı bu alandan uzak tutma kavramına indirgenemeyeceği

açıktır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Özpınar/Türkiye, B. No. 20999/04, 19/10/2010). Bu açıdan Anayasa'nın 20. maddesi özel bir sosyal hayat sürdürmeyi güvence altına almaktadır.

32. Özel yaşama saygı hakkı kapsamında korunan hukuksal çıkarlardan biri de bireyin mahremiyet hakkıdır. Ancak mahremiyet hakkı sadece yalnız bırakılma hakkından ibaret olmayıp, bu hak bireyin kendisi hakkındaki bilgileri kontrol edebilme hukuksal çıkarını da kapsamaktadır. Bireyin kendisine ilişkin herhangi bir bilginin, kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması, bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılamaması ve rızası hilafına kullanılamaması, kısaca bu bilgilerin mahrem kalması konusunda menfaati bulunmaktadır. Bu husus, bireyin kendisi hakkındaki bilgilerin geleceğini belirleme hakkına işaret etmektedir (AYM, E. 2009/1, K. 2011/82, K.T. 18/5/2011; E. 1986/24, K. 1987/7, K.T. 31/3/1987).

33. Bu yönüyle özel hayat, öncelikle bireylerin kendi bireyselliklerini geliştirebilecekleri ve diğer kişilerle en mahrem ilişkilere girebilecekleri kavramsal ve fiziksel bir alana işaret etmektedir. Bu mahremiyet alanı, Devletin müdahale edemeyeceği veya meşru amaçlarla asgari düzeyde müdahale edebileceği özel bir alanı kapsamaktadır.

34. Bireyin mahremiyet hakkının mekânı, kural olarak özel alandır. Ancak özel yaşamın korunması hakkı bazı durumlarda kamusal alana da genişleyebilir. Zira meşru beklenti kavramı, bireylerin mahremiyetlerinin kamusal alanda da bazı koşullar altında korunmasını mümkün kılmaktadır.

35. Özel yaşama saygı hakkı alt kategorisinde geçen "özel yaşam" kavramı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından da oldukça geniş yorumlanmakta ve bu kavrama ilişkin tüketici bir tanım yapmaktan özellikle kaçınılmaktadır (bkz. Koch/Almanya, B. No.497/09, 19/7/2012, § 51).

36. Bununla birlikte, Sözleşme'nin denetim organlarının içtihatlarında, "bireyin kişiliğini geliştirmesi ve gerçekleştirmesi" kavramının, özel yaşama saygı hakkının kapsamının belirlenmesinde temel alındığı anlaşılmaktadır. Özel yaşamın korunması hakkının sadece mahremiyet hakkına indirgenemeyeceği gerçeği karşısında, kişiliğin serbestçe geliştirilmesiyle uyumlu birçok hukuksal çıkar bu hakkın kapsamına dâhil edilmiştir. Ancak özellikle mahremiyet alanında cereyan eden cinsel içerikli eylem ve davranışların bu alana dâhil olduğunda kuşku yoktur.

37. Anayasa'nın 20. maddesinde, herkesin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına sahip olduğu ve özel hayatın gizliliğine dokunulamayacağı belirtilmekte olup, bu düzenlemede yer verilen özel hayatın gizliliği hakkı, Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan hakka karşılık gelmektedir. Bireyin mahremiyet alanının ve bu alanda cereyan eden eylem ve davranışlarının da kişinin özel yaşamı kapsamında olduğu açıktır. Mahremiyet hakkı ve bu alana ilişkin bilgilerin gizliliğinin korunması Anayasa Mahkemesi tarafından da, Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilmektedir (AYM, E. 2009/1, K. 2011/82, K.T. 18/5/2011; E. 1986/24, K. 1987/7, K.T. 31/3/1987).

38. Somut başvuru açısından, başvurucunun devlet memurluğundan sadece meslekî nedenlerle yürütülen bir disiplin soruşturması neticesinde çıkarılmamış olduğu açıktır. Disiplin soruşturması sürecinden, devlet memurluğundan çıkarma kararından ve derece mahkemesi kararlarından anlaşıldığı üzere, başvuruya konu süreçte özellikle başvurucunun

özel hayatı kapsamındaki davranış ve ilişkileri belirleyici olmuştur. Bu şartlar altında, özel yaşamına ait unsurlar gerekçe gösterilerek verilen devlet memurluğundan çıkarma kararının, başvurucunun özel hayatın gizliliği hakkına bir müdahale oluşturduğu açıktır.

39. Anayasa'nın 20. maddesinde, özel hayatın gizliliği hakkı açısından, bu hakkın tüm boyutlarına ilişkin olmadığı anlaşılan birtakım sınırlama sebeplerine yer verilmiş olmakla beraber, özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların dahi hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunmakta, ayrıca Anayasa'nın diğer maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak da bu hakların sınırlanması mümkün olabilmektedir. Bu noktada Anayasanın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütleri işlevsel niteliği haizdir (B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 33).

40. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

41. Belirtilen Anayasa hükmü, hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olup, Anayasada yer alan bütün hak ve özgürlüklerin yasa koyucu tarafından hangi ölçütler göz önünde bulundurularak sınırlandırılabileceğini ortaya koymaktadır. Anayasanın bütünselliği ilkesi çerçevesinde, Anayasa kurallarının bir arada ve hukukun genel kuralları göz önünde tutularak uygulanması zorunlu olduğundan, belirtilen düzenlemede yer alan başta yasa ile sınırlama kaydı olmak üzere tüm güvence ölçütlerinin, Anayasa'nın 20. maddesinde yer verilen hakkın kapsamının belirlenmesinde de gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 35).

42. Hak ve özgürlüklerin yasayla sınırlanması ölçütü anayasa yargısında önemli bir yere sahiptir. Hak ya da özgürlüğe bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün, yani müdahalenin hukuki bir temelinin mevcut olup olmadığıdır (B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 36).

43. Başvuruya konu disiplin uygulaması ve devam eden yargısal sürecin 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinin (g) alt bendi temelinde yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

44. Disiplin yaptırımlarının, bir kamu veya özel teşkilat düzenini devam ettirmek, onun verimli, süratli ve yararlı bir biçimde çalışmasını sağlamak, onur ve saygınlığını korumak amacıyla tesis edildikleri açıktır. Özellikle kamu görevi yürüten bireyler açısından disiplin cezalarının amacı, kamu görevlisini görevine bağlamak, kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini ve bu suretle kurumların huzurunu temin etmektir. Disiplin cezaları kamu hizmetlerinin gereği gibi yapılması ve memurların hiyerarşik düzen içerisinde uyumlu hareket etmeleri amacıyla uygulanmaktadır. 657 sayılı Kanun'un 124. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacı ile ..." ifadesi de, disiplin cezalarının belirtilen amacını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, disiplin hukukuna ilişkin uygulamalar neticesinde, özellikle kamu görevlilerinin işlem ve eylem tarzlarıyla ilgili bazı sınırlamalar getirilmesi belirtilen meşru temellere dayanmaktadır.

45. Ancak belirtilen meşru temellere rağmen, bireyin temel haklarına yapılan müdahale ile bu müdahaleyle güdülen meşru amaç arasında bir orantı bulunması zorunludur. Anayasa'nın

13. maddesinde, bu orantının değerlendirilmesi noktasında nazara alınmak üzere, demokratik toplumda gereklilik, hakkın özü ve ölçülülük unsurlarına riayet edilmesi şeklinde üç ayrı güvence ölçütüne daha yer verilmiştir.

46. Başvurucu, özel hayatının farklı cepheleri hakkında yürütülen soruşturmanın ve bunun sonucunda devlet memurluğundan çıkarılmasının, Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkına orantısız bir müdahale oluşturduğunu iddia etmekte, hakkında başlatılan disiplin soruşturması dosyasında yer alan belgelerden de anlaşılacağı üzere, bu soruşturmanın yalnızca görevi kapsamındaki faaliyetleri kapsamadığını, söz konusu soruşturmanın temelinde özellikle mahremiyet alanında gerçekleşen cinsel içerikli eylemler gibi, özel hayatına ilişkin unsurlar bulunduğunu belirtmektedir. Bu yönüyle söz konusu soruşturmanın doğrudan özel hayatını konu aldığını, ayrıca kendisine uygulanan idari yaptırımın türünün, yani devlet memurluğundan çıkarılmasının fazlasıyla ağır bir ceza teşkil ettiğini ve bu cezanın kendisine uygun bir hayat sürdürme imkânı bırakmadığını iddia etmektedir.

47. Çağdaş demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup onları büyük ölçüde kısıtlayan veya tümüyle kullanılamaz hale getiren sınırlamaların demokratik toplum düzeninin gerekleriyle de bağdaştığı kabul edilemez. Demokratik hukuk devletinin amacı kişilerin hak ve özgürlüklerden en geniş biçimde yararlanmalarını sağlamak olduğundan yasal düzenlemelerde insanı öne çıkaran bir yaklaşımın esas alınması gerekir. Bu nedenle getirilen sınırlamaların yalnız ölçüsü değil, koşulları, nedeni, yöntemi ve kısıtlamaya karşı öngörülen kanun yolları gibi unsurların tamamı demokratik toplum düzeni kavramı içinde değerlendirilmelidir.

48. Hakkın özü, dokunulduğunda söz konusu temel hak ve özgürlüğü anlamsız kılan asli çekirdeği ifade etmekte olup, bu yönüyle her temel hak açısından kişiye dokunulmaz asgari bir alan güvencesi sağlamaktadır. Bu çerçevede, hakkın kullanılmasını önemli ölçüde güçleştiren, hakkı kullanılamaz hale getiren veya ortadan kaldıran sınırlamaların, hakkın özüne dokunduğu kabul edilmelidir. Özel hayatın gizliliği hakkı bağlamında da, bu hakkın ortadan kaldırılması, kullanılamaz hale getirilmesi veya kullanılmasının aşırı derecede güçleştirilmesi sonucunu doğuran müdahalelerin, bu hakkın özünü zedeleyeceği açıktır. Ölçülülük ilkesinin amacı da, temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca ölçülülük ilkesi, sınırlama için kullanılan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye uygun olmasını ifade eden elverişlilik, sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşmak bakımından zorunlu olmasına işaret eden zorunluluk ve araçla amacın orantısız bir ölçü içinde bulunmaması ile sınırlamanın ölçüsüz bir yükümlülük getirmemesini deyimleyen oranlılık unsurlarını içermektedir (AYM, E.2012/100, K.2013/84, K.T. 4/7/2013).

49. Bu noktada, belirtilen ölçütlere riayetle bir sınırlandırma yapılıp yapılmadığının tespiti için, müdahale teşkil ettiği ve özel hayatın gizliliği hakkını ihlal ettiği iddia edilen önlemin temelini oluşturan meşru amaç karşısında, bireye düşen fedakârlığın ağırlığının göz önünde bulundurulması ve gözetilen genel yararın gerekleri ile bireyin temel hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının belirlenmesi zorunludur. Anayasa'nın 13. maddesi vasıtasıyla Anayasa'da yer alan tüm temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hususunda geçerli olan bu denge, özel hayatın gizliliği hakkının sınırlandırılmasında da göz önünde bulundurulmalıdır. Özel hayatın gizliliği hakkının sınırlanması mümkün olmakla beraber, sınırlamada öngörülen meşru amaç ile, sınırlandırma aracı arasında orantısızlık

bulunmamalı, sınırlandırmayla ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandırılan bireyin kaybı arasında adil bir denge kurulmasına özen gösterilmelidir.

50. Kamusal makamların bir hakkın sınırlandırılması sürecinde iki ayrı aşamada takdir yetkisi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, sınırlama ölçütünün seçimidir. İkincisi ise, ilgili sınırlama ölçütü çerçevesinde izlenen meşru amacı gerçekleştirmek üzere yapılan sınırlamanın gerekliliğidir. Ancak kamusal makamlara tanınan bu takdir yetkisi sınırsız olmayıp, ihlal iddiasına konu önlemin anayasal temel hak ve özgürlüklerle bağdaşır olması, yani müdahaleyi meşrulaştırmak üzere kullanılan argümanların elverişli, zorunlu ve orantılı olması gerekir.

51. Belirtilen takdir yetkisi, her bir vakıa özelinde ayrı bir kapsama sahiptir. Güvence altına alınan hakkın veya hukuksal yararın niteliği ve bunun birey bakımından önemi gibi unsurlara bağlı olarak, bu yetkinin kapsamı daralmakta veya genişlemektedir.

52. Mahremiyet alanına ait ya da bireyin varlığına veyahut kimliğine ilişkin önemli haklar veya hukuksal çıkarlar söz konusu olduğunda, takdir yetkisi daha dardır. Bu bağlamda, özel yaşamın gizliliği hakkının cinsellik ve mahremiyet hakkı gibi yönleri söz konusu olduğunda, takdir yetkisinin daha dar tutulması gerekmekte olup, bu alanlara yönelik müdahaleler için özellikle ciddi nedenlerin varlığı şarttır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Dudgeon/Birleşik Krallık, B. No. 7525/76, 22/10/1981, § 52). Zira kişinin mahremiyet alanının gizliliği ve bu alana saygı gösterilmesi hakkının, bireyin kişisel güvenliği, varlığı ve kimliği için gerekli ve en temel haklardan biri olduğu açıktır.

53. Öte yandan personel rejimi gibi sıkı kural ve şartlara tabi bir alanda, kamu makamlarının faaliyetin niteliği ve sınırlamanın amacına göre değişen geniş bir takdir yetkisinin bulunması doğaldır. Bu kapsamda, özel hayat kavramının salt mahremiyet alanına işaret etmeyip, bireylerin özel bir sosyal hayat sürdürmelerini güvence altına almakta olduğu gerçeği karşısında, özellikle kamu görevlilerinin meslekî yaşamlarıyla da bütünleşen bazı özel hayat unsurları açısından sınırlamalara tabi tutulabilecekleri açıktır. Bununla birlikte bu kişilerin de, diğer bireyler için öngörülen sınırlamalarda olduğu gibi, asgari güvence ölçütlerinden istifade etmeleri gerekir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Özpınar/Türkiye, B. No. 20999/04, 19/10/2010). Özellikle bireyin temel haklarından biri olan özel yaşamın gizliliği hakkı ile kamu hizmetinin yukarıda belirtilen temellere uygun yürütülmesini gözetmek konusundaki meşru menfaat arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının göz önünde bulundurulması zorunludur.

54. Başvuruya konu disiplin işleminin yukarıda belirtilen meşru temellere dayandığı açık olmakla birlikte, başvurucunun özel hayatına bir müdahale teşkil ettiği anlaşılan sınırlamanın, belirtilen hakkın özüne dokunarak, onu anlamsız kılacak ölçüde olmaması gerekmektedir. Bu noktada, somut başvuru özelinde başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesi çerçevesindeki bireysel yararı ile kamunun yararı ya da yine bir başka bireyin yararı arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığı incelenmelidir.

55. Başvuru konusu idari ve yargısal sürecin değerlendirilmesinden, başvuruya konu sürecin Silivri Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığının Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumuna hitaben yazdığı 28/6/2010 tarihli yazısı ile, internette "Silivride bir bayan gardiyanın aşk maceraları" başlıklı görüntülerin yer aldığı yönündeki duyum nedeniyle, konunun tetkik edilerek adli açıdan ve disiplin yönünden işlem yapılmasını gerektiren bir durumun bulunup bulunmadığının tespitinin istenilmesiyle başlatıldığı anlaşılmaktadır. Adalet Komisyonunun belirtilen yazısı üzerine, Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü

tarafından aynı tarihte başvurucu hakkında disiplin soruşturmasına başlanılmıştır. Bu kapsamda, 4/7/2010 tarihinde Kurumun ikinci müdürlerince tutulan "görüntü izleme tespit tutanağı" başlıklı tutanakta, internette yer aldığı belirtilen görüntülerin başvurucuya ait olduğunun tespit edildiği belirtilmiştir. Aynı tarihli olan ve "görüntüleri CD'ye aktarma tutanağı" başlığını taşıyan bir başka tutanakta, internette yer alan ve başvurucuya ait olduğu anlaşılan görüntülerin CD ortamına aktarıldığı belirtilmiş, aynı tarihli "lojman tespit tutanağı" başlıklı bir başka tutanakta ise, internette yer alan görüntülerin incelenmesi neticesinde, görüntülerde yer alan eşyaların lojmanlara toplu olarak alınan eşyalardan olduğu, ayrıca duvar boyaları ile ahşap zemin döşemesinin de tüm lojmanlarda ortak olan unsurlar olduğu ve bu kapsamda görüntülerin kayda alındığı yerin Silivri Ceza İnfaz Kurumları Kampüsünde yer alan ve bekâr bayanlara tahsis edilen lojmanlar olduğunun anlaşıldığı tespitine yer verilmiştir.

56. Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumunun 19/7/2010 tarih ve 2010/20 sayılı disiplin soruşturması kararında, başvurucu hakkındaki cinsel içerikli görüntüler, başvurucuya yönelik bazı infaz koruma memurlarının lojmanda yaşanan sorunlara ve şikâyetlerine ilişkin tutulan tutanak ve verilen ifadeler ile başvurucu hakkında daha önce verilen bazı disiplin cezaları ile derdest olan adli süreçlere değinilmek suretiyle, başvurucunun devlet memurunun resmi sıfatının gerektirdiği itibar ve güvene layık olduğunu gösteremediği ve eyleminin memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerden olduğu belirtilmiş ve 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinin (g) alt bendi uyarınca, başvurucunun devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılması gerektiği kanaatine varıldığı bildirilerek, disiplin evrakı Adalet Komisyonu Başkanlığına iletilmiştir.

57. Bu meyanda, Silivri Ceza İnfaz Kurumları Kamu Konutları Yönetim ve İşletim Kurulunun 1/7/2010 tarihli kararı ile, başvurucunun internet sitelerinde yayınlanan "Silivride bir bayan gardiyanın aşk maceraları" başlıklı görüntülerde yer alan şahıs olduğunun, lojmanda kalmakta olan beş bayan personeli tehdit ettiğinin, huzursuzluk çıkardığının, apartman sakinlerini rahatsız ettiğinin ve özel yaşamına dikkat etmediğinin tespit edildiği gerekçesiyle, ikamet etmekte olduğu lojmanı tahliyesine karar verilmiştir. Akabinde alınan Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumunun 5/7/2010 tarihli konut tahliye kararında, 1/7/2010 tarihli kararda belirtilen gerekçelere de yer verilmek suretiyle, başvurucunun konut sakinlerinin huzur ve sükununu bozucu ve genel ahlâk değerlerini zedeleyici tutum ve davranışlarda bulunduğunun tespit edildiğinden bahisle, lojman dairesini yedi gün içerisinde tahliye etmesine karar verilmiştir. Bu süreçte başvurucu, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün 5/7/2010 tarih ve 3845 sayılı yazısı ile, Karataş Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna atanmıştır.

58. Silivri Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığının 22/7/2010 tarih ve K.2010/830 sayılı kararı ile; başvurucuyla aynı lojmanda kalan memurlarla yapılan görüşmeye ilişkin 9/6/2010 tarihli tutanakta, başvurucunun lojmanda sürekli huzursuzluk çıkardığı, kavga ettiği, lojmanda kalan diğer personele zarar vereceği yönünde tehditlerde bulunduğu ve özel yaşamıyla ilgili olumsuz duyumlar alındığı yönünde beyanda bulunulduğuna, bu nedenle lojmanı tahliyesine karar verildiğine, başvurucu hakkında iki ayrı uyarma cezası verilmiş olduğuna ve hakkında derdest adli süreçlerin bulunduğuna da işaret edilmek suretiyle, Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından verilen görüş doğrultusunda, başvurucunun eylemlerinin memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerden olduğu belirtilerek 657 sayılı Kanun'un

125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinin (g) alt bendi uyarınca, devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılması gerektiği kanaatine varıldığı bildirilerek, disiplin evrakının karara bağlanmak üzere Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kuruluna tevdiine karar verilmiştir.

59. Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulunun 17/3/2011 tarih ve 64 sayılı kararında, başvurucu hakkında birtakım internet sitelerinde yayınlanan ve CD ortamına aktarılan görüntülerin değerlendirilmesi neticesinde, görüntülerin başvurucu ve bir erkek şahsa ait cinsel içerikli görüntüler olduğu, söz konusu görüntülerin ilgilinin rızası ile çekildiği, belirtilen görüntünün ceza infaz kurumu kampüsü içerisinde bulunan bekâr bayan lojmanlarında kayda alındığı ve başvurucunun birtakım internet sitelerinde yayınlanmak suretiyle olayın aleniyet kazanması sonucuna sebebiyet verecek şekilde söz konusu görüntülerin çekilmesine izin vermesi nedeniyle, eyleminin 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin (E) fıkrasının (g) bendinde yer verilen memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketler kapsamında olduğunun sabit olduğu belirtilerek, devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmasına ve isnat edilen suçun niteliği, başvurucunun henüz üç yıllık memur olmasına karşın bu şekilde disiplinsiz davranışta bulunması ve geçmişte disiplin cezaları almış olması göz önünde bulundurularak, hakkında bir alt cezanın tatbikine yer olmadığına karar verilmiştir.

60. Başvurucu tarafından, Adana 2. İdare Mahkemesinin E.2011/1124 sırası üzerinde açılan dava ile, Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulunun 17/3/2011 tarih ve 64 sayılı kararına konu devlet memurluğundan çıkarma işleminin iptali ile yoksun kalınan parasal ve özlük haklarının faiziyle ödenmesine karar verilmesi talep edilmiş olup, Mahkemenin 23/12/2011 tarih ve E.2011/1124, K.2011/2321 sayılı kararı ile başvurucunun talebinin reddine karar verilmiştir. Karar gerekçesinde, her ne kadar başvurucuya isnat edilen fiilin özel yaşamına ait ve özel yaşamı sırasında gerçekleştirmiş olduğu bir aktiviteye ilişkin olduğu ve bu yönüyle özel hayatın gizliliği ve dokunulmazlığı kapsamında ele alınması gerektiği tespit edilmiş ise de, belirtilen görüntülerin ceza infaz kurumu kampüsü içerisinde bulunan ve bekâr bayanlara tahsisli olan lojmanlarda kayda alınmış olduğu, lojmanda başvurucu dışında da ikamet eden kişilerin bulunduğu, başvurucunun lojman içerisinde birlikte yaşamaya aykırı olacak şekilde uygunsuz davranışlar sergilediği ve sürekli huzursuzluk çıkardığı, diğer mukimleri tehdit ettiği, başvurucunun disiplin soruşturmasına konu fiilinin idarenin herhangi bir işlem ve eylemi olmaksızın, kendisinin görüntüleri kaydetmesine izin verdiği şahsın eylemi sonucunda kamuya açılarak aleniyet kazanması nedeniyle olayın artık özel yaşamın sınırları dışına çıktığının anlaşıldığı ve başvurucunun birtakım internet sitelerinde yayınlanarak olayın aleniyet kazanması sonucuna sebebiyet verecek şekilde cinsel içerikli eylemlerine ait görüntülerin çekilmesine izin vermek suretiyle işlediği fiilin memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketler kapsamında yer aldığının sabit olduğu sonucuna varıldığı, bu nedenle dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmediği ve görüntülerin başvurucunun iradesi dışında internet ortamında yayınlanarak aleniyet kazanmış olmasının, görüntülerin kaydedilmesine izin vermek suretiyle oluşan eylem karşılığında disiplin yaptırımı uygulanmasına engel teşkil etmeyeceği tespitlerine yer verilmiştir.

61. Karar temyiz edilmekle Danıştay 12. Dairesinin 13/6/2012 tarih ve E.2012/1679, K.2012/4151 sayılı kararı ile onamış, karar düzeltme talebi aynı Dairenin 14/12/2012 tarih ve E.2012/11500, K.2012/10989 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

62. Mahremiyet hakkı öncelikle mekânsal bir alana tekabül etmekte olup, bu alan da bireyin

konutu ve müştemilatıdır. Bu mekân dışında bireyi etkileyen önlemlerin, özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında ele alınıp alınmayacağının, birtakım ölçütler ışığında değerlendirilmesi gerekir.

63. Bu açıdan, Anayasa'nın 20. maddesinin güvence kapsamında bulunan mahremiyet hakkı kural olarak kamusal alana kadar uzanmamaktadır. Birey bir kez kamusal alana çıkınca yani görünür olunca özel yaşamın gizliliği hakkı alt kategorisinde korunan mahremiyet hakkı kural olarak ileri sürülemez. Bu bağlamda, özel yaşamın gizliliği hakkı kapsamındaki mahremiyet hakkının uygulanabilirlik alanı kural olarak özel yaşam alanı olmakla birlikte, bireylerin diğer insanlarla etkileşim içinde oldukları bazı kamusal alanlar ya da bağlamlar da özel yaşamın korunması hakkının kapsamında yer alabilirler. Bunun yanı sıra, özel yaşamın gizliliği hakkı bireye, içinde özgürce hareket edebileceği ve kişiliğini geliştirip gerçekleştirebileceği bir kişisel alan sağlamaktadır. Dolayısıyla, bireyin özel yaşamını kendi eliyle kamuya açması, özel yaşama saygı hakkı talebini otomatik olarak belli ölçüde azaltmaktadır.

64. Başvuruya konu idari ve yargısal süreçlerde alınan karar gerekçelerinin hemen hemen tamamında bahse konu görüntülerin başvurucuya tahsis edilen lojmanda kaydedildiği tespitine ve başvurucunun görüntülerin internet ortamında yayınlanmak suretiyle aleniyet kazanmasına neden olma şeklindeki eylem biçimine vurgu yapılmaktadır.

65. Devlet memuru olarak belirli bir sorumluluk taşıyan başvurucu, bu görevi kabul etmek suretiyle kamu görevlisi olmaktan kaynaklanan disiplin ve tutum istemine kendi iradesiyle dâhil olmuştur. Yukarıda belirtilen temellere dayanan bu sistem doğası gereği, kişinin hak ve özgürlüklerine herhangi bir vatandaşa uygulanamayacak sınırlamalar getirmektedir. Zira kamu yararı, kamu görevlilerinden uymaları gereken meslekî ve etik kurallar açısından tam bir uyum beklemektedir. Özellikle meslekî yaşamı ile bağlantısı olabilecek bazı özel hayat unsurları açısından, başvurucunun meslekî ve etik kurallara aykırı davranışlarının kamu görevlilerinin ve bu bağlamda kamu hizmetinin saygınlığı üzerinde belirli bir etkiye sahip olabileceği açıktır. Ancak somut başvuruya konu eylem ve davranışların, her ne kadar ilgili disiplin kararları ve yargısal karar gerekçelerinde lojman olarak tahsisli bir konut olduğu vurgusu yapılsa da, başvurucunun mahremiyet alanında cereyan eden ve rızası ile alenileştirildiğine dair bir bulgunun saptanmadığı özel yaşam eylemlerine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

66. Başvurucu, devlet memurluğundan çıkarma cezası ile sonuçlanan disiplin soruşturması sürecinde, yalnızca meslekî hayatını değil, özel hayatını da ilgilendiren iddialara yanıt vermek zorunda kalmıştır. Bu kapsamda başvurucuya yöneltilen iddiaların yalnızca görevinin ifasıyla değil, daha çok mahremiyet alanında gerçekleşen özel yaşam eylemleri ile ilgili olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ihtilaf konusu soruşturmanın kapsamı meslekî hayatın sınırlarını aşmaktadır. Bu bağlamda, idarenin ve yargısal makamların karar gerekçelerinde, özellikle başvurucunun özel yaşamına dikkat etmediği, genel ahlak değerlerini zedeleyici tutum ve davranışlarda bulunduğu, özel yaşamıyla ilgili olumsuz duyumlar alındığı ve cinsel içerikli eylemlerine ait görüntülerin çekilmesine izin vermek suretiyle işlediği fiilin memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketler kapsamında olduğu tespitlerine yer verildiği ve karar sonuçlarının bu gerekçelere dayandırıldığı, sonuç olarak başvuruya konu disiplin işlemi ile yargısal sürece konu edilen davranışların esasen meslekî faaliyet ile ilgisi olmayan, mahremiyet alanına dâhil özel yaşam eylemleri olduğu anlaşılmaktadır.

67. Özellikle kamu görevlilerinin meslekî yaşamlarıyla da bütünleşen bazı özel hayat unsurları açısından sınırlamalara tabi tutulabilecekleri açıktır. Bununla birlikte, 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinde yer verilen disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller kapsamında, Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmanın uyarma cezasını, hizmet dışında Devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmanın kınama cezasını, memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmanın ise devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektirdiği yönündeki düzenlemede, aralarındaki ağırlık ve önem düzeyi idarece takdir edilmek suretiyle, öngörülecek disiplin cezasının belirlenebileceği benzer mahiyette eylem biçimlerine yer verilmiş olması karşısında, başvurucunun hakkındaki disiplin süreci sonucunda devlet memurluğundan çıkarma cezası almış olmasının, meslekî hayatı üzerinde olduğu kadar, temel geçim kaynağından yoksun kalması nedeniyle ekonomik geleceği üzerinden de önemli bir etki oluşturmakla, daha önemli hale geldiği anlaşılmaktadır.

68. Yukarıda belirtilen disiplin süreci ile idari ve adli makamların karar gerekçeleri göz önünde bulundurulduğunda, başvurucuya verilen disiplin cezası kapsamında, sınırlandırma ile ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandırılan bireyin kaybı arasında adil bir dengenin sağlanmadığı anlaşılmakla, başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

69. Başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varılarak, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiş olmakla (§ 73), Anayasa'nın 10. ve 38. maddelerinde tanımlanan hakların ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

70. Başvurucu, uyuşmazlık hakkında yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini ve uğradığı zarar karşılında 60.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

71. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun tazminat talebine ilişkin görüş bildirilmemiştir.

72. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

73. Mevcut başvuruda Anayasa'nın 20. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

74. Başvurucu tarafından manevi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesinin

başvurucunun ihlal iddiası açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından, başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

75. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun, Anayasa'nın 20. maddesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine,

E. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER ÜĞDÜL

B. No: 2013/2056 | Karar tarihi: 03.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2056

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER ÜĞDÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2056)

Karar Tarihi: 3/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Serhat ALTINKÖK

Başvurucu : Ömer ÜĞDÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle Anayasa'nın 10., 19. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek tutukluluk halinin sonlandırılmasını ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu tarafından 12/3/2013 tarihinde İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/5/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm, 26/6/2013 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemenin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 27/6/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 28/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 10/9/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını 24/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığının görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesince; suç işlemek için kurulan örgütte yönetici olmak, birden çok kasten adam öldürmek ve yağma suçlarını işlediği iddiasıyla ilgili olarak kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması nedeniyle 1/2/2008 tarihinde tutuklanmıştır.

9. Başvurucu hakkında, 2008/66 sayı ve 14/3/2008 tarihli iddianame ile müsnet suçlardan İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

10. Başvurucu, tutukluluk süresinin beş yılı doldurması üzerine tahliye talebiyle İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesine başvurmuş, Mahkeme, örgüt yöneticiliği, adam öldürmeye azmettirme (2 kez) ve yağma suçu isnadıyla tutuklu bulunan başvurucunun, tutukluluk süresinin beş yılı doldurması üzerine tutuklu bulunduğu süreyi de göz önüne alarak 7/2/2013 tarihinde tahliyesine karar vermiştir. Ancak aynı duruşmada başvurucunun müşteki Ö. K.'ye yönelik kasten yaralama suçundan dolayı üzerine atılı suçun mahiyeti, kuvvetli suç şüphesi ve olguların varlığı nedenleriyle tutuklanmasına karar verilmiştir.

11. Başvurucu, Mahkemenin tutukluluk kararına 8/2/2013 tarihinde itiraz etmiş, ancak İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 14/2/2013 tarih ve 2008/54 sayılı kararla itirazı yerinde görmemiş ve İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir. Anılan Mahkeme 26/2/2013 tarih ve 2013/132 Değişik İş sayılı kararla itirazın reddine karar vermiştir.

12. 13/2/2013 tarihinde İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan duruşmada başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Başvurucu, tutukluluğun devamına ilişkin karara 14/2/2013 tarihinde itiraz etmiş Mahkeme, kasten yaralama suçu işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren olguların varlığı, dosyadaki delillerin durumu, olay tutanakları, otopsi tutanakları ve diğer delillerin değerlendirilmesi neticesinde serbest bırakmayı gerektiren bir durumun bulunmamasını gerekçe göstererek başvurucunun tahliye talebini reddetmiş ve tutukluluk halinin devamına 6/3/2013 tarihinde karar vermiştir. Karar başvurucuya 12/3/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 12/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurucu İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin ret kararına karşı İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz etmiş, Mahkeme itirazı 8/3/2013 tarih ve 2013/153 Değişik İş sayılı kararı ile "tutuklu sanığın üzerine atılı suçların niteliği, mevcut delil durumu, delillerin henüz tam olarak toplanmamış olması, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunması, atılı suç için yasada öngörülen ceza miktarları, sanığın kaçma şüphesinin bulunması, anılan nedenlerle CMK.nun 100. maddesindeki tutuklama koşulları ortadan kalkmadığı, 6352 sayılı yasanın CMK'nın 98. Maddesi ile değişik 5271 sayılı kanunun 109. Maddesi ile öngörülen "adli kontrol" hükümlerinin de yeterli olmayacağı anlaşılmakla verilen kararın usul ve yasaya uygun olup, düzeltilmesini gerektiren bir durum bulunmadığı" gerekçesiyle reddetmiştir. Karar başvurucuya 25/3/2013 tarihinde tebliğ

edilmiştir.

14. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesin 24/4/2013 tarih ve E.2008/54, K.2013/58 sayılı kararı ile başvurucunun, yaralama, tasarlayarak adam öldürme, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçlarından ağırlaştırılmış müebbet hapis (iki kez) ve 27 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

15. 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 305. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkında hükmolunan ceza 15 yılın üzerinde olduğundan anılan hüküm resen temyiz incelemesine tabidir. Başvurucu hakkındaki dava temyiz aşamasında derdesttir.

B. İlgili Hukuk

16. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 8. ve 9. maddeleri şöyledir:

"Bağlantı kavramı

Madde 8 – (1) Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır.

(2) Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de bağlantılı suç sayılır.

Davaların birleştirilerek açılması

Madde 9 – (1) Bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkemelerin görevine giriyorsa, bunlar hakkında birleştirilmek suretiyle yüksek görevli mahkemede dava açılabilir."

17. Aynı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

18. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir."

19. Anılan Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (d) bentleri ile son cümlesi şöyledir:

"Tazminat istemi

Madde 141 – (1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

…

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

…

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

20. Anılan Kanun'un 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/3/2013 tarih ve 2013/2056 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, 5271 sayılı kanunda öngörülen azami süreyi doldurması üzerine Mahkemenin 7/2/2013 tarihli duruşmasında tahliye talebinde bulunduğunu, ancak hakkındaki isnatların bazıları bakımından tahliye kararı verilmesine rağmen aynı iddianamede yer alan başka bir suçtan tekrar tutuklanmasına karar verildiğini, bu durumun kanun önünde eşitlik, adil yargılanma, silahların eşitliği ve kişi hürriyeti haklarını zedeler nitelikte olduğunu, Anayasa'nın 10., 19. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, tahliye edilmesini ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

23. Başvurucunun şikâyetinin esas itibarıyla kanunda öngörülen azami sürenin aşılması nedeniyle tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkin olduğu, bu nedenle Anayasa'nın 19. maddesi çerçevesinde incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Başvurucu, tutukluluk süresinin Kanun'da öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle hukuki dayanağının olmadığından şikâyet etmektedir.

26. Adalet Bakanlığı görüşünde; Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin birçok kararında, bir kişi hakkında verilen mahkûmiyet kararı ile birlikte suç isnadına bağlı olarak tutulma durumunun sona erdiğine, azami tutukluluk süresinin kişinin yargılandığı dosya kapsamındaki tüm suçlar açısından en fazla beş yıl olması gerektiğine ve bu sürenin dosyadaki her bir suç için ayrı ayrı hesaplanmasının kabul edilemez olduğuna hükmedildiğini belirtmiştir.

27. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne katıldığını bildirmiştir.

28. Anayasa'nın 19. maddesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil

eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

...”

29. Başvurucunun kanuni tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin bu şikâyetinin Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

30. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa’nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

31. Anayasa’nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlıklı 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasa’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa’nın 19. maddesindeki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi ölçütü, Anayasa’nın 13. maddesindeki temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğine dair kural ile uyumludur (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 30).

32. Kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin sınırlamaların, kanunda belirtilen esas ve usule uygunluğunu sağlama yükümlülüğü ilke olarak idari organlara ve derece mahkemelerine aittir. Anayasa’nın 19. maddesinin amacı bireyi keyfi bir şekilde özgürlüğünden alıkoymaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması ve keyfi uygulamaya yol açmaması gerekir. Bu nedenle Anayasa’nın 19. maddesinde yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince, başvurucunun tutukluluk durumunun “kanuni” dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun özgürlükten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise, hukuk devleti ilkesi gereği, keyfiliği önlemek için, uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup olmadığının Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir.

33. Tutuklamaya ilişkin hükümler 5271 sayılı Kanun’un 100. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre kişi ancak hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde tutuklanabilir. Maddede tutuklama nedenlerinin neler olduğu da belirtilmiştir (B. No:

2012/1137, 2/7/2013, § 45).

34. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği, ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami beş yıl olabileceği anlaşılmaktadır.

35. Somut olayda 1/2/2008 tarihinde tutuklanan başvurucu, 5271 sayılı Kanun'un yukarıda belirtilen hükümleri uyarınca tutukluluk için öngörülen azami sürenin aşıldığı iddiasıyla tahliye talebinde bulunmuştur. Tahliye talebi, dosya kapsamında isnat olunan bazı suçlar bakımından yerinde görülerek başvurucunun tahliyesine, ancak aynı duruşmada dosya kapsamındaki diğer suçlardan yeniden tutuklanmasına karar verilmiştir.

36. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delil değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunması halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir.

37. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinde soruşturma ve kovuşturma evrelerinde kişilerin tutulabileceği azami kanuni süreler düzenlenmiştir. Kişi hakkında birden fazla suça ilişkin aynı dosya kapsamındaki yargılamada tutukluluk süresinin her bir suç için ayrı ayrı uygulanamayacağı, uygulanan bir tutuklama tedbirinin yargılama sürecinin bütünü açısından sonuç doğuracağı daha önce belirtilmiştir (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 37).

38. 5271 sayılı Kanun'daki azami tutukluluk süresinin ağır cezalık işler bakımından uzatmalarla birlikte azami beş yıl olduğu, bu haliyle düzenlemenin öngörülebilir olduğu anlaşılmaktadır. Ancak derece mahkemelerinin aynı dosya kapsamındaki suçlar yönünden kanuni tutukluluk süresinin her suç için ayrı ayrı hesaplanması gerektiği yönündeki yorumu, bireylerin tutuklu olarak yargılanabileceği azami süreyi belirsiz ve öngörülemez bir şekilde uzatmaya elverişlidir. Zira bir kişi hakkında birden fazla suç isnadı olması halinde azami tutukluluk süresi her biri için ayrı ayrı hesaplandığında kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği süre öngörülemez bir şekilde uzayacaktır. Bir hukuk devletinde henüz suçluluğu hükmen sabit hale gelmemiş bir bireyin mahkemenin benimsediği yorum nedeniyle belirsiz bir süre boyunca özgürlüğünden yoksun bırakılması düşünülemez (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 53).

39. 1/2/2008 tarihinden itibaren tutuklu bulunan başvurucunun 7/2/2013 tarihinde yapılan duruşmada ilk tutuklama müzekkeresinde zikredilen suçlardan Mahkemece tahliyesine karar verilirken, aynı iddianamede yer alan ve yargılaması yapılan kasten yaralama suçuna istinaden ayrıca tutuklanmasına karar verilmiştir. Aynı dosya kapsamında beş yıl süreyle tutuklama tedbiri düşünülmeyen bu isnatla ilgili olarak tutuklama şartlarının var olduğu bir an için kabul edilse bile, aynı dosya kapsamındaki ağır cezalık suçlar için Kanun'da öngörülen beş yıllık azami sürenin uzatılması mümkün değildir. Buna göre, 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen azami tutukluluk süresi 1/2/2013 tarihinde dolmuştur. Bu durumda başvurucunun bu tarihle, hakkında mahkumiyet hükmünün kurulduğu 24/4/2013 tarihi arasındaki tutukluluk hali kanunda aranan şekil ve şartlara uymamaktadır.

40. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

41. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

42. Başvuruda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı verilmekle tutukluluk hali sona ermiştir. Bu durumda, ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

43. Başvurucu, 131.815,00 TL maddi ve 25.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

44. Başvurucu, uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine herhangi bir belge sunmamıştır. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için, başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tazminat talebi arasında illiyet bağı kurulması gerekir. Anayasa Mahkemesine herhangi bir belge sunmayan başvurucunun maddi tazminat talebi reddedilmelidir.

45. Başvurucunun özgürlük ve güvenlik hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle telafi edilemeyecek ölçüdeki manevi zararı karşılığında somut olayın özelliklerini dikkate alarak başvurucuya takdiren 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. "Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılması" nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 5.000,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE ve tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğinden sonra Maliye Hazinesine yapılacak başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NAİL ARTUÇ

B. No: 2013/2839 | Karar tarihi: 03.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAİL ARTUÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2839)

Karar Tarihi: 3/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Cüneyt DURMAZ

Başvurucu : Nail ARTUÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, babasının hastalığına ilişkin teşhisin zamanında konulmadığı ve tedavisinin gecikmesine sebebiyet verdiğini ileri sürdüğü doktor hakkında Savcılığa şikâyette bulunmasına rağmen soruşturma izni verilmemesi nedeniyle doktor hakkında ceza davası açılamadığından bahisle yaşam hakkının ve sağlıklı yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu tarafından 25/4/2013 tarihinde Bursa 2. İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 28/11/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun babası Mehmet ARTUÇ, 21/9/2011 tarihinde rahatsızlanmış ve saat 18.00 sıralarında Bursa Şevket Yılmaz Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Servisine başvurmuştur. Acil serviste görevli Dr. N. Ç.'nin hastayı muayenesinde, rektal bölgede 1 cm2'lik sarılık görülmüş, çok acı çektiği için hastaya ağrı kesici iğne yapılmış ve genel cerrahi polikliniğinden randevu alınması gerektiği belirtilerek hasta taburcu edilmiştir.

6. Başvurucu, hasta babasına 2 gün sonrası yani 23/9/2011 tarihi için cerrahi polikliniğinde randevu alabilmiştir. Bu tarihte poliklinikte görevli Dr. S. S.'nin hastayı muayenesinde, vücudunun kalça kısmında yaklaşık 40 cm2'lik kararmış bir bölge olduğu görülmüş ve durumunun kritik olduğunun anlaşılması üzerine, hasta saat 13.00 sıralarında ameliyata alınmıştır.

7. Fornier kangren teşhisi konulan başvurucunun babası, ilk ameliyatından sonra birçok ameliyat geçirmesine rağmen kurtarılamamış ve ilk teşhisin konulduğu tarihten yaklaşık 4 ay sonra 18/1/2012 tarihinde vefat etmiştir.

8. Başvurucu, 6/7/2012 tarihinde Bursa Cumhuriyet Başsavcılığına (Savcılık) başvurmuş ve olay tarihinde acil serviste görev yapan Dr. N. Ç.'nin tedavinin gecikmesine sebebiyet verdiğini ileri sürmüştür.

9. Savcılık, 10/7/2012 tarih ve 2012/41574 sayılı yazısıyla, Bursa Valiliğinden Şevket Yılmaz Eğitim ve Araştırma Hastanesinde görevli Dr. N. Ç. hakkında görevi kötüye kullanmak ve taksirle ölüme sebebiyet vermek suçlarından 2/12/1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 3. ve 6. maddeleri gereğince inceleme yapılarak soruşturma izni verilip verilmeyeceğine dair kararın Savcılığa gönderilmesini talep etmiştir.

10. Bursa Valiliği İl İdare Kurulu Müdürlüğü, 19/7/2012 tarih ve 172-9924 sayılı yazısıyla, Bursa Zübeyde Hanım Doğumevi Baştabip Yardımcısı S. H.'yi ön inceleme raporunu hazırlamak üzere görevlendirmiştir. Muhakkik S. H., bu kapsamda başvurucu Nail ARTUÇ'un, genel cerrahi uzmanı Dr. S. S.'nin ve hakkında şikâyet bulunan Dr. N. Ç.'nin ifadelerini almış ve hastalık hakkında kendisi de araştırma yaparak bir ön inceleme raporu hazırlamıştır. Ön inceleme raporunda, "… hastanın muayene ve tedavisinin yapılarak polikliniğe yönlendirildiği, hastalığın seyri ve çok nadir görüldüğü ve ölümcül bir hastalık olduğu …" açıklanmış ve doktor hakkında soruşturma izni verilmemesi gerektiği belirtilmiştir.

11. Bursa Valiliği İl İdare Kurulu Müdürlüğü, 29/8/2012 tarih ve K.2012-498-01-02/109 sayılı kararıyla, ön inceleme raporu doğrultusunda soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir.

12. Bu karara başvurucu tarafından itiraz edilmesi üzerine, Bursa Bölge İdare Mahkemesi (Mahkeme) 13/11/2012 tarih ve E.2012/444, K.2012/460 sayılı kararıyla, "…ön inceleme raporunda hastanın muayene ve tedavisinin yapılarak polikliniğe yönlendirildiği, hastalığın seyri ve çok nadir görüldüğü ve ölümcül bir hastalık olduğu belirtilmiş ve bu rapora dayanılarak itiraza konu anılan karar oluşturulmuş ise de; Dr. N. Ç. tarafından yapılan işlemlerin tıp biliminin gereklerine uygun yapılıp yapılmadığının, gerekirse konunun uzmanlarından oluşturulacak tarafsız bilirkişilerden alınacak rapor sonrasında değerlendirilmesi gerekirken, bu değerlendirmeler yapılmaksızın eksik incelemeye dayanılarak oluşturulan ön inceleme raporu esas alınarak verilen yetkili mercii kararında

mevzuata uygunluk görülmediği…" gerekçesiyle itirazın kabulüne karar vermiş ve yeniden karar verilmek üzere dosyayı Bursa Valiliğine iade etmiştir.

13. Bursa Valiliği İl İdare Kurulu Müdürlüğünün 4/12/2012 tarihli yazısıyla, S. H. yeniden ön inceleme raporunu hazırlamak üzere görevlendirilmiştir.

14. Mahkemenin kararında belirtilen eksiklikler dikkate alınarak Dr. N. Ç. tarafından yapılan işlemlerin tıp biliminin gereklerine uygun yapılıp yapılmadığının değerlendirilmesi amacıyla Uludağ Üniversitesi Genel Cerrahi, Acil Tıp ve Üroloji Ana Bilim Dallarında görevli 3 öğretim üyesinin oluşturduğu heyetten (olaya ilişkin yöneltilen 7 soru yoluyla) bilirkişi görüşü alınmış, ilgili kişilerin ifadelerine yer verilmiş ve yeni bir ön inceleme raporu hazırlanmıştır.

15. Bursa Valiliği İl İdare Kurulu Müdürlüğü, ön inceleme raporunu incelemiş ve rapor doğrultusunda 18/1/2013 tarih ve K.2013-498-01-02/08 sayılı kararıyla soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir.

16. Bu karara yapılan itiraz, Mahkemenin 12/3/2013 tarih ve E.2013/80, K.2013/148 sayılı kararıyla, "… isnat edilen eylemden dolayı Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelik ve yeterlikte olmadığı…" gerekçesiyle reddedilmiştir.

17. Anılan karar, 9/4/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve süresi içerisinde Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

18. 4483 sayılı Kanun'un "İzin vermeye yetkili merciler" başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ile son fıkrası şöyledir:

"Soruşturma izni yetkisi

…

b) İlde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında vali,

…"

19. 4483 sayılı Kanun'un "Ön inceleme" başlıklı 5. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Ön inceleme, izin vermeye yetkili merci tarafından bizzat yapılabileceği gibi, görevlendireceği bir veya birkaç denetim elemanı veya hakkında inceleme yapılanın üstü konumundaki memur ve kamu görevlilerinden biri veya birkaçı eliyle de yaptırılabilir. İnceleme yapacakların, izin vermeye yetkili merciin bulunduğu kamu kurum veya kuruluşunun içerisinden belirlenmesi esastır. İşin özelliğine göre bu merci, anılan incelemenin başka bir kamu kurum veya kuruluşunun elemanlarıyla yaptırılmasını da ilgili kuruluştan isteyebilir. Bu isteğin yerine getirilmesi, ilgili kuruluşun takdirine bağlıdır."

20. 27. 4483 sayılı Kanun'un "Ön inceleme yapanların yetkisi ve rapor" başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"Ön inceleme ile görevlendirilen kişi veya kişiler, bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren merciin bütün yetkilerini haiz olup, bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre işlem yapabilirler; hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesini de almak suretiyle yetkileri dahilinde bulunan gerekli bilgi ve belgeleri toplayıp, görüşlerini içeren bir rapor düzenleyerek durumu izin vermeye yetkili mercie sunarlar. Ön inceleme birden çok kişi tarafından

yapılmışsa, farklı görüşler raporda gerekçeleriyle ayrı ayrı belirtilir.

Yetkili merci bu rapor üzerine soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu kararlarda gerekçe gösterilmesi zorunludur.”

21. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun “Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması” başlıklı 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir.”

22. Haksız fiillerden doğan borç ilişkilerini düzenleyen 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun “Sorumluluk” başlıklı 49. maddesi şöyledir:

“Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”

23. 6098 sayılı Kanun’un haksız fiillerden doğan borç ilişkilerinin Ceza Hukuku ile ilişkisini düzenleyen 74. maddesi ise şöyledir:

“Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir. Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz.”

24. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 13/4/2011 tarih ve E.2010/13-717, K.2011/129, sayılı kararı şöyledir:

“…

Bir davada dayanılan maddi olguları hukuksal açıdan nitelendirmek ve uygulanacak yasa hükümlerini bulmak ve uygulamak HUMK.76.maddesi gereği doğrudan hakimin görevidir. Davacı, davalı doktor tarafından yapılan ameliyat nedeniyle ameliyat edilen bölgede yabancı cisim bırakıldığından yeniden ameliyat olmak zorunda kaldığını ileri sürerek maddi ve manevi tazminat istemiştir. Davanın temeli vekillik sözleşmesi olup, özen borcuna aykırılığa dayandırılmıştır. (BK. 386-390) Vekil vekalet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de, bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın, yaptığı işlemlerin, eylemlerin ve davranışların özenli olmayışından doğan zararlardan dolayı sorumludur. Vekilin sorumluluğu, genel olarak işçinin sorumluluğuna ilişkin kurallara bağlıdır. Vekil işçi gibi özenle davranmak zorunda olup, en hafif kusurundan bile sorumludur (BK.321/1.md.) O nedenle doktorun meslek alanı içinde olan bütün kusurları, hafif de olsa, sorumluluğun unsuru olarak kabul edilmelidir. Doktor, hastasının zarar görmemesi için, mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu tıbbi açıdan zamanında ve gecikmeksizin saptayıp, somut durumun gerektirdiği önlemleri eksiksiz biçimde almak, uygun tedaviyi de yine gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari

düzeyde dahi olsa, bir tereddüt doğuran durumlar da, bu tereddüdünü ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bu arada da, koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir seçim yapılırken, hastanın ve hastalığın özellikleri göz önünde tutulmak, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınılmalı ve en emin yol seçilmelidir. Gerçekten de müvekkil (hasta), mesleki bir iş gören doktor olan vekilden, tedavinin bütün aşamalarında titiz bir ihtimam ve dikkat göstermesini beklemek hakkına sahiptir. Gereken özeni göstermeyen vekil, BK.nun 394/1.maddesi hükmü uyarınca, vekaleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır. Tıbbın gerek ve kurallarına uygun davranılmakla birlikte sonuç değişmemiş ise doktor sorumlu tutulmamalıdır.

…”

25. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 1/2/2012 tarih ve E. 2011/4-592, K.2012/25 sayılı kararı şöyledir:

“Dava, desteğin yanlış tedavi sonucu öldüğü iddiasına dayalı tazminat istemine ilişkindir. Uyuşmazlık; kamu görevlisi doktorun eylemi nedeniyle açılan eldeki tazminat davasında husumetin adı geçen doktora yöneltilip yöneltilemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

Davacı taraf, davalı doktorun görevi sırasında kanamalı ve acil durumda olduğu halde destekleri olan hastaya müdahalede bulunmayıp, dış gebelik olan başka bir hastayla ilgilendiği; böylece, dikkatsizlik ve tedbirsizliği nedeni ile desteğin ölümüne neden olduğu iddiasıyla ve doktoru hasım göstererek eldeki tazminat davasını açmışlardır.

Davalının görevi dışında kalan kişisel kusuruna dayanılmadığına, dikkatsizlik ve tedbirsizliğe dayalı da olsa eylemin görev sırasında ve görevle ilgili olmasına ve hizmet kusuru niteliğinde bulunmasına göre, eldeki davada husumet kamu görevlisine değil, idareye düşmektedir. Öyle ise dava idare aleyhine açılıp, husumetin de idareye yöneltilmesi gerekir. Mahkemece, davalı doktor hasım gösterilerek açılan davanın husumet yokluğu nedeni ile reddedilmesi hukuka uygundur.

…”

26. Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 16/2/2012 tarih ve E.2011/19947, K.2012/3097, sayılı kararı şöyledir:

“…Davadaki ileri sürülüşe ve kabule göre dava temelini vekillik sözleşmesi oluşturmakta olup, özen borcuna aykırılığa dayandırılmıştır (BK. 386-390). Vekil, vekalet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de; bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın yaptığı işlemlerin eylemlerin ve davranışlarının özenli olmayışından doğan zararlardan sorumludur. Vekilin sorumluluğu genel olarak işçinin sorumluluğuna ilişkin kurallara bağlıdır (BK. 290/2 md.). Vekil, işçi gibi özenle davranmak zorunda olup, hafif kusurundan dahi sorumludur (BK. 321/1 md.). O nedenle vekil konumunda olan doktorun meslek alanı içinde olan bütün kusurları, hafif dahi olsa sorumluluğunun unsuru olarak kabul edilmelidir. Doktor, hastasının zarar görmemesi için mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu, tıbbi açıdan zamanında gecikmeksizin saptayıp, somut durumun gerektirdiği önlemleri eksiksiz biçimde almak, uygun tedavi yöntemini de gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa, tereddüt doğuran durumlarda, bu tereddüdü ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bu arada da koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir tercih yaparken de hastasının ve hastalığının özelliklerini göz önünde tutmalı, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınmalı, en emin yol seçilmelidir.

Gerçekten de hasta, tedavisini üstlenen meslek mensubu doktorundan tedavisinin bütün aşamalarında mesleğin gerektirdiği titiz bir ihtimam ve dikkati göstermesini, beden ve ruh sağlığı ile ilgili tehlikelerden kendisini bilgilendirmesini güven içinde beklemek hakkına sahiptir. Gereken özeni göstermeyen vekil, B.K.'nun 394/1. maddesi hükmü uyarınca, vekaleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır. Tıbbın gerek ve kurallarına uygun davranılmakla birlikte sonuç değişmemiş ise doktor sorumlu tutulmamalıdır….”

27. Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 7/10/2008 tarih ve E.2008/11477, K.2008/11825 sayılı kararı şöyledir:

“…

Dava konusu olay nedeniyle davacıların Cumhuriyet Savcılığına yaptığı şikayet başvurusunda bulundukları anlaşılmaktadır. Borçlar Kanunu 53. maddesine göre hukuk hakimi ceza mahkemesinde verilen beraat kararı ile bağlı değilse de verilecek mahkumiyet kararı ve tespit edilen maddi olguları ile bağlıdır. Bu durumda mahkemece hazırlık soruşturması sonucunun eğer dava açılmış ise ceza davasının sonucunun beklenerek, hasıl olacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde, hüküm kurulması usül ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.

…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/4/2013 tarih ve 2013/2839 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, rahatsızlanan babasının muayenesi için Bursa Şevket Yılmaz Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Servisine müracaat ettiğini, hastanede nöbetçi genel cerrahi uzmanı olmasına rağmen Dr. N. Ç.’nin uzmandan görüş almadan ağrı kesici iğne yaparak babasını taburcu ettiğini, iki gün sonra başvurdukları genel cerrahi polikliniğinde babasına fornier kangren teşhisi konulduğunu ve hemen ameliyata alındığını, bir dizi ameliyat sonrası babasının vefat ettiğini belirterek tedavinin gecikmesine sebebiyet veren Dr. N. Ç. hakkında şikâyetçi olduğunu ve fakat ilgili doktor hakkında görevi kötüye kullanma ve taksirle ölüme sebebiyet verme suçlarından soruşturma izni verilmediğini belirterek Anayasa’nın 17. ve 56. maddelerinde güvence altına alınan yaşam hakkının ve sağlık hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

30. Başvuruda Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkının yanı sıra 56. maddede düzenlenen sağlık hakkının da ihlal edildiği ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Başvurucunun şikâyetleri Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı açısından incelenmiştir.

31. Anayasa’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17. maddesi şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”

32. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı

bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50-51).

33. Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre, devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi, devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak, bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 52).

34. Söz konusu pozitif yükümlülük sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır. Nitekim Anayasa'nın 56. maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin "herkesin hayatını(,) beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak (…) amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini" düzenleyeceği ve bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getireceği kurala bağlanmıştır.

35. Devlet, ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin, sağlık hizmetlerini hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Calvelli ve Ciglio/İtalya, B. No: 32967/96, 17/1/2002, § 49, Sevim Güngör/Türkiye, B. No. 75173/01, 14/4/2009).

36. Devletin yaşam hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin bir de usuli yönü bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen ölümler için hesap vermelerini sağlamaktır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 54).

37. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, yaşam hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Buna göre, genel olarak ihmal suretiyle ortaya çıkan diğer ölümlerde olduğu gibi tıbbi ihmal sonucu meydana geldiği ileri sürülen ölüm olaylarında "etkili bir yargısal sistem kurma" yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 59, benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Vo/Fransa[BD], 53924/00, 8/7/2004, § 90; Calvelli ve Ciglio/İtalya, 32967/96, 17/1/2002, § 51).

38. Bu şekildeki bir kabul, bu tür olaylarda yürütülen ceza soruşturmalarının Anayasa

Mahkemesi tarafından değerlendirilmeyeceği anlamına gelmemektedir. Ancak ilke olarak tıbbi ihmallere ilişkin şikayetler konusunda temel başvuru yolu hukuki sorumluluğu tespit adına takip edilecek olan hukuk veya idari tazminat davası yoludur (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Karakoca/Türkiye, B. No: 46156/11, 21/5/2013).

39. Bu bağlamda başvuru konusu olayın koşullarına bakıldığında, 21/9/2011 tarihinde ilk kez tedavi için hastaneye giden başvurucunun babası, iki gün sonra 23/9/2011 tarihli ilk ameliyatını geçirmiş, sonrasında tedavisine devam edilmiş, ancak birçok ameliyat geçirmesine rağmen 18/1/2012 tarihinde vefat etmiştir. Bunun üzerine başvurucu, 6/7/2012 tarihinde Bursa Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmuş ve 21/9/2011 tarihinde acil serviste görev yapan Dr. N. Ç.'nin muayene sonrasında derhal genel cerrahi uzmanından görüş almamak suretiyle tedavinin gecikmesine sebebiyet verdiğini ileri sürmüştür.

40. Başvuruda ceza soruşturmasına yönelik olarak ileri sürülen şikâyetler açısından, Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı kapsamında devletin yerine getirmek zorunda olduğu pozitif yükümlülüklerin usuli boyutu, yaşanan ölüm olayının tüm yönlerinin ortaya konulmasına ve sorumlu kişilerin belirlenmesine imkan tanıyan bağımsız bir soruşturma yürütülmesini gerektirmektedir (B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 94). Soruşturmanın etkililik ve yeterliliğini temin adına soruşturma makamlarının resen harekete geçmesi ve ölüm olayını aydınlatabilecek, sorumluların tespitine imkan sağlayacak bütün delillerin toplanması gerekmektedir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 57).

41. Başvuru konusu olayda, başvurucunun babasının yaşamını kaybettiği tarihten yaklaşık 6 ay sonra yapılan şikâyet üzerine, Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı (Savcılık) tarafından derhal soruşturma başlatıldığı, soruşturmanın açılmasından üç gün sonra 10/7/2012 tarihinde Bursa Valiliğinden Şevket Yılmaz Eğitim ve Araştırma Hastanesinde görevli Dr. N. Ç. hakkında görevi kötüye kullanmak ve taksirle ölüme sebebiyet vermek suçlarından 4483 sayılı Kanun gereğince inceleme yapılarak soruşturma izni verilip verilmeyeceğine dair kararın Savcılığa gönderilmesinin talep edildiği görülmektedir.

42. Bursa Valiliği, muhakkik olarak tayin edilen bir doktor tarafından hazırlanan (başvurucunun, ilk ameliyatı yapan genel cerrahi uzmanı doktorun ve şikâyet edilen Dr. N. Ç.'nin ifadelerinin de yer aldığı) ön inceleme raporuna istinaden söz konusu doktor hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiş, bu karara yapılan itiraz üzerine Bursa Bölge İdare Mahkemesi "… hastanın muayene ve tedavisinin yapılarak polikliniğe yönlendirildiği, hastalığın seyri ve çok nadir görüldüğü ve ölümcül bir hastalık olduğu belirtilmiş ve bu rapora dayanılarak itiraza konu anılan karar oluşturulmuş ise de Dr. N. Ç. tarafından yapılan işlemlerin tıp biliminin gereklerine uygun yapılıp yapılmadığının, gerektiğinde konunun uzmanlarından oluşturulacak tarafsız bilirkişilerden alınacak bir rapor sonrasında değerlendirilmesi gerekirken, bu değerlendirmeler yapılmaksızın eksik incelemeye dayanılarak oluşturulan ön inceleme raporu esas alınarak verilen yetkili merci kararında mevzuata uygunluk görülmemiştir." gerekçesiyle itirazın kabulüne karar vermiştir.

43. Bu karar sonrasında, muhakkik olarak tayin edilen doktor tarafından konu hakkında uzman Uludağ Üniversitesi Genel Cerrahi, Acil Tıp ve Üroloji Ana Bilim Dalı öğretim üyelerinin görüşlerine istinaden ikinci kez hazırlanan ön inceleme raporunda tıbbi açıdan hangi nedenlerle söz konusu doktora sorumluluk atfedilemeyeceği ve "soruşturma izni verilmemesi netice ve kanaatine varıldığı" ifade edilmiş, bu rapor doğrultusunda Bursa Valiliği tarafından "… bilirkişi heyeti açıklamalarına göre tanısı 1 hafta ile 10 günü geçen

vakaların gecikmiş vakalar olarak tanımlandığı, makatta ağrı şikayeti ile başvuran Mehmet ARTUÇ 21/9/2011 tarihinde … ağrı şikayeti olup, fiziki muayenesi normal değerlendirilip, iki gün içerisinde fournier gangrenine klinik olarak ilerleyebilir ve oturabilir olduğu …" gerekçesiyle yine soruşturma izni verilmemesine karar verilmiştir. Bursa Valiliği tarafından verilen bu kararda, Bursa Bölge İdare Mahkemesinin ilk karara yapılan itirazın kabulüne ilişkin kararda değindiği eksikliğin giderildiği ve 7 soru başlığı altında olayın ne şekilde cereyan ettiği, hastalığın erken teşhis edilememesinde ve gerçekleşen ölümde ilgili doktorun rolünün olup olmadığının detaylı bir şekilde ortaya konulduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu tarafından bu karara yapılan itiraz Bursa Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

44. Ceza soruşturmasına ilişkin süreç incelendiğinde, başvurucunun şikâyeti üzerine, Savcılık tarafından yaşanan ölümden sorumlu olduğu ileri sürülen doktor hakkında görevi kötüye kullanma ve taksirle ölüme neden olma suçlarına ilişkin derhal hazırlık soruşturmasının başlatıldığı, sonrasında 4483 sayılı Kanun hükümleri uyarınca soruşturma dosyasının Bursa Valiliğine gönderildiği, hakkında şikâyet bulunan doktorun görev aldığı sağlık kurumundan farklı bir kurumda görevli ve konunun uzmanı doktorlar tarafından hangi nedenlerle söz konusu doktorun sorumluluğunun bulunmadığını teknik olarak açıklayan ön inceleme raporuna istinaden soruşturmaya izin verilmediği, başvurucunun (Anayasa Mahkemesi'ne sunduğu bireysel başvuru formunda da yer verdiği gerekçelerle) karara itiraz ettiği, ancak Bursa Bölge İdare Mahkemesinin ön inceleme raporu ve eki belgelere göre ilgililere isnat edilen eylemin haklarında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığından bahisle soruşturma izni verilmemesine dair yetkili merci kararına yapılan itirazı reddettiği, bu şekilde başvurucunun soruşturmanın açıklığını temin edecek ve meşru menfaatlerini koruyabilecek bir şekilde soruşturma sürecine dâhil olabildiği görülmektedir. 4483 sayılı Kanun'un konu hakkındaki hükümleri göz önünde bulundurulduğunda, yürütülen soruşturmanın yetersiz olduğunu ortaya koyacak bir eksiklik veya soruşturmayı yürüten yetkililere yüklenilebilecek ihmali bir davranış da bulunmamaktadır.

45. Bu tür olaylarda yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında varsa sorumluları ve sorumluluklarını tespit etmek üzere adalet önüne çıkarılmalarını sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 56). Tıbbi ihmaller sonucunda meydana geldiği ileri sürülen ölüm olaylarına ilişkin yürütülen soruşturma sonucunda mutlaka herhangi bir kişinin cezai sorumluluğunun belirlenmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Anayasa'nın 17. maddesi, başvuruculara üçüncü kişileri (başvuru konusu olayda doktoru) belirli bir suç (görevi kötüye kullanma ve taksirle ölüme neden olma suçu) nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı verdiği, tüm yargılamaların mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma yükümlülüğü verdiği anlamına gelmemektedir.

46. Başvuruda ileri sürülen doğru teşhisin zamanında konulmaması ve gerekli tedavinin uygulanmaması suretiyle yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği iddiaları açısından yaşam hakkına ilişkin bir ihlal söz konusu ise bu ihlalin giderilmesi öncelikle idari makamların ve derece mahkemelerinin yükümlülüğü altındadır (B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 75). Başvurucu, olayda ihmali olduğunu ileri sürdüğü doktor hakkında suç duyurusunda bulunarak ceza soruşturması açılması talebinde bulunmuş olmakla birlikte, doktorun veya hastanenin idari ve hukuki sorumluluklarına ilişkin herhangi bir kanun

yoluna başvurmadığı görülmektedir. Yargıtay'ın yukarıda yer verilen (§ 24-27) konu hakkındaki içtihadı dikkate alındığında, ceza kanunları uyarınca suç oluşturmayan eylem ve ihmallere karşı da, husumetin yöneltileceği kişiye bağlı olarak, 2577 sayılı Kanun ile 6098 sayılı Kanun'un yukarıda yer verilen (§ 21-23) hükümleri uyarınca kusura ve hatta kusursuz sorumluluğa dayalı olarak idareye veya kişilere yönelik idare ve hukuk mahkemeleri önünde uğranılan zararları tazmin yolları düzenlenmiştir (B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 74).

47. Başvuru konusu olayda cezai sorumluluğun tespiti için ilgili kanun yoluna başvuran ancak sonuç alamayan başvurucu açısından da değinilen hukuki ve idari kanun yollarına başvurma imkânları bulunmaktadır. Bu nedenle, yapılan tıbbi müdahale açısından ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olduğundan söz edilemeyecektir.

48. Açıklanan nedenlerle, zamanında ve yeterli tedavi hizmetinin verilmemesi suretiyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle:

A. Başvurucunun şikâyetlerinin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında incelenmesine,

B. Başvuruda yer alan, zamanında ve yeterli tedavi hizmetinin verilmemesi suretiyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması", nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN BÜYÜKSU

B. No: 2013/5512 | Karar tarihi: 03.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5512

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN BÜYÜKSU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5512)

Karar Tarihi: 3/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Serhat ALTINKÖK

Başvurucu : Osman BÜYÜKSU

Vekili : Av. Selin OTAĞ

Av. Mahmut Nedim DAĞDELEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutukluluğunun Kanun'da öngörülen azami süreyi aştığını ve uzun bir süredir tutuklu olduğunu belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/7/2013 tarihinde İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 31/12/2013 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 23/8/2006 tarihinde gözaltına alınmış ve İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/8/2006 tarih ve 2006/38 sayılı kararı ile tutuklanmıştır.

6. Başvurucu hakkında, 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinde tanımlanan "Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti" ile 220. maddesinde tanımlanan "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçlarını işlediği iddiasıyla, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca 13/11/2006 tarih ve 2006/623 sayılı iddianame hazırlanmıştır.

7. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi 8/12/2009 tarih ve E.2006/346, K.2009/205 sayılı kararıyla başvurucu hakkında 5237 sayılı Kanun'un 188. maddesinin (3), (4) ve (5) numaralı fıkraları ile 220. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve uyuşturucu madde ticareti yapma suçlarını işlediğinden bahisle mahkûmiyet kararı vermiştir.

8. Başvurucu, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 8/12/2009 tarihli kararını temyiz etmiştir. Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 20/6/2011 tarih ve E.2010/56086, K.2011/5104 sayılı ilamıyla, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 8/12/2009 tarihli kararını suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu bakımından onamış, uyuşturucu madde ticareti yapmak suçu bakımından ise bozmuştur.

9. Bozma kararının ardından yapılan yargılama neticesinde, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 20/9/2012 tarih ve E.2011/196, K.2012/206 sayılı kararıyla, başvurucunun 5237 sayılı Kanun'un 188. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca 15 yıl 7 ay 15 gün hapis ve 9.340,00 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Başvurucular, 12/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

10. UYAP üzerinden edinilen bilgiye göre başvurucu hakkındaki dava başvuru tarihi itibariyle temyiz aşamasında derdesttir.

B. İlgili Hukuk

11. 5237 sayılı Kanun'un 188. maddesinin, (3), (4) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, beş yıldan onbeş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.(1)

(4) Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin eroin, kokain, morfin veya bazmorfin olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.(2)

(5) Yukarıdaki fıkralarda gösterilen suçların, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

12. 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak,

örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.

Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

13. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun “Tutuklulukta geçecek süre” kenar başlıklı 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/7/2013 tarih ve 2013/5512 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, tutuklu olarak bulunduğu sürenin 5271 sayılı Kanun’da öngörülen süreyi aştığını ve uzun bir süredir tutuklu olarak bulundurulduğunu ileri sürerek Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

16. 6216 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.”

17. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme’nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

18. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çelişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, başvuru yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

19. Ancak başvurucu hali hazırda tahliye olmuş ya da hakkında ilk derece mahkemesinde hüküm kurulmuş ise bireysel başvuru açısından talebi, hukuka aykırılığın tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

20. Ne var ki başvurunun kabul edilebilmesi için ihlal iddiasına dayanak teşkil eden nihai işlem veya kararların 23/9/2012 tarihinden evvel kesinleşmemiş olmaları da gerekmektedir.

Nihai işlem veya kararların anılan tarihten önce kesinleştikleri tespit edildiği takdirde ilgili şikâyetler bakımından başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 32).

21. Ancak kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla da tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

22. Somut olayda, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 20/9/2012 tarih ve E.2011/196, K.2012/206 sayılı kararıyla, başvurucunun 5237 sayılı Kanun'un 188. maddesi uyarınca 15 yıl 7 ay 15 gün hapis ve 9.340,00 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

23. Başvurucunun tutukluluk hali, davanın esasına ilişkin kararın 20/9/2012 tarihinde açıklanmasıyla birlikte sona ermiştir. Kararla birlikte başvurucuya isnat olunan suç sabit görülerek, başvurucunun cezalandırılmasına hükmedilmiştir. Kaldı ki başvurucunun yargılandığı örgüt kurma suçundan mahkûmiyetine hükmedildiği ceza daha önce Yargıtay tarafından onanmış ve kesinleşmiştir.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı"nın ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerine konu olayda tutuklamaya ilişkin nihai kararın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce verildiği anlaşıldığından başvurunun "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMAL AYDEMİR

B. No: 2013/5881 | Karar tarihi: 03.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5881

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMAL AYDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5881)

Karar Tarihi: 3/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Cemal AYDEMİR

Vekili : Av. Ahmed Emir BİNİCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 1/7/2005 tarihinde İzmir 4. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasının halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/7/2013 tarihinde Menderes 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 23/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 14/11/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 14/1/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun, Uğrak Sobacılık Ltd. Şti.'ye ait işyerinde çalıştığı sırada, 1/3/2005 tarihinde pres makinesine elini kaptırması sonucu sağ ve sol el başparmakları kopmuştur.

8. Başvurucu, 1/7/2005 tarihinde İzmir 4. İş Mahkemesinde, pres makinesinin bakımının yapılmadığı ve gerekli önlemlerin alınmadığı iddiasıyla işyeri sahibi şirket ile işyerinin teknik sorumlusu Y.K. isimli şahıs aleyhine açtığı davada, iş görme kaybı nedeniyle maddi ve manevi tazminatın tahsilini talep etmiştir.

9. Yargılama, anılan Mahkemede halen devam etmekte olup, 31/3/2014 tarihli duruşmada, davanın 9/6/2014 tarihine ertelenmesine karar verildiği anlaşılmıştır.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

11. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

12. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur."

13. 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir."

14. 5521 sayılı Kanun'un 15. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır."

15. 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İşverenlerin ve işçilerin yükümlülükleri" kenar başlıklı 77. maddesi şöyledir:

“İşverenler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler.

İşverenler işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya bulundukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar. Yapılacak eğitimin usul ve esasları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

İşverenler işyerlerinde meydana gelen iş kazasını ve tespit edilecek meslek hastalığını en geç iki iş günü içinde yazı ile ilgili bölge müdürlüğüne bildirmek zorundadırlar.

Bu bölümde ve iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tüzük ve yönetmeliklerde yer alan hükümler işyerindeki çıraklara ve stajyerlere de uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 30/7/2013 tarih ve 2013/5881 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, 15/3/2005 tarihinde meydana gelen iş kazası sonunda başparmaklarının koptuğunu, fiziksel, psikolojik ve ekonomik açıdan zarar gördüğünü, 1/7/2005 tarihinde İzmir 4. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasının 7 yıldan fazla süredir devam ettiğini, temyiz ve infaz aşamasının hiç başlamadığını, makul sürede yargılama yapılmadığını, dava dosyasının düzgün şekilde incelenmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, iş kazası sonucu yaralanması üzerine, 1/7/2005 tarihinde açtığı tazminat davasının halen devam ettiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

21. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

22. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

23. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

24. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

25. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

26. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

27. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

28. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

29. İşverenin, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu hususlaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlü olduğu, 4857 sayılı Kanun'un 77. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. İş kazalarında işverenin sorumluluğu, kusur sorumluluğu esasına dayanır. İşverenin, kendisine bağımlı olarak çalışan işçisini koruma ve gözetme borcuna aykırı hareket etmesi sonucunda iş

kazası veya meslek hastalığına maruz kalan işçi, tüm zararlarının tazminini talep etme hakkına sahiptir.

30. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

31. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

32. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İş kazası sonucu yaralanan bir çalışanın, bu fiil sonucu ortaya çıkan zararının karşılanması için derhal bir yargı kararı verilmesinde önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Zira çalışma gücünü kısmen veya tamamen kaybeden bir bireyin hukuki durumunun ivedilikle açıklığa kavuşturulması gerekir. Çalışanın, geçim kaynağı olmaksızın hukuki durumunun uzun süre belirsiz bırakılması halinde, çalışan bu durumdan olumsuz etkilenecektir. Bu nedenle kaza sonucu meydana gelen zararların derhal tazmin edilmesinde ve bu uyuşmazlıkların ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir.

33. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla iş kazası nedeniyle tazminat davalarında da takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

34. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

35. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda iş kazası sonucu yaralanan başvurucunun, zarar gördüğünü ileri sürerek açtığı bir tazminat davası bulunmakta olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

36. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

37. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih

olup, bu tarih somut başvuru açısından 1/7/2005 tarihidir.

38. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

39. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

40. Başvuru konusu olayda, iş kazası sonucu yaralanan başvurucu tarafından 1/7/2005 tarihinde İzmir 4. İş Mahkemesi nezdinde açılan tazminat davasında yargılama halen devam etmektedir.

41. Somut olayda, derece Mahkemesince davanın açıldığı tarihten itibaren tarafların delilleri toplanmış, tanıkların beyanları alınmış, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından yapılan soruşturma ve maluliyet raporu beklenmiştir. Tarafların kusurlarının tespiti amacıyla olay yerinde keşif yapılarak tek bilirkişiden rapor alınmıştır. Anılan rapora itiraz üzerine tek kişilik bilirkişiden yeniden rapor alınmasına karar verilmiştir. Bu rapora da itiraz edilmesi üzerine kusur oranlarının tespiti amacıyla üç kişilik bilirkişi heyetinden rapor alınması yönünde hüküm kurulmuştur. Raporun gelmesinden sonra zarar miktarının hesaplanması amacıyla bilirkişi raporunun alınmasına karar verilmiştir.

42. Mahkemece yine bu süre içinde başvurucunun maluliyet oranının ve maluliyet tarihinin belirlenmesi amacıyla Yüksek Sağlık Kurulundan rapor alınmasına karar verilmiştir. Bu raporun gelmesinden sonra Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulundan rapor alınması yönünde hüküm kurulmuş, raporun gelmesinden sonra, raporlar arasında çelişki olduğu gerekçesiyle Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan rapor alınmasına karar verilmiştir. Mahkemece halen Adli Tıp Kurumu Genel Kurulu raporunun beklendiği anlaşılmıştır.

43. Yargılama süresince başvurucu vekilinin bir duruşmaya katılmayarak mazeret bildirdiği, Mahkemece başvurucu vekilinin mazereti kabul edilerek duruşmanın bu nedenle ertelendiği, başvurucu vekilinin bunun dışında mazeret beyan ederek katılmadığı duruşmaların da bulunduğu ancak o duruşmalarda raporların beklenmesine karar verildiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

44. Başvurucunun, çalıştığı sırada iş kazası sonucu yaralanması nedeniyle uğradığı zararın tazmini amacıyla açtığı davada yargılamanın halen devam ettiği ve Adli Tıp Kurumu Genel Kurulu raporunun beklendiği, duruşmanın 9/6/2014 tarihine ertelendiği anlaşılmıştır. Davanın açıldığı 1/7/2005 tarihinden itibaren bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihe kadar, 8 yıl 9 ay 2 gündür yargılamanın devam ettiği belirlenmiştir.

45. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

46. Başvurunun konusu olan tazminat davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemesince uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı, birçok defa bilirkişi raporu alındığı ve yargılamanın 8 yıl 9 ay 2 gündür devam ettiği görülmektedir. İş kazasına dayalı tazminat davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

47. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini, 100.000,00 TL maddi, 50.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

49. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

50. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

51. Başvurucunun iş kazası sonucu yaralanması nedeniyle açtığı tazminat davasındaki makul olmayan bir süre olan 8 yıl 9 ay 2 günlük yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren 13.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

52. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

53. Başvuruya konu yargılamanın 8 yıl 9 ay 2 günden beri sürdüğü ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyet yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 13.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin İzmir 4. İş Mahkemesine gönderilmesine,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜNAL ÖZFUÇUCU

B. No: 2013/5921 | Karar tarihi: 03.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5921

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜNAL ÖZFUÇUCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5921)

Karar Tarihi: 3/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Celal Mümtaz AKINCI

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Ünal ÖZFUÇUCU

Vekili : Av. Attila ÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açılan ve reddedilen hizmet süresinin tespiti davasında, yargılamanın adil ve makul sürede yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 18., 36. ve 60. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/5/2013 tarihinde Bodrum 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 25/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. İkinci Bölümün 12/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik

ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 8/1/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili 28/1/2014 tarihli dilekçesinde, Adalet Bakanlığı görüşüne katılmadığını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Muğla Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve Y.Ç. aleyhine 24/10/2003 tarihinde Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada, davalı şahsa ait işyerinde 14/2/1995 ilâ 4/11/1998 tarihleri arasında çalıştığını ileri sürerek, bu süreler arasındaki hizmet süresinin tespitini talep etmiştir.

8. Mahkemece, 12/5/2011 tarih ve E.2003/636, K.2011/334 sayılı kararla; "başvurucunun davalı şahsa ait işyerinin bitişiğindeki derneğin üyesi olduğu, bu dönemde başvurucunun davalı şahsa ait işyerinde görülmesinin ve davalının, başvurucuya bankada işlem yapması için yetki vermesinin başvurucunun davalıya ait işyerinde iş sözleşmesi kapsamında çalıştığını göstermeyeceği, başvurucunun tanıklarının, davalıya ait işyerinde başvurucunun ne iş yaptığını kesin ve tereddütsüz bildirmedikleri, bu haliyle başvurucunun davalıya ait işerinde işçi-işveren ilişkisi içinde çalışmadığı" gerekçesiyle sübut bulmayan davanın reddine karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 18/3/2013 tarih ve E.2011/17449, K.2013/4848 sayılı ilamıyla hükmün onanmasına karar verilmiştir.

10. Karar düzeltme yolu kapalı olan hüküm, 18/3/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Karar, 24/4/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

14. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur."

15. 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir."

16. 5521 sayılı Kanun'un 15. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/5/2013 tarih ve 2013/5921 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, davalı şahsa ait işyerinde aralıksız çalışmasına rağmen SGK'ya bildirim yapılmadığını ve sigorta yaptırılmadığını, bu nedenle emekliliğinin ve sosyal haklarının etkilendiğini, hizmet süresinin tespiti amacıyla Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde 24/10/2003 tarihinde açtığı davanın reddedildiğini, resmi belgelerinin ve tanık beyanlarının doğru ve eksiksiz değerlendirilmediğini, işçi lehine yorum yapılmadığını, temyiz üzerine 18/3/2013 tarihinde hükmün onandığını, 10 yıla yakın yargılama sürecinin makul olmadığını, anılan karar nedeniyle emekli olamadığını belirterek, Anayasa'nın 18., 36. ve 60. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitini ve manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

19. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davanın reddine karar verilmesinin Anayasa'nın 18., 36. ve 60. maddelerinde düzenlenen haklarını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun anılan iddiaları yargılama sonucunda verilen karara yönelik olup, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun, makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin

şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

23. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

24. Başvuru konusu olayda başvurucu, Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı hizmet süresinin tespiti davasında resmi belgelerin ve tanık beyanlarının doğru ve eksiksiz değerlendirilmediğini, işçi lehine yorum yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Başvurucunun, Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, Mahkemece tarafların delilleri toplanılmış, başvurucunun tanıkları dinlenmiş, aynı dönemde işyerinde çalıştığını iddia ettiği tanıkların beyanları alınmış ve başvurucunun işçi-işveren ilişkisi içinde davalıya ait işyerinde çalıştığının sübuta ermediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesince hüküm onanmıştır.

26. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

27. Başvurucunun, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili delillerinin derece Mahkemesi tarafından değerlendirilmediğine dair iddialarına ilişkin olarak, Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum tespit edilememiştir.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

29. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

30. Başvurucu, hizmet süresinin tespiti amacıyla açtığı davanın yaklaşık 10 yılda, makul olmayan bir sürede tamamlandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Adalet Bakanlığı, 18/1/2014 tarihli görüşünde, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin görüş sunulmasına gerek görülmediğini, başvurucunun diğer iddialarının delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğunu, başvurucunun iddialarının derece Mahkemesince değerlendirildiğini bildirmiştir.

32. Adalet Bakanlığının görüşüne karşı başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne katılmadığını, Derece Mahkemesince usul ve yasaya uygun değerlendirme yapılmadığını belirtmiştir.

33. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

34. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

35. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

36. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

37. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 36. maddesine dayanarak inceleme yaptığı birçok kararında, AİHS'in 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorum yaparak Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan alt ilke ve hakları adil yargılanma hakkı kapsamında kabul etmektedir (AYM, E.2011/43, K.2012/10, 19/1/2012).

38. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

39. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, hizmet süresinin tespiti davasının çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

40. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti

nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

41. Davanın koşulları ve karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, ilgili kamu makamlarının yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaati ile davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve değer gibi hususlar bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken unsurlardır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 57).

42. Makul süre incelemesinde; yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava kapsamının veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması; tarafların genel olarak yargılama sürecindeki tutumu, yargılama sürecinin uzamasındaki etkisi ve usuli haklarını kullanırken gereken dikkat ve özeni gösterip göstermedikleri; yargı makamları yanında dava süreciyle ilgili kamu gücü kullanan tüm devlet organlarına atfedilebilir yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden kaynaklanan bir gecikme olup olmadığı ve yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilip gösterilmediği; başvurucu için hukuki korumanın bir an önce gerçekleştirilmesindeki yararının ne olduğu gibi davanın niteliği ve niceliğine ilişkin birçok hususun birlikte değerlendirilerek karar verilmesi gerekmektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 42-46).

43. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

44. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

45. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. Başvurucunun hizmet süresinin tespit edilmesi için derhal bir yargı kararı verilmesinde önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir.

46. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve basit yargılama usulü getirilmiştir. İş hukuku uyuşmazlığı niteliğindeki hizmet süresinin tespiti amacıyla açılan davada takip edilmesi gereken yargılama usulü de 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

47. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile

sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

48. Somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken, hizmet süresinin tespiti amacıyla açılan davanın başvurucu için taşıdığı değer ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurularak yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

49. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 24/10/2003 tarihidir.

50. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

51. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

52. Başvuru konusu olayda, başvurucu, 24/10/2003 tarihinde Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, hizmet süresinin tespitini talep etmiştir. Mahkemece, tensip zaptının düzenlenmesinden sonra nihai kararın verildiği 12/5/2011 tarihine kadar 29 duruşma yapılmıştır. Mahkemece bu sürede tarafların delilleri toplanmış, tanıkların beyanları alınmış, başvurucunun çalıştığını iddia ettiği dönemde davalıya ait işyerinde çalışan tanıklar dinlenmiş, tanık beyanının alınması için Pendik Asliye Hukuk Mahkemesine talimat yazılmıştır. Tüm bu delillerin tamamlanmasından sonra 24/5/2010 tarihli duruşmada Ankara Nöbetçi İş Mahkemesine talimat yazılarak bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. Bilirkişi raporu 3/3/2011 tarihli duruşmada okunmuş, raporda, başvurucunun 14/2/1995 ilâ 4/11/1998 tarihleri arsında davalıya ait işyerinde hizmet akdiyle çalıştığı ve bu süredeki çalışmalarının SGK'ya bildirilmediği belirtilmiştir. Mahkemece, tarafların rapora karşı beyanlarının alınmasından sonra, 12/5/2011 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Yargılama süresince başvurucu vekilinin mazeret bildirmediği ve yargılamanın uzamasına sebebiyet veren fiilinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

53. Başvurucu tarafından 24/10/2003 tarihinde açılan davada 12/5/2011 tarihli karara kadar 7 yıl 6 ay 18 gün yargılamanın devam ettiği, 3 aydan fazla aralıklarla duruşma yapıldığı belirlenmiştir. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesince 18/3/2013 tarihinde hüküm onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir. Dolayısıyla temyiz incelemesinde geçen süre, 1 yıl 10 ay 6 gündür. Bu durumda iki dereceli yargılama sisteminde davanın toplam 9 yıl 4 ay 24 gün sürdüğü anlaşılmaktadır.

54. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu hizmet süresinin tespiti davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

55. Başvurunun konusu olan hizmet süresinin tespiti davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemesince uzun aralıklarla

duruşmalar yapıldığı, bilirkişi raporu alındığı, temyiz süreciyle beraber makul olmayan uzun bir süre olan 9 yıl 4 ay 24 günde yargılamanın tamamlandığı görülmektedir. Hizmet süresinin tespiti davasının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

56. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

57. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini, emekli maaşı kaybı, kıdem tazminatı ve diğer işçilik alacakları ile uğradığı tüm zararları karşılığı toplam, 158.713,00 TL tazminat ödenmesini talep etmiştir.

58. Adalet Bakanlığı, başvurucunun tazminat talebi konusunda değerlendirme yapmamıştır.

59. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

60. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

61. Başvurucu, hak ihlalinin giderilmesi için toplam 158.713,00 TL tazminat talep etmiştir. Başvurucu tarafından açılan hizmet süresinin tespiti davası, makul olmayan bir süre olan 9 yıl 4 ay 24 gün sonra sonuçlanmıştır. Dolayısıyla uyuşmazlığın niteliği ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurulduğunda başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

62. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun;

1. Yargılamanın sonucuna ilişkin adil yargılanma hakkının ihlali iddiası yönünden "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ÖKSÜZ

B. No: 2013/6065 | Karar tarihi: 03.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6065

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ÖKSÜZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6065)

Karar Tarihi: 3/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Celal Mümtaz AKINCI

M. Emin KUZ

Raportör : Serhat ALTINKÖK

Başvurucu : Ali ÖKSÜZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, uzun bir süredir tutuklu olduğunu ve kendisine verilen cezanın haksız olduğunu belirterek, Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 31/7/2013 tarihinde Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 31/12/2013 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında Osmaniye 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 31/1/2008 tarih ve 2008/11 sayılı kararıyla tutuklanmıştır.

6. Başvurucu hakkında, Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 16/6/2008 tarih ve 2008/246-371-295 sayılı iddianamesi ile suç işlemek amacıyla örgüt kurma, tasarlayarak adam öldürmeye azmettirme, teşebbüs aşamasında kalan tasarlayarak adam öldürmeye azmettirme, kamu malına zarar verme suçuna azmettirme, kişi hürriyetinden yoksun bırakma, geceleyin konut dokunulmazlığını ihlal etme, silahla yaralama, tehdit ve 10/7/1953 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet etme suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

7. Başvurucunun, Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/6/2012 tarih ve E.2008/169, K.2012/81 sayılı kararıyla 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 82., 86., 106., 109., 116. ve 220. maddeleri ile 6136 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca müebbet hapis, 27 yıl 61 ay hapis ve 500,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu 31/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurucu hakkında görülen dava başvuru tarihi itibariyle temyiz aşamasındadır.

B. İlgili Hukuk

10. 5237 sayılı Kanun'un 82., 86., 106., 109., 116. ve 220. maddeleri.

11. 6136 sayılı Kanun'un 13. maddesi

12. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir:

"Tutuklama nedenleri

Madde 100 – (1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 31/7/2013 tarih ve 2013/6065 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, uzun bir süredir tutuklu olduğunu ve kendisine verilen cezanın adil olmadığını belirterek Anayasa’nın 19. ve 36. maddelerinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tutukluluk halinin sona erdirilmesi ve beraatına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı Yönünden

15. Başvurucu, uzun bir süredir tutuklu olduğunu iddia etmiştir.

16. 6216 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.”

17. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme’nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

18. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çelişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, başvuru yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

19. Ancak başvurucu hali hazırda tahliye olmuş ya da hakkında ilk derece mahkemesinde hüküm kurulmuş ise bireysel başvuru açısından talebi, hukuka aykırılığın tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

20. Ne var ki başvurunun kabul edilebilmesi için ihlal iddiasına dayanak teşkil eden nihai işlem veya kararların 23/9/2012 tarihinden evvel kesinleşmemiş olmaları da gerekmektedir. Nihai işlem veya kararların anılan tarihten önce kesinleştikleri tespit edildiği takdirde ilgili şikâyetler bakımından başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her

aşamasında yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 32).

21. Ancak kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla da tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

22. Somut olayda başvurucu 31/1/2008 tarihinde Osmaniye 1. Sulh Ceza Mahkemesince tutuklanmış, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararını verdiği 6/6/2012 tarihinde "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma hali bu anlamda sona ermiştir.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı"nın ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerine konu olayda tutuklamaya ilişkin nihai kararın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce verildiği anlaşıldığından başvurunun "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

24. Başvurucu, hakkında verilen cezanın adil olmadığını ileri sürmüştür.

25. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

26. Bu hüküm uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

27. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 17, 18). Başvurucu hakkındaki dava derdest olup, temyiz aşamasındadır. Dolayısıyla bu şikâyet bakımından başvuru yolları henüz tüketilmemiştir.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

A. Açıklanan gerekçelerle;

1. “Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı”nın ihlal edildiğine yönelik iddiaların “zaman bakımından yetkisizlik”,

2. “Adil yargılanma hakkı”nın ihlal edildiğine yönelik iddiaların “başvuru yollarının tüketilmemiş olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ELÇİ

B. No: 2013/6398 | Karar tarihi: 03.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6398

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN ELÇİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6398)

Karar Tarihi: 3/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Celal Mümtaz AKINCI

M. Emin KUZ

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Hasan ELÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, yetkisiz mahkemece, talep ettiği hususlar araştırılmadan karar verildiğini ve tutukluluk süresinin makul süreyi aştığını bu nedenle adil yargılanma ile kişi özgürlüğü ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/8/2013 tarihinde Adana Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 21/1/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve

belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 17/5/2008 tarihinde sahtecilik ve hırsızlık suçlarından gözaltına alınmış ve tutuklama talebiyle sevk edildiği Kemer Sulh Ceza Mahkemesinin 19/5/2008 tarih ve 2008/56 sorgu sayılı kararı ile tutuklanmıştır.

6. Başvurucu ayrıca Kemer Sulh Ceza Mahkemesinin 13/2/2009 tarih ve 2009/15 sorgu sayılı kararıyla yağma ve kasten öldürme suçlarından tutuklanmıştır.

7. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığının 18/8/2008 tarih ve E.2008/14036 sayılı iddianamesi ile başvurucunun hırsızlık, konut dokunulmazlığının ihlali, suç örgütü kurmak ve yönetmek, nitelikli dolandırıcılık, resmi belgede sahtecilik suçlarını işlediği iddiasıyla Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası (E.2008/326) açılmıştır.

8. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 18/6/2009 tarih ve E.2009/29039 sayılı iddianamesi ile başvurucunun resmi belgede sahtecilik suçunu işlediği iddiasıyla İzmir 6. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası (E.2009/667) açılmıştır.

9. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığının 20/7/2009 tarih ve E.2009/16688 sayılı iddianamesi ile başvurucunun suç örgütü kurmak ve yönetmek, yağma, hırsızlık ve kasten öldürme suçlarını işlediği iddiasıyla Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası (E.2009/365) açılmıştır.

10. Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/8/2009 tarih ve E.2009/365, K.2009/375 sayılı kararı ile E.2009/365 sayılı dosyanın aynı Mahkemenin E.2008/326 (§ 7) sayılı dosyası altında birleştirilmesine karar verilmiştir. Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/11/2009 tarih ve E.2008/326, K.2009/467 sayılı kararı ile görevsizlik kararı verilerek E.2008/326 sayılı dosyanın İzmir Ağır Ceza Mahkemesine (4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun mülga 250. maddesi ile görevli) gönderilmesine karar verilmiştir. Yargılama dosyası İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesine (5271 sayılı Kanun'un mülga 250. maddesi ile görevli) tevzi edilmiş ve dosya E.2010/12 numarasını almıştır.

11. İzmir 6. Asliye Ceza Mahkemesinin 12/5/2010 tarih ve E.2009/667, K.2010/443 sayılı kararı ile E.2009/667 sayılı dosyasının (§ 8), İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2010/118 sayılı dosyası altında birleştirilmesine ve bu dosyanın da aynı Mahkemenin 15/6/2010 tarih ve E.2010/118, K.2010/168 sayılı kararı ile yine aynı Mahkemenin E.2010/12 sayılı dosyası altında birleştirilmesine karar verilmiştir.

12. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/3/2011 tarih ve E.2010/12, K.2011/59 sayılı kararı ile başvurucu hakkında suç örgütü kurmak, yönetmek ve üye olmak suçlarından beraat; diğer suçlar yönünden görevsizlik kararı verilerek dosya Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiş ve dosyaya E.2011/361 numarası verilmiştir.

13. Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/11/2012 tarih ve E.2011/361, K.2012/505 sayılı kararıyla, başvurucunun teşebbüs aşamasında kalan nitelikli dolandırıcılık suçundan üç yıl dokuz ay hapis ve 303 gün karşılığı 6.060,00 TL adli para cezası; resmi belgede sahtecilik suçundan dört yıl altı ay hapis cezası; nitelikli kasten öldürme suçunda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası; nitelikli yağma suçundan 15 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, belli haklardan yoksun bırakılmasına ve verilen hükümle birlikte tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya aynı tarihte tefhim edilmiştir.

14. Başvurucunun tutukluluğun devamına dair 30/11/2012 tarihli karara karşı itiraz yoluna başvurduğuna dair herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır.

15. Başvurucunun müdafii, 4/12/2012 tarihli süre tutum dilekçesi ile kararı temyiz ettiğini bildirmiştir.

16. Gerekçeli kararın yazımı 17/12/2012 tarihinde tamamlanmıştır.

17. Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesince yargılama dosyası, temyiz incelemesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmek üzere Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına 20/2/2013 tarihinde gönderilmiştir.

18. Başvurucu, 22/4/2013 tarihli dilekçesiyle, müdafiinin temyiz dilekçesinden (§ 15) bağımsız olarak ayrıca temyiz yoluna başvurmuştur.

19. Temyiz incelemesi henüz sonuçlanmamıştır.

B. İlgili Hukuk

20. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama nedenleri" kenar başlıklı 100. maddesi şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

…

7. (Ek: 6/12/2006 – 5560/17 md.) … yağma (madde 148, 149),

…

(4) (Değişik: 2/7/2012-6352/96 md.) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklulukta geçecek süre" kenar başlıklı 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/8/2013 tarih ve 2013/6398 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, hakkındaki yargılamanın, suç yeri itibarıyla yetkisiz mahkeme tarafından yapıldığını, toplanmasını talep ettiği delillerin mahkemece toplanıp incelenmediğini, kendisini savunmasına izin verilmediğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini; ayrıca tutuklulukta geçen sürenin makul olmadığını, 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesindeki sürenin aşıldığını, tutukluluğun gerekçe gösterilmeksizin devam ettirildiğini, bu nedenle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı Yönünden

24. Başvurucu, gerekçeli kararın tebliğ edildiği tarihe kadar sanığın tutuklu statüsünde olmasının kural olduğunu, gerekçeli kararın kendisine 10/7/2013 tarihinde tebliğ edildiğini ve bu tarihe kadar tutuklu kabul edilmesinin gerektiğini, tutuklulukta geçen sürenin kanuni süreyi aştığını, tutukluluğun gerekçe gösterilmeksizin devam ettirildiğini ve bu nedenle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

25. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. ..."

26. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

27. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

28. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin katı bir şekilde yorumlanması, bir takım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve yetersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının münferiden denetlenmesi gerekmektedir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20).

29. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmüş olması halinde bu yolun tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği belirtilmekle beraber, başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda başvurucunun nihai karardan yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu noktada, nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörülmeyen hallerde ise başvurucunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

30. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çekişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

31. Ancak başvurucu hali hazırda tahliye olmuş ya da hakkında ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet hükmü kesinleşmiş ise bireysel başvuru açısından talebi, hukuka aykırılığın tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

32. Buna karşılık, kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu” olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark da bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmesi, şüphenin yenildiği anlamına gelmekte; isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Bir başka ifadeyle tutuklu sanığın hukuki statüsü değişmekte, tutuklanmasına neden olan (kuvvetli) şüphe yerini, her türlü şüpheden uzak bir kabulü ifade eden “kanaat”e bırakmaktadır. Bu nedenle mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesinin ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk halinin sona erdiğinin kabulü gerekir. Bu bakımdan, mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Sözleşme’nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca “mahkûmiyet sonrası tutma” olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (Benzer yöndeki bir AİHM kararı için bkz. Solmaz/Türkiye, B. No: 27561/02, 16/1/2007, §§ 23, 24; Şahap Doğan/Türkiye, B. No: 29361/07, 27/5/2010, § 26). Aynı yaklaşım Yargıtay Ceza Genel Kurulu (CGK) tarafından da benimsenmektedir. CGK’nin 12/4/2011 tarih ve E.2011/1-51, K.2011/42 sayılı kararında, “hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmakla sanığın atılı suçu işlediği yerel mahkeme tarafından sabit görülmekte ve bu aşamadan sonra tutukluluğun dayanağı mahkûmiyet hükmü olmaktadır.” gerekçesiyle, temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil

edilmeyeceğine karar verilmiştir.

33. Bu nedenle mahkumiyete ilişkin nihai kararla birlikte, sanığın tutukluluğa ilişkin hukuki statüsü ve dolayısıyla tabi olduğu rejim değiştiğinden, 30 günlük başvuru süresinin, itiraz yoluna başvurulmayan durumlarda, tutukluluğun hükümle birlikte devamına dair kararın başvurucu tarafından öğrenildiği tarihten itibaren hesaplanması gerekir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Atalay Öztürk/Türkiye [KK], B. No: 54890/09, 7/1/2014).

34. Somut olayda başvurucu 19/5/2008 tarihinde Kemer Sulh Ceza Mahkemesince tutuklanmış, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararını verdiği 30/11/2012 tarihinde tutukluluk hali bu anlamda sona ermiştir. Bu karar başvurucuya aynı tarihte tefhim edilmiş olup, başvurucu, anılan karara karşı itiraz yoluna başvurduğuna dair bilgi veya belge sunmamıştır. Buna göre, başvurucunun 13/8/2013 tarihinde yapmış olduğu bireysel başvurunun, bu şikayet yönünden süresi içerisinde yapıldığının kabul edilmesi mümkün değildir.

35. Öte yandan, her ne kadar gerekçeli kararın kendisine 10/7/2013 tarihinde tebliğ edildiğini ifade etmekte ise de başvurucu, daha önce 22/4/2013 tarihli dilekçesiyle kararı müdafiinden bağımsız olarak bizzat temyiz etmiştir. Başvurucu tarafından yazılan temyiz dilekçesinin başlık kısmında, gerekçeli kararın esas ve karar numaralarına yer verilmiştir. Gerekçeli karar kendisine ulaşmadan, karar numarasını bilmesi ve buna göre temyiz dilekçesi yazması mümkün olmayan başvurucunun, temyiz dilekçesini yazarken gerekçeli karara muttali olduğu açıktır. Kaldı ki somut olay bakımından nihai karar daha önce tefhim edildiğinden, gerekçeli kararın tebliğ tarihinin, başvurunun süresinde yapılıp yapılmadığına ilişkin değerlendirme bakımından bir önemi bulunmamaktadır.

36. Açıklanan nedenlerle, ihlale neden olduğu iddia edilen karara ilişkin olarak 30 gün geçtikten sonra yapılan başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

37. Başvurucu, hakkındaki yargılamanın, suç yeri itibarıyla yetkisiz mahkeme tarafından yapıldığını, toplanmasını talep ettiği delillerin mahkemece toplanıp incelenmediğini, kendisini savunmasına izin verilmediğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“... Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

39. 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

40. Anılan hükümler uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için, ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

41. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır. Anayasa Mahkemesine bireysel

başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 17-18).

42. Başvurucu hakkındaki dava derdest olup, temyiz aşamasındadır. Bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet bakımından başvuru yolları henüz tüketilmemiştir.

43. Açıklanan nedenlerle, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ile ilgili olarak kanunda öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine yönelik kısmının "süre aşımı",

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik kısmının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER TOPUZ

B. No: 2013/6833 | Karar tarihi: 03.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6833

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER TOPUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6833)

Karar Tarihi: 3/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Ömer TOPUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, maaşının tam olarak bordroya yansıtılması ve eksik ödenen maaş farklarının geriye dönük olarak tarafına verilmesi istemiyle yapmış olduğu başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali ile 15.8.2006 tarihinden itibaren eksik ödenen maaş tutarı olan 22.451,62 TL'nin her ay için ayrı ayrı hesaplanacak yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi talebiyle açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 2., 10., 36., 125., 141. ve 142. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 2/9/2013 tarihinde Zile Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelenmesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 22/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Türk Telekom A.Ş.'de sözleşmeli personel olarak görev yapmakta iken 24/11/1994 tarih ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 22. maddesi uyarınca Tokat İl Sağlık Müdürlüğü'ne tekniker olarak atanmış ve 1/6/2006 tarihinde Zile Devlet Hastanesinde görevine başlamıştır.

6. Başvurucu 3/3/2011 tarihinde Baştabipliğe yaptığı başvuruda, ayrıldığı kurumca ödenen aylığının 4046 sayılı Kanun uyarınca sabit olduğu ve yeni kurumunda da bu tutar üzerinden ödeme yapılması gerektiği halde daha düşük maaş aldığından bahisle maaşının tam olarak bordroya yansıtılması ile tüm zam ve enflasyon farklarının döner sermaye ödemesi kesilmeden geriye dönük olarak tarafına verilmesini istemiştir.

7. Baştabiplik tarafından 16/3/2011 tarih ve 692 sayılı işlem ile talebin reddedilmesi üzerine başvurucu 6/5/2011 tarihinde Tokat İdare Mahkemesinde açtığı davada, 82,5 TL denge tazminatı ve % 2.32 enflasyon farkı ödendikten sonra geri istenmesine ilişkin işlemin iptali ile geçmişe yönelik olarak ödenmesi gereken ek ödemelerin yasal faizi ile tahakkuk ettirilerek ödenmesine, eksik ödenen maaşlarının ödenmesine yönelik taleplerinin reddine ilişkin işlemin iptali ile bundan böyle kurumda göreve başladığı tarihten itibaren tam olarak bordroya yansıtılmasına, eksik ödenen bedellerin de yasal faizi ile birlikte ödenmesine, döner sermaye alacaklarının tam olarak ödenmesine yönelik talebinin reddine ilişkin işlemin iptali ile göreve başladığı günden bu güne döner sermaye gelirlerinden eksik ödenen payının yasal faizi ile birlikte ödenmesine, devlet memurlarına 2006 yılından bu tarafa verilen zamlardan yararlandırılması ve gelecekte verilecek olan zamların da maaşına yansıtılmasına yönelik taleplerinin reddine ilişkin işlemin iptali ile 2006 yılından bu yana verilen bütün zamların yasal faizi ile birlikte ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

8. Tokat İdare Mahkemesi 8/6/2011 tarih ve E.2011/315, K.2011/384 sayılı kararı ile dava dilekçesini, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3. ve 5. maddelerine uygun olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

9. Bu karar üzerine başvurucu 9/8/2011 tarihinde dava dilekçesini yenilemiş ve ayrıldığı kurumda son ödenen maaşının 1.810,17 TL olduğu, 4046 sayılı Yasa uyarınca bu tutarın sabit olduğu ve yeni kurumunda da bu tutar üzerinden ödeme yapılması gerektiği halde daha düşük maaş aldığından bahisle maaşının tam olarak bordroya yansıtılması ve eksik ödenen maaş farklarının geriye dönük olarak tarafına verilmesi istemiyle yapmış olduğu başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali ile 15/8/2006 tarihinden itibaren eksik ödenen maaş tutarı olan 22.451,62. TL'nin her ay için ayrı ayrı hesaplanacak yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

10. Sağlık Bakanlığınca sunulan ve Mahkeme kaydına 16/11/2011 tarihinde giren ilk savunma dilekçesi ekinde başvurucuya ait maaş ve ek ödeme bordroları ile yapılan ödeme ve geri almaya ilişkin belgeler sunulmuş, bu belgeler başvurucuya gönderilmemiştir.

11. Başvurucu, anılan savunmaya 19/12/2011 tarihli dilekçesiyle cevap vermiştir. Bu dilekçenin (5) numaralı paragrafında "Davacı vekilinin İdari Yargılama kanununa uymayarak cevap dilekçesindeki ekleri bize gönderilen cevaba koymadığı usul ve yasaya uygun değildir. Hangi maksatla gönderilmediğini bilemem. Maaş bordrolarını istememe rağmen vermemişlerdi, verilmeyen eklerin gönderilerek savunmam için ek süre verilmesini de

istemiyorum. Banka ekstreleri tüm gerçeği göstermektedir…” ifadesine yer verilmiştir.

12. Mahkeme 8/8/2012 tarihli ara kararı ile Sağlık Bakanlığından uyuşmazlığın çözümü için bilgi ve belge istemiş, 12/9/2012 tarihinde kayda giren cevap ve eklerinde başvurucunun göreve başlama tarihi ile atama kararları, Türk Telekom A.Ş. tarafından düzenlenen aylık bildirimi ile başvurucu ile aynı konumda olan başka bir çalışan ile başvurucuya ait maaş bordroları Mahkemeye sunulmuştur.

13. Mahkemenin 12/9/2012 tarih ve E.2011/558, K.2012/592 sayılı kararı ile dava kısmen süre aşımı, kısmen de esas bakımından reddedilmiştir. Mahkeme kararının ilgili kısımları şöyledir:

“Dosyanın incelenmesinden; Türk Telekom A.Ş.'de sözleşmeli personel olarak görev yapmakta iken, 4046 sayılı Kanun'un 22. maddesi uyarınca Tokat İl Sağlık Müdürlüğü'ne tekniker olarak atanan ve 01.06.2006 tarihinde yeni görevine başlayan davacı tarafından, ayrıldığı kurumda son ödenen maaşının 1.810,17.-TL olduğu, 4046 sayılı Yasa uyarınca bu tutarın sabit olduğu ve yeni kurumunda da bu tutar üzerinden ödeme yapılması gerektiği halde daha düşük maaş aldığından bahisle maaşının tam olarak bordroya yansıtılması ve eksik ödenen maaş farklarının geriye dönük olarak tarafına verilmesi istemiyle yapmış olduğu başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali ile 15.8.2006 tarihinden itibaren eksik ödenen maaş tutarı olan 22.451,62.-TL'nin her ay için ayrı ayrı hesaplanacak yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmıştır.

Yukarıda anılan 2577 sayılı Kanun'un 7. ve 12. maddesi uyarınca uygulama tarihinden itibaren altmış gün içinde, uygulama üzerine davacı tarafından 11. maddeye göre idareye yapılan başvuruya cevap verilmemesi halinde uygulama tarihinden itibaren en geç 120 gün, idarenin cevap vermesi halinde de uygulama tarihinden başvuru tarihine kadar geçen süre de hesaba katılarak cevabın davacıya tebliğ edildiği tarihi izleyen günden itibaren 60 gün içinde idari davanın açılmış olması gerektiği, başka bir anlatımla; dava, davacının idareye başvurduğu tarihten itibaren 120 gün içinde açılmış ise ilgiliye, davanın açıldığı tarihten geriye doğru 120 günü geçmemek koşuluyla mali hakların ödenmesine hükmedilebilecektir.

Dava konusu olayda; davacının, 03.03.2011 tarihinde idareye başvurduğu, bu başvurunun 16.03.2011 tarihli işlemle reddedildiği ve 02.05.2011 tarihinde dava açtığı dikkate alındığında, dava açma tarihinden geriye doğru 120 gün içinde kalan yani 02.01.2011 tarihinden sonraki ilk uygulama tarihi olan 15.01.2011 tarihinden sonraki dönem için ödenen mali haklardan yararlandırılması isteminde bulunabileceği görüldüğünden, 15.01.2011 tarihinden önceki dönem için kaynaklanan mali haklardan yararlandırılması isteminin reddine ilişkin kısmının süre aşımı nedeniyle esasının incelenmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

Dava konusu işlemin;15.01.2011 tarihinden sonraki dönem için ödenen döner sermayeye tazminat talebine gelince;

Uyuşmazlıkta; Türk Telekom A.Ş.'de sözleşmeli personel olarak görev yapmakta iken, 4046 sayılı Kanun'un 22. maddesi uyarınca Tokat İl Sağlık Müdürlüğü'ne tekniker olarak atanan ve 01.06.2006 tarihinde yeni görevine başlayan davacıya yukarıda anılan Kanun uyarınca önceki kurumda aldığı maaş tutarı ile Sağlık Bakanlığı'na bağlı kurumdan aldığı maaş tutarı arasındaki fark tutar fark tazminatı olarak ödenmiş, 2006 yılından itibaren yeni kurumundaki döner sermaye ödemelerinden yararlanmaya başlamıştır. Yukarıda anılan 4046 sayılı Yasanın 22. maddesinin 5. fıkrasında da ifade edildiği üzere, davacıya yeni

kurumunda ödenecek maaşın ve fark tazminatının hesaplanmasında, eski kurumunda almakta olduğu ödemelerin toplam net tutarının; nakledildiği kurumdaki kadro veya pozisyonlara ilişkin olarak yapılan aylık, ek gösterge, ikramiye, her türlü zam ve tazminatları, makam tazminatı, temsil tazminatı, görev tazminatı, sözleşme ücreti, ücret, ek ücret, ek ödeme, teşvik ödemesi, döner sermaye payı ve benzeri adlarla yapılan her türlü ödemelerin toplam net tutarının karşılaştırılacağı ve buna göre fark tazminatı ödeneceği ve fark kapanıncaya kadar ayrıca tazminat olarak ödeneceği görülmekte olup, bu kapsamda davacının yeni kurumunda aldığı döner sermaye payının da yeni kurumundaki her türlü ödemeler matrahına dahil edileceği açıktır.

Bakılan davada, davacıya yeni kurumunda ödenen maaş ve döner sermaye tutarı toplamının davacının önceki kurumundan aldığı ücretler toplamından fazla olduğu, dolayısıyla her hangi bir fark ödemesine gerek olmadığı, diğer yandan dosyadaki bilgi ve belgelerden özelleştirme kapsamında kuruma atanmayan ve davacıyla aynı kadro ve pozisyonda bulunan (aynı öğrenim durumunda ve aynı derece-kademede olan) davacının emsali ile davacıya ödenen maaş ve her türlü ücret toplamlarının da aynı olduğu görüldüğünden, davacının maaşının tam olarak bordroya yansıtılması ve eksik ödenen maaş farklarının geriye dönük olarak tarafında verilmesi istemiyle yapmış olduğu başvurunun reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.”

14. Başvurucu kararın kendisine tebliğ edilmesinden sonra 20/11/2012 tarihinde Mahkeme’ye gelerek dava dosyasına davalılar tarafından sunulan bordro ve diğer belgelerin bir suretini istemiştir.

15. Başvurucu, Mahkeme kararına karşı yaptığı itirazda, davanın kısmen süre aşımı kısmen de esastan reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu, 20/11/2012 tarihli dilekçesi üzerine aldığı bordroların karışık ve anlaşılmaz olduğunu, bordrolarda yaptığı incelemede sabit maaşının bordrolarda görünmediğini ileri sürmüş ve dilekçe ekinde; maaş bordroları, davalı idareler tarafından sunulan emsal maaş ve döner sermaye belgelerine de yer verilmiştir.

16. Sivas Bölge İdare Mahkemesi 7/3/2013 tarih ve E.2013/64, K.2013/79 sayılı kararı ile itiraz talebini reddederek Mahkeme kararını onamıştır.

17. Başvurucu tarafından bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de aynı Mahkemenin 11/7/2013 tarih ve E.2013/244, K.2013/304 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

18. Karar, başvurucuya 1/8/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 2/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 7. maddesi şöyledir:

“1. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür.

2. Bu süreler;

a) İdari uyuşmazlıklarda; yazılı bildirimin yapıldığı,

…

Tarihi izleyen günden başlar. “

20. Aynı Kanun’un 11. maddesi şöyledir:

“1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır.”

21. Aynı Kanun’un 12. maddesi şöyledir:

“İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.”

22. Aynı Kanun’un 15. maddesi şöyledir:

“1. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/6 md.) Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince yukarıdaki maddenin 3 üncü fıkrasında yazılı hususlarda kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin;

a) 3/a bendine göre adli ve askeri yargının görevli olduğu konularda açılan davaların reddine; idari yargının görevli olduğu konularda ise görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev veya yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine,

b) 3/c, 3/d ve 3/e bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,

c) 3/f bendine göre, davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması halinde, dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine,

d) 3/g bendinde yazılı halde otuzgün içinde 3 ve 5 inci maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut (c) bendinde yazılı hallerde, ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılmış ise otuzgün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine,

e) 3/b bendinde yazılı halde dilekçelerin görevli idare merciine tevdiine,

Karar verilir.

2. Dilekçelerin görevli mercie tevdii halinde, Danıştaya veya ilgili mahkemeye başvurma tarihi, merciine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

3. Dilekçelerin 3 ncü maddeye uygun olmamaları dolayısıyla reddi halinde yeni dilekçeler için ayrıca harç alınmaz.

4. (Değişik: 10/6/1994 - 4001/7 md.) İlk inceleme üzerine Danıştay veya mahkemelerce verilen; bu maddenin 1/a bendinde belirtilen idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlarla, 1/c bendinde yazılı gerçek hasma tebliğ ve 1/d bendindeki dilekçe red kararları dışında, kararın düzeltilmesi veya temyiz yoluna; tek hakim kararına karşı ise itiraz yoluna başvurulabilir.

5. (Ek: 5/4/1990 - 3622/6 md.) 1 inci fıkranın (d) bendine göre dilekçenin reddedilmesi üzerine, yeniden verilen dilekçelerde aynı yanlışlıklar yapıldığı takdirde dava reddedilir.”

23. Aynı Kanun’un 20. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“Ancak, istenen bilgi ve belgeler Devletin güvenliğine veya yüksek menfaatlerine veya Devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, Başbakan veya ilgili bakan, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir. (Ek Cümle: 10/6/1994 - 4001/10 md.) Verilmeyen bilgi ve belgelere dayanılarak ileri sürülen savunmaya göre karar verilemez.”

24. 4046 sayılı Kanun’un 22. maddesinin beşinci fıkrası şöyledir:

“ Bu madde hükümlerine göre kamu kurum ve kuruluşlarına nakledilen sözleşmeli personel ile iş kanunlarına tâbi personele, Devlet Personel Başkanlığına bildirildikleri tarihteki kadro ve pozisyonlarına ilişkin olarak bildirim tarihi itibarıyla almakta oldukları sözleşme ücreti, ücret (fazla mesai ücreti hariç), ikramiye, bankacılık tazminatı, ek ücret, ek ödeme, teşvik ödemesi ve benzeri adlarla yapılan ödemelerin toplam net tutarının (bu tutar sabit bir değer olarak esas alınır); nakledildiği kurum veya kuruluştaki kadro veya pozisyonlara ilişkin olarak yapılan aylık, ek gösterge, ikramiye, her türlü zam ve tazminatları (ek tazminat ve bankacılık tazminatı dâhil), makam tazminatı, temsil tazminatı, görev tazminatı, sözleşme ücreti, ücret, ek ücret, ek ödeme, teşvik ödemesi, döner sermaye payı ve benzeri adlarla yapılan her türlü ödemelerin (fazla mesai ücreti, fiilen yapılan ders karşılığı ödenen ek ders ücreti hariç) toplam net tutarından fazla olması halinde aradaki fark tutarı, herhangi bir vergi ve kesintiye tâbi tutulmaksızın fark kapanıncaya kadar ayrıca tazminat olarak ödenir. Atandıkları kurumdaki kadro unvanı veya pozisyonlarında isteğe bağlı olarak herhangi bir değişiklik olanlarla, başka kurumlara geçenlere fark tazminatı ödenmesine son verilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 2/9/2013 tarih ve 2013/6833 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu, maaş ve döner sermaye ödemesinin eksik ödendiğinden bahisle açtığı davanın birlikte görülmesi gerektiği halde bu taleplerin ayrı dava konusu yaptırıldığını, maaş bordrolarının kendisine yazılı olarak bildirilmediğini, maaş nakil ilmühaberinin kendisine verilmediğini, 2577 sayılı Kanun’un 7. maddesinde dava açma süresinin yazılı bildirim tarihinden başlayacağının belirtildiğini, Anayasa’nın 125. maddesinde yer alan yazılı bildirim kuralına uyulmadığını, maaş ve döner sermaye ödemesinin eksik yapıldığını öğrendiği anda dava açtığını, önceki kurumunda aldığı maaşının kazanılmış hak olduğunu, açtığı davada bilirkişi incelemesi talebinde bulunmasına karşın bu hususun dikkate alınmadığını, davalı idareler tarafından sunulan belgelerin kendisine gönderilmediğini ve bu belgelere göre karar verildiğini, Mahkeme ara kararının kendisine bildirilmediğini belirterek Anayasa’nın 2., 10., 36., 125., 141. ve 142. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun, maaş ve döner sermaye ödemesinin eksik ödendiğinden bahisle açtığı davanın birlikte görülmesi

gerektiği halde bu taleplerin ayrı dava konusu yaptırılmasına yönelik şikâyeti ile diğer şikâyetlerinin ayrı başlıklar halinde incelenmesi ve diğer şikâyetler yönünden ileri sürülen iddiaların da "adil yargılanma hakkı" kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

1. Maaş ve Döner Sermayeye İlişkin Davaların Birlikte Görülmediği İddiası Yönünden

28. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

29. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

30. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır.

31. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir.

32. İdari işlemlerden kaynaklanan hak ihlallerinin giderilmesi için öncelikle idari yargıda dava açılması gerektiği, olağan kanun yolları tüketildikten sonra hak ihlali hâlâ devam ediyorsa ancak bu takdirde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabileceği açıktır (B. No: 2012/26, 26/3/2013, §§ 16-19).

33. Bunun yanında 2577 sayılı Kanun'un 15. maddesinde ise aynı Kanun'un 3. ve 5. maddelerine göre dava dilekçesinin reddine ilişkin kararlara karşı doğrudan itiraz veya temyiz yoluna başvurulamayacağı düzenlenmiştir. İdari yargı yerlerinde 2577 sayılı Kanun'un 3. ve 5. maddelerine uygun hazırlanmadığı gerekçesiyle dava dilekçesinin reddedilmesi durumunda davacı tarafından mahkeme kararına uygun olarak dilekçenin yenilenmesi zorunlu olup, dilekçenin reddine ilişkin kararın hukuka aykırı olduğu yönündeki iddiaların ancak dava hakkında verilen esas karar ile birlikte itiraz veya temyiz yolunda ileri sürülmesi gerekmektedir.

34. Başvuru konusu olaya bakıldığında, başvurucu ilk dava dilekçesinde maaş ve döner

sermaye ödemelerinin tarafına eksik yapıldığı iddialarıyla birlikte iki hususu daha dava konusu etmiş, Mahkeme ise, başvurucunun dört ayrı talebinin bulunduğu, talepler arasında maddi veya hukuki yönden bir bağlılık ya da sebep-sonuç ilişkisinin bulunmadığı, her bir talebi için ayrı ayrı dört farklı dava açılması gerektiği gerekçesiyle dilekçenin reddine karar vermiş, bunun ardından bireysel başvuruya konu edilen davada başvurucu yalnızca eksik ödenen maaşlarını dava konusu etmiştir. Açılan bu davanın Mahkeme tarafından kısmen süre aşımı kısmen esastan reddedilmesinden sonra başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz ve karar düzeltme taleplerine ilişkin dilekçelerinde ise açtığı ilk davaya ait dilekçesinin reddedilmesinin hukuka aykırı olduğu yönünde veya hak ihlaline neden olduğu gerekçesiyle bir itirazda bulunmamıştır.

35. Bu durumda, başvurucunun, idari işlem aleyhine ileri sürdüğü şikâyetini yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmeden, yani kanunda öngörülmüş yargısal başvuru yolunun tamamını tüketmeden doğrudan bireysel başvuruda bulunması nedeniyle, 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca kabul edilebilirlik kriterlerini taşımadığı anlaşılmaktadır.

36. Açıklanan nedenlerle, ihlale neden olduğu ileri sürülen Mahkeme kararı için kanunda öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamı bireysel başvuru yapılmadan önce usulüne uygun şekilde tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Diğer İddialar Yönünden

37. Başvurucu, maaş bordrolarının kendisine yazılı olarak bildirilmediğini, maaş nakil ilmühaberinin kendisine verilmediğini, 2577 sayılı Kanun'un 7. maddesinde dava açma süresinin yazılı bildirim tarihinden başlayacağının belirtildiğini, Anayasa'nın 125. maddesinde yer alan yazılı bildirim kuralına uyulmadığını, maaş ve döner sermaye ödemesinin eksik yapıldığını öğrendiği anda dava açtığını, önceki kurumunda aldığı maaşının kazanılmış hak olduğunu, açtığı davada bilirkişi incelemesi talebinde bulunmasına karşın bu hususun dikkate alınmadığını, davalı idareler tarafından sunulan belgelerin kendisine gönderilmediğini ve bu belgelere göre karar verildiğini, Mahkeme ara kararının kendisine bildirilmediğini ileri sürmüştür.

38. Mahkeme kararının incelenmesinden, başvurucunun 3/3/2011 tarihinde idareye başvurduğu, bu başvurunun 16/3/2011 tarihli işlemle reddedildiği ve 2/5/2011 tarihinde dava açtığı, Mahkemenin, dava açma tarihinden geriye doğru 120 gün içindeki ilk uygulama tarihi olan 15/1/2011 tarihinden sonraki dönem için ödenen mali haklardan yararlandırılması isteminde bulunabileceği gerekçesiyle 15/1/2011 tarihinden önceki mali haklardan yararlandırılması isteminin reddine ilişkin kısmının süre aşımı nedeniyle reddine karar verdiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında Mahkeme, başvurucuya yeni kurumunda ödenen maaş ve döner sermaye tutarı toplamının davacının önceki kurumundan aldığı ücretler toplamından fazla olduğu, dolayısıyla her hangi bir fark ödemesine gerek olmadığı, dosyadaki bilgi ve belgelerden özelleştirme kapsamında kuruma atanan (kararda atanamayan ibaresi kullanılmış, § 13) ve başvurucuyla aynı kadro ve pozisyonda bulunan (aynı öğrenim durumunda ve aynı derece-kademede) emsali ile başvurucuya ödenen maaş ve her türlü ücret toplamlarının da aynı olduğu, başvurucunun maaşının tam olarak bordroya yansıtılması ve eksik ödenen maaş farklarının geriye dönük olarak tarafına

verilmesi istemiyle yapmış olduğu başvurunun reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle 15/1/2011 tarihinden sonrasına ait dönem için davanın esastan reddine karar vermiştir.

39. Başvurucunun, davanın kısmen süre aşımı ve kısmen de esastan reddedilmesi ile savunma ekinde ibraz edilen belgelerin, Mahkemenin yaptığı ara kararının ve bu karar üzerine sunulan belgelerin kendisine bildirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü iddialarının iki başlık halinde incelenmesi gerekmektedir.

a. Davanın Reddedilmesi Yönünden

40. Başvurucu, maaş bordrolarının kendisine tebliğ edilmediği halde davasının süre aşımı nedeniyle reddedildiğini iddia etmektedir.

41. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

42. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

43. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

44. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurular için benimsediği temel yaklaşım doğrultusunda kural olarak, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri değerlendirmesinde açık ve bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

45. Anayasa'nın 40. maddesinin ikinci fıkrasında Devletin işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorunda olduğu ifade edilmiştir.

46. Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrasında da idarî işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin, yazılı bildirim tarihinden başlayacağı açık bir şekilde hükme bağlanmıştır.

47. Kanun koyucu bu doğrultuda, 2577 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile idari uyuşmazlıklarda dava açma süresinin yazılı bildirimin yapıldığı tarihi izleyen günden başlayacağı hükme bağlanmıştır.

48. Aynı Kanun'un 11. maddesinde ise, ilgililer tarafından idari dava açılmadan önce idari

işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılmasının üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan idari dava açma süresi içinde istenebileceği, bu başvurunun idari dava açma süresini durduracağı, altmış gün içinde bir cevap verilmezse isteğin reddedilmiş sayılacağı, isteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresinin yeniden işlemeye başlayacağı ve başvurma tarihine kadar geçmiş sürenin de hesaba katılacağı hükme bağlandıktan sonra 12. maddesinde de, ilgililerin haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilecekleri, bu halde de ilgililerin 11. madde uyarınca idareye başvurma haklarının saklı olduğu kuralına yer verilmiştir.

49. Başvuru konusu olayda başvurucu özelleştirme uygulaması nedeniyle atamasının yapıldığı ve 1/6/2006 tarihinde göreve başladığı Tokat İl Sağlık Müdürlüğünde eksik maaş ödendiği gerekçesiyle 3/3/2011 tarihinde idareye başvurmuş, 16/3/2011 tarihli işlem ile başvurusunun reddedilmesi üzerine 2/5/2011 tarihinde, bu ret işleminin iptali ile birlikte 15/8/2006 tarihinden itibaren eksik ödenen maaş tutarı olan 22.451,62 TL'nin faiziyle birlikte tazminine karar verilmesini istemiştir. Mahkeme ise dava açma tarihinden geriye doğru 120 gün içindeki ilk uygulama tarihi olan 15/1/2011 tarihinden sonraki dönem için ödenen mali haklardan yararlandırılması isteminde bulunabileceği gerekçesiyle 15/1/2011 tarihinden önceki mali haklardan yararlandırılması talebinin süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiş, 5/1/2011 tarihinden sonra eksik ödeme iddiaları hakkında ise davanın esası hakkında inceleme ve değerlendirme yapmıştır.

50. Görüldüğü üzere başvurucu hakkında icrai nitelikte tesis edilen ve iptal istemine konu teşkil edebilecek işlem başvurucunun 3/3/2011 tarihli başvurusu üzerine tesis edilen 16/3/2011 tarihli işlemdir. Başvurucu bu işlemin iptali istemiyle 2/5/2011 tarihinde dava açmış ve 15/8/2006 tarihinden itibaren eksik ödeme yapıldığını ileri sürdüğü maaş farklarının tazminini istemiş, Mahkeme ise 2577 sayılı Kanun'un 11. ve 12. maddeleri uyarınca 15/1/2011 tarihinden önceki dönem için talep edilen tazminata yönelik dava açma süresinin geçtiğine karar vermiştir.

51. Diğer yandan başvurucu, bilirkişi incelemesi talebinin karşılanmadığını, Mahkeme'nin daha önce maaş ve döner sermaye alacaklarının birlikte dava konusu edilemeyeceğine karar vermesine rağmen kararda her ikisine yönelik ibarelerin olduğunu da iddia etmiştir.

52. Başvuruya konu Mahkeme kararına (§ 13) bakıldığında, başvurucuya eksik maaş ödenmediği ve bu sebeple talebinin reddi gerektiği sonucuna varılırken dava dosyasında bulunan bilgi ve belgelere dayanıldığı, buna göre başvurucuya ödenen mali haklarla emsallerine ödenen mali hakların aynı olduğunun tespit edildiği, 4046 sayılı Kanun'un 22. maddesi uyarınca yapılan ödemede mevzuata aykırılık bulunmadığı değerlendirmeleri yapılmış, karara yapılan itiraz ve karar düzeltme talepleri üzerine Bölge İdare Mahkemesi, başvurucunun iddialarının kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte olmadığına karar vermiştir. Davanın konusu eksik ödemeden kaynaklanan maaş farkı olsa da Mahkeme kararında "Dava konusu işlemin;15.01.2011 tarihinden sonraki dönem için ödenen döner sermayeye tazminat talebine gelince;" ifadesi kullanılmış ve bu hususta maddi hata yapılmış ise de kararın devam eden kısmında başvurucuya yapılan maaş ödemesinin eksik olup olmadığı hakkında karar verildiği görülmekle, yapılan bu maddi hatanın kararın esasına

etkili olmadığı anlaşılmaktadır.

53. Başvurucu, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

54. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Dava Dosyasına Sunulan Belgelerin ve Mahkeme Ara Kararının Tebliğ Edilmediği Şikâyeti Yönünden

55. Başvurucu, savunma ekinde sunulan belgelerin, Mahkemenin 8/8/2012 tarihli ara kararının ve ara karar üzerine Mahkemeye gönderilen belgelerin kendisine tebliğ edilmediğini ve bu şekilde karar verilemeyeceğini iddia etmektedir.

56. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Ceza davalarının yanı sıra medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin hukuk davaları ve idari davalarda da bu ilkeye uyulması gerekir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

57. Çelişmeli yargılanma hakkı, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. J.J./Hollanda, B. No: 9/1997/793/994, 27/3/1998, § 43; Vermeulen/Belçika, B.No: 19075/91, 20/2/1996, § 33).

58. Dosyanın incelenmesinden ilk derece yargılaması sırasında 16/11/2011 tarihinde Mahkeme kaydına giren davalı Sağlık Bakanlığının ilk savunma dilekçesi ekinde başvurucuya ait maaş ve ek ödeme bordroları, yapılan ödeme ve geri almaya ilişkin sunulan belgeler ile Mahkemenin 8/8/2012 tarihli ara kararı ve bu ara kararı üzerine 12/9/2012 tarihinde kayda giren cevap ve eklerinde sunulan, başvurucunun göreve başlama tarihi ve atama kararlarının, Türk Telekom A.Ş. tarafından düzenlenen aylık bildiriminin ve başvurucu ile aynı konumda olan başka bir çalışan ve başvurucuya ait maaş bordrolarının tebliğ edilmediği anlaşılmaktadır.

59. Ancak, başvurucu, Sağlık Bakanlığının verdiği ilk savunma dilekçesine karşı Mahkemeye sunduğu cevap dilekçesinde (§ 11), savunma dilekçesine ekli olan ve tarafına gönderilmeyen belgelerin kendisine gönderilmemesini ve cevap vermek için de ek süre verilmemesini istemiş, banka ekstrelerinin tüm gerçeği gösterdiğini ifade etmiştir. Diğer taraftan, başvurucu Mahkeme kararının kendisine tebliğ edilmesinden sonra 20/11/2012 tarihinde Mahkeme'ye gelerek dava dosyasına davalılar tarafından sunulan bordro ve diğer belgelerin birer suretini istemiş, başvuru formunda belirtildiği üzere başvurucu, Mahkemenin aldığı 8/8/2012 tarihli ara kararından ve bu karara verilen cevap ve belgelerden, aldığı suretler neticesinde haberdar olmuştur. Ayrıca karara karşı yaptığı itiraz dilekçesinde, 20/11/2012 tarihli dilekçesi üzerine aldığı bordroların karışık ve anlaşılmaz olduğunu, bordrolarda

yaptığı incelemede sabit maaşının görünmediğini ileri sürmüş ve dilekçe ekinde; maaş bordrolarına, davalı idareler tarafından sunulan emsal maaş ve döner sermaye belgelerine yer vermiştir.

60. Bu durumda, davalı Sağlık Bakanlığı tarafından sunulan savunma dilekçesi ekinde yer alan belgelerden başvurucunun savunma dilekçesinin kendisine tebliği ile haberdar olduğu, belgelerin kendisine gönderilmemesini istediği, Mahkeme tarafından verilen karardan sonra yaptığı başvuru üzerine Mahkemenin ara kararından ve ara kararına verilen cevap ve eklerden haberdar olduğu, itiraz dilekçesinde adına düzenlenen bordrolardan şikâyet ettiği görülmektedir. Dolayısıyla başvurucu ilk derece yargılaması aşamasında tebliğ edilmemiş olsa bile itiraz aşamasından önce Mahkeme ara kararından ve dosyaya ibraz edilen belgelerden haberdar olmuş ve buna yönelik görüşlerini hazırlama ve mahkemeye sunma imkânı bulmuştur.

61. Diğer taraftan başvurucu eğer ilk derece yargılaması sırasında kendisine tebliğ edilmeyen belgeler ve Mahkeme ara kararı tebliğ edilmiş olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun ilk derece yargılaması sırasında savunma ekinde ibraz edilen belgelerin, Mahkeme ara kararının ve ara kararına verilen cevapların önceden tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakıldığı söylenemez. Sonuç olarak somut olayda çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmediği anlaşılmaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle, Mahkeme kararlarında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun

1. Maaş ve döner sermayeye ilişkin davaların birlikte görülmemesine yönelik şikâyetinin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması”

2. Davanın reddedilmesine yönelik şikâyetinin “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

3. Dava dosyasına sunulan belgelerin ve mahkeme ara kararının tebliğ edilmemesine yönelik şikâyetinin “açıkça dayanaktan yoksun olması”

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL YELER VE ALİ ARSLAN ÇELEBİ

B. No: 2012/636 | Karar tarihi: 15.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/636

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL YELER VE ALİ ARSLAN ÇELEBİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/636)

Karar Tarihi: 15/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Selami ER

Başvurucular : Kemal YELER

Ali Arslan ÇELEBİ

Vekili : Av. Kemal YELER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, adlarına tescil edilmiş taşınmaza ilişkin tapu senetlerinin yapılan kadastro çalışmasında uygulanamayan tapu kayıtları listesine alınması nedeniyle açtıkları itiraz davasında kadastro mahkemesinin kararının Yargıtay tarafından düzeltilerek onanmasıyla taşınmazın kıyı olarak tescil edilmesi sonucu mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve maddi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 20/2/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 16/4/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığı'nın 14/6/2013 tarihli görüş yazısı 25/6/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili Adalet Bakanlığı cevabına karşı beyanlarını yasal süresi içinde 8/7/2013 tarihinde ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru dilekçesi ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Marmaris ilçesi Hisarönü köyünde bulunan daha önce bir kısmı orman vasfıyla devletleştirilen ve eski tarihli tapu belgelerine dayalı mülkiyet iddialarıyla çok sayıda davaya konu olmuş üç çiftlik arazisini kapsayan taşınmazın bir bölümü olan 179 ada 9 nolu parsel, Marmaris Mal Müdürlüğünün 31/8/1983 tarihli yazısına istinaden 15/9/1983 tarihinde Hazine adına tescil edilmiştir.

8. Başvurucular, 8/1/1990 tarihinde, taşınmazın 1/160 ve 2/160 hisseleriyle ilgili olarak eski tarihli tapuya dayanarak malik olduğunu iddia eden satıcı üçüncü şahısla satış vaadi sözleşmesi imzalamışlardır. Bahse konu tapunun kök kaydı Hicri 1208 (Miladi 1794) yılında üç adet çiftlik üzerindeki orman, ekili arazi ve müştemilatı ile birlikte vakfedilerek kaydedilmesine dayanmaktadır.

9. Başvurucular, satıcı üçüncü şahıs tarafından hisselerin verilmemesini gerekçe göstererek Marmaris Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açmışlardır. Mahkeme, 11/12/1995 tarihli duruşmada tarafların aralarında anlaşmaya vardığı, başvuruculardan bir kısım taleplerinden feragat ettiği, davalıların ise başvuruculardan kalan taleplerini kabul ettiğini imzalı beyanlarıyla sundukları gerekçesiyle ve aynı tarihte E.1993/9, K.1995/629 sayılı kararıyla taşınmazın 1/80'inin Kemal Yeler adına, aynı tarihli ve E.1993/234, K.1995/628 sayılı kararıyla taşınmazın 1/160'ının ise Ali Arslan Çelebi adına tesciline, başvuruculardan feragat ettiği kısım içinse davanın reddine karar vermiştir. Tarafların temyizden feragat etmeleri nedeniyle dava aynı tarihte kesinleşmiştir. Başvurucular 12/12/1995 tarihinde bahse konu mahkeme kararına dayanarak anılan taşınmaza ilişkin olarak sınırları (pafta, ada ve parsel) belli olmayan müştemil çiftlik vasfıyla tapu senedi almışlardır.

10. 2008 yılında yapılan kadastro çalışmasında 26/6/2008 tarihli kadastro edinme tutanağıyla bahsedilen taşınmazın 179 ada 9 nolu parselinin 15/9/1983 tarihinde Hazine adına tescil kaydı olduğu anlaşıldığından Hazine adına tespiti yapılmış ve 24/11/2008 tarihli kadastro komisyon raporuyla başvuruculardan taşınmaza ilişkin tapu kaydı uygulanma imkânı olmadığından mahalline uygulanamayan tapu kayıtları listesine alınmıştır.

11. Başvurucular Muğla ve Marmaris kadastro müdürlüklerinden adlarına kayıtlı tapu senedinin taşınmazın kadastro sırasında dikkate alınmasını istemişler, ancak Muğla Valiliği Kadastro Müdürlüğünün 5/1/2009 tarihli cevabi yazısında bu tapu kaydının uygulanamayan tapu kayıtları listesine alındığı bildirilmiştir.

12. Başvurucular 9/2/2009 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde kadastro tespitine itiraz davası açmışlardır.

13. Mahkeme öncelikle tapu sicil müdürlüğünden uyuşmazlık konusu taşınmaza ilişkin

gerekli kroki, harita, tespit tutanakları, tapu kayıtlarını istemiş, birçok kuruma müzekkere yazarak taşınmazın kıyı-kenar çizgisi veya sit alanı içinde kalıp kalmadığını sormuş, jeolog, harita, orman, kadastro ve ziraat uzmanı bilirkişiler eşliğinde 10/3/2010 tarihinde taşınmazda keşif yapmış, taraflara bilirkişi raporlarına itiraz için süre vermiş ve itiraz üzerine bilirkişi raporlarının ikmali amacıyla tekrar keşif yapılmasına 28/6/2010 tarihli duruşmada karar vermiştir.

14. Mahkemece 11/3/2011 tarihinde jeolog, harita, kadastro, ziraat uzmanı ve mahalli bilirkişiler eşliğinde yapılan keşif çalışmasında; taşınmazda daha önce başka davalar nedeniyle keşif yapıldığı, taşınmazın büyük kısmının havuzvari alanlardan oluştuğu, deniz etkisine açık olduğu, mevcut haliyle zirai amaçlı kullanımının mümkün olmadığı anlaşılmış, davalı Hazinenin tutunduğu tapu kaydının zemine aynen uyduğu tespit edilmiş, mahalli bilirkişiler, taşınmazın üçüncü kişi tarafından Hazineden kiralandığını ve havuz yapılarak balık yetiştirilmek amacıyla kullanıldığını, başvuruculaların ve taşınmazı başvuruculara sattığı iddia edilen kişinin dayandığı belgede gösterilen kişinin taşınmazla ilgilerinin bulunmadığını ve kendilerini tanımadıklarını, bu kişilerin köyde taşınmazları bulunsa idi mutlaka duyulup görüleceğini belirtmişler ve ziraatçı bilirkişi taşınmazın tarım arazisi niteliğinde olmadığını ifade etmiştir.

15. Mahkemeye sunulan 13/4/2011 tarihli Jeoloji bilirkişi raporunda dava konusu taşınmazın tamamının kıyı kenar çizgisi içinde kaldığı tespit edilmiştir. Mahkemece taraflara bilirkişi raporuna karşı beyanlarını sunmak üzere süre verilmiştir.

16. Mahkeme, yaptığı incelemede bahse konu kök tapu dayanak gösterilerek çok sayıda dava açıldığı ve bu davalarda yapılan keşif ve incelemelerde; tapuda gösterilen çiftliklerin toplam alanıyla haritalarda gösterilen toplam alan arasında çok farklılık bulunduğunu, aynı alanda orman içinde kalan yerlerin devletleştirilmesi işlemlerinin ve bu işlemlere karşı açılan davaların kesinleştiğini ve taşınmazın bir kısmının orman olarak kaydedildiğini tespit etmiştir.

17. Marmaris Kadastro Mahkemesi, 30/5/2011 tarihli ve E.2009/857, K.2011/315 sayılı uzun açıklamalar içeren kararıyla ve özetle; başvuruculaların dayandığı ve sabit sınırları bulunmayan tapu kaydındaki hudutların içinde kullanılmayan ve kullanılması mümkün olmayan deniz, dere, dağ, ırmak, orman, tepe, kayalık-taşlık ve 3-4 köy bulunduğu, bu nedenle çok sayıda parça halinde bulunduğu ve geçerli tapu kaydı addedilmesinin mümkün olmadığı; bahsedilen tapunun harita, plan ve kroki gibi belgelere dayanmayan sınırları belirsiz, değişebilir ve genişletilmeye elverişli olduğu, başvuruculaların dayandığı tapunun arazinin geometrik şekline uymadığı gibi, miktarı itibarıyla da araziye uyum sağlamadığı ve hukuki sonuç doğurmasının mümkün olmadığı; tapu sicilinin kendisinden beklenen işlevi ancak, taşınmazın sınırlarının, yüzölçümünün ve diğer niteliklerinin güvenilir biçimde sicilde gösterilmiş olması şartıyla yerine getirebileceği, bunun ise kadastro ile mümkün olduğu, medeni hukukumuzun kaynağı olan İsviçre hukuku ile eski hukukumuzda tapu kavramının farklı olduğu, eski hukuka dayanan tapu kaydının zilyetlik olmadığı sürece hukuki sonuç doğurmayacağı; Rumi 26 Temmuz 1291 tarihli nizamname gereği vakıflarla ilgili her türlü işlemin tapu idaresince ve tapu sicil memurluğu önünde yapılması gerektiği halde Rumi 1290 (Miladi 1884) yılında bahse konu taşınmazı da kapsayan paylaşım başvurusunun bundan 26 yıl sonra Rumi 1326 (Miladi 1910) yılında liva meclisi önünde yapıldığı ve bu nedenle devir silsilesinde sorun bulunması nedeniyle kök tapu kaydının hukuki kıymetini kaybettiği; başvuruculaların taşınmaz üzerinde zilyetliği ispatlayamadığı, davaya konu taşınmazı başvurucuya satan kişilerin taşınmaz üzerinde zilyetliğinin bulunmadığı; taşınmaz

üzerinde başvurucuların taşınmazı satın aldığını iddia ettiği tarihten sekiz yıl önce 31/8/1983 tarihinde Hazine adına tespit ve tescil yapıldığı ve bu kaydın hukuken geçerli olduğu gerekçeleriyle davayı reddetmiş ve taşınmazın Hazine adına tesciline karar vermiştir.

18. Başvurucular temyiz başvurusunda bulunmuş ve Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 28/2/2012 tarihli ve E.2011/15704, K.2012/2847 sayılı kararıyla yerel mahkeme kararında isabetsizlik bulunmadığı, ancak uyuşmazlık konusu taşınmazın kıyı kenar çizgisi içinde kaldığı ve kıyılar özel mülkiyete konu olamayacağından "kadastro tespit tutanağının iptaliyle taşınmazın kıyı olarak kadastro dışı bırakılmasına" cümlesiyle düzeltilerek onanmasına karar vermiştir.

19. Başvuruculaın karar düzeltme talebi Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 8/10/2012 tarihli ve E.2012/8906, K.2012/11313 sayılı kararıyla reddedilmiş ve karar bu tarihte kesinleşmiştir.

B. İlgili Hukuk

20. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Kadastro tutanaklarının kesinleşmesi ve hak düşürücü süre" kenar başlıklı 12. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"30 günlük ilan süresi geçtikten sonra, dava açılmayan kadastro tutanaklarına ait sınırlandırma ve tespitler kesinleşir.

Kadastro müdürü tarafından onaylanarak kesinleşen tutanaklar ile kadastro mahkemesinin kesinleşmiş kararları; kesinleşme tarihleri tescil tarihi olarak gösterilmek suretiyle en geç 3 ay içinde tapu kütüklerine kaydedilir.

…

Kadastrosu tamamlanan çalışma alanı içerisinde kalan eski tapu kayıtları, işleme tabi kayıt niteliğini kaybederler. Bu kayıtlara dayanılarak kadastro ve tapu sicil müdürlüklerinde işlem yapılamaz.

Kesinleşmemiş tutanaklar herhangi bir nedenle tapuya tescil edilmişse, iddia ve taşınmazın niteliğine bakılmaksızın, taşınmazı tescil tarihinden itibaren 20 yıl müddetle malik sıfatıyla zilyetliğinde bulunduranlar ile bunların akdi ve kanuni halefleri açılmış ve açılacak olan davalarda medeni kanunun tapuya itimat prensibinden yararlanırlar."

21. 3402 sayılı Kanunun "Kamu Malları" kenar başlıklı 16. maddesinin (C) fıkrası şöyledir:

"Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan kayalar, tepeler, dağlar (bunlardan çıkan kaynaklar) gibi, tarıma elverişli olmayan sahipsiz yerler ile deniz, göl, nehir gibi genel sular tescil ve sınırlandırmaya tabi değildir, istisnalar saklıdır."

22. 3402 sayılı Kanunun "Kayıt ve belgelerin kapsamını tayin" kenar başlıklı 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir

"Tapu kayıtları ile diğer belgelerin kapsadığı yeri tayinde;

A) Kayıt ve belgeler, harita, plan ve krokiye dayanmakta ve bunların yerlerine uygulanması mümkün bulunmakta ise, harita, plan ve krokideki sınırlara itibar olunur.

B) Harita, plan ve krokiye dayanmayan kayıt ve belgelerde belirtilen sınırlar mahalline uygulanabiliyor ve bu sınırlar içinde kalan yer hak sahibi tarafından kullanılıyor ise, kayıt ve belgelerde gösterilen sınırlar esas alınarak tespit yapılır.

C) Harita, plan ve krokiye dayanmayan kayıt ve belgelerde belirtilen sınırlar, değişebilir ve

genişletilmeye elverişli nitelikte ise, bunlarda gösterilen miktara itibar olunur. Ancak değişebilir ve genişletilmeye elverişli sınırlardaki taşınmaz malların kayıtları, fizik yapıları ve konumları itibariyle belli bir yeri kapsıyorsa, tespit o sınır esas alınarak yapılır.

…”

23. 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun “Sahipsiz yerler ve yararı kamuya ait mallar” kenar başlıklı 415. maddesi şöyledir

“Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait mallar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Aksi ispatlanmadıkça, yararı kamuya ait sular ile kayalar, tepeler, dağlar, buzullar gibi tarıma elverişli olmayan yerler ve bunlardan çıkan kaynaklar, kimsenin mülkiyetinde değildir ve hiçbir şekilde özel mülkiyete konu olamaz.

Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait malların kazanılması, bakımı, korunması, işletilmesi ve kullanılması özel kanun hükümlerine tâbidir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, Başvuruculaın 15/11/2012 tarih ve 2012/636 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaın İddialaı

25. Başvurucular, satış vaadi sözleşmesine dayanarak asliye hukuk mahkemesi kararıyla adlarına tescil ettirdikleri taşınmaza ilişkin tapu senetlerinin yapılan kadastro çalışmasında uygulanamayan tapu kayıtları listesine alındığını, açtıkları itiraz davasının kadastro mahkemesince reddedildiğini ve Yargıtay’ın düzelterek onama kararıyla taşınmazın kıyı olarak tescil edildiğini belirterek, yargılama sürecinde adlarına tescilli tapu kaydının dikkate alınmadığını ve maliki oldukları taşınmazın kıyı olarak tesciliyle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve taşınmazın bedeli olarak 9.956.250,00 TL’nin kendilerine ödenmesini talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Başvurucular, satış vaadi sözleşmesine ve satıcının eski tarihli tapu kaydına dayanarak asliye hukuk mahkemesi kararıyla adlarına tescil ettirdikleri taşınmaza ilişkin tapu senetlerinin yapılan kadastro çalışması ve mahkeme kararıyla geçersiz sayılması nedeniyle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

27. Adalet Bakanlığı görüş yazısında; mülkiyet hakkının mevcut varlıkları koruduğu ve mülkiyet hakkının varlığının tespitinin mahkemelere bırakıldığı, somut davada başvuruculaın dayandığı tapu kaydının talep ettikleri taşınmazı kapsadığının mahkeme önünde ispat edilemediği, dolayısıyla başvuruculaın dava konusu taşınmaz üzerinde mülkiyet haklarının değil mülkiyet beklentilerinin olduğu, taşınmazın daha önce Hazine adına kaydedildiği, davaya bakan mahkemenin adalet ve hakkaniyete uygun karar verdiği ve kararda keyfilik bulunmadığı, bu nedenle başvurunun konu bakımından yetki açısından incelenmesi gerektiği, ayrıca kıyı-kenar çizgisinde yer aldığı gerekçesiyle tapusu iptal edilenlerin Türk Medeni Kanunu’nun 1007. maddesi gereği tazminat davası açmaları gerekirken başvuruculaın bu davayı açmadan Anayasa Mahkemesine başvurmaları nedeniyle iç hukuk yollarını tüketmedikleri, kıyıların Anayasa gereği mülkiyete konu

olamayacağı dile getirilmiştir.

28. Başvurucular Adalet Bakanlığı görüş yazısına karşı beyanlarında; ellerinde mahkeme kararıyla aldıkları tapu bulunduğunu, bu nedenle mülkiyet beklentisi değil, mülkiyet haklarının bulunduğunu, Yargıtay'ın başka davalarda taşınmazı satan kişinin dayandığı kök tapu kaydını geçerli tapu kaydı olarak kabul ettiğini, taşınmazın 1939-1972 hava fotoğraflarından anlaşıldığı kadarıyla önceden tarla olduğu, daha sonra Hazinenin kiraladığı kişi tarafından balık çiftliği haline getirildiği, dava sürecinde ellerindeki tapunun geçerli olup olmadığı üzerinde durulmadığı, sonuç olarak tapuları olduğu halde mülklerini kaybettiklerini ve hiçbir tazminat almadıklarını ifade etmişlerdir.

29. Başvurucular yaptıkları başvuruda öncelikle mülkiyet haklarının belirlenmesini ve yeniden yargılamaya karar verilerek tapularının geçerliliği ile kıyı-kenar çizgisi içinde kalıp kalmadığının tekrar incelenmesini istemekte; bunun mümkün olmaması halinde ise tazminat talebinde bulunmaktadırlar. Bu durumda öncelikle başvuruculaın başvuruya konu davada Anayasa ve Sözleşmenin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı kapsamında mülkiyet haklarının bulunup bulunmadığının tartışılması gerekmektedir.

30. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

31. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

32. Anayasa'nın "Kıyılardan yararlanma" kenar başlıklı 43. maddesi şöyledir:

"Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir.

Kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkan ve şartları kanunla düzenlenir."

33. Sözleşme'ye Ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

34. Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin, mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakkın ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

35. Anayasa'nın 35. maddesinde yer verilen mülkiyet kavramı, kapsam itibarıyla 4721 sayılı Kanun'da yer alan mülkiyet kavramı ile sınırlı olmamakla birlikte, taşınmaz mülkiyetinin Anayasa'nın 35. maddesindeki güvence kapsamına girdiğinde kuşku yoktur. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle, öncelikle başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2013/539, 16/5/2013, §§ 30, 31).

36. Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı, mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün, bu mülkte gelecekteki değer artışını da içerecek şekilde mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa ve Sözleşme'yle korunan mülkiyet kavramı içerisinde değildir. Gelecekte elde edileceği iddia edilen bir kazanç, kazanılmadığı veya bu kazanca yönelik icrası mümkün bir iddia mevcut olmadığı sürece mülk olarak değerlendirilemez (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Denimark Ltd/Birleşik Krallık, B. No: 37660/97, 26/9/2000; Kopecky/Slovakya, B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 35)

37. Yukarıdaki hususun istisnası olarak belli durumlarda, bir "ekonomik değer" veya icrası mümkün bir "alacak" iddiasını elde etmeye yönelik "meşru bir beklenti", Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir iddianın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma şansının yüksek olduğunu gösteren yerleşik ve istikrarlı bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir. (Bu konudaki AİHM kararları için bkz. Kopecky/Slovakya, B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 52; Saghinadze/Gürcistan, B. No: 18768/05, § 103, 27/5/2010; SA Dangeville/Fransa, B. No: 36677/97, 16/4/2002, §§ 44-45).

38. Üzerinde maliki konusunda uyuşmazlık bulunan bir taşınmaza ait mülkiyet hakkının varlığını tespit mahkemelere bırakılmıştır. Buna göre, kıyılar dâhil taşınmaz mallarda mülkiyet hukukuna yönelik, hakkın özünü ilgilendiren uyuşmazlıkların çözümü adli yargının görev alanı içerisinde kalmaktadır (Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulu, E.1996/5, K.1997/3, K.T. 28/11/1997). Bir taşınmaz üzerinde hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını mahkeme önünde ispat etmesi gerekir.

39. Ülkemizde Osmanlı Devleti döneminde toprak mülkiyeti sistemi bugünkü durumdan oldukça farklı olup, toprakların büyük kısmı tımar denilen ve bugünkü kullanım hakkından oldukça fazla hak içeren, ancak taşınmazın kuru mülkiyetini kullanıcıya vermeyen mülkiyet uygulaması yaygın olarak bulunmaktaydı. Cumhuriyet döneminde 17/2/1926 tarih ve 743

sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin kabulüyle bahsedilen türden mülkiyeti gösterir tapu belgeleri mülkiyet olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte kadastro uygulaması geç yapılmaya başlandığından ve uzun bir süre aldığından kadastronun geçmediği alanlarda kişilerin sahip olduğu tapu belgeleri, genellikle harita, plan ve krokiye dayanmayan ve sabit sınırları göstermeyen belgelerdir.

40. 3402 sayılı Kanunla taşınmaz mülkiyetinde yaşanan uyuşmazlıkları çözmek için Kanun'un 20. maddesinin A fıkrasında kadastro uygulaması yapılırken tapu kayıtları ile diğer belgelerin kapsadığı yeri tayinde; kayıt ve belgeler, harita, plan ve krokiye dayanmakta ve bunların yerlerine uygulanması mümkün ise, harita, plan ve krokideki sınırlara itibar olunacağı, ancak harita, plan ve krokiye dayanmayan kayıt ve belgelerde belirtilen sınırlar mahalline uygulanabiliyor ve bu sınırlar içinde kalan yer hak sahibi tarafından kullanılıyor ise, kayıt ve belgelerde gösterilen sınırlar esas alınarak tespit yapılacağı hükmü getirilmiştir. Aynı maddenin C fıkrasında ise; harita, plan ve krokiye dayanmayan kayıt ve belgelerde belirtilen sınırlar, değişebilir ve genişletilmeye elverişli nitelikte ise, bunlarda gösterilen miktara itibar olunacağı, ancak değişebilir ve genişletilmeye elverişli sınırlardaki taşınmaz malların kayıtları, fizik yapıları ve konumları itibarıyla belli bir yeri kapsıyorsa, tespitin o sınır esas alınarak yapılacağı hükmü yer almaktadır.

41. Anayasa'nın 43. maddesine göre, devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan kıyılar, özel mülkiyete konu olamazlar. Doğasına uygun olarak, genellik, eşitlik ve serbestlik ilkeleri gereği herkesin ortak kullanımına açık bulunmalıdırlar ve bunlardan yararlanma, ancak kıyının herkese açık olması ile mümkün olabilir. Kıyıların ortak kullanımını düzenlemek, yararlanmaya ilişkin karar ve önlemleri almak kamuya ait bir yetkinin kullanılmasıyla olanaklıdır. Nitekim Medeni Kanun'un 715. maddesine göre kıyılar, sahipsiz mal olarak kabul edilen yerlerdendir ve devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Diğer bir anlatımla, sahipsiz mallar, doğal nitelikleri gereği özel mülkiyete elverişli olmayan kamu mallarıdır (AYM, E.1990/23, K.1991/29, K.T. 18/9/1991).

42. Kıyılar, herhangi bir tahsis işlemine gerek olmaksızın doğrudan doğruya herkesin serbestçe yararlanmasına sunulmuş sahipsiz kamu mallarıdır. Bunun sonucu olarak; kıyının zamanaşımı yoluyla kazanılması, tapu sicili hükümlerine bağlı tutulması, haczedilmesi mümkün değildir (Yargıtay İçtihatları Birleştirme Genel Kurulu, E.1997/5, K.1997/3, 28/11/1997).

43. Yargıtay kararlarında sahipsiz kamu mallarına dair düzenlemenin, tapu siciline tescil edilemeyecek yerleri belirleme amacına yönelik bir düzenleme olarak kabul edilmesi gerektiği, bu yerlerin Medeni Kanun'un taşınmaz mülkiyeti ile ilgili hükümlerinin uygulanmasına konu olamayacağı, menfaati umuma ait yerlerden kişilerin eşit olarak yararlanmalarının asıl olduğu ve bu yararlanma hakkının kamu hukukundan doğan hak olduğu, sübjektif bir hak olmadığı, mahiyetleri gereği tescile tabi olmayan bir yol tapu siciline tescil edilmiş olursa bile bu işlemin o yerin hukuki niteliğinde hiç bir değişiklik meydana getirmeyeceği, başka bir anlatımla özel hukuk kurallarına tabi bir yer mahiyetini kazanmayacağı ve tescilin yok hükmünde olduğu belirtilmiştir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E.1988/1-825, K.1988/964).

44. Başvuruya konu somut davada başvurucular, eski bir tapuya dayanarak 1990 yılında satış vaadi sözleşmesi yapmışlar, daha sonra satıcının ifayı yerine getirmediği iddiasıyla 1995 yılında dava açmışlardır. Başvuruculara ait tapu kaydı, davalılar ile anlaşmaya

vardıklarından kısmen feragat ve kısmen kabul ile mahkemece keşif ve bilirkişi incelemesi yapmaksızın verilen taşınmazın 1/80 ve 1/160 hissesinin başvurucular adına tescili kararının temyizden feragatle aynı gün kesinleşmesi sonucu alınmıştır. Bu davada çekişmeli bir yargılamadaki gibi tarafların sav ve iddialarının tartışıldığı, taşınmazın hukuki durumunun tapu kayıtları, keşif ve bilirkişi marifetiyle incelendiği bir yargılama süreci olmamıştır. Mahkeme satış vaadi sözleşmesini incelemiş ve tarafların anlaşarak kısmen feragat ve kısmen kabulüyle de sözleşmeye dayanarak taşınmazın başvurucular adına tesciline karar vermiştir. Mahkeme bunun dışında üçüncü kişilerin veya kamunun taşınmaz üzerindeki hakları konusunda bir inceleme yapmamıştır.

45. Tarafların yaptığı anlaşmayla kısmen feragat ve kısmen kabulle kesinleşen davada Mahkemenin 1995 yılında verdiği kararla başvurucular satıcının dayandığı eski tapuyu kapsayan alanın 1/80 ve 1/160 hissesi oranında sahipliği gösterir sınırları belirli olmayan bir tapu senedi almışlardır. Kabul edilen davaya konu tapu kaydının somut olarak hangi arazi parçasını kapsadığı belirlenmemiştir. Taşınmazı kapsayan bölgede 2009 yılında yapılan kadastro uygulamasında başvuruculaların dayandığı tapu belgesi kaydı uygulanamayan kayıtlar listesine alınmıştır.

46. Başvuruculaların bu duruma itirazla açtıkları davanın konusu ise ada, parsel ve sınırları itibarıyla belirli bir taşınmazın mülkiyetinin kendilerine ait olduğu iddiasıdır. Başvurucular delil olarak sınırları belirsiz olan tapu kaydını göstermektedirler. Mahkemece yapılan keşif ve bilirkişi incelemeleriyle tanık dinlenmesi sonucunda sınırları belirsiz tapu kaydının dava konusu taşınmaz bakımından uygulanabilirliği olmadığından başvuruculaların talepleri reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucular tapu kaydının dava konusu taşınmaza ait olduğunu, yani mülkiyet haklarının bulunduğunu ispat edememişlerdir.

47. İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

48. Söz konusu davada, davaya katılma hakkına riayet edilmiş ve başvuruculara yargılama süreci boyunca haklarını savunmak ve görüşlerini sunmak için imkân tanınmıştır. Başvuruculara bu konudaki iddiaları mahkeme tarafından esastan dinlenmiş ve incelenmiştir. Başvurucular bilirkişi raporuna karşı itirazda bulunmuş; bunun üzerine kadastro mahkemesi dava konusu taşınmazda yeniden keşif kararı alarak taşınmazın kıyı-kenar durumu hakkında ikinci bilirkişi raporu almıştır. Bu durumda somut veriler göz önünde bulundurulduğunda Mahkemenin, başvuruculara itirazlarını usulüne uygun bir şekilde değerlendirerek tapu kaydının uyuşmazlık konusu taşınmaza uygulanabilir olup olmadığını ve taşınmazın kıyı-kenar çizgisi içinde kalıp kalmadığını belirlerken adil yargılama ilkelerine ve hakkaniyete aykırı hareket ettiğini gösteren bir bulguya rastlanmamıştır.

49. Başvurucular, kendilerinin hissesine düşen taşınmaz kısmının 179 ada 9 parsel numaralı taşınmaz olmadığına dair bir iddia ileri sürmemektedirler. Dolayısıyla davanın konusunun

179 ada 9 parsel numaralı taşınmaz olduğu hususunda bir tartışma bulunmamaktadır.

50. Mahkeme, başvuruculara ait kadastro öncesi ve sınırları belirli olmayan tapu kaydının ne miktar, ne sınırlarının ve ne de geometrik şeklinin araziye uymadığı, bahsedilen kayıtta tarım arazisi olarak gösterildiği halde, içinde deniz, dere, dağ, ırmak, orman, tepe, kayalık-taşlık ve 3-4 köy gibi tarım yapılması imkânı bulunmayan alanların bulunduğu, arazinin parçalı olduğu, taşınmazın 1983 yılında Hazine adına tescil edildiği, kök tapunun devir silsilesinde sorun bulunması nedeniyle hukuki kıymetini kaybettiği ve satıcı kişilerin arazi üzerinde zilyetliklerinin bulunmadığı; bunun aksine Hazinenin dayandığı tapu kaydının 179 ada 9 parsel numaralı taşınmaza tam olarak uyduğu ve zilyetliğinin bulunduğu gerekçelerine dayanarak başvuruculaların talebinin reddine karar vermiştir.

51. Mülkiyet hakkının varlığının tespiti yerel mahkemelere bırakılmış olup; kanunlara göre hakkın kesin bir nitelik taşıdığını ve söz konusu haktan yararlanma yetkisine sahip olunduğunu ortaya koyma yükü başvurucular üzerindedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz., AİHM, Agneessens/Belçika, B. No: 12164/86, 12/10/1998; Dağalaş ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 51326/99, 29/9/2005; Sarıaslan ve Diğerleri/Türkiye, B. No:32554/96, 23/3/1999). Başvurucular, ellerindeki kaydın araziye uyumunu ispat edemedikleri gibi satıcının taşınmaz üzerindeki zilyetliğini de ispat edememişlerken davalı Hazine ise her iki iddiasını da ispat etmiştir. Ayrıca 179 ada 9 parsel numaralı taşınmaz üzerinde başvuruculaların taşınmazı satın almak maksadıyla satış vaadi sözleşmesi yaptıklarını iddia ettikleri 1990 yılından önce taşınmazın 1987 yılında Hazine adına tescil edildiğinin ve dava konusu taşınmazın kıyı-kenar çizgisi içinde kaldığının tespiti karşısında başvuruculaların taşınmaz üzerinde mülkiyet hakkına sahip olmalarının beklenemeyeceği açıktır.

52. Başvurucular, satış vaadi sözleşmesine dayanarak kısmen feragat ve kısmen kabul ile mahkemece keşif ve bilirkişi incelemesi yapmaksızın ve feragatle aynı gün kesinleşen bir mahkeme kararıyla elde ettikleri sınırları belli olmayan belgeye dayalı olarak daha önce Hazine adına tescil edilmiş bir taşınmaz parçasında mülkiyet iddiasında bulunmuşlar, kadastro çalışması sonrasında taşınmazın sınırları netleştirilerek başvuruculaların dayandığı belge uygulanamayan kayıtlar arasına alınmıştır. Başvuruculaların aynı iddiayla açtıkları somut davada Mahkemece yapılan inceleme sonucunda yeterli gerekçe gösterilerek ve bahsedilen belgenin taşınmaza uygulanması mümkün olmadığından ve satıcının zilyetliği bulunmadığından hukuki kıymetini kaybettiği kabul edilerek başvuruculaların talepleri reddedilmiş ve taşınmaz kıyı-kenar çizgisi içinde kaldığından, Hazinenin dayandığı tapu kaydı taşınmaza tam olarak uyduğundan ve Hazinenin zilyetliği bulunduğundan taşınmazın Hazine adına tesciline karar verilmiştir. Bu durumda başvuruculaların mahkeme önünde mülkiyet iddialarını ispat edemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

53. Nitekim Türkiye aleyhine yapılan bir başvuruda, satış vaadi sözleşmesine istinaden satın aldığı ve adına kaydettirdiği taşınmazı kadastro yargılaması sonucu Hazine adına orman vasfıyla tescil edilen başvurucunun şikayetini inceleyen AİHM, taşınmazın daha önce orman vasfıyla Hazine adına tescil edildiğini, başvurucunun taşınmazı satın alırken taşınmazın 2/B olarak nitelendirilen arazilerden olduğunu bilebilecek durumda olduğunu belirterek başvuruyu mülkiyet hakkı yönünden kabul edilemez bulmuştur (AİHM, Özden/Türkiye, B. No:11841/02, § 28, 3/5/2007).

54. Kaldı ki somut başvuruya konu taşınmazın kıyı-kenar çizgisi içinde kaldığı mahkemenin kararıyla sabit olduğundan sahipsiz kamu malı sayılan ve kıyı-kenar çizgisi içerisinde kalan

taşınmazın üzerinde anayasal ve yasal sisteme aykırı olarak özel mülkiyet tesis edilmesi de mümkün değildir.

55. Bu durumda başvuruculaın taşınmaz üzerindeki mülkiyetlerini gösterir bir mahkeme kararı olmadığı gibi, kıyı-kenar çizgisi içinde kalan ve kamu malı sayılan taşınmazın özel mülkiyete konu olmasının da mümkün olmadığı anlaşılmaktadır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz., Kadir Gündüz/Türkiye, B. No: 50253/99, 18/10/2007).

56. Sonuç olarak, başvuru konusu olayda mülkiyet hakkına konu olabilecek bir "ekonomik değeri" veya en azından bu şekildeki bir değeri elde etme yönünde "meşru beklentisi" bulunmayan başvuruculaın Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren korunmaya değer bir menfaati bulunmadığı anlaşılmıştır.

57. Açıklanan nedenlerle, başvurunun "konu bakımından yetkisizlik" nedeni ile kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

A- Açıklanan nedenlerle, başvurunun "konu bakımından yetkisizlik" nedeni ile KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B- Başvurucular tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvuruculaın üzerine bırakılmasına,

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALİ İNCESU

B. No: 2012/1145 | Karar tarihi: 15.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1145

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ İNCESU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1145)

Karar Tarihi: 15/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Mehmet Ali İNCESU

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında yürütülen yargılamanın dokuz yıl sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/12/2012 tarihinde İstanbul 17. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 30/5/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölüm tarafından 24/7/2013 tarihinde yapılan toplantıda başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 31/7/2013 tarihinde Bakanlığa bildirilmiştir. Bakanlık, yazılı görüşünü 23/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık görüş yazısı, başvurucuya 13/9/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne cevaplarını içeren dilekçesini 23/9/2013 tarihinde sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, bandrolsüz kitap satışı yaptığı şüphesi ile 9/9/2003 tarihinde gözaltına alınmış ve ifadesi alındıktan sonra serbest bırakılmıştır.

9. Başvurucu hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 3/11/2003 tarih ve H.2003/37148, İ.2003/398-14865 sayılı iddianamesi ile 5/12/1951 tarih ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümlerine aykırı olarak çoğaltılmış kitap satışı yapmak suçunu 15 defa işlediği iddiası ile İstanbul 1. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesinde (1 No.lu Mahkeme) kamu davası açılmıştır.

10. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun (HSYK) 9/6/2005 tarih ve 461 sayılı kararı ile 1 No.lu Mahkemenin işlerinin 1/3'üne bakan hâkimin uhdesindeki dosyaların, İstanbul 3. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesine (3 No.lu Mahkeme) devredilmesine karar verilmesi üzerine, başvurucu hakkında devam eden yargılama, 1 No.lu Mahkeme'nin 17/6/2005 tarih ve E.2003/2058, K.2005/2083 sayılı kararı ile 3 No.lu Mahkeme'ye devredilmiştir.

11. 3 No.lu Mahkeme 12/6/2006 tarih ve E.2005/1100, K.2006/614 sayılı kararı ile başvurucunun "5846 sayılı yasa hükümlerine aykırı olarak çoğaltıldığını bildiği ya da bilmesi icap ettiği eser nüshalarını ticari amaçla elinde bulundurmak" suçunu işlediği kanaatine vararak, adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurucu, 7/7/2006 tarihli dilekçe ile bu kararı temyiz etmiştir.

12. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 1/12/2009 tarih ve E.2008/12439, K.2009/14080 sayılı kararı ile "5728 sayılı Yasa ile 5846 sayılı Yasada yapılan değişiklik ve aynı yasanın 562. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması uygulaması olanaklı hale geldiğinden, 5237 sayılı TCK.nun 7. maddesi gözetilerek, yasal koşullarının oluşup oluşmadığının saptanması ve sonucuna göre uygulama yapma görevinin de yerel mahkemeye ait bulunması zorunluluğu"nun bozmayı gerektirdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında verilen mahkumiyet kararının "sair yönleri incelenmeksizin" bozulmasına karar vermiştir.

13. Bozma sonrası yargılama neticesinde Mahkemenin 1/7/2010 tarih ve E.2010/22, K.2010/316 sayılı kararı ile başvurucunun 5846 sayılı Kanun'un 71. maddesinin birinci ve 81. maddesinin on üçüncü fıkraları gereğince 486 gün olarak belirlenen adli para cezası, günlüğü 20,00 TL'den paraya çevrilerek başvurucunun 9.720,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, yeniden suç işlemeyeceğine kanaat getirilemediğinden "hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına takdiren gerek bulunmadığına" karar verilmiştir. Başvurucu bu kararı, 20/8/2010 tarihli dilekçe ile temyiz etmiştir.

14. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 26/9/2012 tarih ve E.2012/20596, K.2012/24005 sayılı kararı ile başvurucu hakkında devam eden ceza davasının zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle "ortadan kaldırılmasına" karar

verilmiştir.

15. Başvurucu, 30/11/2012 tarihli dilekçe ile dosyadan suret alması üzerine Yargıtay kararından haberdar olduğunu beyan etmiş olup, başvurucunun karardan daha önce haberdar olduğunu gösteren başka herhangi bir bulgu tespit edilememiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 5846 sayılı Kanun'un 71. maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendi şöyledir:

“(Değişik: 23/1/2008-5728/138 md.)

Bu Kanunda koruma altına alınan fikir ve sanat eserleriyle ilgili manevi, mali veya bağlantılı hakları ihlal ederek:

1. Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı hak sahibi kişilerin yazılı izni olmaksızın işleyen, temsil eden, çoğaltan, değiştiren, dağıtan, her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma ileten, yayımlayan ya da hukuka aykırı olarak işlenen veya çoğaltılan eserleri satışa arz eden, satan, kiralamak veya ödünç vermek suretiyle ya da sair şekilde yayan, ticarî amaçla satın alan, ithal veya ihraç eden, kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran ya da depolayan kişi hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.”

17. 5846 sayılı Kanun'un 81. maddesinin on üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bandrol yükümlülüğüne aykırılığın aynı eserle ilgili olarak 71 inci maddenin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde tanımlanan suçla birlikte işlenmesi hâlinde, fail hakkında sadece 71 inci maddeye göre cezaya hükmolunur. Ancak, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/12/2012 tarih ve 2012/1145 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, hakkındaki yargılama sürecinin 9/9/2003 tarihinde başladığını ve Yargıtayın 26/9/2012 tarihli ilâmı ile sona erdiğini, bu şekilde yargılama sürecinin dokuz yıl sürdüğünü, yargılama süresinin makul olup olmadığının davanın özel şartları çerçevesinde ve özellikle davanın karmaşıklığı, başvurucu ve ilgili diğer kişi ve makamların tutumu açısından değerlendirilmesi gerektiğini, yargılandığı davanın karmaşık olmadığını, bu nedenle Anayasa’nın 19. maddesinde düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile 36. maddesinde düzenlenen makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvurucu Anayasa’nın 19. maddesinde düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu doğrultuda, başvurucunun başvuru dilekçesinde temas ettiği olay ve olgular, esas itibarıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının bir unsuru olan makul sürede yargılanma hakkının koruma alanına ilişkin olduğundan, Anayasa’nın 19.

maddesi bakımından ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

21. Başvurucunun şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Bakanlık görüş yazısında, Anayasa Mahkemesinin, uzun yargılama şikâyetlerini incelerken sadece zaman bakımından yetkiye ilişkin başlangıç tarihi olan 23/9/2012 tarihinden sonraki dönemi değil, bu tarihe kadar geçen süreyi de değerlendirdiği, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesinin yargılama süresinin makul olup olmadığını her olayın kendine özgü koşullarını ve özellikle davanın karmaşık olup olmadığı, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama organlarının tutumları, davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve eğer söz konusu yargılama bir ceza yargılaması ise, başvurucunun tutuklu olup olmadığı gibi ölçütleri dikkate alarak karar verdiği, somut başvuruya konu yargılamanın 9/9/2003 tarihinde başladığı ve 26/9/2012 tarihinde sona erdiği, yargılamanın dokuz yıl sürdüğü, sürenin makul olup olmadığının ve hükmedilecek tazminat miktarının takdirinin Anayasa Mahkemesine ait olduğu bildirilmiştir.

23. Başvurucu, 23/9/2013 tarihli beyan dilekçesinde, başvuru dilekçesindeki iddia ve taleplerini tekrarlayarak, Anayasa Mahkemesinin 2/7/2013 tarih ve B. No: 2012/13 sayılı kararı doğrultusunda karar verilmesi gerektiğini bildirmiştir.

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes … cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir …"

26. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriği, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmelidir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 27).

27. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesi de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulmalıdır (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 39; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 28).

28. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin

gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/673, 19/12/2013, § 27; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 29).

29. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41-45; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 30).

30. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 31).

31. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

32. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

33. Bununla birlikte, suç isnadının tarihi ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi ile ilgili zaman bakımından yetkisinin başladığı tarih farklı olabilir. İsnat tarihi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce olan ancak bu tarihte yargılaması devam eden ya da verilen nihai karar henüz kesinleşmemiş olan ceza davaları ile ilgili olarak, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikayetler bakımından dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, suçun isnat edildiği tarihten itibaren geçen süredir. Dolayısıyla, ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki şikayetlerde, 23/9/2012 tarihinde derdest olmak şartıyla, suç isnadının gerçekleştiği tarih ile suç isnadına ilişkin nihai kararın ilgilisi tarafından öğrenildiği tarihe veya devam eden davalarda Anayasa Mahkemesinin başvuruyu karara bağladığı tarihe kadar geçen süre dikkate alınacaktır (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 36).

34. Başvuru konusu olayda başvurucu, 9/9/2003 tarihinde gözaltına alınmış ve hakkında açılan kamu davası Yargıtayın 26/9/2012 tarihli ilâmı ile neticelenmiştir. Bu kapsamda başvurucunun, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikayetiyle ilgili olarak dikkate alınması gereken süre, 9/9/2003 - 26/9/2012 tarihleri arasında geçen toplam dokuz yıl 17 günlük süredir.

35. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa’nın 36.

maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 39).

36. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, hâkim ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedenleriyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 40).

37. Başvurucu, 9/9/2003 tarihinde gözaltına alınmış ve ifadesi alındıktan sonra serbest bırakılmıştır. Başvurucu hakkında 3/11/2003 tarihinde kamu davası açılmış, 10/11/2003 tarihinde ise duruşma hazırlık tutanağı tanzim edilmiştir. Davetiye tebliği ve başvurucunun zorla getirilmesine dair kararların sonuçları duruşma tarihinden önce Mahkemeye bildirilmemiştir. 6/5/2004 tarihli ilk duruşmaya gelen olmamış, 23/12/2004 tarihli duruşmaya başvurucu sanık sıfatıyla iştirak etmiş ve savunması alınmıştır. Duruşma sonunda eksik yetki belgesinin ibrazı için şikâyetçi vekiline bildirim yapılmasına ve suç delilleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiştir. Duruşma arasında bilirkişi, raporunu ibraz etmiştir. 18/5/2005 tarihli duruşmaya iştirak eden şikâyetçi vekilinin, bilirkişi raporunu incelemek ve takip yetkisine ilişkin belge sunmak üzere süre talep etmesi üzerine duruşma yeniden ertelenmiştir. HSYK kararı (§ 10) nedeniyle yargılama dosyası 3 No.lu Mahkemeye devredilmiştir. 14/9/2005 tarihli duruşmaya gelen şikâyetçi vekili, yetki belgesini sunmamış olması nedeniyle yeniden süre talebinde bulunmuştur. Duruşma sonunda Mahkeme, suç delillerinin bazılarının incelenmemiş olduğu gerekçesiyle ek bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar vermiştir. 21/2/2006 tarihli duruşmada ek bilirkişi raporunun sunulmadığı tespit edilerek, başvurucunun uzlaşma konusunda beyanına başvurulmak üzere açıklamalı davetiye ile duruşmaya çağrılmasına karar verilmiş, ek bilirkişi raporu alınmasına ilişkin ara karardan dönülmüştür. Mahkemenin 12/6/2006 tarihli kararı ile başvurucunun adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir (§ 11). Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 1/12/2009 tarihli kararı ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması hususunun değerlendirilmesi için İlk Derece Mahkemesi kararının "sair yönleri incelenmeksizin" bozulmasına karar verilmiştir (§ 12). Bozma sonrası yargılama aşamasında, 27/1/2010 tarihli duruşma hazırlık tutanağı kapsamında, başvurucunun bozma kararına karşı "diyeceklerinin tespiti" için istinabe yazılmış ancak, başvurucunun "03/02/2010 tarihinde tahliye edildiği" gerekçesiyle yazı, bila ikmal iade edilmiştir. 27/4/2010 tarihli bozma sonrası ilk duruşmaya gelen olmamış, duruşma sonunda başvurucunun açıklamalı davetiye ile duruşmaya çağrılmasına ve MERNİS adresinin bağlı olduğu mahkemeye ayrıca istinabe yazılmasına karar verilmiştir. 17/5/2010 tarihinde başvurucunun istinabe yoluyla savunması ve diğer eksik beyanları alınmıştır. Mahkemenin 1/7/2010 tarihli kararı ile başvurucunun 9.720,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına hükmedilmiştir (§ 13). Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 26/9/2012 tarihli ilâmı ile ceza davasının zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle "ortadan kaldırılmasına" karar verilmiştir (§ 14).

38. Bu şekilde yargılamanın 9/9/2003-12/6/2006 ve 1/12/2009-1/7/2010 tarihleri arasındaki üç yıl dört aylık bölümünün Cumhuriyet savcılığı ve ilk derece mahkemelerinde; 12/6/2006-1/12/2009 ve 1/7/2010-26/9/2012 tarihleri arasındaki ve beş yıl sekiz aylık

bölümünün de kanun yolu incelemesinde geçtiği nazara alındığında, somut başvuru açısından özellikle değerlendirilmesi gereken yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliklerinin yol açtığı gecikmeler AİHM tarafından da müteaddit defalar incelemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, bir yapısal sorun olması ve yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların uzun bir müddet zarfında artması ve birikmesi sonucu yargılamalarda makul sürenin aşılması durumunda, Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmaktadır. Zira devlet, yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların nicelik itibarıyla artmasına rağmen, yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilebilmesi için gerekli tüm tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, hukuk sisteminin adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunun bir görünümüdür (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 40).

39. İlk Derece Mahkemesince iki ayrı aşamada yürütülen yargılama kapsamında, genel olarak usul hükümlerine riayet edilmek suretiyle, delillerin toplanması, taraf beyanlarının tespiti ve bilirkişi incelemesi yaptırılması gibi usuli işlemlerin ikmalinin üç yıl dört ay gibi bir sürede tamamlandığı, dosya üzerinden yürütülen temyiz incelemesi sürecinin ise yaklaşık beş yıl sekiz aylık bir zaman dilimini kapsadığı anlaşılmaktadır. Özellikle kanun yolu aşamasındaki süreç dikkate alındığında, yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksikliklerin, yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesini haklı kılamayacağı açıktır.

40. Başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

41. Yargılama süresinin makul olup olmadığının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken, davadaki sanık sayısı, davanın karmaşıklığı, atılı suçun vasıf ve mahiyeti, söz konusu suç için öngörülen cezanın miktarı gibi unsurların hiçbiri somut ceza davasının yargılama süresinin makul olarak değerlendirilmesine olanak vermemektedir. Tek bir sanığın yargılandığı ve karmaşık nitelikte olmayan yargılama açısından, söz konusu dokuz yılı aşkın yargılama süresinin, makul kabul edilmesi mümkün olmayan bir gecikme olduğu sonucuna varılmıştır.

42. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan "makul sürede yargılanma hakkı"nın ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

43. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle 10.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

44. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

45. Başvurunun incelenmesi sonucunda, Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla birlikte, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucu hakkında yürütülen ve yaklaşık dokuz yıl süren yargılama süreci dikkate alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu nedeniyle, yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 6.650,00 TL MANEVİ TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA GÖK

B. No: 2013/700 | Karar tarihi: 15.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/700

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA GÖK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/700)

Karar Tarihi: 15/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Serhat ALTINKÖK

Başvurucu : Mustafa GÖK

Vekili : Av. Yusuf Kenan ALTAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında yürütülen ceza davasının makul olmayan bir sürede sonuçlandığını ve davası devam etmekte iken yürürlüğe giren lehe kanun hükümlerinin uygulanmadığını belirtmiş ve Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğini iddia ederek tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu tarafından 11/1/2013 tarihinde Gaziosmanpaşa 4. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 18/7/2013 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm, 14/11/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 21/11/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 24/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 25/12/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı beyanlarını 27/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığının görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 1/10/2004 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmış ve Isparta Sulh Ceza Mahkemesinin 2/10/2004 tarihli kararıyla tutuklanmıştır.

9. Isparta Cumhuriyet Başsavcılığının 3/11/2004 tarih ve E.2004/1914 numaralı iddianamesi ile uyuşturucu madde ticareti ve nakli yapmak, başkasına ait sürücü belgesini kullanmak suçlamasıyla başvurucunun cezalandırılması istenmiştir.

10. Isparta Ağır Ceza Mahkemesinin 23/12/2004 tarih ve E.2004/232, K.2004/304 sayılı kararı ile başvurucunun isnat edilen suçlardan 1 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve verilen cezanın miktarı dikkate alınarak bihakkın tahliyesine karar verilmiştir.

11. Başvurucunun Isparta Ağır Ceza Mahkemesinin 23/12/2004 tarihli kararını temyiz etmesi üzerine karar Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 5/7/2005 tarih ve E.2005/4857, K.2005/7953 sayılı ilamıyla, 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un değişik 9. maddesi uyarınca sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur.

12. Bozma üzerine Isparta Ağır Ceza Mahkemesi 20/9/2005 tarihli kararı ile başvurucunun yeniden 1 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına hükmetmiştir. Karar başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Başvurucu hakkında Isparta Ağır Ceza Mahkemesince 20/9/2005 tarihinde verilen karar, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 18/12/2007 tarih ve E.2006/4081, K.2007/14899 sayılı kararı ile bozma sonrasında sanığın diyeceklerinin sorulması için duruşmaya çağırılmaması, gerekçeli kararda suçun işlendiği yer ve zaman diliminin gösterilmemesi gerekçeleriyle bozulmuştur.

13. Isparta Ağır Ceza Mahkemesi, 13/7/2010 tarih ve E.2008/53, K.2010/196 sayılı kararı ile Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 18/12/2007 tarihli kararına uymuş, ancak başvurucunun yeniden 1 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına hükmetmiştir.

14. Başvurucu, Isparta Ağır Ceza Mahkemesinin 13/7/2010 tarihli kararını da temyiz etmiştir. Karar, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 8/10/2012 tarih ve E.2012/557, K.2012/14924 sayılı kararı ile onanmıştır.

15. Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 8/10/2012 tarihli onama kararı başvurucu tarafından 14/12/2012 tarihinde öğrenilmiştir. Başvurucu, karara karşı 21/12/2012 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuş, ancak talebi Isparta Ağır Ceza Mahkemesinin 7/1/2013 tarih ve 2013/23 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesi şöyledir:

"(1)Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçtan dolayı açılan davada mahkeme, birinci fıkraya göre hüküm vermeden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine karar verebilir. (Ek cümle: 31/3/2011-6217/20 md.) Bu karar, durma kararının hukuki sonuçlarını doğurur.

…"

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/1/2013 tarih ve 2013/700 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, hakkında yürütülen ceza davasının makul olmayan bir sürede sonuçlandığını, dava devam etmekte iken yürürlüğe giren lehe kanun hükümlerinin uygulanmadığını ve dolayısıyla hakkında verilen kararın adil olmadığını, mahkeme kararlarının gerekçelerinin yeterli olmadığını, yasalara aykırı olarak verilen ceza neticesinde mağdur olduğunu ileri sürerek Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiş ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

19. Başvurucu, yargılanması devam ederken yürürlüğe giren 5237 sayılı Kanun'un denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanmadığını ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı, görüşünde delillerin kabul edilebilirliği veya değerlendirilmesinin derece mahkemelerinin görevi olduğunu, Anayasa Mahkemesinin de açıkça keyfilik içermedikçe hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasının derece mahkemelerinin görevi olduğuna birçok kararında hükmettiğini, söz konusu iddianın yargılamanın sonucuna ve derece mahkemesinin değerlendirmesine ilişkin olduğunu ve mahkeme kararlarında açıkça keyfilik bulunmadığını belirtmiştir.

21. Başvurucu, başvuru dilekçesindeki ifadelerini tekrarlayarak Adalet Bakanlığının görüşüne katılmamıştır.

22. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

23. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz.

Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası ve açıkça keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

24. Somut olayda başvurucu hakkında derece mahkemesince verilen 23/12/2004 tarihli karar Yargıtayca 5/7/2005 tarihinde 5252 sayılı Kanun'un değişik 9. maddesi uyarınca sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur.

25. Derece Mahkemesi, 20/9/2005 tarihli kararıyla, 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince "Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak" suçundan hapis cezası ile cezalandırılmasına, 191. maddesinin (2) numaralı fıkrası yönünden yapılan incelemede de "sanığın tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri altına alınmasına sanığın sabıka kaydına göre bir daha suç işlemekten çekineceği yönünde olumlu kanaat oluşmadığından cezanın ertelenmesine yer olmadığı"na karar vermiştir.

26. Derece Mahkemesi, 20/9/2005 tarihli kararının Yargıtayca 18/12/2007 tarihinde bozulması üzerine yaptığı değerlendirmede, 13/7/2010 tarihinde "20/9/2005 tarihli Mahkememiz kararında yer alan tedavi denetimli serbestlik kararının usuli kazanılmış hak kapsamında görülmediği ve kazanılmış hakkın sadece hapis cezasına yönelik olduğu, CMK 326 son hükmünde önceki hükümle tayin edilmiş olan cezadan bahsedildiğine göre tedavi ve denetimli serbestliğin bir ceza olmadığı da göz önüne alındığında bu tedavi ve denetimli serbestlikle ilgili bir kazanılmış haktan söz edilemeyeceği ve bu nedenle TCK 192/2 ve devamı maddelerin uygulanmasına yer olmadığına" karar verilmiştir.

27. UYAP üzerinden edinilen bilgiye göre Silivri İnfaz Hâkimliğinin 1/2/2013 tarih ve 2013/529 sayılı kararı üzerine denetimli serbestlik hükümleri çerçevesinde serbest bırakıldığı görülmektedir.

28. 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (2) numaralı fıkrasında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi ile ilgili olarak açılan davada mahkemenin, bu suçtan hüküm vermeden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verebileceği hükme bağlanmış olup denetimli serbestlik tedbirine karar vermenin derece mahkemesinin takdir yetkisi dâhilinde olduğu belirtilmiştir.

29. Dava dosyası kapsamında derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının bariz bir takdir hatası veya açıkça keyfilik içerdiğine ilişkin bir bulguya rastlanmamıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermediği anlaşıldığından, başvurucunun yargılanması devam ederken yürürlüğe giren 5237 sayılı Kanun'un denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılanma Hakkı Yönünden

31. Başvurucunun, hakkında yürütülen ceza davasının makul olmayan bir sürede sonuçlandığına ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olmadığı, ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı görüldüğünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna

karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

32. Başvurucu, hakkında yürütülen ceza davasının makul olmayan bir sürede sonuçlandığını ileri sürmüştür.

33. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucu hakkında yürütülen ceza davasının yaklaşık sekiz yılda sonuçlandığını belirterek daha önceki benzer başvurulardan farklı bir görüş bildirilmesine gerek görülmemiştir.

34. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı, başvuru formundaki beyanlarını tekrarlamıştır.

35. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanısıra AİHS ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Başka bir ifadeyle, Anayasa ve AİHS'in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

36. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

37. AİHS'nin "Adil yargılanma hakkı" başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes … cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir …"

38. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriği, AİHS'in "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmelidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

39. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 39).

40. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/673, 19/12/2013, § 27).

41. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41-45).

42. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme dönemlerinin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

43. Anayasa'nın 36. maddesi ile kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıklar yanında, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32). AİHM, kişiye cezai alanda yöneltilen suçlamanın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan fiilin ulusal hukuktaki tasnifini, fiilin gerçek niteliğini, fiil için öngörülen cezanın niteliği ve ağırlığını incelemektedir (Bkz: Sergey Zolotukhin/Rusya, B. No: 14939/03, 10/02/2009, § 53 ve Engel ve Diğerleri, B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976, § 82). Ancak isnat olunan suç, ceza kanunlarında nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasının kapsamında bireysel başvuru konusu edilebilir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32).

44. Somut olayda, Isparta Ağır Ceza Mahkemesinin 13/7/2010 tarihli kararı ile başvurucunun 1 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş ve bu karar Yargıtay tarafından onanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır.

45. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

46. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulanması anıdır. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32).

47. Bununla birlikte, suç isnadının tarihi ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi ile ilgili zaman bakımından yetkisinin başladığı tarih farklı olabilir. Anayasa Mahkemesince verilen birçok kararda, ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki şikayetlerde, 23/9/2012 tarihinde derdest olmak şartıyla, suç isnadının gerçekleştiği tarih ile suç isnadına ilişkin nihai kararın ilgilisi tarafından öğrenildiği tarihe veya devam eden davalarda Anayasa Mahkemesinin başvuruyu karara bağladığı tarihe kadar geçen sürenin dikkate alınacağına hükmedilmiştir (Bkz: B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 36; B. No: 2013/13, 2/7/2013, § 51).

48. Somut olayda başvurucunun bir suç isnadıyla 1/10/2004 tarihinde yakalanarak gözaltına alınması ile hakkındaki kararın Yargıtayca onandığı 8/10/2012 tarihi arasında geçen süre

yaklaşık 8 yıldır.

49. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44). Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

50. Başvuruya konu yargılama faaliyeti açısından söz konusu olan yaklaşık 8 yıllık yargılama süresinin 5 yıllık bölümünün kanun yolu incelemesinde geçtiği nazara alındığında, somut başvuru açısından özellikle değerlendirilmesi gereken yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliklerinin yol açtığı gecikmeler AİHM tarafından da müteaddit defalar incelemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, bir yapısal sorun olması ve yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların uzun bir müddet zarfında artması ve birikmesi sonucu yargılamalarda makul sürenin aşılması durumunda, Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmaktadır (Bkz: Buchholz/Almanya, B. No: 7759/77, 6/5/1981; Guincho/Portekiz, B. No: 8990/80, 10/7/1984; Unión Alımentarıa Sanders S.A./İspanya, B. No: 11681/85, 7/7/1989; Zimmermann-Steiner/İsviçre, B. No: 8737/79, 13/7/1983). Zira devlet, yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların nicelik itibarıyla artmasına rağmen, yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilebilmesi için gerekli tüm tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, hukuk sisteminin adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunun bir görünümüdür.

51. Başvurucunun gözaltına alınması ile hakkında ilk derece mahkemesince ilk kez hüküm verilmesi arasında 2 ay 22 gün geçmiştir. Ancak derece mahkemesince verilen karar üç defa temyiz edilmiş ve iki kez bozulmuştur. Başvurucu hakkında derece mahkemesince verilen cezanın 1 yıl 6 ay olduğu mevcut yargılamada, dava dosyasının Yargıtay ve derece mahkemesi arasında üç kez gidip gelmesi üzerine geçen sürelerin toplamı ise yaklaşık 7 yıl 9 aydır. Yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksikliklerin, yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesini izah edemeyeceği açıktır.

52. Başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

53. Yargılama süresinin makul olup olmadığının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken davadaki sanık sayısı, davanın karmaşıklığı, atılı suçun vasıf ve mahiyeti, söz konusu suç için öngörülen cezanın miktarı gibi unsurların hiçbiri somut

davadaki yargılama süresinin makul olarak değerlendirilmesine olanak vermemektedir. Tek bir sanığın yargılandığı ve karmaşık nitelikte olmayan davada bu yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

54. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan "makul sürede yargılanma hakkı"nın ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

55. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş; ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

56. Başvuruda, Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

57. Başvurucu, uğradığı zararların tazmin edilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucu, uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine herhangi bir belge sunmamıştır. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için, başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tazminat talebi arasında illiyet bağı kurulması gerekir. Anayasa Mahkemesine herhangi bir belge sunmayan başvurucunun maddi tazminat talebi reddedilmelidir.

58. Anayasa Mahkemesi başvurucunun sadece ihlal tespitiyle telafi edilemeyecek ölçüde manevi zarar görmüş olduğunu kabul etmektedir. Dolayısıyla, davaya ilişkin olayları dikkate alarak başvurucuya takdiren 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

59. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.618,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. "Yargılama devam ederken yürürlüğe giren lehe kanun hükümlerinin uygulanmadığı"na ilişkin iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. "Yargılamasının makul olmayan bir sürede tamamlandığına" ilişkin iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. "Yargılamanın makul süreyi aştığı" iddiası yönünden Anayasa'nın 36. maddesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE ve başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.618,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına, 15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KARLİS A.Ş.

B. No: 2013/849 | Karar tarihi: 15.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/849

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KARLİS A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/849)

Karar Tarihi: 15/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Karlis A.Ş.

Temsilcisi : Abdulhalim KARAVİL

Vekili : Av. Devrim BİÇEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, yönetmeliğe aykırı olarak çıkarılmış takograf uygulamasına ilişkin genelgeye dayanılarak hakkında uygulanan idari para cezasına karşı başvurusunun reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/1/2013 tarihinde Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 29/3/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölüm tarafından 29/7/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 30/7/2013 tarihinde Bakanlığa bildirilmiştir. Bakanlık, yazılı görüşünü 16/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık görüş yazısı, başvurucuya 24/9/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne beyanlarını içeren dilekçesini 7/10/2013 tarihinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 13/10/1983 tarih ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 31. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi gereği takograf kullanma yükümlülüğüne uymadığı gerekçesiyle, 12/7/2012 tarihinde Diyarbakır Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü görevlileri tarafından 319,00 TL idari para cezası ile cezalandırılmıştır.

9. Başvurucu, idari para cezasına karşı 26/7/2012 tarihinde Diyarbakır 2. Sulh Ceza Mahkemesine (Mahkeme) itirazda bulunmuştur.

10. Mahkemece, itiraz karara bağlanmak üzere duruşma açılmıştır. 11/12/2012 tarihli ikinci duruşmaya başvurucu vekili katılmış ve kanunla düzenlenmeyen bir sınırlamanın genelge ile yapılmasının mümkün olmadığını, müvekkilinin genelgeyi bilme zorunluluğunun olmadığını belirterek itirazın kabulüne karar verilmesini talep etmiştir.

11. Mahkemenin 11/12/2012 tarih ve 2012/748 sayılı kararı ile başvurucu vekilinin yüzüne karşı ve kesin olarak itirazın reddine karar verilmiştir.

B. İlgili Hukuk

12. 2918 sayılı Kanun'un 31. maddesi şöyledir:

"Araçlarda;

…

b) Kamyon, çekici ve otobüslerde ayrıca takoğraf, taksi otomobillerinde ise taksimetre,

Bulundurulması ve kullanılır durumda olması zorunludur. Ancak, 2918 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki yıllarda üretilen araçlarla, resmi taşıt olarak tescil edilmiş ve edilecek olanlar ile şehiriçi ve belediye mücavir alanı içerisinde yolcu ve yük nakliyatı yapanlarda takoğraf bulundurma ve kullanma zorunluluğu aranmaz. …

Birinci fıkranın … (b) bendine göre araçlarında taksimet(r)e, takoğraf bulundurmayan, kullanmayan veya kullanılabilir durumda bulundurmayan sürücüler 34.800.00 lira para cezası ile cezalandırılırlar. Sürücü aynı zamanda araç sahibi değilse ayrıca, tescil plakasına da aynı miktar için ceza tutanağı düzenlenir. …"

13. 18/7/1997 tarih ve 23053 Resmi Gazete sayılı Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 99. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi şöyledir:

"Takoğraf cihazı ile sürücü çalışma belgelerinin hangi cins taşıtlarda bulundurulacağına ve kullanılacağına dair esaslar aşağıda gösterilmiştir.

a) Takoğraf cihazları

…

2) Takoğraf cihazlarının, şehirlerarası yük veya yolcu nakliyatı yapan otobüs, kamyon ve çekicilerde kullanılır durumda bulundurulması ve kullanılması zorunludur.

3) Takoğraf cihazı takılan her taşıtın işleten ve sürücüsü, takıldığı tarihten itibaren bu cihazları kullanılır durumda bulundurmak zorundadır.

4) Şehiriçi ve belediye mücavir alanı içerisinde yolcu ve yük nakliyatı yapan otobüs, kamyon ve çekici türündeki taşıtlarda takoğraf cihazı bulundurma mecburiyeti aranmaz.

…”

14. Emniyet Genel Müdürlüğü Trafik Uygulama ve Denetleme Daire Başkanlığının Birleştirilmiş Genelgesinin (Genelge) ilgili kısımları şöyledir:

“…

Karayolları Trafik Kanununun 31 inci maddesine göre kamyon, çekici ve otobüslerde takoğraf, taksi otomobillerinde ise taksimetrenin bulundurulması ve kullanılır durumda olması zorunludur.

Buna göre;

…

Şehir içi ve belediye mücavir alanı içerisinde yolcu ve yük nakliyatı yapanlarda da takoğraf bulundurma ve kullanma zorunluluğu aranmayacak, tescil işlemleri esnasında şehiriçi ve belediye mücavir alanı içerisinde yük ve yolcu taşımacılığı yapacağını beyan eden araç maliki özel ve tüzel kişiler adına yapılacak tescil işlemleri esnasında noterden alınacak taahhütname istenecektir.

İbraz edilen bu belgelere istinaden yapılacak tescil işlemlerinde, tescil belgesinin ilgili bölümüne bu durum işlenecektir.

Takoğraf cihazı kullanma ve bulundurma mecburiyetinden muaf tutulmuş sivil araçlar, şehirlerarası karayolu taşımacılığı yapmaları halinde sürücü çalışma belgesi bulunduracaklardır. Trafik denetimlerinde bu durum kontrol edilecektir.

Şehir içi ve belediye mücavir alanlarında çalıştığını beyan ederek bu durumu belgelerine işletmiş olan araçların şehir içi ve belediye mücavir alanları dışındaki karayollarını kullanmaları halinde Kanunun 31 inci maddesinin ceza hükümleri uygulanacaktır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 10/1/2013 tarih ve 2013/849 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, Yönetmeliğin 99. maddesindeki düzenlemenin araç sahiplerine hiçbir yükümlülük veya kısıtlama getirmemesine rağmen, Genelge’ye dayanılarak hakkında idari para cezası uygulandığını, Anayasa’nın 124. maddesi ve normlar hiyerarşisi çerçevesinde Yönetmelik’te olmayan kısıtlamaların Genelge ile yapılarak kendisine yükümlülükler yüklenmesi sonucunda verilen idari para cezasına karşı başvurusunun Mahkeme tarafından reddedildiğini, bu nedenle adil yargılanma (savunma) hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Bakanlık görüş yazısında başvurucunun ana şikâyetinin, kanunilik ilkesine ilişkin olduğu, başvurucu tarafından adil yargılanma (savunma) hakkı şikâyetine ilişkin olarak herhangi bir somut neden ileri sürülmediği, bu itibarla başvurucunun şikâyetlerinin Anayasa'nın 38. maddesi çerçevesinde incelenmesinin gerektiği yönünde görüş bildirilmiştir.

18. Başvurucu Bakanlık görüş yazısına karşı beyan dilekçesinde başvurucunun itirazlarının yerel mahkeme tarafından yeterince incelenip değerlendirilmeden kesin olarak reddedilmesinin adil yargılanma hakkının ihlali olduğunu ifade etmiştir.

19. Başvurucu her ne kadar başvuru dilekçesinde açıkladığı ihlale konu olay ve olgular nedeniyle adil yargılanma (savunma) hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de başvurucunun şikâyetlerinin esas itibarıyla Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen suç ve cezada kanunilik ilkesinin ihlaline ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle somut başvuru, suç ve cezada kanunilik ilkesi çerçevesinde incelenmiş, adil yargılanma hakkı yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

20. Bakanlık görüş yazısında kabul edilebilirliğe ilişkin olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) suç kavramını, eylemin iç hukuktaki nitelendirmesine bağlı kalmaksızın özerk bir şekilde yorumladığı, keyfi işlemlere karşı etkin bir koruma sağlanabilmesi için, görünüme ilişkin değil esasa yönelik bir değerlendirme yapıldığı, genel bir ayrıma gidilmeyen AİHM içtihatlarında yorum kriterleri olarak, başlangıçta iç hukuktaki nitelemenin dikkate alındığı, ancak bunun yanı sıra suç ve bunun için öngörülen cezanın niteliği, amacı ve ağırlığının da göz önünde tutulduğu, suçun niteliği değerlendirilirken, ilgili suçun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) taraf devletlerin büyük çoğunluğunda nasıl nitelendirildiği, bu suçun ceza hukukundaki diğer suçlarla benzerliği, uygulanan usullerin özellikleri, suçun bir grup için mi yoksa kamu yararına istinaden herkes için mi bağlayıcı olduğu hususlarının dikkate alındığı, kriterlerden biri açısından suç sayılabildiği takdirde bunun yeterli sayıldığı bildirilmiştir.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bu bağlamda, bireysel başvuru konusu temel hak ve özgürlüğün kapsamının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34).

22. Suç ve cezada kanunilik ilkesi, Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrası ve Sözleşme'nin "Kanunsuz ceza olmaz" kenar başlıklı 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir. Uyuşmazlığın suç ve cezalara ilişkin olması, bir ihlal iddiasının belirtilen maddelerin ortak koruma alanı kapsamında değerlendirilebilmesinin ön şartıdır.

23. Benzer bir başvuruda "cezai alanda … yöneltilen suçlama…" olarak kabahat eylemleri nedeniyle uygulanan idari yaptırımlara ilişkin uyuşmazlıkların da Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı kapsamında yer aldığı kabul edilmiştir (B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 26). Başvuruya konu, idari para cezası ve bu cezaya karşı başvurunun

Mahkemece reddedilmesi nedeniyle suç ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının da bu çerçevede Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamında yer aldığının kabul edilmesi gerekir.

24. Açıklanan nedenlerle, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmayan başvurunun, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Bakanlık görüş yazısında, suç ve cezaların kanuniliğinin, hukuk devleti ilkesinin temel unsurlarından olduğu, bu güvencenin amacının, keyfi soruşturma, kovuşturma veya cezalandırmalara karşı etkili bir koruma sağlamak olduğu, maddedeki "hukuk" kavramının, diğer kavramlarda olduğu gibi, özerk bir anlama sahip olduğu, AİHM'in, "kanun"dan, münhasıran şekli olarak yasama organı tasarrufunu değil, hükmün getiriliş usul ve şeklinden bağımsız olarak "nesnel hukuk normu"nu anladığı, belirtilen normların, uluslararası insan hakları yükümlülükleri ile demokratik toplum gerekliliklerine uygun olmaları ve anayasadan kaynaklanan bir yetki ile kabul edilmeleri gerektiği, suça ve karşılığındaki cezaya ilişkin düzenlemelerin, erişilebilir ve öngörülebilir olmalarının da gerekli olduğu, kişilerin erişilebilir olan ilgili hükmün lafzını incelediklerinde, gerektiğinde bir hukukçunun yardımıyla, hangi icrai veya ihmali eylemlerin kendisini hangi cezayla karşılaştıracağını bilebilmelerinin gerektiği, esasen ulaşılan sonucun, eylemin özü açısından tutarlı ve makul bir şekilde öngörülebilir olmasının önemli olduğu, 2918 sayılı Kanun'da, aykırı davranılması trafik suçu teşkil eden takograf takma zorunluluğunun, istisnaları ve karşılığındaki ceza da belirtilmek suretiyle açıkça düzenlendiği, Genelge'de yer alan taahhütnamenin, ilgili Kanun'daki takograf takma zorunluluğuna ilişkin istisnadan faydalanacak araçların tespitine ilişkin olduğu, bu tespitin pratik bir ihtiyaçtan kaynaklandığı ve kanunî düzenlemeye aykırı olmadığı, Emniyet Genel Müdürlüğünün ilgili birimlerinde araç tescil işlemi yaptıran kişilerin, bahsi geçen genelge ve uygulaması hakkında olağan şekilde bilgi sahibi oldukları bildirilmiştir.

26. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde, Bakanlık görüşündeki AİHM kararlarının, Kanun ve Yönetmelik'te öngörülmeyen takograf bulundurma zorunluluğunun Genelge ile öngörülerek idari para cezası ile yaptırım altına alındığı somut olay bakımından emsal teşkil etmediklerini, ayrıca görüş yazısında Emniyet Genel Müdürlüğü birimlerinde araç tescil işlemleri sırasında bahsi geçen Genelge uygulaması hakkında ilgililerin bilgi sahibi olduklarına dair herhangi bir dayanak gösterilmediğini ifade etmiştir.

27. Kabahat fiilinin istisnasını teşkil eden takograf zorunluluğuna ilişkin muafiyetin uygulama şartlarının Genelge ile belirlendiği, bu şekilde Genelge ile suç ihdas edildiği ve dolayısıyla "suç ve cezada kanunilik" ilkesinin ihlal edildiği iddiası, esas incelemesinin özünü oluşturmaktadır.

28. Suç ve cezada kanunilik, ceza hukuku kurallarına ve bu kuralların uygulanmasına ilişkin, Anayasa ve Sözleşme'de güvence altına alınmış temel bir ilkedir.

29. Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez."

30. Sözleşme'nin "Kanunsuz ceza olmaz" kenar başlıklı 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez."

31. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerle ilgili bölümlerinde kanunla düzenleme ilkesine pek çok maddede ayrı ayrı yer verildiği gibi, 13. maddede ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkelerde de sınırlamaların "ancak kanunla" yapılabileceği kurala bağlanmıştır. Anayasa'nın suç ve cezaları düzenleyen 38. maddesinde de (§ 35) "suç ve cezada kanunilik" ilkesi özel olarak güvence altına alınmıştır.

32. Suç ve cezada kanunilik ilkesi, hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra, suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve önemi haiz olup, bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfi bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte, buna ek olarak, suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır.

33. Kamu otoritesinin ve bunun bir sonucu olan ceza verme yetkisinin keyfi ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi, kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu doğrultuda, kamu otoritesini temsil eden yasama, yürütme ve yargı erklerinin, bu ilkeye saygılı hareket etmeleri; suç ve cezalara ilişkin kanuni düzenlemelerin sınırlarının, yasama organı tarafından belirgin bir şekilde çizilmesi, yürütme organının sınırları kanunla belirlenmiş bir yetkiye dayanmaksızın, düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza ihdas etmemesi, ceza hukukunu uygulamakla görevli yargı organın da kanunlarda belirlenen suç ve cezaların kapsamını yorum yoluyla genişletmemesi gerekir.

34. Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu bir takım güvenceler içermesi gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup; birey, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu, kanundan öğrenebilme imkânına sahip olmalıdır. Birey, ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp, davranışlarını düzenleyebilir. Hukuk güvenliği, kuralların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de kanuni düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2009/51, K.2010/73, K.T. 20/5/2010; AYM, E.2009/21, K.2011/16, K.T. 13/1/2011; AYM, E.2010/69, K.2011/116, K.T. 7/7/2011; AYM, E.2011/18, K.2012/53, K.T. 11/4/2012).

35. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında, "Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz" denilerek "suçta kanunilik", üçüncü fıkrasında da "ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur" denilerek, "cezada kanunilik" ilkeleri güvence altına alınmıştır. Anayasa'da öngörülen "suç ve cezada kanunilik" ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde, ceza hukukunun da temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine paralel olarak

26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, hangi eylemlerin yasaklandığı ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır (AYM, E.2010/69, K.2011/116, K.T. 7/7/2011).

36. 2918 sayılı Kanun'un 31. maddesinin birinci fıkrasına göre, kamyon, çekici ve otobüslerde takograf bulundurulması ve kullanılır durumda olması zorunludur. Aynı fıkranın ikinci cümlesindeki düzenleme ile şehir içi ve belediye mücavir alanı içerisinde yolcu ve yük nakliyatı yapanlar, bu zorunluluktan muaf tutulmuşlardır. 18/7/1997 tarih ve 23053 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 99. maddesinde de buna paralel bir düzenlemeye yer verilmiştir.

37. Takograf, hız veya kat edilen mesafe gibi bilgileri kaydetmek üzere otobüsler ve kamyonlar başta olmak üzere belirli taşıtlara monte edilen, özellikle nakliye araçlarını kullanan şoförlerin, trafik güvenliği çerçevesinde kanunlarca belirlenmiş günlük sürüş süre ve aralıkları ile hız sınırlarına uyup uymadıklarının etkin bir şekilde denetlenmesine imkan sağlayan elektronik bir cihazdır.

38. Emniyet Genel Müdürlüğü Trafik Uygulama ve Denetleme Daire Başkanlığının Birleştirilmiş Genelgesinde, araç maliki özel ve tüzel kişilerin, tescil işlemleri sırasında şehir içi ve mücavir alanı içerisinde yük ve yolcu taşımacılığı yapacağını yazılı olarak taahhüt etmeleri halinde, bu taahhüde ilişkin ibarenin aracın belge ve bilgisayar kayıtlarına şerh düşüleceği ve bu şerhe rağmen şehir içi ve mücavir alanı dışında yük ve yolcu taşımacılığı yaptığı tespit edilenler hakkında 2918 sayılı Kanun'un 31. maddesi (§ 12) doğrultusunda işlem yapılacağı belirtilmiştir.

39. Başvurucu, belirtilen muafiyet kapsamında olmasına ve ilgili düzenlemelerin başka hiçbir yükümlülük yüklememesine rağmen, idare tarafından yayımlanan Genelge'yle, muafiyet kapsamındaki araç malikleri için öngörülen taahhütname yükümlülüğünü yerine getirmediği ve buna bağlı olarak 2918 sayılı Kanun'un 31. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi gereği takograf kullanma yükümlülüğüne uymadığı gerekçesiyle, idari para cezası ile cezalandırıldığını ileri sürmektedir.

40. Hukuk devletinde, bireylerin belirli bir zaman diliminde hangi fiillerin suç olarak tanımlandığı ve hangi cezai yaptırımlara bağlandığını bilip öngörebilmeleri, bir başka ifadeyle ceza hukuku kurallarının öngörülebilir ve erişilebilir olması şarttır. Aksi takdirde "Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz" şeklinde ifade edilen ceza hukuku prensibinin hayata geçirilmesi mümkün olmayacaktır. Zira ceza sorumluluğu, kişinin fiilinin bilincinde olduğu ve özgür iradesiyle suç olan bu fiili işlediği varsayımına dayanır. Bu nedenle, kişinin işlediği fiilden sorumlu tutulabilmesi için, hangi fiillerin suç olduğunun kanunlarda açıkça gösterilmesi gereklidir (AYM, E.1991/18, K.1992/20, K.T. 31/3/1992).

41. Ceza yaptırımına bağlanan fiilin kanunda açık bir şekilde düzenlenmesi şartı, suç ve cezalara dair düzenlemelerin şeklî bakımdan kanun biçiminde çıkarılmasının yeterli olmadığı, bunların içerik bakımından da belli amacı gerçekleştirmeye elverişli olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bu açıdan kanun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanun, muhtemel etki ve sonuçlarına

dair yeterli derecede öngörülebilir olmalıdır. Bununla birlikte, kanun metninin tüm sonuç ve etkileri göstermesi her zaman beklenemeyeceğinden, aranan açıklığın ölçüsü, söz konusu metnin içeriği, düzenlemeyi hedeflediği alan ile hitap ettiği kitlenin statü ve büyüklüğü gibi faktörler dikkate alınarak belirlenebilir. Bu özelliklere sahip kanunun, aynı zamanda kolaylıkla erişilebilir nitelikte olması gerekir (AYM, E.2011/62, K.2012/2, K.T. 12/1/2012).

42. 2918 sayılı Kanun'da, takograf kullanma zorunluluğundan muaf tutulan "şehiriçi ve belediye mücavir alanı içerisinde yolcu ve yük nakliyatı yapan" kişilerin, bu farklı statüye nasıl dâhil olacakları konusunda herhangi bir açık düzenlemeye yer verilmemiştir. Böyle bir hükmün uygulama kabiliyetine sahip olabilmesi ve suiistimallerin önüne geçilebilmesi bakımından, muafiyetin bir işlem veya taahhüde bağlanması mantıki bir gerekliliktir. Ancak 2918 sayılı Kanun'da sözü edilen muafiyet için herhangi bir şekil şartı öngörülmemiş ve ilgilinin yalnızca "Şehiriçi ve belediye mücavir alanı içerisinde yolcu ve yük nakliyatı yapan" bir kişi olması yeterli görülmüştür. Kanun'daki bu ifadeden herhangi bir taahhüt, bildirim veya trafik sicil kayıtlarına şerh verilmesi gerektiğinin öngörülmesi mümkün değildir. Buna karşılık, Kanun'da, örneğin, "yolcu ve yük nakliyatı yapacağını bildirenler" ve benzeri bir ifade kullanılmış olsa idi, Genelge ile öngörülen ve idari yaptırıma bağlanan yükümlülüklerin bir kanuni dayanağı olduğundan söz edilebilirdi. Oysa Genelge düzenlemesi, Kanun'da yer almayan bir yükümlülüğü ilgililere öngörülemez bir şekilde yükleyerek dolaylı olarak yeni bir kabahat ihdas etmektedir. Zira, asıl kabahat eylemi "takografın kullanılır durumda bulundurulmaması" olup, Kanun hükmüne göre istisnası, şehir içi ve belediye mücavir alanı içinde yük ve yolcu nakliyatı yapıyor olmaktır. Genelge, Kanun'da olmadığı halde bu istisnanın istisnası olarak "Şehir içi ve belediye mücavir alanlarında çalıştığını beyan etmeme ve durumu tescil belgelerine işletmeme" halinde, ilgili kişinin, muafiyetten yararlanamayacağını ve fiilen Kanun'daki istisna kapsamında olsa dahi Genelge hükmüne uygun işlem yapmaması nedeniyle idari para cezası ile cezalandırılmasını öngörmektedir.

43. Genelge, Kanunla tanınan ve herhangi bir şekle bağlanmamış olan takograf muafiyetini, bildirim ve tescil belgesine şerh verilmesi şekline bağlayarak istisnai düzenlemenin uygulama alanını, herhangi bir kanuni dayanağı olmaksızın daraltmıştır. İdari para cezasını gerektiren bir eyleme ilişkin istisnai düzenlemenin uygulama alanının, idari işlemle daraltılması, somut olayda kabahat ihdas edilmesi sonucunu doğurmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç, Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fırkasında düzenlenen "suç ve cezada kanunilik" ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

44. Açıklanan nedenlerle, Genelge ile yüklenen ve Kanun'da öngörülmemiş olan bildirim yükümlülüğünü yerine getirmediği gerekçesiyle başvurucunun idari para cezası ile cezalandırılmasının, suç ve cezada kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

C. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

45. Başvurucu, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemeye gönderilmesini talep etmiştir.

46. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden

yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

47. Başvuru konusu olayda tespit edilen ihlal, Mahkeme kararından kaynaklanmaktadır. Yeniden yargılama yapılması halinde, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması mümkün olduğundan, yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın, ilgili Mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan “suç ve cezada kanunilik” ilkesinin ihlal edildiği yönündeki başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan “suç ve cezada kanunilik” ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için, yeniden yargılama yapılmak üzere kararın ilgili Mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

EJDER ÖZKAYA

B. No: 2013/2228 | Karar tarihi: 15.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2228

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EJDER ÖZKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2228)

Karar Tarihi: 15/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Serhat ALTINKÖK

Başvurucu : Ejder ÖZKAYA

Vekili : Av. Hüsnü YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi aştığını, yargılanmasına devam olunurken bir başka suç ile ilgili olarak verilen tutukluluk kararının müdafiine tefhim edilmediğini ve duruşma tutanaklarının kendisine verilmediğini ileri sürerek Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiş, tutukluluk halinin sonlandırılarak tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu tarafından 22/3/2013 tarihinde İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 30/5/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm, 26/6/2013 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 27/6/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 28/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 10/9/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını 1/10/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığının görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesince "suç işlemek amacıyla silahlı suç örgütü kurmak ve yönetmek, kasten adam öldürmek, tehdit, silahlı tehdit, evrakta sahtecilik, şartlı tehdit ve 6136 sayılı Yasaya muhalefet" suçlamasıyla 17/8/2007 tarihinde tutuklanmıştır.

9. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/4/2011 tarih ve E.2007/316, K.2011/70 sayılı kararıyla, başvurucunun ağırlaştırılmış müebbet hapis (dört kez) ve 62 yıl 22 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Karar, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 6/11/2012 tarih ve E.3338, K.7873 sayılı kararı ile bozulmuştur.

10. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin bozma kararı üzerine İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanmasına devam edilen başvurucunun, 24/1/2013 tarihli celsede, suç işlemek amacıyla silahlı suç örgütü kurmak ve yönetmek, kasten adam öldürmek, tehdit, silahlı tehdit, evrakta sahtecilik, şartlı tehdit ve 6136 sayılı Yasaya muhalefet suçlarından tutukluluk süresi beş yıla yaklaşmış olması nedeniyle tahliyesine karar verilirken aynı duruşmada başka bir suçtan tutuklanmasına karar verilmiştir.

11. Başvurucu, tutukluluk halinin devamına dair karara itiraz etmiş, ancak itirazı İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/2/2013 tarih ve 2013/106 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir. Başvurucu, kararın kendisine 26/3/2013 tarihinde tebliğ edildiğini beyan etmiştir.

12. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/4/2013 tarih ve E.2012/216, K.2013/55 sayılı kararıyla başvurucunun, "suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yaralama, tasarlayarak öldürme (dört kez), tasarlayarak öldürme (teşebbüs-üç kez), mala zarar verme, korku kaygı ve panik yaratacak şekilde silahla ateş etmek" suçlarından müebbet hapis (dört kez) ve 62 yıl 16 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına hükmetmiştir.

13. Başvurucu hakkındaki dava temyiz aşamasında derdesttir.

B. İlgili Hukuk

14. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

15. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir."

16. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 82. maddesi şöyledir:

"(1) Kasten öldürme suçunun;

a) Tasarlayarak,

...

İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."

17. 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 22/3/2013 tarih ve 2013/2228 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 5271 sayılı Kanun'da öngörülen azami beş yıllık tutukluluk süresini doldurduğu iddiasıyla yaptığı tahliye talebinin Mahkemece kabul edilmesi üzerine tahliye edildiğini, ancak aynı duruşmada dosyada yer alan suçlardan bazıları için hakkında tahliye kararı verilirken başka bir suç isnadıyla tekrar tutuklandığını, 17/8/2007 tarihinde verilen tutuklama kararında suç ayrımı yapılmayıp dosya kapsamındaki tüm suçları kapsamasına rağmen 24/1/2013 tarihli duruşmada ilk tutuklama kararında hakkında isnat edilen suçlardan biri için yeniden tutuklama kararı verildiğini, başvuru tarihi itibarıyla yaklaşık yedi yıldır tutuklu olduğunu, 24/1/2013 tarihinde verilen yeniden tutuklama kararının vekiline tefhim edilmediğini ve bunun yargılamanın aleniyeti ilkesini zedelediğini ileri sürerek Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiş, tahliyesine karar verilerek tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Tutukluluk Süresinin Kanun'da Öngörülen Azami Süreyi Aştığı İddiası Yönünden

20. Başvurucu, iddianame kapsamındaki tüm suçlardan 17/8/2007 tarihinde tutuklanmasına rağmen 24/1/2013 tarihli duruşmada bazı suçlardan tahliye edildiğini, ancak aynı duruşmada bir başka suçtan yeniden tutuklanmasına karar verildiğini, tutukluluk süresinin Kanun'da öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle hukuki dayanağının olmadığını ileri sürmüştür.

21. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun beş yıldan fazla bir süredir tutuklu bulundurulduğu iddialarına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Yargıtay içtihatları çerçevesinde temyiz aşamasında geçen sürenin kanuni tutukluluk süresinin hesabında dikkate alınamayacağını belirtmiştir.

22. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne katılmamıştır.

23. Anayasa'nın 19. maddesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

...”

24. Başvurucunun kanuni tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin bu şikâyetinin Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

25. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa’nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

26. Anayasa’nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlıklı 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasa’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa’nın 19. maddesindeki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi ölçütü, Anayasa’nın 13. maddesindeki temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğine dair kural ile uyumludur (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 30).

27. Kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin sınırlamaların, kanunda belirtilen esas ve usule uygunluğunu sağlama yükümlülüğü ilke olarak idari organlara ve derece mahkemelerine aittir. Anayasa’nın 19. maddesinin amacı bireyi keyfi bir şekilde özgürlüğünden alıkoymaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması ve keyfi uygulamaya yol açmaması gerekir. Bu nedenle Anayasa’nın 19. maddesinde yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince, başvurucunun tutukluluk durumunun “kanuni” dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun özgürlükten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise, hukuk devleti ilkesi gereği, keyfiliği önlemek için, uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup olmadığının Anayasa Mahkemesince

incelenmesi gerekir.

28. Tutuklamaya ilişkin hükümler 5271 sayılı Kanun'un 100. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre kişi ancak hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde tutuklanabilir. Maddede tutuklama nedenlerinin neler olduğu da belirtilmiştir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 45).

29. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği, ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami beş yıl olabileceği anlaşılmaktadır.

30. Somut olayda 17/8/2007 tarihinde tutuklanan başvurucu, 5271 sayılı Kanun'un yukarıda belirtilen hükümleri uyarınca tutukluluk için öngörülen azami sürenin aşıldığı iddiasıyla 24/1/2013 tarihli duruşmada tahliye talebinde bulunmuştur. Tahliye talebi, dosya kapsamında isnat olunan "suç işlemek amacıyla silahlı suç örgütü kurmak ve yönetmek, kasten adam öldürmek, tehdit, silahlı tehdit, evrakta sahtecilik, şartlı tehdit ve 6136 sayılı Yasaya muhalefet" suçları bakımından yerinde görülerek başvurucunun tahliyesine, ancak aynı duruşmada dosya kapsamındaki "müşteki İ.İ.'yi öldürmeye teşebbüs suçlamasıyla, mevcut delil durumu, kuvvetli suç şüphesinin bulunması nedeniyle" yeniden tutuklanmasına karar verilmiştir.

31. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delil değerlendirmesinde bariz takdir hatası ve açıkça keyfilik halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir.

32. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinde soruşturma ve kovuşturma evrelerinde kişilerin tutulabileceği azami kanuni süreler düzenlenmiştir. Kişi hakkında birden fazla suça ilişkin aynı dosya kapsamındaki yargılamada tutukluluk süresinin her bir suç için ayrı ayrı uygulanamayacağı, uygulanan bir tutuklama tedbirinin yargılama sürecinin bütünü açısından sonuç doğuracağı Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtilmiştir (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 37).

33. Tutukluluk süresinin hesabında ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında geçen sürelerin dikkate alınması gerektiği, zira yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilen bir kişinin hukuki durumunun "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıktığı ve tutmanın nedeninin "ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma" haline dönüştüğü Anayasa Mahkemesince verilen birçok kararda belirtilmiştir (B. No: 2013/1303, 21/11/2013, § 42). Bu bakımdan temyiz aşamasında geçen süreler tutukluluk süresinin değerlendirmesinde göz önünde bulundurulamaz. Ancak bozma kararı sonrasında bireyin durumu tekrar suç isnadına bağlı tutmaya dönüşeceğinden ilk derece mahkemesi önünde geçen süre değerlendirmede dikkate alınacaktır.

34. 5271 sayılı Kanun'daki azami tutukluluk süresinin ağır cezalık işler bakımından uzatmalarla birlikte azami beş yıl olduğu, bu haliyle düzenlemenin öngörülebilir olduğu

anlaşılmaktadır. Ancak derece mahkemelerinin aynı dosya kapsamındaki suçlar yönünden kanuni tutukluluk süresinin her suç için ayrı ayrı hesaplanması gerektiği yönündeki yorumu, bireylerin tutuklu olarak yargılanabileceği azami süreyi belirsiz ve öngörülemez bir şekilde uzatmaya elverişlidir. Zira bir kişi hakkında birden fazla suç isnadı olması halinde azami tutukluluk süresi her biri için ayrı ayrı hesaplandığında kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği süre öngörülemez bir şekilde uzayacaktır. Bir hukuk devletinde henüz suçluluğu hükmen sabit hale gelmemiş bir bireyin mahkemenin benimsediği yorum nedeniyle belirsiz bir süre boyunca özgürlüğünden yoksun bırakılması düşünülemez (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 53).

35. Somut olayda başvurucu, 17/8/2007 tarihinde tutuklanması ve ilk derece mahkemesinin 14/4/2011 tarihli kararı ile hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmesi arasında 3 yıl 7 ay 27 gün “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulmuştur.

36. Başvurucu, Mahkemenin mahkûmiyet kararını temyiz etmiştir. İlk derece mahkemesinin 14/4/2011 tarihli kararı, Yargıtay tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde 6/11/2012 tarihinde bozulmuştur. İlk derece mahkemesinin karar tarihi ile Yargıtayın bozma kararı tarihi arasında geçen sürede başvurucu, “ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak” tutulmuştur.

37. Başvurucu, Yargıtayın bozma kararı ile İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/4/2013 tarihinde Yargıtayın bozma kararına uyarak dosyanın esası hakkında karar vermesi arasında 5 ay 6 gün yeniden “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulmaya devam edilmiştir. Dolayısıyla Yargıtay aşamasında geçen süre düşüldükten sonra başvurucunun “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulduğu toplam süre 4 yıl 1 ay 3 gündür.

38. Başvurucunun “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulduğu süre, 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen beş yıllık azami süreyi aşmadığından ve Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen “kanuni”lik şartını karşıladığından, başvurunun bu kısmının “açıkça dayanaktan yoksun” olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargılamanın Aleniyeti İlkesi Yönünden

39. Başvurucu, 24/1/2013 tarihinde verilen tahliye ve tutuklama kararının vekiline tefhim edilmediğini ve bunun yargılamanın aleniyeti ilkesini zedelediğini ileri sürmüştür.

40. Adalet Bakanlığı görüşünde, mahkeme kararlarının aleniliği ilkesinin toplumun mahkeme kararlarına ve dolayısıyla yargı organlarına olan güvenini ve bu güvenin devamını sağlamanın en önemli araçlarından biri olduğunu, gerekçeli ve aleni karar ilkelerinin mahkemelerin keyfi uygulama yapmalarını engelleme ve kararların başka yargı organları aracılığıyla denetlenebilmesi açısından da önem arz ettiğini, bir kararın açık duruşmada okunmadığı durumda söz konusu karara erişimin herkese açık olmasının mahkeme kararlarında aleniyetin sağlanması açısından yeterli olduğunu, somut olayda kararın bir nüshasının başvurucu vekillerine verildiğini, aynı gün içinde yapılan vekilinin hazır olduğu ancak kendisinin katılmadığı ilk celsede başvurucunun bazı suçlar bakımından tahliye edilirken müşteki İ.İ.’yi öldürmeye teşebbüs suçundan tutuklanmasına karar verildiğini, ikinci celsede ilk celsede verilen tutuklama kararının yok sayılarak müşteki İ.İ.’yi öldürmeye teşebbüs suçundan tutuklanmasına karar verildiğini belirtmiştir.

41. Başvurucu, somut olaydaki duruşmada verilen kararın kendisine ve vekiline kapalı olduğunu, aleniyet ilkesi gereğince verilen kararların tefhim edilmesinin zorunlu olduğunu,

kendisi hakkında verilen kararın gizlendiğini, duruşma sonunda zabıtların kendisine verilmediğini belirtmiş ve Adalet Bakanlığının görüşüne katılmamıştır.

42. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun esasının incelenmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

43. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

44. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22).

45. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes … davasının … açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar alenî olarak verilir. …."

46. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisi de Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlenen yargılamanın açık ve duruşmalı yapılması ilkesidir. Yargılamanın açıklığı ilkesinin amacı adli mekanizmanın işleyişini kamu denetimine açarak yargılama faaliyetinin saydamlığını güvence altına almak ve yargılamada keyfiliği önlemektir. Bu yönüyle hukuk devletinin en önemli gerçekleştirme araçlarından birisini oluşturur (B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32).

47. Dava dosyasında yer alan 24/1/2013 tarihli duruşma zabıtları incelendiğinde, ilk celsede başvurucunun Mahkemeye duruşmaya katılmak istemediğine dair dilekçe göndererek duruşmaya katılmadığı, ancak başvurucu vekilinin duruşmada hazır bulunduğu görülmüştür. Mahkeme, başvurucu hakkında "tutuklu olduğu suç işlemek amacıyla silahlı suç örgütü kurmak ve yönetmek, kasten adam öldürmek, tehdit, silahlı tehdit, evrakta sahtecilik, şartlı tehdit ve 6136 sayılı yasaya muhalefet suçlarından tutukluluk süresinin beş yıla yaklaşmış olması nedeniyle tahliyesine, başka suçtan tutuklu veya hükümlü değil ise derhal salıverilmesi için C. Başsavcılığına müzekkere yazılmasına" ve "mevcut delil durumu, kuvvetli suç şüphesinin bulunması nedenleri ile CMK 100 ve devamı maddeleri gereğince müşteki İ.İ.'yi öldürmeye teşebbüs suçundan tutuklanmasına, hakkında tutuklama müzekkeresi çıkartılmasına" karar vermiştir.

48. Öte yandan, aynı gün yapılan ikinci celsede başvurucunun hazır edilerek ilk celsede hakkında verilen tutuklama kararının vicahiye çevrildiği tespit edilmiştir. Başvurucu 24/1/2013 tarihli mahkeme kararının kendisinden gizlendiğini ileri sürmüşse de, bu tarihte yapılan duruşmada verilen tutukluluk kararının başvurucuya tefhim edildiği görülmektedir. Ayrıca, başvurucu vekilince 24/1/2013 günlü duruşma sonrasında Mahkemenin kararına itiraz etmek amacıyla hazırlanan tutanakta yer alan "… sanıkların ve avukatların yüzüne karşı, sanıkların tümünün tutukluluk hallerinin devamına karar verdiğini tefhim etmiştir. Ancak bir süre sonra duruşma tutanakları elimize geldiğinde tutuklu sanıkların tümünün tahliye edilmiş olduğunu …" şeklindeki ifadeden de duruşmada verilen tutuklama kararının

tefhim edildiği ve duruşma tutanaklarının başvurucu vekiline verildiği görülmektedir.

49. Somut olayda, davanın temyiz aşamasında derdest olduğu görülmektedir.

50. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

51. Bu hüküm uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

52. Zira temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde olağan kanun yolları vasıtasıyla çözüme kavuşturulması gerekir. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 17-18). Başvurucu hakkındaki dava temyiz aşamasında derdest olduğundan bu şikâyet bakımından başvuru yolları henüz tüketilmemiştir.

53. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "24/1/2013 tarihli mahkeme kararının kendisinden gizlendiği" yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. "Tutukluluğun Kanun'da belirlenen azami süreyi aştığı" yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. "24/1/2013 tarihli mahkeme kararının kendisinden gizlendiği" yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması"

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALİ İNCESU (2)

B. No: 2013/2253 | Karar tarihi: 15.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2253

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ İNCESU BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2013/2253)

Karar Tarihi: 15/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Mehmet Ali İNCESU

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında yürütülen yargılamanın yedi yıl yedi ay sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/5/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölüm tarafından 24/7/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 30/7/2013 tarihinde Bakanlığa bildirilmiştir. Bakanlık,

yazılı görüşünü 23/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık görüş yazısı, başvurucuya 13/9/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne cevaplarını içeren dilekçesini 23/9/2013 tarihinde sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, bandrolsüz kitap satışı yaptığı şüphesi ile 22/3/2005 tarihinde gözaltına alınmış ve ifadesine başvurulmuştur.

9. Başvurucu hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 23/3/2005 tarih ve H.2005/13340, E.2005/5572 sayılı iddianamesi ile 5/12/1951 tarih ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümlerine aykırı olarak çoğaltılmış kitap satışı yapmak suretiyle 5846 sayılı Kanun'a muhalefet etmek suçunu işlediği iddiası ve bu suçtan cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmıştır. 8/6/1936 tarih ve 3005 sayılı mülga Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu hükümleri uyarınca başvurucu aynı tarihte İstanbul 3. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi (3 No.lu Mahkeme) huzuruna çıkarılmıştır. 3005 sayılı mülga Kanun hükümlerine göre yapılan 23/3/2005 tarihli duruşmada başvurucunun savunması alınarak serbest bırakılmıştır.

10. 3 No.lu Mahkemenin 25/5/2010 tarih ve E.2005/367, K.2010/249 sayılı kararıyla başvurucunun 5846 sayılı Kanun'a muhalefet etmek suçunu işlediği kanaatine varılarak, aynı Kanun'un 81. maddesi uyarınca 5.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, 24/6/2010 tarihli dilekçe ile kararı temyiz etmiştir.

11. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 7. Ceza Dairesinin, 30/10/2012 tarih ve E.2012/24087, K.2012/26176 sayılı kararı ile başvurucu hakkında devam eden ceza davasının olağanüstü zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle "ortadan kaldırılmasına" karar verilmiştir.

12. Başvurucu, 28/2/2013 tarihli dilekçe ile dosyadan suret alması üzerine Yargıtay kararından haberdar olduğunu beyan etmiş olup, başvurucunun karardan daha önce haberdar olduğunu gösteren herhangi bir bulgu tespit edilememiştir.

B. İlgili Hukuk

13. 5846 sayılı Kanun'un 81. maddesinin dokuzuncu fıkrası şöyledir:

"Sahte bandrol üreten, satışa arz eden, satan, dağıtan, satın alan, kabul eden veya kullanan kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/3/2013 tarih ve 2013/2253 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, hakkındaki yargılama sürecinin 22/3/2005 tarihinde başladığını ve Yargıtayın 30/10/2012 tarihli ilamı ile sona erdiğini, bu şekilde yargılama sürecinin yedi yıl yedi ay sürdüğünü, yargılama süresinin makul olup olmadığının davanın özel şartları çerçevesinde ve özellikle davanın karmaşıklığı, başvurucu ve ilgili diğer kişi ve makamların

tutumunun değerlendirilmesinin gerektiğini, yargılandığı davanın karmaşık olmadığını, bu nedenle Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile 36. maddesinde düzenlenen makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvurucu Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu doğrultuda, başvurucunun başvuru dilekçesinde temas ettiği olay ve olgular, esas itibarıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının bir unsuru olan makul sürede yargılanma hakkının koruma alanına ilişkin olduğundan, Anayasa'nın 19. maddesi bakımından ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

17. Başvurucunun şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Bakanlık görüş yazısında, Anayasa Mahkemesinin uzun yargılama şikâyetlerini incelerken sadece bireysel başvuruların yapılabilmesinin başlangıcı olan 23/9/2012 tarihinden sonraki dönemi değil, bu tarihe kadar geçen süreyi de değerlendirdiği, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesinin yargılama süresinin makul olup olmadığını her olayın kendine özgü koşullarını ve özellikle davanın karmaşık olup olmadığı, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama organlarının tutumları, davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve eğer söz konusu yargılama bir ceza yargılaması ise, başvurucunun tutuklu olup olmadığı gibi ölçütleri dikkate alarak karar verdiği, somut başvuruya konu yargılamanın 22/3/2005 tarihinde başladığı, 30/10/2012 tarihinde sona erdiği, yargılamanın yedi buçuk yıl sürdüğü, söz konusu yargılamanın süresinin makul olup olmadığının ve hükmedilecek tazminat miktarının belirlenmesinin takdirinin Anayasa Mahkemesine ait olduğu bildirilmiştir.

19. Başvurucu, 23/9/2013 tarihli beyan dilekçesinde, başvuru dilekçesindeki iddia ve taleplerini tekrarlayarak, Anayasa Mahkemesinin 2/7/2013 tarih ve B. No: 2012/13 sayılı kararı doğrultusunda karar verilmesi gerektiğini bildirmiştir.

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes … cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir …"

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan

faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriği, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmelidir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 27).

23. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesi de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulmalıdır (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 39; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 28).

24. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/673, 19/12/2013, § 27; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 29).

25. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41-45; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 30).

26. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 31).

27. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

28. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

29. Bununla birlikte, suç isnadının tarihi ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi ile ilgili zaman bakımından yetkisinin başladığı tarih farklı olabilir. İsnat tarihi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce olan ancak bu tarihte yargılaması devam eden ya da verilen nihai karar henüz kesinleşmemiş olan ceza davaları ile ilgili olarak, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikayetler bakımından dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, suçun isnat edildiği tarihten itibaren geçen süredir. Dolayısıyla, ceza

muhakemesinde yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki şikayetlerde, 23/9/2012 tarihinde derdest olmak şartıyla, suç isnadının gerçekleştiği tarih ile suç isnadına ilişkin nihai kararın ilgilisi tarafından öğrenildiği tarihe veya devam eden davalarda Anayasa Mahkemesinin başvuruyu karara bağladığı tarihe kadar geçen süre dikkate alınacaktır (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 36).

30. Başvuru konusu olayda başvurucu, 22/3/2005 tarihinde gözaltına alınmış ve hakkında açılan kamu davası Yargıtayın 30/10/2012 tarihli ilâmı ile neticelenmiştir. Bu kapsamda başvurucunun, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikayetiyle ilgili olarak dikkate alınması gereken süre, 22/3/2005 ilâ 30/10/2012 tarihleri arasında geçen toplam yedi yıl yedi ay sekiz günlük yargılama dilimidir.

31. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 39).

32. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, hâkim ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedenleriyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 40).

33. Başvurucu, 22/3/2005 tarihinde gözaltına alınmış ve ifadesine başvurulduktan sonra hakkında 23/3/2005 tarihinde kamu davası açılmıştır. 3005 sayılı mülga Kanun hükümleri uyarınca aynı tarihte 3 No.lu Mahkeme huzuruna çıkarılmış ve sorgusu yapılarak serbest bırakılmıştır. Aynı duruşmada suç delilleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiştir. Duruşma arasında Mahkemeye başvurucunun adli sicil kaydı ulaşmış, nüfus kaydı ve kolluk birimine yazılan yazı cevapları ise ulaşmamıştır. 27/12/2005 tarihli duruşmada önceki yazının yinelenmesine ve suç delilleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiştir. Bilirkişi raporu 9/10/2007 tarihli duruşmadan önce ibraz edilmiştir. 3/4/2008 tarihli duruşmadan önce bilirkişi raporu başvurucuya tebliğ edilmiştir. Aynı duruşmada başvurucunun ek savunma amacıyla zorla getirilmesine karar verilmiş ve 27/10/2008 tarihli duruşmada başvurucu hakkında yakalama emri çıkarılmıştır. Başvurucu 19/11/2009 tarihinde Malatya ili Arguvan ilçesinde yakalanmış ve Arguvan Asliye Ceza Mahkemesi huzuruna çıkarılarak savunması alınmış olup, ayrıca ek savunma konusunda herhangi bir soru yönetilmemiştir. 16/2/2010 tarihli duruşmada ise başvurucunun benzer davalara ilişkin dosyalarındaki iddianame ve son duruşma tutanaklarının istenmesine, duruşmanın 25/5/2010 tarihine ertelenmesine karar verilmiştir. Mahkemenin 25/5/2010 tarihli kararıyla başvurucunun 5.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş olup, başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 30/10/2012 tarihli ilâmıyla ceza davasının "ortadan kaldırılmasına" karar verilmiştir.

34. Bu şekilde yargılamanın 22/3/2005 ilâ 25/5/2010 tarihleri arasındaki beş yıl iki ay üç günlük bölümünün Cumhuriyet savcılığı ve ilk derece mahkemelerinde; 25/5/2010 ilâ 30/10/2012 tarihleri arasındaki ve iki yıl beş ay beş günlük bölümünün de kanun yolu

incelemesinde geçtiği nazara alındığında, somut başvuru açısından özellikle değerlendirilmesi gereken yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliklerinin yol açtığı gecikmeler AİHM tarafından da müteaddit defalar incelemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, bir yapısal sorun olması ve yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların uzun bir müddet zarfında artması ve birikmesi sonucu yargılamalarda makul sürenin aşılması durumunda, Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmaktadır. Zira devlet, yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların nicelik itibarıyla artmasına rağmen, yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilebilmesi için gerekli tüm tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, hukuk sisteminin adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunun bir görünümüdür (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 40).

35. İlk derece yargılaması kapsamında, duruşmaya ara verilen dönemlerdeki hâkim değişiklikleri, müzekkere cevaplarındaki gecikmeler, duruşma aralıklarının uzun oluşu, delillerin ve yargılamaya esas teşkil eden belgelerin bir defada hızlı bir şekilde toplanamamış olması, özellikle yargılamanın 16/10/2006 ilâ 16/2/2010 tarihli duruşmalar arasındaki yaklaşık üç yıl dört aylık süresinin, sonuca etkisi olmadığı verilen hükümden anlaşılan, ek savunmanın alınmasına yönelik zorla getirme ve yakalama işlemlerinin sonuçlanmasının beklenmesi ile tüketilmesi, 27/12/2005 tarihli duruşmada görevlendirilmesine karar verilen bilirkişinin, raporunu ancak 9/10/2007 tarihli duruşmadan önce ibraz edebilmiş ve bu süreler zarfında yargılamaya ilişkin esaslı herhangi bir işlem de yapılmamış olması; sonuç olarak ilk derece yargılamasının beş yıl iki ay üç gün sürmüş olması birlikte nazara alındığında, özellikle ilk derece mahkemesi nezdinde geçen yargılaması süreci açısından, yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksikliklerin, yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesini haklı kılamayacağı açıktır.

36. Başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

37. Yargılama süresinin makul olup olmadığının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken, davadaki sanık sayısı, davanın karmaşıklığı, atılı suçun vasıf ve mahiyeti, söz konusu suç için öngörülen cezanın miktarı gibi unsurların hiçbiri somut ceza davasının yargılama süresinin makul olarak değerlendirilmesine olanak vermemektedir. Tek bir sanığın yargılandığı ve karmaşık nitelikte olmayan yargılama açısından, söz konusu dokuz yılı aşkın yargılama sürecinde, makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan "makul sürede yargılanma hakkı"nın ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

39. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

40. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

41. Başvurunun incelenmesi sonucunda, Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla birlikte, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucu hakkında yürütülen ve yaklaşık yedi yıl yedi ay süren yargılama süreci dikkate alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu nedeniyle, yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 5.850,00 TL MANEVİ TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

IŞIL YAYKIR

B. No: 2013/2284 | Karar tarihi: 15.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2284

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

IŞIL YAYKIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2284)

Karar Tarihi: 15/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Işıl YAYKIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, öğretmen olarak görev yaptığı okul idaresi görevlilerince, özel hayatına ait bilgilerin toplanması, aleyhinde hukuksuz idari işlemler yapılması ve bu suretle kendisine mobbing uygulanması, belirtilen eylemler nedeniyle yaptığı suç duyurusu üzerine şüpheliler hakkındaki evrakın işlemden kaldırılmasına karar verilmesi ve yapılan soruşturmanın adil olmaması nedeniyle, Anayasa'nın 17., 20. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitiyle yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 2/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölümün Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde belirtildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu öğretmen olarak görev yapmaktadır.

6. Başvurucu tarafından 17/7/2012 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına verilen dilekçe ile, görev yaptığı okulun yönetim kadrosunda yer alan ve okulda çalıştığı belirtilen dört şüpheli hakkında, kendisinin de eserleriyle iştirak ettiği bir resim sergisinde izinsiz olarak sağlık durumu hakkında sorular sorulduğu, sergiye dahil olan eserlerinin fotoğraflarının çekildiği, toplanan kişisel bilgilerinin okul idaresine iletilmesi sonucunda hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı, belirtilen işlem ve başka bir takım hukuksuz işlemler yapılmak suretiyle idarece kendisine mobbing uygulandığı belirtilerek suç duyurusunda bulunulmuştur.

7. Şüphelilerden üçü hakkında düzenlenen ön inceleme raporuna istinaden, Çankaya Kaymakamlığının 23/11/2012 tarih ve 2012/40 sayılı evrakı kapsamında, ileri sürülen iddiaların sübuta ermemesi nedeniyle, ilgililer hakkında soruşturma izni verilmemesine karar verilmiştir.

8. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 29/11/2012 tarih ve S.2012/86493 sayılı kararı ile, evrakın işlemden kaldırılmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucu tarafından soruşturma izni verilmemesi kararına karşı yapılan itiraz Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. Kurulunun 7/2/2013 tarih ve E. 2012/567, K.2013/67 sayılı kararı ile, ön inceleme raporu ve eki belgelerde yer alan tespitlerin isnat edilen eylemden dolayı Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlık soruşturması yapılmasını gerektirecek nitelik ve yeterlikte olmadığının anlaşıldığı belirtilerek reddedilmiştir.

10. Ret kararı 4/3/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu tarafından, toplanan şahsi bilgilerine istinaden hakkında disiplin soruşturması yapıldığı belirtilmekle ve soruşturmanın akıbetine dair bir bilgi verilmemekle beraber, başvuru dosyası kapsamında yer alan muhakkik raporunda, başvurucu tarafından raporlu iken resim sergisi açtığı iddiasının yanı sıra, başka bir takım iddialara da istinaden inceleme yapıldığı ve raporda, başvurucunun hakkında disiplin soruşturması yürütüldüğünü belirttiği eylemlerle ilgili kanaatin belirtildiği kısımda, eylemlerin herhangi bir disiplin suçuna karşılık gelmediği tespitine yer verildiği, ancak diğer bir iddia kapsamında vazifesinin ifasında özensiz olduğu sonuç ve kanaatine ulaşıldığının belirtildiği anlaşılmaktadır.

B. İlgili Hukuk

12. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 172. ve 173. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 2/4/2013 tarih ve 2013/2284 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, öğretmen olarak görev yaptığını, görev yaptığı okulun yönetim kadrosunda yer alan şahısların talimatıyla okulda çalışan kişilerce, kendisinin de eserleriyle iştirak ettiği bir resim sergisinde izinsiz olarak sağlık durumu hakkında sorular sorulduğunu, sergiye

dâhil olan eserlerinin fotoğraflarının çekildiğini, özel hayatına ilişkin olarak toplanan kişisel bilgilerinin okul idaresine iletilmesi sonucunda hakkında disiplin soruşturması başlatıldığını, belirtilen işlem ve başka bir takım hukuksuz işlemler yapılmak suretiyle idarece kendisine mobbing uygulandığını, belirtilen eylemler nedeniyle yaptığı suç duyurusu üzerine şüpheliler hakkındaki evrakın soruşturma izni verilmemesi nedeniyle işlemden kaldırılmasına karar verildiğini, yaptığı itirazın da reddedildiğini, belirtilen kararların gerekçesiz olduğunu ve bu kapsamda yapılan soruşturmanın adil olmadığını beyan ederek, Anayasa'nın 17. 20. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

15. Başvurucu, görevi kötüye kullanma iddiasıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının S.2012/86493 sayılı dosyası kapsamında yaptığı şikâyet sonucunda eksik incelemeye ve hatalı değerlendirmeye dayalı olarak şüpheliler hakkındaki evrakın işlemden kaldırılmasına karar verildiğini ve soruşturma kapsamında verilen kararların gerekçesiz olduğunu belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

17. 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un, "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

18. Anılan Anayasa ve Kanun hükmüne göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No. 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

19. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

20. AİHS'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. …."

21. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa’da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 38).

22. Sözleşme’nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin “medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların” ve bir “suç isnadının” esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu ifadeden, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır (B. No. 2012/917, 16/4/2013, § 21).

23. Bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler, adil yargılanma hakkının koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medenî hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir (B. No. 2013/1845, 7/11/2013, § 37; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Perez/Fransa, B. No. 47287/99, 12/2/2004, § 70).

24. Hukuk sistemimiz açısından, 5271 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmış olup, başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca somut olayda başvurucunun isteğinin üçüncü kişilerin cezalandırılmasıyla, verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkilerinin de ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olduğu ve başvurucunun iddiaları göz önünde bulundurulduğunda hukuk yargılaması açısından bağlayıcı bir etkisi bulunmadığı anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle, Anayasa’nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusunun, Anayasa’da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında yer alan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmakla, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Anayasa’nın 17. ve 20. Maddelerinin İhlal Edildiği İddiası Yönünden

26. Başvurucu, öğretmen olarak görev yaptığı okul idaresi görevlilerince, özel hayatına ait bilgilerin toplandığını, bu bilgilere ve başka bir kısım eylemlere istinaden aleyhinde hukuksuz idari işlemler yapıldığını ve bu suretle kendisine mobbing uygulandığını belirterek, Anayasa’nın 17. ve 20. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya

muameleye tabi tutulamaz.”

28. Anayasa’nın “Özel hayatın gizliliği” kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”

29. Sözleşme’nin “İşkence yasağı” kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimseye işkence veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya ceza uygulanamaz.”

30. Sözleşme’nin “Özel ve aile hayatına saygı hakkı” kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

“(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”

31. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup, bu düzenlemede yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, Sözleşme’nin 8. maddesi çerçevesinde özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlük hakkı ile, bireyin kendisini gerçekleştirme ve kendisine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir (B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

32. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kimseye “işkence”, “eziyet” yapılamayacağı ve kimsenin “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı düzenlenmiş olup, hüküm Sözleşme’nin 3. maddesi kapsamında güvence altına alınmış olan hukuksal çıkarları kapsamaktadır. Belirtilen düzenlemede yer alan ifadeler arasında bir yoğunluk farkı bulunmakta olup, kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin “işkence”, bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin “eziyet”, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 22).

33. Ancak, bir eylemin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda, muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 23). Somut olaydaki veriler ışığında, belirtilen ağırlık eşiğinin altında kalan muamele ve eylemlerin ise, diğer haklar kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

34. AİHM içtihadında da, başvuru konusu iddiaların Sözleşme’nin 3. maddesinin güvence kapsamında yer alması için minimum bir ağırlığa varması gerektiği kabul edilmekte ve acımasız, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele veya cezanın ağır ve kasıt içeren şekli olarak kabul edilen işkencenin, şiddetli acı veya eziyet uygulanması, acının kasıtlı olarak uygulanması ve bilgi almak, cezalandırmak veya korkutmak gibi amaçlı bir muameleyi

içermesi gerektiği benimsenmektedir. Önceden tasarlanarak saatlerce uygulanan ve gerçek yaralar ve en azından ağır fiziki ve ruhsal acılar çektiren muameleler ise insanlık dışı muamele olarak değerlendirilmektedir. Küçük düşürücü muamelenin ise, mağdurlarda korku ve aşağılık duygusu oluşturan, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikte olan muameleleri ifade ettiği kabul etmekte ancak, söz konusu muamelenin amacının ilgili kişiyi küçük düşürmek veya alçaltmak olup olmadığı ve sonuçları itibarıyla mağdurun kişiliğini Sözleşme'nin 3. maddesi ile uyuşmayan bir olumsuzlukta etkileyip etkilemediği üzerinde durulmaktadır (Bkz. Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No. 13134/87, 25/3/1993, § 30; Labita/İtalya, [BD], B. No. 26772/95, 06/04/2000, § 120, Hurtado/İsviçre, B. No. 17549/90, 28/1/ 1994, § 67).

35. Yukarıda yer verilen tespitlerden de anlaşılacağı üzere, doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin, kişinin fiziki ve ruhsal değerlerini etkilemesi ve kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması ve bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırması mümkün olmakla birlikte, belirtilen eylemlerin Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında işkence, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele ve bu kavramların Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen muadilleri olan işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için, mağdurun sübjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir.

36. Belirtilen tespitler ışığında somut olay incelendiğinde, başvurucu tarafından esasen, görev yaptığı okulun yönetim kadrosunda yer alan ve okulda çalıştığı belirtilen kişilerce, kendisinin de eserleriyle iştirak ettiği bir resim sergisinde izinsiz olarak sağlık durumu hakkında sorular sorulduğu, sergiye dâhil olan eserlerinin fotoğraflarının çekildiği, toplanan kişisel bilgilerinin okul idaresine iletilmesi sonucunda hakkında disiplin soruşturması başlatılması suretiyle manevi zarara uğratıldığı ve bu kapsamda Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla başvuruda bulunulduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu tarafından iddia edilen eylemlerin fiziksel ve manevi etkileri, süresi ve yoğunluk derecesi gibi unsurların değerlendirilmesi neticesinde; başvurucunun da iştirak ettiği bir resim sergisinde, resimlerinin fotoğraflanması ve sağlık durumu hakkında sorular sorulmasının sistematik bir muamele tarzına işaret etmeyip münferit hadiselerden ibaret olduğu anlaşılmaktadır. Belirtilen eylemlerin kişilik haklarını ihlal ederek, başvurucu üzerinde fiziki ve ruhsal etkilerinin olması mümkün olmakla birlikte, özellikle kamu görevlisi olan başvurucu hakkında bir disiplin soruşturması yürütülmesinin, muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından, başvurucunun yaşı ve mesleki statüsü de nazara alındığında, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez.

37. Başvurucu tarafından ayrıca, mobbing teşkil ettiği iddia edilen eylemler kapsamında, özel yaşamına ait unsurların sorgulandığı ve bu alana ait bilgilerin elde edilerek kullanıldığı belirtilmektedir. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında yer alan özel yaşamın gizliliği hakkı kapsamında korunan hukuksal çıkarlardan biri de bireyin mahremiyet hakkı olup, bireyin kendisine ilişkin herhangi bir bilginin, kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması, bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılamaması ve rızası hilafına kullanılamaması, kısaca bu bilgilerin mahrem kalması konusunda menfaati bulunmaktadır.

38. Belirtilen nedenlerle başvurucunun şikâyetinin, özel yaşamın gizliliği ve maddi ve manevi varlığın korunması hakları ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci

fıkrası ve 20. maddesinin kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

39. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"… Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

40. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir"

41. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (B. No. 2012/1027, 20, 12/2/2013, §§ 19–20; B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 26).

42. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralı ne kesin ne şeklî olarak uygulanabilir bir kural olup, bu kurala riayetin denetlenmesinde münferit başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (B. No. 2013/2355, 7/11/2013, § 28; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İlhan /Türkiye, B. No. 22277/93, 27/7/2000, §§ 56–64).

43. Bireyin fiziksel ve zihinsel bütünlüğü, Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen "maddi ve manevi varlık" kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığının bir parçası olan fiziksel ve zihinsel bütünlüğe keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, tüm müdahale türleri açısından mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Belirtilen haksız müdahalelere karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Ancak hukukumuz açısından, mobbing teşkil eden ve psikolojik taciz, şiddet ve yıldırma türünden davranış grubu olarak kabul edilen ve somut başvuruya konu eylemlere benzer eylemlerin içinde ceza hukuku anlamında suç teşkil eden fiillerin yer alması durumunda, bu alandaki yaptırımlara tabi tutulma olanağı bulunmakla beraber, özel hukuk anlamında bu tür fillerin tazminat davasına konu edilebildiği görülmektedir. Yargı kararları nazara alındığında, belirtilen tazmin imkanının, kişinin kamu görevlisi veya özel hukuka tabi bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde görev yapması nazara alınarak, hem idari yargı hem de adli yargı alanında yer alan yargısal makamlarca sağlandığı anlaşılmaktadır (Y.H.G.K. 25/9/2013 tarih ve E.2012/9-1925, K.2013/1407; Danıştay 8. Dairesi 16/4/2012

tarih ve E.2008/10606, K.2012/1736). Dolayısıyla bir bireyin, somut başvuruda belirtilen fiillere benzer eylemler vasıtasıyla fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla daha etkin bir giderim sağlaması mümkündür (B. No. 2013/1123, 2/10/2013, § 35). Ayrıca, belirtilen müdahale biçiminin içerisinde, kişinin mahremiyet alanına dâhil olan bilgilerin, kendi rızası olmaksızın açıklanması, yayılması, bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılması ve rızası hilafına kullanılması, kısaca bu bilgilerin mahrem kalması konusundaki birey menfaatine aykırı eylem ve davranışların bulunması da mümkündür.

44. Hukuka veya sözleşmeye aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk, ceza hukuku alanında suç olarak adlandırılan insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamaktadır. Bir eylemin suç teşkil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemektedir. Ayrıca, ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluğun istisnai nitelik taşımasına rağmen, kasten veya taksirle başkalarına verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olduğu, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulandığı ve hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, hukuk sistemimizde ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kaldırılırken, hukuki sorumluluk alanındaki tazmin yükümlülüğünün asıl gayesinin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında, özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır.

45. Başvuruya konu olayda, başvurucu tarafından görev yaptığı okulun yönetim kadrosunda yer alan ve okulda çalıştığı belirtilen şüpheliler hakkında, kendisinin de eserleriyle iştirak ettiği bir resim sergisinde izinsiz olarak sağlık durumu hakkında sorular sorulduğu, sergiye dahil olan eserlerinin fotoğraflarının çekildiği, toplanan kişisel bilgilerinin okul idaresine iletilmesi sonucunda hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı, belirtilen işlem ve başka bir takım hukuksuz işlemler yapılmak suretiyle idarece kendisine mobbing uygulandığı belirtilerek suç duyurusunda bulunulduğu, yürütülen soruşturma sonucunda şüpheliler hakkındaki evrakın işlemden kaldırılmasına karar verildiği, ancak başvurucu tarafından somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

46. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, fiziksel ve zihinsel bütünlüğe ve mahremiyet alanına ait unsurlara karşı yapıldığı iddia edilen müdahaleler ile ilgili olarak, başvurucu tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu nazara alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için etkili başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

47. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne ve mahremiyet alanına ait unsurlara karşı yapıldığı iddia edilen müdahaleler ile ilgili olarak yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulduğu ve somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının “konu bakımından yetkisizlik”,

2. Anayasa’nın 17. ve 20. maddelerinin ihlal edildiğine yönelik iddialarının “başvuru yollarının tüketilmemesi”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN COŞKUNER

B. No: 2013/4785 | Karar tarihi: 15.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/4785

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN COŞKUNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/4785)

Karar Tarihi: 15/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Hakan COŞKUNER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 22/3/2005 tarihinde İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı vekalet alacağının tahsili davası sonunda faize hükmedilmediğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/6/2013 tarihinde İstanbul 5. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 8/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Birinci Bölümün 29/1/2014 tarihli ara kararı gereğince, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 28/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 22/3/2005 tarihinde Fatih 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde, H.G. aleyhine açtığı alacak davasında, davalının vekili olarak katıldığı davada sebepsiz olarak vekaletten azledildiğini, vekâlet ücretinin ödenmediğini ileri sürerek, 10.189 TL vekâlet ücretinin tahsilini talep etmiştir.

8. Davalı, karşı davasında, başvurucunun vekâlet sözleşmesine aykırı hareket ettiğini ileri sürerek tazminat isteminde bulunmuştur.

9. Davalı H.G.'nin yargılama sırasında vefat etmesi üzerine mirasçıları davaya devam etmişlerdir.

10. Fatih Adliyesinin kapatılması üzerine yargılamaya, İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edilmiştir.

11. Mahkemece, 11/12/2012 tarih ve E.2005/61, K.2012/485 sayılı kararla; başvurucunun vekâlet sözleşmesinin gereklerine uygun olarak vekâlet görevini yaptığı sırada haksız olarak vekâletten azledildiği, azil tarihine kadar vekâlet ücretine hak kazandığı gerekçesiyle asıl davanın kısmen kabulüne, 10.023 TL vekâlet ücreti alacağının davalılardan tahsiline, karşı davanın reddine karar verilmiştir.

12. Davalıların temyizi üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 16/4/2013 tarih ve E.2013/7697, K.2013/9685 sayılı ilamıyla karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere hüküm onanmıştır.

13. Başvurucu, 25/5/2013 tarihinde Yargıtay onama kararını öğrendiğini bildirmiştir.

14. Başvurucu, 24/6/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

16. 19/3/1969 tarih ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun 164. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Avukatlık ücreti, avukatın hukukî yardımının karşılığı olan meblâğı veya değeri ifade eder.”

17. 1136 sayılı Kanun’un 168. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Avukatlık ücretinin takdirinde, hukukî yardımın tamamlandığı veya dava sonunda hüküm verildiği tarihte yürürlükte olan tarife esas alınır.”

18. 1136 sayılı Kanun’un 174. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“Avukatın azli halinde ücretin tamamı verilir. Şu kadar ki, avukat kusur veya ihmalinden

dolayı azledilmiş ise ücretin ödenmesi gerekmez.”

19. 11/2/1959 tarih ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu’nun “Vekile ve kanuni mümessile tebligat” kenar başlıklı 11. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır. Vekil birden çok ise bunlardan birine tebligat yapılması yeterlidir. Eğer tebligat birden fazla vekile yapılmış ise, bunlardan ilkine yapılan tebliğ tarihi asıl tebliğ tarihi sayılır. Ancak, Ceza Muhakemeleri Usulu Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümleri saklıdır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/6/2013 tarih ve 2013/4785 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, vekâlet görevini yaptığı sırada haksız olarak vekâletten azledildiğini ve vekâlet ücretinin ödenmediğini, 22/3/2005 tarihinde İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davası sonunda 11/12/2012 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne karar verildiğini ancak faize hükmedilmediğini, kararın Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 16/4/2013 tarihinde onandığını, yargılamanın 8 yıl sürdüğünü ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

B. Değerlendirme

22. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davası sonunda faize hükmedilmediğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Başvurucunun anılan iddiaları ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

23. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

24. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

25. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, “ikincil nitelikte bir kanun yolu” olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

26. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

27. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne

uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

28. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

29. Başvuru konusu olayda, başvurucu, İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davası sonunda 11/12/2012 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne karar verildiğini ancak faize hükmedilmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Başvurucu, İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada 10.189,00 TL'nin tahsilini talep etmiş, faiz isteminde bulunmamıştır. Mahkemece yapılan yargılama sonunda, 11/12/2012 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne, 10.023,00 TL'nin davalılardan tahsiline karar verilmiş, faize hükmedilmemiştir. Anılan kararı davalılar temyiz etmişler, başvurucu temyiz talebinde bulunmamıştır. Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 16/4/2013 tarihinde karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere hüküm onanmıştır.

31. Başvurucu bu şekilde, Anayasa Mahkemesi önünde ileri sürdüğü ihlal iddialarını, Derece Mahkemesinde ve temyiz safhasında ileri sürmediği için, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmemiştir.

32. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

33. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Başvurucu, sebepsiz olarak vekâletten azledilmesi ve vekâlet ücretinin ödenmemesi üzerine, vekâlet ücretinin ödenmesi amacıyla açtığı alacak davasının, makul olmayan bir sürede tamamlandığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B.

No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

36. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

37. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

38. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

39. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

40. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

41. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

42. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

43. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

44. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

45. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, sebepsiz olarak vekâletten azledilme ve vekâlet ücretinin ödenmemesi üzerine, vekalet ücretinin ödenmesi amacıyla açılan alacak davasında, 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

46. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 22/3/2005 tarihidir.

47. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

48. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

49. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusu, sebepsiz olarak vekâletten azledilme ve vekâlet ücretinin ödenmemesi nedeniyle vekâlet ücretinin tahsili istemine ilişkindir. Mahkemece, 22/3/2005 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, yargılama sürecinde birçok duruşma yapılmış olup, belirtilen celseler arasında genellikle 2,5 aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmıştır.

50. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvurucunun, Fatih 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde 22/3/2005 tarihinde açtığı dava sonrasında Mahkemece, 28/3/2005 tarihinde tensip zaptı düzenlenmiştir. Dava dilekçesinin davalıya tebliğinden sonra, davalı taraf karşı dava açmıştır. Davacı ve karşı davacının delilleri toplanmış, başvurucunun vekil olarak takip ettiği Fatih 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin dava dosyası ile icra takip dosyaları incelenmiştir.

51. Başvurucu vekili, 1/12/2005 tarihli vekaletnamesini Mahkemeye sunmuş, vekaletnamenin süreli verildiği, 1 Aralık 2006 tarihi mesai bitimine kadar geçerli olduğunun vekâletnamede belirtildiği anlaşılmıştır.

52. 27/3/2007 tarihli duruşmada tarafların alacaklarının olup olmadığı ve miktarının belirlenmesi amacıyla bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. 3/10/2007 tarihinde rapor okunmuş ve taraflara raporu incelemeleri için süre verilmiştir. Tarafların rapora itiraz etmeleri üzerine 4/12/2007 tarihinde İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden üç kişilik bilirkişi isim listesi istenilmesine karar verilmiştir.

53. 20/2/2008 tarihli duruşmada, karşı davacının vefat etmesi nedeniyle veraset ilamının ve vekâletnamenin sunulması için karşı davacı vekiline süre verildiği anlaşılmıştır.

54. 23/7/2008 tarihli duruşmada, tarafların alacakları olup olmadığı ve miktarının tespiti amacıyla yeniden bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. 7/7/2009 tarihinde rapor okunmuş ve taraflara incelemeleri için süre verilmiş, iki rapor arasında çelişki

görüldüğünden, 25/11/2010 tarihli duruşmada yeniden rapor alınması yönünde hüküm kurulmuştur.

55. Mahkeme hâkiminin emekli olması nedeniyle 26/1/2010, 19/3/2010, ve 14/5/2010 tarihli duruşmalarda dava dosyasının incelemeye alındığı anlaşılmıştır.

56. 2011 yılında Fatih Adliyesinin kapanmasından sonra yargılamaya İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edilmiştir.

57. Bilirkişi raporunun gelmesinden sonra, 16/2/2012 tarihinde ek rapor alınmasına karar verilmiş, 18/10/2012 tarihinde rapor gelmiş, Mahkemece dosya incelemeye alınmış ve 11/12/2012 tarihli duruşmada davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

58. Davalıların temyizi üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 16/4/2013 tarihinde hüküm onanmıştır.

59. Yargılama süresince başvurucunun mazeret bildirerek katılmadığı duruşmaların bulunduğu, ancak aynı duruşmaların bir kısmına karşı davacının da katılmadığı veya bilirkişi raporlarının beklendiği anlaşılmış olup, yargılama sürecinin uzunluğu dikkate alındığında, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

60. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın konusu ve taraf sayısı dikkate alındığında karmaşık bir niteliğe sahip olmadığı, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, yazılı yargılama usulünde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

61. Başvuruya konu yargılama sürecine bütün olarak bakıldığında, davanın açıldığı 22/3/2005 tarihinden itibaren, Yargıtay 13. Hukuk Dairesince onama tarihi olan 16/4/2013 tarihine kadar 8 yıl 1 ay 24 gün devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

62. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

63. Başvurucu, 100.000,00 TL maddi ve manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

64. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

65. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun

maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

66. Başvurucunun, sebepsiz olarak vekâletten azledilmesi üzerine vekâlet ücretinin ödenmesi amacıyla açtığı alacak davası, makul olmayan bir süre olan 8 yıl 1 ay 24 gün sonra sonuçlanmıştır. Dolayısıyla uyuşmazlığın niteliği ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurulduğunda başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

67. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun;

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası yönünden “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan ve 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKADİR BOLLUK

B. No: 2013/5278 | Karar tarihi: 15.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5278

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKADİR BOLLUK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5278)

Karar Tarihi: 15/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Abdulkadir BOLLUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında yapılan ceza yargılamasında uzun süre tutuklu kalması, yargılamanın uzun sürmesi ve derece mahkemesinin mahkûmiyet kararının hakkaniyete aykırı olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/7/2013 tarihinde İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 8/1/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun 18/6/2006 tarihinde diğer iki kişi ile birlikte uyuşturucu madde ticareti yapmak suçunu işlediği iddiasıyla 28/6/2006 tarihinde hakkında yakalama kararı verilmiş ve yakalama emri çıkartılmıştır.

6. Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığının 1/5/2008 tarihli iddianamesiyle başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

7. Üsküdar 3. Ağır Ceza Mahkemesi, 7/5/2008 tarihinde tensip zaptını hazırlamış ve ilk celse 29/7/2008 tarihinde yapılmıştır. Başvurucu, 10/6/2010 tarihinde yakalanmış ve aynı gün Mahkemede yapılan duruşmanın 9. celsesinde savunması alınarak tutuklanmıştır.

8. Başvurucu, Üsküdar 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/12/2010 tarihli kararı ile uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan 9 yıl hapis ve 4.800,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 19/4/2013 tarihli ilamı ile ilk derece mahkemesinin kararı onanmıştır.

B. İlgili Hukuk

10. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/7/2013 tarih ve 2013/5278 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan hakkında açılan ceza davasında uzun süre tutuklu kaldığını, yargılamanın uzun sürdüğünü ve derece mahkemesinin mahkûmiyet kararının hakkaniyete aykırı ve adil olmadığını bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği Şikâyeti Yönünden

13. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

15. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

17. Somut başvurunun dayanaklarından birini oluşturan makul sürede yargılanma hakkı, adil yargılanma hakkının kapsamına dâhildir. Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesi de, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

18. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

19. Makul süre incelemesinde; yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması; tarafların genel olarak yargılama sürecindeki tutumu, yargılama sürecinin uzamasındaki etkisi ve usuli haklarını kullanırken gereken dikkat ve özeni gösterip göstermedikleri; yargı makamları yanında dava süreciyle ilgili kamu gücü kullanan tüm devlet organlarına atfedilebilir yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden kaynaklanan bir gecikme olup olmadığı ve yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilip gösterilmediği; başvurucu için hukuki korumanın bir an önce gerçekleştirilmesindeki yararının ne olduğu gibi davanın niteliği ve niceliğine ilişkin birçok hususun birlikte değerlendirilerek karar verilmesi gerekmektedir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 58).

20. Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede, ilgili makamların tutumunun da göz önünde bulundurulması gerekir. Bu kapsamda sadece yargı makamları değil, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı incelenmelidir. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Anayasa'nın 36. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini gerektirir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), ulusal mahkemelerin yasal süreye riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetlemenin görevi olmadığını belirterek davaların "makul süre" içerisinde tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele almakta ve bu sürenin Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasına fıkrasına uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır. (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Çalık/Türkiye, B. No: 3675/07, 31/8/2010; Dildirim ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 42927/10, 12/3/2013).

22. Başvuru konusu olayda, başvurucunun 18/6/2006 tarihinde işlediği iddia edilen uyuşturucu madde ticareti suçu nedeniyle başvurucu hakkında 28/6/2006 tarihinde yakalama kararı verilmiş ve 1/5/2008 tarihli iddianameyle kamu davası açılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, 7/5/2008 tarihinde tensip zaptını hazırlamış ve ilk celse 29/7/2008 tarihinde yapılmıştır. Başvurucu, 9. celsenin yapıldığı 10/6/2010 tarihinde yakalanmış ve aynı tarihte savunması alınarak tutuklanmıştır. Başvurucunun savunmaları doğrultusunda yeni ara kararlar veren Mahkeme 12. celsenin yapıldığı 7/12/2010 tarihinde başvurucunun

uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan 9 yıl hapis ve 4.800,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 19/4/2013 tarihli ilamı ile ilk derece mahkemesinin kararı onanmıştır. Bu durumda iki dereceli yargılama sisteminde davanın yaklaşık 7 yıl sürdüğü anlaşılmaktadır.

23. Buna karşın yaklaşık 7 yıl süren yargılama sürecinde başvurucunun suçtan sonra kaçması nedeniyle hakkında yakalama emri çıkartılmış ve başvurucu ancak 10/6/2010 tarihinde yakalanabilmiş ve savunması alınmıştır. Bu tarihten sonra duruşmada üç celse daha yapılmış ve Mahkeme, 7/12/2010 tarihinde kararını vermiştir. Başvurucu yakalandıktan sonra yapılan iki celse Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına yazılan müzekkere cevabı beklenmiş, son celsede ise sanık ve müdafilerine savunmalarını hazırlamaları için süre verilmiştir.

24. Başvurucu yakalandıktan sonra İlk Derece Mahkemesinde yargılama 5 ay 27 gün sürmüştür. İlk derece Mahkemesinin kararını verdiği tarihten Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 19/4/2013 tarihli onama kararına kadar geçen süre ise 2 yıl 4 ay 12 gün olarak gerçekleşmiştir. Başvurucunun yakalandığı tarihten Yargıtayın onama tarihine kadar geçen süre ise 2 yıl 10 ay 9 gün olarak gerçekleşmiştir.

25. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

26. Somut olayda, başvuruya konu uyuşturucu madde ticareti suçundan yapılan ceza yargılamasında ilk derece mahkemesi ve temyiz mahkemesinin tutumlarının özel bir karmaşıklık göstermediği, yargılamanın iki dereceli mahkeme önünde toplam 7 yıl sürdüğü tespit edilmiştir. Buna karşın başvurucunun yakalanmasından sonra derece mahkemesi önündeki yargılamanın yaklaşık 6 ayda, temyiz sürecinin yaklaşık 2 yıl 4 ayda tamamlandığı, bu durumda yargılamanın uzamasında duruşmalara gelmeyen başvurucunun yakalanmasının beklenmesinin en önemli etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında ilk derece ve Yargıtaydaki yargılama sürecinde başvurucunun haklarını ihlal edecek şekilde gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun makul süreyi aştığını ileri sürdüğü yargılamasının uzunluğu konusunda açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kararın Adil Olmadığı İddiası Yönünden

28. Başvurucu, derece mahkemesinin mahkûmiyet kararının hakkaniyete aykırı ve adil olmadığını ileri sürmüştür.

29. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

30. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

31. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, § 26, 12/2/2013).

32. Somut olayda başvurucu, aracında ele geçirilen kokain maddesini satmak amacıyla bulundurduğu gerekçesiyle toplam 9 yıl hapis ve adli para cezası ile cezalandırılmıştır. Başvurucu, mahkûmiyet kararının objektif ve somut kriterlere dayanmadığını ileri sürmüş, yargılamanın adilliğine ilişkin başka bir şikâyette de bulunmamıştır.

33. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası ve açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz bir şekilde keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığı Şikâyeti Yönünden

35. Başvurucu, uzun süre tutuklu kalması nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

37. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkemenin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

38. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çekişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği

gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, başvuru yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

39. Ancak başvurucu hali hazırda tahliye olmuş ya da hakkında ilk derece mahkemesinde hüküm kurulmuş ise bireysel başvuru açısından talebi, hukuka aykırılığın tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından da varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

40. Ne var ki başvurunun kabul edilebilmesi için ihlal iddiasına dayanak teşkil eden nihai işlem veya kararların 23/9/2012 tarihinden evvel kesinleşmemiş olmaları da gerekmektedir. Nihai işlem veya kararların anılan tarihten önce kesinleştikleri tespit edildiği takdirde ilgili şikâyetler bakımından başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 32).

41. Ancak kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla da tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek AİHM, gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Sözleşme'nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca "mahkûmiyet sonrası tutma" olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Solmaz/Türkiye, 27561/02, 16/1/2007, §§ 23-24; Şahap Doğan/Türkiye, 29361/07, 27/5/2010, § 26). Aynı yaklaşım Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından da benimsenmektedir. Kurul, 12 Nisan 2011 tarih ve E.2011/1-51, K.2011/42 sayılı kararında, "hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmakla sanığın atılı suçu işlediği yerel mahkeme tarafından sabit görülmekte ve bu aşamadan sonra tutukluluğun dayanağı mahkûmiyet hükmü olmaktadır." gerekçesiyle, temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil edilmeyeceğine karar vermiştir (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

42. Somut olayda başvurucu 10/6/2010 tarihinde Üsküdar 3. Ağır Ceza Mahkemesince tutuklanmış, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararını verdiği 7/12/2010 tarihinde tutukluluk hali bu anlamda sona ermiştir. Kararla birlikte başvurucuya isnat olunan suç sabit görülerek 9 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmedilmiştir.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "tutukluluğun makul süreyi aştığı" yönündeki şikâyetine konu olayda tutuklamaya ilişkin nihai kararın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce verildiği anlaşıldığından başvurunun "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar

verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksunluk”,

2. Kararın adil olmadığı iddiası yönünden “açıkça dayanaktan yoksunluk”,

3. Tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiası yönünden “zaman bakımından yetkisizlik”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

REMZİ İSPİR

B. No: 2013/5521 | Karar tarihi: 15.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5521

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

REMZİ İSPİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5521)

Karar Tarihi: 15/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Remzi İSPİR

Vekili : Av. Ruşen İSPİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu vekili tarafından 18/7/2013 tarihinde Kahramanmaraş Adalet Komisyonu Başkanlığı vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 8/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu hakkında 23/7/2003 tarihinde işlediği iddia edilen nitelikli dolandırıcılık suçundan cezalandırılması için Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığınca 2005 yılında kamu davası açılmıştır. Başvurucu hakkındaki dava Kahramanmaraş Ağır Ceza Mahkemesinin 2005/10 Esas sayılı dava dosyasında görülmüştür.

6. Kahramanmaraş Ağır Ceza Mahkemesinin 20/3/2006 tarihli kararı ile başvurucunun 2 yıl 1 ay hapis ve 100 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

7. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 1/11/2010 tarihli ilamı ile ilk derece mahkemesinin kararı onanmış ve karar kesinleşmiştir.

8. Başvurucu, 25/4/2013 tarihli dilekçe ile 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi uyarınca itiraz yoluna gitmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına başvuruda bulunmuştur.

9. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 11/6/2013 tarihli kararı ile Kahramanmaraş Ağır Ceza Mahkemesinin kararına itirazı gerektirecek maddi ve hukuki sebepler bulunmadığı gerekçesi ile talebi reddetmiştir.

10. Karar başvurucuya 26/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

11. 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 5/2/2014 tarih ve 2013/5521 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

14. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında herkesin, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabileceği hükmüne yer verilmiştir.

15. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

16. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesinin yetkisinin zaman bakımından başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenlemeler karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir. (B. No: 2012/51,

25/12/2012, § 18)

17. Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında 23/7/2003 tarihinde işlediği iddia edilen nitelikli dolandırıcılık suçundan dolayı Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığınca kamu davası açılmıştır. Kahramanmaraş Ağır Ceza Mahkemesinin 20/3/2006 tarihli kararı ile başvurucunun hapis ve adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 1/11/2010 tarihli ilamı ile ilk derece mahkemesinin kararı onanmış ve karar kesinleşmiştir. Başvurucu bu kez 25/4/2013 tarihli dilekçe ile 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi uyarınca itiraz yoluna gitmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına başvuruda bulunmuştur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 11/6/2013 tarihli kararı ile Kahramanmaraş Ağır Ceza Mahkemesinin kararına itirazı gerektirecek maddi ve hukuki sebepler bulunmadığı gerekçesi ile talebi reddetmiştir.

18. Ceza yargılamasında tüketilmesi gereken son başvuru yolu temyiz aşaması olup, temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı itiraz yolu, 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi gereğince Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınmıştır. Dolayısıyla başvurucunun itiraz yoluna gidilmesi istemi, sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Bu kapsamda yapılan başvurular bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmediğinden, bu yola gidilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır (B. No: 2013/2001, 16/5/2013, § 18).

19. Somut olayda başvuru yolları 1/11/2010 tarihinde Yargıtay 11. Ceza Dairesinin Kahramanmaraş Ağır Ceza Mahkemesinin kararını onaması ile tüketilmiştir. Bu tarih ise Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden öncedir.

24. Açıklanan nedenlerle, olayda başvuru yollarını tüketen nihai kararın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce verildiği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ASLI KIRMIZI DEMİRSEREN

B. No: 2013/5680 | Karar tarihi: 15.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5680

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASLI KIRMIZI DEMİRSEREN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5680)

Karar Tarihi: 15/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Aslı KIRMIZI DEMİRSEREN

Vekili : Av. Metin İRİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, öğretmen olarak görev yaptığı okul idaresi tarafından sistematik olarak aşağılayıcı muamelelere, eylemlere ve idari soruşturmalara maruz bırakılmak suretiyle kendisine mobbing uygulanması, belirtilen eylemler nedeniyle yaptığı suç duyurusu üzerine şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi ve yapılan soruşturmanın adil olmaması nedeniyle, Anayasa'nın 17. maddesinde tanımlanan maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitiyle yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/7/2013 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölümün İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından

yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde belirtildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu öğretmen olarak görev yapmaktadır.

6. Başvurucu tarafından İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına verilen dilekçe ile görev yaptığı okulun yönetim kadrosunda yer alan kişilerce, haksız isnat ve iddialarla hakkında disiplin soruşturmaları açtıkları, belirtilen soruşturmalardaki yanlı tutumları ile kendisini sürekli küçük düşürdükleri ve mobbing uygulamak suretiyle manevi olarak ağır acı ve ızdırap çekmesine neden oldukları belirtilerek suç duyurusunda bulunulmuştur.

7. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 28/3/2013 tarih ve S.2013/19408 sayılı kararı ile, idareci ve denetmen olarak görev yapan şüphelilerin başvurucu hakkındaki iddiaların soruşturulması amacıyla görevleri gereği disiplin soruşturması yaptıkları, bu eylemlerinin görevi kötüye kullanma olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı, başvurucunun hakkında açılan disiplin soruşturmasına karşı yasal yollara başvurmasının mümkün olduğu ve suçun unsurlarının oluşmadığı belirtilerek, şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

8. Başvurucu tarafından belirtilen karara karşı yapılan itiraz, Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/5/2013 tarih ve 2013/348 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

9. Ret kararı 9/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu tarafından hakkında haksız disiplin soruşturmaları açıldığı ve bu soruşturmalar sırasında taraflı bir tutum sergilendiği iddia edilmiş olmakla beraber, belirtilen hususa ilişkin herhangi bir belge sunulmadığı anlaşılmaktadır.

B. İlgili Hukuk

11. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 172. ve 173. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/7/2013 tarih ve 2013/5680 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, öğretmen olarak görev yaptığını, görev yaptığı okulun yönetim kadrosunda yer alan şahıslarca sürekli iletişimine, sağlığına, sosyal ilişkilerine, sosyal konumuna, mesleki ve özel yaşamına yönelik saldırılara maruz kaldığını, hakkında asılsız iddialara istinaden disiplin soruşturmaları açılarak, bu soruşturmalar kapsamında gerçeğe aykırı bilgiler verilerek yanlı bir tutum sergilendiğini ve böylece kendisinin iletişimi sorunlu biri olarak gösterilerek, iletişimden dışlanmaya ve idarecilerle yaptığı görüşmelerde hakaretlere maruz kaldığını, bu şekilde yürütülen sistemli eylem ve işlemlerle mobbinge maruz bırakıldığını, bu hususun İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalının 19/11/2012 tarihli raporunda yer verilen, başvurucuda belirlenen travma sonrası stres bozukluğu ve anksieteli major depresyon klinik tanılarının başvurucunun aktarmış olduğu işyerinde yaşadığı psikolojik taciz ve yıldırma davranışları öyküsü ile uyumlu olduğu yönündeki tespitlerle de doğrulandığını, belirtilen eylemler nedeniyle yaptığı suç duyurusu

üzerine şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, karara karşı yaptığı itirazın da reddedildiğini, belirtilen kararların gerekçesiz olduğunu ve bu kapsamda yapılan soruşturmanın adil olmadığını beyan ederek, Anayasa'nın 17. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

14. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının S.2013/19408 sayılı dosyası kapsamında yaptığı şikâyet sonucunda eksik incelemeye ve hatalı değerlendirmeye dayalı olarak şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini ve belirtilen karar ile itiraz üzerine verilen Mahkeme kararının gerekçesiz olduğunu belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

16. 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un, "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

17. Anılan Anayasa ve Kanun hükmüne göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

18. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

19. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. …."

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "Adil

yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 38).

21. Sözleşme’nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin “medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların” ve bir “suç isnadının” esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu ifadeden, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır (B. No. 2012/917, 16/4/2013, § 21).

22. Bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler, adil yargılanma hakkının koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medenî hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir (B. No. 2013/1845, 7/11/2013, § 37; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Perez/Fransa, B. No. 47287/99, 12/2/2004, § 70).

23. Hukuk sistemimiz açısından, 5271 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmış olup, başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca somut olayda başvurucunun isteğinin üçüncü kişilerin cezalandırılmasıyla, verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkilerinin de ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olduğu ve başvurucunun iddiaları göz önünde bulundurulduğunda hukuk yargılaması açısından bağlayıcı bir etkisi bulunmadığı anlaşılmaktadır.

24. Açıklanan nedenlerle, Anayasa’nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusunun, Anayasa’da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında yer alan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmakla, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Anayasa’nın 17. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası Yönünden

25. Başvurucu, öğretmen olarak görev yaptığı okul idaresi görevlilerince, sistematik olarak aşağılayıcı muamelelere, eylemlere ve idari soruşturmalara maruz bırakılmak suretiyle kendisine mobbing uygulandığını belirterek, Anayasa’nın 17. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

26. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

27. Sözleşme’nin “İşkence yasağı” kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimseye işkence veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya ceza uygulanamaz.”

28. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

29. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup, bu düzenlemede yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlük hakkı ile, bireyin kendisini gerçekleştirme ve kendisine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir (B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

30. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kimseye "işkence", "eziyet" yapılamayacağı ve kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı düzenlenmiş olup, hüküm Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında güvence altına alınmış olan hukuksal çıkarları kapsamaktadır. Belirtilen düzenlemede yer alan ifadeler arasında bir yoğunluk farkı bulunmakta olup, kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin "işkence", bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin "eziyet", küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 22).

31. Ancak, bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda, muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 23). Somut olaydaki veriler ışığında, belirtilen ağırlık eşiğinin altında kalan muamele ve eylemlerin ise, diğer haklar kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

32. AİHM içtihadında da, başvuru konusu iddiaların Sözleşme'nin 3. maddesinin güvence kapsamında yer alması için minimum bir ağırlığa varması gerektiği kabul edilmekte ve acımasız, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele veya cezanın ağır ve kasıt içeren şekli olarak kabul edilen işkencenin, şiddetli acı veya eziyet uygulanması, acının kasıtlı olarak uygulanması ve bilgi almak, cezalandırmak veya korkutmak gibi amaçlı bir muameleyi içermesi gerektiği benimsenmektedir. Önceden tasarlanarak saatlerce uygulanan, fiziksel yaralanmaya sebep olan, en azından ağır fiziki ve ruhsal acılar çektiren muameleler ise insanlık dışı muamele olarak değerlendirilmektedir. Küçük düşürücü muamelenin ise, mağdurlarda korku ve aşağılık duygusu oluşturan, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikte olan muameleleri ifade ettiği kabul etmekte ancak, söz konusu muamelenin amacının ilgili kişiyi küçük düşürmek veya alçaltmak olup olmadığı ve sonuçları itibarıyla mağdurun kişiliğini Sözleşme'nin 3. maddesi ile uyuşmayan bir olumsuzlukta etkileyip etkilemediği üzerinde durulmaktadır (Bkz. Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No. 13134/87, 25/3/1993, § 30; Labita/İtalya, [BD], B. No. 26772/95, 06/04/2000, § 120, Hurtado/İsviçre, B. No. 17549/90,

28/1/ 1994, § 67).

33. Yukarıda yer verilen tespitlerden de anlaşılacağı üzere, doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin, kişinin fiziki ve ruhsal değerlerini etkilemesi ve kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması ve bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırması mümkün olmakla birlikte, belirtilen eylemlerin Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında işkence, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele ve bu kavramların Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen muadilleri olan işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için, mağdurun sübjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir.

34. Belirtilen tespitler ışığında somut olay incelendiğinde, başvurucu tarafından esasen, görev yaptığı okulun yönetim kadrosunda yer alan kişilerce, haksız isnat ve iddialarla hakkında disiplin soruşturmaları açıldığı, belirtilen soruşturmalardaki yanlı tutum ve davranışlar nedeni ile küçük düşürülmek suretiyle manevi zarara uğratıldığı ve bu kapsamda Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla başvuruda bulunulduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu tarafından iddia edilen eylemlerin fiziksel ve manevi etkileri, süresi ve yoğunluk derecesi gibi unsurların değerlendirilmesi neticesinde; başvurucu hakkında açılan disiplin soruşturmasında haklarında şikayette bulunduğu müfettişlerce ifadesinin alınması, öğrenci bilgilerinin e-okul sistemine girilmesi hususunda okul idaresiyle anlaşmazlık yaşanması, sınav notlarının eksik düzenlenmesi nedeniyle uyarılması, bir öğrenci velisiyle ilgili sorunu okul idaresine aktarmasına rağmen çözüm bulunmaması, okulda takip edilen kaynakların temini ile ilgili toplantıda okul müdürü tarafından yüksek sesle uyarılması ve sorunlu olduğunu tespit ettiği öğrencinin sınıf değişikliğine ilişkin talebinin okul idaresince karşılanmaması şeklindeki eylem ve davranışların münferit hadiselerden ibaret olduğu anlaşılmaktadır. Belirtilen eylemlerin kişilik haklarını ihlal ederek, başvurucu üzerinde fiziki ve ruhsal etkilerinin olması mümkün olmakla birlikte, özellikle kamu görevlisi olan başvurucu hakkında bir disiplin soruşturması yürütülmesinin ve görev yerinin değiştirilmesinin, muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından, başvurucunun yaşı ve mesleki statüsü de nazara alındığında, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez.

35. Bu nedenle başvurucunun şikâyetinin, maddi ve manevi varlığın korunması hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

36. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"… Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

37. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir"

38. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan

işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (B. No. 2012/1027, 20, 12/2/2013, §§ 19–20; B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 26).

39. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralı ne mutlak ne şeklî olarak uygulanabilir bir kural olup, bu kurala riayetin denetlenmesinde münferit başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (B. No. 2013/2355, 7/11/2013, § 28; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İlhan /Türkiye, B. No. 22277/93, 27/7/2000, §§ 56–64).

40. Bireyin fiziksel ve zihinsel bütünlüğü, Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen "maddi ve manevi varlık" kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığının bir parçası olan fiziksel ve zihinsel bütünlüğe keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, tüm müdahale türleri açısından mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Belirtilen haksız müdahalelere karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Ancak hukukumuz açısından, mobbing teşkil eden ve psikolojik taciz, şiddet ve yıldırma türünden davranış grubu olarak kabul edilen ve somut başvuruya konu eylemlere benzer eylemlerin içinde ceza hukuku anlamında suç teşkil eden fiillerin yer alması durumunda, bu alandaki yaptırımlara tabi tutulma olanağı bulunmakla beraber, özel hukuk anlamında bu tür fillerin tazminat davasına konu edilebildiği görülmektedir. Yargı kararları nazara alındığında, belirtilen tazmin imkanının, kişinin kamu görevlisi veya özel hukuka tabi bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde görev yapması nazara alınarak, hem idari yargı hem de adli yargı alanında yer alan yargısal makamlarca sağlandığı anlaşılmaktadır (Y.H.G.K. 25/9/2013 tarih ve E.2012/9-1925, K.2013/1407; Danıştay 8. Dairesi 16/4/2012 tarih ve E.2008/10606, K.2012/1736). Dolayısıyla bir bireyin, somut başvuruda belirtilen fiillere benzer eylemler vasıtasıyla fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlaması mümkündür (B. No. 2013/1123, 2/10/2013, § 35).

41. Hukuka veya sözleşmeye aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk, ceza hukuku alanında suç diye adlandırılan insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamaktadır. Bir eylemin suç teşkil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemektedir. Ayrıca, ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluğun istisnai nitelik taşımasına rağmen, kasten veya taksirle başkalarına verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olduğu, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk

alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulandığı ve hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, hukuk sistemimizde ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kaldırılırken, hukuki sorumluluk alanındaki tazmin yükümlülüğünün asıl gayesinin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında, özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır.

42. Başvuruya konu olayda, başvurucu tarafından İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına verilen dilekçe ile, görev yaptığı okulun yönetim kadrosunda yer alan kişilerce, haksız isnat ve iddialarla hakkında disiplin soruşturmaları açtıkları, belirtilen soruşturmalardaki yanlı tutumları ile kendisini sürekli küçük düşürdükleri ve mobbing uygulamak suretiyle manevi olarak ağır acı ve ızdırap çekmesine neden oldukları belirtilerek suç duyurusunda bulunulduğu, yürütülen soruşturma sonucunda şüphelilerin başvurucu hakkındaki iddiaların soruşturulması amacıyla görevleri gereği disiplin soruşturması yaptıkları, bu eylemlerinin görevi kötüye kullanma olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı, başvurucunun hakkında açılan disiplin soruşturmasına karşı yasal yollara başvurmasının mümkün olduğu ve suçun unsurlarının oluşmadığı belirtilerek, şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, ancak başvurucu tarafından somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

43. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler ile ilgili olarak, başvurucu tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu nazara alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

44. Açıklanan nedenlerle, somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının “konu bakımından yetkisizlik”,

2. Anayasa’nın 17. maddesinin ihlal edildiğine yönelik iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemesi”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT DURMAZ

B. No: 2013/5956 | Karar tarihi: 15.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5956

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT DURMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5956)

Karar Tarihi: 15/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Murat DURMAZ

Vekili : Av. Mustafa DOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, çalıştığı işyerinden ayrılması sonrasında kişisel bilgilerine ulaşılarak bu bilgilerin işçilik alacağına ilişkin olarak açılan davada hukuka aykırı delil olmasına rağmen kullanılması ve bu kapsamda yaptığı suç duyurusu üzerine kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 20., 22. ve 36. maddelerinde tanımlanan özel hayatın gizliliği, haberleşme ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitiyle, iş mahkemesinde görülen davanın aleyhine sonuçlanması halinde yeniden yargılama yapılmasına ve uğradığı manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 29/7/2013 tarihinde Ankara 10. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölümün İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından

yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde belirtilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu tarafından, işyerinden ayrılmasına bağlı olarak işyerindeki şahsi bilgilerine el konularak kullanıldığı iddiasıyla yapılan suç duyurusu üzerine, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 7/1/2013 tarih ve S.2012/144285 sayılı kararıyla şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

6. Başvurucu tarafından belirtilen karar aleyhine yapılan itiraz İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/5/2013 tarih ve 2013/1175 değişik sayılı kararı ile reddedilmiştir.

7. Başvurucu tarafından işveren aleyhine açılan ve İstanbul 14. İş Mahkemesinin E.2012/403 sırasına kaydedilen alacak davası hâlihazırda derdesttir.

B. İlgili Hukuk

8. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 172. ve 173. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 29/7/2013 tarih ve 2013/5956 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, çalıştığı işyerinden ayrılması sonrasında, kullanımına tahsis edilmiş olan dizüstü bilgisayara, şahsi ajandalarına ve kartvizitlerine işverence el konularak, belirtilen eşya içindeki resim, fotoğraf ve diğer kişisel bilgilerine ve şifresi kırılmak suretiyle e-posta adresinin içeriğine ulaşıldığını, bu kapsamda yaptığı suç duyurusu üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 7/1/2013 tarih ve S.2012/144285 sayılı kararı ile kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, karara karşı yaptığı itirazın İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/5/2013 tarih ve 2013/1175 sayılı kararı ile reddedildiğini, yapılan ceza soruşturmasının yalnızca dizüstü bilgisayarın işverene ait olduğu vakıasına dayanılarak sonuçlandırıldığını, ayrıca belirtilen kişisel bilgilerin işçilik alacağına ilişkin olarak açılan davada hukuka aykırı delil olmasına rağmen kullanıldığını belirterek, adil yargılanma ve özel hayatın gizliliği hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

a. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının S.2012/144285 Sayılı Dosyası Açısından

11. Başvurucu, çalıştığı işyerinden ayrılması sonrasında üçüncü kişilerce kişisel verilerinin elde edilerek kullanıldığı iddiasıyla yaptığı suç duyurusu üzerine şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği

iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir…”

13. 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un, “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

14. Anılan Anayasa ve Kanun hükmüne göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No. 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

15. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

16. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. ….”

17. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa’da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 38).

18. Sözleşme’nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin “medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların” ve bir “suç isnadının” esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu ifadeden, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır (B. No. 2012/917, 16/4/2013, § 21).

19. Bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler, adil yargılanma hakkının koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medenî hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir (B. No. 2013/1845, 7/11/2013, § 37; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Perez/Fransa, B. No. 47287/99, 12/2/2004, § 70).

20. Hukuk sistemimiz açısından, 5271 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmış olup, başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca somut olayda başvurucunun isteğinin üçüncü kişilerin cezalandırılmasıyla, verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkilerinin de ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olduğu ve başvurucunun iddiaları göz önünde bulundurulduğunda hukuk yargılaması açısından bağlayıcı bir etkisi bulunmadığı anlaşılmaktadır.

21. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusunun, Anayasa'da güvence altına alınmış ve AİHS kapsamında yer alan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmakla, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. İstanbul 14. İş Mahkemesinin E.2012/403 Sayılı Dosyası Açısından

22. Başvurucu, çalıştığı işyerinden ayrılması sonrasında, üçüncü kişilerce hukuka aykırı olarak elde edildiği iddia edilen kişisel bilgilerinin işçilik alacağına ilişkin olarak açılan davada hukuka aykırı delil olmasına rağmen kullanıldığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"… Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

24. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir"

25. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkı tanınmıştır. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (B. No. 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19–20; B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 26).

26. Başvuru konusu olayda, hukuka aykırı olarak elde edildiği iddia edilen kişisel verilerin kullanıldığı belirtilen yargılama prosedürünün ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğu ve Mahkemece henüz uyuşmazlığın esasına dair bir karar verilmediği görülmektedir. Derdest olan yargılama faaliyeti nazara alındığında, ihlal iddiasıyla ilgili olarak kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmemiş olduğu anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ihlal iddiasına ilişkin olarak kanunen öngörülmüş olan başvuru yolları tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu

anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı ve Haberleşme Hürriyeti Yönünden

28. Başvurucu, çalıştığı işyerinden ayrılması sonrasında, kullanımına tahsis edilmiş olan dizüstü bilgisayara, şahsi ajandalarına ve kartvizitlerine işverence el konulduğunu, belirtilen eşya içindeki resim, fotoğraf ve diğer kişisel bilgilerine ve şifresi kırılmak suretiyle e-posta adresinin içeriğine ulaşıldığı belirterek, Anayasa’nın 20. ve 22. maddelerinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

29. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir (§ 24).

30. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralı ne kesin ne şeklî olarak uygulanabilir bir kural olup, bu kurala riayetin denetlenmesinde münferit başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (B. No. 2013/2355, 7/11/2013, § 28; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İlhan /Türkiye, B. No. 22277/93, 27/7/2000, §§ 56–64).

31. Başvuru konusu olayda, her ne kadar başvurucu tarafından İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 7/1/2013 tarih ve S.2012/144285 sayılı dosyası üzerinde, üçüncü kişilerce şahsi eşyaları ve e-mail hesabı üzerinden, belirtilen eşya ve hesap içindeki resim, fotoğraf ve diğer kişisel bilgilerine ulaşıldığı belirtilerek suç duyurusunda bulunulmuş ise de, yapılan soruşturma neticesinde unsurları oluşmayan, kayda alınan konuşmaları yayınlamak, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali, haberleşmenin gizliliğini ihlal, hırsızlık, kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirmek veya yaymak ve şantaj suçları yönünden şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği ve başvurucunun, kişisel verilerinin üçüncü şahıslarca elde edildiği iddiasını konu alan uyuşmazlığın esasına ilişkin olarak, özellikle iddiaya konu olay ve olguların tespiti açısından fonksiyonel olabilecek, başka bir yargısal prosedür de başlatmamış olduğu anlaşılmaktadır.

32. Devlet, özel hayatın gizliliğine keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Somut başvuruda olduğu gibi, özel kişiler arasındaki ihtilaflar açısından, çoğu zaman klasik müdahale biçimlerinden biri söz konusu olmamakla beraber, bu kapsamda da yetkili makamlar için geçerli olan usulî özen yükümlülüğü, gerekli usulî güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak ve bu suretle yargısal ve idari makamların özel kişiler arasındaki bir uyuşmazlıkta etkili ve adil bir karar vermesini temin etme sorumluluğunu ifade etmektedir. Ancak Devletin, bu müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, tüm müdahale türleri açısından mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız

müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür.

33. Hukuka veya sözleşmeye aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk, ceza hukuku alanında suç diye adlandırılan insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamaktadır. Bir eylemin suç teşkil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemektedir. Ayrıca ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluğun istisnai nitelik taşımasına rağmen, kasten veya taksirle başkalarına verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olduğu, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulandığı ve hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, hukuk sistemimizde ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kaldırılırken, hukuki sorumluluk alanındaki tazmin yükümlülüğünün asıl gayesinin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında, özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır (B. No. 2013/2355, 7/11/2013, § 31).

34. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, başvurucu tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu ve somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma yoluna gidilmediği anlaşılmakla, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

35. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının S.2012/144285 sayılı dosyası yönünden ileri sürdüğü Anayasa’nın 36. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İstanbul 14. İş Mahkemesinin E.2012/403 sayılı dosyası yönünden ileri sürdüğü Anayasa’nın 36. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 20. ve 22. maddelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEHNAZ AYHAN

B. No: 2013/6229 | Karar tarihi: 15.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6229

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEHNAZ AYHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6229)

Karar Tarihi: 15/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Şehnaz AYHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, görev yaptığı üniversite rektörünün hukuka aykırı eylem ve işlemleri nedeniyle kendisine mobbing uygulanması ve şahıs hakkında açtığı tazminat davasının yanlış hukuki nitelendirme yapılmak suretiyle reddedilmesi nedeniyle, Anayasa'nın 17. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitiyle yeniden yargılama yapılmasına ve uğradığı maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/8/2013 tarihinde Bitlis Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölümün Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde belirtildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu tarafından 2/8/2010 tarihinde Bitlis Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2010/237 sayılı dosyası üzerinde, 11/8/2008 tarihinde Bitlis Eren Üniversitesi genel sekreterliğine atamasının yapıldığı ve bir süre görev yaptığı, yeni seçilen rektör ve yardımcılarından oluşan yönetimle de bir süre beraber çalıştığı, ancak daha sonra görev yerinin değiştirilerek Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu sekreterliğinde görevlendirildiği, yargı kararı ile göreve dönmesine hükmedilmesine rağmen kararın yönetim tarafından yerine getirilmeyerek, akabinde, açtığı dava nedeniyle kendisini yıpratmak ve görevinden uzaklaştırmak için dayanaksız disiplin soruşturmaları açıldığı ve yapılan bu işlem ve eylemler nedeniyle ruh sağlığı bozulmak ve çalışma şevki kırılmak suretiyle manevi zarara uğratıldığı belirtilerek, 10.000,00 TL manevi tazminatın üniversite rektöründen tahsili talebiyle tazminat davası açılmıştır.

6. Bitlis Asliye Hukuk Mahkemesinin 21/3/2013 tarih ve E.2010/237, K.2013/82 sayılı kararıyla, Anayasa'nın 129. maddesinin beşinci fıkrası ve 14/7/1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca, kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işlemiş oldukları kusurlu davranışlarından dolayı açılacak tazminat davalarının, ilgili kamu görevlisine değil, kamu idaresi aleyhine açılabileceği belirtilerek, başvurucunun davasının husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiştir.

7. Karar temyiz edilmekle, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 24/6/2013 tarih ve E.2013/10338, K.2013/12157 sayılı kararı ile onanmıştır.

8. Onama kararı 23/7/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu 13/8/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

9. 657 sayılı Kanun'un 13. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 13/8/2013 tarih ve 2013/6229 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, 11/8/2008 tarihinde Bitlis Eren Üniversitesi genel sekreterliğine atamasının yapıldığını ve bir süre görev yaptığını, yeni seçilen rektör ve yardımcılarından oluşan yönetimle de bir süre beraber çalıştığını, ancak daha sonra şifahen kendisinden görevinden istifa etmesinin talep edildiğini, bu teklifi kabul etmemesi üzerine görev yerinin değiştirilerek Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu sekreterliğinde görevlendirildiğini, belirtilen idari işlem aleyhine açtığı iptal davası neticesinde yargı kararı ile göreve dönmesine hükmedildiğini, ancak üniversite yönetimince şeklen yargı kararının uygulanması yolunda karar alınmasına rağmen hakkında bir çok kez disiplin soruşturması yapılarak ceza verildiğini ve yeniden görev yerinin değiştirildiğini, devam eden süreçte dördüncü defa yargı kararı ile görevine iadesine hükmedilmesine rağmen yönetimce yeniden başka bir birime atamasının yapıldığını, yapılan tüm disiplin ve görev değişikliği işlemlerinin hukuka aykırı olup kendisini yıldırmak ve cezalandırmak amacıyla yapıldığını, yönetimce bazı yüksek okul personelinin teşvik edilmesi suretiyle oluşturulan soyut ve

gerçeğe aykırı gerekçelerle hakkında keyfî disiplin işlemleri yapıldığını, sicil raporlarının dayanağı olmadan olumsuz şekilde tanzim edildiğini, beş yıl içerisinde il içi ve il dışı olmak üzere on beşe yakın farklı birimde görev yapmak zorunda kaldığını, yıldırma ve yıpratma amacıyla ve muadil görevlerde bulunan kişilere nazaran çok farklı şekilde, fiziksel koşulları uygun olmayan yerlerde görev yapmak zorunda bırakıldığını, belirtilen eylem ve işlemlerin özellikle üniversite rektörünün kendisine duyduğu şahsî husumet nedeniyle yapıldığını ve tüm bu hususların baskı, yıldırma ve caydırma yöntemi olan ve mobbing diye tarif edilen davranış biçimini oluşturduğunu, manevi zararının giderilmesi hususunda açtığı davada üniversite rektörünün kastî davranışları nedeniyle tazminat talep etmiş olmasına rağmen, Mahkemece yanlış hukuki nitelendirme yapılmak suretiyle davasının reddedildiğini beyan ederek, Anayasa'nın 17. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

12. Başvurucu, görev yaptığı kurumda maruz kaldığı mobbing uygulaması nedeniyle açtığı manevi tazminat davasında, üniversite rektörünün kastî davranışları nedeniyle tazminat talep etmiş olmasına rağmen, davasının Mahkemece yapılan yanlış hukuki nitelendirme sonucunda reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

14. Bir anayasal hakkın ihlali iddiasını içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve bariz takdir hatası içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz bir takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No. 2012/1027, 12/2/2013, §§ 25–26).

15. Başvurucu tarafından, yanlış hukuki değerlendirme yapılarak tazminat talebinin husumet yokluğundan reddedildiği belirtilmekte olup, başvurucunun belirtilen iddiasının özünün derece mahkemelerince maddi olayların nitelendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

16. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun belirtilen iddiasının kanun yolunda gözetilmesi

gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz bir takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Anayasa'nın 17. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası Yönünden

17. Başvurucu, görev yaptığı üniversite yönetimi ve özellikle rektörünün hukuka aykırı eylem ve işlemleri nedeniyle kendisine mobbing uygulanması ve açtığı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle, Anayasa'nın 17. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

19. Sözleşme'nin "İşkence yasağı" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimseye işkence veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya ceza uygulanamaz."

20. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

21. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup, bu düzenlemede yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlük hakkı ile, bireyin kendisini gerçekleştirme ve kendisine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir (B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

22. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kimseye "işkence", "eziyet" yapılamayacağı ve kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı düzenlenmiş olup, hüküm Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında güvence altına alınmış olan hukuksal çıkarları kapsamaktadır. Belirtilen düzenlemede yer alan ifadeler arasında bir yoğunluk farkı bulunmakta olup, kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin "işkence", bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin "eziyet", küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 22).

23. Ancak, bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi

için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda, muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 23). Somut olaydaki veriler ışığında, belirtilen ağırlık eşiğinin altında kalan muamele ve eylemlerin ise, diğer haklar kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

24. AİHM içtihadında da, başvuru konusu iddiaların Sözleşme'nin 3. maddesinin güvence kapsamında yer alması için minimum bir ağırlığa varması gerektiği kabul edilmekte ve acımasız, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele veya cezanın ağır ve kasıt içeren şekli olarak kabul edilen işkencenin, şiddetli acı veya eziyet uygulanması, acının kasıtlı olarak uygulanması ve bilgi almak, cezalandırmak veya korkutmak gibi amaçlı bir muameleyi içermesi gerektiği benimsenmektedir. Önceden tasarlanarak saatlerce uygulanan ve gerçek yaralar ve en azından ağır fiziki ve ruhsal acılar çektiren muameleler ise insanlık dışı muamele olarak değerlendirilmektedir. Küçük düşürücü muamelenin ise, mağdurlarda korku ve aşağılık duygusu oluşturan, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikte olan muameleleri ifade ettiği kabul etmekte ancak, söz konusu muamelenin amacının ilgili kişiyi küçük düşürmek veya alçaltmak olup olmadığı ve sonuçları itibarıyla mağdurun kişiliğini Sözleşme'nin 3. maddesi ile uyuşmayan bir olumsuzlukta etkileyip etkilemediği üzerinde durulmaktadır (Bkz. Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No. 13134/87, 25/3/1993, § 30; Labita/İtalya, [BD], B. No. 26772/95, 06/04/2000, § 120, Hurtado/İsviçre, B. No. 17549/90, 28/1/ 1994, § 67).

25. Yukarıda yer verilen tespitlerden de anlaşılacağı üzere, doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin, kişinin fiziki ve ruhsal değerlerini etkilemesi ve kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması ve bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırması mümkün olmakla birlikte, belirtilen eylemlerin Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında işkence, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele ve bu kavramların Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen muadilleri olan işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için, mağdurun sübjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir.

26. Belirtilen tespitler ışığında somut olay incelendiğinde, başvurucu tarafından esasen, kendisini yıpratmak ve görevinden uzaklaştırmak için dayanaksız disiplin soruşturmaları açıldığı, görev yerinin değiştirildiği, sicil raporlarının olumsuz şekilde tanzim edildiği, yapılan bu işlem ve eylemler nedeniyle ruh sağlığı bozulmak ve çalışma şevki kırılmak suretiyle manevi zarara uğratıldığı ve bu kapsamda Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla başvuruda bulunulduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu tarafından iddia edilen eylemlerin fiziksel ve manevi etkileri, süresi ve yoğunluk derecesi gibi unsurların değerlendirilmesi neticesinde; sicil notunun olumsuz olarak tanzimi, göreve iadesine dair yargı kararlarının yerine getirilmemesi ve görev değişikliği neticesinde fiziki koşulları muadil görev yerlerine göre iyi olmayan ortamlarda çalışmak durumunda kalması şeklindeki eylemlerin kişilik haklarını ihlal ederek, başvurucu üzerinde fiziki ve ruhsal etkilerinin olması mümkün olmakla birlikte, özellikle kamu görevlisi olan başvurucu hakkında disiplin soruşturması yürütülerek görev yerinin değiştirilmesinin, muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından, başvurucunun yaşı ve mesleki statüsü de nazara alındığında, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası

kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez.

27. Bu nedenle başvurucunun şikâyetinin, maddi ve manevi varlığın korunması hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

28. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"… Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

29. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir"

30. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (B. No. 2012/1027, 20, 12/2/2013, §§ 19–20; B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 26).

31. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralı ne kesin ne şeklî olarak uygulanabilir bir kural olup, bu kurala riayetin denetlenmesinde münferit başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (B. No. 2013/2355, 7/11/2013, § 28; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İlhan /Türkiye, B. No. 22277/93, 27/7/2000, §§ 56–64).

32. Bireyin fiziksel ve zihinsel bütünlüğü, Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen "maddi ve manevi varlık" kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığının bir parçası olan fiziksel ve zihinsel bütünlüğe keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, tüm müdahale türleri açısından mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Belirtilen haksız müdahalelere karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Ancak hukukumuz açısından, mobbing teşkil eden ve psikolojik taciz, şiddet ve yıldırma türünden davranış grubu olarak kabul edilen ve somut başvuruya konu eylemlere benzer eylemlerin içinde ceza hukuku anlamında suç teşkil eden fiillerin yer alması durumunda, bu alandaki yaptırımlara tabi tutulma olanağı bulunmakla beraber, özel hukuk anlamında bu tür fillerin tazminat davasına konu edilebildiği görülmektedir. Yargı kararları nazara alındığında, belirtilen tazmin imkanının, kişinin kamu görevlisi veya özel

hukuka tabi bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde görev yapması nazara alınarak, hem idari yargı hem de adli yargı alanında yer alan yargısal makamlarca sağlandığı anlaşılmaktadır (Y.H.G.K. 25/9/2013 tarih ve E.2012/9-1925, K.2013/1407; Danıştay 8. Dairesi 16/4/2012 tarih ve E.2008/10606, K.2012/1736). Dolayısıyla bir bireyin, somut başvuruda belirtilen fiillere benzer eylemler vasıtasıyla fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlaması mümkündür (B. No. 2013/1123, 2/10/2013, § 35).

33. Hukuka veya sözleşmeye aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk, ceza hukuku alanında suç olarak adlandırılan insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamaktadır. Bir eylemin suç teşkil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemektedir. Ayrıca, ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluğun istisnai nitelik taşımasına rağmen, kasten veya taksirle başkalarına verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olduğu, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulandığı ve hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, hukuk sistemimizde ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kaldırılırken, hukuki sorumluluk alanındaki tazmin yükümlülüğünün asıl gayesinin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında, özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır.

34. Başvuruya konu olayda, başvurucu tarafından Bitlis Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2010/237 sayılı dosyası üzerinde, kendisini yıpratmak ve görevinden uzaklaştırmak için dayanaksız disiplin soruşturmaları açıldığı ve yapılan bu işlem ve eylemler nedeniyle ruh sağlığı bozulmak ve çalışma şevki kırılmak suretiyle manevi zarara uğratıldığı belirtilerek, 10.000,00 TL manevi tazminatın üniversite rektöründen tahsili talebiyle tazminat davası açıldığı ve Bitlis Asliye Hukuk Mahkemesinin 21/3/2013 tarih ve E.2010/237, K.2013/82 sayılı kararı ile, Anayasa'nın 129. maddesinin beşinci fıkrası ve 657 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca, kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işlemiş oldukları kusurlu davranışlarından dolayı açılacak tazminat davalarının, ilgili kamu görevlisine değil, kamu idaresi aleyhine açılabileceği belirtilerek, başvurucunun davasının husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verildiği, Mahkemece, başvurucu tarafından fiziksel ve zihinsel bütünlüğünü ihlal ettiği iddia edilen mobbing eylemlerine ilişkin uyuşmazlığın esastan incelenmeyerek, husumetin yanlış yöneltildiği tespitine dayalı olarak talebin usulden reddedildiği, ancak başvurucu tarafından somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkanı kapsamında, belirtilen Mahkeme kararındaki tespitler de nazara alınmak suretiyle dava açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

35. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler ile ilgili olarak, başvurucu tarafından husumet nedeniyle reddedilen dava sonrasında görevli ve yetkili yargı yerine ihlal iddiasına ilişkin giderim talebiyle başvuruda bulunulmamış olduğu nazara alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için etkili başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından, fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan

müdahaleler ile ilgili olarak, görevli ve yetkili yargı mercileri nezdinde somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğine yönelik iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN SÖNMEZ

B. No: 2013/6325 | Karar tarihi: 15.04.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6325

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN SÖNMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6325)

Karar Tarihi: 15/4/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Ramazan SÖNMEZ

Vekili : Av. Özlem DEMİRBAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, emekliliğe esas ek göstergesinin emeklilik intibak derecesi olan 1. derecenin karşılığı (+3600) yerine (+3000) olarak belirlenmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/8/2013 tarihinde Nazilli 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 29/1/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Denizli Çimento T.A.Ş. Genel Müdürlüğünde üretim müdürü olarak görev yapmakta iken anılan kurum 19/1/1993 tarihinde özelleştirilmiş, ancak başvurucunun Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü ile ilgisi devam ettirilmiştir.

6. Başvurucu 31/12/2005 tarihinde 1. derece 4. kademe (+3000) ek gösterge üzerinden emekliye ayrılmıştır.

7. Başvurucu tarafından emekli ek göstergesinin (+3600) olması gerektiğinden bahisle (+3000) ek gösterge üzerinde emekliye ayrılmasına ilişkin işlemin iptali ile işlem nedeniyle uğradığı parasal kayıpların tazmini istemiyle Ankara 6. İdare Mahkemesinde dava açılmıştır.

8. İdare Mahkemesi 28/12/2007 tarih ve E.2006/219, K.2007/3266 sayılı kararı ile davayı reddetmiş, başvurucu tarafından yapılan temyiz başvurusu üzerine Danıştay Onbirinci Dairesi 15/6/2010 tarih ve E.20108/12333, K.2010/5179 sayılı kararı ile Mahkeme kararının onanmasına karar vermiştir.

9. Karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 18/4/2013 tarih ve E.2010/9288, K.2013/3835 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

10. Karar, başvurucu vekiline 17/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Bireysel başvuru Anayasa Mahkemesine 12/8/2013 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

12. 8/6/1979 tarih ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu’nun ek 71. maddesinin birinci fıkrası şöyledir;

“Sosyal güvenlik bakımından T.C. Emekli Sandığına tabi bir görevde bulunmakta iken, özelleştirme programına alınan kuruluşların bu Kanuna göre emeklilik hakkı tanınan kadro ve pozisyonlarına atananlarla, bu kuruluşların özelleştirilmeleri sonucu sermayelerindeki kamu payı % 50'nin altına düşenler ile bunlardan anonim şirkete dönüştürülüp dönüştürülmediğine bakılmaksızın satılan veya devredilenlerde T.C. Emekli Sandığına tabi olarak çalışan personelden isteyenlerin Sandıkla ilgileri devam eder. Ancak bu kuruluşların sermayelerindeki kamu payının %50'nin altına düştüğü tarihten, anonim şirket statüsünde olmayanların satışı veya devri tarihinden sonra Sandığa tabi olarak geçen süreler için emeklilik ikramiyesi ödenmez.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/8/2013 tarih ve 2013/6325 numaralı başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, ilk derece Mahkemesine ve Danıştay Onbirinci Dairesine emsal kararlar sunulmasına karşın davanın ve temyiz talebinin reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini, karar düzeltme talebinin reddine ilişkin kararın davayı takip eden avukata 17/6/2013 tarihinde tebliğ edildiğini, bu tarihten sonra 12/7/2013 tarihinde başka bir avukatı vekil tayin ettiğini, ancak bu avukatın 5/7/2013 ila 13/7/2013 tarihleri arasında yurt dışında bulunduğunu ve 17/7/2013 tarihinde rahatsızlığı nedeniyle 10 gün istirahatının uygun olduğuna dair sağlık raporu aldığını, haklı mazeretin ortadan kalktığı tarihten itibaren 15 gün içinde bireysel başvuruyu yaptığını belirterek, başvurusunun kabul edilmesi

talebinde bulunulmuştur.

B. Değerlendirme

15. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (1) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bireysel başvurular, bu Kanunda ve İçtüzükte belirtilen şartlara uygun olarak doğrudan ya da mahkemeler veya yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılabilir. Başvurunun diğer yollarla kabulüne ilişkin usul ve esaslar İçtüzükle düzenlenir.

...

(5) Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler. Mahkeme, öncelikle başvurucunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek talebi kabul veya reddeder."

16. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvurunun yapılabileceği yerler" başlıklı 63. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurular, Kanunda ve İçtüzükte belirtilen şartlara uygun biçimde İçtüzük ekindeki ve Mahkemenin internet sitesinde yayımlanan başvuru formuna uygun olarak Mahkemeye şahsen yapılabileceği gibi diğer mahkemeler ya da yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla da yapılabilir."

17. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" başlıklı 64. maddesi şöyledir:

"(1) Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

(2) Başvurucu mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvurusunu yapamadığı takdirde, mazeretinin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilir. Komisyonlar raportörlüğünce mazeretin kabulünün gerekip gerekmediği yönünde karar taslağı hazırlanır. Komisyon, öncelikle başvurucunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek mazereti kabul veya reddeder.

(3) Başvurunun niteliğine uygun düştüğü takdirde mazeret ve kabul edilebilirliğe ilişkin tek bir taslak hazırlanıp bu iki husus birlikte karara bağlanabilir."

18. Bireysel başvurunun ön şartlarından birisi de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 18).

19. Bireysel başvuruların, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (1) ve (5) numaralı fıkraları ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir.

20. Bununla beraber 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, mücbir sebep veya ağır hastalık gibi "haklı mazeret" nedeniyle otuz gün içinde başvuru yapılamadığı takdirde, bu durumu delillendiren belgeler ile birlikte mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde de bireysel başvuru yapma imkânı bulunmaktadır.

21. 6216 sayılı Kanun ve İçtüzük'te, haklı mazerete muhatap olan kişinin başvurucu olduğu ifade edilmekte ise de, temsil veya vekâlet yoluyla yapılan başvurularda temsilci veya avukatın da haklı mazeretlerinin dikkate alınması gerekmektedir. Temsilci veya avukatın haklı mazeretinin dikkate alınmaması, başvuru süresinin kaçırılmasında hiçbir kusuru bulunmayan ve bu kişiler aracılığıyla bireysel başvuru yapan başvurucular açısından mahkemeye erişimi daha baştan engelleyebileceğinden, hakkın, telafisi imkânsız biçimde kaybına neden olabilir.

22. Bu durumda, temsilci veya avukat aracılığıyla yapılan bireysel başvurularda, bu kişilerin haklı mazeretlerinin bulunması halinde mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde yapılan başvuruların süresinde yapılmış olduğunun 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca kabul edilmesi gerekir.

23. Somut olayda, nihai karar başvurucunun önceki avukatına 17/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiş olup, 17/7/2013 tarihi bireysel başvuru yapabilmek için son tarihtir. Başvurucu, 5/7/2013 ila 13/7/2013 tarihleri arasında yurt dışında bulunan Av. Özlem Demirbaş'ı bireysel başvuru için tanınan 30 günlük süre içinde 12/7/2013 tarihinde vekil tayin etmiş, 17/7/2013 tarihinde akut bronşit rahatsızlığı nedeniyle avukata 10 günlük istirahat raporu verilmiş ve avukat 12/8/2013 tarihinde de bireysel başvuru formunu Nazilli 2. Asliye Ceza Mahkemesine sunmuştur.

24. Başvurucunun avukatı, 17/7/2013 tarihinde akut bronşit hastalığı nedeniyle 10 günlük istirahatının uygun olduğuna dair sağlık raporu aldığını ve bu durumun haklı mazeret kapsamında değerlendirilerek başvurunun süresinde yapıldığının kabulü gerektiğini ileri sürmektedir.

25. İçtüzük'te, mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazeretin başvuru süresini uzatacağı kurala bağlanmış olup, bu hususlara ilişkin bir belirleme veya tanımlama yapılmamıştır.

26. Hangi hâllerin haklı mazeret olduğunun önceden belirlenmesi mümkün olmadığından Anayasa Mahkemesi, ileri sürülen mazeretin haklı olup olmadığını her başvuruda, olayın özelliklerini dikkate alarak değerlendirmektedir (B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 21).

27. Başvuru konusu olayda, avukat hakkında düzenlenen sağlık raporunda akut bronşit hastalığı tanısı konulduğu ve 10 günlük istirahatın uygun görüldüğü, hastalığının ağır olup olmadığı hususunda bir tespit yapılmamakla birlikte hastalığın hastane veya sağlık kuruluşunda yatarak tedavisinin yapılmasını gerektirmemesi nedeniyle yatış işlemlerinin uygulanmadığı anlaşılmıştır.

28. Başvurucunun avukatı tarafından mazeret olarak ileri sürülen hastalığına ilişkin sağlık kurulu raporunda, hastalığın ağır hastalık olduğuna dair bir tespite yer verilmediği gibi hastane veya sağlık kuruluşlarında yatarak tedavisinin yapılması yönünde bir tanının da konulmadığı görülmekle, avukat tarafından mazeret olarak ileri sürülen hastalığın haklı mazeret olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

29. Bu durumda, nihai karar başvurucunun önceki avukatına 17/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiş olup, bu tarihten itibaren en son 17/7/2013 tarihine kadar başvuru yapılması gerekirken, haklı mazeret olarak değerlendirilmeyen hastalığa ilişkin istirahat raporu süresinin bittiği tarihten itibaren 15. günün sonunda yapılan başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

Başvurunun, "süre aşımı" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ YILMAZ

B. No: 2013/6689 | Karar tarihi: 15.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6689

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6689)

Karar Tarihi: 15/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Ali YILMAZ

Vekili : Av. Onur ŞAHİNKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, makul sürede yargılanmadığını, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu vekili tarafından 21/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bizzat yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 10/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesindeki ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu hakkında Türkiye Cumhuriyeti Devleti Anayasal Düzenini Değiştirmek Amacıyla Silahlı Eylemde Bulunmak suçunu işlediği iddiasıyla1/3/1926 tarih ve 765 sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesi uyarınca cezalandırılması için Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 21/5/1993 tarihli iddianamesiyle kamu davası açılmıştır.

6. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesinin 30/6/1994 tarihli kararı ile başvurucunun üzerine atılı suçtan müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

7. Başvurucu hakkında hükmedilen cezayı infaz etmekte iken Cumhurbaşkanı tarafından 30/4/2003 tarihinde cezasının kaldırılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu hakkında bu kez 1992 yılında işlediği iddia edilen suçlar nedeniyle Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 29/1/2007 tarihli iddianamesi ile cezalandırılması için Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır.

9. Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/2/2007 tarihli görevsizlik kararı ile dosya CMK 250. Maddesi ile Görevli İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

10. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi 20/11/2007 tarihli kararı ile başvurucu hakkındaki dosyanın aralarındaki fiili ve hukuki irtibat nedeniyle İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 2003/237 Esas sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

11. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi, 18/9/2012 tarihinde, başvurucu hakkında açılan davanın mükerrer olması nedeniyle reddine karar vermiştir. Mahkeme davanın reddi kararında şu gerekçelere dayanmıştır:

Yukarıda ceza verilen sanıklar hakkında yapılan açıklamalarda da belirtildiği gibi, örgüt üyesi olan bir sanığın vahamet arzeden eylemleri çok sayıda olsa bile her bir suç için ayrı ayrı ceza verilemeyeceği, eylemlerin tümünün bir bütün olarak 146.madde kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, Sanık Ali Yılmaz hakkında da Ankara DGM. C. Savcılığınca 05/06/2001 tarih ve 1993/33 nolu iddianame ile sanığın 765 sayılı TCK.nun 146/1.maddesi gereğince cezalandırılmasının talep edildiği, suç tarihinin 01/04/1993 ve öncesi olduğu, yapılan yargılama sonucunda Ankara DGM tarafından 30/06/1994 tarih ve 1993/54-93 sayılı kararla sanığın 765 sayılı TCK.nun 146/1.maddesi gereğince cezalandırılmasına karar verildiği, mahkememizdeki yargılama konusu olaylarında aynı dönemlere denk geldiği, dolayısıyla tekrar ceza verilemeyeceği anlaşıldığından mükerrer açılan davanın reddine karar verilmiştir.

12. Karar başvurucuya tebliğ edilmemiş ve kesinleştirilmemiştir.

B. İlgili Hukuk

13. 765 sayılı Kanun'un 146. maddesi

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/8/2013 tarih ve 2013/6689 numaralı başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, 1993 yılında işlediği iddia edilen suçlar nedeniyle yargılandığını ve mahkum edildiğini, aynı tarihlerde meydana gelen olaylar nedeniyle bu kez 2007 yılında hakkında yeniden kamu davası açıldığını, bu davada mükerer olarak beş yıl yargılandığını belirtmiştir.

Başvurucu, hakkındaki ceza davasının beş yıl sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

16. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında herkesin, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabileceği hükmüne yer verilmiştir.

17. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

18. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenlemeler karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir. Öte yandan başvuru yollarını tüketen nihai kararın başvurucuya Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihten sonra tebliğ edilmesi, başvuruyu, Mahkemenin zaman bakımından yetkisi kapsamına sokmaz.

19. Öte yandan, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir. (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18)

20. Başvuru konusu olayda başvurucu, 1993 yılında işlediği iddia edilen suçlar nedeniyle açılan ceza davasında yargılanmış ve mahkum edilmiştir. Başvurucu hakkında aynı fiiller nedeniyle bu kez 29/1/2007 tarihinde ceza davası açılmış ve İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin, 18/9/2012 tarihli kararı ile başvurucu hakkında açılan davanın mükerrer olması nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin kararı başvurucuya tebliğ edilmemiş ve kesinleştirme işlemi de yapılmamıştır.

21. 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 305. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Ceza Mahkemelerinden verilen hükümler temyiz olunabilir" biçimindeki hükme göre ceza mahkemelerince verilen ve son karar olarak nitelendirilen beraat, mahkûmiyet, ret ve düşme kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Dolayısıyla somut olayda verilen ret kararına karşı başvurucunun temyiz yoluna başvurma hakkı bulunmaktadır.

22. Temyiz süresi hükmün tefhiminden itibaren bir haftadır. Hüküm ilgilinin yokluğunda yapılmış ise gerekçeli kararın ilgiliye tebliğinden itibaren bir haftadır. 1412 sayılı Kanun'un 310. maddesinin birinci ve ikinci fıkrası şöyledir:

" Temyiz talebi, hükmün tefhiminden bir hafta içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt katibine yapılacak beyanla olur. Beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hakime tasdik ettirilir.

Hükmün tefhimi sanığın yokluğunda olmuşsa bu süre tebliğ tarihinden başlar."

23. Somut olayda başvurucunun nihai kararı öğrendiği tarihten itibaren kanuni süresi

içerisinde temyiz yoluna başvurma hakkı bulunmakla birlikte bu yola başvurmamıştır. Bu itibarla başvurucu hakkında açılan mükerrer davanın reddedilmesine ilişkin nihai kararın tebliğ edilmemiş olması, hukuk yollarının, bireysel başvuru yönünden, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 18/9/2012 tarihli kararıyla tüketilmiş olduğu gerçeğini ortadan kaldırmayacaktır.

24. Açıklanan nedenlerle, olayda iç hukuk yolunu tüketen nihai kararın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce verildiği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

Başvurunun, "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT ÖZBEZEN

B. No: 2013/8175 | Karar tarihi: 15.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8175

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT ÖZBEZEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8175)

Karar Tarihi: 15/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Mesut ÖZBEZEN

Vekili : Av. Metin İRİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, pazarlama müdürü olarak çalıştığı iş yerinde mobbing uygulamalarına maruz kalması ve belirtilen eylemler nedeniyle yaptığı suç duyurusu üzerine şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi ile yapılan soruşturmanın adil olmaması nedeniyle, Anayasa'nın 17. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitiyle yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/11/2013 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölümün Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde belirtildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu tarafından İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına verilen dilekçe ile, özel bir işyerinde görev yaptığı, işe başladığı sırada uhdesinde bulunan tüm pazarlama yetkilerinin daha sonra kendisinden alındığı ve bu suretle istifaya zorlandığı, kendisini alt kademedeki personel huzurunda küçük düşürücü eylem ve faaliyetlerde bulunulduğu, konumunu ve şahsiyetini zedeleyici söz ve eylemler nedeniyle büyük üzüntü çektiği ve psikolojik durumunun bozulduğu ve bu suretle mobbinge maruz bırakıldığı belirtilerek suç duyurusunda bulunulmuştur.

6. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 14/6/2013 tarih ve S.2013/19936 sayılı kararıyla, müsnet eziyet suçunun unsurlarının oluşmadığı belirtilerek, şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

7. Başvurucu tarafından belirtilen karara karşı yapılan itiraz Bakırköy 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/8/2013 tarih ve 2013/628 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

8. Ret kararı 8/10/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu 6/11/2013 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

B. İlgili Hukuk

9. 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 417. maddesi şöyledir:

"İşveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak; işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür.

İşverenin yukarıdaki hükümler dâhil, kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabidir."

10. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 172. ve 173. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 15/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/11/2013 tarih ve 2013/8175 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, özel bir işyerinde pazarlama müdürü olarak görev yaptığını, işe başladığı sırada uhdesinde bulunan tüm pazarlama yetkilerinin daha sonra kendisinden alındığını ve bu suretle istifaya zorlandığını, kendisinin alt kademedeki personel huzurunda küçük düşürücü eylem ve faaliyetlere maruz kaldığını, konumunu ve şahsiyetini zedeleyici söz ve eylemler nedeniyle büyük üzüntü çektiğini ve psikolojik durumunun bozulduğunu, iş yerinde çalıştığı süreçte sürekli iletişimine, sağlığına, sosyal ilişkilerine, sosyal konumuna, mesleki ve özel yaşamına yönelik saldırılara maruz kaldığını, sürekli iş yerinde meydana gelen bazı olayların sorumlusu gibi lanse edilerek, diğer çalışanların iletişiminin engellenmesi suretiyle

iletişimden dışlanmaya maruz bırakıldığını, işyerindeki toplantılara çağrılmama uygulamasına ve gittiği toplantılarda hakaretlere maruz kaldığını ve sorunlu biri gibi lanse edildiğini, bu şekilde yürütülen sistemli eylem ve işlemlerle mobbinge maruz bırakıldığını, bu hususun iş psikologundan alınan raporda yer verilen, başvurucunun sunduğu bilgi ve belgeler doğrultusunda başvurucuya karşı yürütülen mobbing sürecinin her aşmasında tamamlandığı yönündeki tespitlerle de doğrulandığını, belirtilen eylemler nedeniyle yaptığı suç duyurusu üzerine şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, karara karşı yaptığı itirazın da reddedildiğini, kararların gerekçesiz olduğunu ve bu kapsamda yapılan soruşturmanın adil olmadığını beyan ederek, Anayasa'nın 17. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

13. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının S.2013/19936 sayılı dosyası kapsamında yaptığı şikâyet sonucunda eksik incelemeye ve hatalı değerlendirmeye dayalı olarak şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, karara karşı yapılan itirazın reddedildiğini ve kararların gerekçesiz olduğunu belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

15. 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un, "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

16. Anılan Anayasa ve Kanun hükmüne göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No. 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

17. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

18. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak

görülmesini istemek hakkına sahiptir. ….”

19. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa’da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 38).

20. Sözleşme’nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin “medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların” ve bir “suç isnadının” esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu ifadeden, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır (B. No. 2012/917, 16/4/2013, § 21).

21. Bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler, adil yargılanma hakkının koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medenî hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir (B. No. 2013/1845, 7/11/2013, § 37; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Perez/Fransa, B. No. 47287/99, 12/2/2004, § 70).

22. Hukuk sistemimiz açısından, 5271 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmış olup, başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca somut olayda başvurucunun isteğinin üçüncü kişilerin cezalandırılmasıyla, verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkilerinin de ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olduğu ve başvurucunun iddiaları göz önünde bulundurulduğunda hukuk yargılaması açısından bağlayıcı bir etkisi bulunmadığı anlaşılmaktadır.

23. Açıklanan nedenlerle, Anayasa’nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusunun, Anayasa’da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında yer alan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmakla, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Anayasa’nın 17. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası Yönünden

24. Başvurucu, pazarlama müdürü olarak çalıştığı iş yerinde mobbing uygulamalarına maruz kaldığını belirterek, Anayasa’nın 17. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya

muameleye tabi tutulamaz.”

26. Sözleşme’nin “İşkence yasağı” kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimseye işkence veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya ceza uygulanamaz.”

27. Sözleşme’nin “Özel ve aile hayatına saygı hakkı” kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

“(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”

28. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup, bu düzenlemede yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, Sözleşme’nin 8. maddesi çerçevesinde özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlük hakkı ile, bireyin kendisini gerçekleştirme ve kendisine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir (B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

29. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kimseye “işkence”, “eziyet” yapılamayacağı ve kimsenin “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı düzenlenmiş olup, hüküm Sözleşme’nin 3. maddesi kapsamında güvence altına alınmış olan hukuksal çıkarları kapsamaktadır. Belirtilen düzenlemede yer alan ifadeler arasında bir yoğunluk farkı bulunmakta olup, kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin “işkence”, bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin “eziyet”, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 22).

30. Ancak, bir eylemin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda, muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 23). Somut olaydaki veriler ışığında, belirtilen ağırlık eşiğinin altında kalan muamele ve eylemlerin ise, diğer haklar kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

31. AİHM içtihadında da, başvuru konusu iddiaların Sözleşme’nin 3. maddesinin güvence kapsamında yer alması için minimum bir ağırlığa varması gerektiği kabul edilmekte ve acımasız, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele veya cezanın ağır ve kasıt içeren şekli olarak kabul edilen işkencenin, şiddetli acı veya eziyet uygulanması, acının kasıtlı olarak uygulanması ve bilgi almak, cezalandırmak veya korkutmak gibi amaçlı bir muameleyi içermesi gerektiği benimsenmektedir. Önceden tasarlanarak saatlerce uygulanan, fiziksel yaralanmaya sebep olan, en azından ağır fiziki ve ruhsal acılar çektiren muameleler ise insanlık dışı muamele olarak değerlendirilmektedir. Küçük düşürücü muamelenin ise, mağdurlarda korku ve aşağılık duygusu oluşturan, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikte olan

muameleleri ifade ettiği kabul etmekte ancak, söz konusu muamelenin amacının ilgili kişiyi küçük düşürmek veya alçaltmak olup olmadığı ve sonuçları itibarıyla mağdurun kişiliğini Sözleşme'nin 3. maddesi ile uyuşmayan bir olumsuzlukta etkileyip etkilemediği üzerinde durulmaktadır (Bkz. Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No. 13134/87, 25/3/1993, § 30; Labita/İtalya, [BD], B. No. 26772/95, 06/04/2000, § 120, Hurtado/İsviçre, B. No. 17549/90, 28/1/ 1994, § 67).

32. Yukarıda yer verilen tespitlerden de anlaşılacağı üzere, doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin, kişinin fiziki ve ruhsal değerlerini etkilemesi ve kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması ve bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırması mümkün olmakla birlikte, belirtilen eylemlerin Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında işkence, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele ve bu kavramların Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen muadilleri olan işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için, mağdurun sübjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir.

33. Belirtilen tespitler ışığında somut olay incelendiğinde, başvurucu tarafından esasen, pazarlama müdürü olarak görev yaptığı işyerinde, işe başladığı sırada uhdesinde bulunan tüm pazarlama yetkilerinin daha sonra kendisinden alındığı ve bu suretle istifaya zorlandığı, kendisini alt kademedeki personel huzurunda küçük düşürücü eylem ve faaliyetlerde bulunulduğu ve bu kapsamda Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla başvuruda bulunulduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu tarafından iddia edilen eylemlerin fiziksel ve manevi etkileri, süresi ve yoğunluk derecesi gibi unsurların değerlendirilmesi neticesinde; başvurucunun işe başladığı süreçte uhdesine verilen yetkilerin daha sonra alınması, yapılan bir kısım toplantılara çağrılmaması veya çağrıldığı toplantılarda yetkilerinin elinden alındığı imasında bulunulması, müdür olarak uhdesinde yer alan yetkiler yok sayılarak alt kademedeki personel nezdindeki saygınlığının azaltılması, iş yerindeki izinlerini belirli aralıklarla kullanamayıp toplu olarak kullanmak durumunda bırakılması şeklindeki eylemlerin kişilik haklarını ihlal ederek, başvurucu üzerinde fiziki ve ruhsal etkilerinin olması mümkün olmakla birlikte, özellikle işverenin uhdesinde bulunan bir takım yetkilerin icrasının da söz konusu olduğu nazara alındığında, muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından, başvurucunun yaşı ve mesleki statüsü de nazara alındığında, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez.

34. Bu nedenle başvurucunun şikâyetinin, maddi ve manevi varlığın korunması hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

35. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"… Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

36. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir"

37. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (B. No. 2012/1027, 20, 12/2/2013, §§ 19–20; B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 26).

38. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralı ne mutlak ne şeklî olarak uygulanabilir bir kural olup, bu kurala riayetin denetlenmesinde münferit başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (B. No. 2013/2355, 7/11/2013, § 28; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İlhan /Türkiye, B. No. 22277/93, 27/7/2000, §§ 56–64).

39. Bireyin fiziksel ve zihinsel bütünlüğü, Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen "maddi ve manevi varlık" kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığının bir parçası olan fiziksel ve zihinsel bütünlüğe keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Somut başvuruda olduğu gibi, özel kişiler arasındaki ihtilaflar açısından, çoğu zaman klasik müdahale biçimlerinden biri söz konusu olmamakla beraber, bu kapsamda da yetkili makamlar için geçerli olan usulî özen yükümlülüğü, gerekli usulî güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak ve bu suretle yargısal ve idari makamların özel kişiler arasındaki bir uyuşmazlıkta etkili ve adil bir karar vermesini temin etme sorumluluğunu ifade etmektedir. Ancak Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak üçüncü kişilerce yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, tüm müdahale türleri açısından mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim üçüncü kişilerce fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Ancak hukukumuz açısından, mobbing teşkil eden ve psikolojik taciz, şiddet ve yıldırma türünden davranış grubu olarak kabul edilen ve somut başvuruya konu eylemlere benzer eylemlerin içinde ceza hukuku anlamında suç teşkil eden fiillerin yer alması durumunda, bu alandaki yaptırımlara tabi tutulma olanağı bulunmakla beraber, özel hukuk anlamında bu tür fillerin tazminat davasına konu edilebildiği görülmektedir (§ 9). Yargı kararları nazara alındığında, belirtilen tazmin imkanının, kişinin kamu görevlisi veya özel hukuka tabi bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde görev yapması nazara alınarak, hem idari yargı hem de adli yargı alanında yer alan yargısal makamlarca sağlandığı anlaşılmaktadır (Y.H.G.K. 25/9/2013 tarih ve E.2012/9-1925, K.2013/1407; Danıştay 8. Dairesi 16/4/2012 tarih ve E.2008/10606, K.2012/1736). Dolayısıyla bir bireyin, üçüncü kişilerce somut başvuruda belirtilen fiillere benzer eylemler vasıtasıyla fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla daha etkin bir giderim sağlaması mümkündür (B. No. 2013/1123, 2/10/2013, § 35).

40. Hukuka veya sözleşmeye aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin

edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk, ceza hukuku alanında suç diye adlandırılan insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamaktadır. Bir eylemin suç teşkil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemektedir. Ayrıca, ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluğun istisnai nitelik taşımasına rağmen, kasten veya taksirle başkalarına verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olduğu, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulandığı ve hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, hukuk sistemimizde ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kaldırılırken, hukuki sorumluluk alanındaki tazmin yükümlülüğünün asıl gayesinin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında, özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır.

41. Başvuruya konu olayda, başvurucu tarafından özel bir işyerinde pazarlama müdürü olarak görev yaptığı, işe başladığı sırada uhdesinde bulunan tüm pazarlama yetkilerinin daha sonra kendisinden alındığı ve bu suretle istifaya zorlandığı, kendisini alt kademedeki personel huzurunda küçük düşürücü eylem ve faaliyetlerde bulunulduğu, konumunu ve şahsiyetini zedeleyici söz ve eylemler nedeniyle büyük üzüntü çektiği ve psikolojik durumunun bozulduğu ve bu suretle mobbinge maruz bırakıldığı belirtilerek suç duyurusunda bulunulduğu, yürütülen soruşturma sonucunda müsnet eziyet suçunun unsurlarının oluşmadığı belirtilerek, şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, ancak başvurucu tarafından somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

42. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, üçüncü kişilerce fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler ile ilgili olarak, başvurucu tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu nazara alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

43. Açıklanan nedenlerle, somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının “konu bakımından yetkisizlik”,

2. Anayasa’nın 17. maddesinin ihlal edildiğine yönelik iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemesi”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

15/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SEDAT VURAL

B. No: 2014/5559 | Karar tarihi: 25.04.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5559

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEDAT VURAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5559)

Karar Tarihi: 25/4/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Şermin BİRTANE

Başvurucu : Sedat VURAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 1 Mayıs'ta Taksim Meydanında kutlama yapılmasına izin verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 22/4/2014 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının, 1 Mayıs'ta Taksim Meydanında kutlama yapılmasına izin verilmeyeceği yönündeki basında yer alan açıklamaları ile İstanbul Valisinin, miting alanlarının belirlenerek kamuoyuna duyurulduğu, Taksim'in Valilik tarafından belirlenen miting alanlarından biri olmadığı yolundaki basın açıklamaları üzerine, 1 Mayıs'ta Taksim Meydanında kutlama yapılmasına izin verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. 6/10/1983 tarih ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca İstanbul Valiliğinin 18/1/2013 tarih ve 800 sayılı işlemiyle toplantı alanları ve gösteri yürüyüşü güzergahları belirlenerek İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünün resmî internet sitesinde duyurulmuştur.

7. İstanbul Valisinin 22/4/2014 ve 24/4/2014 tarihli basın açıklamalarında henüz 1 Mayıs kutlamaları ile ilgili olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü amacıyla herhangi bir müracaat yapılmadığı belirtilmiştir.

B. İlgili Hukuk

8. Anayasa'nın 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

9. 2911 sayılı Kanun'un 6. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Toplantı ve gösteri yürüyüşleri, tüm il ve ilçe sınırları içerisinde aşağıdaki hükümlere uyulmak şartıyla her yerde yapılabilir.

İl ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı, kamu düzenini ve genel asayişi bozmayacak ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak şekilde ve 22 nci maddenin birinci fıkrasında sayılan sınırlamalara uyulması kaydıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile güzergâhın geçeceği ilçe ve il belediye başkanlarının, en çok üyeye sahip üç sendikanın ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının il ve ilçe temsilcilerinin görüşleri alınarak mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir. İl ve ilçenin büyüklüğü, gelişmişliği ve yerleşim özellikleri dikkate alınarak birden fazla toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı belirlenebilir.

Belirlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı yerel gazeteler ile valilik ve kaymakamlık internet sitelerinden ilan edilerek halka duyurulur.

…".

10. 2911 sayılı Kanun'un 2/3/2014 tarih ve 6529 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki haliyle 6. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Şehir ve kasabalarda ve gerekli görülen diğer yerlerde hangi meydan ve açık yerlerde veya yollarda toplantı veya yürüyüş yapılabileceği ve bu toplantı ve yürüyüş için toplanma ve

dağılma yerleri ile izlenecek yol ve yönler vali ve kaymakamlarca kararlaştırılarak alışılmış araçlarla önceden duyurulur.”

11. 2911 sayılı Kanun’un 10. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırksekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir.”

12. 2911 sayılı Kanun’un 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Bölge valisi, vali veya kaymakam, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir.”

13. 2911 sayılı Kanun’un 20. maddesi şöyledir:

“Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları ile ertelenmesi veya yasaklanması hakkında da bu Kanunun 3üncü ve 4 üncü bölümlerindeki hükümler uygulanır.

Şehir ve kasaba içindeki genel yollar üzerinde yapılacak yürüyüşlere ait bildirimlerde, 6 ncı madde gereğince ilan olunan yol ve yönlere uyulmak şartıyla, yürüyüşe geçmek için seçilecek toplanma yeri ile izlenecek yol ve dağılma yerinin belirtilmesi zorunludur.”

14. 2911 sayılı Kanun’un “Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri” başlıklı 23. maddesi şöyledir:

“a) 9 ve 10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden veya toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra;

….

d) 6 ve 10 uncu maddeler gereğince belirtilen yerler dışında,

….

Yapılan toplantılar veya gösteri yürüyüşleri Kanuna aykırı sayılır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 25/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/4/2014 tarih ve 2014/55591 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının ve İstanbul Valisinin temel görevinin anayasal haklarını kullanan yurttaşların bu haklarını kullanmalarını kolaylaştırıcı önlemler almak, Taksim Meydanında işçi bayramı kutlamalarına katılanların can güvenliğini sağlamak olduğunu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) 27/11/2012 tarihli Disk ve Kesk/Türkiye kararında, 1 Mayıs 2008 tarihinde Taksim Meydanında kutlama yapılmasının engellenmesi dolayısıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 11. maddesinin ihlal edildiğine karar verdiğini, bu karar ortadayken 1 Mayıs’ta Taksim Meydanında kutlama yapılmasına izin verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında belirlenen ilkeler doğrultusunda, başvuru konusu işleme karşı idare mahkemesine başvurunun etkin bir yol olmadığını belirterek uygulamanın durdurulmasına

karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

17. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“ Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.'

18. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 'Bireysel başvuru hakkı' kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“'İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.'

19. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 19-20; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

20. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

21. Buna karşılık tüketilmesi gereken başvuru yolları, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yollarını ifade etmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralına uygunluğun denetlenmesinde somut başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 27-28 ; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İlhan /Türkiye, 22277/93, 27/7/2000, § 56-64).

22. Başvuru yollarının etkisiz olduğunun saptanması durumunda söz konusu edilen başvuru yolunun, etkili ve erişilebilir olma koşullarını karşılamadığı gerekçesiyle tüketilme zorunluluğu aranmamaktadır. Bugüne kadar Anayasa Mahkemesinin birçok kararında başvuru yollarının tüketilmesi kuralına istisna teşkil eden hususlar belirtilmiştir. Bunun yanı sıra Anayasa Mahkemesi, Yargıtay Hukuk veya Ceza Genel Kurulu kararlarına karşı ısrar yetkisi bulunmayan yargı mercilerinin bozmaya uyma kararlarına karşı, başvuruculların tekrar temyiz yoluna başvurması yükümlülüğü olmadığına karar vermiştir (B. No: 2013/7523, 4/12/2013). Ayrıca, bir internet sitesine erişimin idari bir işlemle engellenmesi işlemi hakkında İdare Mahkemesince verilen yürütmeyi durdurma kararının yerine getirilmemiş olması nedeniyle, söz konusu başvuru yolunun ihlali ve olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak bakımından etkili ve erişilebilir nitelikte koruma sağlamayacağına hükmedilmiştir (B. No: 2014/3986, 2/4/2014). Ancak başvuru yollarının tüketilmesi koşuluna

yönelik istisnaların her başvurunun somut özellikleri dikkate alınarak değerlendirileceği de açıktır.

23. Somut olayda, başvurucu, iddialarını Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve İstanbul Valisinin 1 Mayıs'ta Taksim Meydanında toplantı ve gösteri yapılmasına izin verilmeyeceğine dair basında yer alan beyanlarına dayandırmıştır. 1 Mayıs'ta Taksim Meydanında toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma niyetinde olduğunu belirten başvurucunun 2911 sayılı Kanun hükümlerine göre ilgili mülki idare amirliğine bildirimde bulunması, mülki idare amirliğince toplantı ve gösteri yürüyüşüne izin verilmemesi veya toplantı ve gösteri yürüyüşünün engellenmesine yönelik işlem tesis edilmesi durumunda ise, öncelikle idari yargı yerlerinde dava açması gerekirken, belirtilen usulü takip etmeyip doğrudan bireysel başvuruda bulunduğu görülmüştür.

24. Öte yandan, 2911 sayılı Kanun'un İstanbul Valiliğinin 18/1/2013 tarih ve 800 sayılı işlemiyle İstanbul İlinde toplantı alanları ve gösteri yürüyüşü güzergahlarının belirlenerek İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünün resmî internet sitesinde duyurulduğu, Taksim Meydanının söz konusu alanlar içerisinde yer alması gerektiğini düşünen başvurucunun anılan işleme karşı da idari makamlara başvurmadığı gibi mahkemelerde dava da açmadığı anlaşılmıştır.

25. Başvuru konusu olayda, şikâyet edilen işleme karşı idari ve yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı, söz konusu başvuru yollarının pratikte etkili olmadığını gösteren bir örneğin bulunmadığı, aynı konuda daha önce başvurulmuş bir yargı yerince verilen karar da bulunmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca, başvurucu, AİHM tarafından DİSK ve KESK/Türkiye, kararında, Taksim Meydanında kutlama yapılmasının engellenmesi dolayısıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11. maddesinin ihlal edildiğine karar verildiğini ileri sürmüşse de söz konusu karardan, 1 Mayıs 2008 tarihinde polisin yaptığı müdahalenin orantısızlığına ilişkin değerlendirmelerin yer aldığı, anılan olaylar hakkında İstanbul Valiliği, Adalet Bakanlığı, İstanbul Emniyet Müdürlüğü ve polis memurlarına yönelik vaki şikâyetlerin Cumhuriyet Başsavcılığı ve Danıştay tarafından reddedildiği ve ayrıca İçişleri Bakanı ve Adalet Bakanı aleyhine yapılan şikâyetler hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle söz konusu AİHM kararının başvuru yollarını tüketme zorunluluğunu ortadan kaldırıcı nitelikte olduğu söylenemez (DİSK ve KESK/Türkiye, (B.No: 38676/08, 27/11/2012 §§ 37-38). Bu nedenlerle, somut başvuruda, başvuru yollarının tüketilmediği, anılan kuralın istisnalarını oluşturan hallerin de mevcut olmadığı sonucuna varıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Açıklanan nedenlerle, yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurmaksızın ve şikâyetlerini usulüne uygun olarak iletmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 25/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHARREM KESERCİ

B. No: 2012/575 | Karar tarihi: 08.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/575

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHARREM KESERCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/575)

Karar Tarihi: 8/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucu : Muharrem KESERCİ

Vekili : Av. Cavit ÇALIŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde sözleşmeli uzman erbaş olarak çalışmaktayken haksız olarak sözleşmesinin feshedildiğini, bu nedenle idare aleyhine açtığı davanın da Mahkemece reddedildiğini, davalı idare tarafından sunulan veya Mahkemece incelenen gizlilik dereceli olduğu belirtilen belgeler ve karardan önce dosyaya sunulan Başsavcılık görüşü ile Raportörün düşüncelerinin kendisine tebliğ edilmeyerek savunma olanağından yoksun bırakıldığını, davayı açtığı tarihten sonra yürürlüğe giren Kanun Hükmünde Kararname (KHK) gereğince, geçmişe uygulanacak biçimde vekâlet ücreti ödenmesine hükmedildiğini belirterek, Anayasa'nın 36. Maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ve 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin

bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 29/3/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm, 24/7/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemenin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 30/7/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 23/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 10/10/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, karşı beyanlarını 25/10/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, imzaladığı bir yıllık sözleşmeye istinaden 7/12/2009 tarihinde Jandarma Uzman Çavuşu rütbesiyle TSK'ye katılmış ve 7/12/2010 tarihinde tekrar bu sözleşmesi bir yıllığına uzatılmıştır.

9. Başvurucu, Şırnak Milli J. Komd. Tabur Komutanlığında görev yapmakta iken, kendisinin de kalmış olduğu misafirhanede 11/5/2011 tarihinde bir uzman onbaşı tarafından diğer bir uzman onbaşı bıçakla öldürülmüştür.

10. Başvurucu, olayla ilgili olarak aynı tarihte alınan ilk ifadesinde, olay hakkında bilgi ve görgüsünün olmadığını belirtmiştir. Bir gün sonraki ifadesinde ise vicdani rahatsızlık duyduğunu belirterek bildiklerini anlatmıştır.

11. Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığının cinayetle ilgili olarak yürüttüğü soruşturma çerçevesinde başvurucu hakkında da yalan tanıklık suçundan soruşturma açılmıştır.

12. Anılan soruşturma devam etmekte iken, başvurucunun olayla ilgili olarak alınan ilk ifadesinde olayı görmediğini söyleyerek "yalan beyanda bulunduğu", ayrıca 4 ayrı disiplin cezası ve toplam 8 gün göz hapsi ve aylıktan kesme cezalarını aldığı gerekçesiyle uzman erbaşlık sözleşmesi feshedilerek, 6/6/2011 tarihinde TSK'den ilişiği kesilmiştir.

13. Feshe hukuki dayanak olarak 18/3/1986 tarih ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'nun 12. maddesi, Uzman Erbaş Yönetmeliği'nin 13. maddesi ile J.Gn.K.lığı Erbaş Yönergesi'nin Üçüncü Bölümünün 16. maddesi gösterilmiştir.

14. Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu hakkında yalan tanıklık suçlamasıyla yürütülen soruşturma sonucunda, 15/6/2011 tarihli ek kararla, başvurucunun ilk ifadesinin "tanık" sıfatıyla alınmadığından "yalan tanıklık suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı" gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Bu kararda, fail dışında, başvurucu ve diğer şüphelilerin bir gün arayla verdikleri ifadelerle ilgili olarak şu hususlara yer verilmiştir:

"Olay sonrası misafirhanede kalan … diğer şahısların şüpheli olarak alınan ifadelerinde olay ile ilgili belli hususları sakladıkları, olaydan sonraki gün şüphelinin suçunu itiraf etmesi üzerine Cumhuriyet Başsavcılığımızca şüpheli olarak yeniden alınan ifadeleri ile Diyarbakır

askeri Savcılığınca tanık olarak alınan ifadelerinde, şüpheli ile maktul arasındaki sözlü münakaşayı ve küfürleşmeyi, olay öncesinde şüpheli ve maktulün alkol aldıkları, yine bağrışma sonucu uyandıklarında şüphelinin 'ben İsmail'i bıçakladım, koşun yardım edin' şeklinde cümle kurduğu hususlarını doğruladıkları … yine şüphelilerin ilk ifadelerinde yalan söyledikleri ve haklarında bu hususla ilgili işlem yapılması gerektiği düşünülse bile ifadelerinin tanık sıfatıyla alınmadığı ve atılı yalan tanıklık suçunun unsurlarının da oluşmadığı anlaşılmakla… şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına."

15. Başvurucunun, sözleşmesinin feshi nedeniyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesinde açtığı dava, anılan Mahkemenin 8/5/2012 tarih ve E.2011/1123, K.2012/552 sayılı ilamı ile reddedilmiştir. Başvurucu ve vekili, davalı idare vekili ve Savcının da katılımıyla gerçekleştirilen duruşma sonucunda verilen kararın ilgili bölümü şöyledir:

"…dava konusu uzman erbaş sözleşmesinin feshi işlemi değerlendirildiğinde; davacının da istirahat halinde olduğu misafirhanede, bir uzman erbaş arkadaşı tarafından başka bir uzman erbaşın öldürülmesi olayına tanık olduğu halde, arkadaşının suçu ilk önce kabul etmemesi nedeniyle onu koruma gayreti içine girdiği ve amirlerine ve olayı soruşturan savcılık makamına verdiği ilk ifadelerde, olayla ilgili bilgi ve görgüsünün bulunmadığı yönünde yalan beyanda bulunduğu, ancak bir gün sonra pişmanlık duyarak ifadesini değiştirdiği ve bildiklerini anlattığı; jandarma sınıfından olması nedeniyle suç ve suçlularla mücadele temel görevi bulunan davacının, adam öldürme gibi ciddi bir suç nedeniyle yürütülen soruşturmayı ilk başta yanlış yönlendirip bildiklerini anlatmayarak faili koruma gayreti içine girmesinin hiçbir şekilde kabul edilemeyeceği; henüz meslek hayatının başında olmasına rağmen dört farklı disiplin suç/tecavüzü işleyerek, askeri disipline uyum konusunda da zaafını ortaya koyan, mevcut disiplin ve ahlak yapısı itibariyle kendisinden istifade edilmesine ve kamu hizmetine devamına imkân kalmadığı anlaşılan davacı hakkında tesis edilen uzman erbaş sözleşmesinin feshi işleminde idarece takdir yetkisinin; objektif kıstaslara bağlı kalınarak, kişi yararı ile kamu yararı arasında bir denge gözetilerek ve kamu yararı amacına uygun olarak kullanıldığı, bu itibarla dava konusu uzman erbaş sözleşmesinin feshi işleminde hukuka aykırı bir yön bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

16. Kararda, ayrıca, duruşmalı yapılan yargılama sonucunda hüküm tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi hükümleri ile 26/9/2011 tarih ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 14. maddesi gereğince 2.400 TL avukatlık ücretinin başvurandan alınarak davalı idareye verilmesine karar verilmiştir.

17. Başvurucu 31/5/2012 tarihli dilekçesiyle karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Dilekçede başvurucu, hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara atıfla, yalan tanıklıktan bahsedilemeyeceğini ve dava açıldıktan sonra yürürlüğe giren yasal düzenlemeyle getirilmiş bulunan hüküm uyarınca davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesinin kanuna aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

18. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 9/10/2012 tarih ve E.2012/1248, K.2012/1035 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Gerekçede, 4/7/1972 tarih ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 66. maddesindeki karar düzeltme sebepleri sayıldıktan sonra dilekçede ileri sürülen sebeplerin yerinde görülmediği ve düzeltilmesi istenen kararın kanuna ve usule uygun olduğu belirtilmiştir.

19. Bu karar başvurucuya 18/10/2012 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucu, 12/11/2012 tarihli dilekçesi ile 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

20. 3269 sayılı Kanun'un "Başarı gösteremeyenler ve ceza alanlar" başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"Sözleşmenin imzalanmasından sonra ilk beş aylık intibak dönemi içerisinde göreve intibak edemeyenler ile ayrılmak isteyenlerin sözleşmeleri feshedilerek, Türk Silâhlı Kuvvetleri ile ilişikleri kesilir. Peşin olarak ödenen aylık ve aylık ile birlikte ödenen diğer tüm özlük haklarının çalışılmayan günlere ait kısmı geri alınır.

Görevde başarısız olanlarla, atandıkları kadro görev yerleri ile ilgili olarak üç ay ve daha uzun süreli bir kurs veya eğitime gönderilenlerden kurs veya eğitimde başarısız olan veya kendilerinden istifade edilemeyeceği anlaşılan uzman erbaşların, barışta sözleşme sürelerine bakılmaksızın Türk Silâhlı Kuvvetleri ile ilişikleri kesilir. Bunlar, yedekte er kaynağına alınırlar.

Görevde başarısız olma, intibak edememe ve kendilerinden istifade edilememe hâlleri ve bunlara yapılacak işlemler, çıkarılacak yönetmelikte düzenlenir.

Ayrıca;

a) Almış oldukları sicile göre kademe ilerlemesi yapamayanların,

b) Verilen ceza, tecil edilse veya para cezasına çevrilse dahi;

1) Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlar ile basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, iftira, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, yalan yere tanıklık, yalan yere yemin, cürüm tasniî, ırza geçmek, sarkıntılık, kız, kadın veya erkek kaçırmak, fuhşiyata tahrik, gayri tabiî mukarenet, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçlar ile istimal ve istihlâk kaçakçılığı hariç kaçakçılık, resmî ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, firar, amir veya üste fiilen taarruz, emre itaatsizlikte ısrar, üste hakaret, mukavemet, fesat, isyan suçlarından dolayı mahkûm olanların,

2) Askerî Ceza Kanununun 148 inci maddesinde yazılı suçlardan mahkûm olanların,

c) Taksirli suçlar hariç olmak üzere diğer suçlardan adlî veya askerî mahkemeler tarafından otuz günden daha fazla süreli hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile mahkûm olanların,

ç) Taksirli suçlar nedeniyle altı ay veya daha fazla süre ile hürriyeti bağlayıcı bir cezaya mahkûm olanların,

d) Disiplin mahkemeleri veya en az iki disiplin amirinden disiplin cezası aldığı tarihten geriye doğru son bir yıl içerisinde toplam otuz günden daha fazla hürriyeti bağlayıcı disiplin cezası alanların,

e) Yabancı uyruklu kişilerle evlenenlerden; bu evlilikleri, ilgili yönetmelikte belirtilen esaslar dahilinde Genelkurmay Başkanlığı tarafından uygun görülmeyenlerin,

f) Çeşitli nedenlerle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin veya Türk vatandaşlığından çıkartılanların,

Sözleşmeleri feshedilmek suretiyle Türk Silâhlı Kuvvetleri ile ilişikleri kesilir.

Her ne sebeple olursa olsun, sözleşmesi feshedilerek Türk Silâhlı Kuvvetleri ile ilişiği kesilen uzman erbaşlar, tekrar Türk Silâhlı Kuvvetlerine alınmazlar."

21. 20/9/2005 tarih ve 25962 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Uzman Erbaş Yönetmeliği'nin "Görevde başarısız olma, kendilerinden istifade edilmeme halleri ve sözleşmenin feshedilmesi sebepleri" başlıklı 13. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Görevde başarısız olanlar ile kendisinden istifade edilemeyeceği (atış, spor, eğitim, operasyon ve istihdam edildikleri kadro görev yerlerinde ve davranışlarında askerlik mesleği değerlerini sergilemede, ikazlara rağmen istenen düzeye ulaşamayan ve aşırı derecede borçlananlardan bu durumu rapor, tutanak ve her türlü belge ile kanıtlananlar, mazeretsiz olarak bir sözleşme yılı içerisinde yedi gün ve daha uzun süre ile göreve gelmeyenler) anlaşılan, atandıkları kadro görev yerleri ile ilgili olarak üç ay ve daha uzun süreli bir kurs veya eğitime gönderilenlerden kurs veya eğitimde başarısız olan uzman erbaşların, barışta sözleşme sürelerine bakılmaksızın Türk Silahlı Kuvvetleri ile ilişikleri kesilir. Bunlar yedekte er kaynağına alınır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/11/2012 tarih ve 2012/575 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, TSK'den ayırma işleminde gerekçe olarak belirtilen "yalan beyanda bulunma" suçlamasına konu olay hakkında henüz hazırlık soruşturması devam etmekteyken, soruşturma ve yargılama sonucu beklenmeden, "suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz" şeklinde Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen ilkeye ve buna bağlı olarak masumiyet karinesine aykırı bir şekilde hakkında ilişik kesme işleminin tesis edildiğini iddia etmiştir.

24. Başvurucu ayrıca, davalı kurum tarafından mahkemeye ibraz edilen ve gizlilik dereceli olduğu belirtilen belgeler ve Başsavcılık tarafından hazırlanan yazılı mütalaa ile Raportörün düşüncelerinin kendisine tebliğ edilmemesi suretiyle söz konusu bilgi ve belgeleri inceleyerek savunmasına esas almasına imkân tanınmadığını, başvuruya konu davanın daha evvel açılmasına rağmen, 2/11/2011 tarihinde yürürlüğe giren 659 sayılı KHK uyarınca, aleyhine avukatlık ücretine hükmedilmesinin Anayasa'nın 36. ve 91. maddeleriyle 13. maddesindeki ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Buna bağlı olarak başvurucu, öncelikle yargılamanın yenilenmesine, bilirkişi marifetiyle tespit edilecek maddî ve takdir edilecek bir miktar da manevî tazminata ve ayrıca yargılama giderlerinin ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

25. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı ile masumiyet karinesinin ihlaline yönelik olduğu anlaşıldığından, bu iddiaların ayrı ayrı incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

26. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden kişilere Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı tanınmıştır.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

28. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, …açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

29. 6216 sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

30. Başvurucu, davalı kurum tarafından AYİM’e sunulan gizlilik dereceli belgelerin kendilerine tebliğ edilmediğini ve savunmalarında değerlendirmelerine fırsat verilmediğini, keza AYİM tarafından davanın reddine karar verilmeden önce AYİM Başsavcılığının yazılı düşüncesiyle Raportörün görüşünün kendilerine tebliğ edilmediğini, bu nedenle Anayasa’nın 36. maddesiyle Sözleşme’nin 6. maddesindeki adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini, ayrıca 2/11/2011 tarihinde yürürlüğe giren 659 sayılı KHK uyarınca bu tarihten önce açılmış davalarda aleyhe vekalet ücretine hükmedilmesinin Anayasa’nın 36. ve 91. maddeleriyle 13. maddesindeki ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

31. Başvurucunun bu başlık altındaki şikâyetlerinin ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

i. Gizlilik Dereceli Belgelerin Tebliğ Edilmediği İddiası

32. Başvurucu, davalı idare tarafından sunulan gizlilik dereceli belgelerin kendisine tebliğ edilmediğini ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

33. Bakanlık görüş yazısında, 30/6/2010 tarihinde yürürlüğe giren 1602 sayılı Kanun’un 52. maddesinde, “Dava dosyasındaki bilgi ve belgeler taraf ve vekillerine açıktır. Şu kadar ki;(…) taraf ve vekillerine incelettirilemez. Davacı taraf veya vekili, karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz edebilir. Yapılan bu itiraz, mahkeme tarafından incelenerek haklı görülen hususlarda, mahkemenin belirleyeceği çerçevede daha önce karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgeler karşı tarafa incelettirilebilir.” düzenlemesine yer verildiğini, anılan maddeye göre başvurucunun gizli olduğu belirtilen bilgi ve belgeleri inceleme konusunda talep hakkı bulunduğunu, ancak başvurucunun söz konusu Kanun hükmü uyarınca Mahkemeden bu yönde bir talepte bulunduğuna ilişkin her hangi bir bilginin bulunmadığını, bu itibarla, “başvurucunun idari ve yargısal başvuru yollarının tamamını bireysel başvuru yapmadan önce tüketip tüketmediği” konusunda değerlendirme yapılırken, göz önüne alınmak üzere yukarıda belirtilen hususların Anayasa Mahkemesinin dikkatine sunulması gerektiği yönünde kanaatini bildirmiştir.

34. Başvurucu ise cevap dilekçesinde, yargılama aşamasında dava dosyasına sunulan gizli belgelerden haberdar edilmediği için bu konuda herhangi bir talepte bulunmadığını bildirmiştir.

35. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"...Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

36. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

37. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

38. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

39. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/1049, 16/4/2013, § 32).

40. Diğer taraftan, adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Ceza davalarının yanı sıra medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin hukuk davaları ve idari davalarda da bu ilkeye uyulması gerekir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

41. Bu açıklamalar ışığında somut olay incelendiğinde, yargılama sonucunda verilen 8/5/2012 tarihli kararda davanın reddi ile birlikte gizlilik dereceli belgelerin iadesine de karar verildiği ve kararın tebliği ile beraber başvurucunun, kararda ifade edilen gizlilik dereceli belgelerden haberdar olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan Mahkeme kararı, sadece gizli olduğu belirtilen belgelere dayanmamış olup, başvurucunun diğer şahsi halleri de dikkate alınmıştır. Ayrıca, başvurucunun 31/5/2012 tarihinde yaptığı karar düzeltme talep dilekçesi incelendiğinde, başvurucunun davalı idare tarafından sunulan gizlilik dereceli belgelerin kendisine tebliğ edilmediği ve bu belgelerin hükme esas alındığına ilişkin herhangi bir iddiayı ileri sürmediği de görülmektedir.

42. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun, anılan ihlal iddialarını öngörülmüş olan kanun yollarında ileri sürmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Başsavcılığın ve Raportörün Düşüncesinin Bildirilmediği İddiası

43. Başvurucu, ayrıca, AYİM tarafından davanın reddine karar verilmeden önce

Başsavcılığın yazılı düşüncesi ile Raportörün görüşünün kendisine tebliğ edilmediğini ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

44. Bakanlık görüş yazısında, AYİM Başsavcılık düşüncesinin davacıya tebliğ edilmemesinin AİHM tarafından silahların eşitliği ilkesine aykırı görüldüğünü, Anayasa Mahkemesinin, davacının lehine olan AYİM Başsavcılığı düşüncesinin davacıya tebliğ edilmemesini silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkelerine aykırı görmediğini, ancak başvuruya konu dosyada sözü edilen davadan farklı yönler bulunduğunu, karar düzeltme aşamasında Başsavcılık düşüncesinin başvurucuya tebliğ edildiği ve başvurucunun bu düşünceye cevap verdiği, yapılacak değerlendirmede bu hususların dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

45. Başvurucu cevap dilekçesinde, Bakanlık tarafından verilen görüşte yer alan Başsavcılık düşüncesinin tebliğ edilmemesinin ihlal oluşturduğu kısmına katıldığını bildirmiştir.

46. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), dosyaya ilişkin bağımsız bir inceleme yaparak görüşünü mahkemeye sunan AYİM Başsavcısının düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (bkz. Miran/Türkiye, B. No: 43980/04, 21/4/2009). Bu nedenle Başsavcılık düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilerek incelemelerine sunulması ve karşı görüşlerini hazırlama imkânı verilmesi çelişmeli yargılama ilkesi ile ilişkili olarak adil yargılanma hakkının bir gereğidir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 33). Çelişmeli yargılama ilkesi, dosyada yer alan bilgi ve belgelerin taraflar açısından ulaşılabilir olmasını gerekli kılar. Dolayısıyla belgelere ulaşamama çelişmeli yargılama ilkesi açısından sorun oluşturabilir.

47. Bu kapsamda kanun koyucu yasal değişikliğe gitmiş ve 3/6/2012 tarih ve 28312 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 22/5/2012 tarih ve 6318 sayılı Kanun'un 60. maddesi ile 1602 sayılı Kanun'un 47. maddesine Başsavcılık düşüncesinin Genel Sekreterlikçe taraflara tebliği ve tebliğden itibaren yedi gün içerisinde tarafların cevaplarını yazılı olarak Mahkemeye bildirebilmesi imkanı öngören bir kural eklenmiştir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 34).

48. Dosyanın incelenmesinden ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilip edilmediği hususu anlaşılamamaktadır. Başvurucu 31/5/2012 tarihli karar düzeltme istemli dilekçesinde Başsavcılık düşüncesinin kendisine tebliğ edilmediğini de ileri sürmemiştir. Karar düzeltme incelemesi sırasında alınan Başsavcılık düşüncesinin ise başvurucuya tebliğ edilerek başvurucunun bu düşüncelere cevap verdiği görülmektedir. Dolayısıyla başvurucu ilk derece yargılaması aşamasında tebliğ edilmemiş olsa bile karar düzeltme aşamasında Başsavcılık görüşünden haberdar olmuş ve buna yönelik görüşlerini hazırlama ve mahkemeye sunma imkânı bulmuştur (B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 46).

49. Başvurucu aynı zamanda Raportörün düşüncesinin de kendisine tebliğ edilmemesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

50. 4/7/1972 tarih ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 54. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Daireler ile Daireler Kurulunda, üye raportörün açıklamaları dinlendikten ve Başsavcılığın yazılı düşüncesi okunduktan sonra işin görüşülmesine geçilir…"

51. Aynı Kanun'un geçici 2. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları ise şöyledir:

“Raportörler, Daire Başkanlarının kendilerine havale ettikleri işleri vaktinde inceleyerek Daire veya Daireler Kuruluna gerekli açıklamaları yaparlar.

Kendi düşünce ve kanaatlerini sözlü ve yazılı olarak bildirirler, karar taslaklarını yazarlar, gerekli tutanakları düzenlerler, Başkanın ve Daire Başkanlarının verecekleri diğer görevleri yerine getirirler.”

52. Raportörler, Daire Başkanı gözetiminde kendilerine havale edilen davaları inceler, düşüncelerini sözlü ve yazılı olarak bildirir, karar taslaklarını ve tutanakları hazırlarlar. Dolayısıyla dava dosyası hakkında karar verecek heyet ile birlikte çalışır ve heyet adına inceleme yaparak uyuşmazlığın çözümüne katkı sağlarlar. Raportör düşüncelerinin, daire üyelerini etkileyebilecek kanaatleri taşımaları mümkün olmakla birlikte bu düşünceler mahkemenin iç işleyişine ilişkin ve nihai kararın verilmesi sürecinde hazırlanan bir görüş olup, raportörler bu görevi mahkeme veya Daire Başkanını temsilen yerine getirmektedirler. Anayasa’nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının bir unsuru olan silahların eşitliği ilkesi, davanın tarafları arasındaki çelişmeli yargıyı güvence altına almakta olup, bu ilke mahkemenin iç işleyişine ilişkin usuller yönünden uygulanamaz (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Meral/Türkiye, B. No: 33446/02, 27/11//2007, § 40-42).

53. Somut davada AYİM Raportörü tarafından, dava dosyası incelenmiş ve uyuşmazlığa ilişkin açıklamaları AYİM Daire Başkanı ve üyelerine sunulmuştur. Raportörün açıklamalarından sonra Daire Başkanı ve dört üye tarafından dava hakkında karar verilmiştir. Mevcut davada, Raportörün önyargılı davranmasına neden olacak düşünce sunduğunu gösteren herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Raportörün düşüncesi başvurucuya tebliğ edilmemişse de bu durum adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez.

54. Diğer taraftan başvurucu eğer ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık ve Raportörün düşüncesi tebliğ edilmiş olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamış olup, somut olayda çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmediği anlaşılmaktadır.

55. Açıklanan nedenlerle, AYİM’in kararlarında çelişmeli yargılama ilkesine yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Başvurucu Aleyhine Vekâlet Ücretine Hükmedildiği İddiası

56. Başvurucu, vekâlet ücreti ile ilgili yapılan düzenlemenin hak arama özgürlüğünü kısıtladığını, temel hakların 659 sayılı KHK ile düzenlenmesinin Anayasa’ya aykırılık teşkil ettiğini, davanın açılmasından sonra yapılmış olan bu düzenlemenin ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu iddia etmiş olup, bu iddia, dava açmanın zorlaştırılması ve hakkaniyete aykırı olması yönlerinden adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

57. Bakanlık görüş yazısında, vekâlet ücretinin maktu olarak düzenlendiğini, daha önce Anayasa Mahkemesinin bu konudaki iddialar hakkında karar verdiğini belirterek, yapılacak değerlendirmede bu hususların dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

58. Başvurucu cevap dilekçesinde, başvuru formunda yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

59. Aynı konuya ilişkin benzer gerekçelerle ileri sürülmüş olan ihlal iddiaları, Anayasa Mahkemesince 2/10/2013 tarih ve 2013/1613 başvuru numaralı kararda incelenmiştir. Söz

konusu kararda, bir yasama işlemi veya düzenleyici idari işlemin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda, bireysel başvuru yoluyla doğrudan bu işlemlere değil ancak yasama veya düzenleyici idari işlemin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmallere karşı başvuru yapılabileceği, başvuruya konu davada, 659 sayılı KHK ile getirilen düzenleme gereğince idare lehine vekâlet ücretine hükmedildiği, dolayısıyla bu düzenleyici idari işlemin öngördüğü hükümlerin davaya uygulandığının anlaşıldığı, somut başvurunun da bu açıdan değerlendirilmesi gerektiği öncelikle ifade edilmiş ve iddialar mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 37, 39).

60. Başvuru konusu davanın açılmasından sonra 2/11/2011 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 659 sayılı KHK ile davanın reddi halinde idare lehine vekalet ücretine hükmedilmesi düzenleme altına alınmıştır. Vekâlet ücreti davaya hukuki katkıda bulunan ve davası kabul edilen lehine hükmedilen bir ücrettir. Dava aşamasında kimin leh ya da aleyhine olacağı önceden belli olmayan bu ücret yükümlülüğü bir usul kuralı olup, mahkemeye erişim hakkı ile de ilişkilidir. Yükletilen ücretin, bu hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

61. Vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup, kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Ancak, gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmedikçe ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez. Dolayısıyla davayı kaybetmesi halinde başvurucuya yüklenecek olan vekâlet ücreti bu çerçevede değerlendirilmelidir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

62. Vekâlet ücretinin orantılılık incelemesi yapılırken, öngörülen miktarın ülke şartlarında ne anlam ifade ettiği, başvurucunun ödeme gücü ve davanın özel şartları gibi hususlar dikkate alınmalıdır. Somut olayda yargılamanın duruşmalı yapılması nedeniyle başvurucu aleyhine 2.400 TL maktu vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Başvurucu, yaklaşık 3 aylık asgari ücrete tekabül eden bu ücreti ödeme gücüne sahip olmadığına dair hiçbir bilgi ve belge sunmamıştır. Öngörülen vekâlet ücretinin başvurucuya dava açmasını imkânsız kılacak veya aşırı derecede zorlaştıracak ağır bir ekonomik yük getirdiğinden ve bu suretle mahkemeye erişim hakkına yönelik orantısız bir müdahale oluşturduğundan söz edilemez.

63. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası

64. Başvurucu, hakkında açılan soruşturma devam ederken sözleşmesinin feshedilmesinin ve fesih işlemine karşı açtığı davanın reddedilmesinin Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü ve Sözleşme’nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenen masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

65. Bakanlık, başvurunun bu kısmının kabul edilebilirliği konusunda herhangi bir görüş bildirmemiştir.

66. Başvurucunun bu şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen bu şikâyet yönünden

başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

67. Başvurucu, gerek sözleşmesinin feshedilmesi gerekse buna karşı açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini belirtmiştir.

68. Bakanlık görüş yazısında, masumiyet karinesinin kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilke olduğunu, AİHM'in, ceza yargılamasına paralel olarak veya ceza yargılamasının bitmesinden sonra devam eden adli ve idari süreçler bakımından da masumiyet karinesinin uygulanabileceğini birçok kararında kabul ettiğini, ceza yargılamasının niteliği ile disiplin yargılamasının niteliğinin birbirinden farklı olduğunun unutulmaması gerektiğini, somut olayda başvurucunun bildiği bir olay hakkında bilgisi olmadığını söyleyerek yalan beyanda bulunduğunu, AYİM'in, başvurucunun yalan beyanda bulunmasını jandarma sınıfından olması nedeniyle suç ve suçlularla mücadele görevini yerine getirmesine engel oluşturan bir olgu olarak ortaya koyduğunu, kararda, ceza soruşturmasının sonucundan bağımsız olarak, başvurucunun diğer nedenlerle birlikte ortaya çıkan disiplin durumu dikkate alınarak işlem tesis edildiğine vurgu yaptığını belirterek, masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediğine ilişkin yapılacak değerlendirmede bu hususların dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

69. Başvurucu cevap dilekçesinde, başvuru formunda yer alan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine yönelik iddialarını tekrar etmiştir.

70. Öncelikle bireysel başvuru incelemesinin, anayasal hak ve özgürlüklere yönelik ihlallerin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması ile sınırlı bir inceleme olduğunun ve Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasındaki kural gereğince, kanun yolu incelemesinde olduğu gibi kararın tüm yönleri ile ele alınarak eksiksiz bir hukuki denetim imkânı sağlamadığının hatırlanmasında yarar vardır (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26). Bu çerçevede, başvurucu hakkında tesis edilen fesih işleminin ve ardından başvurucunun açtığı iptal davasına ilişkin yargılama sonucunda AYİM tarafından ulaşılan sonucun hukuka uygun olup olmadığı meselesi, Mahkeme kararının tespit ve sonuçları bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik içermedikçe ve bu durum kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmadıkça bireysel başvuru incelemesinin kapsamı dışında kalmaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde, somut başvurunun, sözleşmenin feshine ilişkin işlemde ve AYİM kararının gerekçesinde masumiyet karinesine ilişkin anayasal güvencenin ihlal edilip edilmediği ile sınırlı olarak incelenmesi gerekmektedir.

71. Bireysel başvuru incelemesinde, bir ihlal iddiasının Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanına girip girmediğinin tespitinde Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı esas alınmaktadır (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

72. Başvurucunun ihlal iddiasına konu olan masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü, Sözleşme'nin ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenmektedir.

73. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz"

74. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır."

75. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

76. Bu çerçevede, masumiyet karinesi kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilkedir. Suç isnadı mahkûmiyete dönüşen kişiler açısından ise, artık "hakkında suç isnadı olan kişi" statüsünde olmadıkları için masumiyet karinesi iddiasının geçerli bir dayanağı kalmamaktadır. Ancak ceza davası sonucunda kendisine isnat edilen suçu işlemediğinin sabit olduğu veya suçu işlediğine kesin olarak kanaat getirilemediği ve bu nedenle sanık hakkında beraat kararı verilen durumlarda kişi hakkında masumiyet karinesinin devam ettiğinin kabulü gerekir. Çünkü böyle durumlarda Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü ve Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkraları anlamında kişinin suçluluğu sabit olmamıştır ve bu nedenle kişi suçlu sayılamaz (B. No: 2012/574, 6/2/2014, § 76).

77. Masumiyet karinesi, suç isnadının karara bağlandığı yargılamalarda geçerli olduğu için, Sözleşme'nin 6. maddesinde ifade edilen "medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar" çerçevesinde değerlendirilen idari davalar, kural olarak masumiyet karinesinin uygulama alanı dışında kalmaktadır. Ancak idari davada uyuşmazlık konusu olan maddi olayın tespitinde idari yargı mercii, aynı maddi olayı ele alan ceza mahkemesinin daha önce verdiği beraat kararına uygun hareket etmelidir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. X/Avusturya, B. No: 9295/81, 6/10/1982, k.k.; C/Birleşik Krallık, B. No: 11882/85, 7/10/1987, k.k.). Bu kural, kişi hakkında verilen beraat kararı sorgulanmadığı sürece, aynı maddi olay çerçevesinde daha düşük ispat standardı kullanılarak kişinin disiplin sorumluluğu çerçevesinde yaptırıma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Ringvold/Norveç, B. No: 34964/97, 11/2/2003, § 38).

78. Bu çerçevede, ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyuşmazlıklarda, kişi hakkında beraat kararı verilmiş olmasına rağmen, bu karara esas teşkil eden yargılama sürecine dayanılması ve bu şekilde beraat kararının sorgulanması masumiyet karinesi ile çelişir. Buna karşılık, idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından, kişi beraat etmiş olsa dahi yargılanmış olması olgusundan veya buna ilişkin karardan söz edilmesi, kişinin suçlu muamelesi gördüğünden ve dolayısıyla masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün halinde dikkate alınması ve nihai kararın, münhasıran kişinin yargılandığı ve sonuçta beraat ettiği fiilleri işlendiği kabulüne dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 29).

79. Öte yandan, ceza ve ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğunun hatırlanmasında yarar vardır. Buna göre kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 30). Ancak bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde delil yetersizliğine dayalı olsa bile kişi hakkında verilen beraat kararına aykırı olarak kişinin suçsuz olmadığı yönünde değerlendirmelerden kaçınılması gerekir (B. No: 2012/574,

6/2/2014, § 79).

80. Başvuru ve ekindeki belgelerin incelenmesinden, başvurucunun sözleşmesinin feshiyle sonuçlanan idari işleme paralel olarak yürütülmüş ve sonuçlandırılmış ayrı bir ceza soruşturması olduğu anlaşılmaktadır. Bu soruşturma, başvurucunun ilk ifadesinin "tanık" sıfatıyla alınmaması sebebiyle, yalan tanıklık suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığından bahisle kovuşturmaya yer olmadığı kararıyla sonuçlandırılmıştır. İdari işlemin esas dayanağı ise başvurucunun bir gün arayla vermiş olduğu iki ifadeden ilkidir. Buna göre, idari işlem ile adli soruşturma birbirinden ayrı yürütülmüştür. Başvurucunun sözleşmesinin adlî soruşturma tamamlanmadan feshedilmiş olması da bu sonucu teyit etmektedir.

81. Askeri disiplin gerekleri dikkate alındığında masumiyet karinesinin disiplin hukukunun uygulanabilmesi için mutlaka ceza davalarının sonucunun beklenmesini gerektirdiği söylenemez. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça, sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 65).

82. Somut olayda, başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilirken, başvurucunun ilk ifadesinin tanık sıfatıyla alınmadığı tespitine dayanılmıştır. Ceza soruşturması açısından bu durum suçun unsurları itibarıyla oluşmasına engel teşkil ettiğinden kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesini gerektirmiştir. AYİM ise ayırma işleminin hukuka uygun olduğu sonucuna varırken, ceza soruşturması sonucundaki karara değil, fakat disiplin hukukunun aradığı ve ceza soruşturmasından farklı ilkelere bağlı kıstasları kullanmıştır (bkz. §13) .

83. AYİM'e göre, jandarma sınıfından olan başvurucunun, suç ve suçlularla mücadele temel görevi iken, adam öldürme gibi ciddi bir suç nedeniyle yürütülen soruşturmayı ilk başta yanlış yönlendirip bildiklerini anlatmayarak faili koruma gayreti içine girmesi hiçbir şekilde kabul edilemez. AYİM ayrıca, başvurucunun almış olduğu farklı disiplin cezalarıyla birlikte bu ahlaki tutumunun, "kendisinden istifade edilmesine ve kamu hizmetine devamına imkân bırakmaması" sonucunu doğurduğunu, bu nedenle tesis edilen fesih işleminin hukuka uygun olduğunu ve işlemde ayrıca kişi yararı ile kamu yararı arasındaki dengenin gözetildiğini kabul etmiştir.

84. Görüldüğü üzere Mahkeme, ayırma işleminin hukuka aykırı olmadığı sonucuna varırken, başvurucunun cinayet olayı ile ilgili olarak bir gün arayla vermiş olduğu ifadeleri ve almış olduğu toplam dört ayrı disiplin suçunu/tecavüzünü dikkate almış, bunların dışında başkaca bir nedene dayanmamıştır.

85. Yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun,

1. Gizlilik dereceli belgelerin tebliğ edilmediğine ilişkin şikâyetinin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması",

2. Başsavcılığın ve Raportörün düşüncesinin bildirilmediğine ilişkin şikâyetinin "açıkça dayanaktan yoksun olması",

3. Aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesine ilişkin şikâyetinin “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Sözleşmenin feshi ve bu işleme karşı açılan davada masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ESMA BAŞBAKKAL

B. No: 2012/1128 | Karar tarihi: 08.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1128

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESMA BAŞBAKKAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1128)

Karar Tarihi: 8/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucu : Esma BAŞBAKKAL

Vekili : Av. Esra BAŞBAKKAL KARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “cinsel taciz” suçundan “mağdur” sıfatıyla ve “hakaret” suçundan ise “sanık” sıfatıyla yer aldığı Eskişehir 2. Sulh Ceza Mahkemesinde görülen davada, gerek sanık gerekse kendisi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmek suretiyle, sanığın caydırıcı bir şekilde cezalandırılmaması ve cinsel dokunulmazlığına karşı işlenen suç karşısında hak arama hürriyeti kapsamında hakkını aramasına rağmen kendisinin de işlemediği bir suçun sanığı olarak yargılanarak, yetersiz gerekçe ile mahkumiyetine karar verilmiş olması nedenleriyle Anayasa’nın 10., 17., 20., 36., 40. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/12/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 22/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik

incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Üniversite öğrencisi olan başvurucu, 26/9/2011 tarihinde saat 10.00 sularında üniversiteden çıkıp evine gittiği sırada yanından geçmekte olan araçta bulunan sanık tarafından korna ile uyarılıp, öpücük işareti ve cinsel içerikli sözler sarf edilerek "cinsel taciz" eylemine maruz kalmıştır.

6. Başvurucu, bu eylem nedeni ile araç plakasını alarak, yanına gelmesi için arkadaşı A. Ş.'yi aramıştır. Başvurucu, tanık arkadaşı ile birlikte aynı gün Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuş ve olay yerine yakın güvenlik ve mobese kamera kayıtlarının soruşturma kapsamında dosyaya eklenmesini talep etmiştir.

7. Tanık A. Ş. Savcılıktaki beyanında, başvurucunun şikâyetinde ileri sürdüğü hususları, olaydan sonra çağırmak suretiyle kendisine de anlattığını belirtmiştir.

8. Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığınca Sor. 2011/23318 sayılı dosya üzerinde yürütülen soruşturma kapsamında, 28/9/2011 tarihinde, olay mahalline yakın mobese kameralarının kayıtları Tepebaşı İlçe Emniyet Müdürlüğünden istenilmiştir. Emniyet tarafından 6/10/2011 tarihinde gönderilen cevabi yazıda, "Kent güvenlik yönetim sitemine ilişkin kayıtların kendi sistemi içerisinde 10 güne kadar saklanabildiği" ifade edilerek olaya ilişkin kayıtlara ulaşılamadığı belirtilmiştir. Ayrıca emniyet müdürlüğünce tespit edilen plakaya bağlı olarak araç bilgileri ve sahibine ilişkin kayıtlar Savcılığa gönderilmiştir.

9. Araç sahibi olan tanık L. G. beyanında, aracı damadı olan Ü. N. ve babası A.N.'nin kullandığını söylemesi ve A. N.'nin de olay tarihinde aracın oğlu Ü. N. tarafından kullanıldığını belirtmesi üzerine Ü. N. emniyete çağrılarak 21/11/2011 tarihinde ifadesi alınmıştır. Ayrıca, başvurucu da 12/1/2012 tarihinde Ü. N.'yi fotoğrafından teşhis etmiştir.

10. Şüpheli Ü. N. ifadesinde, "olay günü aracı kendisinin kullandığını, yanında arkadaşı S. Ç.'nin de bulunduğunu, başvurucunun yola inmesi nedeniyle bir kaza meydana gelmesin diye korna çaldığını, bunun üzerine başvurucunun kendisine el kol hareketi yaptığını, sonrasında 'manyak, s.. git lan' demek suretiyle hakaret ettiğini, arkadaşının 'boşver' demesi üzerine bir şey demeden yoluna devam ettiğini, bu nedenle şikâyetçi olduğunu" belirtmiştir.

11. Tanık S. Ç. beyanında, "olay tarihinde sanığın kullandığı araçta seyir halinde olduklarını, şikâyetçinin yola adım attığı sırada sanığın korna çaldığını ve 'bayan kazaya sebebiyet vereceksiniz' diye uyardığını, şikâyetçinin el kol hareketleri yaptığını, sanığın aracı durdurur gibi davrandığını, bu sırada şikayetçinin 'sana mı soracağım s.. git lan' diye söylediğini, o esnada arkalarından araçlar da geldiğinden yola devam ettiklerini" söylemiştir.

12. "Hakaret" suçundan şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan başvurucu, suçlamanın doğru olmadığını, anlattığı şekilde kendisinin mağdur olduğunu belirtmiştir.

13. Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığınca "hakaret" suçundan yapılan soruşturma sonucunda, 25/1/2012 tarihinde başvurucu hakkında, "müşteki Ü. N.'in iddiası ile tanık

S.Ç.'nin beyanının birbiriyle örtüşmediği, Ü. N. beyanında yolda trafik ışığının bulunmadığını ve yayanın yol kenarında beklediğini belirtmekte iken, tanık S. Ç.'nin beyanında, yayanın kırmızı ışıkta geçtiğini, arkadaşının korna çalması üzerine şahsın aracı el kol hareketleriyle durdurduğunu beyan ettiği, dolayısıyla müşteki Ü. N.'in iddiası ile tanık beyanı arasında çelişki bulunması nedeniyle tanık beyanına itibar edilmediği ve Ü. N.'ye hakaret edildiğine dair iddiası ve çelişkili tanık beyanı dışında başkaca da delil bulunmaması" gerekçesi ile "kovuşturmaya yer olmadığına" karar verilmiştir.

14. Şüpheli Ü. N. tarafından bu karara itiraz edilmesi üzerine, Kütahya Ağır Ceza Mahkemesinin 13/3/2012 tarih ve 2012/33 Değişik İş sayılı kararında, dava açılması için yeterli şüphe bulunduğu belirtilerek "kovuşturmaya yer olmadığına" dair karar kaldırılmıştır.

15. Savcılıkça şüpheli Ü. N. hakkında 25/1/2012 tarihinde "cinsel taciz" suçundan, başvurucu hakkında ise 4/4/2012 tarihinde "hakaret" suçundan Eskişehir 2. Sulh Ceza Mahkemesinde dava açılmıştır.

16. Anılan Mahkemece, 5/6/2012 tarihinde, başvurucunun katılan sıfatıyla yer aldığı E.2012/134 sayılı dosya ile sanık olarak yargılandığı E.2012/431 sayılı dosya arasında hukuki ve fiili irtibat bulunduğu gerekçesiyle iki dosyanın birleştirilmesine ve yargılamanın E.2012/134 sayılı dosya üzerinden devam ettirilmesine karar verilmiştir.

17. Eskişehir 2. Sulh Ceza Mahkemesi 18/10/2012 tarihli kararı ile "cinsel taciz" suçundan sanık Ü. N. hakkında 1500 TL adli para cezasına, "hakaret" suçundan ise bu eylemin haksız tahrik altında işlendiğini belirterek başvurucu hakkında 500 TL adli para cezasına hükmetmiş ve her iki cezaya yönelik olarak "hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına" karar vermiştir.

18. Mahkeme tarafından verilen kararın gerekçesi şöyledir:

"Olay tarihinde katılan sanık Esma'nın okuldan çıkıp evine doğru yürüdüğü sırada sanığın sevk ve idaresindeki araç ile yanında tanık S. Ç. de bulunduğu halde seyrettiği sırada, katılan sanık Esma'ya korna çaldığı, daha sonra 'pışt pışt' diyerek öpücük gönderdiği ve 's… seni' diyerek cinsel tacizde bulunduğu, bunun üzerine katılan sanık Esma'nın sanığa 's… git lan' diyerek hakaret ettiği mahkememizce kabul edilmiştir.

Her ne kadar sanık mahkememizdeki savunmasında, üzerine atılı cinsel taciz suçunu kabul etmediğini beyan etmiş ise de; katılan sanık Esma'nın olay tarihi öncesinde sanığı tanımadığı, katılan sanık Esma'nın olayın akabinde tanık olarak dinlenen A. Ş.'yi aradığı, daha sonradan aracın plakasını vererek şikâyetçi olduğu, sanığa suç isnat etmesi için herhangi bir sebebinin bulunmadığı, aralarında herhangi bir husumetin bulunmadığı, katılan sanık Esma'nın cinsel taciz suçu yönündeki aşamalardaki ısrarlı ve tutarlı ve mahkememizce de inandırıcı bulunan anlatımı, tanık A. Ş.'nin beyanı, iletişimin tespiti tutanağı, sanığın dolaylı anlatımı bir arada değerlendirildiğinde olay tarihinde sanığın yukarıda açıklandığı şekilde katılan sanık Esma'ya karşı cinsel taciz suçunu işlediği mahkememizce kabul edilmiş ve sanığın müsnet cinsel taciz suçunu kabul etmediği yolundaki savunması mahkememizce inandırıcı bulunmamıştır. Tanık S. Ç.'nin sanığın cinsel taciz suçunu işlemediğine dair anlatımı, dosya kapsamı itibariyle mahkememizce inandırıcı bulunmamıştır.

Her ne kadar katılan sanık Esma Başbakkal mahkememizdeki savunmasında üzerine atılı hakaret suçunu işlemediğini beyan etmiş ise de; katılan sanık Ü. N'nin aşamalardaki

hakaret suçu yönündeki ısrarlı ve mahkememizce de inandırıcı bulunan anlatımı, tanık S. Ç.'nin soruşturma aşamasındaki ve mahkememizdeki anlatımı birlikte değerlendirildiğinde, olay tarihinde sanık Esma'nın diğer sanık Ü.'nün kendisine karşı cinsel taciz suçunu işledikten sonra yukarıda açıklandığı şekilde katılan sanık Ü.'ye hakaret ettiği, her ne kadar iddianamede sanık Esma'nın 'manyak' diyerek de hakaret ettiği iddia edilmiş ise de; tanık S.'nin anlatımı da nazara alındığında olay tarihinde sanık Esma'nın diğer sanık Ü'ye 'sinkaflı sözler' demek suretiyle hakaret ettiği mahkememizce kabul edilmiş ve sanık Esma'nın suçu kabul etmediği yolundaki savunması mahkememizce inandırıcı bulunmamıştır. Sanık Esma'nın üzerine atılı hakaret suçunu, kendisine karşı yapılan cinsel taciz şeklinde gerçekleşen haksız fiile tepki olarak işlediği anlaşıldığından, sanık Esma hakkında TCK. 129/1 maddesi gereğince tahrik hükümlerinin uygulanması gerektiği mahkememizce kabul edilmiş ve bu madde uyarınca sanık Esma'nın cezasından takdiri indirim yapılmıştır.

Tanık S.'nin ifadesinde birtakım çelişkilerin bulunduğu ve olay tarihinde sanık Ü.'nün yanında bulunmadığı iddia edilmiş ise de; olayın 26/9/2011 tarihinde gerçekleştiği, tanık S.'nin ilk olarak ifadesinin 3/12/2011 tarihinde alındığı, mahkememizce tanığın ifadesinin l2/6/2012 tarihinde alındığı, gerek soruşturma aşamasında ve gerekse mahkememizde alınan ifade tarihleri ile olayın olduğu tarih arasında geçen zaman aralığı göz önüne alındığında tanık S.'nin ifadelerinde davanın esasına etki etmeyecek nitelikte birtakım çelişkilerin bulunmasının hayatın olağan akışına aykırı olmadığı, olay tarihinde sanık Ü.'nün aracında bulunduğunun mahkememizce kabul edildiği, tanık S.'nin gerek soruşturma aşamasında gerek Mahkememizde sanık Esma'nın diğer sanık Ü.'ye 'sinkaflı' sözler söylediğini ısrarlı bir şekilde beyan ettiği, tanık S.'nin bu beyanının sanık Ü.'nün kendisine hakaret edildiği yolundaki iddialarını destekler nitelikte olduğundan, sanık Esma'nın mahkumiyeti yönünde hükme esas delil olarak mahkememizce değerlendirilmiştir…"

19. Başvurucu, kendisi ve sanık hakkında verilen "hükmün açıklanmasının geri bırakılması" kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Eskişehir 2. Asliye Ceza Mahkemesi 20/11/2012 tarih ve 2012/328 Değişik İş sayılı kararında, "Mahkemenin, ceza hükmünün açıklanmasının geri bırakılması ile ilgili verdiği kararın, asıl olarak, CMK 231. maddesine uygun olduğu, Mahkememizin, salt CMK 231. maddesinde tarif edilen, hüküm açıklamasının geri bırakılması usuli işleminin kanuna uygunluğu yönünde itiraz incelemesi yapmaya yetkili olduğu, katılan sanık Esma Başbakkal müdafiinin itirazlarının temyiz kanun yolu gerekçeleri niteliğinde olduğu" gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

20. Sanık ve başvurucu hakkında itirazın reddi yönünden verilen kararların 29/11/2012 ve 5/12/2012 tarihlerinde tebliği üzerine, başvurucu, 17/12/2012 tarihli dilekçesi ile 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

21. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Cinsel taciz" başlıklı 105. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına hükmolunur."

22. 5237 sayılı Kanun'un "Hakaret" kenar başlıklı 125. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç

aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilât ederek işlenmesi gerekir.”

23. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231. maddesinin (5), (6), (8), (10), (11) ve (12) numaralı fıkraları şöyledir:

“(5)…Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.

(8) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur.

…

Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur.

(10) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.

(11) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. …

(12) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/12/2012 tarih ve 2012/1128 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, “cinsel taciz” suçundan “mağdur” sıfatıyla yer aldığı Eskişehir 2. Sulh Ceza Mahkemesinde görülen davada, sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmek suretiyle caydırıcı bir şekilde cezalandırılmadığını, dolayısıyla etkili bir yargılama yapılmadığını, ayrıca mağduru genel olarak kadın ve çocuklar olan cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bakımından hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğunu, zira bu tür suçları işleyen sanıkların 6352 sayılı Kanun gereği cezasını açık ceza infaz kurumunda yerine getirecekler arasında sayılmadığını, bu nedenlerle Anayasa’nın 10., 17., 20. ve 40. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Başvurucu, aynı davada, cinsel dokunulmazlığına karşı işlenen suç karşısında hak arama hürriyeti kapsamında hakkını aramasına rağmen kendisinin de işlemediği “hakaret” suçunun sanığı olarak yargılandığını, delillerin geç toplandığını, çelişkili tanık anlatımına dayanılarak ve yetersiz gerekçe ile hakkında hüküm kurulduğunu, verilen sonuç para

cezasının temyiz sınırının altında olduğunu, bu hükme karşı yaptığı itirazın da şekli koşulların varlığının bulunup bulunmadığı açısından denetlenerek reddedildiğini, bundan dolayı Anayasa'nın 36. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini belirtmiş ve ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesi ve 5.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kişinin Dokunulmazlığı Maddi ve Manevi Varlığı Yönünden

27. Başvurucu, Mahkemenin "cinsel taciz" suçundan sanık hakkında yapmış olduğu uygulama nedeniyle Anayasa'nın 10., 17., 20. ve 40. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de, bu yöndeki tüm iddiaların Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

28. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

29. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, …açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

30. Başvuru konusu olay, üçünü bir kişi tarafından başvurucuya cinsel saik ile yöneltilmiş sözlü saldırı nedeniyle yürütülen adli işlemin etkisizliği ile ilgili olduğu için, öncelikle burada korunan hakkın kapsamı tespit edilmeli ve sonrasında ise bu hakkın yeterince korunup korunmadığı belirlenmelidir.

31. Somut olay incelendiğinde, sanığın başvurucuya yönelik cinsel taciz eyleminin anlık geliştiği, sürdürülmediği ve ayrıca daha sonra da haksız eylemin devam ettiğine ilişkin bir iddianın da bulunmadığı anlaşılmaktadır. Anlık bir saldırıdan öte geçmeyen ve herhangi bir fiziksel müdahale içermeyen bu eylemin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

32. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası insan onurunu korumayı amaçlamıştır. Bu hüküm bir taraftan devlete insan onurunu zedeleyen fiillerden kaçınma ödevi yüklerken, diğer taraftan bu tür fiillerin devlet görevlileri ya da üçüncü kişiler tarafından meydana gelmesi halinde bu fiilleri etkili bir şekilde soruşturma ve failleri cezalandırma ödevi yüklemektedir (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22).

33. Bireyin, bir devlet görevlisi ya da üçüncü kişi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesi, "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25).

34. Etkili bir başvurudan söz edebilmek için, başvuru yolunun sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp, bu yolun uygulamada fiilen de etkili olması ve başvurulan makamın ihlal iddiasının özünü ele alma yetkisine sahip bulunması gereklidir. Başvuru

yolunun bir hak ihlali iddiasını önleyebilme, devam etmekteyse sonlandırabilme veya sona ermiş bir hak ihlalini karara bağlayabilme ve bunun için uygun bir tazminat sunabilmesi halinde ancak etkililiğinden söz etmek mümkün olabilir. Yine, vuku bulmuş bir hak ihlali iddiası söz konusu olduğunda, tazminat ödenmesinin yanı sıra sorumluların ortaya çıkarılması bakımından da yeterli usulü güvencelerin sağlanması gerekir. (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Ramirez Sanchez / Fransa. 59450/2000, 4/7/2006, §§ 157, 160; Aksoy / Türkiye. 21987/93, 18/12/1996, § 95).

35. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan, burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin, başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Perez/Fransa, 47287/99, 22/7/2008, § 70) ya da tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Tanlı/Türkiye, 26129/95, § 111) yüklediği anlamına gelmemektedir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 56).

36. Bu açıklamalar ışığında somut olay incelendiğinde, başvurucunun maruz kaldığı eylemden dolayı yaptığı şikâyet üzerine adli soruşturmanın bağımsız birimlerce denetime açık olacak biçimde derhal başlatıldığı anlaşılmaktadır. Ancak, başvurucunun etkisiz olarak ileri sürdüğü yargılama sonucunda verilen "hükmün açıklanmasının geri bırakılması" (bkz. anılan kuruma ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir §§ 51-54) kararının etkililiğinin de ihlal konusu hakka bağlı olarak Anayasa Mahkemesince denetlenmesi gerekir.

37. Somut olayda, başvurucuya yönelik cinsel taciz suçunu işleyen sanık, bu eyleminden dolayı 1.500 TL adli para cezası ile cezalandırılmış ve Mahkemece hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ve beş yıl süre ile denetim altında tutulmasına karar verilmiştir.

38. Bireylerin cezai sorumluluğuna ilişkin hukuki sorunların incelenmesi Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında olmayıp, konu derece mahkemelerin takdirine bırakılmıştır. Yine bu bağlamda suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevinde bulunmamaktadır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 35).

39. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararlarında da belirtildiği gibi cezai yaptırımlara ilişkin düzenlemelerde de kuralların, önleme ve iyileştirme amaçlarına uygun olarak ölçülü, adil ve orantılı olması gerekir (E.2010/104, K.2011/180, K.T. 29/12/2011). Orantılılık ilkesi, mağdurun korunması ile failin cezalandırılması arasında makul bir ilişki olmasını gerektirir. Diğer bir ifadeyle hak yoksunluğu getiren düzenlemelerde hukuka aykırı eylem ile yaptırım arasında adalet ve hakkaniyet ilkelerine uygunluk bulunmalıdır. Ayrıca, yaptırımlarda güdülen asıl amaç, işlediği suçtan dolayı kişinin ıslah olmasını sağlayıp, tekrar topluma kazandırılmasıdır. Nitekim Anayasa'nın 13. maddesi, temel hak ve hürriyetlere getirilecek sınırlamaların, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağını belirtirken, 5237 sayılı TCK'nın 3. maddesine göre de, suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunması gerekmektedir (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 36). AİHM de suçun niteliğinin ve verilen cezaların ağırlığının, yapılan müdahalenin orantılılığı bakımından dikkate alınması gereken unsurlar olduğunu kaydetmiş ve gerçekleştirilen müdahalenin "demokratik bir toplum için

zaruri" olması gerektiğini belirtmiştir (Varlı ve diğerleri/Türkiye, 38586/97, 19/10/2004).

40. Bu açıdan Mahkemenin sonuç kararı değerlendirildiğinde, başvurucuya yönelen ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen ağırlık seviyesine ulaşmayan eylemden dolayı soruşturmanın derhal başlayarak, gerekli delillerin toplanması sonucunda makul sürede tamamlandığı, gerçekleşen haksız eylemin mağdur üzerinde oluşturduğu etki ile belirlenen ceza ve beş yıllık denetim yaptırımının orantılı olduğu, birey onuruna ve vücut dokunulmazlığına saygı duyulmasını garanti eden hukuk hükümlerinin ve özellikle de cezai yaptırımların caydırıcı işlevinin mevzuat çerçevesinde etkin bir şekilde uygulanmasının sağlandığı saptanmıştır. Dolayısıyla, somut olayda kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı hakkının korunması kapsamında yürütülen yargılama ve sonucunda verilen kararın etkisiz olmadığı sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesi kapsamındaki iddialarına yönelik bir ihlalin olmadığı açıkça anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

a. Mahkumiyetin Hukuka Aykırı Olduğu İddiası

42. Başvurucu, cinsel dokunulmazlığına karşı işlenen suç karşısında hak arama hürriyeti kapsamında hakkını aramasına rağmen kendisinin de işlemediği "hakaret" suçunun sanığı olarak aynı davada yargılandığını, delillerin geç toplandığını, çelişkili tanık anlatımına dayanılarak hüküm kurulduğunu, verilen sonuç para cezasının temyiz sınırının altında olduğunu, bu hükme karşı yaptığı itirazın da şekli koşulların varlığının bulunup bulunmadığı açısından denetlenerek reddedildiğini, bundan dolayı Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğini belirtmiştir.

43. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

44. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

45. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, …açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

46. 6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

47. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular

kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

48. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/828, 21/11/2013, § 21).

49. Diğer taraftan adil yargılanma hakkı bireylere, dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânını verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu süreçte karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da bariz takdir hatası veya açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

50. Somut olayda başvurucu hakkında “hakaret” suçundan yapılan yargılama sonucunda “hükmün açıklanmasının geri bırakılması” kararı verilmiştir.

51. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesinde düzenlenmiştir. Sanık hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünün hukuki bir sonuç doğurmamasını ifade eden ve doğurduğu sonuçlar itibarıyla karma bir özelliğe sahip bulunan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, denetim süresi içinde kasten yeni bir suçun işlenmemesi ve yükümlülüklere uygun davranılması halinde, geri bırakılan hükmün ortadan kaldırılarak kamu davasının aynı Kanun’un 223. maddesi uyarınca düşürülmesi sonucu doğurduğundan, bu özelliğiyle sanık ile devlet arasındaki cezai nitelikteki ilişkiyi sona erdiren düşme nedenlerinden birisini oluşturmaktadır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 30).

52. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması için; yapılan yargılama sonucu hükmolunan cezanın iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olması, sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı maddi zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tamamen giderilmesi, mahkemece sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak, yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate ulaşılması gerekmektedir. Tüm bu koşulların bulunması halinde, mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilecek ve sanık beş yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulacaktır. Denetim süresi içinde sanığın kasten yeni bir suç işlememesi ve yükümlülüklere uygun davranması halinde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, 5271 sayılı Kanun’un 223. maddesi uyarınca kamu davasının düşürülmesine karar verilecektir. Sanığın denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya yükümlülüklere aykırı davranması halinde ise mahkemece açıklanması geri bırakılan hüküm

açıklanacaktır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 31).

53. Diğer taraftan kanunda belirtilen koşulların gerçekleşmesine karşın, sanığın kabul etmemesi hâlinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyeceği 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (6) numaralı fıkrasının son cümlesinde ifade edilmektedir. Bu kapsamda sanığın, yargılamanın hukuki kesinliği ifade eden bir hükümle sonuçlanmasını ya da cezaya hükmedilmesi durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını tercih etme imkânı bulunmaktadır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 32).

54. 5271 sayılı Kanun'un (12) numaralı fıkrasında, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte, denetim süresi içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmesi hâlinde hükmün açıklanmasıyla veya bu süre içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmemesi hâlinde düşme kararıyla yargılama nihai olarak sona erdiğinden, hüküm niteliği olan bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulabilir ve esasa ilişkin itirazlar bu aşamada ileri sürülebilir (B. No: 2012/969, 18/09/2013, § 33).

55. Başvurucu, yargılama sonunda hakkında beraat kararı verilmemesi hâlinde lehe hükümler kapsamında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemece de 500 TL adli para cezasına hükmedilerek, bu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ve beş yıl süre ile denetim altında tutulmasına karar verilmiştir. Kural olarak bireylerin cezai sorumluluğuna ilişkin hukuki sorunların incelenmesi Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında olmayıp, konu derece mahkemelerin takdirine bırakılmıştır. Yine bu bağlamda suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevinde bulunmamaktadır. Dolayısıyla, yargılama sonunda eksik incelemeye dayalı olarak verilen mahkûmiyet kararının temel hakları ihlal ettiği iddiası, başvurucunun talebi üzerine hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olması, temyiz yoluna başvurmayı mümkün kılan bir karar verilmesini başvurucunun tercih etmemesi ve denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmemesi halinde ise mahkemece davanın düşürülmesine karar verilecek olması hususları dikkate alındığında açıkça dayanaktan yoksun görünmektedir.

56. Buna göre, başvurucunun iddialarının esas itibarıyla derece Mahkemesi tarafından delillerin yorumlanmasında isabet olmadığına ve yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu görülmekte ise de; yapılan incelemede, derece Mahkemesince yürütülen yargılama sırasında başvurucunun, iddialarını Mahkemeye sunabildiği ve Mahkemece bunların yeterli düzeyde değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, somut olayda tüm bilgi ve belgeler dikkate alınarak yapılan yargılama ve kurulan hükümde bariz takdir hatası veya açık keyfilik tespit edilmemiştir.

57. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Mahkeme Kararının Gerekçesiz Olduğu İddiası

58. Başvurucu, İlk Derece Mahkemesi kararının gerekçesiz olduğunu, hangi delillere hangi sebeplerle itibar edildiğinin belirtilmediğini, bu nedenle Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

59. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

60. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

61. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfilik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez. (B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23).

62. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 24).

63. Bununla birlikte derece mahkemelerinin, taraflarca ileri sürülen tüm iddialara cevap verme zorunluluğu bulunmayıp, hükme esas teşkil eden gerekçelerin nelerden ibaret olduğunu ortaya koyması yeterlidir. Diğer taraftan kanun yolu mercilerince; onama, itiraz veya başvurunun reddi kararları verilmesi hâlinde alt derece mahkemelerinin kararlarında gösterdikleri gerekçeler kabul edilmiş olacağından, anılan kararlarda ayrıca gerekçe gösterilmesine gerek bulunmamaktadır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları da bu yöndedir (B. No: 2013/1235, 13/06/2013, § 25;Benzer bir karar için bkz. Van de Hurk/Hollanda, B.No: 16034/90, 19/4/1994, § 61).

64. Somut olayda, ilk derece mahkemesi kararında, hangi delillerin hangi gerekçelerle hükme esas alındığı gösterilmiş, bu bağlamda Mahkeme, iddia, savunma, katılanın beyanı, tanık anlatımları, iletişimin tespit tutanağını delil olarak değerlendirmiş, hükmün gerekçesinde somut olaylarla bağlantı kurarak bunları incelemiş ve tanık beyanlarına neden üstünlük tanıdığını açıklamıştır. İtiraz mercii tarafından da ilk derece mahkemesinin kararı hukuka aykırı bulunmayarak başvurucunun itirazı reddedilmiştir. Dolayısıyla derece mahkemelerinin kararlarında yer verilen gerekçenin yetersiz veya keyfi olduğu söylenemez.

65. Açıklanan nedenlerle, derece mahkemelerinin kararlarının gerekçesiz olduğuna ilişkin açık bir ihlal saptanmadığından, başvurucunun bu yöndeki iddiasının da “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Kişinin dokunulmazlığı maddi ve manevi varlığı ile ilgili kısmının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

2. Mahkûmiyetin hukuka aykırılığı ve Mahkeme kararının gerekçesizliği iddialarını içeren adil yargılama hakkıyla ilgili kısmının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞAHİN KARAMAN

B. No: 2012/1205 | Karar tarihi: 08.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1205

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞAHİN KARAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1205)

Karar Tarihi: 8/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucu : Şahin KARAMAN

Vekili : Av. Orhan ÖZER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, uyuşturucu madde ticareti suçundan yargılandığı Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/303 sayılı dosyasında somut bir delile dayandırılmadan ilk celsede hüküm kurulduğunu, suçsuz olmasına rağmen yargılamasının tutuklu olarak sürdürüldüğünü ve ayrıca oturduğu mahallede yoğun olarak “alevi” mezhebine mensup kişilerin ikamet ettiğini ve bunların bazılarının uyuşturucu madde ticareti ile uğraştıklarına dair yaygın kanı olduğunu, kendisinin de bu mezhebe mensup olduğu için cezalandırıldığını belirterek Anayasa’nın 10., 19. ve 36. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/12/2012 tarihinde Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 12/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik

incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, emniyet görevlilerince Konya il merkezinde uyuşturucu madde ticareti yapmakta olan şahıslara yönelik yapılan teknik çalışmalar sonucunda, uyuşturucu madde sattığı iddiasıyla 6/6/2012 tarihinde gözaltına alınmış ve Konya 7. Sulh Ceza Mahkemesinin 7/6/2012 tarihli kararıyla "atılı suça ilişkin kuvvetli suç şüphesinin mevcudiyeti, suçun CMK 100/3 maddesindeki tutuklama nedeninin varlığı kabul edilebilecek katalog suçlardan olması, delillerin henüz tam toplanmamış olması, suçun kanunda öngörülen cezai yaptırımı itibarıyla kaçma şüphelerini gösterir somut olguların varlığı" şeklindeki gerekçelere dayalı olarak tutuklanmıştır.

6. Başvurucu hakkında, Konya Cumhuriyet Başsavcılığının 20/6/2012 tarih ve E.2012/8998 sayılı iddianamesiyle, "uyuşturucu madde ticareti" suçundan Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmış olup, anılan Mahkemenin 30/10/2012 tarih ve E.2012/303, K.2012/412 sayılı kararıyla başvurucu 8 yıl 16 ay 15 gün hapis ve 4450 TL adli para cezasıyla cezalandırılmıştır. Ayrıca Mahkemece başvurucunun tutukluluk durumu 22/6/2012 – 13/11/2012 tarihleri arasında bir kez duruşmada altı kez de ara karar ile değerlendirilerek devamı yönünde karar verilmiştir. Mahkemenin tutukluluğun devamına ilişkin kararlardaki benzer gerekçesi şöyledir:

"Sanığa müsnet suçun CMK 100/3 maddesinde sayılan katalog suçlardan olmasına, sanık savunması, arama el koyma tutanağı, tanık beyanları, teşhis tutanakları, ekspertiz raporları ve dosya kapsamına göre, sanık hakkında kuvvetli suç şüphesinin bulunmasına, suça öngörülen ceza miktarı dikkate alındığında sanık hakkında kaçma şüphesinin olmasına, bu aşamada tutuklama haricinde bir tedbirin yeterli görülmemesine nazaran sanığın tutukluluk halinin devamına..."

7. Başvurucunun, 1/11/2012 tarihli dilekçesiyle, hükümle birlikte verilen tutukluluğun devamına ilişkin karara yapmış olduğu itiraz, Konya 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/11/2012 tarihli kararıyla "tutuklu sanık Şahin Karaman'ın isnat edilen uyuşturucu madde ticareti suçunu işlediğine dair teknik takip sonucu tutulan tutanaklar, teşhis tutanakları nazara alınarak kuvvetli suç şüphesi olduğu, verilen ceza miktarı, sanığın şahsi ve sosyal durumu nazara alınarak kaçma ihtimali olduğu, suçun CMK.100. maddede sayılı suçlardan olduğu, tutukluluk halinin devamına karar verilmesinin orantısız olmadığı" gerekçesiyle reddedilmiştir.

8. Bu karar başvurucuya 14/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucu, 7/12/2012 tarihli dilekçesi ile 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Öte yandan, bireysel başvuru tarihinden sonra, başvurucunun anılan mahkûmiyet kararını temyiz etmesi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 10. Ceza Dairesince, 29/3/2013 tarih ve E.2012/28226, K.2013/2915 sayılı karar ile, "bazı tanıkların dinlenmemesi ve hükme dayanak yapılan bir kısım teknik izleme tutanakları ve CD'lerin dosya içine alınmaması" gibi eksiklikler nedeniyle hükmün bozulmasına; tutuklama şartlarında değişiklik bulunmaması sebebiyle de başvurucunun tahliye talebinin reddine karar verilmiştir.

10. Bozma üzerine Mahkemece yeniden yapılan yargılama sonucunda verilen 17/9/2013 tarihli hüküm ile başvurucu, 6 yıl 3 ay hapis ve 3000 TL adli para cezasıyla cezalandırılarak tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Bu hükmün de temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 17/1/2014 tarihli kararıyla Mahkeme kararı onanarak kesinleşmiştir. Bozma kararından sonra başvurucunun tutukluluk durumu 3 kez duruşmada 2 kez de ara karar ile değerlendirilmiş ve "yoğun suç şüphesinin mevcudiyeti, mevcut delil durumu, müsnet suçun CMK 100/3 maddesinde sayılan katalog suçlardan olması ve öngörülen ceza miktarına göre sanığın kaçma şüphesinin bulması, bu aşamada adli kontrolün yetersiz kalması" gerekçesi ile tahliye istemi reddedilmiştir.

B. İlgili Hukuk

11. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti" kenar başlıklı 188. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, beş yıldan onbeş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin eroin, kokain, morfin veya bazmorfin olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır."

12. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

13. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir."

14. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

…

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

…

g) Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hâllerde sözle açıklanmayan,

…

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

20. 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde

karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/12/2012 tarih ve 2012/1205 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan yargılandığı Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/303 sayılı dosyasında; lehine olan delilleri sunma imkânı tanınmadan, sübjektif değerlendirmelerle ve kesin kanıtlar olmaksızın, ilk duruşmada mahkûmiyetine karar verilmek suretiyle Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Başvurucu ayrıca, söz konusu davada suçsuz olmasına ve somut delil bulunmamasına rağmen yargılamasının tutuklu olarak sürdürüldüğünü ve tahliye edilmediğini, bu nedenle Anayasa’nın 19. maddesine aykırı davranıldığını belirtmiştir.

18. Başvurucu son olarak, oturduğu mahallede “alevi” mezhebine mensup kişilerin ikamet ettiğini ve bunların bazılarının uyuşturucu madde ticareti ile uğraştıklarına dair yaygın kanı olduğunu, kendisi de bu mezhebe mensup bulunduğu için cezalandırıldığını, bu nedenle Anayasa’nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia ederek, yargılamanın tarafsız bir mahkemede adil yapılmasına, tahliyesine, maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

19. Başvurucu, yargılamasının adil yürütülmemesi nedeniyle Anayasa’nın 36. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

21. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

23. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, “ikincil nitelikte bir kanun yolu” olup, bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

24. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal

makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle idari merciler ve derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

25. Buna göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

26. Somut olayda başvurucunun yargılandığı davanın, 7/12/2012 olan başvuru tarihi itibarıyla henüz kesinleşmediği, temyiz edilmesi üzerine Yargıtayca incelemeye alındığı, nitekim başvurucunun temyiz gerekçelerini gözeten Yargıtayın yukarıda anılan (§ 9) 29/3/2013 tarihli kararı ile, başvurucu tarafından ihlal nedeni olarak ileri sürülen hükmün, eksik inceleme gerekçesi ile bozulduğu ve Mahkemece dosyadaki delillerin bozma ilamı çerçevesinde değerlendirmesi yapılarak ve eksiklikler giderilmek suretiyle yeni bir hükmün kurulduğu anlaşılmıştır. Oysa başvurucu tarafından, kanun yolunda ileri sürülebilecek iddialar ve bu iddiaları değerlendirecek olan Yargıtay süreci beklenmeden, karar gerekçesi ve verilen ceza miktarı farklı olan ilk hükmün sonucunun bireysel başvuruya konu edildiği görülmüştür.

27. Açıklanan gerekçelerle, ihlal iddiasına konu edilen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamı usulüne uygun şekilde tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvuru tarihine göre başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı Yönünden

28. Başvurucu, suçsuz olmasına ve somut delil bulunmamasına rağmen yargılamasının tutuklu olarak sürdürüldüğünü ve tahliye edilmediğini belirterek, Anayasa'nın 19. maddesine aykırı davranıldığını iddia etmiştir.

29. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir."

30. Anayasa'nın 19. maddesinde özgürlük ve güvenlik hakkı güvence altına alınmış ve hiçbir bireyin özgürlüğünden keyfi bir biçimde yoksun bırakılamayacağı belirtilmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır.

31. Somut olayda başvurucu 6/6/2012 tarihinde gözaltına alınmış, 7/6/2012 tarihinde tutuklanmış ve İlk Derece Mahkemesince 30/10/2012 tarihinde 8 yıl 16 ay 15 gün hapis ve 4450 TL adli para cezasıyla cezalandırılarak tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

Temyiz üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesince 29/3/2013 tarihinde verilen bozma kararına uyularak yeniden yapılan yargılama sonucunda başvurucu, Mahkemenin 17/9/2013 tarihli kararı ile 6 yıl 3 ay hapis ve 3000 TL adli para cezasıyla cezalandırılmış ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Bu kararın da temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 17/1/2014 tarihli ilamıyla hüküm onanarak kesinleşmiştir. Bozma kararından önce başvurucunun tutukluluk hali 1 kez duruşmada 6 kez ara karar ile, bozma kararından sonra ise 3 kez duruşmada 2 kez de ara karar ile değerlendirilmiştir. Dolayısıyla ilk derece mahkemesi önünde yargılanırken başvurucunun bozma öncesi tutuklu kaldığı süre 4 ay 24 gün, bozma sonrası tutuklu kaldığı süre ise 5 ay 19 gün olup, temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil edilmeyeceği de dikkate alındığında (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 41), başvurucu, toplam 10 ay 13 gün tutuklu kalmıştır.

32. Bu tespitlere göre, bireysel başvuru tarihinden sonra başvurucu hakkındaki hükmün onanarak kesinleştiği anlaşılmıştır. Tutukluluk hâli sona ermiş olan bir başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak, tutuklama nedenlerinin bulunmadığı yönünde bir iddiayı ileri sürmesi halinde, iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise öncelikle bu yolu tüketmesi gerekir (benzer AİHM kararları için bkz. Gavril Yossifov/Bulgaristan, B. No: 74012/01, 6/11/2008, § 40; Rahmani ve Dinevac/Bulgaristan, B. No: 20116/08, 10/5/2012, § 66; Şefik Demir/Türkiye, B. No: 51770/07, 16/10/2012, § 23).

33. Bu çerçevede, 5271 sayılı Kanun'un 141. ve 142. maddelerinde öngörülen tazminat yolunun, başvurucunun şikâyetleri açısından tüketilmesi gereken bir yol olup olmadığı hususu incelenmelidir.

34. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde, kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen, (d) bendinde, makul sürede hakkında hüküm verilmeyen, (g) bendinde, yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hâllerde sözle açıklanmayan bir tutuklu için tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, bir yandan başvurucunun maruz kaldığı tutukluluk nedenleri ve süresinin uzunluğunun tespiti, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu, başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (bkz. yukarıda anılan Şefik Demir/Türkiye, § 33).

35. Başvurucu, hakkındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği 17/1/2014 tarihinden itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yoluna başvurmaksızın yapılan bireysel başvuruların Mahkemece incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yoluna başvurmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

3. Ayrımcılık Yasağı Yönünden

37. Başvurucu, farklı bir mezhebe mensup bulunması ve bu kişilerin aynı mahallede oturmaları sebebiyle cezalandırıldığını, bu nedenle yerleşme ve ikamet etme, din ve vicdan

hürriyeti ile kanun önünde eşitlik haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de, bu yöndeki tüm şikâyetlerin özü ayrımcılık yasağına ilişkin olduğundan, iddiaların bir bütün olarak Anayasa'nın 10. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

38. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 10. maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

…

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

39. Başvurucunun, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine yönelik iddialarının, soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp, mutlaka Anayasa ve AİHS kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

40. Başvurucunun, eşitlik ilkesinin ihlali iddiasının esas olarak adil yargılanma hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı çerçevesinde ve bu haklarla bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Ancak adil yargılanma hakkına ilişkin iddialar henüz öngörülen tüm yargısal yollar tüketilmediğinden, başvurucunun ayrımcılık yasağının ihlal edildiği yönündeki iddiası kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı bağlamında incelenecektir. Dolayısıyla anılan hak bakımından eşitlik ilkesi, bağımsız nitelikte koruma işlevine sahip olmayıp, bu hakkın kullanılmasını, korunmasını ve başvuru yollarını güvence altına alan tamamlayıcı nitelikte haklardandır (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 34).

41. Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda hangi temele dayalı olarak ayrımcılığa maruz kaldığının gösterilmesi gerekir. Diğer bir ifadeyle ayırımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın sırf ırk, renk, cinsiyet, din, dil, cinsel yönelim vb. ayırımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir.

42. Somut olayda başvurucu, oturduğu mahallede "alevi" mezhebine mensup kişilerin ikamet ettiğini ve bunların bazılarının uyuşturucu madde ticareti ile uğraştıklarına dair yaygın kanı olduğunu, kendisi de bu mezhebe mensup bulunduğu için cezalandırıldığını iddia etmiştir. Ancak başvurucunun, kendisine belirttiği nedenlerle ayrımcılık yapıldığı yönündeki iddiasını temellendirecek somut bulgu ve kanıtlar ortaya koyamadığı görülmektedir. Başvurucunun tutuklanması ve tutukluluğun devamına yönelik "atılı suça ilişkin kuvvetli suç şüphesinin mevcudiyeti, suçun CMK 100/3 maddesindeki tutuklama nedeninin varlığı kabul edilebilecek katalog suçlardan olması, delillerin henüz tam toplanmamış olması, suçun kanunda öngörülen cezai yaptırımı itibarıyla kaçma şüphelerini gösterir somut olguların varlığı (…) Sanığa müsnet suçun CMK 100/3 maddesinde sayılan katalog suçlardan olmasına, sanık savunması, arama el koyma tutanağı, tanık beyanları, teşhis tutanakları, ekspertiz raporları ve dosya kapsamına göre, sanık hakkında kuvvetli suç şüphesinin bulunmasına, suça öngörülen ceza miktarı dikkate alındığında sanık hakkında kaçma şüphesinin olmasına, bu aşamada tutuklama haricinde bir tedbirin yeterli görülmemesine nazaran sanığın tutukluluk halinin devamına, (…) Tutuklu sanık Şahin Karaman'ın isnat edilen uyuşturucu madde ticareti suçunu işlediğine dair teknik takip

sonucu tutulan tutanaklar, teşhis tutanakları nazara alınarak kuvvetli suç şüphesi olduğu, verilen ceza miktarı, sanığın şahsi ve sosyal durumu nazara alınarak kaçma ihtimali olduğu, suçun CMK.100. maddede sayılı suçlardan olduğu, tutukluluk halinin devamına karar verilmesinin orantısız olmadığı" şeklindeki gerekçeler ile verilen hüküm ve dosyadaki diğer bilgi ve belgelerin incelenmesinden ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine dair herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun isnat edilen suçlama ile bağlantılı olarak tutuklanması ya da mahkum olmasının, bir ayrımcılık nedenine dayandığına dair bir sonuca varılmamıştır.

43. Açıklanan nedenlerle, ayrımcılık yasağı konusunda açık bir ihlal tespit edilmediğinden, başvurunun bu kısmının da "açıkça dayanaktan yoksun olması" sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi",

2. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi"

3. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

Nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZ TURHAN

B. No: 2012/1269 | Karar tarihi: 08.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1269

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZ TURHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1269)

Karar Tarihi: 8/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Aziz TURHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğünce aleyhine açılan alacak davasında Anayasa'nın 10. maddesinde tanımlanan "kanun önünde eşitlik", 35. maddesinde tanımlanan "mülkiyet hakkı" ve 36. maddesinde tanımlanan "adil yargılanma hakkı"nın ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu tarafından 26/12/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 23/10/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 4/12/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiş, Bakanlık, yazılı görüşünü 4/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık görüş yazısı, başvurucuya 18/2/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne cevaplarını içeren dilekçesini 3/3/2014 tarihinde sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Balıkesir Üniversitesi Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde araştırma görevlisi olarak görev yapmakta iken 4/11/1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 33. maddesi kapsamında 15/12/1993 tarihinde ekonomi alanında yüksek lisans ve doktora çalışması yapmak için Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilmiştir.

9. Başvurucu çalışmasının ardından yurda dönmüş ve Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin 21/5/2004 tarih ve 14 sayılı toplantısında aldığı karar uyarınca Maliye Bölümü Bütçe ve Mali Planlama Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır.

10. Başvurucu 18/10/2005 tarihi itibarıyla görevinden istifa ettiğini bildirmiş ve bildirim 24/10/2005 tarihinde Üniversiteye ulaşmış ve başvurucu bu tarihten itibaren görevine gelmemiştir. Başvurucu bu sırada Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunda (BDDK) çalışmaya başlamıştır.

11. Üniversiteye karşı mecburi hizmet yükümlüsü olduğundan bahisle başvurucunun istifası kabul edilmemiş, Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığınca 14/7/1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 94. maddesi uyarınca başvurucu 25/10/2005 tarihi itibarıyla görevinden çekilmiş sayılmıştır.

12. Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğünün 6/9/2006 tarihli işlemi ile başvurucunun, mecburi hizmet yükümlülüğünün tamamını yerine getirmediği gerekçesiyle toplam 299.265,39 Amerikan Dolarının ödenmesi istenmiştir.

13. Rektörlük bu yazıdan bir gün sonra 7/9/2006 tarihli yazı ile 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesi uyarınca yurtdışında eğitim gören araştırma görevlilerinin borçlarının 29/6/2006 tarih ve 5535 sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Tahsil ve Terkinine İlişkin Kanun ile 2547 sayılı Kanun'a eklenen geçici 53. ve 54. maddeleri dikkate alınarak yeniden yapılandırılması imkânının getirildiğini ve bu imkândan yararlanmak istenilmesi durumunda Rektörlüğe başvurulması gerektiği bildirilmiştir.

14. Başvurucu 25/9/2006 tarihli dilekçesi ile 5535 sayılı Kanun'a göre borç tutarının yeniden hesaplanması talebinde bulunmuştur.

15. Bu talebin ardından Rektörlük 23/3/2007 tarihli işlemi ile başvurucunun mecburi hizmet yükümlülüğünden kalan borcunu 55.778,44 TL olarak yeniden hesaplamıştır.

16. Başvurucu 18/4/2007 tarihinde üniversiteye gönderdiği dilekçede, 5535 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile getirilen düzenleme gereğince, mecburi hizmet yükümlülüğünün halen çalıştığı kurum olan BDDK'ya aktarılmasını istemiştir. Balıkesir Üniversitesi ise, YÖK Başkanlığından aldığı görüş ve talimat doğrultusunda başvurucuya gönderdiği 17/10/2007 tarihli cevapta, 5535 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle eklenen geçici 53. maddede, bu

maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 ay içinde Yükseköğretim Kuruluna müracaat edilmesi gerektiği hükmünün yer aldığı, bu tarihten sonra yapılan müracaatların anılan Kanun kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir.

17. Rektörlük başvurucu aleyhine mecburi hizmet yükümlülüğünü tamamlamadan ayrıldığı için eğitim ve öğretim giderleri tahsili amacıyla 2/7/2010 tarihinde Balıkesir 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde alacak davası açmış, başvurucu aleyhine dava açılırken ihtiyati tedbir talebinde bulunmuş ve Mahkeme tarafından da başvurucuya ait taşınmaz ve araca ihtiyati tedbir konulmuştur.

18. Başvurucu, davaya sunduğu savunmasında; 5535 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle 2547 sayılı Kanun'a eklenen geçici 53. maddesinde, kamu kurumlarında görev yapanların yurtdışındaki eğitim giderlerine karşılık yerine getirmedikleri mecburi hizmet yükümlüğünü hali hazırda çalıştıkları kurumda yerine getirebileceklerini, bu durumda borç takibinden vazgeçileceğinin düzenlediğini, bu düzenlemeden faydalanmak için başvuru şartı aranmamasına rağmen 25/9/2006 tarihinde anılan düzenlemeden faydalanmak için başvuru yaptığını, diğer yandan mecburi hizmet yükümlülüğü süresinin hatalı hesaplandığını ileri sürmüştür.

19. Mahkeme tarafından başvurucunun hizmet süresinin ve borç tutarının tespiti için bilirkişi incelemesi yaptırılmış ve dosyaya ibraz edilen rapora göre başvurucunun talebine ve itirazına yönelik olarak, 2547 sayılı Kanun'a eklenen geçici 53. maddesi dikkate alındığında, başvurucunun 3 ay içinde Yükseköğretim Kuruluna başvurmuş olmasının yanı sıra müracaat tarihinde başka bir kuruma naklen atanmış olması gerektiği, oysa başvurucunun istifası kabul edilmediği için çekilmiş sayıldığı, başvurucunun çekilmiş sayılmaya ilişkin idari işleme karşı idari yargıya müracaat etmemiş olması sebebiyle kesinleştiği, eksik kalan mecburi hizmetine tekabül eden tazminatı ödeme mecburiyeti doğduğu belirtilerek nihai takdirin mahkemeye bırakıldığı, başvurucunun mecburi hizmet yükümlülüğü süresinin 5335 gün olduğu, dava tarihi itibarıyla 32.702,40 TL asıl ve 33.056,12 TL faiz olmak üzere toplam 65.758,52 TL alacağın bulunduğu tespit edilmiştir.

20. Başvurucu 22/11/2011 tarihli dilekçesi ile bilirkişi raporuna itiraz etmiş ve 2547 sayılı Kanun'a eklenen geçici 53. maddesi uyarınca mecburi hizmet yükümlülüğünün aktarılmasının yapılmasında hukuki bir engelin bulunmadığını ifade etmiştir.

21. Mahkeme 1/12/2011 tarih ve E.2010/361, K.2011/475 sayılı kararı ile davayı kısmen kabul, kısmen reddederek, Rektörlüğün başvurucudan asıl alacağının 32.702,40 TL, faiz alacağının talep ile bağlı kalınarak 31.646,97 TL, toplam alacağının 64.349,37 TL olduğu ve bu tutarın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte başvurucudan alınarak Rektörlüğe verilmesine karar vermiştir.

22. Diğer yandan anılan kararda;

" … Davalının 25.09.2006 tarihli dilekçesi (Anılan Kanun gereğince borcunun hesaplanması talepli),23.03.2007 tarih ve 199/2143 sayılı cevabi yazımız ve ekleri, Davalının 18.04.2007 tarihli dilekçesi (hizmet devri talepli), Rektörlüğümüzün 26/07/2007 tarih ve 2700/4978 sayılı yazısı (Yükseköğretim Kurulumdan hizmet devri konusunda görüş almak için), Yükseköğretim Kurulunun 03.09.2007 tarih ve 3756/0221 17 sayılı cevabi yazısı, 17.10.2007 tarih ve 4050/6948 sayılı yazımız (Davalının hizmet devri talebinin reddine ilişkin) evraklarının dosyaya ibraz edildiğinin görüldüğü,"

ifadelerine de yer verilmiştir.

23. Başvurucu 18/1/2012 tarihli dilekçesi ile kararı temyiz etmiş ve 2547 sayılı Kanun'a eklenen geçici 53. maddesi uyarınca mecburi hizmet yükümlülüğünün BDDK'ya aktarılabileceğini, bu hususa ilişkin talepte bulunmak için 3 aylık bir sürenin bulunmadığını, buna ilişkin yaptığı savunmaların Mahkeme kararında değerlendirmeye alınmadığını, Mahkemenin yanlış kanuni düzenlemeyi olaya uygulayarak karar verdiğini, kendisiyle aynı durumda olan ve tek farkı 5535 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce davayı açmış olan başka bir kişi hakkında farklı karar verildiğini ileri sürmüştür.

24. Yargıtay 18. Hukuk Dairesinde temyiz incelemesi devam ederken başvurucu tarafından Maliye Bakanlığına yapılan başvuru üzerine, Bakanlığın 2547 sayılı Kanun'un 53. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında başvurucuya işlem yapılmasında sakınca bulunmadığına ilişkin 20/3/2012 tarih ve 3527 sayılı görüşü ilgili Daireye sunulmuş, ancak Daire 29/5/2012 tarih ve E.2012/4774,K.2012/6461 sayılı kararı ile başvurucunun iddiaları hakkında bir değerlendirme yapmayarak İlk Derece Mahkeme kararını onamıştır.

25. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme başvurusu da aynı Dairenin 18/10/2012 tarih ve E.2012/11216, K.2012/11595 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

26. Karar, başvurucu vekiline 28/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

27. Bunun yanında, Asliye Hukuk Mahkemesinin kararı sonrasında başvurucu hakkında Balıkesir 5. İcra Müdürlüğüne Rektörlük tarafından yapılan talep üzerine asıl alacak, faiz ve yargılama giderlerinden oluşan toplam 80.631,89 TL takip başlatılmıştır.

B. İlgili Hukuk

28. 2547 sayılı Kanun'a 5535 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle eklenen geçici 53. madde şöyledir:

"33 üncü maddeye göre lisansüstü eğitim-öğretim amacıyla yurt dışına gönderilenler ile 35 inci maddeye göre yurt içinde başka bir üniversiteye lisansüstü eğitim-öğretim amacıyla gönderilenlerden veya üniversitelerinde görev yapanlardan bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar;

a) Lisansüstü eğitim-öğretim amacıyla yurt dışında kalmaları gereken süre içerisinde öğrenimlerini tamamlayamamaları nedeniyle kadroları ile ilişikleri kesilenlerden veya ilişiği kesilmeyip devam edenler ile başka bir kamu kurumuna naklen atananlardan,

b) Eğitimin herhangi bir aşamasında, her ne sebeple olursa olsun Türkiye'ye çağrılmış olanlardan,

c) Lisansüstü eğitim-öğretim amacıyla yurt içindeki başka bir üniversitede kalmaları gereken süre içerisinde öğrenimlerini tamamlayamamaları nedeniyle kadroları ile ilişikleri kesilenlerden,

d) Eğitimlerinin herhangi bir aşamasında istifa etmiş olmaları nedeniyle kadrolarıyla ilişikleri kesilenler, sürelerinin bitiminde mecburi hizmetlerini tamamlamak üzere görevlerine başlamayıp çekilmiş sayılanlar ile görevlerine başlayıp da yükümlü bulundukları mecburi hizmetini bitirmeden görevlerinden ayrılanlardan,

e) Herhangi bir üniversitede görev yaparken yeniden atanmamak suretiyle üniversite ile ilişiği kesilenlerden,

en az yüksek lisans (master) eğitimini başarıyla tamamlamış olanlar; bu maddenin yürürlüğe

girdiği tarihten itibaren üç ay içerisinde Yükseköğretim Kuruluna müracaat etmeleri halinde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde belirtilen genel şartları taşımaları kaydıyla, Yükseköğretim Kurulunca atanmalarının uygun bulunması üzerine müracaat tarihinden itibaren üç ay içerisinde, (öncelikle daha önce kadrolarının bulunduğu kurumlar olmak üzere) Kurulun belirleyeceği yükseköğretim kurumlarındaki durumlarına uygun öğretim elemanı kadrolarından birine atanabilirler. Bunlardan durumları yukarıdaki (a), (b), (c), (d) ve (e) bentlerine uyanlar için kullanılmak üzere yılda bir defa yapılmasına ilişkin sınırlamaya tâbi olmaksızın 78 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 1 inci maddesi hükmü uyarınca Bakanlar Kurulu kararıyla ihtiyaca göre öğretim elemanları kadrolarında unvan ve derece değişiklikleri yapılabilir. Yükseköğretim Kurulunca atanması uygun görülmeyenler altmış gün içerisinde yargı yoluna başvurabilirler. Yükseköğretim Kuruluna başvurmayanlar ile Yükseköğretim Kurulunca ataması uygun görülmeyenlerden, yargı yoluna müracaat etmeyenler ve yargı kararı ile öğretim elemanı olarak atanmaları uygun görülmeyenler ise bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde Devlet Personel Başkanlığına müracaat ederler. Bunlar, personel ihtiyacı dikkate alınarak anılan Başkanlıkça belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının boş memur kadrolarına sınav şartı aranmaksızın ve açıktan atamaya ilişkin sınırlamalara tâbi tutulmaksızın altı ay içinde atanırlar.

Ancak bunlardan yüksek lisans eğitimini başarıyla tamamlayamamış olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içerisinde Devlet Personel Başkanlığına müracaat etmeleri halinde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde belirtilen genel şartları taşımaları kaydıyla müracaat tarihinden itibaren üç ay içerisinde, personel ihtiyacı dikkate alınarak anılan Başkanlıkça belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının boş memur kadrolarına sınav şartı aranmaksızın ve açıktan atamaya ilişkin sınırlamalara tâbi tutulmaksızın atanırlar. Bunlardan halihazırda Devlet memuru statüsünde çalışanların ise çalıştıkları kurumlarda mecburi hizmetlerini yapmalarına müsaade edilir.

Bunlar, atandıkları kurumlarında, halihazırda kamu kurumlarında görev yapanlar ise bu kurumlarında yurt içinde veya yurt dışında görmüş oldukları öğrenim sürelerine ilişkin olarak genel hükümler çerçevesinde belirlenen mecburi hizmet yükümlülüklerini yerine getirirler ve ilgililer adına öğrenimleri nedeniyle çıkarılmış olan borç tutarlarının takibinden vazgeçilerek tahsilat işlemine son verilir. Bunların daha önce ödemiş oldukları tutarların bulunması halinde, bu meblağa isabet eden süreler ilgililerin mecburi hizmet sürelerinden indirilir. Ancak, üniversiteye veya başka bir kamu kurumuna dönmek istemeyenlerden mecburi hizmet karşılığı olarak, hizmetleri karşılığında aldıkları yurt içi maaşlar talep edilemez. Bu maaşlar haricinde eğitimleri için yapılan diğer ödemeler talep edilir.

Birinci fıkranın (a), (b) veya (c) bentlerinde sayılan durumların gerçekleşmesine rağmen, geçici 47 nci madde uyarınca öğrenim hakkı tanınanlardan ataması yapılmış olanlar ile kadrolarıyla ilişikleri kesilmeyenlerden haklarında borç takibi yapılanlar kadrolarında bırakılır; bunlar hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır. Bunların yükseköğretim kurumlarında çalışmış oldukları süreler mecburi hizmetlerinden indirilir.

Bu madde kapsamına girenlerden öğretim elemanı kadrosuna atananlardan tekrar mecburi hizmet yükümlülüğü öngörülen bir görevlendirme yapılmış veya yapılacakların, söz konusu görevlendirme çerçevesinde lisansüstü eğitim-öğretimlerini başarılı bir şekilde tamamlamış olmaları veya tamamlamaları halinde, bu görevde çalışmış oldukları süreler ilk görevlendirmeye ilişkin mecburi hizmetlerinden indirilir ve ikinci görevlendirmeye ilişkin mecburi hizmet yükümlülüğü devam eder; başarısız olmaları halinde ise bu

görevlendirmeden kaynaklanan mecburi hizmet yükümlülük süreleri önceki mecburi hizmet yükümlülük sürelerine ilave edilir.

Yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde öğretim elemanı veya memur kadrolarına atandıktan sonra yükümlü bulundukları mecburi hizmeti bitirmeden görevlerinden ayrılan veya bir ceza sebebiyle görevine son verilenler ile bu madde kapsamına girdiği halde müracaat etmemeleri veya Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde belirtilen genel şartları taşımadıkları için atanamamaları nedeniyle mecburi hizmet yükümlülüğünü yerine getirmeyenlerin yükümlü tutulacakları tutar, imzaladıkları yüklenme senedi ile muteber imzalı müteselsil kefalet senedi hükümleri dikkate alınmaksızın ve ilgililere ödeme yapma sonucu doğurmaksızın, kendilerine döviz olarak yapılmış olan her türlü masraflar için;

a) Bunlardan 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ek 34 üncü maddesinin yürürlüğe girdiği 5/8/1996 tarihinden sonra yüklenme senedi ile muteber imzalı müteselsil kefalet senedi alınanlar hakkında, anılan maddenin ikinci fıkrası hükümlerine göre bu Kanunun yayımı tarihinden önceki süreler için faiz uygulanmaksızın hesaplama yapılır.

b) 5/8/1996 tarihinden önce yüklenme senedi ile muteber imzalı müteselsil kefalet senedi alınanlar hakkında, ilgili adına fiilen ödemenin yapıldığı tarihteki T.C. Merkez Bankasınca tespit ve ilân edilen efektif satış kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilerek bulunacak tutar ile bu tutara sarf tarihinden bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen süre için 1/1/2006 tarihinden geçerli olmak üzere tespit ve ilân edilen kanunî faiz işletilerek hesaplama yapılır. Ancak, bu hükümlere göre hesaplama yapılması sonucunda borçlunun aleyhine bir durum ortaya çıkması halinde (a) bendi hükümleri uygulanır.

Hesaplanan borç miktarı, ilgilinin durumu ve ödettirilecek meblağ dikkate alınarak azamî beş yıla kadar taksitlendirilebilir. Bunların daha önce ödemiş oldukları tutar ile mecburi hizmetlerinde değerlendirilen sürelere isabet eden tutar, anılan madde uyarınca belirlenecek tutardan düşülür”.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/12/2012 tarih ve 2012/1269 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu, mecburi hizmet yükümlülüğü nedeniyle Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğü tarafından aleyhine açılan alacak davasında, yanlış kanun hükmünün uygulandığını, savunmasının hem yerel mahkeme hem de temyiz merciince hiç dikkate alınmadığını, savunmasında belirttiği kanun hükmünden neden yararlanamayacağı hususunda yerel mahkeme kararında hiçbir gerekçe ve değerlendirme bulunmadığını, benzer başka bir olayda ise doğru kanun hükmü uygulanarak üniversite tarafından açılan tazminat davasının reddedildiğini, şahsına yanlış kanun hükmü uygulanması neticesinde haksız bir şekilde tazminat ödemek zorunda kaldığını ve tazminatın bir kısmının icra yoluyla tahsil edildiğini belirterek Anayasa’nın 10. maddesinde tanımlanan "kanun önünde eşitlik", 35. maddesinde tanımlanan "mülkiyet hakkı" ve 36. maddesinde tanımlanan "adil yargılanma hakkı"nın ihlal edildiğini ileri sürmekte ve ihlalin ortadan kaldırılması yönünde karar verilmesini talep etmektedir.

B. Değerlendirme

31. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ilebağlı değildir.Başvurucunun, eşitlik ilkesinin ihlali iddiasının ayrı bir başlık altında, uyuşmazlığın çözümünde yanlış kanun hükmü uygulanması neticesinde haksız bir şekilde ödemek zorunda bırakıldığı ve bir kısmı cebri icra yoluyla tahsil edilmiş bulunan tazminat nedeniyle mülkiyet hakkının da ihlal edildiği yönündeki iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü şikâyetlerine bağlı olduğundan, başvurunun bu kısmının ise birlikte incelenmesi gerekmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiği İddiası Hakkında

32. Başvurucu, benzer bir olayda aynı kurumda çalışan başka bir kişi hakkında açılan alacak davasının reddedildiğini, ancak şahsına karşı açılan davanın kabul edildiğini belirterek eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 10. maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

…

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

34. Sözleşme'nin "Ayırımcılık yasağı" kenar başlıklı 14. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."

35. Başvurucunun, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Sözleşme'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiasının, bahsi geçen maddelerdeki ifadeler dikkate alındığında, soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp, mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Bir başka ifadeyle, ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, ihlal iddiasının, kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda ayrımcılığa maruz kaldığı sorularına cevap verebilmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

36. Başvurucu, eşitlik ilkesine dayanan başvurusunu yargılamada farklı kararların verilmesi ile bağlantılı olarak ileri sürmüştür. Bir başka ifadeyle adil yargılanma hakkı konusunda ayrımcılığa maruz kaldığını iddia etmektedir. Bu bağlamda başvurucunun iddiasının, Sözleşme'nin 14. maddesi de dikkate alınarak Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde incelenmesi gereklidir.

37. Bireysel başvuru incelemesinde eşitlik ilkesinin bağımsız bir koruma işlevinin olmaması, bu yasağın genişletici bir yoruma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir. Anayasal bir hakkın ihlal edildiği iddiası tek başına incelendiğinde o hakkın ihlal edilmediği kanaatine varılabilirse de bu durum, o hakka ilişkin ayrımcı bir uygulamanın incelenmesine engel değildir. Bu çerçevede, ilgili temel hak ve özgürlük ihlal edilmemiş olsa da o hakla ilgili bir

konuda sergilenen ayrımcı tutumun, eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılabilir (B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 48).

38. Salt “eşitlik” kavramı, herhangi bir nesnel ve makul dayanağı olmaksızın aynı durumdaki bireylere farklı muamelede bulunulmamasına ilişkin gerekliliği ifade etmektedir. Bu kavramın somutlaştığı Anayasa’nın 10. maddesi “dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle”; Sözleşme’nin 14. maddesi ise “cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma” dayalı olan farklı muamele şekillerini yasaklamaktadır (B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 49).

39. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı başvurular da bu nedenle açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilecektir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 20). Buna paralel olarak, başvuruya konu olay veya olguların ve ihlal iddiasına konu anayasal haklar arasındaki bağlantılarının açıklanması ve kanıtlanması yükümlülüğü kural olarak başvurucuya aittir (B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 38).

40. Başvurucu, kendisi hakkında açılan tazminat davası kabul edilirken, kendisi ile “aynı durumda” ve “aynı hukuksal statüye sahip” olarak nitelediği meslektaşı hakkında açılan tazminat davasının reddedildiğini ve bu durumun eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmektedir. Başvurucu tarafından kullanılan bu ifadeler ile başvuru formu ve eklerinde yer alan bilgiler, ayrımcılığın değerlendirilmesi konusunda yeterli çıkarımlar yapılmasına müsait değildir. Zira başvurucunun emsal gösterdiği olaydaki meslektaşı 5535 sayılı Kanun’un 2. maddesiyle 2547 sayılı Kanun’a eklenen geçici 53. maddesinde öngörülen süre içinde hizmet yükümlülüğü devrinden faydalanmak için başvuru yapmış, ancak başvuru yaptığı kurumun hatası nedeniyle talebi Yükseköğretim Kuruluna gönderilmemiş, daha sonra ilgili kişi hakkında açılan alacak davası da kişinin süresinde başvuru yaptığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Oysa başvurucu kanuni düzenlemede öngörülen süre içinde hizmet yükümlülüğü devri talebinde değil borç yapılandırması talebinde bulunmuş, ancak düzenlemede öngörülen süre bittikten sonra yaptığı hizmet yükümlülüğü talebi reddedilmiş, daha sonra hakkında açılan alacak davası kabul edilmiştir.

41. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun ve mukayeseye konu ettiği meslektaşının aynı hukuki konumda bulunmaması nedeniyle farklı sonuçlanan davaları arasında eşitlik karşılaştırması yapılamayacağı ve bu sebeple başvurucunun ihlal iddiasını kanıtlayamadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Hakkında

42. Başvurucu, savunmasının hem yerel mahkeme hem de temyiz merciince hiç dikkate alınmadığını, savunmasında belirttiği kanun hükmünden neden yararlanamayacağı hususunda yerel mahkeme kararında hiçbir gerekçeye yer verilmediği ve değerlendirme yapılmadığını, bu nedenlerle Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan "adil yargılanma hakkı"nın ihlal edildiğini iddia etmiştir.

43. Başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olmaması ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmaması nedeniyle kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

44. Başvurucu, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan "adil yargılanma hakkı"nın ihlal edildiğini iddia etmiştir.

45. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun, hali hazırda kamu kurumunda çalışıyor olması nedeni ile 5535 sayılı Kanun ile getirilen düzenlemeden faydalanması gerektiğini, bu nedenle Üniversite Rektörlüğünce hakkında açılan haksız davanın reddi gerekirken bu hususta ki savunması hiç dikkate alınmadan borçlu olduğuna hükmedildiğini belirttiğini, mahkemenin nihai kararında bilirkişi raporunu hükme esas aldığını, söz konusu raporda başvurucunun ileri sürdüğü itiraz hakkında bir değerlendirme yapılarak nihai takdirin Mahkemeye bırakıldığını, nihai karardan başvurucunun itirazının yerinde görülmediğinin anlaşıldığını, Yargıtay tarafından da temyiz ve karar düzeltme sebeplerinden hiçbirinin bulunmadığı belirterek başvurucunun bu talebinin reddine karar verildiğini belirterek, mahkeme ve temyiz merciinin kararlarının gerekçesiz olduğuna dair şikâyetin incelenmesi sırasında bu hususların göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde beyanda bulunulmuştur.

46. Başvurucu, başvuru formunda ileri sürdüğü iddialar dışında, bilirkişi raporunda yer alan ifadelerin mahkeme kararlarını gerekçeli hale getirmeyeceğini belirtmiştir.

47. Başvurucunun iddiası gerekçeli karar hakkı açısından incelenecektir.

48. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

49. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

50. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

51. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilensilahların eşitliğiilkesi kapsamında kabul edilmekte olup, bu hak ve gerekçeli karar hakkı da makul sürede yargılanma hakkı gibi, adil yargılanma hakkının somut görünümleridir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşmenin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı vesilahların eşitliğiilkesi gibi ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013,§ 38).

52. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26).

53. Kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin onama kararlarında kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanmakla beraber (bkz. García Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21/1/1999, § 26) başvuruculların dile getirmesine rağmen ilk derece mahkemesinin de tartışmadığı esaslı hususlara ilişkin temyiz başvurularıyla başvuruculların usuli haklarının ihlal edildiğine yönelik somut şikâyetlerinin temyiz incelemesinde tartışılmaması gerekçeli karar hakkının ihlali olarak görülebilir (B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 49).

54. Somut olayda başvurucu, mecburi hizmet yükümlülüğünü yerine getirmediğinden bahisle hakkında açılan alacak davasına verdiği savunma dilekçesinde; 5535 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle 2547 sayılı Kanun'a eklenen geçici 53. maddesinde, kamu kurumlarında görev yapanların yurtdışındaki eğitim giderlerine karşılık yerine getirmedikleri mecburi hizmet yükümlülüğünü hali hazırda çalıştıkları kurumda yerine getirebileceklerini, bu durumda borç takibinden vazgeçileceğinin düzenlendiğini, bu düzenlemeden faydalanmak için başvuru şartı aranmamasına rağmen 25/9/2006 tarihinde anılan düzenlemeden faydalanmak için başvuru yaptığını, diğer yandan mecburi hizmet yükümlülüğü süresinin hatalı hesaplandığını belirtmiş, İlk Derece Mahkemesi uyuşmazlığın çözümü için bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar vermiş, bilirkişi tarafından hazırlanan raporda başvurucunun 2547 sayılı Kanun'a eklenen geçici 53. maddeden faydalanamayacağı belirtilmekle beraber bu konu hakkında karar takdirinin Mahkemeye ait olduğu ifade edilmiş ve hesaplanan borç tutarı Mahkemeye bildirilmiştir. Başvurucu, düzenlemeden faydalanamayacağına ilişkin bilirkişi raporuna itiraz etmiştir. Ancak İlk Derece Mahkemesi esas hakkında verdiği kararda, başvurucunun asıl iddiası olan mecburi hizmet yükümlülüğünü BDDK'da tamamlayabileceğine dair düzenleme nedeniyle davanın reddi gerektiği iddiası hakkında hiçbir değerlendirme yapmadan bilirkişi raporunda tespit edilen alacak tutarının Rektörlüğe ödenmesine karar vermiştir.

55. Başvurucu tarafından bu karara karşı yapılan temyiz başvurusuna ait dilekçede aynı husus ileri sürülmüş, hatta temyiz yargılaması devam ederken kendisinin 2547 sayılı Kanun'un 53. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında olduğuna ilişkin Maliye Bakanlığının 20/3/2012 tarih ve 3527 sayılı görüşünü de Yargıtay 18. Hukuk Dairesine sunmuş ise de, anılan Daire başvurucunun iddiaları hakkında bir değerlendirme yapmayarak İlk Derece Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir.

56. Görüldüğü üzere, aleyhine açılan alacak davasında başvurucu tarafından borçlu olmadığını ifade eden ve buna ilişkin asıl iddia olarak dayanılan mecburi hizmet yükümlülüğünün çalıştığı kuruma aktarılmasının yapılması ve yapılan düzenleme uyarınca bu talep için süre şartının bulunmadığı itirazlarının sadece bilirkişi raporunda değerlendirildiği, bilirkişinin uyuşmazlığın çözümü için mahkemeye yardımcı olmaktan başka bir görevinin bulunmadığı ve hazırladığı raporun yargı kararı niteliği taşımadığı açık olduğundan, mahkeme kararında tartışılmayan ve gerekçelendirilmeyen başvurucunun iddiasının bilirkişi raporunda dile getirilmiş olması dolayısıyla karşılanmış olduğunun kabulünün mümkün olmadığı, kararın temyiz aşamasında da aynı iddia ileri sürülmüş

olmasına rağmen temyiz hakkında verilen kararda da bu hususa ilişkin bir gerekçeye yer verilmediği görülmektedir.

57. Bu durumda, başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren, uyuşmazlığın çözümü için esaslı bir iddia olan mecburi hizmet yükümlülüğünün çalıştığı kuruma aktarılabileceği ve bunun için süre şartının bulunmadığı iddiası, İlk Derece Mahkemesi kararında tartışılmamış ve karşılanmamıştır. Başvurucu, tüketilmesi gereken ve etkili kanun yolu olan temyiz yolunda da aynı iddiayı dile getirmiş ise de Yargıtay kararında da bu iddia karşılanmamış ve İlk Derece Mahkemesinin iddiayı cevapsız bırakması tutumu aynen kabul görmüştür. Bu nedenle, yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

58. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

59. Burhan ÜSTÜN ve Hicabi DURSUN bu görüşe katılmamıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

60. Başvurucu, anayasal haklarının ihlal edildiğini belirterek ve ihlalin ortadan kaldırılması yönünde karar verilmesini talep etmektedir.

61. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesi şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

62. Başvuru konusu olayda tespit edilen ihlal, adil yargılanma hakkının unsurlarından olan gerekçeli karar hakkının ihlal edilmesinden kaynaklandığından ve ihlalin yeniden yargılama yapılarak ortadan kaldırılmasında hukuki yarar bulunduğundan, 6216 sayılı Kanun'un (1) ve (2) numaralı fıkraları gereğince ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması içinyeniden yargılama yapılmak üzerekararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

63. Başvurucu tarafından yatırılan 172,50 TL harç tutarının başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OY

BİRLİĞİYLE,

3. Gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, Burhan ÜSTÜN ve Hicabi DURSUN'un karşı oyları ve OY ÇOKLUĞUYLA,

B. İhlal ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin Balıkesir 2. Asliye Hukuk Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE, OY BİRLİĞİYLE,

C. 172,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE, OY BİRLİĞİYLE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/5/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY YAZISI

Başvurucu, kendisine uygulanması gereken 2547 sayılı Kanun'un geçici 53. maddesinin üçüncü fıkrasının uygulanmadığını, açtığı davada davasının reddedildiğini, ancak bu konuda mahkeme ve Yargıtay kararlarında hiçbir gerekçenin bulunmadığını, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan "adil yargılanma hakkı"nın ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme kararlarının gerekçeli olması ilkesi adil yargılanma hakkının unsurları arasında yer almaktadır. Bu hak usul ve esasa ilişkin iddia ve savunmaların cevaplandırılması dışında her bir iddia ve savunmanın cevaplandırılacağı veya karşılanacağı anlamına gelmemektedir. Ancak öne sürülen hususlardan biri kabul edilirse, davanın sonucuna etkili olması halinde, mahkeme bu hususta belirli ve açık bir cevap vermek zorunda olabilir. Böyle bir durumda dahi, açık bir şekilde ifade edilirse zımni ret de yeterli olabilir. Diğer taraftan kanun yolu mercilerince alt derece mahkemelerin kararlarında gösterdikleri gerekçeler kabul edilmiş olacağından, anılan kararlarda ayrıca gerekçe gösterilmesine gerek bulunmamaktadır. Nitekim AİHM içtihatları da bu yöndedir.

Başvurucu tarafından ileri sürülen hususlar bilirkişi raporunda açıkça değerlendirilmiş, rapor başvurucuya tebliğ edilerek itiraz etmesi sağlanmış, mahkemece bilirkişi raporuna atıf yapılarak oradaki değerlendirmeye iştirak edilmiş, böylece ileri sürülen hususta gerekçe oluşturulmuştur. Mahkeme kararını onayan ve başvurucunun karar düzeltme talebini reddeden Yargıtay da aynı görüşe katılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, gerekçesizlikten dolayı adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini kabul eden çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

Üye Burhan ÜSTÜN

E.T.Y.İ. A.Ş.

B. No: 2013/596 | Karar tarihi: 08.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/596

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.T.Y.İ. A.Ş. BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2013/596

Karar Tarihi: 8/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ Burhan ÜSTÜN Hicabi DURSUN Zühtü ARSLAN

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucular : E. T. Y. İ. A.Ş.

Vekili : Av. Ahmet Mithat KILIÇOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında tarh edilen katma değer vergisi (KDV) ve vergi ziyaı cezasına ilişkin açtığı iptal davasının reddedildiğini, bu nedenle Anayasa'nın 10., 36. ve 73. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle vergi ziyaı cezalı KDV tarhiyatı nedeniyle uğradığı maddi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/1/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvuruların Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölümün İkinci Komisyonunca, 17/6/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 10/10/2013 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/11/2013 tarihli görüş yazısı başvurucu vekiline tebliğ edilmiş ve başvurucu vekili de 4/12/2013 tarihli yazı ile karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun 2002, 2003, 2004 ve 2005 yılı hesaplarının incelenmesi neticesinde düzenlenen 2/11/2007 tarih ve 122/133-20 sayılı vergi inceleme raporu uyarınca, Antalya/Belek'te işlettiği golf sahası, otel ve tatil köyü ile ilgili olarak yönetim anlaşması yaptığı Alman R. C. G. isimli şirkete yurt dışında yaptırdığı reklam ve tanıtım hizmetlerine ilişkin ödediği fatura bedelleri üzerinden KDV hesaplayarak sorumlu sıfatıyla 2 No.lu KDV beyannamelerini vermediğinden bahisle, başvurucu aleyhine 417.665,92 YTL KDV ve bu tutar üzerinden 417.665,92 YTL vergi ziyaı cezası ikmalen tarh edilmiştir.

8. Başvurucu tarafından hakkında tarh edilen KDV ve vergi cezasının iptali istemiyle açılan dava, Ankara 3. Vergi Mahkemesinin 22/10/2008 tarih ve E.2007/1750, K.2008/1477 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Karar oy çokluğuyla verilmiş olup, kararın gerekçesi şöyledir:

"Yukarıda belirtilen kanun hükümlerinin olayla birlikte değerlendirilmesinden; davacı kurumun yurt dışında yaptırmış olduğu reklam ve pazarlama hizmetlerinin Türkiye'deki ticari faaliyetlerinin devamlılığı ve karlılığıyla doğrudan ilişkisi bulunduğu, bu ilişkinin faaliyet konusu olan otelcilik hizmetlerinden faydalanan müşteri sayısının arttırılmasıyla sağlandığı ve hizmetten sonuç olarak Türkiye'de faydalanıldığı açık olup, bu reklam ve tanıtım işlemlerinin yurt dışındaki potansiyel müşterilere yapılıyor olmasının yapılan hizmetten anıldığı şekilde Türkiye'de faydalanıldığı gerçeğini değiştirmeyeceği sonucuna varılmaktadır.

Bu durumda, davacı firmanın yurt dışında yaptırdığı reklam ve pazarlama hizmetlerinden Türkiye'de faydalanıldığının kabul edilmesi gerektiğinden, bu hizmetlere ait fatura bedelleri üzerinden sorumlu sıfatıyla katma değer vergisi hesaplayarak 2 nolu beyanname ile bağlı bulunduğu vergi dairesine beyanda bulunulmayan davacı şirket adına davalı idarece ikmalen yapılan cezalı katma değer vergisi tarhiyatlarında yasal isabetsizlik bulunmamaktadır."

9. Başvurucu tarafından karar temyiz edilmiş ve Danıştay Dördüncü Dairesinin 6/10/2011 tarih ve E.2008/9577, K.2011/6922 sayılı kararı ile temyiz istemi reddedilerek karar onanmıştır.

10. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 26/11/2012 tarih ve E.2012/105, K.2012/7219 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

11. Karar, başvurucuya 4/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 4/1/1961 tarih ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun "İkmalen vergi tarhı" kenar başlıklı 29. maddesi şöyledir:

"İkmalen vergi tarhı, her ne şekilde olursa olsun bir vergi tarh edildikten sonra bu vergiye müteallik olarak meydana çıkan ve defter, kayıt ve belgelere veya kanuni ölçülere dayanılarak miktarı tespit olunan bir matrah veya matrah farkı üzerinden alınacak verginin tarh edilmesidir.

Özel kanunlarında ikmalen tarhiyata ilişkin olarak yer alan hükümler saklıdır."

14. Aynı Kanun'un "Vergi ziyaı" kenar başlıklı 341. maddesi şöyledir:

"Vergi ziyaı, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden, verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder.

Şahsi, medeni haller veya aile durumu hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermek de vergi ziyaı hükmündedir.

Yukarıki fıkralarda yazılı hallerde verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veyahut haksız iadenin geri alınması ceza uygulanmasına mani teşkil etmez."

15. 25/10/1984 tarih ve 3065 sayılı Kanun'un "İşlemlerin Türkiye'de yapılması" kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"İşlemlerin Türkiye'de yapılması:

a) Malların teslim anında Türkiye'de bulunmasını,

b) (Değişik : 27/1/2000 - 4503/3 md.) Hizmetin Türkiye'de yapılmasını veya hizmetten Türkiye'de faydalanılmasını,

İfade eder."

16. Aynı Kanun'un "Vergi sorumlusu" kenar başlıklı 9. maddesinin 1. fıkrası şöyledir:

"Mükellefin Türkiye içinde ikametgahının, işyerinin, kanuni merkezi ve iş merkezinin bulunmaması hallerinde ve gerekli görülen diğer hallerde Maliye Bakanlığı, vergi alacağının emniyet altına alınması amacıyla, vergiye tabi işlemlere taraf olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutabilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 18/1/2013 tarih ve 2013/596 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu şirket, işlettiği golf sahası, otel ve tatil köyü ile ilgili olarak Alman R. C. G. isimli şirket ile yönetim anlaşması yaptığını ve işletmenin yönetimini belirli şartlarla bu şirkete bıraktığını, belirtilen tesislerin yurt dışı tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin de bu şirket tarafından yapıldığını, Haziran 2002 ila Aralık 2005 döneminde toplam 2.320.366,31 YTL yurt dışı tanıtım ve pazarlama gideri yapıldığını, başvurucu şirket hakkında düzenlenen vergi inceleme raporunda, R. C. G. isimli şirkete ödendiği belirtilen hizmet bedelinin KDV'nin konusuna girdiği ve başvurucu şirket tarafından sorumlu sıfatıyla 2 No.lu KDV beyannamelerinin verilmediğinden bahisle, 417.665,92 YTL KDV ve bu tutar üzerinden

417.665,92 YTL vergi zıyaı cezası tarh edildiğini, hakkında tarh ettirilen KDV ve vergi cezasının iptali istemiyle açılan davanın, Ankara 3. Vergi Mahkemesi kararı ile reddedildiğini ve kararın kanun yollarından geçerek kesinleştiğini, dava konusu hizmetin KDV'ye tabi olmadığını gösteren genelgeler, idari kararlar ve Mahkeme içtihadı olmasına rağmen hakkında KDV ve vergi cezası tarh ettirildiğini, tarh ettirilen KDV'nin doğru olduğu kabul edilse bile, bu hizmet nedeniyle ödenen verginin 1 No.lu KDV beyannamesinde indirim konusu yapılacağını ve bu suretle ödenen KDV tutarının değişmeyeceğini, bu nedenle uygulanan vergi cezasının yerinde olmadığını, ancak belirtilen tüm bu hususlar göz ardı edilerek KDV ve vergi ziyaı cezası tarh ettirilmesinin, ayrıca belirtilen işlemlerin iptali için açılan davanın reddedilmesinin, eşitlik ilkesine ve adil yargılanma hakkına aykırı olduğunu, kıyas yoluyla vergi cezası yaratıldığını ve yürütülen yargılamanın makul süreyi aştığını belirterek, Anayasa'nın 10., 36. ve 73. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş, haksız yere tarh ettirilen KDV ve vergi ziyaı cezasının tahsil tarihinden itibaren faiziyle birlikte tazminine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Başvurucunun, açtığı davada verilen kararın sonucundan ve yargılamanın makul sürede bitirilmemesinden şikâyetçi olduğu görülmektedir. Bu nedenle, başvurucunun yargılama süresinin makul olmadığı iddiasının yanında Anayasa'nın 10. ve 73. maddesinde tanımlanan haklar ile bağlantı kurarak ileri sürdüğü iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Konu Bakımından Yetki

20. Başvurucu, vergi aslı ve vergi cezasının birlikte tarh ettirilmesi işleminin iptali istemiyle açtığı davanın makul sürede sonuçlandırılmadığını ve mahkeme kararının adil olmadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. Hüküm açık oturumda açıklanır; ancak, demokratik

bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına, küçüklerin korunması veya davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veya davanın açık oturumda görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, davanın tamamı süresince veya kısmen duruşmalar basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir."

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Maddede geçen "adil yargılanma" ifadesi, 3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun ile Anayasa'ya eklenmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir.

25. AİHS'in adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların" ve bir "suç isnadının" esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve AİHS kapsamı dışında kalacağından, bireysel başvuruya konu olamaz. (B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 21).

26. Belirtilen doğrultuda Sözleşme'nin 6. maddesi bağlamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) konu bakımından yetki alanını belirleyen içtihadına bakıldığında, Mahkeme; vergi mükellefi ile hakim olan toplum arasındaki ilişkinin kamusal nitelikte olması dolayısıyla vergi meselelerinin kamusal ayrıcalıkların sert çekirdeğinden bir kısmını oluşturduğunu dikkate alarak, mükellefler açısından zorunlu olarak maddi etkiler ortaya çıkarsa da vergi uyuşmazlıklarının "medeni hak ve yükümlülükler" dışında kaldığını kabul etmektedir. (Ferrazzini/İtalya [BD], B. No:44759/98, 12/6/2001, §29). Ancak, AİHM Bendenoun/Fransa kararında, vergi para cezalarını düzenleyen kanunun, özel bir durumda olan belli bir grubu değil vergi mükellefi olan bütün vatandaşları kapsamasını, ek vergi yükümlülüklerinin bir zarara karşılık maddi tazminat amacını değil, fakat esas itibarıyla yeniden suç işlemeyi caydırıcı bir yaptırım amacı taşımasını, bunların hem caydırıcılık hem de cezalandırma amacı olan genel bir kurala göre uygulanmış olmasını, miktarın hem başvurucu hem de başvurucunun şirketi açısından oldukça önemli bir miktar olmasını ve başvurucunun öngörülen miktarı ödememesi halinde ceza mahkemelerince hapse mahkûm edilebileceğini göz önünde bulundurarak, bu uyuşmazlığı "suç isnadı" kapsamında değerlendirmiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin, bu uyuşmazlığa uygulanabileceğine işaret etmiştir (Bendenoun/Fransa, B. No:12547/86, 24/2/1994, §47). Öte yandan AİHM Jussila/Finlandiya kararında vergi para cezasının miktarının düşük olması halinde dahi suçun cezai niteliğinin 6. maddeyi uygulanabilir kılmak için yeterli olduğunu kabul etmiştir (Jussila/Finlandiya [BD], B. No:73053/01, 23/11/2006, §38). Mieg de Boofzheim/Fransa kararında ise, mükellefin iyiniyetle hareket etmesini gerektiren "salt geç ödeme faizi"nin 6. madde kapsamında "bir suç isnadı" oluşturmadığı bu nedenle 6. maddenin uygulanabilir olmadığı tespiti yapılmıştır (Mieg de Boofzheim/Fransa, B. No: 52938/99, 3/12/2002, (k.k.)). Diğer taraftan Georgiou/İngiltere kararında ise KDV aslı ve buna bağlı vergi kaçakçılığı cezasına karşı birlikte açılan davada başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlâl edildiği

iddiasını inceleyen AİHM, kaçakçılık cezasının suç isnadını içerdiğini, olayın niteliğine bakıldığında, suç isnadına ilişkin bölümlerle suç isnadı olmayan vergi aslına ilişkin bölümleri birbirinden ayırmanın güç olduğuna ve bu nedenle başvuru hakkında yapılacak değerlendirmenin zorunlu olarak vergi tarhiyatını da kapsayacak şekilde olması gerektiğine karar vermiştir (Georgiou/İngiltere, B. No: 40042/98, 16/5/2000). AİHM bu kararı ile vergi aslı ile vergi cezalarına karşı birlikte dava açılması durumunda, adil yargılanma hakkının, davanın bütününe uygulanması gerektiğini ifade etmektedir.

27. Yukarıda yer verilen tespitler neticesinde, Anayasa Mahkemesince, Sözleşme'nin 6. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkına ilişkin hak ve ilkelerin "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların" ve bir "suç isnadının" esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Anayasa Mahkemesi kararlarında da, bir ihlal iddiasının Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanına girip girmediğinin tespitinde Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı esas alındığından, başvurucunun medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması hâlleri dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvuruların Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının kapsamı dışında kalacağı ve dolayısıyla bireysel başvuruya konu olamayacağı kabul edilmiştir. AİHM içtihadında cezai nitelik taşımayan vergisel uyuşmazlıkların, 6. maddenin güvence kapsamı dışında kalacağı sonucuna ulaşılmasında vergi aslı yönünden başvuru konusu yapılan uyuşmazlıkların vergi yükümlüsü ile vergi alacaklısı konumunda bulunan taraf devlet arasında kamusal niteliği ağır basan bir uyuşmazlık olmasının ve taraf devletlerin kamusal yetkisinin sert çekirdeği içerisinde yer aldığının kabul edilmesinin rol oynadığı anlaşılmaktadır.

28. Bununla birlikte, hukuk sistemimizdeki vergi uyuşmazlıkları ayrı bir yargı kolu içerisinde değil idari yargı kolu içinde ve özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, genel olarak 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca, diğer idari uyuşmazlıklarla aynı yargılama usulüne tabi bir yargılama prosedürü çerçevesinde çözümlenmektedir. Ayrıca, vergilendirme yükümlülüğüne aykırı bir davranışın tespiti halinde, ilgili idare tarafından tarh edilen vergi ve öngörülen vergi cezası aynı ihbarname kapsamında mükellefe tebliğ edilerek, tarh edilen vergi ve kesilen vergi cezaları aynı yargılama prosedürü içerisinde dava konusu edilmekte, usulsüzlük cezaları gibi ayrıksı durumlar dışında vergi aslı ve vergi cezası arasındaki bu organik bağ, vergi alacağının tahsili aşamasında da varlığını sürdürmektedir. Bunun yanı sıra, resen veya ikmalen yapılan tarhiyat işlemlerine karşı açılan davanın kısmen veya tamamen reddi halinde, ilgili mevzuat uyarınca, hesaplanacak gecikme faizinin dava süresiyle doğru orantılı olarak artması öngörülmekte (bkz. 213 sayılı Kanun'un 112. maddenin (3) numaralı fıkrası, 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin (5) numaralı fıkrası), bu yönüyle vergi aslını ilgilendiren uyuşmazlıklar açısından da, özellikle adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan güvence hükümleri arasında yer verilen makul sürede yargılanma hakkının işlevsel bir rol oynayabileceği ve bu yönüyle daha çok kamusal niteliği ağır basan bir ilişki olarak kabul edilen salt vergisel uyuşmazlıkların, başta mülkiyet hakkı olmak üzere medeni hak ve yükümlülükler alanında önemli yansımaları bulunan bir ilişki olduğu anlaşılmakta ve belirtilen tespitler çerçevesinde, vergi uyuşmazlıklarının adil yargılanma hakkına ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumda başvuru konusu uyuşmazlığa yönelik ihlal iddiaları Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanı içerisinde yer almaktadır.

29. Başvuruda şikâyet konusu yapılan hususların diğer kabul edilebilirlik kriterleri açısından farklı niteliklerinin bulunması nedeniyle her bir şikâyete ilişkin değerlendirmenin ayrı ayrı yapılması gerekmektedir.

b. Yargılamanın Adil Olmadığı İddiası Yönünden

30. Başvurucu, dava konusu hizmetin KDV'ye tabi olmadığını gösteren genelgeler, idari kararlar ve mahkeme içtihadı olmasına rağmen hakkında KDV ve vergi cezası tarh ettirildiğini, tarh ettirilen KDV'nin doğru olduğu kabul edilse bile, bu hizmet nedeniyle ödenen verginin 1 No.lu KDV beyannamesinde indirim konusu yapılacağını ve bu suretle ödenen KDV tutarının değişmeyeceğini, bu nedenle uygulanan vergi cezasının yerinde olmadığını, ancak belirtilen tüm bu hususlar göz ardı edilerek KDV ve vergi ziyaı cezası tarh ettirildiğini, ayrıca belirtilen işlemlerin iptali için açılan davanın reddedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

31. Adalet Bakanlığı görüşünde, kural olarak yerel mahkemeler tarafından yapılan maddi ve hukuki hataların ancak AİHS ve Anayasa tarafından güvence altına alınmış hak ve özgürlüklerin ihlali söz konusu olduğu ölçüde bireysel başvuruya konu edilebileceğini, AİHS'in 6. maddesi ve Anayasa'nın 36. maddesi her ne kadar adil yargılanma hakkını teminat altına almakta ise de, bilgi-belgelerin kabul edilebilirliği veya mevzuatın değerlendirilmesi gibi konuların öncelikle yerel mahkemeleri ilgilendirdiğini, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmamasının, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamayacağını, başvurucuya salınan verginin KDV olduğu ve ilk derece mahkemesinin ilgili kanun hükümlerinin uygulanmasında takdir hakkını kullanarak, salınan verginin mevzuata uygun olduğu yönünde karar verdiğini, başvurucunun şikâyetlerinin kabul edilebilirlik ve esas yönünden incelenmesinde yukarıda belirtilen hususların dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

32. Başvurucu cevap dilekçesinde, haklı olan başvurusunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

33. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

34. 6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

35. Anılan kurallar uyarınca, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması,

hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B.No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

36. Başvuru konusu olayda, başvurucu şirketin 2002, 2003, 2004 ve 2005 yılı hesaplarının incelenmesi neticesinde düzenlenen vergi inceleme raporunda, başvurucunun ortaklarından R. C. G. şirketine yurt dışında yaptırılan reklam ve pazarlama hizmetlerinden Türkiye'de faydalanılmış olmasına rağmen, söz konusu hizmetlere ilişkin fatura bedelleri üzerinden KDV hesaplanarak 2 No.lu beyanname ile sorumlu sıfatıyla beyan edilmediğinden bahisle vergi ziyaı cezalı katma değer vergilerinin ikmalen salındığı, başvurucu şirket tarafından açılan davada; tarhiyat öncesi uzlaşmadan yararlandırılmadığı, söz konusu reklam ve tanıtım hizmetlerinden yurt dışında faydalanıldığı, dolayısıyla 3065 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (b) bendi uyarınca vergiye tabi olmadığı, ayrıca bu yönde yayımlanmış çeşitli muktezalar bulunduğu halde inceleme elemanınca aksi yönde yapılan değerlendirmeler üzerine salınan cezalı vergilerin hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek kaldırılmasının istendiği anlaşılmaktadır.

37. Ankara Vergi Mahkemesi ise, Danıştay tarafından onaylanan kararında, 3065 sayılı Kanun'un 1., 8. ve 9. maddelerini birlikte değerlendirerek, yurt dışında yaptırılan reklam ve pazarlama hizmetlerinin Türkiye'deki ticari faaliyetlerin devamlılığı ve karlılığıyla doğrudan ilişkisi bulunduğu, bu ilişkinin, faaliyet konusu olan otelcilik hizmetlerinden faydalanan müşteri sayısının arttırılmasıyla sağlandığı ve hizmetten sonuç olarak Türkiye'de faydalanıldığı, başvurucu şirketin bu hizmetlere ait fatura bedelleri üzerinden sorumlu sıfatıyla KDV hesaplayarak 2 No.lu beyanname ile bağlı bulunduğu vergi dairesine beyanda bulunmaması nedeniyle ikmalen yapılan cezalı KDV tarhiyatlarında yasal isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

38. Başvurucu şirketin iddialarının mevzuatın yorumlanmasına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

39. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararların değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da bariz takdir hatası veya açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucu şirketin yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

40. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası Yönünden

41. Başvuru konusu dava, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlama tarihi olan 23/9/2012'den önce açılmış olup, başvuru tarihi itibarıyla derdest olduğu anlaşılmakla, başvurunun incelenmesi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dâhilindedir. Ayrıca, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmekle birlikte, hukuk sistemimizde, yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 21-30).

42. Açıklanan nedenlerle, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

43. Başvurucu, açmış olduğu idari davanın beş yıldan uzun bir süre sonra karara bağlandığını beyan ederek, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

44. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

45. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

46. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerekmektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

47. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

48. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41–45).

49. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

50. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

51. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin ve cezai alandaki bir suç isnadını konu alan uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da, Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. De Geouffre de la Pradelle/Fransa, B. No: 12964/87, 16/12/1992). Bu kapsamda başvuruya konu uyuşmazlıkta suç isnadını içeren vergi cezasıyla birlikte vergi aslına karşı birlikte açılan davaya ilişkin ihlal iddialarının bireysel başvuruya konu edildiği anlaşılmaktadır.

52. Makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. König/Almanya, B. No: 51963/99, 23/5/2007, § 24; Poiss/Avusturya, B. No: 8163/07, 2/4/2013, § 21). Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup, makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucuya vergi ziyaı cezalı KDV tarhiyatlarına ilişkin ihbarnamelerin tebliğ edildiği, 9/11/2007 tarihidir.

53. Mevcut başvuruda olduğu gibi, uyuşmazlığın başlangıç tarihi ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

54. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden anlaşıldığı kadarıyla, ilgili vergi dairesi müdürlüğünce, 2/11/2007 tarihli vergi inceleme raporuna istinaden, başvurucu hakkında vergi ziyaı cezalı KDV tarhiyatları yapılarak, ilgili ihbarnameler 9/11/2007 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu tarafından, 6/12/2007 havale tarihli dilekçe ile Ankara 3. Vergi Mahkemesinden, vergi inceleme raporuna istinaden yapılan vergi ziyaı cezalı KDV tarhiyatlarının kaldırılması talep edilmiştir. 7/12/2007 tarihinde düzenlenen ilk inceleme tutanağı sonrasında gerekli tebligat işlemleri yapılmış, tarafların cevap ve ikinci cevaplarını Mahkemeye ibraz etmeleri üzerine 15/4/2008 tarihi itibariyle tekemmül ettiği anlaşılan dosya kapsamında, 22/10/2008 tarihli karar ile başvurucunun davasının

reddine karar verilmiştir. Kararın 17/12/2008 tarihinde yürütmeyi durdurma talepli olarak temyiz edilmesi üzerine Danıştay Dördüncü Dairesi 22/1/2009 tarihinde yürütmenin durdurulması isteminin davalı idarenin savunmasının alınmasından sonra incelenmesine karar vermiş, 10/6/2009 tarihinde yürütmenin durdurulması talebini ve 6/10/2011 tarih ve E.2008/9577, K.2011/6922 sayılı kararıyla da temyiz talebini reddederek Mahkeme kararını onamıştır. Danıştay Dördüncü Dairesinin kararı 28/11/2011 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucunun 8/12/2011 tarihli karar düzeltme talebi üzerine dava dosyası yeniden Danıştay Dördüncü Dairesine gönderilmiş ve Dairenin 26/11/2012 tarih ve E.2012/105, K.2012/7219 sayılı kararı ile karar düzeltme talebi reddedilmiş ve bu karar, başvurucuya 4/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Uyuşmazlığın başladığı 9/11/2007 tarihinden itibaren ilk derece Mahkemesince 11 ay 13 gün içinde karar verildiği, kararın verildiği tarihten itibaren ise temyiz mercii tarafından temyiz ve karar düzeltme taleplerinin 4 yıl 1 ay 4 gün içinde tamamlandığı görülmektedir.

55. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

56. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir.

57. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, ilk derece Mahkemesince 15/4/2008 tarihinde tekemmül eden dava dosyasının 22/10/2008 tarihinde karara bağlandığı, arada geçen bu süre zarfında uyuşmazlığın çözümü için usuli bir işlem yapılmadan dosyanın bekletildiği, diğer yandan yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması değerlendirilmesinin yapılacağı yerin ise kanun yolu incelemesinde geçen sürenin olduğu, zira bu inceleme safhasında iki kere yürütmenin durdurulması hakkında karar verilmesine karşın temyiz talebinin esastan sonuçlandırılmasının 4 yıldan fazla sürdüğü ve bu süre zarfında ilgili Daire tarafından yürütmenin durdurulması kararları dışında herhangi bir usuli işlem yapılmadığı tespit edilmekle beraber, yukarıda yer verilen tespitler ışığında, özellikle yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini zorunlu kıldığından, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksiklikler yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesine mazeret sayılamaz.

58. Başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

59. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu uyuşmazlığın yurt dışında

yaptırılan reklam ve pazarlama hizmetlerinden Türkiye'de faydalanılıp faydalanılmadığı ve bu durumun KDV beyannamesi verilmesi gereken bir sorumluluk ortaya çıkarıp çıkarmadığına yönelik olması ve uyuşmazlığın çözümünde başvurucu dilekçeleri ve davalı idare savunmaları dışında yargılama mercilerince herhangi bir araştırmaya gidilmemiş olmasına karşın, derece mahkemelerindeki incelemenin toplam 5 yıl 17 gün sürmesi ve bu sürenin 4 yıl 1 ay 4 gününün kanun yolunda geçmiş olması, şikâyete konu yargılamada makul olmayan bir gecikmenin olduğunu ortaya koymaktadır.

60. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

61. Başvurucu, haksız yere tarh ettirilen KDV ve vergi ziyaı cezasının tahsil tarihinden itibaren faiziyle birlikte tazminine karar verilmesini istemiş, ancak yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle herhangi bir tazminat talebinde bulunmamıştır.

62. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

63. Başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, başvurucu tarafından talep edilen tazminat talebi ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

64. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucunun, tarh edilen KDV ve vergi ziyaı cezasından dolayı uğradığını ileri sürdüğü maddi zararının tazmini talebinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

REMZİ KUŞ

B. No: 2013/731 | Karar tarihi: 08.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/731

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

REMZİ KUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/731)

Karar Tarihi: 8/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Selami ER

Başvurucular : Remzi KUŞ

Vekili : Av. Tuba Rana TÜRKMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ile yaptığı sözleşme ile bir daire satın almak için anlaştığını, ancak edimin zamanında ve tam yerine getirilmemesi üzerine sözleşmeyi feshederek tazminat istemiyle açtığı davada verilen ret kararı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/1/2013 tarihinde Samsun Tüketici Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 10/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Ankara Turkuaz Toplu Konut Projesi kapsamında daire satın almak amacıyla 16/6/2006 tarihinde TOKİ ile sözleşme imzalayarak 111.572,25 TL peşin ödeme yapmıştır.

6. Başvurucu 3/12/2009 tarihli dilekçesiyle edimin geç ifa edildiği iddiasıyla sözleşmeyi feshederek ödemiş olduğu bedeli ihtirazı kayıtla 15/2/2010 tarihinde sözleşmenin 5. ve 9. maddelerine göre faizsiz olarak geri almıştır.

7. Başvurucu 5/7/2010 tarihinde sözleşmede yer alan faizsiz iade hükmünün haksız şart niteliğinde olduğu, denkleştirici adalet ve alternatif yatırım araçları gözetilerek faizsiz iadeden doğan zararlarının tazmini istemiyle Ankara 7. Tüketici Mahkemesi nezdinde dava açmıştır.

8. TOKİ, dava dilekçesine karşı beyanlarını 2/9/2010 tarihli dilekçeyle Mahkemeye sunmuştur. Başvurucu ise 7/1/2011 tarihli dilekçesiyle cevaba cevap dilekçesini Mahkemeye sunmuştur.

9. Mahkemece dava konusu deliller toplanmış ve 31/3/2011 tarihinde mahallinde bilirkişi nezaretinde keşif yapılmıştır. 5/7/2011 tarihli bilirkişi raporuyla bedelin iadesinde faiz ödenmemesi nedeniyle 59.144,27 TL zarar oluştuğu belirlenmiştir.

10. Başvurucu 4/7/2011 tarihli dilekçesiyle tazminat talebini 59.144,27 TL'ye yükseltmiştir.

11. Mahkeme, 25/10/2011 tarih ve E.2010/661, K.2011/1217 sayılı kararıyla ve başvurucunun geç ve ayıplı edim konusunda cezai şartın uygulanmasını talep etmeksizin sözleşmeyi tek taraflı olarak feshettiği, sözleşmenin 4. maddesine göre mülkiyetin devredildiği tarihe kadar alıcının bedel iadesi istemeye hakkı olduğu, geç teslim nedeniyle müspet zarar olan kira kaybının istenebileceği, ancak başvurucunun geç teslim nedeniyle tazminat talebinde bulunmadan doğrudan sözleşmeyi feshederek iade talebinde bulunduğu, sözleşmenin 5. ve 9. maddesine göre iadenin faizsiz olacağı, iyi niyet kurallarına aykırı, tüketici aleyhine sonuç doğuran hükümlerin haksız şart olarak sayılabileceği, sözleşmenin 5. ve 9. maddelerinin haksız şart niteliğinde olmadığı, başvurucunun sözleşmeyi feshettikten sonra denkleştirici adalet kurallarına göre uyarlama talep etmesinin mümkün olmadığı, bu nedenlerle bilirkişi raporunun hukuki niteleme ve kanaat bölümüne itibar edilemeyeceği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

12. Karar, başvurucu tarafından temyiz edilmiş, temyiz incelemesini yapan Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 31/5/2012 tarih ve E.2012/5042, K.2012/14124 sayılı kararıyla ilk derece mahkemesi kararını onamıştır.

13. Başvurucunun karar düzeltme talebi de Yargıtay'ın aynı Dairesince 6/11/2012 tarih ve E.2012/19574, K.2012/24853 sayılı kararıyla reddedilmiş ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir. Kesinleşen karar başvurucuya 25/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

14. 23/2/1995 tarih ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un "Tanımlar" kenar başlıklı 3. maddesinin 4822 sayılı Kanunla değişik ilgili kısımları şöyledir:

"Bu Kanunun uygulamasında

…

e) Tüketici: Bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan

veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişiyi,

…

g) Sağlayıcı: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki faaliyetleri kapsamında tüketiciye hizmet sunan gerçek veya tüzel kişileri,

h) Tüketici işlemi: Mal veya hizmet piyasalarında tüketici ile satıcı-sağlayıcı arasında yapılan her türlü hukuki işlemi",

..”

15. 4077 sayılı Kanun’un “Sözleşmedeki haksız şartlar” kenar başlıklı 6. maddesinin 4822 sayılı Kanunla değişik ilgili kısımları şöyledir:

“Satıcı veya sağlayıcının tüketiciyle müzakere etmeden, tek taraflı olarak sözleşmeye koyduğu, tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde iyi niyet kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme koşulları haksız şarttır.

Taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu her türlü sözleşmede yer alan haksız şartlar tüketici için bağlayıcı değildir.

Eğer bir sözleşme şartı önceden hazırlanmışsa ve özellikle standart sözleşmede yer alması nedeniyle tüketici içeriğine etki edememişse, o sözleşme şartının tüketiciyle müzakere edilmediği kabul edilir.

Sözleşmenin bütün olarak değerlendirilmesinden, standart sözleşme olduğu sonucuna varılırsa, bu sözleşmedeki bir şartın belirli unsurlarının veya münferit bir hükmünün müzakere edilmiş olması, sözleşmenin kalan kısmına bu maddenin uygulanmasını engellemez.

Bir satıcı veya sağlayıcı, bir standart şartın münferiden tartışıldığını ileri sürüyorsa, bunu ispat yükü ona aittir.

6/A, 6/B, 6/C, 7, 9, 9/A, 10, 10/A ve 11/A maddelerinde yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen tüketici sözleşmeleri en az oniki punto ve koyu siyah harflerle düzenlenir ve sözleşmede bulunması gereken şartlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda eksiklik sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Bu eksiklik satıcı veya sağlayıcı tarafından derhal giderilir.

Bakanlık standart sözleşmelerde yer alan haksız şartların tespit edilmesine ve bunların sözleşme metninden çıkartılmasının sağlanmasına ilişkin usul ve esasları belirler.

16. 11/1/2001 tarih ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun “Borçluların sorumluluğu” kenar başlıklı 163. maddesi şöyledir.

“Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını, dilerse borçluların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir.

Borçluların sorumluluğu, borcun tamamı ödeninceye kadar devam eder.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/1/2013 tarih ve 2013/731 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ile yaptığı sözleşme ile bir daire satın almak için anlaştığını ve bedeli peşin ödediğini, edimin zamanında ve tam yerine getirilmemesi üzerine sözleşmeyi feshederek ödediği bedeli faizsiz geri aldığını, sözleşmede yer alan faizsiz iade hükmünün haksız şart niteliğinde olduğunu, denkleştirici adalet ve alternatif yatırım araçları gözetilerek faizsiz iadeden doğan zararlarının tazmini istemiyle açtığı davada verilen ret kararı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

19. Başvurucu sözleşmeyi tek yanlı olarak feshettikten sonra peşin ödediği bedeli TOKİ'nin faizsiz iade etmesi ve sözleşme hükmünü haksız şart olarak kabul etmeyen Mahkeme kararı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürse de, kendisinin mevcut bir mülküne kamu gücü kullanılarak doğrudan bir müdahalede bulunulmadığı, TOKİ ile yaptığı sözleşmenin özel hukuk ilişkisine dayalı bir sözleşme olduğu ve tarafların karşılıklı iradesi ile imzalandığı, başvuruya konu davanın bir tazminat davası olduğu, başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik şikâyetinin Mahkeme kararının sonucuna yönelik olduğu ve Mahkemenin hatalı karar verdiği iddiasına dayandığı anlaşılarak başvurunun konusunun mülkiyet hakkını doğrudan ilgilendirmediği sonucuna ulaşılmış ve başvuru adil yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

'Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.'

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

'Mahkeme, …açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.'

22. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

23. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, § 26, 12/2/2013).

24. Başvuruya konu davada Mahkeme, dava konusu delilleri toplamış, yerinde keşif yapmış ve bilirkişi raporu almış, delillere ve bilirkişi raporuna itiraz etmek için taraflara süre ve imkân tanımış, gerekçesinde başvurucunun ve davalının görüş ve itirazlarına yer vererek (§ 9) bunları tartışmış ve usulüne uygun olarak yargılamayı tamamlamıştır. Mahkeme gerekçesinde açık ve net biçimde dava konusu sözleşmede yer alan hükmün neden haksız şart sayılamayacağını açıklayarak başvurucunun sözleşmeyi feshettikten sonra denkleştirici

adalet kurallarına göre uyarlama talep etmesinin mümkün olmadığı (§ 12) sonucuna ulaşarak davayı reddetmiştir.

25. Başvuru konusu olayda Mahkemenin dava konusu sözleşmede yer alan hükmün haksız şart sayılıp sayılamayacağı konusundaki tespiti ve olayın taraflar arası sözleşme kapsamında yorumu kanunun öngördüğü usuller çerçevesinde hâkimin takdir yetkisi içindedir. Derece mahkemesinin bu tespit konusunda verdiği kararda bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun dava konusu sözleşmede yer alan hükmün haksız şart sayılması gerektiği iddiasının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Başvurucu tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TÜLAY ŞAHİN

B. No: 2013/1568 | Karar tarihi: 08.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1568

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TÜLAY ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1568)

Karar Tarihi: 8/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Selami ER

Başvurucular : Tülay ŞAHİN

Vekili : Av. Abdullah YALÇINKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, maliki olduğu taşınmazın kamulaştırılması nedeniyle açılan bedel tespiti ve tescil davasında taşınmazın bedelinin olması gerekenden düşük tespiti ve dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedelinin dava sonunda faiz işletilmeden kendisine ödenmesi nedenleriyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/2/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 19/9/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 23/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığı 25/3/2014 tarihli yazısıyla daha önce sunulan görüşlere ve Anayasa Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak yeni görüş sunulmasına gerek görülmediğini beyan etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun 200/4126 oranında hissedarı olduğu İstanbul ili Pendik ilçesi Doğu mahallesinde 104 pafta 849 ada, 541, 542, 543, 544 parsel sayılı taşınmazların tamamı ile 545 parsel sayılı taşınmazın 2030,90 m2'lik kısmı hakkında 23/9/2005 tarihli imar planında kamuya tahsisli alanda kaldığı gerekçesiyle ve yol yapımı amacıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi Encümeni tarafından 5/9/2006 ve 12/12/2006 tarihlerinde kamulaştırma kararı alınmıştır.

8. Kamulaştırma bedeli üzerinde anlaşma sağlanamaması üzerine İstanbul Büyükşehir Belediyesi 28/9/2009 tarihinde Pendik 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açmıştır.

9. 16/4/2010 tarihli bilirkişi raporuyla taşınmazlarda başvurucunun hisse oranı belirlenmiş, 30/7/2010 tarihli bilirkişi raporuyla taşınmazın başvurucu hissesine düşen arsa değeri 31.010,00 TL, taşınmaz üzerindeki binanın değerinin başvurucu hissesine düşen değeri ise 10.429,00 TL olarak belirlenmiş, başvurucu bu tespite karşı 14/12/2010 tarihli dilekçesiyle taşınmazların bulunduğu yerlerin sosyal ve ekonomik durumunun, çevre yolları ile deniz ve hava ulaşımına yakınlığının, zemin katın iş yeri olduğunun, kira getiren yer olduğunun nazara alınmadığı ve binanın yaşlı olduğunun dışarıdan anlaşılamayacağı şeklinde itirazlarını dile getirmiştir.

10. İtiraz üzerine mahallinde yapılan keşif ve sonrasında mahkemeye sunulan 26/5/2011 tarihli ikinci bilirkişi raporuyla önceki raporda sehven hesaplamaya dâhil edilmeyen 545 parsel dâhil edilerek ve binanın mülkiyetinin tamamının başvurucuya ait olduğu göz önünde bulundurularak kamulaştırılması istenen taşınmazların başvurucu hissesine düşen arsa değeri 200.290,00 TL ve üzerindeki binanın değeri 212.841,00 TL, toplam kamulaştırma bedeli ise 413.131,00 TL olarak tespit edilmiştir.

11. Başvurucu 12/5/2011 tarihli dilekçesiyle yine taşınmazların bulunduğu yerlerin sosyal ve ekonomik durumunun, çevre yolları ile deniz ve hava ulaşımına yakınlığı ile binanın yaşı, malzeme ve inşaat kalitesi konusundaki tespitlere itiraz etmiştir.

12. Bilirkişi tarafından tespit edilen bedel, Mahkeme kararıyla 23/12/2011 tarihinde başvurucunun banka hesabına bloke edilmiştir.

13. Mahkeme, 29/12/2011 tarih ve E.2009/466, K.2011/625 sayılı kararıyla davanın kabulüne karar vererek 26/5/2011 tarihli bilirkişi raporu doğrultusunda kamulaştırma bedelini 413.131,00 TL olarak tespit ederek davanın kabulüne ve bedelin başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

14. Başvurucu kararı bedelin düşük tespit edildiği ve faiz ödenmesine karar verilmediği gerekçesiyle temyiz etmiş, temyiz istemi Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 7/6/2012 tarih ve

E.2012/5790, K.2012/12088 sayılı kararıyla ve emsalleriyle kıyaslama yapılarak ve yıpranma payı düşülerek yapılan tespitte isabetsizlik görülmediği gerekçesiyle reddedilerek yerel mahkemenin kararı onanmıştır.

15. Başvurucunun karar düzeltme talebi ise aynı dairenin, 27/12/2012 tarih ve E.2012/23077, K.2012/28740 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

16. Bu karar başvurucuya 6/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 26/2/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, … asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, … idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, … taşınmaz malın malikine … bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

…

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar…

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hakim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hakim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. … İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına … dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

(Ek fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./6. md) Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.

…"

19. 2942 sayılı Kanun'un 24/4/2001 tarih ve 4650 sayılı Kanunla değişik 11. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/2/2013 tarih ve 2013/1568 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu Asliye Hukuk Mahkemesinin kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında kamulaştırma bedelinin, taşınmazın konumu, ulaşım imkânları, malzeme ve inşaat kalitesi gibi objektif kriterler dikkate alınmadan ve yeterli inceleme yapılmadan, emsal değerlerin altında olacak şekilde tespit edilmesi ve dava tarihinden kamulaştırma bedelinin ödenmesine kadar geçen süre için yasal faize hükmedilmemesi nedenleriyle Anayasanın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet ve 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, kamulaştırma bedeli üzerinden 28/9/2009 tarihinden itibaren işleyecek 83.124,22 TL yasal faizin ve bilirkişi marifetiyle tespit edilecek taşınmaz gerçek bedeli karşılığı fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere 200.000,00 TL'nin maddi tazminat olarak kendisine ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkına İlişkin İddialar

22. Başvurucu taşınmazın kamulaştırma bedelinin, taşınmazın konumu, ulaşım imkânları, malzeme ve inşaat kalitesi gibi objektif kriterler dikkate alınmadan ve yeterli inceleme yapılmadan, emsal değerlerin altında olacak şekilde tespit edildiğini iddia ederek gerçek değerin tespit edilmesini ve kendisine ödenmesini talep etmiştir.

23. Adalet Bakanlığınca kısaca başvurucunun düşük bedel tespiti iddiasının delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının uygulanması ve derece mahkemelerinin uyuşmazlığa getirdiği çözümün adil olmamasına dair olduğu şeklinde beyanda bulunulmuştur.

24. Bu durumda başvurucunun taşınmazın konumu, ulaşım imkânları, malzeme ve inşaat kalitesi gibi objektif kriterler dikkate alınmadan kamulaştırma bedelinin düşük tespit edildiğine dair şikâyetlerinin özü, mahkeme kararının hatalı olduğuna yönelik ve mahkeme kararının sonucuna ilişkin olup, adil yargılanma hakkına bağlı olduğundan bu şikâyetlerin mülkiyet hakkı yerine adil yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

26. Bahsedilen kurallar uyarınca, derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış olayların sübutu, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve

uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar da bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

27. 2942 sayılı Kanun'un 10. ve 11. maddeleri uyarınca tarafların kamulaştırma kararı sonrasında bedel hususunda anlaşamamaları halinde dava tarihine göre taşınmazın bedelinin mahkemece adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde tespit edilmesi gerekmektedir.

28. Başvuruya konu davada Mahkeme, 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi doğrultusunda kamulaştırmaya konu taşınmaza ilişkin tapu kayıtlarını, kroki bilgilerini ve emsal satış bedellerini gösterir belgeleri temin etmiş, yerinde keşif yapmış, bilirkişi raporuyla taşınmazlarda başvurucunun hisse oranını tespit ettirmiş, daha sonra bilirkişi raporuyla bedel tespiti yaptırmış, başvurucunun bu bedele itirazları doğrultusunda ek bilirkişi incelemesi yaptırarak beş bilirkişiden oluşan heyete taşınmazın değerini tespit ettirmiş, ek bilirkişi raporunun taraflara tebliği üzerine tekrar itiraz hakkı tanınmış ve usulüne uygun olarak kamulaştırma bedelini tespit etmiştir. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi ise, yaptığı temyiz incelemesinde kamulaştırma bedelinin tespiti konusunda bir isabetsizlik olmadığına karar vermiştir.

29. Başvuru konusu olayda kamulaştırma bedelinin tespiti, bu tespitte kullanılan yöntem, emsallerin seçimi ve değerlendirilmesi, taşınmazın ulaşım imkânlarına yakınlık ile malzeme ve inşaat kalitesi gibi özelliklerinin değerine etkisinin belirlenmesi Kanun'un öngördüğü usuller çerçevesinde hâkimin takdir yetkisi içindedir. Derece mahkemelerinin kamulaştırma bedelinin tespiti davasında verdikleri kararlarında açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun kamulaştırma bedelinin tespiti davasıyla ilgili olarak iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Mülkiyet Hakkına İlişkin İddialar

31. Başvurucunun kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında dava tarihine göre belirlenen bedelin dava sonunda faiz işletilmeden kendisine ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetinin, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmediğinden kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

32. Başvurucu dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedelinin dava sonunda kendisine faiz işletilmeden ödenmesi nedeniyle kamulaştırma bedelinin değerinde azalma olduğundan şikâyet etmekte ve kamulaştırma bedeline dava tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen sürede yasal faiz uygulanarak kendisine 83.124,22 TL ödenmesine hükmedilmesini talep etmektedir.

33. Adalet Bakanlığı tarafından başvurucunun faiz talebi konusunda daha önce sunulan görüşlere ve Anayasa Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak yeni görüş sunulmasına gerek görülmediği şeklinde beyanda bulunulmuştur.

34. Anayasa'nın "Mülkiyet Hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

35. Anayasa'nın "Kamulaştırma" kenar başlıklı 46. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. … Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

…

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır."

36. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

37. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) Ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

38. Somut başvuruda başvurucu, kamulaştırmanın kamu yararı şeklinde meşru bir amaca yönelik olmadığı yönünde bir şikâyette bulunmamaktadır. Başvuru dosyası incelendiğinde başvurucunun taşınmazının yol güzergâhında kalması nedeniyle kamulaştırıldığı ve kamulaştırma sürecinin 2492 sayılı Kanun'a uygun olarak sürdürülerek tamamlandığı görülmektedir. Bu durumda mülkiyetten yoksun bırakmanın meşru amacının bulunduğu ve kanuna uygun olarak yapıldığı anlaşıldığından başvurucunun faiz ödenmemesine yönelik şikâyetleri Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri kapsamında ölçülülük ilkesi yönünden incelenecektir.

39. Anayasa’nın 35. maddesine göre kişilerin mülkiyetleri ancak kanunla öngörülmüş usullerle ve kamu yararı gereği karşılığı ödenmek suretiyle ellerinden alınabilir. Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülklerinden mahrum bırakılmaları halinde elde edilmek istenen kamu yararı ile mülkünden mahrum bırakılan bireyin hakları arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 37).

40. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen ve temel öğesinin “kamu yararı” olduğu kabul edilen kamulaştırma, bir taşınmaz üzerindeki özel mülkiyet hakkının, malikin rızası olmaksızın, kamu yararı için ve karşılığı ödenmek koşuluyla devlet tarafından sona erdirilmesidir. Kamu yararı bulunması, kamulaştırma kararının yasada gösterilen esas ve usullerine uyulması, gerçek karşılığın peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal öğeleridir. (AYM, E.2004/25, K.2008/42, K.T. 17/1/2008)

41. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi, yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması gerekir. (Scordino/İtalya (no:1), B. No: 36813/97, 29/3/2006, § 258).

42. Uzun süren kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedeli, dava sonunda faiz işletilmeden taşınmazı kamulaştırılan bireylere ödenerek bireylerin almaları gereken bedelin enflasyon karşısında aşınmasına neden olunmaktadır. Taşınmazı kamulaştırılan kişilere ödenen kamulaştırma bedelinin kişinin uğradığı zararı telafi edebilmesi için taşınmazın gerçek karşılığı olması yanında ayrıca ödenen bedelin tespitiyle ödenmesi arasında geçen dönemde gözlemlenen enflasyona nispetle hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 59).

43. Bir eşyanın devir tarihindeki bedelinin daha sonra ödenmesi durumunda arada geçen sürede enflasyon nedeni ile paranın değerinde oluşan hissedilir aşınma ile mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi bu bedelin tasarruf veya yatırım aracı olarak getirisinden yararlanmak imkânı da bulunmamaktadır. Bu şekilde kişiler mülkiyet haklarından mahrum edilerek haksızlığa uğratılmaktadır (AYM, E.2008/58, K.2011/37, K.T. 10/2/2011).

44. Bu çerçevede AİHM, Türkiye’de kamulaştırma bedellerinin geç ödenmesi ve enflasyon sonucu bedelin değerinde aşınma olması ile arada geçen sürede bedele faiz ödenerek durumun telafi edilmemesi veya ödenen faizin enflasyonun çok altında kalması nedeniyle birçok davada başvuranların üzerinde meşru kamu yararıyla haklı gösterilemeyecek orantısız ve aşırı bir yük bindiği ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Aka/Türkiye, B. No: 19639/92, 23/12/1998, § 48-50; Akkuş/Türkiye, B. No: 19263/92, 9/7/1997, § 28-31; Yetiş/Türkiye, B. No: 40349/05, 6/7/2010, § 57-60).

45. Nitekim kanun koyucu bahsedilen hususlaki yasal eksiği gidermek ve kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında davanın zamanında sonuçlandırılamaması halinde yargılama sürecinde kamulaştırma bedelinin enflasyon etkisiyle uğrayacağı değer kaybını telafi ederek benzer mağduriyetlerin önlenmesi maksadıyla 6459 sayılı Kanun’un 6. maddesiyle 2942 sayılı Kanun’un 10. maddesine ek fıkra ekleyerek “Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.” hükmünü getirmiş ve zamanında tamamlanamayan kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında ödemenin yapıldığı tarihe kadar kamulaştırma bedeline faiz ödenmesi imkânını tanımıştır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 53).

46. Somut başvuruya konu kamulaştırma işleminde ise dava, bahsedilen kanun hükmünün yürürlüğe giriş tarihinden önce sonuçlandığından yasal faiz ödemesi yapılmamıştır. Bu durumda kamulaştırma sürecinde kamu yararına ulaşmak için kullanılan yöntemler ile izlenen amaç arasında makul bir orantılılığın ve mülkünden mahrum bırakılan başvurucunun üzerine orantısız ve aşırı bir yük binip binmediğinin araştırılması gerekmektedir.

47. Başvuru konusu kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davası, 28/9/2009 tarihinde açılmış, Mahkeme 29/12/2011 tarihli kararıyla 23/12/2011 tarihinde başvurucu adına bankaya bloke edilen bedelin başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Bu durumda dava tarihi esas alınarak tespit edilen kamulaştırma bedeli başvurucuya 27 ay sonra ödemiştir. Merkez Bankası verilerine göre dava dilekçesinin verildiği ve bedel tespitinde esas alınan Eylül 2009 ile bedelin ödendiği Aralık 2011 tarihleri arasında enflasyonda meydana gelen artış % 22,52'dir. Bir başka ifadeyle Eylül 2009 tarihindeki 100 TL'nin Aralık 2011'de enflasyon karşısında değer kaybı giderilmiş karşılığı 122,50 TL'dir.

48. Başvurucuya dava tarihine göre belirlenerek ödenen 413.131,00 TL kamulaştırma bedelinin ödeme tarihinde Merkez Bankası verileri kullanılarak enflasyon karşısında değer kaybı giderilmiş karşılığı 506.176,00 TL'dir. Bir diğer ifadeyle kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında uğradığı değer kaybını telafi edecek fark 93.045,00 TL'dir.

49. Yukarıdaki unsurlara bakarak, kamulaştırma bedelinin dava açıldığı tarihteki değeri ile ödendiği tarihteki değeri arasında gözlemlenen farkın kamulaştırma bedeline faiz eklenmemesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ödenmeyen bu fark, bireyin mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozarak, Anayasa'da yer alan ölçülülük ilkesine aykırı bir şekilde başvurucu üzerine orantısız ve aşırı bir yük binmesine sebep olarak başvurucunun mülkiyet hakkını ihlal etmektedir.

50. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu kamulaştırma bedelinin tespiti davasında dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedelinin başvurucuya 27 ay sonra faiz işletilmeden ödendiği, bu süre zarfında Merkez Bankası verilerine göre enflasyonda meydana gelen artışın % 22,52 olduğu, bahsedilen değer kaybı oranı dikkate alındığında, başvurucunun üzerine idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yük yüklediği sonucuna ulaşılmıştır.

51. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

52. Başvurucu, idare tarafından kamulaştırılan taşınmazlarının bedel tespiti davasının 27 ay sürmesi ve dava tarihine göre tespit edilen bedele yasal faiz işletilmeden kendisine ödeme yapılması nedeniyle 83.124,22 TL yasal faizin kendisine ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

53. Adalet Bakanlığı görüşünde, kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesine yönelik olarak daha önceki görüş yazıları ve Anayasa Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak yeni görüş bildirilmesine gerek görülmediği ifade edilmiştir.

54. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan

kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

55. Başvuruculara dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedelinin 27 ay süren dava sonunda faiz işletilmeden ödenmesi sonucu kamulaştırma bedelinde bu sürede gerçekleşen %22,52 oranındaki enflasyon nedeniyle ciddi bir değer kaybı oluştuğu, bu durumun başvuruculaların üzerine idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yük binmesine neden olduğu anlaşıldığından bahsedilen maddi değer kaybını telafi edebilmek için kamulaştırma bedelinin değer kaybını giderici şekilde faiz işletilerek başvurucuya ödeme yapılması gerekmektedir. Başvurucu yasal faiz oranında 83.124,22 TL maddi tazminat talebinde bulunduğundan ve bu talebin kamulaştırma bedeline oranı kamulaştırma bedelinin uğradığı değer kaybı olan %22,52 oranından daha düşük olduğundan başvurucuya talebi doğrultusunda 83.124,22 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Üye Burhan ÜSTÜN bu görüşe katılmamıştır

56. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Adil yargılanma hakkına yönelik şikâyet yönünden "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

2. Mülkiyet hakkına yönelik şikâyet yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, OY BİRLİĞİYLE,

C. Başvurucuya talebi doğrultusunda 83.124,22 TL maddi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, Burhan ÜSTÜN'ün karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Başvurucunun diğer taleplerinin REDDİNE, OY BİRLİĞİYLE,

E. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE, OY BİRLİĞİYLE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

G. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine, OY BİRLİĞİYLE,

8/5/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY YAZISI

Başvurucu, maliki olduğu taşınmazın kamulaştırılması nedeniyle açılan bedel tespiti ve

tescil davasında taşınmazın bedelinin olması gerekenden düşük tespiti ve dava tarihine göre belirtilen kamulaştırma bedelinin dava sonunda faiz işletilmeden kendisine ödenmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

Mahkememizce adil yargılama hakkına yönelik şikâyet yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkına yönelik şikâyet nedeniyle kabul edilebilir olduğuna ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine, başvurucuya talebi doğrultusunda maddi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

Çoğunluğun adil yargılanmaya ilişkin kabul edilemezlik, mülkiyet hakkına ilişkin kabul edilebilirlik ve mülkiyet hakkının ihlali görüşüne aynen iştirak etmekle birlikte, başvurucuya maddi tazminat verilmesine ilişkin görüşüne katılmak mümkün değildir. Çünkü, tazminat davaları, çekişmeli yargılamayı gerektiren dava çeşitlerindendir. Bunun için davacının dilekçe ile harcını yatırarak mahkemeye başvurması gerekir. Mahkemece karşı tarafa dava dilekçesi tebliğ edilerek, savunma hakkı verilir ve Hâkim tarafından davanın türüne göre deliller toplanarak yargılama sonunda hüküm fıkrası kurulur. Hüküm fıkrasında, davacının istek sonuçlarından her biri hakkında taraflara yüklenilen borç ve tanınan haklar sıra numarası altında açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde belirtilip, faiz, harç, yargılama gideri ve vekâlet ücreti miktarları gösterilmelidir.

Anayasa Mahkemesi, ihlalin tespit edilmesi halinde başvurucuya maddi ve manevi tazminat verilmesi usulünü AİHM kararlarını örnek alarak uygulamakla neredeyse tesbit ettiği her ihlale tazminat verme yoluna gitmektedir. AİHM uluslararası yargılama yapan bir mahkeme olduğundan, esas aldığı bütün kurallar uluslararası niteliktedir. Orada açılan her davanın başvurucusunun (davacısının) mutlaka bir karşı tarafı (davalısı) ulusal devlet bulunmaktadır. AİHM'de başvuru dilekçesi karşı tarafa (davalıya) tebliğ edilerek savunma ve delil ikamesi imkânı verilmekte, davanın bütün aşamalarına katılımı sağlanarak sonuca gidilmektedir. Tazminatla ilgi olarak uluslararası yargılama yapan başka bir yargı mercide bulunmadığından, AİHM'nin tazminata da karar vermesi yapısına göre yerindedir. Bireysel başvuruyu uygulayan Avrupa ülkelerinin bir kısmının mevzuatında tazminat verilmesi hususu hiç düzenlenmemiş, tazminat verilmesi kabul edilen ülkelerin uygulamalarında ise çok özel durumlara ilişkin, sınırlı sayıda tazminat verilmesi örnekleri bulunmaktadır.

Tazminat verilmesi yönünden, usulü, uygulanması ve yapısı farklı, uluslararası mahkeme olan AİHM içtihatlarının örnek alınması yerine, bireysel başvuruda başarılı olduğu bilinen Avrupa'daki ulusal mahkemelerin uygulamalarının esas alınması daha yerinde olacaktır.

6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (2) numaralı fıkrası, "Bireysel başvurunun kabul edilebilirliğine karar verilmesi halinde, başvurunun bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığı'na gönderilir. Adalet Bakanlığı gerekli gördüğü hallerde görüşünü yazılı olarak Mahkemeye bildirir." şeklinde düzenlenmiştir.

Bireysel başvurularda başvurucunun (davacının) karşı tarafı (davalısı) bulunmamaktadır. Maddeye göre Adalet Bakanlığı davanın tarafı değil sadece bildirim yapılan muhatabıdır. Gerekli görürse, savunma değil, görüşünü yazılı olarak bildirebilir. Değiştirilen, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün 71. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi karar vermek için Adalet Bakanlığı'nın görüşünü beklemek zorunda değildir. Tazminata neden olan olayın muhatabı başka bir kamu kurumu olduğundan, gerçekte Adalet Bakanlığı tazminat davasının tarafı da olamaz. Tazminat davası ile ilgili olarak uluslararası veya ulusal hiçbir usul ve maddi hukuk kuralı dikkate alınmayıp, taraf teşkili tamamlanmadan, karşı tarafa (davalıya) tebligat

yapılmadan savunma ve delilleri alınmadan, tazminata karar verilmesi, hüküm fıkrasında bulunması zorunlu hususların varlığının gözetilmemesi, kararın ikinci derecede incelenmesinin ortadan kaldırılması doğru olmadığından, olayda adil yargılanma hakkının varlığından söz edilemez.

6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre, "Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hallerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde, mümkünse dosya üzerinden karar verir." denilmektedir.

Kuraldaki "başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir" kısmı, mahkemeye çok özel hallerde, istisnai olarak kullanılması maksadıyla verilmiş, ihtiyari bir yetkidir. Uygulamada mahkemece bu yetki, istek varsa, ihlal tespit edilen neredeyse her davada manevi tazminat, yargılamanın hiçbir kuralına uyulmadan isteğe bağlı olarak bazen maddi tazminat verilmesi şeklinde kullanılmaktadır.

Bireysel başvuru, şahısların kişisel haklarının tek tek tespit edilerek, kendilerine teslim edilmesi yeri değildir. Esasen Anayasa Mahkemesi'nce varsa ihlalin tespit edilmesiyle yetinilmesi, tazminat konusunda başvurucuya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilmesi, görevli genel mahkemesince usulüne uygun taraf teşkili sağlanması, yargılama yapılarak sonuca gidilmesi, taraflara ikinci derece inceleme yapılmasını isteme hakkı tanınması gerekir. Böyle bir tercih yapılması halinde başvurucunun da herhangi bir kaybı söz konusu olmayacaktır.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilmesinden dolayı maddi tazminat ödenmesine ilişkin çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

Üye Burhan ÜSTÜN

GÜRSEL ÖZKAN

B. No: 2013/2213 | Karar tarihi: 08.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2213

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜRSEL ÖZKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2213)

Karar Tarihi: 8/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Gürsel ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kişisel verileri ve özel hayatına ilişkin olarak gıyabında yapılan telefon görüşmeleri nedeniyle şikâyetçi olduğu kişiler hakkında cezai yönden işlem yapılmamış olması nedeniyle adil yargılanma hakkı ile hukuk devleti ve eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 29/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 28/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu idari yargıda görevli hâkim olup, hâlihazırda Ankara Bölge İdare Mahkemesinde görev yapmaktadır.

6. Ulusal bir gazete olan Zaman Gazetesi'nin 10/6/2010 tarihli nüshasında yayımlanan "Kadir Bey giderse HSYK'nın başına Ertosun değil, başka tanıdığımız gelir" başlıklı haberde, bir soruşturma kapsamında kaydedilen ve başvurucunun da adının geçtiği telefon görüşmesi içeriğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bu görüşmede, Adalet eski Bakanı M.S.O. ile eski Milletvekili M.I. olduğu ileri sürülen iki kişinin, bir kısım idari yargı hâkimlerinin yeni görev yer ve unvanlarının Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca (HSYK) belirleneceği kararnamenin hazırlık sürecinde, başvurucu hakkında "Fetullahçı" ve "tehlikeli bir herif" yakıştırmaları yaptıkları, başvurucunun Yargıçlar ve Savcılar Derneğine hükümet tarafından sızdırıldığı ve benzeri kişisel durumlarından söz ettikleri, başvurucunun Ankara 7. İdare Mahkemesi başkanlığına atanması için başkaları tarafından uğraş verildiği ve görüşmeyi yapan kişilerin bunu engellemeye çalıştıkları anlaşılmaktadır.

7. Başvurucu bu haber üzerine (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun mülga 250. maddesi ile görevli) İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına hitaben yazdığı 22/7/2010 tarihli dilekçe ile telefon görüşmesi ve görüşmede geçen bilgiler ışığında "özel hayatın gizliliğini ihlal, kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirip yaymak, hakaret" suçlarını işledikleri iddiasıyla ilgili şüpheliler hakkında şikâyetçi olmuştur.

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun, M.S.O. hakkındaki şikâyeti "Ergenekon" soruşturması kapsamında değerlendirilmiş ve anılan soruşturma kapsamında hazırlanan bir iddianameye eklenerek adı geçen hakkında kamu davası açılmıştır. K.Ö., M.I. ve S.A. hakkındaki soruşturmalar ise, soruşturma konusu suçların 5271 sayılı Kanun'un mülga 250. maddesinde sayılan suçlardan olmadığı gerekçesine istinaden, 8/3/2012 tarih ve 2012/100 sayılı görevsizlik kararı ile Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

9. Anılan kişiler hakkındaki soruşturma dosyası, 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 46. maddesine istinaden Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının (Basın Bürosu) 11/6/2012 tarih ve 2012/4 sayılı görevsizlik kararı ile Yargıtay Birinci Başkanlık Kuruluna (Başkanlık Kurulu) gönderilmiştir.

10. Başkanlık Kurulunun 8/11/2012 tarih ve 171 sayılı kararıyla, soruşturma dosyası ile ilgili olarak işlem yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Anılan karar şöyledir:

"Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Bürosunun 11.06.2012 tarih, 2012/865 basın soruşturma, 2012/4 basın karar numarası ile görevsizlik kararı verilerek, Başkanlığımıza göndermiş olduğu dosya eki okundu.

Gereği görüşüldü:

Soruşturma açılmasını gerektirecek yeterli delil olmadığından işlem yapılmasına yer olmadığına, 08.11.2012 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."

Bu karar başvurucuya 30/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu bu karara karşı 7/12/2012 tarihinde itiraz yoluna başvurmuştur.

11. İtirazı inceleyen Yargıtay Başkanlar Kurulunun 10/1/2013 tarih ve 4 sayılı kararı ile Başkanlık Kurulu kararının kesin nitelikte olduğu gerekçesiyle işin esasına girilmeksizin itirazın reddine karar verilmiştir. Başvurucu bu kararı 28/2/2013 tarihinde öğrendiğini

beyan etmiştir.

12. Başvurucu 29/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 2797 sayılı Kanun'un 46. maddesi şöyledir:

"Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkanvekilleri, daire başkanları, üyeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıvekilinin görevleriyle ilgili veya kişisel suçlarından dolayı haklarında soruşturma yapılabilmesi Birinci Başkanlık Kurulunun kararına bağlıdır. Ancak, ağır cezayı gerektiren suçüstü hallerinin hazırlık ve ilk soruşturması genel hükümlere tabidir.

Birinci Başkanlık Kurulu kendisine intikal eden veya ettirilen ihbar ve şikayetleri inceleyerek soruşturma açılmasını gerektirir nitelikte gördüğü takdirde, ilk soruşturma yapılması için ceza dairesi başkanlarından birini görevlendirir. Aksi takdirde dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verir. Bu karar kesindir.

…"

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 29/3/2013 tarih ve 2013/2213 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, Başkanlık Kurulu tarafından, Yargıtay üyesi olmayan şüpheliler yönünden de işlem yapılmasına yer olmadığına karar verildiğini, bu şekilde tüm şüpheliler yönünden soruşturma yapılmasının önünün kapatıldığını, dinleme kayıtları çerçevesinde suç işlendiği açık olmasına ve soruşturma açılmasına ilişkin gerekliliğe rağmen, işlem yapılmasına yer olmadığına dair karar verilerek şüphelilerin korunduğunu, hukuk devletinde kimseye imtiyaz tanınamayacağını, bu nedenle somut olayda adil yargılanma hakkı ile hukuk devleti ve eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, soruşturma yapılmasının teminini, bu talebi yerinde görülmediği takdirde manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

16. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. …"

17. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

18. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

19. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin

öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin katı bir şekilde yorumlanması, bir takım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve yetersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının münferiden denetlenmesi gerekmektedir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20).

20. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmüş olması halinde bu yolun tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği belirtilmekle beraber, başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda başvurucunun nihai karardan yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu noktada, nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörülmeyen hallerde ise başvurucunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

21. 2797 sayılı Kanun'un 46. maddesinin birinci fıkrası gereğince, Yargıtay üyelerinin görevleriyle ilgili veya kişisel suçlarından dolayı haklarında soruşturma yapılabilmesi Birinci Başkanlık Kurulunun kararına bağlı olup, ağır cezayı gerektiren suçüstü hallerinin hazırlık ve ilk soruşturması genel hükümlere tabidir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, birinci fıkra kapsamındaki ihbar veya şikâyetlerin Birinci Başkanlık Kurulu tarafından incelenerek soruşturma açılmasını gerektirir nitelikte görülenler hakkında, ilk soruşturma yapılması için ceza dairesi başkanlarından birinin görevlendirileceği, aksi takdirde dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verileceği ve bu kararın kesin olduğu düzenlemelerine yer verilmiştir.

22. Somut olayda Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 11/6/2012 tarihli görevsizlik kararı kapsamındaki tüm şüpheliler hakkındaki soruşturmalara ilişkin olarak, Başkanlık Kurulunun 8/11/2012 tarihli kararı ile işlem yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Bu karar 2797 sayılı Kanun'un 46. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kesin olduğundan, başvuru yolları bu kararla tüketilmiştir. Başkanlık Kurulu kararı başvurucuya 30/11/2012 tarihinde bildirilmiş olup, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruya ilişkin 30 günlük başvuru süresi bu tarihte başlamıştır. Buna göre başvurucunun 29/3/2013 tarihinde yapmış olduğu bireysel başvuru, süresi içerisinde yapılmamıştır.

23. Açıklanan nedenlerle, ihlale neden olduğu iddia edilen karara ilişkin olarak 30 gün geçtikten sonra yapılan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, "süre aşımı" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMET KAYA

B. No: 2013/2294 | Karar tarihi: 08.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2294

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMET KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2294)

Karar Tarihi: 8/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Cüneyt DURMAZ

Başvurucu : İsmet KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, terör olayları nedeniyle 1992 yılında köyünü terk etmek zorunda kaldığını, uğradığı zararların karşılanması amacıyla tazminat komisyonuna yaptığı başvurudan ve akabinde açtığı davadan bir sonuç alamadığını ve başvurusunun karara bağlanmasının yaklaşık 9 yıl sürdüğünü belirterek Anayasa'da düzenlenen mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucunun vekili tarafından 26/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 27/6/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 17/9/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 25/9/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 25/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 26/11/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, karşı beyanlarını 4/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Diyarbakır ili, Kulp ilçesi, Akbulak köyünde ikamet etmekte iken 1992 yılında meydana gelen terör olayları nedeniyle köyünden göç etmiştir.

9. Başvurucu, 1992–2002 yılları arasında malvarlığına ulaşamaması nedeniyle uğradığı zararların karşılanması talebiyle, 7/9/2004 tarihinde 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanun kapsamında kurulan Diyarbakır Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına (Komisyon) başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, 5/3/2008 tarih ve 2008/4-9745 sayılı kararıyla söz konusu yerleşim yerinin terör nedeniyle boşaltılmadığını, keşif ve tespit raporunda müracaatçının evinin sağlam olduğunu tespit etmiş ancak terör kaygısıyla arazilerini bir süre ekip biçememesi ve mal varlığına ulaşamaması nedeniyle oluşan zararlarının tazmini amacıyla 6.880,20 TL ödenmesine karar vermiştir. Başvurucunun Komisyonca belirlenen zarar miktarını kabul etmemesi üzerine 19/1/2009 tarihli uyuşmazlık tutanağı düzenlenmiştir.

11. Başvurucu, Komisyonun verdiği kısmi ret kararının iptali talebiyle 11/2/2009 tarihinde Diyarbakır İdare Mahkemesine dava açmıştır. Mahkeme, 6/7/2010 tarih, E.2009/293 ve K.2010/1256 sayılı kararıyla söz konusu yerleşim yerinin tamamen boşaltılan yerlerden olmadığı ve başvurucunun sübjektif güvenlik algısı nedeniyle göç etmesinden dolayı uğradığı zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında idarece karşılanmasının mümkün olmayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 15. Dairesinin 6/11/2012 tarih, E.2011/6356 ve K.2012/7180 sayılı kararıyla onanmıştır.

13. Onama kararı üzerine başvurucu, zorunlu bir hukuk yolu olmadığı ve sonuç alamayacağı düşüncesiyle, karar düzeltme yoluna başvurmamıştır.

14. Başvurucu, Danıştay 15. Dairesinin temyiz talebinin reddine ilişkin kararının 27/2/2013 tarihinde kendisine tebliğinden sonra 26/3/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 5233 sayılı Kanun'un "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin, bu zararlarının karşılanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir."

16. Aynı Kanun'un "Kapsam" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Aşağıda belirtilen zararlar bu Kanunun kapsamı dışındadır:

…

d) Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar.”

17. Aynı Kanun’un “Zarar tespit komisyonları” kenar başlıklı 4. maddesi şöyledir:

“Zarar tespit komisyonları illerde; bu Kanun kapsamında yapılacak başvurular üzerine on gün içinde kurulur. Komisyon, bir başkan ve altı üyeden oluşur. Valinin görevlendireceği vali yardımcısı komisyonun başkanı; maliye, bayındırlık ve iskân, tarım ve köyişleri, sağlık, sanayi ve ticaret konularında uzman ve o ilde görev yapan kamu görevlilerinden vali tarafından belirlenecek birer kişi ile baro yönetim kurulunca baroya kayıtlı olanlar arasından görevlendirilecek bir avukat komisyonun üyesidir. Komisyonun başkan ve üyeleri her yıl ocak ayının ilk haftasında yeniden belirlenir. Eski üyeler yeniden görevlendirilebilirler. İş yoğunluğuna göre aynı ilde birden fazla komisyon kurulabilir.”

18. Aynı Kanun’un “Başvurunun süresi, şekli, incelenmesi ve sonuçlandırılması” kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

“(Değişik: 28/12/2005 - 5442/3 md.) Zarar gören veya mirasçılarının veya yetkili temsilcilerinin zarar konusu olayın öğrenilmesinden itibaren altmış gün içinde, her hâlde olayın meydana gelmesinden itibaren bir yıl içinde zararın gerçekleştiği veya zarar konusu olayın meydana geldiği il valiliğine başvurmaları hâlinde gerekli işlemlere başlanır. Bu sürelerden sonra yapılacak başvurular kabul edilmez.

…”

19. Aynı Kanun’un “Karşılanacak Zararlar” kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

“Bu Kanun hükümlerine göre sulh yoluyla karşılanabilecek zararlar şunlardır:

a) Hayvanlara, ağaçlara, ürünlere ve diğer taşınır ve taşınmazlara verilen her türlü zararlar.

b) Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde uğranılan zararlar ile tedavi ve cenaze giderleri.

c) Terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle kişilerin mal varlıklarına ulaşamamalarından

kaynaklanan maddî zararlar.”

20. Aynı Kanun’un “Zararın Tespiti” kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

“7 nci maddede belirtilen zararlar, zarar görenin beyanı, adlî, idarî ve askerî mercilerdeki bilgi ve belgeler göz önünde tutularak olayın oluş şekli ve zarar görenin aldığı tedbirlere göre, zarar görenin varsa kusur veya ihmalinin de göz önünde bulundurulması suretiyle, hakkaniyete ve günün ekonomik koşullarına uygun biçimde komisyon tarafından doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile belirlenir.”

21. Aynı Kanun’un geçici 1. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili valilik ve kaymakamlıklara başvurmaları hâlinde, 19.7.1987 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında işlenen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya anılan tarihler arasında terörle mücadele

kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararları hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanır.

Bu maddeye göre yapılan başvurular, başvuru tarihinden itibaren iki yıl içinde sonuçlandırılır."

22. Aynı Kanun'un geçici 3. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun geçici 1 inci maddesi ve bu Kanuna 28/12/2005 tarihli ve 5442 sayılı Kanunla eklenen geçici 1 inci madde gereğince yapılan başvuruların sonuçlandırılma süresi, maddelerde öngörülen sonuçlandırılma süresinin bitiminden itibaren bir yıl uzatılmıştır. Bu sürenin de bitmesi ve başvuruların sonuçlandırılamamış olması halinde, Bakanlar Kurulu bu süreyi her defasında bir yılı aşmamak üzere uzatabilir."

23. Aynı Kanun'un geçici 4. maddesi şöyledir:

"(Ek: 24/5/2007-5666/1 md.) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili valilik ve kaymakamlıklara başvurmaları halinde, 19/7/1987 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında işlenen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya anılan tarihler arasında terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararları hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanır.

Bu maddeye göre yapılan başvurular, başvuru tarihinden itibaren iki yıl içinde sonuçlandırılır. Bu sürenin de bitmesi ve başvuruların sonuçlandırılamamış olması halinde, Bakanlar Kurulu bu süreyi her defasında bir yılı aşmamak üzere uzatabilir."

24. 5233 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi gereğince yapılan başvuruların sonuçlandırılma süresi, son olarak 20/7/2013 tarih ve 28713 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 24/6/2013 tarih ve 2013/5034 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Kararın 1. maddesiyle, 2/4/2012 tarih ve 2012/2996 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile uzatılan sürenin bitiminden itibaren bir yıl uzatılmıştır.

25. Danıştay 10. Dairesinin 30.12.2008 tarih ve E.2008/4141, K.2008/9584 sayılı kararı şöyledir:

"…Öte yandan; kişilerin malvarlıklarına ulaşamamaları nedeniyle uğradıkları zararların 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmini; köyün, idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde mümkün olabileceğinden; Mahkemece bozma kararı üzerine davacının ikamet ettiği köyün boşaltılıp boşaltılmadığının araştırılmasından sonra bir karar verilmesi gerektiği tabiidir.

…"

26. Danıştay 10. Dairesinin 31/12/2008 tarih ve E.2008/5548, K.2008/9733sayılı kararı şöyledir:

"…5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; kişilerin malvarlıklarına ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmininin, terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu meydana gelmesi şartına bağlı bulunduğu; başka bir ifadeyle, köyün, idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde söz konusu zararların tazmini yoluna gidilebileceği; güvenlik kaygısına dayansa dahi, terör olayları sonucu köyü terk edenlerin malvarlıklarına ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın, sadece köyün idarece veya köy halkı tarafından

tamamen boşaltılması halinde ve köyün boşaltılmasından köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı olarak tazmininin mümkün olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Zira, boşaltılan bir köye dönüşün başlaması, o köyde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanaklarına kavuşulduğu anlamına gelmektedir. Köye dönüş için sağlanması zorunlu olan asgari güvenlik düzeyi ölçütünün ise objektif olması gerektiği; başka bir anlatımla, köye geri dönen ve dönmeyen kişilere göre değişmemesi gerektiği de tabiidir.

Bu kabule göre, uyuşmazlığa konu olayda, davacının terör olayları sonucu terk ettiği Yoncalıbayır Köyü'nde bulunan malvarlığına ulaşamamasından kaynaklanan zararının; sadece köyün boşaltılmasından, köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı kalmak kaydıyla tazmini olanaklı bulunduğundan, davalı idarece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu 1 yıllık süre üzerinden hesaplanan miktarın ödenmesi yolundaki dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

…”

27. Danıştay 10. Dairesinin 20.2.2009 tarih ve E.2008/6679, K. 2009/1227 sayılı kararı şöyledir:

“…Dava konusu olayda; komisyonca düzenlenen tutanaklarda da belirtildiği üzere, Alluç Köyü'nde herhangi bir terör olayının meydana gelmediği; bununla birlikte, 1993 yılında bölgede yaşanan terör olayları nedeniyle köye geçici köy koruculuğu sisteminin getirildiği, koruculuğu kabul edenlerin köyde ikamet etmeye devam ettiği, diğerlerinin ise koruculuğu kabul etmedikleri için ve yaşanan terör olayları sonucu duydukları güvenlik kaygısı nedeniyle köyden göç ettikleri hususlarında çekişme bulunmamaktadır.

Buna göre, sadece geçici köy korucularının yaşadığı köyün, güvenli bir yerleşim yeri olduğundan bahsedilemeyeceği açık olup; güvenlik kaygısı nedeniyle köyü terk eden davacının 5233 sayılı Yasa kapsamında uğradığı bir zararı olup olmadığının tespiti ve saptanan zararının tazmini gerekirken, başvurusunun reddedilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamakta ise de; bu husus, temyize konu kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemektedir.

…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/3/2013 tarih ve 2013/2294 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, Akbulak köyünün 1992 yılında terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında idarece yürütülen askeri operasyonlar nedeniyle güvenlik kaygısıyla boşaltıldığını, 2002 yılına kadar köyde kalan malvarlığına erişemediğini, uğradığı zararların karşılanması amacıyla yaptığı idari başvurudan ve akabinde açtığı davadan sonuç alamadığını ve başvurusunun karara bağlanmasının yaklaşık 9 yıl sürdüğünü belirterek Anayasa’da düzenlenen adil yargılanma ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

30. Başvurucu, terör olayları nedeniyle vatandaşların zorunlu göçe tabi tutulduğunu, Akbulak köyünün gayri resmi olarak boşaltıldığını, uğradığı zararların karşılanması amacıyla yaptığı idari başvurudan ve ardından açtığı davadan Akbulak köyünün tamamen boşalan yerleşim yerlerinden biri olmadığı gerekçesiyle reddedildiği için bir sonuç alamadığını, oysa Akbulak köyünde birden fazla terör eylemi ve silahlı çatışma gerçekleştiğini, Akbulak İlköğretim Okulunun 1992-2003 yılları arasında kapalı kaldığını, bu nedenlerle köyü terk etmek zorunda kaldığını ve köyde bulunan taşınmazlarından yararlanamadığını tüm bunlardan dolayı mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet değerlendirilirken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) mülkiyet hakkı konusunda benimsediği ilkelere değinilmiş, mülkiyetin korunması hakkının mutlak bir hak olmayıp devlete, özel ve tüzel kişilere ait olan mülkleri yasalarda belirtilen koşullar altında kullanma ve hatta bu kişileri bunlardan mahrum etme yetkisi de tanınabileceği, bu kapsamda ülkenin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde 1985 yılından itibaren güvenlik sorunları nedeniyle bazı köy ve kasabaların boşaltıldığı ve AİHM'nin ilgili şahısların köylerine girişlerinin reddedilmesinin, başvuranların mülkiyet haklarına bir müdahale teşkil ettiği sonucuna vardığı, bu karardan sonra bu kişilerin zararlarının karşılanması amacıyla 5233 sayılı Kanun'un kabul edildiği ifade edilmiştir.

32. Bakanlık görüşünde, ayrıca AİHM'nin özellikle silahlı çatışmalar, genel şiddet, insan hakları ihlalleri göz önüne alındığında, yetkili makamların, olağanüstü hal bölgesinde güvenliği sağlamak için istisnai tedbirler almalarını mecbur tutan bu müdahalenin dayanaktan yoksun olmadığı, bu müdahale nedeniyle meydana gelen zararları gidermek için oluşturulan iç hukuk yolunun ulaşılabilir ve etkin olduğu, temel olayların tespit edilmesi veya maddi tazminat hesaplaması gibi konulardaki değerlendirmelerin iç hukuk yolu olarak Komisyon tarafından yapılacağı sonucuna vardığı görüşüne yer verilmiştir.

33. Bakanlık görüşünde somut olayla ilgili özetle şu değerlendirmeler yapılmıştır: Mevcut başvuruda başvurucu Diyarbakır ili, Kulp ilçesi, Akbulak köyünde ikamet etmekte iken meydana gelen terör olayları nedeniyle 1992 yılında köyünü terk etmiştir. Başvurucunun başvurusu sonrasında Komisyon tarafından yapılan araştırma sonucunda Akbulak köyünün terör nedeniyle tamamen boşalmamış olduğu tespitinde bulunmakla birlikte terör kaygısıyla arazilerini bir süre ekip biçememesi nedeniyle oluştuğu belirlenen zararının tazmini amacıyla 6.880,20 TL ödenmesine karar verilmiştir. Başvurucu tarafından bu miktarın kabul edilmemesi üzerine Komisyon tarafından uyuşmazlık tutanağı düzenlenmiş, başvurucu da bu karara karşı idare mahkemesinde dava açmıştır. İdare mahkemesi tarafından dava hakkında yapılan araştırmada 5233 sayılı Kanun'un 8. maddesine uygun olarak ilgili kurum ve kuruluşlardan bilgi ve belge temininde bulunulmuş, Akbulak köyünün boşaltılmadığı, her beş yılda bir muhtarlık seçimlerinin yapıldığı, köye koruculuk sisteminin getirilmediği, yıllar itibariyle köydeki nüfusun bildirildiği tespit edilmiştir. Tüm bu somut araştırmalar sonrasında Mahkeme söz konusu köyün terör olayları nedeniyle tamamen boşalan köylerden olmadığı sonucuna vararak başvurucunun davasını reddetmiştir. Bu karara karşı başvurucu tarafından temyiz başvurusunda bulunulmuşsa da bu talep Danıştay tarafından reddedilmiştir. Böylelikle başvurunun 5233 sayılı Kanun kapsamında olmadığı kesinleşmiş kararla tespit edilmiştir.

34. Başvurucu, başvurunun esası hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanında

Adalet Bakanlığının görüşüne katılmadığını belirtmiş, İdare Mahkemesine sunduğu dava dilekçesinde yer verdiği iddiaları özetleyerek yinelemiştir.

35. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 24).

36. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz bir takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik içermedikçe Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

37. Başvurucunun iddiaları incelendiğinde, idari başvuru ve yargılama aşamasında taşınmaz mallarına erişememekten dolayı uğradığı zararın usulünce tespit edilemediği, talep edilmesine rağmen tanıklarının komisyon ve mahkeme aşamasında dinlenmediği, ileri sürdüğü iddia ve sunduğu delillerinin yeterince araştırılmadığı ve zararının tazmin edilmediği, bu nedenlerle mülkiyet hakkının ihlal edildiği ileri sürülmektedir.

38. Başvurucunun taleplerinin reddine ilişkin 5/3/2008 tarihli Komisyon kararı ve derece mahkemelerinin karar gerekçeleri incelendiğinde, iddiaların özünün 5233 sayılı Kanun'un kapsamına ilişkin hükümler içeren 2. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde yer verilen "Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar." ifadesinin Komisyon ve derece mahkemeleri tarafından yorumlanmasında ve ileri sürülen iddia ve delillerin değerlendirilmesinde isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

39. Başvurucu her ne kadar iddialarını mülkiyet hakkına dayanarak ileri sürmüşse de, başvurucunun dava ve temyiz dilekçelerinde de aynen ileri sürdüğü bu iddialarının idari makamların ve mahkemelerin delilleri değerlendirmesine ve konuya ilişkin hukuk kurallarının mahkeme tarafından yorumlanmasına ilişkin olduğu, nihai olarak lehine olmayan mahkeme kararının sonucundan şikâyet edildiği, bununla birlikte başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin derece mahkemeleri tarafından değerlendirilerek karşılandığı anlaşılmaktadır.

40. Nitekim Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinin 6/7/2010 tarih ve E.2009/293, K.20102/1256 sayılı kararında 5233 sayılı kanun kapsamında hangi hallerde uğranılan zararların tazmin edilebileceği şu şekilde ifade edilmiştir:

"5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; "terör eylemleri" veya "terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler" sonucunda bir yerleşim yerinin tamamen boşalmış/boşaltılmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşamayan kişilerce uğranılan maddi zararın, sözü edilen Yasa hükümlerine göre idarece sulh yoluyla ödenmesi gerekir. Bir başka deyişle, bir yerleşim yerinin güvenlik nedeniyle idarece veya güvenlik

kaygısıyla o yerleşim yerinde yaşayan ha/k tarafından "tamamen" boşaltılmış olması halinde yerleşim yerinin boşaltılmasından yerleşim yerine dönüşün başladığı tarihe kadar Yasada tek tek sayılmak suretiyle belirlenen maddi zararın idarece karşılanması mümkündür. Dolayısıyla, güvenlik kaygısına dayanılarak bir yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın idarece ödenmesine yasal olanak bulunmamaktadır.

Yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması, o yerleşim yerinde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanağını sağlayan asgari güvenlik şartlarının idarece yerine getirilmiş olduğunun nesnel bir göstergesidir. Güvenlik kaygısının, yerleşim yerinde sürek)i yasayan kişilere ve sözü edilen kaygı nedeniyle aynı yerleşim yerini terk eden kişilere göre değişmemesi gerekmektedir. Terör olayları nedeniyle toplumda oluşan korku ve endişe karşısında her bireyin farklı tepki göstermesi mümkündür. Bu nedenle, kişiden kişiye değişebilen bir duygu olan güvenlik kaygısının yukarıda belirtildiği şekilde nesnel bir ölçüte dayandırılması zorunludur. Ancak, bir yerleşim yerinde meydana gelen terör olayları nedeniyle yerleşim yerinde sadece köy korutulan ile bunların aileleri kalmış, diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olması halinde, bir başka İfade ile bu şekilde bir yerleşim yeri kısmen boşalmış ise yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği ve bu nedenden dolay» malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın 5233 sayılı Yasa hükümlerine göre idarece karşılanacağı açıktır.”

41. Mahkemenin kararında Diyarbakır ili Kulp ilçesi Akbulak köyüne ilişkin şu değerlendirmelere yer verilerek davacının (başvurucunun) uğradığını ileri sürdüğü zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında tazminin mümkün olmadığına ve davanın reddine karar verilmiştir:

“…

Dava dosyasında yer alan bilgi ve belgelerden; Diyarbakır ili Kulp ilçesi Akbulak köyünün boşaltılmadığı, köyde geçici köy koruculuğu sisteminin getirilmediği, Genel Nüfus Sayımları ve tespitlerine göre 1990 yılında 970, 1997 yılında 639, 2000 yılında ise 877 kişinin köyde yaşadığı, 1995 yılı Milletvekili Genel Seçimlerinde 241, 1999 yılı Milletvekili Genel Seçimlerinde 246 oy kullanıldığı görülmüştür. Bu nedenle yukarıda yer verilen açıklamalara göre Kulp ilçesi Akbulak köyünün boşalan yerleşim yerlerinden olmaması nedeniyle davacının subjektif güvenlik kaygısıyla da olsa köyden göç etmesinden dolayı uğradığını ileri sürdüğü zararın, 5233 sayılı Yasa kapsamında karşılanmasına olanak bulunmamaktadır.

…”

42. Mahkemenin bu kararı, ilgili hükmün (5233 sayılı Kanun’un 2. maddesi) yorumu kapsamında başvuruculların zararının tazmin edilebilmesi için köyün ya da mezranın tamamen boşalmış/boşaltılmış olması veya anılan yerleşim yerlerinde sadece geçici köy korucularının kalması şartını arayan Danıştay’ın yerleşik içtihatlarına (§§ 25–27) uygun olup herhangi bir keyfilik içermemektedir.

43. Böylelikle başvurucunun mülkiyetinde bulunan mallarını terör dolayısıyla terk etmediği Danıştay’ın onaması sonucu kesinleşen mahkeme kararıyla belirlenmiştir. Bakanlığın görüşünde de ifade edildiği üzere bunun doğal sonucu ise başvurucunun mülkiyet hakkına 5233 sayılı Kanun’un kapsamına girecek şekilde müdahalede bulunulmadığıdır. Anayasa Mahkemesi açısından bu tespitten ayrılmayı gerektirecek herhangi bir husus bulunmadığından mülkiyet hakkı açısından ayrı bir değerlendirme yapılmayacaktır (benzer

yöndeki AİHM kararı için bkz. Akbayır ve Diğerleri/Türkiye, 30415/08, 28/6/2011, §§ 85-88).

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, mülkiyet hakkı kapsamında bir inceleme yapılmasının mümkün olmadığı ve derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

45. Başvurunun incelenmesi neticesinde, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

46. Başvurucu, terör olayları dolayısıyla uğramış olduğu zararın tazmini için başvurduğu komisyonun incelemesinin ve devamındaki yargılamanın yaklaşık 9 yıl sürdüğünü ve bu sürenin uzun olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

47. Bakanlık görüşünde, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetin kabul edilebilirliği değerlendirilirken, öncelikle AİHM ve Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetki konusunda benimsediği ilkelere değinilmiş, adil yargılanmanın alt unsurlarından biri olan "makul sürede yargılanma hakkı" kapsamında değerlendirme yapılması gerektiği ve yargılanma süresinin uzunluğunun incelendiği durumlarda sadece bireysel başvurunun başlangıcı olan 23/9/2012 tarihinden sonraki dönemin değil, bu süreye kadar geçen sürenin de dikkate alınmakta olduğu ifade edilmiştir.

48. Bakanlık görüşünde, AİHM'ye göre hukuk ve idari davalarda sürenin kural olarak davanın mahkemeye getirildiği anda başladığını, ancak idari davalarda sürenin idari yargıda dava açılmadan önce söz konusu işlem aleyhine idareye başvuru yapılmasıyla da başlayabileceği belirtilmiştir.

49. Bakanlık görüşünde ayrıca, yargılama süresinin makul olup olmadığına her olayın kendine özgü koşulları ve özellikle davanın karmaşık olup olmadığı, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama organlarının tutumları, davacının başvurucu açısından taşıdığı önem gibi ölçütler dikkate alınarak karar verildiği görüşüne yer verilmiştir.

50. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

51. Somut başvurunun dayanağını oluşturan "makul sürede yargılanma hakkı" Anayasa Mahkemesinin bu konuda daha önce aldığı kararlarda belirtildiği üzere, adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No:2012/1198, 7/11/2013, § 35-39).

52. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken hususlardır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40–46). Bu nedenle başvuruya konu yargılama süresinin makul olup olmadığı bu hususlar dikkate alınarak değerlendirilecektir.

53. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

54. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir (B.No: 2012/1198, 7/1/2013, § 45). Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucunun terör olayları nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü zararların giderilmesi amacıyla Komisyona başvurduğu kayıt altına alınan 9/9/2004 tarihidir. Bu doğrultuda idari makama başvurulması ile başlayan süreç ile yargılamada geçen süreler ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

55. Somut başvuruda başvurucunun terör olayları nedeniyle uğradığı zararların giderilmesi amacıyla 9/9/2004 tarihinde Komisyona başvurduğu, Komisyonun 5/3/2008 tarihli kararıyla “2 yıl mal varlığına ulaşamama nedeniyle” toplam 6.880,20 TL ödenmesine karar verdiği, başvurucunun sulhname tasarısını kabul etmemesi nedeniyle 19/1/2009 tarihli uyuşmazlık tutanağının düzenlendiği, bu suretle idari başvurunun karara bağlanmasının 4 yıl 4 ay 10 gün sürdüğü görülmektedir.

56. İdari karar alma ve yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, işlemlerin süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa’nın 36. maddesi, hukuk sisteminin, idari başvuruları ve davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu devlete yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44). Bu kapsamda, personel ve yargıç sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No:2012/1198, 7/11/2013, § 55).

57. Anayasa Mahkemesinin bu başvuruya benzer başka başvurularla ilgili daha önce verdiği kararlarda (B. No: 2013/3007, 2013/3008, 2013/3202 ve 2013/3309, 6/2/2014), bu konuda gereken çabanın gösterilmesi ve zamanında yeterli önlemlerin alınması koşuluyla, geçici olarak iş yükünde meydana gelen olağanüstü artıştan kaynaklanan belli bir süreye kadar yaşanan gecikmelerden devletin sorumluluğunun ortaya çıkmayacağı, ancak bu tarz gecikmelerin yapısal bir soruna dönüşmesi ve halihazırda uygulanan yöntemlerin yetersiz

hale gelmesi durumunda devletin, yaşanan gecikmelerden sorumlu hale geleceği kabul edilmiştir (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, §§ 65-67).

58. Yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde, 5233 sayılı Kanun uyarınca uğranılan zararların giderimi için oluşturulan idari başvuru yolunda iş yükündeki artış geçici olup her bir başvurunun karara bağlanmasında yaşanan gecikmelere ilişkin makul süre değerlendirmesi yapılırken bu olgunun dikkate alınması gerektiği görülmektedir. Bu durumda, yaşanan gecikmelerin makul sürede yargılanma hakkının ihlaline yol açıp açmadığı konusunda bir karara varabilmek için 5233 sayılı Kanunla kurulan bu sistemin etkili bir şekilde işlemesi noktasında yetkili kişilerin yeterli çabayı gösterip göstermediklerinin ve gerekli önlemleri alıp almadıklarının ortaya konulması gerekmektedir. Ancak bu değerlendirme yapılırken elbette ki, uğranıldığı ileri sürülen maddi zararların tazmini amacıyla yapılan idari başvurunun ve idari dava yoluna başvurulması halinde yargılama sürecinin kesinleşmesine kadar geçen toplam sürenin çok uzun olmaması, diğer bir ifadeyle, bazı nedenlerle makul kabul edilebilecek gecikmelerin başvuruculların makul sürede yargılanma hakları açısından belirli bir sınırının bulunduğunun kabul edilmesi gerekir.

59. 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurularda bu kanun kapsamında kurulan komisyonların anılan Kanun'un 7. ve 8. maddeleri uyarınca karşılanacak zararları tespit ettiği, bu kapsamda, her bir başvuruda yapılan talebe bağlı olarak, uğranılan zararların tespiti amacıyla keşifler yaptığı, ayrı ayrı ziraat, kadastro, inşaat vb. teknik bilirkişi raporları aldığı, başvuruculların taşınmazlarının değerini ve bu taşınmazlardan tarım arazisi niteliğinde olanlarının özelliklerine (yetişen tarla bitkisi, endüstri bitkisi, sebze, meyve ağacı olmasına) bağlı olarak gelirlerini hesapladığı görülmektedir. 360.000'in üzerinde başvuru için çok değişken ve ayrıntılı hesaplamalar yapılmak suretiyle her bir başvurucunun zararlarının tespiti amacıyla yürütülen bu işlemlerin komisyonlar açısından oldukça karmaşık ve zaman alıcı olduğu ortadadır (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, § 69).

60. Bu konuda daha önce yapılan başvurular kapsamında yapılan incelemelerde görüldüğü üzere komisyonlara, belli bir dönem çok yoğun başvuru yapılmış ancak belirli bir tarihten sonra (30/5/2008) başvuru sayısında çok sınırlı bir artış gerçekleşmiştir. Komisyonlar bu tarihten sonra mevcut başvuruların karara bağlanması için çalışmaktadırlar. Başvuru sayısının çok yüksek olduğu dönemlerde Batman ve Siirt örneklerinde görüldüğü üzere (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, § 70, B. No: 2013/2625, 8/5/2014, § 73) illerde kurulan komisyonların sayısının arttırıldığı, iş yükünün erimesi sonrasında bu sayının düşürüldüğü ve işi biten komisyonların kapatıldığı görülmektedir. Hem ülke genelinde hem de Siirt, Batman ve Diyarbakır illerinde komisyonlarda karara bağlanmamış başvuruların sayısına bakıldığında çok az sayıda başvurunun kaldığı anlaşılmaktadır.

61. Ülke genelinde ve Diyarbakır ilinde karara bağlanan başvuru sayısı ve her bir başvuru kapsamında ayrı ayrı yürütülmesi gereken işlemler göz önünde bulundurulduğunda komisyonların çok yoğun bir şekilde çalıştıklarının kabulü gerekmektedir. Komisyonların oluşumunu düzenleyen 5233 sayılı Kanun'un 4. maddesinde belirtildiği üzere, bu komisyonların yürüttüğü işlemleri yerine getirebilmek için sadece belirli niteliklere sahip kişilerin komisyon üyesi olabilmesi ve bu komisyon üyelerinin yarı zamanlı görev alan kamu görevlileri oldukları dikkate alındığında bir il içinde kurulan komisyon sayısının belirli bir sayının üzerinde arttırılması da mümkün görünmemektedir (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, § 72).

62. Somut olayda, Komisyon kayıtlarından anlaşıldığı kadarıyla, 9/9/2004 tarihinde

Komisyona başvurulduğu, başvuru tarihinden yaklaşık 2 buçuk yıl sonra Komisyonun 5/3/2008 tarihli kararıyla "2 yıl mal varlığına ulaşamama nedeniyle" başvurucuya toplam 6.880,20 TL ödenmesine karar verildiği, başvurucunun sulhname tasarısını kabul etmemesi nedeniyle yaklaşık 10 ay sonra 19/1/2009 tarihli uyuşmazlık tutanağının düzenlendiği, bu suretle idari başvurunun karara bağlanmasının 4 yıl 4 ay 10 gün sürdüğü görülmektedir.

63. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde, Komisyon tarafından uyuşmazlık tutanağının düzenlenmesinden sonra 11/2/2009 tarihinde dava dilekçesinin Diyarbakır İdare Mahkemesine sunulması suretiyle bu sürecin başladığı, dosyanın ilk incelemesinin ve taraflara tebligat işlemlerinin yapıldığı, Diyarbakır İdare Mahkemesinin 13/11/2009 tarihli ara kararı ile 5233 sayılı Kanun'un 8. maddesi uyarınca ilgili mercilerden bilgi ve belgelerin istenilmesine karar verdiği ve 6/7/2010 tarihinde davanın reddine karar verdiği anlaşılmaktadır.

64. Başvurucu tarafından 5/10/2010 tarihinde kararın temyiz edilmesi üzerine İlk Derece Mahkemesince 13/10/2010 tarihinde temyiz ilk inceleme tutanağı düzenlenerek dosya temyiz incelemesi için 29/11/2010 tarihinde Danıştay'a gönderilmiştir. Temyiz talebine ilişkin olarak yaklaşık 2 yıl sonra 6/11/2012 tarihinde Danıştay 15. Dairesince onama kararı verilmiştir.

65. Bu kararla birlikte neticelenen yargılama faaliyetinin toplam 3 yıl 8 ay 25 gün sürdüğü (11/2/2009-6/11/2012 tarihleri arasında) anlaşılmaktadır.

66. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, ilgili dava dosyasının Diyarbakır 1. İdare Mahkemesince verilen ara karar ile bilgi ve belgelerin istenilmesi nedeniyle yaklaşık 1 yıl 5 ayda esasa ilişkin kararın verildiği, karara ilişkin temyiz talebinin yaklaşık 2 yıl sonra Danıştay tarafından karara bağlandığı anlaşılmaktadır.

67. Başvurucunun idari başvurusunun karara bağlanması ile devamında açılan davanın kesinleşmesi için geçen toplam sürenin (9/9/2004-6/11/2012 tarihleri arası) yaklaşık 8 yıl 2 ay olduğu görülmektedir.

68. Anayasa Mahkemesinin bu konuda verdiği kararlarda idari başvuru sürecinde komisyonlarda incelenen toplam başvuru sayısı, komisyonda her bir başvuru kapsamında yürütülen keşif, bilirkişi raporları alınması vb. faaliyetlerin bütünü düşünüldüğünde detaylı hesaplamalar yapılmasının gerekmesi ve işlemlerin karmaşık olması, söz konusu başvurular öncesi çok sayıda başvuru yapılması ve bunların karara bağlanması ve bunların yanı sıra yargılama sürecinin göreceli olarak kısa bir süre içerisinde ilk derece, temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmesi gibi davanın tüm koşulları dikkate alınarak toplamda 8 yılın altında gerçekleşen başvuruların karara bağlanma süresinin makul sürede yargılanma hakkının ihlaline yol açmadığı sonucuna ulaşılmıştır (B. No: 2013/3007, 2013/3008, 2013/3202 ve 2013/3309, 6/2/2014).

69. Ancak, bu şekildeki bir kabul, yukarıda değinildiği üzere (§ 58), geçici olarak yaşanan iş yüküne bağlı gecikmelerin her halükarda makul olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılması ve makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin doğmayacağı anlamına gelmemektedir. Her ne kadar başvuru konusu olay açısından da hem Komisyonda hem de yargılama sürecinde iş yükünde olağanüstü artış olması ve her bir başvuru kapsamında (zararın ödenmesinin 5233 sayılı Kanun kapsamında mümkün olup olmadığını ve uğranılan maddi zararın miktarını tespit adına) yürütülmesi gereken çok sayıda detaylı işlemin bulunması gibi gecikmelerin makul olduğu değerlendirmesi yapılmasına imkân veren

nedenler bulunsa da, başvuru konusu olaydaki gibi, Komisyona yapılan ilk başvurulardan olmasına rağmen (Başvurucunun dosya sıra numarası 691'dir.) hem Komisyonda ve hem de yargılama aşamasında geçen sürelerin göreceli olarak uzun olduğu ve dolayısıyla başvurunun kesin olarak karara bağlanmasının toplamda 8 yılı aşacak kadar uzun bir sürede gerçekleştiği durumlarda başvurunun karara bağlanmasının makul bir sürede gerçekleştiğinden söz edilemez.

70. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinin gerektirdiği makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

71. Başvurucu, uğradığı zararların giderilmesi amacıyla tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

72. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun yeniden yargılanma ve tazminat talepleri konusunda değerlendirme yapılmamıştır.

73. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

74. Başvurucunun 5233 sayılı Kanun kapsamında uğradığını ileri sürdüğü zararların tazmini amacıyla yaptığı başvurunun karara bağlanmasının toplamda 8 yıl 2 ay sürdüğü dikkate alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, başvurucuya takdiren 3.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

75. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 3.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 harç ödemesinden oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YILDIZ KURT

B. No: 2013/2625 | Karar tarihi: 08.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2625

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILDIZ KURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2625)

Karar Tarihi: 8/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Cüneyt DURMAZ

Başvurucu : Yıldız KURT

Vekili : Av. Kemal DERİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, terör olayları nedeniyle 1992 yılında köyünü terk etmek zorunda kaldığını, uğradığı zararların karşılanması amacıyla tazminat komisyonuna yaptığı başvurudan ve akabinde açtığı davadan bir sonuç alamadığını ve başvurusunun karara bağlanmasının yaklaşık 7 yıl 7 ay sürdüğünü belirterek Anayasa'da düzenlenen yaşam, özgürlük ve güvenlik, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucunun vekili tarafından 15/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine Adana 1. İdare Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 27/6/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 17/9/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 25/9/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 25/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 26/11/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, karşı cevap olarak Anayasa Mahkemesine herhangi bir görüş sunmamıştır.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Siirt ili, Pervari ilçesi, Okçular köyünde ikamet etmekte iken 1992 yılında meydana gelen terör olayları nedeniyle köyünden göç etmiştir.

9. Başvurucu, 8/3/2005 tarihinde, göç etmesi nedeniyle uğramış olduğu zararların karşılanması talebiyle, 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanun kapsamında kurulan Siirt Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına başvuruda bulunmuştur. (Komisyon kayıtlarında başvuru tarihi 15/4/2005 olarak yer almaktadır.)

10. Komisyon, 7/5/2010 tarih ve 2010/1-4574 sayılı kararıyla söz konusu yerleşim yerinin boşaltılmadığını, köydeki seçimlerin düzenli yapıldığını ve nüfus sayımlarında önemli miktarda nüfus tespit edildiğini belirterek talebi reddetmiştir.

11. Komisyonun verdiği ret kararı üzerine başvurucu, Diyarbakır İdare Mahkemesine 28/7/2010 tarihinde dava açmıştır. Dosyanın ilk incelemesinin ve taraflara tebligat işleminin yapılmasının ardından Diyarbakır İdare Mahkemesinin 27/12/2011 tarihli ara kararı ile dava dosyasının yetki yönünden reddedilerek 25/7/2011 tarihinde faaliyete geçen Batman İdare Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmesine karar verilmiştir. Mahkeme, 23/3/2012 tarih, E.2012/1790 ve K.2012/2038 sayılı kararıyla söz konusu yerleşim yerinin tamamen boşaltılan yerlerden olmadığı, köydeki seçimlerin düzenli yapıldığı, nüfus sayımlarında önemli miktarda nüfus tespit edildiği ve başvurucunun sübjektif güvenlik algısı nedeniyle göç etmesinden dolayı uğradığı zararların idarece karşılanmasına hukuki olanak bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 15. Dairesinin 6/12/2012 tarih, E.2012/7026 ve K.2012/13141 sayılı kararıyla onanmıştır.

13. Onama kararı üzerine başvurucu, zorunlu bir iç hukuk yolu olmadığı ve sonuç alamayacağı düşüncesiyle, karar düzeltme yoluna başvurmamıştır.

14. Başvurucu Danıştay 15. Dairesinin temyiz talebinin reddine ilişkin kararının 11/4/2013 tarihinde kendisine tebliğinden sonra 15/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 5233 sayılı Kanun'un "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin, bu zararlarının karşılanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir."

16. Aynı Kanun'un "Kapsam" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Aşağıda belirtilen zararlar bu Kanunun kapsamı dışındadır:

...

d) Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar."

17. Aynı Kanun'un "Zarar tespit komisyonları" kenar başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Zarar tespit komisyonları illerde; bu Kanun kapsamında yapılacak başvurular üzerine on gün içinde kurulur. Komisyon, bir başkan ve altı üyeden oluşur. Valinin görevlendireceği vali yardımcısı komisyonun başkanı; maliye, bayındırlık ve iskân, tarım ve köyişleri, sağlık, sanayi ve ticaret konularında uzman ve o ilde görev yapan kamu görevlilerinden vali tarafından belirlenecek birer kişi ile baro yönetim kurulunca baroya kayıtlı olanlar arasından görevlendirilecek bir avukat komisyonun üyesidir. Komisyonun başkan ve üyeleri her yıl ocak ayının ilk haftasında yeniden belirlenir. Eski üyeler yeniden görevlendirilebilirler. İş yoğunluğuna göre aynı ilde birden fazla komisyon kurulabilir."

18. Aynı Kanun'un "Başvurunun süresi, şekli, incelenmesi ve sonuçlandırılması" kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"(Değişik: 28/12/2005 - 5442/3 md.) Zarar gören veya mirasçılarının veya yetkili temsilcilerinin zarar konusu olayın öğrenilmesinden itibaren altmış gün içinde, her hâlde olayın meydana gelmesinden itibaren bir yıl içinde zararın gerçekleştiği veya zarar konusu olayın meydana geldiği il valiliğine başvurmaları hâlinde gerekli işlemlere başlanır. Bu sürelerden sonra yapılacak başvurular kabul edilmez.

..."

19. Aynı Kanun'un "Karşılanacak Zararlar" kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun hükümlerine göre sulh yoluyla karşılanabilecek zararlar şunlardır:

a) Hayvanlara, ağaçlara, ürünlere ve diğer taşınır ve taşınmazlara verilen her türlü zararlar.

b) Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde uğranılan zararlar ile tedavi ve cenaze giderleri.

c) Terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle kişilerin mal varlıklarına ulaşamamalarından

kaynaklanan maddî zararlar."

20. Aynı Kanun'un "Zararın Tespiti" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"7 nci maddede belirtilen zararlar, zarar görenin beyanı, adlî, idarî ve askerî mercilerdeki bilgi ve belgeler göz önünde tutularak olayın oluş şekli ve zarar görenin aldığı tedbirlere göre, zarar görenin varsa kusur veya ihmalinin de göz önünde bulundurulması suretiyle, hakkaniyete ve günün ekonomik koşullarına uygun biçimde komisyon tarafından doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile belirlenir."

21. Aynı Kanun'un geçici 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili valilik ve

kaymakamlıklara başvurmaları hâlinde, 19.7.1987 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında işlenen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya anılan tarihler arasında terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararları hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanır.

Bu maddeye göre yapılan başvurular, başvuru tarihinden itibaren iki yıl içinde sonuçlandırılır."

22. Aynı Kanun'un geçici 3. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun geçici 1 inci maddesi ve bu Kanuna 28/12/2005 tarihli ve 5442 sayılı Kanunla eklenen geçici 1 inci madde gereğince yapılan başvuruların sonuçlandırılma süresi, maddelerde öngörülen sonuçlandırılma süresinin bitiminden itibaren bir yıl uzatılmıştır. Bu sürenin de bitmesi ve başvuruların sonuçlandırılamamış olması halinde, Bakanlar Kurulu bu süreyi her defasında bir yılı aşmamak üzere uzatabilir."

23. Aynı Kanun'un geçici 4. maddesi şöyledir:

"(Ek: 24/5/2007-5666/1 md.) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili valilik ve kaymakamlıklara başvurmaları halinde, 19/7/1987 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında işlenen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya anılan tarihler arasında terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararları hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanır.

Bu maddeye göre yapılan başvurular, başvuru tarihinden itibaren iki yıl içinde sonuçlandırılır. Bu sürenin de bitmesi ve başvuruların sonuçlandırılamamış olması halinde, Bakanlar Kurulu bu süreyi her defasında bir yılı aşmamak üzere uzatabilir."

24. 5233 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi gereğince yapılan başvuruların sonuçlandırılma süresi, son olarak 20/7/2013 tarih ve 28713 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 24/6/2013 tarih ve 2013/5034 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Kararın 1. maddesiyle, 2/4/2012 tarih ve 2012/2996 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile uzatılan sürenin bitiminden itibaren bir yıl uzatılmıştır.

25. Danıştay 10. Dairesinin 30.12.2008 tarih ve E.2008/4141, K.2008/9584 sayılı kararı şöyledir:

"…Öte yandan; kişilerin malvarlıklarına ulaşamamaları nedeniyle uğradıkları zararların 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmini; köyün, idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde mümkün olabileceğinden; Mahkemece bozma kararı üzerine davacının ikamet ettiği köyün boşaltılıp boşaltılmadığının araştırılmasından sonra bir karar verilmesi gerektiği tabiidir.

…"

26. Danıştay 10. Dairesinin 31/12/2008 tarih ve E.2008/5548, K.2008/9733sayılı kararı şöyledir:

"…5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; kişilerin malvarlıklarına ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmininin, terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu meydana gelmesi şartına bağlı bulunduğu; başka bir ifadeyle, köyün, idarece veya köy halkı tarafından

tamamen boşaltılması halinde söz konusu zararların tazmini yoluna gidilebileceği; güvenlik kaygısına dayansa dahi, terör olayları sonucu köyü terk edenlerin malvarlıklarına ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın, sadece köyün idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde ve köyün boşaltılmasından köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı olarak tazmininin mümkün olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Zira, boşaltılan bir köye dönüşün başlaması, o köyde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanaklarına kavuşulduğu anlamına gelmektedir. Köye dönüş için sağlanması zorunlu olan asgari güvenlik düzeyi ölçütünün ise objektif olması gerektiği; başka bir anlatımla, köye geri dönen ve dönmeyen kişilere göre değişmemesi gerektiği de tabiidir.

Bu kabule göre, uyuşmazlığa konu olayda, davacının terör olayları sonucu terk ettiği Yoncalıbayır Köyü'nde bulunan malvarlığına ulaşamamasından kaynaklanan zararının; sadece köyün boşaltılmasından, köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı kalmak kaydıyla tazmini olanaklı bulunduğundan, davalı idarece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu 1 yıllık süre üzerinden hesaplanan miktarın ödenmesi yolundaki dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

…”

27. Danıştay 10. Dairesinin 20.2.2009 tarih ve E.2008/6679, K. 2009/1227 sayılı kararı şöyledir:

“…Dava konusu olayda; komisyonca düzenlenen tutanaklarda da belirtildiği üzere, Alluç Köyü'nde herhangi bir terör olayının meydana gelmediği; bununla birlikte, 1993 yılında bölgede yaşanan terör olayları nedeniyle köye geçici köy koruculuğu sisteminin getirildiği, koruculuğu kabul edenlerin köyde ikamet etmeye devam ettiği, diğerlerinin ise koruculuğu kabul etmedikleri için ve yaşanan terör olayları sonucu duydukları güvenlik kaygısı nedeniyle köyden göç ettikleri hususlarında çekişme bulunmamaktadır.

Buna göre, sadece geçici köy korucularının yaşadığı köyün, güvenli bir yerleşim yeri olduğundan bahsedilemeyeceği açık olup; güvenlik kaygısı nedeniyle köyü terk eden davacının 5233 sayılı Yasa kapsamında uğradığı bir zararı olup olmadığının tespiti ve saptanan zararının tazmini gerekirken, başvurusunun reddedilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamakta ise de; bu husus, temyize konu kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemektedir.

…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/4/2013 tarih ve 2013/2625 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, terör olayları nedeniyle köyünde çatışmasız bir ortam temin edilemediği ve köy korucusu olmayı kabul etmediği için köyünü terk etmek zorunda kaldığını, bu dönemde köyde kalan malvarlığına erişemediğini, uğradığı zararların karşılanması amacıyla yaptığı idari başvurudan ve akabinde açtığı davadan sonuç alamadığını, bu yargılama esnasında tanık beyanlarının dikkate alınmadığını, yeterli ve etkin bir araştırma yapılmadığını, silahların eşitliği ilkesine aykırı davranıldığını, kendi lehine olan delillerin toplanmadığını ve başvurusunun karara bağlanmasının yaklaşık 8 yıl sürdüğünü belirterek Anayasa’da düzenlenen yaşam, özgürlük ve güvenlik, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal

edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

30. Başvurucu, terör olayları nedeniyle köyünü terk etmek zorunda kaldığını, uğradığı zararların karşılanması amacıyla yaptığı idari başvurudan ve ardından açtığı davadan Okçular köyünün tamamen boşalan yerleşim yerlerinden biri olmadığı gerekçesiyle reddedildiği için bir sonuç alamadığını, oysa Okçular köyünün bir çok defa silahlı saldırıya uğradığını, köy merkezinde ve civarında silahlı çatışmalar yaşandığını, Jandarma Genel Komutanlığının 3/6/2010 tarihli cevap yazısında bu durumun teyit edildiğini, bu nedenlerle köyü terk etmek zorunda kaldığını ve köy merkezi dışında kalan taşınmazlarından yararlanamadığını, tüm bunlardan dolayı mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Başvurucu, ayrıca, Okçular köyü ve civarında yıllar itibariyle gerçekleştiğini ileri sürdüğü baskınlara ve çatışmalara yer vererek güvenliğin nesnel olarak sağlandığı ve köyün güvenlik nedeniyle boşalmadığı/boşaltılmadığı iddialarının yersiz olduğunu ve bu suretle yaşam, özgürlük ve güvenlik ile etkili başvuru haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun söz konusu haklara dayanarak doğrudan kendisine yönelen eylemlere ilişkin bir ihlal iddiası bulunmamakta olup bu bölümde ileri sürülen iddiaların köyün güvenlik nedeniyle boşaldığı ve bu nedenle kendisinin maruz kaldığı zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında karşılanması gerektiğini ortaya koymak adına yapıldığı görülmektedir. Başvurucunun bu yöndeki iddiaları bu başlık altında incelenecek olup söz konusu haklar kapsamında ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

33. Bakanlık görüşünde, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet değerlendirilirken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) mülkiyet hakkı konusunda benimsediği ilkelere değinilmiş, mülkiyetin korunması hakkının mutlak bir hak olmayıp devlete, özel ve tüzel kişilere ait olan mülkleri yasalarda belirtilen koşullar altında kullanma ve hatta bu kişileri bunlardan mahrum etme yetkisi de tanınabileceği, bu kapsamda ülkenin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde 1985 yılından itibaren güvenlik sorunları nedeniyle bazı köy ve kasabaların boşaltıldığı ve AİHM'nin ilgili şahısların köylerine girişlerinin reddedilmesinin, başvuranların mülkiyet haklarına bir müdahale teşkil ettiği sonucuna vardığı, bu karardan sonra bu kişilerin zararlarının karşılanması amacıyla 5233 sayılı Kanun'un kabul edildiği ifade edilmiştir.

34. Bakanlık görüşünde, ayrıca AİHM'nin özellikle silahlı çatışmalar, genel şiddet, insan hakları ihlalleri göz önüne alındığında, yetkili makamların, olağanüstü hal bölgesinde güvenliği sağlamak için istisnai tedbirler almalarını mecbur tutan bu müdahalenin dayanaktan yoksun olmadığı, bu müdahale nedeniyle meydana gelen zararları gidermek için oluşturulan iç hukuk yolunun ulaşılabilir ve etkin olduğu, temel olayların tespit edilmesi veya maddi tazminat hesaplaması gibi konulardaki değerlendirmelerin iç hukuk yolu olarak Komisyon tarafından yapılacağı sonucuna vardığı görüşüne yer verilmiştir.

35. Bakanlık görüşünde somut olayla ilgili özetle şu değerlendirmeler yapılmıştır: Mevcut başvuruda başvurucu Siirt ili, Pervari ilçesi, Okçular köyünde ikamet etmekte iken, meydana gelen terör olayları nedeniyle 1992 yılında köyünü terk etmiştir. Hâlbuki Komisyon tarafından yapılan araştırma sonucunda Okçular köyünün terör nedeniyle tamamen

boşalan/boşaltılan köylerden olmadığı tespit edilmiştir. Bu araştırma yapılırken 5233 sayılı Kanun'un 8. maddesine uygun olarak ilgili tüm kurum ve kuruluşlardan bilgi ve belge temininde bulunulmuştur. Komisyon tarafından Okçular köyünde keşif yapılarak başvurucuya ait taşınır ve taşınmaz malların tespiti yapılmıştır. Yapılan bu araştırma sonucunda, Okçular köyü ve mezralarının boşalan/kısmen boşalan köyler arasında yer almadığı, her beş yılda bir muhtarlık seçimlerinin yapıldığı, köyde korucu ve korucu aileleri dışında da vatandaşların ikamet ettiği, köy okulunun 1989 yılından araştırma tarihine kadar açık olduğu, yıllar itibariyle köydeki nüfusun bildirildiği tespit edilmiştir. Tüm bu somut araştırmalar sonrasında Komisyon söz konusu köyün terör olayları nedeniyle tamamen boşalan/boşaltılan köylerden olmadığı sonucuna vararak başvurucunun talebini reddetmiştir. Bu karara karşı başvurucu tarafından idari yargıda iptal davası açılmışsa da bu dava da aynı gerekçeyle reddedilmiştir. Böylelikle başvurunun 5233 sayılı Kanun kapsamında olmadığı kesinleşmiş kararla tespit edilmiştir. Komisyon ve devamında idari yargı tarafından yapılan bu araştırma Danıştay içtihatlarıyla da uyumludur.

36. Başvurucu, başvurunun esası hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

37. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

38. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz bir takdir hatası içermedikçe Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

39. Başvurucunun iddiaları incelendiğinde, 5233 sayılı Kanun'un İdare tarafından yanlış yorumlanması sonucu "ikamet edilen yerin boşaltılması" şartının arandığını, ancak ikamet ettiği alanlarda gerçekleşen şiddet olayları nedeniyle güvenliğin bulunmadığını ve malvarlığından "barışçıl" olarak yararlanamadığını ileri sürmektedir.

40. Başvurucunun taleplerinin reddine ilişkin 7/5/2010 tarihli Komisyon kararı ve derece mahkemelerinin karar gerekçeleri incelendiğinde, iddiaların özünün 5233 sayılı Kanun'un kapsamına ilişkin hükümler içeren 2. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde yer verilen "Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar." ifadesinin Komisyon ve derece mahkemeleri tarafından yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

41. Başvurucu her ne kadar iddialarını mülkiyet hakkına dayanarak ileri sürmüşse de, başvurucunun dava ve temyiz dilekçelerinde de aynen ileri sürdüğü bu iddialarının idari makamların ve mahkemelerin delilleri değerlendirmesine ve konuya ilişkin hukuk kurallarının mahkeme tarafından yorumlanmasına ilişkin olduğu, nihai olarak lehine

olmayan mahkeme kararının sonucundan şikâyet edildiği, bununla birlikte başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin derece mahkemeleri tarafından değerlendirilerek karşılandığı anlaşılmaktadır.

42. Nitekim Batman İdare Mahkemesinin 23/3/2012 tarih ve E.2012/1790, K.2012/2038 sayılı kararında 5233 sayılı Kanun kapsamında hangi hallerde uğranılan zararların tazmin edilebileceği şu şekilde ifade edilmiştir:

“5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; "terör eylemleri" veya "terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler" sonucunda bir yerleşim yerinin tamamen boşalmış/boşaltılmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşamayan kişilerce uğranılan maddi zararın, sözü edilen Yasa hükümlerine göre idarece sulh yoluyla ödenmesi gerekir. Bir başka deyişle, bir yerleşim yerinin güvenlik nedeniyle idarece veya güvenlik kaygısıyla o yerleşim yerinde yaşayan halk tarafından "tamamen" boşaltılmış olması halinde yerleşim yerinin boşaltılmasından yerleşim yerine dönüşün başladığı tarihe kadar Yasada tek tek sayılmak suretiyle belirlenen maddi zararın idarece karşılanması mümkündür. Dolayısıyla, güvenlik kaygısına dayanılarak bir yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın idarece ödenmesine yasal olanak bulunmamaktadır.

Yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması, o yerleşim yerinde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanağını sağlayan asgari güvenlik şartlarının idarece yerine getirilmiş olduğunun nesnel bir göstergesidir. Güvenlik kaygısının, yerleşim yerinde sürekli yasayan kişilere ve sözü edilen kaygı nedeniyle aynı yerleşim yerini terk eden kişilere göre değişmemesi gerekmektedir. Terör olayları nedeniyle toplumda oluşan korku ve endişe karşısında her bireyin farklı tepki göstermesi mümkündür. Bu nedenle, kişiden kişiye değişebilen bir duygu olan güvenlik kaygısının yukarıda belirtildiği şekilde nesnel bir ölçüte dayandırılması zorunludur. Ancak, bir yerleşim yerinde meydana gelen terör olayları nedeniyle yerleşim yerinde sadece köy korucuları ile bunların aileleri kalmış, diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olması halinde, bir başka İfade ile bu şekilde bir yerleşim yeri kısmen boşalmış ise yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği ve bu nedenden dolayı malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın 5233 sayılı Yasa hükümlerine göre idarece karşılanacağı açıktır.”

43. Mahkemenin kararında Siirt ili Pervari ilçesi Okçular köyüne ilişkin şu değerlendirmelere yer verilerek davacının (başvurucunun) uğradığını ileri sürdüğü zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında tazminin mümkün olmadığına ve davanın reddine karar verilmiştir:

“Batman İdare Mahkemesinin E:2012/1429 sayılı dava dosyasında ve Mahkememizin bu köye ait muhtelif dava dosyalarında yer alan bilgi ve belgelerden; Pervari İlçe Jandarma Komutanlığı’nın 28.01.2010 tarih ve 417 sayılı yazısı ekinde bulunan Pervari İlçe Jandarma Komutanlığı'na Bağlı Köy ve Mezralara Ait Çizelgede Siirt İli Pervari İlçesi Okçular Köyü'nün tamamen boşalan/boşaltılan köyler arasında yer almadığı, köyün durumunun dolu olarak ifade edildiği, genel nüfus sayımları ve tespitlerine göre Okçular Köyü'nde 1990 yılında 753, 1997 yılında 899, 2000 yılında ise 1002 kişinin yaşadığı, köyde 1989, 1994, 1999, 2004 ve 2009 yıllarında muhtarlık seçiminin düzenli olarak yapıldığı, köyde geçici köy koruculuğu sisteminin getirildiği görülmektedir.

Davacı vekili tarafından Okçular Köyü'nde askeri bir üssün bulunduğu ve nüfus sayımı sonuçlarının bu nedenle fazla çıktığı iddia edilmekte ise de; bu hususun açıklığa

kavuşturulması için Mahkememizin E.2012/1429 sayılı dava dosyası ve Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi'nin 2010/1924 esasına kayıtlı davada ara karan ile Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığımdan köy halkından olup köyde yaşayan şahısların sağlıklı olarak tespit edilebilmesi amacıyla Pervari İlçesi Okçular Köyü'nde bulunan jandarma karakolunda sayım yapılan 1990, 1997 ve 2000 yılında görevli personel ve asker sayılarına ilişkin bilgi ve belgelerin istenildiği, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı'nın ara kararına cevabi yazısında ara kararıyla talep edilen düzeyde bilgi derlenmediği, bu nedenle istenen bilgilerin gönderilemeyeceğinin bildirildiği görülmektedir. Bunun yanısıra, Mahkememizin E.2012/1429 esasına kayıtlı dosyasında 13.01.2011 tarihli ara karan ile davalı idareden köy korucusu (ve ailesi) ve asker (ve ailesi) olanlar dışında köyde yaşayanların bulunup bulunmadığı, varsa sayısına ilişkin bilgi ve belgelerin istenildiği, ara kararına cevaben gönderilen 02.02.2011 tarihli Jandarma Tutanağında 1990 yılına ait istenilen belgelere ulaşılamadığı, 1997 yılında köyde 90 korucunun bulunduğu, bunlar dışında 20 hanenin korucu olmadığı ve korucu olmayanların ise yaklaşık 250 kişi olduğu. 2000 yılında ise köyde 85 adet korucunun bulunduğu, korucu hariç köyde 13 hanenin, yaklaşık 100 kişinin yaşadığının belirtildiği anlaşılmaktadır.

Öte yandan, Türkiye istatistik Kurumu Başkanlığı Siirt Bölge Müdürlüğü'nün 15.01.2010 tarih ve 67 sayılı yazısında, Okçular Köyünün 1997 yılına ilişkin 899 kişilik nüfusunun 489'unun ikametgaha göre nüfus olduğu ve nüfus tespit günü ikametgahlarını Okçular Köyü olarak beyan ettiklerinin bildirildiği görülmektedir.

Yukarıda yer verilen açıklamalara göre, Siirt İli Pervari İlçesi Okçular Köyü'nün boşalan ve/veya boşaltılan yerleşim yerlerinden olmadığı, nüfus sayımlarında köyde bulunan askeri birlik personelinin sayısı konusunda açık ve net bir bilgi bulunmamakla birlikte, köyde askeri personel ve geçici köy korucudan dışında yaşayan/ikamet eden sivil vatandaşların bulunduğunda, köyün tamamen boşalmadığı/boşaltılmadığında kuşku ve duraksamaya yer bulunmamaktadır.”

44. Mahkemenin bu kararı, 5233 sayılı Kanun’un 2. maddesinin yorumu kapsamında başvurucuların zararının tazmin edilebilmesi için köyün ya da mezranın tamamen boşalmış/boşaltılmış olması veya anılan yerleşim yerlerinde sadece geçici köy korucularının kalması şartını arayan Danıştay’ın yerleşik içtihatlarına (§§ 25–27) uygun olup herhangi bir keyfilik içermemektedir.

45. Böylelikle başvurucunun mülkiyetinde bulunan mallarını terör dolayısıyla terk etmediği Danıştay’ın onaması sonucu kesinleşen mahkeme kararıyla belirlenmiştir. Bakanlığın görüşünde de ifade edildiği üzere bunun doğal sonucu ise başvurucunun mülkiyet hakkına 5233 sayılı Kanun’un kapsamına girecek şekilde müdahalede bulunulmadığıdır. Anayasa Mahkemesi açısından bu tespitten ayrılmayı gerektirecek herhangi bir husus bulunmadığından mülkiyet hakkı açısından ayrı bir değerlendirme yapılmayacaktır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Akbayır ve Diğerleri/Türkiye, 30415/08, 28/6/2011, §§ 85-88).

46. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, mülkiyet hakkı kapsamında bir inceleme yapılmasının mümkün olmadığı ve derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

a. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiği İddiası

47. Başvurucu, komisyona yaptığı başvurunun incelenmesi sırasında kendi lehine olan delillerin toplanmaması ve tanık beyanlarının dikkate alınmaması suretiyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini sürmüştür.

48. Adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olan silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Ceza davalarının yanı sıra medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin hukuk davaları ve idari davalarda da bu ilkeye uyulması gerekir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

49. 5233 sayılı Kanun'un 8. maddesinde aynı Kanun'un 7. maddesinde belirtilen zararların, "zarar görenin beyanı, adlî, idarî ve askerî mercilerdeki bilgi ve belgeler göz önünde tutularak olayın oluş şekli ve zarar görenin aldığı tedbirlere göre, zarar görenin varsa kusur veya ihmalinin de göz önünde bulundurulması suretiyle, hakkaniyete ve günün ekonomik koşullarına uygun biçimde komisyon tarafından doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile" belirleneceği kurala bağlanmıştır.

50. Komisyonların oluşumu ve çalışma usulü göz önünde bulundurulduğunda onların bir "Mahkeme" olarak görev ifa ettikleri söylenemez. Bakanlığın görüş yazısında belirtildiği üzere, komisyonların temel görevi, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin bu zararlarını tespit etmek ve ayni ifa ya da nakdi ödeme suretiyle zararları karşılamaktır. Bu nedenle komisyonların bir mahkeme gibi silahların eşitliği ilkesinin gerektirdiği tüm usuli güvenceleri sağlama zorunluluğu bulunmamaktadır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İçyer/Türkiye, 18888/2, 12/1/2006, § 79). Diğer yandan, 5233 sayılı Kanun'un 12. maddesi ile sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklı tutulmuş olup komisyonların verdiği kararlarda başvurucunun ileri sürdüğü şekilde ilgili kanun hükmünün yorumlanması ve delillerin değerlendirilmesine ilişkin gerçekleşmesi söz konusu ihlallere yönelik iddialarını bir mahkemeye sunma imkânı bulunmaktadır.

51. Başvuru konusu olayda Komisyon, 5233 sayılı Kanun'un 8. maddesi uyarınca Pervari İlçe Jandarma Komutanlığı, Milli Eğitim Müdürlüğü, Siirt İl Mahalli İdareler Müdürlüğü, Pervari İlçe Müftülüğü, İlçe Seçim Kurulu ve Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı Siirt Bölge Müdürlüğünden aldığı bilgileri değerlendirerek başvurucunun talebini reddetmiş, başvurucu da Komisyon'un bu kararına yönelik itirazlarını Mahkemeye sunabilmiştir.

52. Açıklanan nedenlerle, silahların eşitliği ilkesine yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

53. Başvurunun incelenmesi neticesinde, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

54. Başvurucu, terör olayları dolayısıyla uğramış olduğu zararın tazmini için başvurduğu

komisyonun incelemesinin ve devamındaki yargılamanın yaklaşık 8 yıl sürdüğünü ve bu sürenin uzun olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

55. Bakanlık görüşünde, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetin kabul edilebilirliği değerlendirilirken, öncelikle AİHM ve Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetki konusunda benimsediği ilkelere değinilmiş, adil yargılanmanın alt unsurların biri olan "makul sürede yargılanma hakkı" kapsamında değerlendirme yapılması gerektiği ve yargılanma süresinin uzunluğunun incelendiği durumlarda sadece bireysel başvurunun başlangıcı olan 23/9/2012 tarihinden sonraki dönemin değil, bu süreye kadar geçen sürenin de dikkate alınmakta olduğu ifade edilmiştir.

56. Bakanlık görüşünde, AİHM'ye göre hukuk ve idari davalarda sürenin kural olarak davanın mahkemeye getirildiği anda başladığını, ancak idari davalarda sürenin idari yargıda dava açılmadan önce söz konusu işlem aleyhine idareye başvuru yapılmasıyla da başlayabileceğini belirtilmiştir.

57. Bakanlık görüşünde ayrıca, yargılama süresinin makul olup olmadığına her olayın kendine özgü koşulları ve özellikle davanın karmaşık olup olmadığı, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama organlarının tutumları, davacının başvurucu açısından taşıdığı önem gibi ölçütler dikkate alınarak karar verildiği görüşüne yer verilmiştir.

58. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

59. Somut başvurunun dayanağını oluşturan "makul sürede yargılanma hakkı" Anayasa Mahkemesinin bu konuda daha önce aldığı kararlarda belirtildiği üzere, adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No:2012/1198, 7/11/2013, § 35-39).

60. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken hususlardır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40–46). Bu nedenle başvuruya konu yargılama süresinin makul olup olmadığı bu hususlar dikkate alınarak değerlendirilecektir.

61. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

62. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih

olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir (B.No: 2012/1198, 7/1/2013, § 45). Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucunun terör olayları nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü zararların giderilmesi amacıyla Komisyona başvurduğu kayıt altına alınan 15/4/2005 tarihidir. Bu doğrultuda idari makama başvurulması ile başlayan süreç ile yargılamada geçen süreler ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

63. Somut başvuruda başvurucunun terör olayları nedeniyle uğradığı zararların giderilmesi amacıyla 15/4/2005 tarihinde Komisyona başvurduğu ve Komisyon tarafından 5 yıl 22 gün sonra 7/5/2010 tarihinde karar verildiği görülmektedir.

64. 5233 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinde komisyonlara yapılan başvuruların başvuru tarihinden itibaren iki yıl içinde sonuçlandırılacağı, anılan Kanun'un geçici 4. maddesinde bu sürenin de bitmesi ve başvuruların sonuçlandırılamamış olması halinde, Bakanlar Kurulunun bu süreyi her defasında bir yılı aşmamak üzere uzatabileceği kurala bağlanmıştır. Bu kapsamda yapılan başvuruların sonuçlandırılma süresi, son olarak 20/7/2013 tarih ve 28713 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 24/6/2013 tarih ve 2013/5034 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Kararın 1. maddesiyle, 2/4/2012 tarih ve 2012/2996 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile uzatılan sürenin bitiminden itibaren bir yıl uzatılmıştır.

65. Kaldı ki, komisyonlar için 5233 sayılı Kanun'da belirtilen süreler hak düşürücü nitelikte değildir. Uğranılan zararların tazmini için yapılan başvurular için 5233 sayılı Kanun'da öngörülen süreler, komisyonlara yönelik bir süre olduğundan düzenleyici nitelikte olup komisyonlar bu sürede başvuruyu sonuçlandıramasalar da daha sonra verdikleri kararların geçerli olduğunda şüphe yoktur (B. No:2013/772, 7/11/2013, § 62).

66. İdari karar alma ve yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, işlemlerin süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi, hukuk sisteminin, idari başvuruları ve davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu devlete yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44). Bu kapsamda, personel ve yargıç sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No:2012/1198, 7/11/2013, § 55).

67. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesinin bu başvuruya benzer başka başvurularla ilgili daha önce verdiği kararlarda (B. No: 2013/3007, 2013/3008, 2013/3202 ve 2013/3309, 6/2/2014), bu konuda gereken çabanın gösterilmesi ve zamanında yeterli önlemlerin alınması koşuluyla, geçici olarak iş yükünde meydana gelen olağanüstü artıştan kaynaklanan belli bir süreye kadar yaşanan gecikmelerden devletin sorumluluğunun ortaya çıkmayacağı, ancak bu tarz gecikmelerin yapısal bir soruna dönüşmesi ve halihazırda uygulanan yöntemlerin yetersiz hale gelmesi durumunda devletin, yaşanan gecikmelerden sorumlu hale geleceği kabul edilmiştir (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, §§ 65-67).

68. Bakanlık görüşünde de ifade edildiği üzere 5233 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra Ekim 2012 tarihine kadar tüm komisyonlara toplam 361.279 başvuru yapılmış, bu başvurulardan 307.789'u karara bağlanmıştır. Yine bu tarih itibarıyla, ülke genelinde

kurulan toplam 105 komisyondan 66'sı çalışmasını tamamlamış ancak 39 komisyon çalışmaya devam etmiştir.

69. 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca, tazminat komisyonları, 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1., 3. ve 4. maddeleri kapsamına giren eylemler veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararlarının sulhen karşılanması amacıyla kurulmuştur. Ancak, komisyonlara gelen başvuruların çok büyük çoğunluğunu 5233 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesine dayalı olarak 1987-2004 yılları arasında gerçekleşen aynı kapsamdaki eylem ve faaliyetler nedeniyle oluşan zararların tazmini amacıyla yapılan başvurular oluşturmaktadır. 5233 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte bu döneme ilişkin bir anda çok yüksek miktarda başvurunun geldiği anlaşılmaktadır. Diğer yandan, 5233 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi ile bu döneme ilişkin başvuruların anılan Kanun'un yürürlüğe girmesinden itibaren 1 yıl içinde yapılabileceği belirtilmiş fakat bu süre son olarak 5233 sayılı Kanun'a 5666 sayılı Kanunla eklenen geçici 4. madde ile 30/5/2008 tarihine kadar uzatılmıştır. Dolayısıyla komisyonlara bir dönem çok sayıda başvuru yapıldığı, fakat söz konusu başvuru yoğunluğunun devam etmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

70. Yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde, 5233 sayılı Kanun uyarınca oluşturulan idari başvuru yolunda iş yükündeki artış geçici olup her bir başvurunun karara bağlanmasında yaşanan gecikmelere ilişkin makul süre değerlendirmesi yapılırken bu olgunun dikkate alınması gerektiği görülmektedir. Bu durumda, yaşanan gecikmelerin makul sürede yargılanma hakkının ihlaline yol açıp açmadığı konusunda bir karara varabilmek için 5233 sayılı Kanunla kurulan bu sistemin etkili bir şekilde işlemesi noktasında yetkili kişilerin yeterli çabayı gösterip göstermediklerinin ve gerekli önlemleri alıp almadıklarının ortaya konulması gerekmektedir.

71. 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurularda bu komisyonların anılan Kanun'un 7. ve 8. maddeleri uyarınca karşılanacak zararları tespit ettiği, bu çerçevede, her bir başvuruda yapılan talebe bağlı olarak, uğranılan zararların tespiti amacıyla keşifler yaptığı, ayrı ayrı ziraat, kadastro, inşaat vb. teknik bilirkişi raporları aldığı, başvuruculara taşınmazlarının değerini ve bu taşınmazlardan tarım arazisi niteliğinde olanlarının özelliklerine (yetişen tarla bitkisi, endüstri bitkisi, sebze, meyve ağacı olmasına) bağlı olarak gelirlerini hesapladığı görülmektedir. 360.000'in üzerinde başvuru için çok değişken ve ayrıntılı hesaplamalar yapılmak suretiyle her bir başvurucunun zararlarının tespiti amacıyla yürütülen bu işlemlerin komisyonlar açısından oldukça karmaşık ve zaman alıcı olduğu ortadadır (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, § 69, benzer değerlendirmeler içeren AİHM kararı için bkz. Akbayır ve Diğerleri/Türkiye, 30415/08, 28/6/2011, § 69-70).

72. Bu kapsamda, 5233 sayılı Kanun kapsamında Siirt ilinden yapılan başvurular hakkında karar almak üzere anılan Kanun'un 4. maddesi uyarınca bir komisyon kurulduğu, başvuru sayısının çokluğu nedeniyle komisyon sayısının arttırıldığı, 21/9/2011 tarihine kadar 3 komisyon halinde çalışıldığı, kurulan komisyonlara 3/3/2014 tarihi itibarıyla toplam 21.554 başvuru yapıldığı, 5233 sayılı Kanun'un yürürlülük tarihi olan 27/7/2004 tarihinden 29/9/2005 tarihine kadar yaklaşık 11.000 başvuru yapıldığı, başvurucunun komisyona 15/4/2005 tarihinde başvuruda bulunduğu, başvurucunun dosya kayıt numarasının 5.900 olduğu anlaşılmaktadır. Komisyona 2004 yılı öncesi olaylara ilişkin sadece 30/5/2008 tarihine kadar başvuruların yapılabildiği, bu tarihten sonra 5233 sayılı Kanun kapsamında sadece yeni ortaya çıkan olaylara ilişkin başvuru yapılabileceği, dolayısıyla toplam başvuru

sayısındaki artışın çok sınırlı olduğu, 10/1/2014 tarihi itibarıyla yapılan toplam 21.554 başvurudan 20.881'inin karara bağlandığı, komisyon sayısının bire düştüğü ve 673 başvurunun komisyon önünde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

73. Görüldüğü gibi komisyonlara, belli bir dönem çok yoğun başvuru yapılmış ancak belirli bir tarihten sonra (30/5/2008) başvuru sayısında çok sınırlı bir artış gerçekleşmiştir. Komisyonlar bu tarihten sonra mevcut başvuruların karara bağlanması için çalışmaktadırlar. Başvuru sayısının çok yüksek olduğu dönemlerde Batman (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, § 70) ve Siirt örneklerinde görüldüğü üzere illerde kurulan komisyonların sayısının arttırıldığı, iş yükünün erimesi sonrasında bu sayının düşürüldüğü ve işi biten komisyonların kapatıldığı görülmektedir. Hem ülke genelinde hem de Siirt ilinde komisyonlarda karara bağlanmamış başvuruların sayısına bakıldığında çok az sayıda başvurunun kaldığı anlaşılmaktadır.

74. Ülke genelinde ve Siirt ilinde karara bağlanan başvuru sayısı ve her bir başvuru kapsamında ayrı ayrı yürütülmesi gereken işlemler göz önünde bulundurulduğunda komisyonların çok yoğun bir şekilde çalıştıklarının kabulü gerekmektedir. Komisyonların oluşumunu düzenleyen 5233 sayılı Kanun'un 4. maddesinde belirtildiği üzere, bu komisyonların yürüttüğü işlemleri yerine getirebilmek için sadece belirli niteliklere sahip kişilerin komisyon üyesi olabilmesi ve bu komisyon üyelerinin yarı zamanlı görev alan kamu görevlileri oldukları dikkate alındığında bir il içinde kurulan komisyon sayısının belirli bir sayının üzerinde arttırılması da mümkün görünmemektedir (2013/3007, 6/2/2014, § 72).

75. Somut olayda, başvuru dilekçesinden anlaşıldığı kadarıyla, 15/4/2005 tarihinde komisyona başvuru sonrasında başvurucunun talebi 7/5/2010 tarihinde toplam 5 yıl 22 günde karara bağlanmıştır.

76. Başvurunun karara bağlanmasında yaşanan bu gecikmenin Komisyona daha önce yapılmış diğer başvuruların incelenmesi nedeniyle ortaya çıktığı açıktır. Yukarıda açıklanan nedenlerle de geçici olarak ortaya çıkan bu iş yükü artışının yapısal bir soruna dönüştüğü ve yetkililerin bu konuda üzerine düşeni yapmadıkları söylenemeyecektir.

77. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde, Komisyon tarafından başvurucunun taleplerinin reddi sonrasında 28/7/2010 tarihinde dava dilekçesinin Diyarbakır İdare Mahkemesine sunulması suretiyle bu sürecin başladığı, dosyanın ilk incelemesinin ve taraflara tebligat işleminin yapıldığı, Diyarbakır İdare Mahkemesinin 27/12/2011 tarihli ara kararı ile dava dosyasının yetki yönünden reddedilerek 25/7/2011 tarihinde faaliyete geçen Batman İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği, dava dosyasını 8/2/2012 tarihinde devralan Batman İdare Mahkemesinin 23/3/2012 tarihinde davanın reddine karar verdiği anlaşılmaktadır.

78. Başvurucu tarafından 20/4/2012 tarihinde kararın temyiz edilmesi üzerine ilk derece Mahkemesince 16/5/2012 tarihinde temyiz ilk inceleme tutanağı düzenlenerek dosya temyiz incelemesi için 10/7/2012 tarihinde Danıştay'a gönderilmiştir. Temyiz talebine ilişkin olarak yaklaşık beş ay sonra 6/12/2012 tarihinde Danıştay 15. Dairesince onama kararı verilmiştir.

79. Bu kararla birlikte neticelenen yargılama faaliyetinin toplam 2 yıl 4 ay 9 gün sürdüğü anlaşılmaktadır.

80. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, ilgili dava dosyasının Diyarbakır İdare Mahkemesinden yeni açılan Batman İdare Mahkemesine devri söz konusu olmasına rağmen hem ilk derece aşamasında hem de temyiz aşamasında kayda değer herhangi bir gecikmenin yaşanmadığı anlaşılmaktadır.

81. Sonuç olarak, idari başvuru sürecinde komisyonlarda incelenen toplam başvuru sayısı, komisyonda her bir başvuru kapsamında yürütülen keşif, bilirkişi raporları alınması vb. faaliyetlerin bütünü düşünüldüğünde detaylı hesaplamalar yapılmasının gerekmesi ve işlemlerin karmaşık olması, söz konusu başvuru öncesi çok sayıda başvuru yapılması ve bunların karara bağlanması ve bunların yanı sıra yargılama sürecinin (dosyanın Diyarbakır İdare Mahkemesinden yeni açılan Batman İdare Mahkemesine devri söz konusu olmasına rağmen) 2 yıl 4 ay 9 gün içerisinde ilk derece ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmesi gibi davanın tüm koşulları dikkate alındığında, her ne kadar komisyon incelemesinin sonuçlanmasının 5 yılı aşması göreceli olarak oldukça uzun bir süre olmakla birlikte toplamda 7 yıl 7 ay 21 günde (15/4/2005-6/12/2012 tarihleri arasında) başvurunun karara bağlanmasının makul sürede yargılanma hakkının ihlalini doğuracağından söz edilemez.

82. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinin gerektirdiği makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının, kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve "açıkça dayanaktan yoksunluk",

2. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksunluk",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TAHİR AYTİŞ

B. No: 2013/3054 | Karar tarihi: 08.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3054

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAHİR AYTİŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3054)

Karar Tarihi: 8/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Cüneyt DURMAZ

Başvurucu : Tahir AYTİŞ

Vekili : Av. Kemal DERİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, terör olayları nedeniyle 1992 yılında köyünü terk etmek zorunda kaldığını, uğradığı zararların karşılanması amacıyla tazminat komisyonuna yaptığı başvurudan ve akabinde açtığı davadan bir sonuç alamadığını ve başvurusunun karara bağlanmasının yaklaşık 7 yıl 4 ay sürdüğünü belirterek Anayasa'da düzenlenen yaşam, özgürlük ve güvenlik, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucunun vekili tarafından 2/5/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine Adana 1. İdare Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 27/6/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 17/9/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 26/9/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 25/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 26/11/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, karşı cevap olarak Anayasa Mahkemesine herhangi bir görüş sunmamıştır.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Siirt ili, Pervari ilçesi, Okçular köyünde ikamet etmekte iken 1992 yılında meydana gelen terör olayları nedeniyle köyünden göç etmiştir.

9. Başvurucu, 20/5/2005 tarihinde, göç etmesi nedeniyle uğramış olduğu zararların karşılanması talebiyle, 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanun kapsamında kurulan Siirt Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına başvuruda bulunmuştur. (Komisyon kayıtlarında başvuru tarihi 31/8/2005 olarak yer almaktadır.)

10. Komisyon, 18/5/2010 tarih ve 2010/1-4588 sayılı kararıyla söz konusu yerleşim yerinin boşaltılmadığını, köydeki seçimlerin düzenli yapıldığını ve nüfus sayımlarında önemli miktarda nüfus tespit edildiğini belirterek talebi reddetmiştir.

11. Komisyonun verdiği ret kararı üzerine başvurucu, Diyarbakır İdare Mahkemesine 17/8/2010 tarihinde dava açmıştır. Dosyanın ilk incelemesinin ve taraflara tebligat işleminin yapılmasının ardından Diyarbakır İdare Mahkemesinin 27/12/2011 tarihli ara kararı ile dava dosyasının yetki yönünden reddedilerek 25/7/2011 tarihinde faaliyete geçen Batman İdare Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmesine karar verilmiştir. Mahkeme, 23/3/2012 tarih, E.2012/1175 ve K.2012/2049 sayılı kararıyla söz konusu yerleşim yerinin tamamen boşaltılan yerlerden olmadığı, köydeki seçimlerin düzenli yapıldığı, nüfus sayımlarında önemli miktarda nüfus tespit edildiği ve başvurucunun sübjektif güvenlik algısı nedeniyle göç etmesinden dolayı uğradığı zararların idarece karşılanmasına hukuki olanak bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 15. Dairesinin 6/12/2012 tarih, E.2012/7130 ve K.2012/13161 sayılı kararıyla onanmıştır.

13. Onama kararı üzerine başvurucu, zorunlu bir iç hukuk yolu olmadığı ve sonuç alamayacağı düşüncesiyle, karar düzeltme yoluna başvurmamıştır.

14. Başvurucu Danıştay 15. Dairesinin temyiz talebinin reddine ilişkin kararının 11/4/2013 tarihinde kendisine tebliğinden sonra 2/5/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 5233 sayılı Kanun'un "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin, bu zararlarının karşılanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir."

16. Aynı Kanun'un "Kapsam" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Aşağıda belirtilen zararlar bu Kanunun kapsamı dışındadır:

…

d) Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar."

17. Aynı Kanun'un "Zarar tespit komisyonları" kenar başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Zarar tespit komisyonları illerde; bu Kanun kapsamında yapılacak başvurular üzerine on gün içinde kurulur. Komisyon, bir başkan ve altı üyeden oluşur. Valinin görevlendireceği vali yardımcısı komisyonun başkanı; maliye, bayındırlık ve iskân, tarım ve köyişleri, sağlık, sanayi ve ticaret konularında uzman ve o ilde görev yapan kamu görevlilerinden vali tarafından belirlenecek birer kişi ile baro yönetim kurulunca baroya kayıtlı olanlar arasından görevlendirilecek bir avukat komisyonun üyesidir. Komisyonun başkan ve üyeleri her yıl ocak ayının ilk haftasında yeniden belirlenir. Eski üyeler yeniden görevlendirilebilirler. İş yoğunluğuna göre aynı ilde birden fazla komisyon kurulabilir."

18. Aynı Kanun'un "Başvurunun süresi, şekli, incelenmesi ve sonuçlandırılması" kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"(Değişik: 28/12/2005 - 5442/3 md.) Zarar gören veya mirasçılarının veya yetkili temsilcilerinin zarar konusu olayın öğrenilmesinden itibaren altmış gün içinde, her hâlde olayın meydana gelmesinden itibaren bir yıl içinde zararın gerçekleştiği veya zarar konusu olayın meydana geldiği il valiliğine başvurmaları hâlinde gerekli işlemlere başlanır. Bu sürelerden sonra yapılacak başvurular kabul edilmez.

…"

19. Aynı Kanun'un "Karşılanacak Zararlar" kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun hükümlerine göre sulh yoluyla karşılanabilecek zararlar şunlardır:

a) Hayvanlara, ağaçlara, ürünlere ve diğer taşınır ve taşınmazlara verilen her türlü zararlar.

b) Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde uğranılan zararlar ile tedavi ve cenaze giderleri.

c) Terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle kişilerin mal varlıklarına ulaşamamalarından

kaynaklanan maddî zararlar."

20. Aynı Kanun'un "Zararın Tespiti" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"7 nci maddede belirtilen zararlar, zarar görenin beyanı, adlî, idarî ve askerî mercilerdeki bilgi ve belgeler göz önünde tutularak olayın oluş şekli ve zarar görenin aldığı tedbirlere göre, zarar görenin varsa kusur veya ihmalinin de göz önünde bulundurulması suretiyle, hakkaniyete ve günün ekonomik koşullarına uygun biçimde komisyon tarafından doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile belirlenir."

21. Aynı Kanun'un geçici 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili valilik ve

kaymakamlıklara başvurmaları hâlinde, 19.7.1987 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında işlenen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya anılan tarihler arasında terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararları hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanır.

Bu maddeye göre yapılan başvurular, başvuru tarihinden itibaren iki yıl içinde sonuçlandırılır."

22. Aynı Kanun'un geçici 3. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun geçici 1 inci maddesi ve bu Kanuna 28/12/2005 tarihli ve 5442 sayılı Kanunla eklenen geçici 1 inci madde gereğince yapılan başvuruların sonuçlandırılma süresi, maddelerde öngörülen sonuçlandırılma süresinin bitiminden itibaren bir yıl uzatılmıştır. Bu sürenin de bitmesi ve başvuruların sonuçlandırılamamış olması halinde, Bakanlar Kurulu bu süreyi her defasında bir yılı aşmamak üzere uzatabilir."

23. Aynı Kanun'un geçici 4. maddesi şöyledir:

"(Ek: 24/5/2007-5666/1 md.) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili valilik ve kaymakamlıklara başvurmaları halinde, 19/7/1987 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında işlenen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya anılan tarihler arasında terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararları hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanır.

Bu maddeye göre yapılan başvurular, başvuru tarihinden itibaren iki yıl içinde sonuçlandırılır. Bu sürenin de bitmesi ve başvuruların sonuçlandırılamamış olması halinde, Bakanlar Kurulu bu süreyi her defasında bir yılı aşmamak üzere uzatabilir."

24. 5233 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi gereğince yapılan başvuruların sonuçlandırılma süresi, son olarak 20/7/2013 tarih ve 28713 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 24/6/2013 tarih ve 2013/5034 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Kararın 1. maddesiyle, 2/4/2012 tarih ve 2012/2996 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile uzatılan sürenin bitiminden itibaren bir yıl uzatılmıştır.

25. Danıştay 10. Dairesinin 30.12.2008 tarih ve E.2008/4141, K.2008/9584 sayılı kararı şöyledir:

"…Öte yandan; kişilerin malvarlıklarına ulaşamamaları nedeniyle uğradıkları zararların 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmini; köyün, idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde mümkün olabileceğinden; Mahkemece bozma kararı üzerine davacının ikamet ettiği köyün boşaltılıp boşaltılmadığının araştırılmasından sonra bir karar verilmesi gerektiği tabiidir.

…"

26. Danıştay 10. Dairesinin 31/12/2008 tarih ve E.2008/5548, K.2008/9733sayılı kararı şöyledir:

"…5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; kişilerin malvarlıklarına ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmininin, terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu meydana gelmesi şartına bağlı bulunduğu; başka bir ifadeyle, köyün, idarece veya köy halkı tarafından

tamamen boşaltılması halinde söz konusu zararların tazmini yoluna gidilebileceği; güvenlik kaygısına dayansa dahi, terör olayları sonucu köyü terk edenlerin malvarlıklarına ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın, sadece köyün idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde ve köyün boşaltılmasından köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı olarak tazmininin mümkün olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Zira, boşaltılan bir köye dönüşün başlaması, o köyde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanaklarına kavuşulduğu anlamına gelmektedir. Köye dönüş için sağlanması zorunlu olan asgari güvenlik düzeyi ölçütünün ise objektif olması gerektiği; başka bir anlatımla, köye geri dönen ve dönmeyen kişilere göre değişmemesi gerektiği de tabiidir.

Bu kabule göre, uyuşmazlığa konu olayda, davacının terör olayları sonucu terk ettiği Yoncalıbayır Köyü'nde bulunan malvarlığına ulaşamamasından kaynaklanan zararının; sadece köyün boşaltılmasından, köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı kalmak kaydıyla tazmini olanaklı bulunduğundan, davalı idarece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu 1 yıllık süre üzerinden hesaplanan miktarın ödenmesi yolundaki dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

…”

27. Danıştay 10. Dairesinin 20.2.2009 tarih ve E.2008/6679, K. 2009/1227 sayılı kararı şöyledir:

“…Dava konusu olayda; komisyonca düzenlenen tutanaklarda da belirtildiği üzere, Alluç Köyü'nde herhangi bir terör olayının meydana gelmediği; bununla birlikte, 1993 yılında bölgede yaşanan terör olayları nedeniyle köye geçici köy koruculuğu sisteminin getirildiği, koruculuğu kabul edenlerin köyde ikamet etmeye devam ettiği, diğerlerinin ise koruculuğu kabul etmedikleri için ve yaşanan terör olayları sonucu duydukları güvenlik kaygısı nedeniyle köyden göç ettikleri hususlarında çekişme bulunmamaktadır.

Buna göre, sadece geçici köy korucularının yaşadığı köyün, güvenli bir yerleşim yeri olduğundan bahsedilemeyeceği açık olup; güvenlik kaygısı nedeniyle köyü terk eden davacının 5233 sayılı Yasa kapsamında uğradığı bir zararı olup olmadığının tespiti ve saptanan zararının tazmini gerekirken, başvurusunun reddedilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamakta ise de; bu husus, temyize konu kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemektedir.

…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 2/5/2013 tarih ve 2013/3054 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, terör olayları nedeniyle köyünde çatışmasız bir ortam temin edilemediği ve köy korucusu olmayı kabul etmediği için köyünü terk etmek zorunda kaldığını, bu dönemde köyde kalan malvarlığına erişemediğini, uğradığı zararların karşılanması amacıyla yaptığı idari başvurudan ve akabinde açtığı davadan sonuç alamadığını, bu yargılama esnasında tanık beyanlarının dikkate alınmadığını, yeterli ve etkin bir araştırma yapılmadığını, silahların eşitliği ilkesine aykırı davranıldığını, kendi lehine olan delillerin toplanmadığını ve başvurusunun karara bağlanmasının yaklaşık 8 yıl sürdüğünü belirterek Anayasa’da düzenlenen yaşam, özgürlük ve güvenlik, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal

edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

31. Başvurucu, terör olayları nedeniyle köyünü terk etmek zorunda kaldığını, uğradığı zararların karşılanması amacıyla yaptığı idari başvurudan ve ardından açtığı davadan Okçular köyünün tamamen boşalan yerleşim yerlerinden biri olmadığı gerekçesiyle reddedildiği için bir sonuç alamadığını, oysa Okçular köyünün bir çok defa silahlı saldırıya uğradığını, köy merkezinde ve civarında silahlı çatışmalar yaşandığını, Jandarma Genel Komutanlığının 3/6/2010 tarihli cevap yazısında bu durumun teyit edildiğini, bu nedenlerle köyü terk etmek zorunda kaldığını ve köy merkezi dışında kalan taşınmazlarından yararlanamadığını, tüm bunlardan dolayı mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucu, ayrıca, Okçular köyü ve civarında yıllar itibariyle gerçekleştiğini ileri sürdüğü baskınlara ve çatışmalara yer vererek güvenliğin nesnel olarak sağlandığı ve köyün güvenlik nedeniyle boşalmadığı/boşaltılmadığı iddialarının yersiz olduğunu ve bu suretle yaşam, özgürlük ve güvenlik ile etkili başvuru haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Başvurucunun söz konusu haklara dayanarak doğrudan kendisine yönelen eylemlere ilişkin bir ihlal iddiası bulunmamakta olup bu bölümde ileri sürülen iddiaların köyün güvenlik nedeniyle boşaldığı ve bu nedenle kendisinin maruz kaldığı zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında karşılanması gerektiğini ortaya koymak adına yapıldığı görülmektedir. Başvurucunun bu yöndeki iddiaları bu başlık altında incelenecek olup söz konusu haklar kapsamında ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

34. Bakanlık görüşünde, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet değerlendirilirken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) mülkiyet hakkı konusunda benimsediği ilkelere değinilmiş, mülkiyetin korunması hakkının mutlak bir hak olmayıp devlete, özel ve tüzel kişilere ait olan mülkleri yasalarda belirtilen koşullar altında kullanma ve hatta bu kişileri bunlardan mahrum etme yetkisi de tanınabileceği, bu kapsamda ülkenin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde 1985 yılından itibaren güvenlik sorunları nedeniyle bazı köy ve kasabaların boşaltıldığı ve AİHM'nin ilgili şahısların köylerine girişlerinin reddedilmesinin, başvuranların mülkiyet haklarına bir müdahale teşkil ettiği sonucuna vardığı, bu karardan sonra bu kişilerin zararlarının karşılanması amacıyla 5233 sayılı Kanun'un kabul edildiği ifade edilmiştir.

35. Bakanlık görüşünde, ayrıca AİHM'nin özellikle silahlı çatışmalar, genel şiddet, insan hakları ihlalleri göz önüne alındığında, yetkili makamların, olağanüstü hal bölgesinde güvenliği sağlamak için istisnai tedbirler almalarını mecbur tutan bu müdahalenin dayanaktan yoksun olmadığı, bu müdahale nedeniyle meydana gelen zararları gidermek için oluşturulan iç hukuk yolunun ulaşılabilir ve etkin olduğu, temel olayların tespit edilmesi veya maddi tazminat hesaplaması gibi konulardaki değerlendirmelerin iç hukuk yolu olarak Komisyon tarafından yapılacağı sonucuna vardığı görüşüne yer verilmiştir.

36. Bakanlık görüşünde somut olayla ilgili özetle şu değerlendirmeler yapılmıştır: Mevcut başvuruda başvurucu Siirt ili, Pervari ilçesi, Okçular köyünde ikamet etmekte iken, meydana gelen terör olayları nedeniyle 1992 yılında köyünü terk etmiştir. Hâlbuki Komisyon tarafından yapılan araştırma sonucunda Okçular köyünün terör nedeniyle tamamen

boşalan/boşaltılan köylerden olmadığı tespit edilmiştir. Bu araştırma yapılırken 5233 sayılı Kanun'un 8. maddesine uygun olarak ilgili tüm kurum ve kuruluşlardan bilgi ve belge temininde bulunulmuştur. Komisyon tarafından Okçular köyünde keşif yapılarak başvurucuya ait taşınır ve taşınmaz malların tespiti yapılmıştır. Yapılan bu araştırma sonucunda, Okçular köyü ve mezralarının boşalan/kısmen boşalan köyler arasında yer almadığı, her beş yılda bir muhtarlık seçimlerinin yapıldığı, köyde korucu ve korucu aileleri dışında da vatandaşların ikamet ettiği, köy okulunun 1989 yılından araştırma tarihine kadar açık olduğu, yıllar itibariyle köydeki nüfusun bildirildiği tespit edilmiştir. Tüm bu somut araştırmalar sonrasında Komisyon söz konusu köyün terör olayları nedeniyle tamamen boşalan/boşaltılan köylerden olmadığı sonucuna vararak başvurucunun talebini reddetmiştir. Bu karara karşı başvurucu tarafından idari yargıda iptal davası açılmışsa da bu dava da aynı gerekçeyle reddedilmiştir. Böylelikle başvurunun 5233 sayılı Kanun kapsamında olmadığı kesinleşmiş kararla tespit edilmiştir. Komisyon ve devamında idari yargı tarafından yapılan bu araştırma Danıştay içtihatlarıyla da uyumludur.

37. Başvurucu, başvurunun esası hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

38. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

39. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz bir takdir hatası içermedikçe Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

40. Başvurucunun iddiaları incelendiğinde, 5233 sayılı Kanun'un İdare tarafından yanlış yorumlanması sonucu "ikamet edilen yerin boşaltılması" şartının arandığını, ancak ikamet ettiği alanlarda gerçekleşen şiddet olayları nedeniyle güvenliğin bulunmadığını ve malvarlığından "barışçıl" olarak yararlanamadığını ileri sürmektedir.

41. Başvurucunun taleplerinin reddine ilişkin 18/5/2010 tarihli Komisyon kararı ve derece mahkemelerinin karar gerekçeleri incelendiğinde, iddiaların özünün 5233 sayılı Kanun'un kapsamına ilişkin hükümler içeren 2. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde yer verilen "Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar." ifadesinin Komisyon ve derece mahkemeleri tarafından yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

42. Başvurucu her ne kadar iddialarını mülkiyet hakkına dayanarak ileri sürmüşse de, başvurucunun dava ve temyiz dilekçelerinde de aynen ileri sürdüğü bu iddialarının idari makamların ve mahkemelerin delilleri değerlendirmesine ve konuya ilişkin hukuk kurallarının mahkeme tarafından yorumlanmasına ilişkin olduğu, nihai olarak lehine

olmayan mahkeme kararının sonucundan şikâyet edildiği, bununla birlikte başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin derece mahkemeleri tarafından değerlendirilerek karşılandığı anlaşılmaktadır.

43. Nitekim Batman İdare Mahkemesinin 23/3/2012 tarih ve E.2012/1175, K.2012/2049 sayılı kararında 5233 sayılı Kanun kapsamında hangi hallerde uğranılan zararların tazmin edilebileceği şu şekilde ifade edilmiştir:

“5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; "terör eylemleri" veya "terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler" sonucunda bir yerleşim yerinin tamamen boşalmış/boşaltılmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşamayan kişilerce uğranılan maddi zararın, sözü edilen Yasa hükümlerine göre idarece sulh yoluyla ödenmesi gerekir. Bir başka deyişle, bir yerleşim yerinin güvenlik nedeniyle idarece veya güvenlik kaygısıyla o yerleşim yerinde yaşayan halk tarafından "tamamen" boşaltılmış olması halinde yerleşim yerinin boşaltılmasından yerleşim yerine dönüşün başladığı tarihe kadar Yasada tek tek sayılmak suretiyle belirlenen maddi zararın idarece karşılanması mümkündür. Dolayısıyla, güvenlik kaygısına dayanılarak bir yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın idarece ödenmesine yasal olanak bulunmamaktadır.

Yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması, o yerleşim yerinde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanağını sağlayan asgari güvenlik şartlarının idarece yerine getirilmiş olduğunun nesnel bir göstergesidir. Güvenlik kaygısının, yerleşim yerinde sürekli yasayan kişilere ve sözü edilen kaygı nedeniyle aynı yerleşim yerini terk eden kişilere göre değişmemesi gerekmektedir. Terör olayları nedeniyle toplumda oluşan korku ve endişe karşısında her bireyin farklı tepki göstermesi mümkündür. Bu nedenle, kişiden kişiye değişebilen bir duygu olan güvenlik kaygısının yukarıda belirtildiği şekilde nesnel bir ölçüte dayandırılması zorunludur. Ancak, bir yerleşim yerinde meydana gelen terör olayları nedeniyle yerleşim yerinde sadece köy korucuları ile bunların aileleri kalmış, diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olması halinde, bir başka ifade ile bu şekilde bir yerleşim yeri kısmen boşalmış ise yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği ve bu nedenden dolayı malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın 5233 sayılı Yasa hükümlerine göre idarece karşılanacağı açıktır.”

44. Mahkemenin kararında Siirt ili Pervari ilçesi Okçular köyüne ilişkin şu değerlendirmelere yer verilerek davacının (başvurucunun) uğradığını ileri sürdüğü zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında tazminin mümkün olmadığına ve davanın reddine karar verilmiştir:

“Batman İdare Mahkemesinin E:2012/1429 sayılı dava dosyasında ve Mahkememizin bu köye ait muhtelif dava dosyalarında yer alan bilgi ve belgelerden; Pervari İlçe Jandarma Komutanlığı’nın 28.01.2010 tarih ve 417 sayılı yazısı ekinde bulunan Pervari İlçe Jandarma Komutanlığı'na Bağlı Köy ve Mezralara Ait Çizelgede Siirt İli Pervari İlçesi Okçular Köyü'nün tamamen boşalan/boşaltılan köyler arasında yer almadığı, köyün durumunun dolu olarak ifade edildiği, genel nüfus sayımları ve tespitlerine göre Okçular Köyü'nde 1990 yılında 753, 1997 yılında 899, 2000 yılında ise 1002 kişinin yaşadığı, köyde 1989, 1994, 1999, 2004 ve 2009 yıllarında muhtarlık seçiminin düzenli olarak yapıldığı, köyde geçici köy koruculuğu sisteminin getirildiği görülmektedir.

Davacı vekili tarafından Okçular Köyü'nde askeri bir üssün bulunduğu ve nüfus sayımı sonuçlarının bu nedenle fazla çıktığı iddia edilmekte ise de; bu hususun açıklığa

kavuşturulması için Mahkememizin E.2012/1429 sayılı dava dosyası ve Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi'nin 2010/1924 esasına kayıtlı davada ara karan ile Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığımdan köy halkından olup köyde yaşayan şahısların sağlıklı olarak tespit edilebilmesi amacıyla Pervari İlçesi Okçular Köyü'nde bulunan jandarma karakolunda sayım yapılan 1990, 1997 ve 2000 yılında görevli personel ve asker sayılarına ilişkin bilgi ve belgelerin istenildiği, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı'nın ara kararına cevabi yazısında ara kararıyla talep edilen düzeyde bilgi derlenmediği, bu nedenle istenen bilgilerin gönderilemeyeceğinin bildirildiği görülmektedir. Bunun yanısıra, Mahkememizin E.2012/1429 esasına kayıtlı dosyasında 13.01.2011 tarihli ara karan ile davalı idareden köy korucusu (ve ailesi) ve asker (ve ailesi) olanlar dışında köyde yaşayanların bulunup bulunmadığı, varsa sayısına ilişkin bilgi ve belgelerin istenildiği, ara kararına cevaben gönderilen 02.02.2011 tarihli Jandarma Tutanağında 1990 yılına ait istenilen belgelere ulaşılamadığı, 1997 yılında köyde 90 korucunun bulunduğu, bunlar dışında 20 hanenin korucu olmadığı ve korucu olmayanların ise yaklaşık 250 kişi olduğu. 2000 yılında ise köyde 85 adet korucunun bulunduğu, korucu hariç köyde 13 hanenin, yaklaşık 100 kişinin yaşadığının belirtildiği anlaşılmaktadır.

Öte yandan, Türkiye istatistik Kurumu Başkanlığı Siirt Bölge Müdürlüğü'nün 15.01.2010 tarih ve 67 sayılı yazısında, Okçular Köyünün 1997 yılına ilişkin 899 kişilik nüfusunun 489'unun ikametgaha göre nüfus olduğu ve nüfus tespit günü ikametgahlarını Okçular Köyü olarak beyan ettiklerinin bildirildiği görülmektedir.

Yukarıda yer verilen açıklamalara göre, Siirt İli Pervari İlçesi Okçular Köyü'nün boşalan ve/veya boşaltılan yerleşim yerlerinden olmadığı, nüfus sayımlarında köyde bulunan askeri birlik personelinin sayısı konusunda açık ve net bir bilgi bulunmamakla birlikte, köyde askeri personel ve geçici köy korucudan dışında yaşayan/ikamet eden sivil vatandaşların bulunduğunda, köyün tamamen boşalmadığı/boşaltılmadığında kuşku ve duraksamaya yer bulunmamaktadır.”

45. Mahkemenin bu kararı, 5233 sayılı Kanun’un 2. maddesinin yorumu kapsamında başvurucuların zararının tazmin edilebilmesi için köyün ya da mezranın tamamen boşalmış/boşaltılmış olması veya anılan yerleşim yerlerinde sadece geçici köy korucularının kalması şartını arayan Danıştay’ın yerleşik içtihatlarına (§§ 25–27) uygun olup herhangi bir keyfilik içermemektedir.

46. Böylelikle başvurucunun mülkiyetinde bulunan mallarını terör dolayısıyla terk etmediği Danıştay’ın onaması sonucu kesinleşen mahkeme kararıyla belirlenmiştir. Bakanlığın görüşünde de ifade edildiği üzere bunun doğal sonucu ise başvurucunun mülkiyet hakkına 5233 sayılı Kanun’un kapsamına girecek şekilde müdahalede bulunulmadığıdır. Anayasa Mahkemesi açısından bu tespitten ayrılmayı gerektirecek herhangi bir husus bulunmadığından mülkiyet hakkı açısından ayrı bir değerlendirme yapılmayacaktır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Akbayır ve Diğerleri/Türkiye, 30415/08, 28/6/2011, §§ 85-88).

47. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, mülkiyet hakkı kapsamında bir inceleme yapılmasının mümkün olmadığı ve derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiği İddiası

48. Başvurucu, komisyona yaptığı başvurunun incelenmesi sırasında kendi lehine olan delillerin toplanmaması ve tanık beyanlarının dikkate alınmaması suretiyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini sürmüştür.

49. Adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olan silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Ceza davalarının yanı sıra medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin hukuk davaları ve idari davalarda da bu ilkeye uyulması gerekir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

50. 5233 sayılı Kanun'un 8. maddesinde aynı Kanun'un 7. maddesinde belirtilen zararların, "zarar görenin beyanı, adlî, idarî ve askerî mercilerdeki bilgi ve belgeler göz önünde tutularak olayın oluş şekli ve zarar görenin aldığı tedbirlere göre, zarar görenin varsa kusur veya ihmalinin de göz önünde bulundurulması suretiyle, hakkaniyete ve günün ekonomik koşullarına uygun biçimde komisyon tarafından doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile" belirleneceği kurala bağlanmıştır.

51. Komisyonların oluşumu ve çalışma usulü göz önünde bulundurulduğunda onların bir "Mahkeme" olarak görev ifa ettikleri söylenemez. Bakanlığın görüş yazısında belirtildiği üzere, komisyonların temel görevi, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin bu zararlarını tespit etmek ve ayni ifa ya da nakdi ödeme suretiyle zararları karşılamaktır. Bu nedenle komisyonların bir mahkeme gibi silahların eşitliği ilkesinin gerektirdiği tüm usuli güvenceleri sağlama zorunluluğu bulunmamaktadır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İçyer/Türkiye, 18888/2, 12/1/2006, § 79). Diğer yandan, 5233 sayılı Kanun'un 12. maddesi ile sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklı tutulmuş olup komisyonların verdiği kararlarda başvurucunun ileri sürdüğü şekilde ilgili kanun hükmünün yorumlanması ve delillerin değerlendirilmesine ilişkin gerçekleşmesi söz konusu ihlallere yönelik iddialarını bir mahkemeye sunma imkânı bulunmaktadır.

52. Başvuru konusu olayda Komisyon, 5233 sayılı Kanun'un 8. maddesi uyarınca Pervari İlçe Jandarma Komutanlığı, Milli Eğitim Müdürlüğü, Siirt İl Mahalli İdareler Müdürlüğü, Pervari İlçe Müftülüğü, İlçe Seçim Kurulu ve Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı Siirt Bölge Müdürlüğünden aldığı bilgileri değerlendirerek başvurucunun talebini reddetmiş, başvurucu da Komisyon'un bu kararına yönelik itirazlarını Mahkemeye sunabilmiştir.

53. Açıklanan nedenlerle, silahların eşitliği ilkesine yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

54. Başvurunun incelenmesi neticesinde, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

55. Başvurucu, terör olayları dolayısıyla uğramış olduğu zararın tazmini için başvurduğu

komisyonun incelemesinin ve devamındaki yargılamanın yaklaşık 8 yıl sürdüğünü ve bu sürenin uzun olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

56. Bakanlık görüşünde, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetin kabul edilebilirliği değerlendirilirken, öncelikle AİHM ve Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetki konusunda benimsediği ilkelere değinilmiş, adil yargılanmanın alt unsurlarından biri olan "makul sürede yargılanma hakkı" kapsamında değerlendirme yapılması gerektiği ve yargılanma süresinin uzunluğunun incelendiği durumlarda sadece bireysel başvurunun başlangıcı olan 23/9/2012 tarihinden sonraki dönemin değil, bu süreye kadar geçen sürenin de dikkate alınmakta olduğu ifade edilmiştir.

57. Bakanlık görüşünde, AİHM'ye göre hukuk ve idari davalarda sürenin kural olarak davanın mahkemeye getirildiği anda başladığını, ancak idari davalarda sürenin idari yargıda dava açılmadan önce söz konusu işlem aleyhine idareye başvuru yapılmasıyla da başlayabileceği belirtilmiştir.

58. Bakanlık görüşünde ayrıca, yargılama süresinin makul olup olmadığına her olayın kendine özgü koşulları ve özellikle davanın karmaşık olup olmadığı, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama organlarının tutumları, davacının başvurucu açısından taşıdığı önem gibi ölçütler dikkate alınarak karar verildiği görüşüne yer verilmiştir.

59. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

60. Somut başvurunun dayanağını oluşturan "makul sürede yargılanma hakkı" Anayasa Mahkemesinin bu konuda daha önce aldığı kararlarda belirtildiği üzere, adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 35-39).

61. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40–46). Bu nedenle başvuruya konu yargılama süresinin makul olup olmadığı bu hususlar dikkate alınarak değerlendirilecektir.

62. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

63. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih

olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir (B.No: 2012/1198, 7/1/2013, § 45). Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucunun terör olayları nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü zararların giderilmesi amacıyla Komisyona başvurduğu kayıt altına alınan 31/8/2005 tarihidir. Bu doğrultuda idari makama başvurulması ile başlayan süreç ile yargılamada geçen süreler ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

64. Somut başvuruda başvurucunun terör olayları nedeniyle uğradığı zararların giderilmesi amacıyla 31/8/2005 tarihinde Komisyona başvurduğu ve Komisyon tarafından 4 yıl 9 ay 18 gün sonra 18/5/2010 tarihinde karar verildiği görülmektedir.

65. 5233 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinde komisyonlara yapılan başvuruların başvuru tarihinden itibaren iki yıl içinde sonuçlandırılacağı, anılan Kanun'un geçici 4. maddesinde bu sürenin de bitmesi ve başvuruların sonuçlandırılamamış olması halinde, Bakanlar Kurulunun bu süreyi her defasında bir yılı aşmamak üzere uzatabileceği kurala bağlanmıştır. Bu kapsamda yapılan başvuruların sonuçlandırılma süresi, son olarak 20/7/2013 tarih ve 28713 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 24/6/2013 tarih ve 2013/5034 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Kararın 1. maddesiyle, 2/4/2012 tarih ve 2012/2996 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile uzatılan sürenin bitiminden itibaren bir yıl uzatılmıştır.

66. Kaldı ki, komisyonlar için 5233 sayılı Kanun'da belirtilen süreler hak düşürücü nitelikte değildir. Uğranılan zararların tazmini için yapılan başvurular için 5233 sayılı Kanun'da öngörülen süreler, komisyonlara yönelik bir süre olduğundan düzenleyici nitelikte olup komisyonlar bu sürede başvuruyu sonuçlandıramasalar da daha sonra verdikleri kararların geçerli olduğunda şüphe yoktur (B. No:2013/772, 7/11/2013, § 62).

67. İdari karar alma ve yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, işlemlerin süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi, hukuk sisteminin, idari başvuruları ve davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu devlete yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44). Bu kapsamda, personel ve yargıç sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No:2012/1198, 7/11/2013, § 55).

68. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesinin bu başvuruya benzer başka başvurularla ilgili daha önce verdiği kararlarda (B. No: 2013/3007, 2013/3008, 2013/3202 ve 2013/3309, 6/2/2014), bu konuda gereken çabanın gösterilmesi ve zamanında yeterli önlemlerin alınması koşuluyla, geçici olarak iş yükünde meydana gelen olağanüstü artıştan kaynaklanan belli bir süreye kadar yaşanan gecikmelerden devletin sorumluluğunun ortaya çıkmayacağı, ancak bu tarz gecikmelerin yapısal bir soruna dönüşmesi ve halihazırda uygulanan yöntemlerin yetersiz hale gelmesi durumunda devletin, yaşanan gecikmelerden sorumlu hale geleceği kabul edilmiştir (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, §§ 65-67).

69. Bakanlık görüşünde de ifade edildiği üzere 5233 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra Ekim 2012 tarihine kadar tüm komisyonlara toplam 361.279 başvuru yapılmış, bu başvurulardan 307.789'u karara bağlanmıştır. Yine bu tarih itibarıyla, ülke genelinde

kurulan toplam 105 komisyondan 66'sı çalışmasını tamamlamış ancak 39 komisyon çalışmaya devam etmiştir.

70. 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca, tazminat komisyonları, 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1., 3. ve 4. maddeleri kapsamına giren eylemler veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararlarının sulhen karşılanması amacıyla kurulmuştur. Ancak, komisyonlara gelen başvuruların çok büyük çoğunluğunu 5233 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesine dayalı olarak 1987-2004 yılları arasında gerçekleşen aynı kapsamdaki eylem ve faaliyetler nedeniyle oluşan zararların tazmini amacıyla yapılan başvurular oluşturmaktadır. 5233 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte bu döneme ilişkin bir anda çok yüksek miktarda başvurunun geldiği anlaşılmaktadır. Diğer yandan, 5233 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi ile bu döneme ilişkin başvuruların anılan Kanun'un yürürlüğe girmesinden itibaren 1 yıl içinde yapılabileceği belirtilmiş fakat bu süre son olarak 5233 sayılı Kanun'a 5666 sayılı Kanunla eklenen geçici 4. madde ile 30/5/2008 tarihine kadar uzatılmıştır. Dolayısıyla komisyonlara bir dönem çok sayıda başvuru yapıldığı, fakat söz konusu başvuru yoğunluğunun devam etmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

71. Yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde, 5233 sayılı Kanun uyarınca oluşturulan idari başvuru yolunda iş yükündeki artış geçici olup her bir başvurunun karara bağlanmasında yaşanan gecikmelere ilişkin makul süre değerlendirmesi yapılırken bu olgunun dikkate alınması gerektiği görülmektedir. Bu durumda, yaşanan gecikmelerin makul sürede yargılanma hakkının ihlaline yol açıp açmadığı konusunda bir karara varabilmek için 5233 sayılı Kanunla kurulan bu sistemin etkili bir şekilde işlemesi noktasında yetkili kişilerin yeterli çabayı gösterip göstermediklerinin ve gerekli önlemleri alıp almadıklarının ortaya konulması gerekmektedir.

72. 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurularda bu komisyonların anılan Kanun'un 7. ve 8. maddeleri uyarınca karşılanacak zararları tespit ettiği, bu çerçevede, her bir başvuruda yapılan talebe bağlı olarak, uğranılan zararların tespiti amacıyla keşifler yaptığı, ayrı ayrı ziraat, kadastro, inşaat vb. teknik bilirkişi raporları aldığı, başvuruculara taşınmazlarının değerini ve bu taşınmazlardan tarım arazisi niteliğinde olanlarının özelliklerine (yetişen tarla bitkisi, endüstri bitkisi, sebze, meyve ağacı olmasına) bağlı olarak gelirlerini hesapladığı görülmektedir. 360.000'in üzerinde başvuru için çok değişken ve ayrıntılı hesaplamalar yapılmak suretiyle her bir başvurucunun zararlarının tespiti amacıyla yürütülen bu işlemlerin komisyonlar açısından oldukça karmaşık ve zaman alıcı olduğu ortadadır (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, § 69, benzer değerlendirmeler içeren AİHM kararı için bkz. Akbayır ve Diğerleri/Türkiye, 30415/08, 28/6/2011, § 69-70).

73. Bu kapsamda, 5233 sayılı Kanun kapsamında Siirt ilinden yapılan başvurular hakkında karar almak üzere anılan Kanun'un 4. maddesi uyarınca bir komisyon kurulduğu, başvuru sayısının çokluğu nedeniyle komisyon sayısının arttırıldığı, 21/9/2011 tarihine kadar 3 komisyon halinde çalışıldığı, kurulan komisyonlara 3/3/2014 tarihi itibarıyla toplam 21.554 başvuru yapıldığı, 5233 sayılı Kanun'un yürürlülük tarihi olan 27/7/2004 tarihinden 29/9/2005 tarihine kadar yaklaşık 11.000 başvuru yapıldığı, başvurucunun komisyona 15/4/2005 tarihinde başvuruda bulunduğu, başvurucunun dosya kayıt numarasının 7.846 olduğu anlaşılmaktadır. Komisyona 2004 yılı öncesi olaylara ilişkin sadece 30/5/2008 tarihine kadar başvuruların yapılabildiği, bu tarihten sonra 5233 sayılı Kanun kapsamında sadece yeni ortaya çıkan olaylara ilişkin başvuru yapılabileceği, dolayısıyla toplam başvuru

sayısındaki artışın çok sınırlı olduğu, 10/1/2014 tarihi itibarıyla yapılan toplam 21.554 başvurudan 20.881'inin karara bağlandığı, komisyon sayısının bire düştüğü ve 673 başvurunun komisyon önünde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

74. Görüldüğü gibi komisyonlara, belli bir dönem çok yoğun başvuru yapılmış ancak belirli bir tarihten sonra (30/5/2008) başvuru sayısında çok sınırlı bir artış gerçekleşmiştir. Komisyonlar bu tarihten sonra mevcut başvuruların karara bağlanması için çalışmaktadırlar. Başvuru sayısının çok yüksek olduğu dönemlerde Batman (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, § 70) ve Siirt örneklerinde görüldüğü üzere illerde kurulan komisyonların sayısının arttırıldığı, iş yükünün erimesi sonrasında bu sayının düşürüldüğü ve işi biten komisyonların kapatıldığı görülmektedir. Hem ülke genelinde hem de Siirt ilinde komisyonlarda karara bağlanmamış başvuruların sayısına bakıldığında çok az sayıda başvurunun kaldığı anlaşılmaktadır.

75. Ülke genelinde ve Siirt ilinde karara bağlanan başvuru sayısı ve her bir başvuru kapsamında ayrı ayrı yürütülmesi gereken işlemler göz önünde bulundurulduğunda komisyonların çok yoğun bir şekilde çalıştıklarının kabulü gerekmektedir. Komisyonların oluşumunu düzenleyen 5233 sayılı Kanun'un 4. maddesinde belirtildiği üzere, bu komisyonların yürüttüğü işlemleri yerine getirebilmek için sadece belirli niteliklere sahip kişilerin komisyon üyesi olabilmesi ve bu komisyon üyelerinin yarı zamanlı görev alan kamu görevlileri oldukları dikkate alındığında bir il içinde kurulan komisyon sayısının belirli bir sayının üzerinde arttırılması da mümkün görünmemektedir (2013/3007, 6/2/2014, § 72).

76. Somut olayda, başvuru dilekçesinden anlaşıldığı kadarıyla, 31/8/2005 tarihinde komisyona başvuru sonrasında başvurucunun talebi 18/5/2010 tarihinde toplam 4 yıl 9 ay 18 günde karara bağlanmıştır.

77. Başvurunun karara bağlanmasında yaşanan bu gecikmenin Komisyona daha önce yapılmış diğer başvuruların incelenmesi nedeniyle ortaya çıktığı açıktır. Yukarıda açıklanan nedenlerle de geçici olarak ortaya çıkan bu iş yükü artışının yapısal bir soruna dönüştüğü ve yetkililerin bu konuda üzerine düşeni yapmadıkları söylenemeyecektir.

78. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde, Komisyon tarafından başvurucunun taleplerinin reddi sonrasında 17/8/2010 tarihinde dava dilekçesinin Diyarbakır İdare Mahkemesine sunulması suretiyle bu sürecin başladığı, dosyanın ilk incelemesinin ve taraflara tebligat işleminin yapıldığı, Diyarbakır İdare Mahkemesinin 27/12/2011 tarihli ara kararı ile dava dosyasının yetki yönünden reddedilerek 25/7/2011 tarihinde faaliyete geçen Batman İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği, dava dosyasını 6/2/2012 tarihinde devralan Batman İdare Mahkemesinin 23/3/2012 tarihinde davanın reddine karar verdiği anlaşılmaktadır.

79. Başvurucu tarafından 18/4/2012 tarihinde kararın temyiz edilmesi üzerine ilk derece Mahkemesince 16/5/2012 tarihinde temyiz ilk inceleme tutanağı düzenlenerek dosya temyiz incelemesi için 11/7/2012 tarihinde Danıştay'a gönderilmiştir. Temyiz talebine ilişkin olarak yaklaşık beş ay sonra 6/12/2012 tarihinde Danıştay 15. Dairesince onama kararı verilmiştir.

80. Bu kararla birlikte neticelenen yargılama faaliyetinin toplam 2 yıl 3 ay 19 gün sürdüğü anlaşılmaktadır.

81. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, ilgili dava dosyasının Diyarbakır İdare Mahkemesinden yeni açılan Batman İdare Mahkemesine devri söz konusu olmasına rağmen hem ilk derece aşamasında hem de temyiz aşamasında kayda değer herhangi bir gecikmenin yaşanmadığı anlaşılmaktadır.

82. Sonuç olarak, idari başvuru sürecinde komisyonlarda incelenen toplam başvuru sayısı, komisyonda her bir başvuru kapsamında yürütülen keşif, bilirkişi raporları alınması vb. faaliyetlerin bütünü düşünüldüğünde detaylı hesaplamalar yapılmasının gerekmesi ve işlemlerin karmaşık olması, söz konusu başvuru öncesi çok sayıda başvuru yapılması ve bunların karara bağlanması ve bunların yanı sıra yargılama sürecinin (dosyanın Diyarbakır İdare Mahkemesinden yeni açılan Batman İdare Mahkemesine devri söz konusu olmasına rağmen) 2 yıl 3 ay 19 gün içerisinde ilk derece ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmesi gibi davanın tüm koşulları dikkate alındığında, her ne kadar komisyon incelemesinin sonuçlanmasının 4 yıl 9 ayı geçmesi göreceli olarak oldukça uzun bir süre olmakla birlikte toplamda 7 yıl 4 ay 6 günde (31/8/2005-6/12/2012 tarihleri arasında) başvurunun karara bağlanmasının makul sürede yargılanma hakkının ihlalini doğuracağından söz edilemez.

83. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinin gerektirdiği makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının, kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve "açıkça dayanaktan yoksunluk",

2. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksunluk",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZ YILDIRIM

B. No: 2013/3240 | Karar tarihi: 08.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3240

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZ YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3240)

Karar Tarihi: 8/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Aziz YILDIRIM

Vekili : Av. Abdurrahim EROL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkındaki soruşturmada görev alan hâkim ve Cumhuriyet savcıları aleyhindeki şikâyetine istinaden Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) tarafından yürütülen soruşturma ve verilen kararlar nedeniyle adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/5/2013 tarihinde İstanbul Anadolu 35. Asliye Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanıdır.

6. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun mülga 250. maddesi ile görevli) tarafından yürütülen ve kamuoyunda "şike soruşturması" adıyla anılan soruşturma kapsamında 3/7/2011 tarihinde gözaltına alınmış ve 10/7/2011 tarihinde tutuklanmıştır.

7. Başvurucu, kendisi ve müdafiine karşı gizli olan soruşturma dosyası içeriğinin medya ve gazetelere karşı gizli olmadığı, sanık ve savunma haklarının ihlal edildiği, uzun süre birbiri ile alakası olmayan suçlamalar hakkında işlem yapılmaksızın beklendiği, herkesin ve her şeyin birbirine ulanarak ve bu şekilde çok sanıklı kalın dosyalar oluşturularak savunmanın imkânsız hale getirildiği, iddianamelerin hazırlanmasının geciktirildiği, yargılamanın bu nedenle yıllar sürecek şekilde uzatıldığı, soruşturmanın kapsamının belirlenmesinde ayrımcı tutum sergilendiği, delillere ilişkin gizli bilgilerin kesin doğruyu yansıtıyormuş gibi basına verildiği, basında yer alan haberlerin oluşturduğu baskı ve olumsuz atmosferin etkisi ile tutuklandığını ileri sürerek, soruşturmada görev alan yargı mensupları hakkında HSYK'ya başvuruda bulunarak şikâyetçi olmuştur.

8. Başvurucunun şikâyeti üzerine HSYK'nın 1/8/2011 tarihli "inceleme ve gerektiğinde soruşturma" iznine istinaden, ilgili Cumhuriyet Savcısı hakkında HSYK Başmüfettişi tarafından inceleme yürütülmüş ve tanzim edilen 13/9/2011 tarihli fezleke, HSYK Üçüncü Dairesine sunulmuştur. Fezleke ve ekleri ile başvurucu ve avukatının dilekçe ve beyanlarını inceleyen HSYK Üçüncü Dairesinin 4/10/2011 tarih ve 2011/5961 sayılı kararıyla soruşturma izni verilmemesine karar verilmiş ve HSYK Genel Sekreterliğinin 15/2/2012 tarih ve 8581 sayılı yazısı ile başvurucuya bildirilmiştir. Başvurucu bu karara karşı yeniden inceleme talebinde bulunmuştur.

9. Başvurucunun yeniden inceleme talebini inceleyen HSYK Üçüncü Dairesinin 3/5/2012 tarih ve 2012/390 sayılı kararıyla "kararın kaldırılmasını gerektiren herhangi bir delil ve durumun bulunmadığı" gerekçesiyle, başvurucunun talebinin reddine karar verilmiştir. Başvurucu bu karara karşı 23/7/2012 tarihli dilekçe ile HSYK Genel Kuruluna itiraz yoluna başvurmuştur.

10. Başvurucunun itirazını inceleyen HSYK Genel Kurulunun 20/2/2013 tarih ve 2013/210 sayılı kararıyla "yeniden inceleme talebinin reddine ilişkin kararın yerinde olduğu" gerekçesiyle, başvurucunun itirazının oy birliğiyle ve kesin olarak reddine karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya 5/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

11. Anayasa'nın 159. maddesinin dokuzuncu ve onuncu fıkraları şöyledir:

"Hâkim ve savcıların görevlerini; kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de

yaptırılabilir.

Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/5/2013 tarih ve 2013/3240 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, gözaltına alındığı ve eşkâl tespitinin yapıldığı görüntü ve fotoğrafların, soruşturma dosyasına ait çok sayıda bilgi ve belgenin basında yer aldığını, soruşturma makamlarınca, soruşturmanın gizliliğinin korunmasına ve medya yoluyla oluşturulan olumsuz “linç” atmosferinin önüne geçilmesinin sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınmadığını, soruşturmanın yürütülüş ve delillerin toplanması yöntemi ile dosya kapsamındaki kısıtlılığa soruşturma makamlarının riayet etmemelerinin hukuka aykırı olduğunu, soruşturma kapsamında suçsuzluk karinesinin ihlal edildiğini, bu hususlara ilişkin olarak HSYK’nın sorumlular hakkında soruşturma izni verilmemesine karar verdiğini, bu şikâyetlerini ilettiği HSYK tarafından görevlendirilen Başmüfettişin topladığı delilleri ve aldığı ifadeleri kendisi ile paylaşmadığını, aynı şekilde HSYK tarafından da dosyanın tamamının kendisi ile paylaşılmadığını, belgelerde adları geçen kişilerin isimlerinin gizlendiğini, HSYK Üçüncü Dairesi ve Genel Kurul kararlarının gerekçesiz olduğunu, bu nedenlerle adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, HSYK kararlarının kaldırılmasını talep etmiştir.

B. Değerlendirme

14. Başvurucunun, ihlal iddialarına konu olan olay ve olguları, anılan HSYK tarafından yürütülen soruşturma ve verilen kararlara dayandırdığı (§ 13) ve sonuç olarak Anayasa Mahkemesinden bu kararların ortadan kaldırılmasını ve ilgili Cumhuriyet Savcısı hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını temine yönelik bir karar verilmesini talep ettiği anlaşılmaktadır.

15. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz.”

16. Anayasa’nın “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu” kenar başlıklı 159. maddesinin onuncu fıkrası şöyledir:

“Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.”

17. 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince, Anayasa’nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler bireysel başvuru konusu olamazlar. Anayasa’nın 159. maddesinin onuncu fıkrası ile de HSYK’nın meslekten çıkarma cezası dışındaki kararları yargı denetimi dışında bırakılmıştır.

18. Başvuru konusu olayda başvurucu, hakkındaki soruşturmada görev alan hâkim veya Cumhuriyet savcıları hakkında yaptığı şikâyet sonucunda soruşturma izni verilmemesine ve yeniden inceleme talebinin reddine dair HSYK Üçüncü Dairesinin kararları ile HSYK Genel Kurulunun yeniden inceleme talebine ilişkin karara karşı itirazının reddine dair kararları nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğinden bahisle bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası gereğince HSYK'nın anılan kararları aleyhine yargı mercilerine başvurulması mümkün değildir. Dolayısıyla başvuru konusu işlem, Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerden olduğundan bireysel başvuruya konu olamaz (B. No: 2013/1581, 16/4/2013, § 15).

19. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı bir işleme karşı yapıldığı anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SİNEM HUN

B. No: 2013/5356 | Karar tarihi: 08.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5356

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNEM HUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5356)

Karar Tarihi: 8/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Selami TURABİ

Başvurucu : Sinem HUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, ulusal yayın yapan bir internet haber sitesinin kendisi hakkında cinsel yönelim üzerinden nefret söylemlerinde bulunarak hakaret içerikli haberler yayınlaması üzerine şikâyetçi sıfatıyla yer aldığı soruşturmada, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilerek devletin ve adli makamların zedelenen hakları konusunda etkili bir koruma sağlayamaması nedeniyle Anayasa'nın 40. maddesinin ve 17. maddesinde tanımlanan kişinin dokunulmazlığı ile manevi varlığının korunması hakkının hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/7/2013 tarihinde Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 5/5/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 14/11/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına ve başvurunun bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı görüşünü 22/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 23/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, diyeceklerini süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, medyada “Hitler’li şampuan reklamı” olarak tanınan “Biomen” isimli şampuanın reklam filminde kadın kimliğine karşı hakaret ve Yahudi azınlığa karşı nefret söylemlerinde bulunulması nedeniyle “suçluyu övme ve halkın bir kesimini aşağılama” suçlarının işlendiğini iddia ederek Biota İlaç ve Kozmetik Laboratuvarları ve Marka Reklam şirketinin yetkilileri hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

9. Şikâyeti inceleyen Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı, şüpheliler hakkında soruşturma başlatarak reklam filmi üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmış ve rapor doğrultusunda Biomen isimli reklam filminde suçluyu övme ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçunun işlendiğine dair kamu davası açılmasına yeterli delil olmadığı gerekçesiyle 2/10/2012 tarih ve K.2012/52397 sayı ile kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

10. Başvurucu verilen karara karşı Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesine itirazda bulunmuş olup başvuru tarihi itibarıyla itiraz incelemesi devam etmektedir. Anılan karar yönünden başvuru yolları henüz tüketilmediği için bireysel başvuruda bulunulmadığı belirtilmiştir.

11. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 2/10/2012 tarih ve K.2012/52397 sayılı kovuşturmaya yer olmadığına dair kararıyla ilgili hukuki süreç devam ederken “www.habervaktim.com” isimli internet haber sitesinde 6/11/2012 tarihinde, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ve bu karara dair “Hastürktv” isimli internet sitesinde geçen yorumlarla ilgili olarak “Siyonist uşakları yine teröre sarıldı” isimli haber yayınlanmıştır.

12. “Habervaktim.com” isimli internet haber sitesinde yayınlanan “Siyonist uşakları yine teröre sarıldı” başlıklı haber şöyledir:

“Siyonist uşakları yine teröre sarıldı (06 Kasım 2012 Salı 13:49)

Siyonist uşakları, Biomen isimli şampuanın Hitler’li reklamına ilişkin yapılan suç duyurusuna Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi’nce takipsizlik kararı verilmesi karşısında skandal bir tehditte bulundular.

İstanbul’da üretilen Biomen isimli şampuanın reklamlarında Adolf Hitler’i kullanmasından rahatsız olarak yargıya giden Yahudiler, mahkemeden bekledikleri kararı alamayınca provokatif yayınlara başladılar.

Türkiye’deki Yahudilerce kurulan Hastürktv adlı sitede, yargının bu kararına karşılık Yahudi kökenli firmaların da PKK elebaşı Abdullah Öcalan’ın görüntülerinin kullanıldığı reklam filmlerinin çevrilmesi kampanyası başlatıldı.

KAMHİ İLE SAPKINLARIN AVUKATINDAN SUÇ DUYURUSU

Hitler'li reklamın televizyonlarda yayınlanmaya başlamasının ardından eski DYP Milletvekili Yahudi işadamı Cefi Kamhi ile Kaos GL isimli sapkınların derneğinin de avukatlığını yürüten Ankara Baorsu'na kayıtlı Sinem Hun, 'reklamda ırkçılık suçu işlendiğini' iddia ederek savcılığa başvurdular.

Başvuru geçtiğimiz hafta karara bağlandı. Savcılık, dava dilekçesinde dile getirilen "soykırım" iddialarına ilişkin olarak reklamda "Yahudiler'e yönelik soykırım"ın övülmesi suçunun işlenmediğine, benzer şekilde nefret suçu kapsamına alınacak bir durum olmadığına hükmetti. Kararda, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nilüfer Sezer'in bilirkişi raporuna da atıfta bulunularak, sözkonusu raporda, "Dilekçede iddia edilen suçların işlenmediği, reklamdaki görsellikte rahatsız edici bir durum bulunmadığı" şeklindeki ifadelere yer verildi.

KIŞKIRTICI SİTEDEN YENİ BİR FİTNE

Savcılığın ilgili kararını sayfalarında yayınlayan hasturktv adlı site, karardan hoşnut olmayan okuyucu yorumlarını bir kampanya havasında vermeye başladı. Siteye gelen pek çok yorumda, Türkiye'de böyle bir kararın şaşırtıcı olmayacağının bir kez daha görüldüğü görüşü savunuldu. Sitede ayrıca Türkiye'ye karşı bir misilleme yapılması gerektiği vurgulanarak, bu çerçevede PKK elebaşı Abdullah Öcalan'ın görüntüleri kullanılarak çeşitli ürünler için reklam filmi çevrilmesi istendi. Türkiye'deki bazı Yahudi isimlerin reklam ajanslarına bu yönde başvuru yapacakları da dile getirildi. LİEBERMAN TAKDİĞİ

Daha önce de İsrail Dışişleri Bakanı Avigdor Lieberman'ın, Türkiye'nin, yaptırımlarına misilleme olarak Türkiye'yi sert önlemlerle "cezalandırmaya" çalıştığı öne sürülmüştü. Lieberman'ın formüle ettiği önlemler arasında "PKK liderleriyle toplantılar ve ABD'deki Ermeni lobisiyle işbirliğinin" bulunduğu kaydedilmişti.

Habervaktim.com"

13. Haberin kaynağı olarak gösterilen "Hastürktv" adlı internet sitesinde yayınlanan "Biomen reklamı şikayetine savcının kararı" isimli haberin ve habere karşı yapılan okuyucu yorumlarının ilgili bölümleri şöyledir:

"Biomen reklamı şikayetine savcının kararı

Hitlerin baş rolü oynadığı Biomen reklamını herhalde hatırlıyorsunuz.

Eski Milletvekili ve Avrupa Yahudi Parlamentosu Milletvekili Cefi Kamhi Biomen şirketinin Hitler'i içeren Şampuan reklamını hukuki platforma taşımıştı.

Kamhi'nin şikayeti TCK 130/1 de tanımlanan "Kişinin hatırasına hakaret" suçu; TCK 215 de tanımlanan" Suçu ve suçluyu övme" suçu; ve TCK 216 da tanımlanan "Halkı, kin ve düşmanlığa tahrik eden aşağılama" suçu'na dayanıyordu.

Savcının kovuşturmaya yer olmadığını belirten kararını yayınlıyoruz.

…

(Okuyucu yorumları)

Rudolf: 27/10/12 17:53

Derhal Abdullah Ocalanı ISRAEL se bir supurge makinasi reklaminda cıkarmak ah ne kadaaar zefklii oluuur bilemessiniz bu oneriyi reklam sirketlerine teklifte bulunacagim Hodri meydan..

Alon: 27/10/12 08:01

Aslında Abdullah Öcalan Hitler in tırnağı bile olamaz da…Hani şöyle bir sucuk reklamında, iç çamaşırı reklamı da olabilir…Öcalan ın öyle bir reklamda oynadığını görmek nasıl bir tepki yaratırdı acep ?

…”

14. Başvurucu, “www.habervaktim.com” isimli internet haber sitesinin 6/11/2012 tarihli ve “Siyonist uşakları yine teröre sarıldı” başlıklı haberinde kendisine hakaret edildiği ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği iddiasıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuş, Başsavcılık tarafından başlatılan soruşturma sonucunda 6/2/2013 tarih ve K.2013/339 sayılı kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

15. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı şöyledir:

“…

Yapılan incelemede; müşteki vekilinin şikâyet dilekçesine ek olarak sunmuş olduğu suça konu yazı ile bu yazıda geçen Hastürktv.com sitesinde 26/10/2012 tarihli “Biomen reklamı şikayetine savcının kararı” haberi üzerine yapılan yorumlar birlikte değerlendirildiğinde; suça konu “Siyonist uşakları yine teröre saldırdı” başlığı altındaki yazıda müştekiye “Kaos GL isimli sapkınların derneğinin de avukatlığını yürüten Ankara Barosuna kayıtlı Sinem Hun “reklemda ırkçılık suçu işlendiğini” iddia ederek savcılığa başvurdular” şeklinde söylenmek suretiyle hakarette bulunulduğu ve halkı kin ve düşmanlığa sevk suçunun işlendiği iddia edilmiş ise de; söylemin ağır eleştiri sınırları içerisinde kaldığı, AİHM’nin 1976 tarihli Handside kararında da belirtildiği üzere”hoşa gitmeyen, rahatsızlık veren hatta şok eden fikirlerin, en zararsız ve etkisiz gibi görülen, makul ve makbul sayılan fikirler kadar hoşgörüyle karşılanması gerekir” düşüncesi ile Yargıtay’ın “ifade özgürlüğü sadece lehde olduğu kabul edilen veya zararsız görülen veya ilgilenmeye değmez bulunan haber ve düşünceler için değil aynı zamanda aleyhte olan çarpıcı gelen ve rahatsız eden düşünceler için uygulanmalıdır. Bunlar çoğulculuğun, hoşgörünün ve açıkfikirliliğin gerekleri olup bunlar olmaksızın demokratik toplum olmaz” düşüncesi dikkate alındığında, unsurları oluşmayan ve ağır eleştiri sınırları içerisinde kalan yazı nedeniyle şüpheliler hakkında KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA, …”

16. Başvurucu verilen karara karşı Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesine itirazda bulunmuş, Mahkemenin, 10/5/2013 tarih ve 2013/1619 Değişik İş sayılı kararı ile itirazın reddine karar verilmiştir.

17. Ret kararının gerekçesi şöyledir:

“…

Müştekinin şikayeti üzerine şüpheliler www.habervaktim.com isimli internet sitesi sorumlusu ve M.S. haklarında “Halk Kin ve Düşmanlığa Alenen Tahrik Etme, Hakaret” suçlarından dolayı Ankara C.Başsavcılığınca yapılan soruşturma sonunda takibata yer olmadığına karar verildiği görülmüştür.

CMK’nın 172. Maddesinde “(1) Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hallerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir… (2) Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra yeni delil meydana çıkmadıkça,

aynı fiilden dolayı kamu davası açılamaz.” hükmü yer almakta olup yeni delil meydana çıkması hâlinde aynı fiilden dolayı kamu davası açılabileceği muhakkaktır.

Dosya kapsamına göre Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Kararı usul ve yasaya uygun olup, yine Kovuşturmaya Yer Olmadığına karar verilirken gösterilen gerekçelerin dosya içeriğine uygun olduğu, ileri sürülen itiraz nedenlerinin ise yerinde olmadığı anlaşılmakla itirazın reddine karar vermek gerekmiştir.”

18. Ret kararı başvurucuya 13/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu, 12/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

20. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Hakaret” kenar başlıklı 125. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilât ederek işlenmesi gerekir.

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur.”

21. 5237 sayılı Kanun’un “İsnadın İspatı” kenar başlıklı 127. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“İsnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması hâlinde kişiye ceza verilmez. Bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi hâlinde, isnat ispatlanmış sayılır. Bunun dışındaki hâllerde isnadın ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.”

22. 5237 sayılı Kanun’un “Suçu ve suçluyu övme” kenar başlıklı 215. maddesi şöyledir:

“(1) İşlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu suçtan dolayı bir kişiyi alenen öven kimse, bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde, iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

23. 5237 sayılı Kanun’un “Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama” kenar başlıklı 216. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/7/2013 tarih ve 2013/5356 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, medyada “Hitler’li şampuan reklamı” olarak yer alan ve toplumda infial uyandıran “Biomen” isimli şampuanın reklam filminde suçluyu övme, kadın cinsiyet kimliğinin aşağılanması ve yahudi azınlığa karşı var olan nefret söylemi nedeniyle Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunduğunu, Başsavcılıkça açılan soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, karara itiraz ettiğini, itirazın halen sonuçlanmadığını ancak itiraz incelemesi devam ederken “Habervaktim.com” adlı internet haber sitesinin 6/11/2012 tarihli ve “Siyonist uşakları yine teröre sarıldı” başlıklı haberinde “…Kaos GL isimli sapkınların derneğinin de avukatlığını yürüten Ankara Barosu’na kayıtlı Sinem Hun, ‘reklamda ırkçılık suçu işlendiğini’ iddia ederek savcılığa başvurdular.”denilmek suretiyle kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu ve kendisinin hedef gösterildiğini, haber üzerine hakaret ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçlarının işlendiği iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğunu ancak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca konunun ifade hürriyeti kapsamında kaldığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, oysaki kendisinin manevi varlığına, mesleki onur ve şahsiyetine “sapıkların avukatı” denilmek suretiyle hakaret edildiğini, itibarının zedelendiğini, cinsel yöneliminden dolayı bir gruba “sapık” demenin hakaret oluşturduğunu, ilgili derneğe “sapık” denildiğini, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 2010/7005 sayılı kararına göre “sapık” sözcüğünün hakaret olarak kabul edildiğini ve tazminata hükmedildiğini, dolayısıyla haberde geçen bu ifadenin eleştiri sınırını aştığını, Anayasa’nın 40. maddesi gereğince devletin ve yargı organlarının bu kapsamda sorumlu olduğunu belirterek, zedelenen temel haklarına yönelik ihlalin giderilmemesi nedeniyle Anayasa’nın 17. ve 40. maddeleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 8. maddesi kapsamında “manevi varlığına” saldırıda bulunulması nedeniyle Anayasa’nın 20. maddesinde koruma altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılanma ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

26. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurucu Anayasa’nın 17. ve 40. maddelerinin ihlal edildiği iddialarının yanı sıra Sözleşme’nin 8. maddesi kapsamında “manevi varlığına” saldırıda bulunulması nedeniyle Anayasa’nın 20. maddesinde koruma altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de manevi varlık kavramının ve kişilerin şeref ve itibarının korunması hakkının Anayasa’nın 17. maddesinde koruma altına alındığı, bu nedenle başvurunun kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığının korunması kapsamındaki haklarına basın yoluyla saldırıda bulunulması sonucu zedelenen haklar nedeniyle devletin ve adli makamların etkili bir koruma sağlayamadığı iddiasına dayandığı anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu nedenle başvurucunun tüm iddiaları Anayasa’nın 17. maddesinde tanımlanan kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığının korunması hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Başvurucunun ihlal iddialarıyla ilgili olarak Bakanlık görüşünde; şikâyetlerin kabul edilebilirliği açısından değerlendirme yapılırken Anayasa’nın özel hayata saygı ve ifade ve basın özgürlüğüne ilişkin hükümlerinin, Sözleşme’nin 8. ve 10. maddeleri ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) bu konudaki içtihatları dikkate alınarak yorumlanmasının doğru olacağı belirtmiştir.

28. Başvurucu, başvurunun kabul edilebilirliği hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı bir

diyeceğinin olmadığını belirtmiş ve başvurusunun kabulüne karar verilmesini talep ederek esasa dair açıklamalarda bulunmuştur.

29. Başvurucunun “manevi varlığına” yönelik olarak Anayasa’nın 17. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri kapsamında öncelikle başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği hususu irdelenmelidir.

30. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurudaki yerleşik içtihadı uyarınca; bireylerin maddi ve manevi varlığına üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesinde Devletin pozitif yükümlülüğü, mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Hakaret ceza hukuku anlamında suç, özel hukuk anlamında ise haksız fiil olarak nitelendirilmekte ve tazminat davasına konu edilebilmektedir. Dolayısıyla bir bireyin, üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlanması mümkündür (B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 35).

31. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir. Üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler ile ilgili olarak yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olması Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için şart olan tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği anlamına gelmez (B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 36).

32. Ancak hoşgörünün ve bütün insanların onuruna aynı düzeyde saygının; demokratik, çoğulcu bir toplumun temellerini oluşturduğu gerçeğinden hareketle, “formaliteleri”, “koşulları”, “kısıtlamaları” veya “müeyyideleri” izlenen meşru amaçla orantılı olmak kaydıyla, hoşgörüsüzlük temelinde nefreti yayan, teşvik eden, yücelten veya haklı gösteren tüm ifade çeşitlerini cezalandırmak ve hatta bunları önlemek gerekli görülebilir (Gündüz/Türkiye, B.No: 35071/97, 4/12/2013, § 40). Bu nedenle, hakaretin nefret söylemi kullanılarak edildiği iddiası içeren başvurular açısından, başvuruya konu olayın kendine özgü koşulları da dikkate alınmak koşuluyla, bireysel başvuru öncesinde hukuk yoluna gidilmeksizin sadece ceza muhakemesi yolunun tamamlanmış olması yeterli görülebilir. Nefret söylemi kullanılarak hakaret edildiği iddiası bu söylemin ırk, köken ya da renk temelinde yapıldığı iddiası şeklinde olabileceği gibi sayılanlar kadar ciddi bir olgu olan cinsel yönelim temelinde yapıldığı biçiminde de olabilir. AİHM kararlarında da belirtildiği üzere, cinsel yönelim, bireyin özel hayatının mahrem yönlerinden birisini oluşturmaktadır (Laskey ve Diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 21627/93; 21628/93; 21974/93, 19/2/1997, § 36).

33. Başvuru konusu olayda ceza muhakemesi yolunu tüketmiş olan başvurucu, cinsel yönelim üzerinden nefret içeren ifadelerin kullanılması sonucu manevi varlığına karşı aşağılama ve itibarsızlaştırma yapıldığını iddia etmektedir. İddialar bir bütün olarak değerlendirildiğinde temelsiz olmadığı ve esastan incelenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvuru konusu olay yönünden başvurucunun bireysel başvuru öncesindeki etkili başvuru yollarını tükettiği kabul edilmelidir.

34. Başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesine ilişkin şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun

olmadığı, başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

35. Başvurucu, ulusal yayın yapan bir internet haber sitesinin basın yoluyla şeref ve itibarına yönelik saldırıda bulunması nedeniyle açılan soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde tanımlanan kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Adalet Bakanlığı esasa dair görüşünde; itibarın korunması hakkının, özel yaşama saygı hakkı kapsamında Sözleşme'nin 8. maddesinde korunduğunu, AİHM'in kararlarında da belirtildiği gibi kişinin şeref ve itibarını etkileyen bir yazı, makale ve haber yayınlandığında Sözleşme'nin 8. maddesinde yer alan özel yaşama saygı hakkı ile ifade özgürlüğü arasında makul ve uygun bir dengenin kurulması gerektiğini, esasında bir kişinin şöhretinin korunmasının Sözleşme'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen sınırlama ölçütleri arasında yer aldığını, bu nedenle dolaylı da olsa şerefe ve şöhrete saygı hakkının Sözleşme'nin 10. maddesinde yer alan güvenceden de yararlandığını belirtmiştir.

37. Bakanlık, özel hayata müdahale olarak değerlendirilebilecek ihlaller arasına sadece kamu makamlarının eylemleri sonucunda ortaya çıkan durumlar değil aynı zamanda üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı devlet tarafından pozitif yükümlülükler çerçevesinde mağduriyetin giderilememesi ve kişilik haklarına saldırının önlenememesinin de gireceğini belirtmiştir. Bir müdahalenin "başkalarının hak ve itibarının korunması" bakımından demokratik toplumda gerekli olup olmadığını incelemekte olan ulusal makamların, Sözleşme'nin güvence altına aldığı ve bazı olaylarda birbiri ile çelişen iki değeri (ifade özgürlüğü ve özel yaşama saygı hakkı) koruma arasında adil bir denge kurup kurmadıklarının araştırılması gerekebileceğini, AİHM'in bu tür davalarda başvurunun, şikâyet konusu yazıyı yayımlayan yayıncı tarafından Sözleşme'nin 10. maddesi bakımından veya yazıya konu olan kişinin 8. madde bakımından AİHM'in önüne getirilmiş olmasına göre değişmemesi gerektiği kanaatinde olduğunu, bu haklara eşit saygı gösterilmesi gerektiğini, ifade özgürlüğü ile özel yaşama saygı hakkının dengelenmesi sırasında dikkate aldığı faktörleri 7 Şubat 2012 tarihli "Axel Springer AG/Almanya [BD]" kararında belirttiğini ifade etmektedir.

38. Bakanlık ayrıca AİHM içtihatları doğrultusunda ifade özgürlüğü söz konusu olduğunda sarf edilen sözlerin ulusal mahkemelerce olgusal iddia ya da değer yargısından hangisinin kapsamına gireceğinin incelenebileceğini, gazeteci ve siyasetçi özgürlüğü sözkonusu olduğunda değer yargısı kavramının geniş tutularak ifade özgürlüğünü genişleten yorum yapıldığını, görüş ve yorum gibi değer yargılarının kanıtlanmaya elverişli olmadığını, gazetecilerin, insanların kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan olgular isnat ettikleri takdirde bu iddialarını desteklemek için güvenilir delil sunmaları gerektiğini, gazetecilik etiğine uygun biçimde davranılarak doğru ve güvenilir bilgi vermek için iyi niyetli hareket etmeye yönelik ödev ve sorumluluklarının olduğunu belirtmektedir. Sonuç olarak Bakanlık, bu çerçevede değerlendirme yapılmasını ve somut olayla ilgili olarak takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir.

39. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı; Bakanlığın görüş yazısına temel teşkil eden ve somut olayın Sözleşme'nin 8. maddesi ile 10. maddesi arasında adil bir denge kurulup kurulmadığı açısından inceleme yapılması gerektiği yönündeki beyanını kabul ettiğini, yine

Bakanlığın hakaret ve iftira nitelikli açıklamaların olgusal iddialara veya değer yargılarına dayandırılıp dayandırılmadığının tespiti konusundaki görüşünün kendisi için de önem arz ettiğini, ancak Bakanlığın sadece kriterleri ortaya koymakla yetindiğini, somut olayla ilgili görüş bildirmediğini, somut olayda "sapıkların avukatı" olarak nitelendirilmesinin değer yargısı olduğunu, Biomen isimli şampuan reklamına suç duyurusunda bulunması nedeniyle kendisinin habere konu olmasının normal olduğunu, ancak yayınlanan haberin içeriği irdelendiğinde kendisine "siyonist uşağı" ve "sapkınların avukatı" denilmek suretiyle itibarsızlaştırma çabasına girişildiğinin açık olduğunu belirtmiştir.

40. Başvurucu ayrıca "habervaktim.com" isimli internet haber sitesinin sürekli değer yargılarına dayanan ve eşcinsellere nefret söyleminde bulunan bir tavır içerisinde olduğunu, toplumun bir kesimini bir özelliğinden dolayı nefret saikiyle hedef aldığını, devletin bu nefret söylemi nedeniyle etkin soruşturma yapmadığını ifade etmiştir.

41. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

42. Anılan maddenin amacı esas olarak, bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı Devlet tarafından yapılabilecek keyfi müdahalelerin önlenmesidir. Devletin ayrıca, vücut ve ruhsal bütünlüğüne yönelik fiziksel ve cinsel saldırılar, tıbbi müdahaleler, şeref ve itibarı etkileyen saldırılar karşısında kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32).

43. Bireyin şeref ve itibarı, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan "manevi varlık" kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Üçüncü kişilerin şeref ve itibara müdahalesi, birçok ihtimalin yanında, görsel ve işitsel yayınlar yoluyla da olabilir. Bir kişi görsel ve işitsel yayın yoluyla bir kamuoyu tartışması çerçevesinde eleştirilmiş olsa dahi o kişinin şeref ve itibarı manevi bütünlüğünün bir parçası olarak değerlendirilmelidir (B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33).

44. Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde bir tarafın şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında bir denge kurması gerekir (B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 34).

45. Somut olayda, başvurucu ulusal yayın yapan bir internet haber sitesinin kendisi hakkında ayrımcı ve nefrete dayalı hakaret içerikli haberler yayınlaması nedeniyle kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu ve zedelenen hakları nedeniyle devletin etkili soruşturma yapmayarak failleri cezasız bıraktığı iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmaktadır. Dolayısıyla bir yanda başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı yer alırken diğer tarafta ifade ve basın özgürlüğü yer almaktadır. Adli makamlar tarafından, bu iki hakkın çatıştığı durumlarda haklar arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. AİHM kararlarında belirtildiği üzere, kendi arasında bir hiyerarşi olmayan bu haklar (bkz. Timciuc/Romanya (k.k), B. No. 28999/03, § 144) kural olarak eşit düzeyde saygıyı hak etmektedir (bkz. Axel Springer AG/Almanya, [BD], B.No: 39954/08, 7/2/2012, § 87).

46. Öte yandan bu hakların çatıştığı durumlarda yapılan bireysel başvuru incelemelerinde Anayasa Mahkemesinin görevi, diğer adli makamların yerine geçmek değil, davayı bir bütün

olarak ele alarak, adli makamların aldıkları kararların Anayasal hükümlere uygun olup olmadığını incelemektir. Somut olayda, başvurucu özel hayatına yönelik bir kamu gücü işleminden şikayet etmediğinden, incelenmesi gereken husus 17. maddenin pozitif yükümlülükleri kapsamında, adli makamların şeref ve itibarın korunması hakkı ile ifade ve basın özgürlüğü arasında adil bir denge kurmada başarılı olup olamadıklarıdır.

47. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak yada vermek serbestliğini de kapsar. …

Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

48. Anayasa'nın "Basın hürriyeti" kenar başlıklı 28. maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"Basın hürdür, sansür edilemez. …

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27'nci maddeleri hükümleri uygulanır.

…"

49. Bu düzenlemeler uyarınca ifade özgürlüğü, sadece "düşünce ve kanaate sahip olma" özgürlüğünü değil aynı zamanda sahip olunan "düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma", buna bağlı olarak "haber veya görüş alma ve verme" özgürlüklerini de kapsamaktadır. Bu çerçevede ifade özgürlüğü bireylerin serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (B.No: 2013/2602, 23/1/2014, § 40).

50. Anayasa'da sadece düşünce ve kanaatler değil, ifadenin tarzları, biçimleri ve araçları da güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak ifade edilmiş ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 43).

51. Bu bağlamda ifade özgürlüğü, Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerin önemli bir kısmı ile doğrudan ilişkilidir. Görsel ve yazılı medya araçları yoluyla

fikir, düşünce ve haberlerin yayılmasını güvence altına alan basın özgürlüğü de düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanılma araçlarından biridir. Basın özgürlüğü, AİHS'de ifade özgürlüğüne ilişkin 10. maddenin altında koruma altına alınmışken, Anayasa'nın 28-32. maddelerinde özel olarak düzenlenmiştir (B.No: 2013/2602, 23/1/2014, § 44).

52. Basın özgürlüğü düşüncenin iletilmesini ve dolaşımını gerçekleştirerek bireyin ve toplumun bilgilenmesini sağlar. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirmek ve gerçekleştirme konusunda ikna etmek çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir. Basın özgürlüğü bir yönüyle halkı ilgilendiren haber ve görüşleri iletme özgürlüğü iken diğer yönüyle de halkın bu bilgi ve görüşleri alma hakkıyla yakından ilgilidir (B.No: 2013/2602, 23/1/2014, § 45).

53. Demokratik bir sistemde, kamu gücünü elinde bulunduranların yetkilerini hukuki sınırlar içinde kullanmalarını sağlamak açısından basın ve kamuoyu denetimi en az idari ve yargısal denetim kadar etkili bir rol oynamakta ve önem taşımaktadır. Halk adına kamunun gözcülüğü işlevini gören basının işlevini yerine getirebilmesi özgür olmasına bağlı olduğundan basın özgürlüğü, herkes için geçerli ve yaşamsal bir özgürlüktür (bkz. B.No: 2013/2602, 23/1/2014, § 46; AYM, E.1997/19, K.1997/66, K.T. 23/10/1997), (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Lingens/Avusturya, B. No: 9815/82, 8/7/1986, § 41; Özgür radyo-Ses Radyo Televizyon Yapım ve Tanıtım AŞ/Türkiye, B. No: 64178/00, 64179/00, 64181/00, 64183/00, 64184/00, 30/3/2006 § 78; Erdoğdu ve İnce/Türkiye, B. No: 25067/94, 25068/94, 8/7/1999, § 48; Jersild/Danimarka, B.No: 15890/89, 23/9/1994, §31).

54. Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünü tamamlayan ve onun kullanılmasını sağlayan basın özgürlüğü de düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü gibi mutlak ve sınırsız değildir. Yukarıda belirtilen toplumsal işlevini yerine getirebilmesi için basının özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi de şarttır. Bu bağlamda geniş halk kitlelerinin düşünce ve kanaatleri üzerinde etki yapan ve onları harekete geçirebilen basının basın etik kurallarına uyması, bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edecek tutum ve davranışlardan kaçınması gerekir. Nitekim AİHM, basının ifade özgürlüğünü kullanırken görev ve sorumluluklarına uygun davranmak zorunda olduğunu, bu görev ve sorumluluklar kapsamında yayımlanan haberlerin bireylerin şeref ve hakları üzerinde ağır etkiler yaratma riski nedeniyle "başkalarının şeref ve haklarının korunması"yla ilgili konulmuş sınırlara dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (bkz. Observer ve Guardian/Birleşik Krallık, B. No: 13585/88, 26/11/1991).

55. Basın yoluyla işlenen her türlü hakaret suçlarına ilişkin olarak adli soruşturmalar açılarak hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmesi halinde bunun tüm basın üzerinde baskı kurabileceği ve kamuoyunu ilgilendiren konuların tartışılmasından gazetecileri caydırabileceği, böylece bir otosansür kurumuna dönüşebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle demokratik bir toplumda şiddet çağrısı veya nefret söylemi gibi çoğulcu demokrasiyi ortadan kaldırmayı amaçlayan ifadeler söz konusu olmadıkça kişiler hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmekten kaçınılması gerekir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 79).

56. Şeref ve itibarının korunması hakkı ile ifade ve basın özgürlüğü arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığını araştırırken dikkate alınması gereken ölçütler, ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı, hedef alınan

kişinin tanınmışlık düzeyi ve şikayet edilen konuyla ilgili olarak önceki davranışları, ifadenin içeriği, habere konu olayın daha önce basında yer alıp almamış olması gibi hususlar olabilir (Bu konudaki AİHM kararları için bkz. Axel Springer AG/Almanya, [BD], B.No: 39954/08, 7/2/2012; Von Hannover/Almanya (no.2) [BD], 40660/08 ve 60641/08, 7/2/2012).

57. Genel ilkelerin somut olaya uygulanması sırasında; öncelikle "Siyonist uşakları yine teröre sarıldı" başlıklı haberde kullanılan ifadelerde nefret söylemlerinin olup olmadığı, bu ifadelerin başvurucunun hak ve şöhretine veya özel hayatına saldırı niteliği taşıyıp taşımadığı, söz konusu ifadeler nedeniyle basın kuruluşu yetkililerinin cezalandırılmasının demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı hususunun çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

58. "Habervaktim.com" isimli internet haber sitesinde yer alan "Siyonist uşakları yine teröre sarıldı" başlıklı haber bir bütün olarak değerlendirildiğinde, haberde mevcut ve var olan bilgilerin kamuoyuna aktarılması ve tartışmaya açılmasının hedeflendiği, eleştirinin "siyonist uşakları" kavramı üzerinden yapıldığı, bu kavram ile başvurucunun hedef alınmadığının açık olduğu, "Hastürk.tv" isimli internet sitesinde okuyucu formunda yer alan kimliği belirsiz kişilerin kastedildiği, bu kişilerin teröre nasıl destek verdiği konusunun haber yapıldığı anlaşılmaktadır.

59. Başvurucunun söz konusu haberde kendisine yönelik olarak da "sapıkların avukatı" ifadesi kullanılarak şerefine ve itibarına yönelik saldırıda bulunulduğu, anılan sitenin sürekli eşcinsellere nefret söyleminde bulunan bir tavır içerisinde olduğu, toplumun bir kesimini bir özelliğinden dolayı nefret saikiyle hedef aldığı iddiaları üzerinde ayrıca durulmalıdır.

60. Başvurucunun şikayetini inceleyen Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı ve Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin gerekçeli kararı incelendidiğinde; adli makamların söz konusu haber sitesinde yer alan haberin içeriğini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Öte yandan, haberde yer alan "sapkın" ifadesinin doğrudan derneğe yöneltildiği, sapkın ifadesiyle başvurucu arasında doğrudan bir bağlantı kurulmadığı, haberde yalnızca "Kamhi ve sapkınların derneğinin de avukatlığını yürüten Sinem Hun" denilmek suretiyle başvurucunun derneğin ve Kamhi'nin avukatı olduğu olgusunun vurgulandığı belirtilmelidir.

61. "Habervaktim.com" isimli internet haber sitesinde yer alan "Siyonist uşakları yine teröre sarıldı" başlıklı haber bir bütün olarak değerlendirildiğinde; haberin genel olarak basında yer alan ve kamuoyunu ilgilendiren bir tartışmaya yönelik olduğu, içeriği ve veriliş biçimi dikkate alındığında "sapkınlar" ifadesi toplumda yer alan belli bir kesimi ve derneği hedef almasına rağmen bu ifadeyle ilgili olarak hedef alınan dernek tarafından başvuruda bulunulmadığı, adli makamların bu ifadeye muhatap olarak kabul edilen derneğin avukatlığını yapan başvurucuya yönelik "sapkınların avukatı" şeklindeki sözlerin ceza muhakemesi yoluyla cezalandırmayı gerektirecek belli bir tahkir ve aşağılama eşiğini geçmediği yönündeki değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadığı, başvurucu yönünden nefret suçu veya nefret söylemi niteliği taşımadığı, demokratik bir toplumda bu ifadeye karşı mutlaka ceza muhakemesi yoluyla bir yaptırım uygulanmasını gerektiren toplumsal bir ihtiyaç olmadığı ve adli makamlarca çatışan değerler arasında kurulan dengenin adil olmadığının söylenemeyeceği anlaşılmaktadır. Adli makamların değerlendirmesinin başvurucunun şeref ve itibara saygı hakkı ile diğer tarafın ifade ve basın hürriyeti arasındaki dengeyi başvurucu aleyhine katlanılamaz şekilde bozduğu söylenemez.

62. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına

alınan şeref ve itibara saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir. Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı kapsamında şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı kapsamında şeref ve itibara saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyu ve OY ÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, OY BİRLİĞİYLE,

8/5/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY YAZISI

1. Başvurucu, ulusal yayın yapan bir internet gazetesinde kendisi hakkında cinsel yönelim üzerinden nefret söylemlerinde bulunularak hakaret içerikli haberler yapılması üzerine şikayetçi sıfatıyla yer aldığı soruşturmada, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilerek, devletçe etkin bir koruma sağlanmaması nedeniyle, Anayasa'nın 17. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

2. Avukat olan başvurucu, haberi yayınlayan internet gazetesinin esas itibariyle Yahudi karşıtlığı ekseninde açıkladığı görüşlerin doğrudan hedefi olmamakla beraber, bir şampuan reklamında Hitler'in kullanılmasının ırkçılık suçu teşkil ettiği düşüncesiyle şikayette bulunmuş olmasından dolayı, bahse konu internet gazetesinin hedefi olmuştur.

3. Bir şampuan reklamında Hitler'in kullanılması başlı başına ırkçılık suçu olmayabilir ve bundan dolayı şikayette bulunmak, aşırı bir tepki olarak da görülebilir. Ancak, aksi düşünceye de saygı gösterilmesi gerekir. Başvurucu, bir ırkçılık suçu söz konusu olduğu düşüncesiyle, kuşkusuz yasal bir hakkını kullanmıştır. Buna karşılık, internet gazetesi, başvurucuyu, bu davranışından dolayı eleştirmek hakkına sahiptir. Yine bu eleştirinin de düşünce özgürlüğü içinde kalması, saldırı veya nefret söylemine dönüşmemesi gerekir. Başvurunun konusu olan olayda yayınlanan haber, başvurucunun eleştirisinin ötesinde, avukatlığını yaptığı farklı cinsel yönelimleri olan kişileri temsil eden "Kaos GL" adlı bir derneğin üzerinden "sapkınların avukatı" nitelemesiyle aşağılama ve itibarsızlaştırma amacına yönelmiştir. Olayda, bu tür bir ifadenin kullanılması fikir özgürlüğü kapsamında değerlendirilemez.

4. Avukatlık, adil yargılanmanın vazgeçilmez bir unsuru ve kamusal bir görevdir. Herkes için geçerli olan masumiyet karinesi ve adil yargılanma hakkı, avukatın, müvekkilin kimliği ile özdeşleştirilmesine veya üstlendiği vekalet görevi nedeniyle saldırılara hedef olmasına izin vermez. Öte yandan, gerçek hayatta algının her zaman böyle olmadığı, özellikle toplumda büyük infial yaratan bazı suçları işleyenleri hiçbir avukatın savunmak istemediği, baro tarafından zorunlu müdafi olarak görevlendirilmek istenen avukatların dahi bu görevi kabul etmedikleri durumlar yaşanabildiği bilinmektedir. Bu nedenle bir avukata, temsil ettiği kişi ve gruplara yollamada bulunularak yapılan bir eleştiride, toplumdaki baskın algılar ve kültürel özellikler göz önünde bulundurulmadan değerlendirme yapılamaz.

5. Farklı cinsel eğilimleri olan kişilere karşı toplumda egemen olan ayrımcılık, dışlayıcılık ve nefretin önlenmesinin, devletin pozitif yükümlülükleri arasında olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de, Vejdeland v. İsveç (1813/07) davasında, bir okulda homoseksüellere karşı nefret söylemi içeren bazı bildirileri dağıtan kişilerin çeşitli hapis ve para cezalarına çarptırılmasında Sözleşme'ye aykırılık bulmamıştır.

6. Başvurucunun mesleği gereği avukatlığını yaptığı, devletçe korunması gereken grubun kimliği üzerinden eleştirilmesi, hukuk davası yoluyla giderim sağlanabilecek basit bir hakaret gibi değerlendirilemez. Zira olayda, basit hakaretin ötesinde, avukatın savunmasını yaptığı ve korunması gereken grubun üzerinden aşağılanması ve itibarsızlaştırılması gayreti olduğu açıktır. "Sapkınların avukatı" şeklindeki hakaret, muhatabını sadece üzmek ve rencide etmekle kalmayıp, üstlendiği avukatlıktan dolayı tecziye etmek, yıldırmak ve savunma görevinden vazgeçirmek gibi sonuçlar doğurmaya elverişlidir. Bu nedenle "sapkınların avukatı" şeklindeki söylem, bir avukat için hoşgörüyle karşılanması, tahammül gösterilmesi gereken bir eleştiri değildir. Hal böyle iken başvurucu, kişilik haklarına yönelik saldırıya karşı ceza yoluyla giderim sağlamaya çalışmışsa da bunu elde edememiştir.

7. İnternet gazetesindeki ifadeler nedeniyle ceza kovuşturması açılması, kuşkusuz, ifade özgürlüğüne bir müdahaledir. Bir müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı, ölçülü davranılıp davranılmadığı, müdahalede bulunulurken hakkın özüne dokunulup dokunulmadığı ve ifade ve basın özgürlüğü ile başkalarının hak ve şöhret değerlerinin çatışması halinde adil bir dengenin kurulup kurulmadığı, her olayın kendine has özelliklerine göre takdir edilmelidir (B.No: 2013/2602).

8. Olayda, internet gazetesinin ifade hürriyeti ile nefret söylemlerine karşı esasen devletçe koruma altına alınması gereken bir grubun avukatlığını yapan başvurucunun kişilik hakları arasındaki adil ve demokratik toplum gereklerine uygun denge, başvurucu aleyhine bozulmuştur. Zira başvurucu, alelade bir suçluyu savunduğu için değil, aksine, nefret söylemine muhatap olan bir grubun avukatı olduğu için hakaret içerikli ifadelerin hedefi olmuştur. Başvurucunun, katlanmak, hoş görmek zorunda olmadığı, hakaret içeren ifadelere karşı devletçe etkin bir şekilde korunması gerekirdi.

9. Yukarıda açıklanan nedenlerle başvurucunun, Anayasa'nın 17. ve 40. maddesinde belirtilen haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT

EMİN ŞİRİN

B. No: 2013/6762 | Karar tarihi: 08.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6762

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİN ŞİRİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6762)

Karar Tarihi: 8/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Emin ŞİRİN

Vekili : Av. Celal ÜLGEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, milletvekili olduğu dönemdeki yasama faaliyetlerinin ceza davasında yargılama konusu yapıldığını bu nedenle Anayasa'nın yasama dokunulmazlığını düzenleyen 83. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 28/2/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 2002-2007 yılları arasında 22. dönem İstanbul milletvekili olarak görev yapmıştır.

6. Başvurucu hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 8/3/2009 tarihli iddianamesiyle kamu davası açılmıştır.

7. TMK 10. Maddesi ile Yetkili İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonucunda Mahkemenin 5/8/2013 tarihli kararı ile başvurucunun, Ergenekon Silahlı Terör Örgütü üyesi olmak suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

8. İlk Derece Mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine dosya halen Yargıtay incelemesinde bulunmaktadır.

B. İlgili Hukuk

9. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin (4) numaralı fıkrası; 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/10/2013 tarih ve 2013/7562 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, 2002-2007 yılları arasında milletvekili olduğunu, bu dönemdeki yasama faaliyetlerinin İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen ve kamuoyunda Ergenekon Davası olarak bilinen ceza davasında yargılama konusu yapılmasının Anayasa'nın yasama dokunulmazlığını düzenleyen 83. maddesinin ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

12. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

13. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

14. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

15. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

16. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni

göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/1049, 16/4/2013, § 32).

17. Başvuru konusu olayda, Ergenekon Silahlı Terör Örgütü üyesi olduğu iddiasıyla yargılanan başvurucunun İlk Derece Mahkemesince 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırıldığı ve kararın temyiz edildiği, bu itibarla da yargılamanın halen devam ettiği anlaşılmaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle, derece mahkemeleri önünde usulüne uygun olarak başlatılmış ve devam eden başvuru yolları tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÇELİK

B. No: 2013/7562 | Karar tarihi: 08.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7562

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7562)

Karar Tarihi: 8/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Mehmet ÇELİK

Vekili : Av. Mehmet Sadık LİMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, resmi belgede sahtecilik suçundan yargılandığı Askeri Yargıtay 4. Dairesinin 2013/1 esas sayılı dosyasında, Askeri Yargıtay Başsavcılığınca tebliğname düzenlenmeden Askeri Yargıtay Daireler Kurulunca bozma kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/10/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 28/2/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu hakkında, resmi belgede sahtecilik suçunu işlediği iddiasıyla Genelkurmay Başkanlığı Askeri Savcılığınca kamu davası açılmıştır.

6. Askeri Yargıtay 4. Dairesinin 18/1/2013 tarih ve E.2013/1, K.2013/1 sayılı kararıyla başvurucu, resmi belgede sahtecilik suçundan beraat etmiştir.

7. Anılan karar, Askeri Yargıtay Daireler Kurulunun 31/5/2013 tarih ve E.2013/68, K.2013/80 sayılı ilamıyla bozulmuştur.

8. Başvurucunun Askeri Yargıtay Daireler Kurulu kararına karşı itiraz yoluna başvurulmasına ilişkin 26/7/2013 tarihli talebi, Askeri Yargıtay Başsavcılığının 19/9/2013 tarih ve 2013/1773 sayılı kararı ile reddedilmiş ve karar başvurucuya 23/9/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucunun 7/10/2013 tarihinde tebliğname düzenlenmeksizin temyiz incelemesi yapılmasının hukuka aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle Askeri Yargıtay Başkanlığına yaptığı başvuru, Askeri Yargıtay Başkanlığının 10/10/2013 tarih ve 78113 sayılı yazısıyla reddedilmiş ve ret kararı başvurucuya 11/10/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

10. Bozma üzerine yargılama halen Askeri Yargıtay 4. Dairesinde devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

11. 23/3/2005 tarih ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 8. maddesi, 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 305 ilâ 326. maddeleri, 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 204. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/10/2013 tarih ve 2013/7562 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, resmi belgede sahtecilik suçundan Askeri Yargıtay 4. Dairesinde yargılandığı davada beraatına karar verildiğini, kararın temyiz incelemesini yapan Askeri Yargıtay Daireler Kurulu tarafından beraat kararının bozulduğunu, tebliğname düzenlenmeksizin dava dosyasının Askeri Yargıtay Daireler Kuruluna gönderilmiş olmasının Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlâli niteliğinde olduğunu ileri sürmüş ve ilgili daire kararının tedbiren ortadan kaldırılması talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

14. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

15. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

16. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, “ikincil nitelikte bir kanun yolu” olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

17. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

18. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/1049, 16/4/2013, § 32).

19. Başvuru konusu olayda, resmi belgede sahtecilik suçu yönünden Mahkemenin verdiği kararın, Askeri Yargıtay Daireler Kurulu tarafından bozulduğu ve yargılamanın halen devam ettiği anlaşılmaktadır.

20. Açıklanan nedenlerle, derece mahkemeleri önünde devam eden başvuru yolları tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

Başvurunun, “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKADİR AŞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/7565 | Karar tarihi: 08.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7565

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKADİR AŞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7565)

Karar Tarihi: 8/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Abdulkadir AŞAN

2. Asya AŞAN

3. Neciba YILMAZ

4. Fetullah YILMAZ

Vekilleri : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 10/8/2004 tarihinde İstanbul Anadolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan sözleşmenin feshi ile tapu iptali ve tescil davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/10/2013 tarihinde İstanbul 19. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 12/12/2013 tarihli ara kararı gereğince, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 14/2/2014 tarihli görüş yazısı başvuruculara tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili 6/3/2014 havale tarihli dilekçesinde, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Y.K.Ç. ve A.Ş. ile müteahhit sıfatıyla S.S. Kutlu Birlik Konut Yapı Kooperatifi arasında 13/8/1996 tarihinde Kartal 4. Noterliğinde "Düzenleme Şeklinde Gayrimenkul Satış Vaadi ve Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmesi" düzenlenmiş, E.E.E. kefil olarak sözleşmeyi imzalamıştır.

8. Y.K.Ç. ve A.Ş. tarafından S.S. Kutlu Birlik Konut Yapı Kooperatifi ile E.E.E. aleyhine 22/3/2004 tarihinde, Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, gayrimenkul satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesine aykırı davranıldığı ileri sürülerek sözleşmenin feshi, taşınmazların davacılar adlarına tapuya tescili, taşınmazların yıktırılması ve ihtiyati tedbir kararı verilmesi talep edilmiş, yargılamaya 2004/265 esas sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmiştir.

9. a. Y.K.Ç. ve A.Ş. tarafından, başvurucular ve yirmi sekiz arkadaşı aleyhine 10/8/2004 tarihinde Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2004/633 esasında açılan davada, S.S. Kutlu Birlik Konut Yapı Kooperatifi ile yapılan gayrimenkul satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesine aykırı hareket edildiği, davalıların taşınmazları müteahhitten veya onun sattığı kişilerden devraldıkları ve iyiniyetli olmadıkları ileri sürülerek, anılan sözleşmenin feshine, taşınmazların davalılar adlarına olan tapu kayıtlarının iptali ile davacılar adlarına tapuya tecillerine, taşınmaz üzerindeki inşaatların yıktırılmasına, dava dosyasının Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2004/265 esas sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, taşınmazlar üzerine devir ve temliki önlemek amacıyla ihtiyati tedbir konulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

b. Mahkemece, 23/11/2004 tarih ve E.2004/633, K.2004/681 sayılı ilamla, Mahkemenin 2004/265 esas sayılı dava dosyası ile aralarında irtibat bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2004/265 esas sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

10. a. Yine Y.K.Ç. ve A.Ş. tarafından dava konusu diğer taşınmazların malikleri aleyhine 10/8/2004 tarihinde Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2004/636 esasında açılan davada, S.S. Kutlu Birlik Konut Yapı Kooperatifi ile yapılan gayrimenkul satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesine aykırı hareket edildiği, davalıların taşınmazları müteahhitten veya onun sattığı kişilerden devraldıkları ve iyiniyetli olmadıkları ileri sürülerek, anılan sözleşmenin feshine, taşınmazların davalılar adlarına olan tapu kayıtlarının iptali ile davacılar adlarına tapuya tecillerine, taşınmaz üzerindeki inşaatların yıktırılmasına, davanın Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2004/265 esas sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, taşınmazlar üzerine ihtiyati tedbir konulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

b. Mahkemece, 23/11/2004 tarihinde, Mahkemenin 2004/265 esas sayılı dava dosyası ile aralarında irtibat bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2004/265 esas sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir

11. Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesince, 16/4/2004 tarihinde, tüm taşınmazlar üzerine dava sonuna kadar 3. kişilere devrinin önlenmesi için ihtiyati tedbir konulmasına karar verilmiştir.

12. Tedbir kararına yapılan itirazlar Mahkemece 2005 yılında reddedilmiştir.

13. Kartal Adliyesinin kapatılmasından sonra, asıl ve birleşen davalarda yapılan yargılama sonunda, İstanbul Anadolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 17/1/2014 tarih ve E.2004/265, K.2014/5 sayılı kararla; düzenleme şeklinde gayrimenkul satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesinin feshine, taşınmazların ½ hissesinin davacılar adlarına tapuya tescillerine, dava konusu taşınmazlar üzerindeki ihtiyati tedbirin karar kesinleşinceye kadar devamına karar vermiştir.

14. Karar temyiz edilmiş olup, henüz kesinleşmemiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

16. 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu’nun 473. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Yüklenicinin işe zamanında başlamaması veya sözleşme hükümlerine aykırı olarak işi geciktirmesi ya da işsahibine yüklenemeyecek bir sebeple ortaya çıkan gecikme yüzünden bütün tahminlere göre yüklenicinin işi kararlaştırılan zamanda bitiremeyeceği açıkça anlaşılırsa, işsahibi teslim için belirlenen günü beklemek zorunda olmaksızın sözleşmeden dönebilir.”

17. 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 716. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Mülkiyetin kazanılmasına esas olacak bir hukuki sebebe dayanarak malikten mülkiyetin kendi adına tescilini istemek hususunda kişisel hakka sahip olan kimse, malikin kaçınması halinde hakimden, mülkiyetin hükmen geçirilmesini isteyebilir.”

18. 6100 sayılı Kanun’un 394. maddesinin (2), (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

“…

İhtiyati tedbirin uygulanması sırasında karşı taraf hazır bulunuyorsa, tedbirin uygulanmasından itibaren; hazır bulunmuyorsa tedbirin uygulanmasına ilişkin tutanağın tebliğinden itibaren bir hafta içinde, ihtiyati tedbirin şartlarına, mahkemenin yetkisine ve teminata ilişkin olarak, kararı veren mahkemeye itiraz edebilir.

İhtiyati tedbir kararının uygulanması sebebiyle menfaati açıkça ihlal edilen üçüncü kişiler de ihtiyati tedbiri öğrenmelerinden itibaren bir hafta içinde ihtiyati tedbirin şartlarına ve teminata itiraz edebilirler.

İtiraz dilekçeyle yapılır. İtiraz eden, itiraz sebeplerini açıkça göstermek ve itirazının dayanağı olan tüm delilleri dilekçesine eklemek zorundadır. Mahkeme, ilgilileri dinlemek üzere davet eder; gelmedikleri takdirde dosya üzerinden inceleme yaparak kararını verir. İtiraz üzerine mahkeme, tedbir kararını değiştirebilir veya kaldırabilir.

…”

19. 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 101. maddesi şöyledir:

“Hakim iki taraftan birinin talebiyle davanın ikamesinden evvel veya sonra aşağıda gösterilen hal ve şekillerde ihtiyati tedbirler ittihazına karar verebilir:

1 – Menkul ve gayrimenkul malların ayni münazaalı ise bunun haciz veya yeddiadle tevdiine,

2 – Münazaalı şeyin muhafazası için lazımgelen her türlü tedbirlerin ittihazına,

…”

20. 1086 sayılı mülga Kanun’un 108. maddesi şöyledir:

“İtiraz arzuhal ile yapılır ve evrakı sübutiyeside arzuhale raptolunur.

İhtiyati tedbir kararına itirazdan evvel dava ikame edilmiş ise itiraz arzuhali tahkikat hakimine verilir. 104 üncü maddenin son fıkrası hükmü mahfuzdur. İtiraz vukuunda hakim iki tarafı davet ve her birini istima ettikten sonra kararını tadil veya tebdil veya refedebilir. Şu kadar ki iki taraftan biri veya ikisi gelmezlerse evrak üzerine tetkikat icrasiyle karar verilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 3/10/2013 tarih ve 2013/7565 numaralı başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

22. Başvurucular, Y.K.Ç. ve A.Ş. tarafından 10/8/2004 tarihinde Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan davada, gayrimenkul satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesinin feshi, adlarına tapuya tescilli taşınmazların tapu kayıtlarının iptali ve davacılar adlarına tapuya tescili, taşınmazlar üzerindeki inşaatların yıktırılmasının talep edildiğini, Mahkemece taşınmazlar üzerine ihtiyati tedbir konulduğunu, yargılamanın 9 yıldır devam ettiğini, 2014 yılında verilen kararın henüz tebliğ edilmediğini ve kesinleşmediğini, ayrıca kararı temyiz de edeceklerini, Mahkemece yılda üç ya da dört duruşma yapıldığını, İstanbul 10. İdare Mahkemesinin 2009/731 esas sayılı dava dosyasının bekletici mesele yapıldığını, tedbir kararı nedeniyle inşaatlar bitirilmediği için taşınmazları kullanamadıklarını, yargılamanın uzun sürdüğünü ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

23. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvuruculaların, aleyhlerine açılan tapu iptali ve tescil davasında taşınmazları üzerine ihtiyati tedbir konulduğunu ve taşınmazları kullanamadıklarını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdükleri anlaşılmıştır. Başvuruculaların anılan ihlal iddiaları ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. İhtiyati tedbir kararı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiaları

24. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

25. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

26. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

27. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

28. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

29. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

30. Başvuru konusu olayda başvurucular, aleyhlerine açılan tapu iptali ve tescil davasında taşınmazları üzerine ihtiyati tedbir konulduğunu ve taşınmazları kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

31. Başvurucular aleyhine açılan davada, taşınmazların başvurucular adlarına olan tapu kayıtlarının iptali ile davacılar adlarına tapuya tescilleri, taşınmaz üzerindeki inşaatların yıktırılması talep edilmiştir. Mahkemece, başvuruculara ait taşınmazlar üzerine 16/4/2004 tarihinde, dava sonuna kadar 3. kişilere devrinin önlenmesi için ihtiyati tedbir konulmuştur.

32. Başvuruya konu davanın temel konusu taşınmazın mülkiyetinin tespitine yönelik olup, başvurucuların mülkiyet haklarının bulunup bulunmadığı yargılama sonucunda verilen kararla ortaya çıkacaktır. Taşınmazlar üzerine konulan ihtiyati tedbir kararı da asıl dava sonucunda verilen kararın uygulanabilirliğini sağlamaya yönelik olduğu gibi, taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkından doğan tüm hakların kullanılmasına engel teşkil edecek mahiyette de değildir. Dolayısıyla başvuru konusu olayda verilen ihtiyati tedbir kararı, asıl dava konusu olan mülkiyet hakkından ayrı olarak değerlendirmeye tabi tutulamaz. Mahkemece verilen ihtiyati tedbir kararı, mülkiyet hakkının esasının çözümleneceği yargı kararı ile birlikte değerlendirilebilir. Mülkiyet hakkına ilişkin yargılama ise halen Derece

Mahkemesinde devam etmektedir. Mülkiyet hakkına yönelik asıl yargılama devam ettiği sırada ve davanın esasına ilişkin başvuru yolları tüketilmeden, anılan davada verilen ihtiyati tedbir kararının bu aşamada değerlendirilmesi mümkün değildir.

33. Öte yandan, Mahkemece bireysel başvuru tarihinden sonra verilen 17/1/2014 tarihli kararda, taşınmazlar üzerindeki ihtiyati tedbirin karar kesinleşinceye kadar devamına karar verildiği anlaşılmışsa da anılan karar, asıl hükümle birlikte temyiz edilebileceği için bu anlamda da başvuru yollarının tüketilmediği belirlenmiştir.

34. Açıklanan nedenlerle, ihtiyati tedbir kararı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

35. Başvuruculların yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

36. Başvurucular, 10/8/2004 tarihinde Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan davada, gayrimenkul satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesinin feshi, adlarına tapuya tescilli taşınmazların tapu kayıtlarının iptali ve davacılar adlarına tapuya tescili, taşınmazlar üzerindeki inşaatların yıktırılmasının talep edildiğini, yargılamanın devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

37. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği belirtilerek, mülkiyet hakkının ihlali iddialarının, başvuruculların dava konusu taşınmazlar üzerindeki mülkiyet haklarının ihtilaflı olduğu dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

38. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

39. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

40. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

41. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

42. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

43. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

44. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

45. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

46. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

47. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

48. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, başvurucular adına tapuya tescilli taşınmazların tapu kayıtlarının iptali ile davacılar adlarına tescilleri istemine ilişkin davada, 1086 sayılı mülga Kanun ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

49. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre

değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 10/8/2004 tarihidir.

50. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

51. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

52. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusu, gayrimenkul satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesinin feshi, başvurucular adlarına tapuya tescilli taşınmazların tapu kayıtlarının iptali ve davacılar adlarına tapuya tescili istemlerine ilişkindir. Mahkemece, 10/8/2004 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, yargılama sürecinde birçok duruşma yapılmış olup, belirtilen celseler arasında genellikle 3 aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmıştır.

53. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, 22/3/2004 tarihinde S.S. Kutlu Birlik Konut Yapı Kooperatifi ve E.E.E. aleyhine Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve Mahkemenin 2004/265 esasına kaydedilen dava dosyasında; Mahkemece tarafların delilleri toplanmış ve davalılardan taşınmaz satın alan kişiler aleyhine dava açılması için davacılara süre verilmiştir. Bunun üzerine davacılar tarafından başvurucular ve arkadaşları aleyhine 10/8/2004 tarihinde tapu iptali ve tescil davası açılmış, dava dosyası Mahkemenin 2004/633 esasına kaydedilmiştir. Yine aynı davacılar tarafından taşınmaz sahibi başka davalılar aleyhine tapu iptali ve tescil davası açılmış, dava dosyası Mahkemenin 2004/636 esasına kaydedilmiştir. Mahkemece, tüm dava dosyaları 23/11/2004 tarihinde 2004/265 esas sayılı dava dosyası ile birleştirilerek, yargılamaya bu dava dosyası üzerinden devam edilmiştir.

54. Mahkemece tarafların delilleri toplamış ve 20/4/2005 tarihli duruşmada keşif yapılmasına karar verilmiştir. 27/5/2005 tarihinde keşif yapılmış, bilirkişi raporları taraflara tebliğ edilmiş ve rapora itiraz edilmesi üzerine, 22/2/2006 tarihinde yeniden keşif yapılması yönünde hüküm kurulmuştur. Keşif sonucu alınan rapora itiraz edilmesi üzerine 19/12/2006 tarihinde ek rapor alınmasına karar verilmiştir. Mahkemece ek raporun alınmasından sonra, yeniden bazı delillerin toplandığı belirlenmiştir.

55. Kartal Belediye Başkanlığının, dava konusu taşınmazların bulunduğu yerde yaptığı imar uygulamasıyla ilgili kararının iptali amacıyla İstanbul 10. İdare Mahkemesinin 2009/731 esas sayılı dosyasında dava açıldığı, Kartal 1. Asliye Hukuk Mahkemesince 23/2/2012 tarihli duruşmada bu dava dosyasının sonucunun beklenmesine karar verildiği ve 22/5/2013 tarihine kadar davanın sonuçlanmasının beklendiği anlaşılmıştır. Anılan davanın sonuçlanmasından sonra, Mahkemece yeniden ek rapor alınmasına karar verilmiş, ancak bu karardan rücu edilerek, 17/1/2014 tarihinde davanın kabulü yönünde hüküm kurulmuştur. Karar temyiz edildiği için henüz kesinleşmemiştir.

56. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek

taşınmazın büyüklüğü ve taraf sayısı, gerekse keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde yazılı yargılama usulünde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

57. Yargılama sürecinde başvurucular vekili tarafından farklı duruşmalarda mazeret dilekçeleri verildiği anlaşılmışsa da bu duruşmaların bir kısmında da farklı ara kararların beklenmesine karar verildiği için yargılamanın uzamasına sebep olunmadığı belirlenmiştir.

58. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraf vekillerince muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, yargılama sürecinin uzunluğu dikkate alındığında, başvuruculaların tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

59. Davada, 97 davalı ve dâhili davalının bulunduğu dikkate alındığında, taraf sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık bir niteliğe sahip olduğunu göstermekle birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında 9 yıl 8 ay 28 gün devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

60. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

61. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmaz üzerinde tasarrufta bulunamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Başvuruya konu dava, taşınmazın mülkiyetine yönelik bir dava olup, başvuruculaların mülkiyet haklarının bulunup bulunmadığı yargılama sonucunda verilen kararla ortaya çıkacaktır. Mülkiyet hakkına yönelik yargılama devam ettiği sırada ve başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının bu aşamada değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

62. Başvurucular, 20.000,00 TL manevi, 500.000,00 TL maddi tazminata karar verilmesini talep etmişlerdir.

63. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği ihlal karalarında hükmedilen miktarlar çerçevesinde hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olacağı bildirilmiştir.

64. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden

yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

65. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde de bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa’nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucuların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

66. Başvurucuların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin 9 yıl 8 ay 28 günlük yargılama süresi nazara alındığında, başvurucuların yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, dava dosyasındaki davalı ve dâhili davalıların sayısı da dikkate alınarak, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında her bir başvurucuya takdiren 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

67. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

68. Başvuruya konu yargılamanın 9 yıl 8 ay 28 günden beri sürdüğü ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun;

1. İhtiyati tedbir kararı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlal iddiası yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara ayrı ayrı 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla İstanbul Anadolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUKADDES ÖZEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/7740 | Karar tarihi: 08.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7740

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUKADDES ÖZEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7740)

Karar Tarihi: 8/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Mukaddes ÖZEN

2. Dilek ALTINIŞIK

3. Alper ÖZEN

Vekilleri : Av. Devrim KARAKÜLAH

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 29/6/2004 tarihinde İskenderun 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tazminat davasında ihtiyati tedbir kararının kaldırıldığını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/10/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 29/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 19/12/2013 tarihli ara kararı gereğince, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 10/1/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculaların murisi 27/4/2004 tarihinde meydana gelen trafik kazası sonucu vefat emiştir.

8. a) İskenderun Cumhuriyet Başsavcılığınca, trafik kazasına sebebiyet veren sürücü İsmet Güneş hakkında İskenderun Ağır Ceza Mahkemesine açılan dava sonunda Mahkemece, 12/12/2006 tarih ve E.2005/439, K.2006/558 sayılı kararla; sürücünün 4/8 oranında kusurlu, müteveffanın kusursuz olduğu gerekçesiyle 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 85. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği neticeten 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

b) Temyiz üzerine, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 15/3/2012 tarih ve E.2012/12953, K.2012/7375 sayılı ilamıyla; 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair düzenlemenin değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

c) Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 14/8/2012 tarih ve E.2012/125, K.2012/158 sayılı kararla; sanığın 30/7/2011 tarihinde vefat etmesi nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmiştir.

9. Başvurucular, murisin anne ve babası ile kardeşleri, 29/6/2004 tarihinde araç sürücüsü İsmet Güneş, aracın tescil sahibi İbrahimoğulları Oto Lastik İth. İhr. Ltd. Şti. ve aracın kiralayanı Özgüneyler Taşımacılık A.Ş. aleyhine İskenderun 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tazminat davasında, davalıların kazanın meydana gelmesinde tam kusurlu olduklarını ve zararlarının doğduğunu ileri sürerek, maddi ve manevi zararlarının tazminini, davalılara ait araçlar üzerine ihtiyati tedbir konulmasını talep emişlerdir.

10. İskenderun 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 14/9/2004 tarih ve 2004/465 esas sayılı yazısı ile davalılara ait araçlar üzerine ihtiyati tedbir konulmuştur.

11. İskenderun 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin kapatılması üzerine yargılamaya İskenderun 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2011/9 esas numarasında devam edilmiştir.

12. Davalıların talebi üzerine, İskenderun 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 30/4/2013 tarih ve 2011/9 esas sayılı kararıyla araçlar üzerine konulan ihtiyati tedbir kararı kaldırılmıştır.

13. Anılan karara yapılan itiraz, Mahkemece 17/9/2013 tarihli duruşmada reddedilmiştir.

14. Yargılama İskenderun 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/9 sayılı dava dosyasında devam etmekte olup, duruşmanın 1/7/2014 tarihine ertelendiği belirlenmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi"

kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

16. 6100 sayılı Kanun’un 394. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

“…

İhtiyati tedbir kararının uygulanması sebebiyle menfaati açıkça ihlal edilen üçüncü kişiler de ihtiyati tedbiri öğrenmelerinden itibaren bir hafta içinde ihtiyati tedbirin şartlarına ve teminata itiraz edebilirler.

İtiraz dilekçeyle yapılır. İtiraz eden, itiraz sebeplerini açıkça göstermek ve itirazının dayanağı olan tüm delilleri dilekçesine eklemek zorundadır. Mahkeme, ilgilileri dinlemek üzere davet eder; gelmedikleri takdirde dosya üzerinden inceleme yaparak kararını verir. İtiraz üzerine mahkeme, tedbir kararını değiştirebilir veya kaldırabilir.

…”

17. 6100 sayılı Kanun’un 396. maddesi şöyledir:

“(1) Durum ve koşulların değiştiği sabit olursa, talep üzerine ihtiyati tedbirin değiştirilmesine veya kaldırılmasına teminat aranmaksızın karar verilebilir.

(2) İtiraza ilişkin 394 üncü maddenin üçüncü ve dördüncü fıkrası, kıyas yoluyla uygulanır.”

18. 13/10/1983 tarih ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 85. maddesinin birinci fıkrası şöyledir

“Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar.”

19. 2918 sayılı Kanun'un 90. maddesi şöyledir:

“Maddi tazminatın biçimi ve kapsamı ile manevi tazminat konularında Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır.”

20. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. maddesi şöyledir:

“Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur.

Ahlaka mugayir bir fiil ile başka bir kimsenin zarara uğramasına bilerek sebebiyet veren şahıs, kezalik o zararı tazmine mecburdur.”

21. 818 sayılı mülga Kanun'un 46. maddesi şöyledir:

“Cismani bir zarara düçar olan kimse külliyen veya kısmen çalışmağa muktedir olamamasından ve ileride iktisaden maruz kalacağı mahrumiyetten tevellüt eden zarar ve ziyanını ve bütün masraflarını isteyebilir.

Eğer hükmün suduru esnasında, kafi derecede kanaat ile cismani zararın neticelerini tayin etmek mümkün değil ise; hükmün tefhimi tarihinden itibaren iki sene zarfında hakimin, tetkik salahiyetini muhafaza etmeğe hakkı vardır.”

22. 818 sayılı mülga Kanun'un 47. maddesi şöyledir:

“Hakim, hususi halleri nazara alarak cismani zarara düçar olan kimseye yahut adam öldüğü takdirde ölünün ailesine manevi zarar namiyle adalete muvafık tazminat verilmesine karar verebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 30/10/2013 tarih ve 2013/7740 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

24. Başvurucular, 27/4/2004 tarihinde meydana gelen trafik kazası sonucu murislerinin vefat ettiğini, 29/6/2004 tarihinde sürücü, araç sahibi ve aracı kiralayanlar aleyhine İskenderun 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde tazminat davası açtıklarını, Mahkemece davalılara ait araçlar üzerine tedbir konulduğunu, 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin kapatılmasından sonra yargılamaya İskenderun 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edildiğini, 30/4/2013 tarihinde araçlar üzerindeki ihtiyati tedbirin kaldırıldığını, uzun süre dosyanın bilirkişiye verilmediğini, bu sürede bir davalının vefat ettiğini, yargılamanın uzun sürmesinde kusurlarının olmadığını, davalıların kusuru sonucu kazanın meydana geldiği sabit olmasına rağmen karar verilmediğini, yargılamanın halen devam ettiğini belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, ihlalin tespiti ile tazminat ödenmesini talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

25. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde başvuruculaların, ihtiyati tedbir kararının kaldırılması ve yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdükleri anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuruculaların anılan iddiaları ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. İhtiyati Tedbir Kararının Kaldırılması Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiaları

26. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

27. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

28. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, “ikincil nitelikte bir kanun yolu” olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

29. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

30. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

31. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

32. Başvuru konusu olayda başvurucular, trafik kazasına dayalı olarak açtıkları tazminat davasında Mahkemece, 14/9/2004 tarihinde davalılara ait araçlar üzerine konulan ihtiyati tedbirin 30/4/2013 tarihinde kaldırıldığını belirterek, mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

33. Başvurucular tarafından açılan tazminat davasından davalılara ait araçlar üzerine 14/9/2004 tarihinde konulan ihtiyati tedbir kararı, 30/4/2013 tarihinde, para alacakları için ihtiyati tedbir kararı verilemeyeceği gerekçesiyle kaldırılmıştır.

34. Başvuruya konu davanın temel konusu, başvurucuların murislerinin vefatı nedeniyle maddi ve manevi zararlarının tazminine ilişkindir. Davalılara ait araçlar davanın konusu olmayıp, araçlar üzerine konulan ihtiyati tedbir kararı, asıl dava sonucunda verilen kararın uygulanmasını kolaylaştırmaya yöneliktir. Başvurucular lehine tazminata hükmedildiği takdirde, icra takibi yapılarak tazminatların tahsil edilmesi mümkündür. Mahkemece verilen ihtiyati tedbir kararı, tazminat davasının esasının çözümleneceği yargı kararı ile birlikte değerlendirilebilir. Tazminat davası ise halen Derece Mahkemesinde devam etmektedir. Tazminat davası devam ettiği sırada, davanın esasına ilişkin başvuru yolları tüketilmeden ve hükmedilebilecek tazminatın tahsiline yönelik başvuru yolları bitirilmeden, anılan davada verilen ve sadece dava sonucunda başvurucular lehine hükmedilebilecek tazminatın tahsilini sağlamaya yönelik ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasının bu aşamada değerlendirilmesi mümkün değildir.

35. Açıklanan nedenlerle, ihtiyati tedbir kararının amacı dikkate alındığında, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

36. Başvurucuların yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

37. Başvurucular, murislerinin trafik kazası sonucu vefat ettiğini, kusurları bulunan kişiler aleyhine açtıkları tazminat davasının halen sonuçlanmadığını, makul sürede yargılama

yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

38. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

39. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

40. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

41. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

42. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

43. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/12, 17/9/2013, § 43).

44. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

45. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

46. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

47. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, başvurucuların murisinin trafik kazası sonucu vefat etmesi nedeniyle İskenderun 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

48. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gerekir.

49. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, somut tazminat davasında başvurucuların Mahkemeye dilekçeyle başvurarak dava sürecini başlattığı 29/6/2004 tarihidir.

50. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

51. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

52. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. Trafik kazası sonucu vefat eden kişinin mirasçılarının, bu fiil sonucu ortaya çıkan zararlarının karşılanması için makul sürede yargı kararı verilmesinde kişisel yararlarının olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

53. Somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken, trafik kazası sonucu vefat eden kişinin mirasçıları tarafından açılan tazminat davasının, başvurucular için taşıdığı değer ve başvurucuların kişisel yararı göz önünde bulundurularak, yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

54. Başvuru konusu olayda, başvurucuların murisinin sevk ve idaresindeki araca, karşı yönden gelen aracın çarpması sonucu muris vefat etmiştir. Başvurucular, murisin anne ve babası ile kardeşleri, toplam yedi davacı, 29/6/2004 tarihinde, çarpışmaya neden olan aracın sürücüsü, tescil sahibi ve aracı kiralayan aleyhine İskenderun 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açmışlardır. Mahkemece düzenlenen tensip zaptı sonrasında tarafların sosyal ve ekonomik durumları araştırılmış, delilleri

toplanmıştır. 2/3/2005 tarihli duruşmada dosyanın incelemeye alınmasına karar verilmiştir. Tanık beyanının alınması için Ankara Nöbetçi Asliye Hukuk Mahkemesine talimat yazılmış, iki duruşmada talimat cevabı beklenmiştir. 16/11/2005 tarihli duruşmada Ankara Nöbetçi Asliye Hukuk Mahkemesine talimat yazılarak aktüerya bilirkişisinden rapor alınmasına karar verilmiş, ancak kararın gereği yapılmamıştır.

55. Yine yargılama sırasında, kusur oranlarının tespiti amacıyla İskenderun Ağır Ceza Mahkemesindeki dava dosyasında yaptırılan bilirkişi incelemesinin sonucu beklenilmiştir. Anılan raporun okunmasından sonra Mahkemece, Ankara Nöbetçi Asliye Hukuk Mahkemesine talimat yazılmasına ve üç kişilik bilirkişi heyetinden maddi tazminatın miktarı konusunda rapor düzenlenmesine karar verilmiştir. Bir duruşma sonra rapor gelmiş ve 20/9/2006 tarihli duruşmada başvurucular vekilinin ıslah dilekçesi verdiği anlaşılmıştır.

56. Mahkemece tüm bu işlemlerin gerçekleştirilmesinden sonra 8/11/2006 tarihli duruşmada, İskenderun Ağır Ceza Mahkemesindeki dava dosyasının sonuçlanmasının beklenilmesine karar verilmiş, 30/11/2012 tarihli duruşmaya kadar anılan dava dosyasının sonucu beklenilmiş, bu duruşmada, İskenderun Ağır Ceza Mahkemesindeki dava dosyasında düşme kararı verildiği gerekçesiyle bekleme kararından rücu edilmesi yönünde hüküm kurulmuştur.

57. Mahkemece, 30/4/2013 tarihli duruşmada davalı tarafın bilirkişi raporuna yaptığı itiraz nedeniyle maddi tazminatın hesaplanması için Hatay Asliye Hukuk Mahkemesine talimat yazılmasına karar verilmiştir. Başvurucular tarafından bilirkişi ücretinin 6/5/2013 tarihinde yatırılmasına rağmen 17/9/2013 tarihli duruşmaya kadar bilirkişi incelemesi için talimat yazılmadığı ve dosyanın bilirkişiye tevdi edilmediği anlaşılmıştır. Mahkemece 17/9/2013 tarihli duruşmada, dosyanın bilirkişiye gönderilmemesi nedeniyle kalem denetimi yapılmasına ve katip hakkında yazılı savunma istenilmesine karar verilmiştir. Bilirkişi raporunun gelmesinden sonra, davacı ve davalılardan ölenler olduğu için taraf teşkili sağlanması amacıyla dosyanın incelemeye alınması yönünde hüküm kurulmuştur. Davalı İsmet Güneş'in 30/7/2011 tarihinde vefat etmesi üzerine mirasçıları davaya dâhil edilmişlerdir.

58. Davanın açıldığı İskenderun 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin kapatılması üzerine, 9/3/2011 tarihinden itibaren yargılamaya İskenderun 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde halen devam edilmektedir.

59. Yargılama sürecinde başvurucular vekilinin bir duruşmaya gelmediği ve dava dosyasının işlemden kaldırıldığı, yenileme talebi üzerine davanın kaldığı yerden devamına karar verildiği anlaşılmıştır. Bunun dışında, başvurucular vekilinin mazeret bildirdiği farklı duruşmaların bulunduğu, ancak anılan duruşmalarda Ağır Ceza Mahkemesindeki dava dosyasının sonuçlanması beklenildiği için başvurucuların davanın uzamasına sebebiyet vermedikleri anlaşılmıştır.

60. Mahkemece İskenderun Ağır Ceza Mahkemesinde açılan kamu davasının sonuçlanmasının beklenmesi yargılama sürecini uzatmıştır.

61. Hukuk ve ceza davalarının konuları, tarafları ve amaçları farklı olduğundan, ceza mahkemesi kararları, hukuk davaları için kural olarak kesin hüküm oluşturmaz. Haksız fiil nedeniyle açılan tazminat davalarını çözmek bütünüyle hukuk hâkiminin görevi içindedir. Bir "bekletici sorun" iddiası karşısında kalan hâkimin, görevi dışındaki bu iddianın mutlaka görevli mahkemede çözülmesini bekleme yükümlülüğü yoktur. Kendisi de birçok durumda

ileri sürülen hususu karara bağlayabilir. Kaldı ki, mülga 818 sayılı Kanun'un 53. maddesi gereğince hukuk hâkimi, ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararıyla bağlı ise de, maddi olayı tespit etmeyen beraat kararı hukuk hâkimini bağlamaz. Onun için hukuk hâkimi, topladığı deliller doğrultusunda karar verebilir. Ceza mahkemesinin delilleri tespit ve takdiri ile hukuk mahkemesinin delilleri tespit ve takdirinin farklı olmasının bir sonucu olarak, bir olayda sebep sonuç bağı bulunmadığına dair ceza mahkemesi kararı dahi hukuk hâkimini bağlamayabilir (B. No: 2013/7123, 6/2/2013, § 62).

62. Somut davada Mahkemece, İskenderun Ağır Ceza Mahkemesi dava dosyasının akıbetinin uzun süre beklenildiği anlaşılmıştır. Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede ilgili makamların tutumu kapsamında sadece yargı makamlarının tutumu dikkate alınmayıp, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı üzerinde durulmalıdır. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2013/7123, 6/2/2013, § 63). Belirtilen ceza davası sonucunun beklenilmesi noktasındaki takdir ilgili usul hükümleri uyarınca derece Mahkemelerine ait olmakla beraber, belirtilen ceza davası akıbetinin uzun süre beklenilmesinin somut yargılamaların süresi üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

63. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 59).

64. Mahkemece davanın açıldığı tarihten itibaren yargılamanın 9 yıl 10 ay 9 günden beri devam ettiği, bu sürede 46 duruşma yapıldığı, duruşmaların ortalama 2,5 ay aralıklarla gerçekleştiği ve son duruşmada, davanın 1/7/2014 tarihine ertelendiği görülmüştür.

65. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvuruculların tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmalarıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

66. Başvurunun konusu olan tazminat davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, farklı tarihlerde bilirkişi raporlarının alındığı, İskenderun Ağır Ceza Mahkemesi dava dosyasının sonuçlanmasının beklendiği, yargılamanın 9 yıl 10 ay 9 günden beri devam ettiği anlaşılmaktadır. Tazminat davasının niteliği, başvurucular açısından taşıdığı değer ve başvuruculların davadaki menfaati dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

67. Belirtilen nedenlerle, başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

68. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespitini, ayrı ayrı 30.000,00 TL manevi, 20.000,00 TL maddi tazminatın

ödenmesini talep etmişlerdir.

69. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

70. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde de bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaın maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

71. Başvuruculaın, murislerinin trafik kazası sonucu vefat etmesi nedeniyle açtıkları tazminat davası, makul olmayan bir süre olan 9 yıl 10 ay 9 günden beri devam etmektedir. Dolayısıyla başvuruculaın kişisel yararları ve aralarındaki birliktelik göz önünde bulundurulduğunda başvuruculara yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında takdiren ayrı ayrı 2.200,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

72. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

73. Başvuruya konu yargılamanın 9 yıl 10 ay 9 günden beri sürdüğü ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. İhtiyati tedbir kararının kaldırılmasına ilişkin adil yargılanma hakkının ihlali iddiası yönünden "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyet yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı 2.200,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla İskenderun 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZ YILDIRIM (2)

B. No: 2013/8404 | Karar tarihi: 08.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8404

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZ YILDIRIM BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2013/8404)

Karar Tarihi: 8/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Aziz YILDIRIM

Vekili : Av. Abdullah KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturmada görev alan Cumhuriyet Savcısı aleyhindeki şikâyetinin işleme konulmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/11/2013 tarihinde İstanbul 7. Asliye Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 3/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 1998 yılından başvuruya konu olayların meydana geldiği tarihe kadar, Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanlığı görevinde bulunmuştur.

6. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun mülga 250. maddesi ile görevli) tarafından yürütülen ve kamuoyunda "şike soruşturması" adıyla bilinen soruşturma kapsamında 3/7/2011 tarihinde gözaltına alınmış ve 10/7/2011 tarihinde tutuklanmıştır.

7. Başvurucu, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Savcısı hakkında, aynı soruşturma kapsamında aynı iddianame numarası ile iki farklı iddianame imzalayıp mühürlediği iddiasıyla Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna (HSYK) 20/2/2012 tarihli dilekçeyle şikayette bulunarak ilgili Cumhuriyet Savcısının cezalandırılmasını talep etmiştir.

8. HSYK Genel Sekreterliğinin 26/6/2012 tarih ve 33561 sayılı yazısı ile başvurucunun şikayetini inceleyen HSYK Üçüncü Dairesinin 3/5/2012 tarih ve 2012/3099 sayılı kararıyla 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 97. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi gereğince şikayetin işleme konulmadığı bildirilmiştir.

Genel Sekreterlik yazısının ilgili kısımları şöyledir:

"… görüldüğü üzere asıl olan UYAP kayıtlarının esas alınması olduğu, nihai olarak da somut olayda karar verme ve takdir yetkisinin mahkeme hâkimine ait olduğu,

Kaldı ki, yapıldığı iddia edilen yanlışlığın, kasten hareket edilerek delil bütünlüğünü bozmak ve davanın esasına etki etme amacıyla yapıldığı yönünde herhangi bir iddianın bulunmadığı gibi, bu yönde hareket edildiğine dair delil de bulunmadığı, kaldı ki, iddia edilen hususun esası etkileyen ve delil bütünlüğü ile yargılama sonucuna etki eden bir durum olmadığı,

Bir kısım iddianın ise, maddi hatanın düzeltilmesine yönelik bir işlem olduğunun anlaşıldığı, ileri sürülen iddianın yargılamaya olumsuz herhangi bir etkisinin bulunmadığı, iddianamenin mahkemeye verildiği tarihin gerek UYAP ortamında, gerekse fiziki ortamda kayıtlı olduğu,

…"

Başvurucu HSYK Üçüncü Dairesine, 16/7/2012 tarihli dilekçe ile başvuruda bulunarak, şikayetin işleme konulmamasına dair karara ilişkin olarak yeniden inceleme talebinde bulunmuştur.

9. Başvurucunun yeniden inceleme talebini inceleyen HSYK Üçüncü Dairesinin 14/11/2012 tarih ve 2012/920 sayılı kararıyla "kararın kaldırılmasını gerektiren herhangi bir delil ve durumun bulunmadığı" gerekçesiyle, başvurucunun talebinin reddine karar verilmiştir. Başvurucu bu karara karşı HSYK Genel Kuruluna itiraz yoluna başvurmuştur.

10. Başvurucunun itirazını inceleyen HSYK Genel Kurulunun 19/6/2013 tarih ve 2013/524 sayılı kararıyla "yeniden inceleme talebinin reddine ilişkin kararın yerinde olduğu" gerekçesiyle, başvurucunun itirazının oy birliğiyle ve kesin olarak reddine karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya 7/11/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

11. 24/2/1983 tarih ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 97. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi şöyledir:

“Hâkim ve savcılar hakkında;

a) Belli bir konuyu içermeyen veya somut delile dayanmayan,

…

İhbar ve şikâyetler işleme konulmaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 8/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/11/2013 tarih ve 2013/8404 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, soruşturma sonucunda hakkında iki farklı iddianame düzenlendiğini, suçlanan kişinin hakkındaki suçlamalardan haberdar olabilmesi ve savunmasını yapabilmesinin bir gereklilik olduğunu, buna rağmen ortada iki farklı iddianame olması nedeniyle hangi iddianamenin yargılamaya esas alınacağını bilemediği, bu duruma istinaden, iddianameyi düzenleyen Cumhuriyet Savcısı hakkında şikâyetçi olduğunu, ancak şikâyetinin HSYK tarafından işleme konulmadığını, Cumhuriyet Savcısı hakkında soruşturma açılmamasının adil yargılanma hakkını güvencesiz bıraktığını, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Anayasa’nın 159. maddesinin onuncu fıkrasındaki meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki HSYK işlemlerini yargı denetimi dışında bırakan düzenlemenin, Anayasa’nın 36., 37. ve 38. maddelerine aykırı olduğunu ve iptalini, ilgili Cumhuriyet Savcısı hakkında soruşturma açılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

14. Başvurucunun, ihlal iddialarına konu olan olay ve olguları, HSYK işlemlerine dayandırdığı (§ 13) ve ilgili Cumhuriyet Savcısı hakkında soruşturma açılmasını temine yönelik bir karar verilmesini talep ettiği anlaşılmaktadır.

15. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz.”

16. Anayasa’nın “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu” kenar başlıklı 159. maddesinin onuncu fıkrası şöyledir:

“Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.”

17. 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince, Anayasa’nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler bireysel başvuru konusu olamazlar. Anayasa’nın 159. maddesinin onuncu fıkrası ile de HSYK’nın meslekten çıkarma cezası dışındaki kararları yargı denetimi dışında bırakılmıştır.

18. Başvuru konusu olayda başvurucu, kendisi hakkında yürütülen soruşturmada görev alan Cumhuriyet savcısı hakkında yaptığı şikâyet sonucunda şikâyetin işleme konulmamasına ve yeniden inceleme talebinin reddine dair HSYK Üçüncü Dairesinin kararları ile HSYK Genel

Kurulunun yeniden inceleme talebine ilişkin karara karşı itirazının reddine dair kararları nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğinden bahisle bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası gereğince HSYK'nın anılan kararları aleyhine yargı mercilerine başvurulması mümkün değildir. Dolayısıyla başvuru konusu işlem, Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerden olduğundan bireysel başvuruya konu olamaz (B. No: 2013/1581, 16/4/2013, § 15).

19. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı bir işleme karşı yapıldığı anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 8/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BEDİR AYAZ

B. No: 2013/835 | Karar tarihi: 28.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/835

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEDİR AYAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/835)

Karar Tarihi: 28/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Bedir AYAZ

Vekili : Av. Yaşar AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının makul sürede bitirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/1/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 1/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 4/12/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 3/1/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 14/5/2004 tarihinde sarı-lacivert renk bayrak satmaya çalıştığı iddiasıyla gözaltına alınmıştır.

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 22/7/2004 tarihli iddianamesiyle, başvurucunun, Fenerbahçe Spor Kulübünün marka hakkına tecavüz suçunu işlediği iddiasıyla cezalandırılması için İstanbul 2. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

9. İstanbul 2. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi, 7/6/2006 tarihli kararıyla başvurucunun 29/6/1956 tarih ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunun haksız rekabete ilişkin hükümlerini ihlal ettiği gerekçesiyle 2 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve cezanın ertelenmesine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine karar Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 15/5/2008 tarihli ilamıyla bozularak dosya mahkemesine iade edilmiştir. Yargıtay ilamında "5271 sayılı CMK'nun 5560 sayılı yasa ile değişik 231. maddesinin 5 ve 14. fıkralarında değişiklik yapan 5728 sayılı Yasanın 562. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması uygulaması olanaklı hale geldiğinden, 5237 sayılı TCK.nun 7. maddesi gözetilerek, yasal koşullarının oluşup oluşmadığının saptanması ve sonucuna göre uygulama yapma görevinin de yerel mahkemeye ait bulunması" gerekçesine dayanmıştır.

11. Bozma üzerine davaya yeniden bakan İstanbul 2. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi 24/3/2009 tarihli kararıyla başvurucunun beraatine karar vermiştir. Mahkeme, isnat edilen eylemin kanunlarda suç olarak tanımlanmamış olması gerekçesine dayanmıştır.

12. Temyiz üzerine ilk derece mahkemesinin kararı Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 26/12/2012 tarihli kararı ile onanmıştır.

13. Yargıtay kararı başvurucuya tebliğ edilmeden önce başvurucu, 25/1/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 24/6/1995 tarih ve 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 61/A ve 6762 sayılı Kanun'un 56., 57. ve 64. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/1/2013 tarih ve 2013/835 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvurucu, 8 yıl 7 ayı aşan bir süre yargılanması ve bu süre boyunca hakkında bir hüküm kurulmaması nedeniyle Anayasa'nın 36. ve 40. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de başvurucunun, etkili başvuru hakkının ihlali iddiasının esas olarak makul sürede yargılanma hakkı çerçevesinde ve bu hakla bağlantılı olarak ele alınması gerekir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, hakkındaki yargılamanın makul süre içinde sonuçlanmadığından şikâyet etmiştir.

20. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/673, 19/12/2013, § 27).

21. Yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken davanın karmaşıklığı, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama makamlarının tutumları, davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve söz konusu yargılama bir ceza yargılaması ise başvurucunun tutuklu olup olmadığı gibi hususların dikkate alınması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41; aynı yönde AİHM kararı için bkz. Kudla/Polonya [BD], B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 124).

22. Yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması, yargılama faaliyetinin süresi üzerinde etkili olabilir. Bu nedenle her bir başvuru açısından sürenin değerlendirilmesi, çoğu zaman hem niteliğe hem niceliğe ilişkin bir inceleme yapılmasını gerektirir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 42).

23. Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede, ilgili makamların tutumunun da göz önünde bulundurulması gerekir. Bu kapsamda sadece yargı makamları değil, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı incelenmelidir. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Anayasa'nın 36. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini gerektirir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

24. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin saptanması gereklidir(B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 43). Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Eckle/Almanya, B. No: 8130/78, 15/07/1982, § 73–75). Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadına ilişkin nihai kararın ilgilisi tarafından öğrenildiği, yargılaması

devam eden davalar açısından ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetleriyle ilgili kararını verdiği tarihtir.

25. Bununla birlikte, suç isnadının tarihi ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi ile ilgili zaman bakımından yetkisinin başladığı tarih farklı olabilir. İsnat tarihi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce olan ancak bu tarihte yargılaması devam eden ya da verilen nihai karar henüz kesinleşmemiş olan ceza davaları ile ilgili olarak, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikayetler bakımından dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, suçun isnat edildiği tarihten itibaren geçen süredir. Dolayısıyla, ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki şikayetlerde, 23/9/2012 tarihinde derdest olmak şartıyla, suç isnadının gerçekleştiği tarih ile suç isnadına ilişkin nihai kararın ilgilisi tarafından öğrenildiği tarihe veya devam eden davalarda Anayasa Mahkemesinin başvuruyu karara bağladığı tarihe kadar geçen süre dikkate alınmalıdır (B. No: 2012/142, 9/1/2014, § 45).

26. Somut olayda başvurucu 14/5/2004 tarihinde gözaltına alınmış ve ifadesinin alınmasının ardından serbest bırakılmıştır. Başvurucu hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Ekonomik Suçlar Bürosunun 22/7/2004 tarihli iddianamesiyle taklit bayrak satmak suretiyle Fenerbahçe Spor Kulübünün marka hakkına tecavüz suçunu işlediği iddiasıyla cezalandırılması için İstanbul 1. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır. İlk Derece Mahkemesi tensip zaptını 13/8/2004 tarihinde yapmış ve yargılamanın ilk celsesi 13/6/2005 tarihinde yapılmıştır. İlk celsede, başvurucunun savunması alınmış ve başvurucuya uzlaşma teklif edilmiş; Mahkeme, suça konu bayraklar üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmasına ve duruşmanın 14/12/2005 tarihine bırakılmasına karar vermiştir. 21/6/2005 tarihinde resen duruşma açılarak dosyanın, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun kararı uyarınca açılan 2. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesine devredilmesine karar verilmiştir.

27. 2. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesindeki ilk duruşma 14/12/2005 tarihinde yapılmış ve suç vasfının değişme ihtimali bulunduğundan bahisle başvurucunun ek savunmasının alınmasına karar verilmiştir. İstanbul 2. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesinin 7/6/2006 tarihli duruşmasında ek savunması alınmayarak başvurucunun 2 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 7. Ceza Dairesi 15/5/2008 tarihli ilamıyla, sonradan yürürlüğe giren kanunların göz önünde bulundurulması gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur. İstanbul 2. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesine gönderilen dava dosyasının ilk duruşması 24/3/2009 tarihinde yapılmış ve Mahkeme bu duruşmada başvurucunun beraatine karar vermiştir. Mahkeme, isnat edilen eylemin kanunlarda suç olarak tanımlanmamış olması gerekçesine dayanmıştır. Temyiz üzerine ilk derece mahkemesinin kararı Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 26/12/2012 tarihli kararı ile onanmıştır.

28. Başvurucu yönünden yargılama sürecinin başvurucunun gözaltına alındığı 14/5/2004 tarihi itibarıyla başladığının kabulü gerekmektedir. Başvurucunun gözaltına alınması ile Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 26/12/2012 tarihli ilamı arasında 8 yıl 7 ayı aşan bir sürenin geçtiği görülmektedir. Bu sürenin geçirilmesinde başvurucu veya müdafiine yüklenebilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yargılamanın yürütülmesindeki izlenen yöntem dikkate alındığında, 14/5/2004 tarihinde gözaltına alınmakla başlayıp 26/12/2012 tarihli Yargıtay ilamı ile sonuçlanan davadaki yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

29. Açıklanan nedenlerle, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan “makul sürede yargılanma hakkı”nın ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

30. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş; ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

31. Başvuruda, Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu 30.000 TL manevi tazminat talep etmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkına yönelik müdahale ve yalnızca ihlal tespitiyle telafi edilemeyecek ölçüdeki manevi zararın varlığı nedeniyle somut olayın özellikleri dikkate alınarak başvurucuya takdiren 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Yargılamanın makul süreyi aşması nedeniyle Anayasa’nın 36. maddesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya takdiren 6.650,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, başvurucunun fazlaya ilişkin tazminat talebinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğinden sonra Maliye Bakanlığına yapılacak başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÇETİNKAYA VE MAİDE ÇETİNKAYA

B. No: 2013/1280 | Karar tarihi: 28.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1280

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÇETİNKAYA VE MAİDE ÇETİNKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1280)

Karar Tarihi: 28/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucular : 1- Mehmet ÇETİNKAYA

2- Maide ÇETİNKAYA

Vekili : Av. Rehşan BATARAY SAMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, çocukları Nazar Çetinkaya'nın 12/9/2006 tarihinde Diyarbakır Koşuyolu Parkı duvarının yakınına terör amaçlı yerleştirilen bir bombanın patlatılması sonucu yaşamını yitirmesi üzerine açtıkları davada hükmedilen tazminat miktarının yetersiz olduğunu, yedi yılı aşan yargılama süresinin uzun olduğunu ve söz konusu olayda idarenin gerekli güvenliği sağlayamadığını belirterek Anayasa'nın 10., 17., 36. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve ihlalin tespitiyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 1/2/2013 tarihinde Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 4/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 6/1/2014 tarihli görüşü başvurucular vekiline tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili 23/1/2014 havale tarihli beyan dilekçesini on beş günlük yasal süresi içinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucuların 21/10/2004 doğumlu çocukları Nazar Çetinkaya 12/9/2006 tarihinde Diyarbakır ili, merkez Koşuyolu Caddesi üzerinde bulunan Koşuyolu Parkı duvarının yakınına terör amaçlı yerleştirilen bombanın patlatılması sonucu yaşamını yitirmiştir.

8. Söz konusu olay nedeniyle uğramış oldukları maddi ve manevi zararlarının tazmini istemiyle 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında 13/11/2006 tarihinde idareye müracaat eden başvuruculara Zarar Tespit Komisyonunun 18/5/2007 tarihli, 193 sayılı kararıyla 18.000,00 TL ödenmesine karar verilmiştir.

9. Başvuruculara söz konusu meblağı kabul etmemesi üzerine 4/6/2007 tarihinde uyuşmazlık tutanağı düzenlenmiş ve başvurucular tarafından 30.000,00 TL maddi, 70.000,00 TL manevi olmak üzere toplam 100.000,000 TL tazminatın ödenmesine karar verilmesi istemiyle idare mahkemesinde dava açılmıştır.

10. Diyarbakır 2. İdare Mahkemesinin 23/11/2007 tarih ve E.2007/1107, K.2007/1619 sayılı kararıyla maddi tazminat için 5233 sayılı Kanun hükümleri uyarınca Diyarbakır Valiliğine, manevi tazminat için genel hükümler uyarınca İçişleri Bakanlığına karşı dava açılmak üzere dilekçenin reddine karar verilmiştir.

11. Anılan dilekçe ret kararı üzerine yenilenen dilekçe ile başvurucular tarafından Zarar Tespit Komisyonunun 18/5/2007 tarih ve 193 sayılı kararının iptali ile 30.000,00 TL maddi tazminatın ödenmesi istemiyle dava açılmıştır.

12. Diyarbakır 2. İdare Mahkemesinin 5/3/2010 tarih ve E.2008/876, K.2010/571 sayılı kararıyla dava reddedilmiştir. Kararın gerekçe kısmı şöyledir:

“Danıştay Onuncu Dairesinin 14/11/2007 tarih ve E.2006/208, K.2007/5162 sayılı kararında da belirtildiği üzere 5233 sayılı Kanun terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddi zarara uğrayan kişilerin bu zararlarının karşılanması konusunda 2577 sayılı Kanun’un 13. maddesinde genel olarak idari eylemlerden hakları ihlal edilenlerin uğradığı zararların karşılanması konusunda dava açmadan önce idareye başvuruyu öngören düzenlemeden farklı bir yargılama usulü öngörmektedir. Kişilerin meydana gelen zararın karşılanması konusunda her iki kanundan hangisine göre idareye başvuracağı konusunda da bir kısıtlama bulunmamaktadır. Dolayısıyla meydana gelen zararın karşılanması konusunda birbirinden farklı bu iki düzenleme karşısında ilgililere değişik olanaklar sağlanmış olup, kişiler dilerse 2577 sayılı Kanun’un 13. maddesine göre

idareye başvuruda bulunarak istemlerinin reddi halinde alınan ön karardan sonra dava açabilecek, isterse 5233 sayılı Kanun kapsamında başvurularının sonuçlanmasını bekledikten sonra ortaya çıkan duruma göre dava açma haklarını kullanabileceklerdir.

Dava konusu uyuşmazlıkta davacılar bu seçimlik haklarını 5233 sayılı Kanun'dan yana kullanmışlar ve bu Kanun'a göre meydana gelen zararlarının tazminini talep etmişlerdir. Bu nedenle uyuşmazlığın çözümü açısından davalı idare tarafından davacılara ödenmesine karar verilen maddi tazminatın 5233 sayılı Kanun tarafından öngörülen usule uygun olarak belirlenip belirlenmediğinin tespiti gerekmektedir.

Dava konusu olayda, 5233 sayılı Kanun'un 7. ve 9. maddelerine göre davacıların murisinin ölümü nedeniyle (7000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucunda bulunan miktarın 50 ile çarpımı sonucu çıkacak tutarı cenaze gideri eklenmek suretiyle ödeme yapılacağı ve bu miktarın davacılara ödenmesine karar verildiği görülmüş olup 5233 sayılı Kanun kapsamında mevzuata uygun olarak yapılan ödeme işleminde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

13. Başvurucular tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 15. Dairesinin 14/3/2012 tarih ve E.2011/10216, K.2012/1113 sayılı kararıyla onanmış, karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 24/9/2012 tarih ve E.2012/6891, K.2012/5738 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

14. Karar, başvurucular vekiline 2/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Ceza Soruşturması ve Kovuşturma Süreci

15. Yerel Mahkeme dosyasında bulunan ve UYAP aracılığıyla elde edilen bilgi ve belgelere göre başvuru konusu olaya ilişkin ceza soruşturması ve kovuşturma süreci ise şöyledir:

16. Başvuruya konu patlama olayından bir gün sonra bir internet sitesi aracılığıyla olayda kullanılan termos düzeneğinin fotoğraflarına da yer verilerek söz konusu patlama olayı Türk İntikam Tugayı adı verilen bir yapılanma tarafından üstlenilmiştir. Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü yetkililerince yapılan inceleme ve araştırmalarda internet sitesinde yer alan fotoğrafla olay yerinde kullanılan düzeneğin birbiriyle uyum sağladığı ve düzeneğin telsiz kullanılarak uzaktan kumanda ile patlatılmış olduğu ve söz konusu sitenin kısa bir süre önce oluşturulmuş olduğu tespit edilmiştir.

17. Konuyla ilgili yetkili makamların soruşturma ve araştırmaları devam etmekte iken Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Elektronik Şube Müdürlüğüne 7/4/2008 ve 19/2/2009 tarihlerinde iki adet e-posta ihbarı yapılmış ve anılan ihbarda patlamanın üstlenildiği internet sitesini kuranlardan birinin B.G. olduğu belirtilerek B.G.'ye ait çeşitli şahsi bilgilere yer verilmiştir.

18. Söz konusu ihbar üzerine derinleştirilen ve genişletilen soruşturma sonucunda ihbarda yer alan bilgiler teyit edilmiş ve patlamayı üstlenen internet sitesine B.G. tarafından giriş yapıldığı tespit edilmiş ve bu sitenin B.G. tarafından kurulduğuna dair kuvvetli bulgular ile B.G.'nin patlama olayına dahli olduğu sonucuna götüren birçok teknik detay tespit edilmiştir. Olay yerinde ele geçen telsizin de B.G.'nin akrabası H.T. tarafından internet sitesi aracılığıyla satın alınarak temin edildiğinin tespit edilmesi üzerine 22/3/2009 tarihinde B.T. ile B.T.'nin patlama olayından önce ev arkadaşı olan M.E.; B.T. ile M.E.'nin savunmaları doğrultusunda da 23/3/2009 tarihinde H.T. göz altına alınmıştır. Akabinde 27/3/2009 tarihinde anılan kişiler mahkeme kararı uyarınca tutuklanmıştır.

19. Söz konusu kişilerin mahkeme kararı doğrultusunda ev ve üstlerinde yapılan aramalar

sonucunda yasa dışı PKK terör örgütünün propagandasını yapan çok sayıda ve çeşitte doküman ele geçirilmiştir. Anılan kişilerin, kolluk ve cumhuriyet savcısı huzurunda, müdafi eşliğinde verdikleri ifadeler kısaca, patlamaya neden olan bombanın askerlik iznine gelen H.T. tarafından B.G. ve M.E.'nin ikamet ettiği evde hazırlandığı, H.T.'nin örgüt dağ kadrosunda iken çıkan çatışma sonucu hayatını kaybeden amcasının oğlunun intikamını almak, yasa dışı gösterilerde kürt kökenli gençlere kötü muamelede bulunulduğu gerekçesiyle polislerden intikam almak gibi saiklerle kendi başına bu eylem kararını aldığı ve örgüt lehine örgütten talimat almaksızın bu eylemi gerçekleştirdiği, termos içindeki bomba düzeneğini parkın duvarı yakınına koyanın ve patlaması için düğmeye basanın H.T. olduğu, B.G.'nin de ona yardım ettiği, M.E.'nin ise yardımı söz konusu olmamakla birlikte rastlantı eseri bombanın hazırlanmasına tanıklık ettiği şeklindedir.

20. Olayla ilgili soruşturma evresinin tamamlanması üzerine Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca, 9/6/2009 tarih ve 2009/857 sayılı iddianame ile H.T., B.G. ve M.E. hakkında Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır. İddianamede, H.T. ve B.G.'nin devletin birliğini ve bütünlüğünü bozma, kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs, tehlikeli maddelerin izinsiz bulundurulması veya el değiştirmesi ve mala zarar verme suçlarından; M.E.'nin ise H.T. ve B. G. tarafından olayda kullanılan el yapımı bombanın hazırlanması eylemine bilfiil katılıp iştirak ederek tehlikeli maddelerin izinsiz bulundurulması veya el değiştirmesi suçu ile devletin birliğini ve bütünlüğünü bozma, kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs ve mala zarar verme suçlarına yardım etme suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir.

21. Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi 17/5/2012 tarih ve E.2009/405, K.2012/102 sayılı kararı ile sanıklar B.G. ile M.E.'nin sorgu savunmasında ifadelerinden vazgeçmekle birlikte mahkeme aşamasında yeniden kolluk ve cumhuriyet savcısı huzurundaki ifadelerini samimi ve istikrarlı bir biçimde ifade ettikleri, sanık H.T.'nin ise ikrar yönündeki ifadelerini sorgu ve mahkeme aşamalarında reddetmek ve bu ifadelerin baskı ve şiddet sonucu zorla alındığını belirtmekle birlikte savcı huzurunda, müdafii eşliğinde ve kamera önünde işkence yapılmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu, sanıkların tamamının ikrar içeren ifadelerinde anlattıkları olayların birbirleriyle örtüştüğü gibi olayın oluşumu ile de birebir uyumlu olup saat, dakika ve zamanlama itibarıyla ifadelerin gerçeği yansıttığının açıkça anlaşıldığı, sanıkların olaydan sonraki eylem ve davranışları, gittikleri yerler, yapılan araştırmalar sonucu elde edilen HTS raporları, sinyal bilgileri, tanık beyanları da dikkate alındığında maddi bulguların anlatımları desteklediği sonucuna ulaşıldığı, sanık H.T.'nin inkar yönünde verdiği ifadelerin askıda kaldığı ve suçtan kurtulmaya yönelik olduğu, bomba düzeneğini nasıl hazırladığını uygulamalı olarak cumhuriyet savcısı huzurunda ayrıntılı olarak anlattığı, bomba konusunda deneyimli ve uzman bir kişi olduğunun anlaşıldığı belirtilerek sanık H.T. ve B.G.'nin 5237 sayılı TCK'nın 302/1. maddesi gereğince ayrı ayrı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmalarına; TCK'nın 82/1-a-c maddesi gereğince ayrı ayrı on kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmalarına; TCK'nın 82/1-a-c maddesi gereğince ayrı ayrı on dört kez on beş yıl hapis cezası ile cezalandırılmalarına; TCK'nın 174/1. maddesi gereğince ayrı ayrı altı yıl sekiz ay hapis ve 80.000,00 TL. adli para cezası ile cezalandırılmalarına; sanık M.E.'nin ise TCK'nın 314/2. maddesi gereği yedi yıl altı ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, TCK'nın 174/1. maddesi gereği beş yıl hapis ve160,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

22. Sanıklar müdafileri, cumhuriyet savcısı ve katılanlar vekilleri tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 6/12/2013 tarih ve E.2013/4628, K.2013/14930 sayılı

kararı ile H.T. ve B.G. hakkında verilen hükümler yönünden onanmış ve söz konusu hükümler aynı tarihte kesinleşmiştir. M.E. hakkında ise silahlı terör örgütüne yardım etme ve patlayıcı madde bulundurma suçlarından kurulan hüküm yönünden suçun vasfında yanılgıya düşüldüğü gerekçesiyle bozulmuştur. Yargılama Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/229 esasına kayden görülmeye devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

23. 17/7/2004 tarih ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin, bu zararlarının karşılanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir."

24. Anılan Kanun'un "Başvurunun süresi, şekli, incelenmesi ve sonuçlandırılması" kenar başlıklı 6. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Zarar gören veya mirasçılarının veya yetkili temsilcilerinin zarar konusu olayın öğrenilmesinden itibaren altmış gün içinde, her hâlde olayın meydana gelmesinden itibaren bir yıl içinde zararın gerçekleştiği veya zarar konusu olayın meydana geldiği il valiliğine başvurmaları hâlinde gerekli işlemlere başlanır. Bu sürelerden sonra yapılacak başvurular kabul edilmez. Bu Kanun kapsamındaki yaralanma ve engelli hâle gelme durumlarında, yaralının hastaneye kabulünden hastaneden çıkışına kadar geçen süre, başvuru süresinin hesaplanmasında dikkate alınmaz."

"Komisyon, zarar görenlerle yapılacak her başvuru ile ilgili çalışmalarını, başvuru tarihinden itibaren altı ay içinde tamamlamak zorundadır. Zorunlu hâllerde, bu süre vali tarafından üç ay daha uzatılabilir."

25. Aynı Kanun'un "Karşılanacak Zararlar" kenar başlıklı 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanun hükümlerine göre sulh yoluyla karşılanabilecek zararlar şunlardır:

...

b) Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde uğranılan zararlar ile tedavi ve cenaze giderleri.

..."

26. Anılan Kanun'un "Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hallerinde yapılacak ödemeler" kenar başlıklı 9. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde (7000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucunda bulunan miktarın;

..."

e) Ölenlerin mirasçılarına elli katı tutarında,

Nakdî ödeme yapılır.

Nakdî ödemenin tespitine esas tutulacak miktar, ödeme yapılmasına ilişkin valinin veya Bakanın onayı tarihinde geçerli gösterge ve katsayı rakamları esas alınarak belirlenir.

Birinci fıkranın (e) bendine göre belirlenen nakdî ödemenin mirasçılara intikalinde 4721

sayılı Türk Medenî Kanununun mirasa ilişkin hükümleri uygulanır.

Bakanlar Kurulu, nakdî ödemeye esas tutulan gösterge rakamını yüzde otuza kadar artırmaya veya kanunî sınıra kadar indirmeye yetkilidir.

…

Nakdî ödemenin şekli, tutarı, yaralanma ve engellilik derecelerinin tespitine ilişkin esas ve usuller yönetmelikle belirlenir.”

27. Aynı Kanun’un “Zararın karşılanmasına ilişkin sulhname” kenar başlıklı 12. maddesi ise şöyledir:

“Komisyon, doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile yaptığı tespitten sonra 8 inci maddeye göre belirlenen zararı, 9 uncu maddeye göre hesaplanan yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerindeki nakdî ödeme tutarını, 10 uncu maddeye göre ifa tarzını ve 11 inci maddeye göre mahsup edilecek miktarları dikkate alarak, uğranılan zararı sulh yoluyla karşılayacak safi miktarı belirler. Komisyonca, bu esaslara göre hazırlanan sulhname tasarısının örneği davet yazısı ile birlikte hak sahibine tebliğ edilir.

Davet yazısında hak sahibinin sulhname tasarısını imzalamak üzere otuz gün içinde gelmesi veya yetkili bir temsilcisini göndermesi gerektiği, aksi takdirde sulhname tasarısını kabul etmemiş sayılacığı ve yargı yoluna başvurarak zararın tazmin edilmesini talep etme hakkının saklı olduğu belirtilir.

Davet üzerine gelen hak sahibi veya yetkili temsilcisi sulhname tasarısını kabul ettiği takdirde, bu tasarı kendisi veya yetkili temsilcisi ve komisyon başkanı tarafından imzalanır.

Sulhname tasarısının kabul edilmemesi veya ikinci fıkraya göre kabul edilmemiş sayılması hâllerinde bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye gönderilir.

Sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklıdır.”

28. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun “Kapsam ve nitelik” kenar başlıklı 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır.”

29. 2577 sayılı Kanun’un “Dilekçeler üzerine ilk inceleme” kenar başlıklı 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

“(3) Dilekçeler, Danıştayda daire başkanının görevlendireceği bir tetkik hakimi, idare ve vergi mahkemelerinde ise mahkeme başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından:

a) Görev ve yetki,

b) İdari merci tecavüzü,

c) Ehliyet,

d) İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı,

e) Süre aşımı,

f) Husumet,

g) 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,

Yönlerinden sırasıyla incelenir.

(4) Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli daire veya mahkemeye bir rapor ile bildirilir. Tek hakimle çözümlenecek dava dilekçeleri için rapor düzenlenmez ve 15 inci madde hükümleri ilgili hakim tarafından uygulanır. 3 üncü fıkraya göre yapılacak inceleme ve bu fıkra ile 5 inci fıkraya göre yapılacak işlemler dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır."

30. 2577 sayılı Kanun'un "Dosyaların incelenmesi" kenar başlıklı 20. maddesinin (1) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Danıştay ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yaparlar. Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu hususta ki kararların ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

..."

"(5) Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır."

31. 2577 sayılı Kanun'un "Tebliğ işleri ve ücretler" kenar başlıklı 60. maddesi şöyledir:

"Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerine ait her türlü tebliğ işleri, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır. Bu suretle yapılacak tebliğlere ait ücretler ilgililer tarafından peşin olarak ödenir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 1/2/2013 tarih ve 2013/1280 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

33. Başvurucular, vatandaşların yoğun olduğu bir yere rahatlıkla bomba düzeneğinin bırakılması ve patlatılması nedeniyle evlatlarını kaybettiklerini, devletin güvenlik hizmetini gereği gibi yerine getirmediğini, olayda idarenin ihmal ve kusuru bulunduğunu, öte yandan açtıkları tam yargı davasında mahkemece hükmedilen maddi tazminat miktarının yetersiz olduğunu, tazminat hesaplamasında yaş, eğitim durumu, ekonomik ve sosyal durum, yoksun kalınan destek gibi etkenlerin göz önünde bulundurulmadığını, herkes için maktu bir tazminat miktarı belirlenmiş olmasının hukuka aykırı olduğunu, genel tazminat hukuku ilkelerine göre karar verilmesi gerektiğini belirterek Anayasa'nın 17. maddesinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

34. Başvurucular, uyuşmazlık hakkında yürütülen yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını, yedi yılı aşan dava sürecinin kendileri açısından manevi bir işkenceye

dönüştüğünü belirterek Anayasa’nın 17. maddesinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

35. Başvurucular, kızlarının yaşamını kaybetmesine neden olan bombalı eylemin kısa süre içinde Türk İntikam Tugayı tarafından üstlenildiğini, söz konusu olayda hayatını kaybedenlerin Kürt kökenli olduklarını ve bu nedenle hedef seçildiğini, idarenin ihmalinden kaynaklı farklı bölgelerdeki farklı olaylarda yaşamını yitirenler için açılan tazminat davalarında çok daha yüksek meblağların ödenmesine karar verilmek suretiyle mahkemelerin de bu hususta ayrımcılık yaptığını belirterek Anayasa’nın 10. maddesinde tanımlanan eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

36. Başvurucular, temyiz ve karar düzeltme aşamalarında yargı yerlerince talep ve gerekçelerinin değerlendirilmediğini ve aynı gerekçelerle taleplerinin reddedildiğini belirterek Anayasa’nın 40. maddesinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Anayasa’nın 17. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası

37. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenlerin bireysel başvuru hakkına sahip oldukları kurala bağlanmıştır. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişiler açısından bu hakka yönelik bir başvuru ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle mağdur olan ölen kişilerin yakınları tarafından yapılabilecektir. Başvurucular, başvuru konusu olayda ölen kişinin anne ve babasıdır. Bu nedenle başvuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır (B. No. 2013/841, 23/1/2014, § 65).

38. Nazar Çetinkaya’nın anne ve babası tarafından yapılan başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğine dair bölümünün 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesi uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı görülmektedir. Başka bir kabul edilemezlik nedeni de görülmediğinden başvurunun bu kısmının kabul edilebilir nitelikte olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Davanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

39. Başvurucuların yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiği İddiası

40. Başvurucular, kızlarının yaşamını kaybetmesine neden olan bombalı eylemde hayatını kaybedenlerin tamamının Kürt kökenli olmaları nedeniyle hedef seçildiğini, idarenin ihmalinden kaynaklı farklı bölgelerde meydana gelen yaşam kayıpları üzerine açılan tazminat davalarında çok daha yüksek meblağların ödenmesine karar verilmek suretiyle mahkemelerin de bu hususta ayrımcılık yaptığını ve bu durumun Anayasa’nın 10. maddesinde tanımlanan eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

41. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“...Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

42. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

43. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, “ikincil nitelikte bir kanun yolu” olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

44. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

45. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/1049, 16/4/2013, § 32).

46. Başvuru konusu olayda, başvurucuların yargılamanın hiçbir aşamasında etnik kökenleri nedeniyle ayrımcılığa uğradıkları yönünde herhangi bir iddiayı ileri sürmedikleri görülmektedir.

47. Başvurucular tarafından ihlal iddiasına konu idari işlem için öngörülmüş olan kanun yollarında başvurunun bu kısmına ilişkin ihlal iddialarının ileri sürülmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin bu kısma ilişkin iddiaların “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Anayasa’nın 40. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası

48. Başvurucular, dava, temyiz ve karar düzeltme aşamalarında ileri sürdükleri talep ve gerekçelerinin yargı yerlerince ısrarla değerlendirilmediğini ve aynı gerekçelerle taleplerinin reddedildiğini belirterek Anayasa’nın 40. maddesinde tanımlanan etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

49. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir. "

50. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde, bireysel başvuru formunda bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamaların yer alacağı belirtilmiştir.

51. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi

Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucular tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13. maddesine ve dolayısıyla Anayasa'nın 40. maddesi hükümlerine atıfta bulunulmakla birlikte, yargılama sürecinde hangi talep gerekçelerinin değerlendirilmediğinin belirtilmediği ve söz konusu hükümlerin nasıl ihlal edildiğine ilişkin somut bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (B. No. 2013/2103, 14/1/2014, § 40).

2. Esas Yönünden

a. Anayasa'nın 17. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası

52. Başvurucular, vatandaşların yoğun olduğu bir yere rahatlıkla bomba düzeneğinin bırakılması ve patlatılması nedeniyle evlatlarını kaybettiklerini, devletin güvenlik hizmetini gereği gibi yerine getirmediğini, olayda idarenin ihmal ve kusuru bulunduğunu, öte yandan açtıkları tam yargı davasında mahkemece hükmedilen maddi tazminat miktarının yetersiz olduğunu, tazminat hesaplamasında yaş, eğitim durumu, ekonomik ve sosyal durum, yoksun kalınan destek gibi etkenlerin göz önünde bulundurulmadığını, herkes için maktu bir tazminat miktarı belirlenmiş olmasının hukuka aykırı olduğunu, genel tazminat hukuku ilkelerine göre karar verilmesi gerektiğini belirterek Anayasa'nın 17. maddesinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

53. Bakanlığın görüş yazısında, yerel mahkemelerce olguların veya hukukun değerlendirilmesindeki farklılıkların, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) tarafından güvence altına alınan haklar ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece bireysel başvuru konusu yapılamayacağı, Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceğinin belirtildiği ve derece mahkemelerinin delilleri takdirinde açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesinin söz konusu olamayacağı belirtilmiştir.

54. Başvurucu, cevap dilekçesinde tazminat miktarına ilişkin değerlendirme yapılırken 5233 sayılı Kanun'un çıkarılış amacı ve sürecinin göz önünde bulundurulması gerektiğini, anılan Kanun'un 1987 yılından bu yana yaşanan mağduriyetleri de tazmin amacıyla çıkarıldığını, Kanun hükümlerinin bu kadar geriye götürülmesinin doğal sonucu olarak yapılacak çok sayıda ve geçmişe yönelik başvuruların daha pratik ve ekonomik sonuçlandırılması düşüncesiyle maktu tazminat miktarı belirlendiğini, ancak, anılan Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra meydana gelen zararlar bakımından bu maktu miktarların adaletsizliğe yol açtığını, zira Kanun çıkarılmadan önce açılan tazminat davalarında farklı kriterler esas alınmak suretiyle maddi tazminat hesabı yapıldığını ve bu şekilde çok daha yüksek miktarlarda tazminatlara hükmedildiğini, Bakanlığın belirttiği gibi sorunun yerel mahkemenin delilleri farklı değerlendirmesinden değil; delilleri, olayın niteliğini ve talepleri hiçbir şekilde değerlendirmemesinden kaynaklandığını bildirmiştir

55. Başvuruculara şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı çerçevesinde incelenecektir.

56. Anayasa'nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”

57. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (B. No. 2013/841, 23/1/2014, § 72).

58. Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre, devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa’nın 17. maddesi, devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak, bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (B. No. 2013/841, 23/1/2014, § 73).

59. Bu kapsamda, devletin egemenlik alanında bulunan bireylerin yaşamını korumak için önleyici genel güvenlik tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. L.C.B/Birleşik Krallık, 9/6/1998, §36; Osman/Birleşik Krallık, 28/10/1998, §115; Belkıza Kaya ve Diğerleri/Türkiye, 33420/96 ve 36206/97, 22/11/2005, §77). Bu gereklilik daha ziyade bireylerin üçüncü kişilerin suç niteliğindeki eylemleri nedeniyle yaşamlarının tehdit altında olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır.

60. Ancak, yetkili makamların, yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler almaya zorlanması beklenemez (bkz. Tanrıbilir/ Türkiye, 21422/93, 16/11/2000, § 71; Belkıza Kaya ve Diğerleri/Türkiye, 33420/96 ve 36206/97, 22/11/2005, §78).

61. Özellikle polisin görevini yerine getirirken karşılaştığı zorluklar, modern toplumların yönetilmesinin zorluğu, insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi göz önüne alınarak; pozitif yükümlülük, yetkililer üzerine aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır. Pozitif yükümlülüğün ortaya çıkması için yetkililerce, belirli bir kişinin hayatına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun bilinmesi ya da bilinmesi gerektiği durumların varlığı kabul edildikten sonra, böyle bir durum dahilinde, makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde kamu makamlarının önlem almakta başarısız olduklarının tespiti gerekmektedir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Keenan/Birleşik Krallık, 27229/95, 3/4/2001, §§ 89-92, ve A. ve Diğerleri/Türkiye, 27/7/2004, 30015/96, § 44-45, İlbeyi Kemaloğlu ve Meriye Kemaloğlu/Türkiye, 19986/06, 10/4/2012, § 28) (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 53).

62. Devletin yaşamı koruma pozitif yükümlülüğü kapsamında sorumlu tutulabilmesini belirli koşullara bağlayan bu yaklaşım, bireylerin yaşam hakkının terörden kaynaklanan bir tehdit

altında olduğu durumlar için de geçerlidir (bkz. Belkıza Kaya ve Diğerleri/Türkiye, 33420/96 ve 36206/97, 22/11/2005; Amaç ve Okkan/Türkiye, 54179/00 ve 54176/00, 20/11/2007).

63. Başvuru konusu olayda, başvurucuların kızı, 12/9/2006 tarihinde Diyarbakır ili, merkez Koşuyolu Caddesi üzerinde bulunan Koşuyolu Parkı duvarı yakınına yerleştirilen bomba düzeneğinin patlaması sonucu yaşamını yitirmiştir. Söz konusu olayın terör eylemi sonucu gerçekleştiği hususunda Bakanlık ve başvurucular arasında herhangi bir ihtilaf bulunmamaktadır.

64. Somut olay açısından devletin yaşamı koruma pozitif yükümlülüğünü esas bakımından yerine getirip getirmediğinin tespit edilebilmesi için kamu yetkililerince, başvuranların kızının yaşamını kaybetmesine neden olan bomba eyleminin gerçekleşeceğine dair gerçek ve yakın bir risk bulunduğunun bilinip bilinmediği ya da bilinmesinin gerekip gerekmediğinin, eğer biliniyor ise söz konusu tehlikeyi önlemek için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip olunan yetkiler kapsamında alınması gereken önlemlerin alınıp alınmadığının olayın koşulları çerçevesinde ortaya konulması gerekmektedir.

65. “Olay ve olgular” kısmında da belirtildiği üzere ve dosya kapsamında yer alan bilgi ve belgelerden, 12/9/2006 günü saat 21:10 sıralarında Diyarbakır ili, merkez Koşuyolu Caddesi üzerinde bulunan Koşuyolu Parkının duvarına yakın bir mesafeye termos içine yerleştirilmiş el yapımı bir bombanın patlaması sonucu başvurucuların kızı Nazar Çetinkaya, başvurucuların diğer çocukları Abdullah ve Nazlıcan Çetinkaya, başvuruculardan Maide Çetinkaya’nın ablası ve dört yeğeni ile birlikte toplam on kişinin yaşamını yitirmesine, on dört kişinin yaralanmasına ve bir çok ev, iş yeri, araç ve eşyanın zarar görmesine neden olan olayın terör eylemi sonucu meydana geldiğinin etkili bir ceza soruşturması ve yargılama sürecinin ardından verilen mahkeme kararıyla da sabit olduğu anlaşılmaktadır.

66. Başvuruculların kızlarının yaşamını yitirmesine neden olan patlamanın meydana geldiği Diyarbakır ili, zaman zaman terör olaylarının yaşandığı Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer almakla birlikte, bölgedeki terör kaynaklı eylemler büyük oranda bölgenin kırsal kesiminde terör örgütü mensupları ile silahlı kuvvetler mensupları arasında yapılan silahlı çatışmalar ya da teröristlerce yollara döşenen mayınların patlaması şeklinde gerçekleşmiştir. Başvuru konusu olay ise büyükşehir olan Diyarbakır ilinin merkezinde ve insanların yoğun olarak bulunduğu bir yere bırakılan bomba düzeneğinin patlatılması sonucu meydana gelmiştir. Dolayısıyla Diyarbakır il merkezi açısından bu tür bir eylemin öngörülmesi olasılığı yetkililer açısından zayıf bir ihtimal olarak değerlendirilebilir ise de bölgenin teröre yönelik genel hassasiyeti nedeniyle anılan ilde yetkili makamlar tarafından belirli düzeyde güvenlik tedbirlerinin alınması gerekeceği tabiidir.

67. Öte yandan, belirli düzeyde güvenlik tedbirleri alınması halinde dahi, çeşitli kamuflajlarla insanların dikkatini çekmeyecek şekilde gizlenebilen ve bu özelliği sayesinde nüfusun yoğun olduğu yerlere de rahatlıkla yerleştirilebilen bomba düzeneklerinin yetkililer tarafından önceden tespit edilebilmesinin, giderek gelişen ve karmaşıklaşan teknolojik imkanlar dikkate alındığında oldukça zor olduğu, diğer taraftan bu tür eylemlerin şüphe çeken bir husus ya da istihbari bir bilgi olmadan öngörülme olasılığının çok zayıf olduğu açıktır.

68. Somut olayda, söz konusu patlamanın münferit bir terör eylemi olduğu ve olaydan önce herhangi bir ihbar ya da istihbari bir bilginin yetkili makamlara iletilmediği, dolayısıyla olayın öngörülemez nitelikte olduğunda kuşku yoktur. Ayrıca, olayın faillerinden H.T.’nin eylemi gece yarısından sonra polis araçlarına yönelik olarak gerçekleştirmeyi planladığı,

ancak olay günü Koşuyolu civarında gezdiği sırada polis araçlarının uygulama yaptığını görmesi üzerine buradaki polisleri hedef almak amacıyla eve bombayı almaya gittiği, döndüğünde uygulamanın bittiğini gördüğü, bir kez yola çıktığı için de bombayı eylem yerine bıraktığı, ailesiyle birlikte kaldığı evin balkonundan bomba düzeneğini görebildiği, bir polis aracının bombanın yanından geçtiğini görmesi üzerine başka bir polis aracının geçmesini beklemekteyken bombanın yerinde olmadığını gördüğü ve bir anlık kararla düğmeye basarak bombayı patlattığı yönündeki ifadelerinden de bombanın konulacağı yer ve zaman konusunda net bir kararın olmadığı, olayın kendiliğinden geliştiği, dolayısıyla failler açısından da belirsizliğin ve öngörülemezliğin söz konusu olduğu görülmektedir.

69. Belirtilen koşullarda, başvuruya konu olayın gerçekleşeceğinin yetkili makamlar tarafından bilinmediği ve bilinmesinin de beklenemeyeceği kanaatine varılmıştır. Termos şeklindeki bomba düzeneğinin parkın duvarına yakın bir yerde bulunmasının yetkililerin şüphesini çekip çekmeyeceği tartışılabilir ise de, düzeneğin fail tarafından park yakınına bırakılması ile patlatılması arasında fazla bir zaman geçmediği düşünüldüğünde yetkililerin bu nedenle sorumlu tutulamayacakları açıktır. Diğer taraftan, fail H.T.'nin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere patlamadan önce olay yerinde polislerin uygulama yaptıkları, patlamadan hemen önce de bir polis aracının olay mahallinde devriye görevi yapmakta olduğu hususları da gözetildiğinde, yetkililerden beklenebilecek genel güvenlik tedbirlerinin olay mahallinde mevcut olduğu sonucuna varılmıştır.

70. Sonuç olarak, başvuruculaların kızının yaşamını yitirmesine neden olan patlamanın meydana gelmesinde yetkili makamların sorumlu tutulmasını gerektirecek bir ihmal ya da kusur bulunduğu söylenemez.

71. Başvuruya konu olayın meydana gelmesinde devletin koruma yükümlülüğü yönünden herhangi bir sorumluluğu tespit edilmemiş olmakla birlikte, objektif sorumluluk anlayışına dayalı sosyal risk ilkesi temel alınarak hazırlanan 5233 sayılı Kanun kapsamında başvuruculara başvuru konusu olay nedeniyle 18.000,00 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Ancak söz konusu meblağı kabul etmeyen başvurucular, bu kararın iptali ile 30.000,00 TL maddi tazminatın ödenmesi istemiyle dava açmıştır. İdare Mahkemesi, 5233 sayılı Kanun kapsamında mevzuata uygun olarak yapılan ödeme işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

72. Başvuruculara ödenmesine karar verilen tazminat, 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun hükümlerine dayalı olarak Zarar Tespit Komisyonları tarafından Kanun'da belirtilen yönteme göre belirlenmektedir. Anılan Kanun, genel gerekçesinde de belirtildiği üzere idarenin hukuki sorumluluğunun kusur esasına dayandığı kuralının bir istisnası olarak bilimsel ve yargısal içtihatlarla kabul edilen sosyal risk ilkesi gereğince idarenin nedensellik bağı ve kusur koşulu aranmaksızın terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilerin maddi zararlarını yargı yoluna gitmelerine gerek kalmadan idarece en kısa süre içinde ve sulh yoluyla karşılanması amacıyla düzenlenmiştir.

73. Başvurucular tarafından, kendilerine 5233 sayılı Kanun kapsamında Zarar Tespit Komisyonunca ödenmesi teklif edilen maddi tazminat miktarının mahkemelerde uygulanan çeşitli kriterler dikkate alınmaksızın maktu olarak belirlendiği ve yetersiz olduğu ileri sürülmekte ise de terörden kaynaklanan zararların dava yoluna gidilmeden ilgililerce tazmini olanağı sağlayan 5233 sayılı Kanun uyarınca belirlenen tazminat miktarına ve bu miktarın hesaplanma şekline, belirli bir tatmin sağladığı sürece Anayasa Mahkemesinin

müdahalesi söz konusu olamaz.

74. Somut olayda, 5233 sayılı Kanun tarafından belirlenen maddi tazminat miktarı ile davanın koşulları ve başvuruculara uğradığı zararlar arasında açık bir orantısızlık bulunmadığı görülmektedir.

75. Diğer taraftan, yakınlarını kaybedenler tarafından idareye karşı kusur sorumluluğu, kusursuz sorumluluk ya da sosyal risk ilkelerine dayanarak açılan maddi tazminat (destekten yoksun kalma tazminatı) davalarında yapılan tazminat hesabı ölen kişinin gelecekte elde etmesi muhtemel gelirinin aktüelleştirilmesi esasına dayanmakta ve özellikle ölen kişinin çocuk olması durumunda zararın hesaplanması büyük oranda farazi kabullere dayanmakta olup, idarenin kusuru ya da sosyal risk ilkesi uyarınca terör nedeniyle yaşamını yitiren küçük çocukların yakınları tarafından açılan maddi tazminat davalarında ödenmesine hükmedilen tazminat miktarlarının birbirlerinden çok farklılık göstermediği ve söz konusu miktarların başvuruculara iddialarının aksine kendilerine ödenmesi teklif edilen miktarla da uyumlu olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Danıştay 10. Dairesi, E.2002/1160, K.2004/160, K.T. 14/1/2004; E.2002/578, K.2004/161, K.T. 14/1/2004; E.2005/803, K.2007/4649, K.T. 10/10/2007; E.2007/8106, K.2010/5562, K.T. 22/6/2010; E.2009/5798, K.2012/5746, K.T. 16/11/2012).

76. Açıklanan nedenlerle, başvuruculara Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

b. Davanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

77. Başvurucular tarafından, 17/7/2007 tarihinde açmış oldukları davaya ilişkin yargılamanın makul sürede tamamlanmamasının kendileri açısından manevi işkenceye dönüştüğü belirtilerek Anayasa’nın 17. maddesinde tanımlanan haklarının ihlal edildiği ileri sürülmekte ise de Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvuruculara bu yöndeki iddiaları Mahkemece, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

78. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkına ilişkin kararlarına atfen, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açısından görüş sunulmasına gerek görülmediği bildirilmiştir.

79. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

80. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

81. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

82. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

83. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

84. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

85. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuruya konu davanın, başvurucuların Diyarbakır Koşuyolu Parkı yakınına yerleştirilen bir bombanın patlaması sonucu kızlarının ölümünden dolayı uğradıkları zararın tazminini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, bu sorunun çözümüne yönelik olan ve 2577 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur.

86. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

87. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41–45).

88. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

89. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

90. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre

değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir (B. No:2012/1198, 7/1/2013, § 45). Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup, makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucuların, kızlarının yaşamını yitirmesinden dolayı uğradıklarını ileri sürdükleri zararların giderilmesi amacıyla Zarar Tespit Komisyonuna başvurdukları 13/11/2006 tarihidir.

91. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

92. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihi olup, bu tarih mevcut başvuru açısından Danıştay 15. Dairesinin E.2012/6891, K.2012/5738 sayılı karar düzeltme isteminin reddine ilişkin kararının tarihi olan 24/9/2012 tarihidir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 52).

93. Somut başvuruda, başvurucuların bomba eylemi sonucu kızlarını kaybetmeleri nedeniyle uğradıkları zararın giderilmesi amacıyla 13/11/2006 tarihinde Zarar Tespit Komisyonuna başvurdukları ve Komisyon tarafından yaklaşık altı ay beş gün sonra 18/5/2007 tarihinde istemlerine ilişkin karar verildiği görülmektedir.

94. 5233 sayılı Kanun'un 6. maddesinin üçüncü fıkrasında, Komisyonun zarar görenlerce yapılacak her başvuru ile ilgili çalışmalarını başvuru tarihinden itibaren altı ay içerisinde tamamlamak zorunda olduğu, zorunlu hallerde bu sürenin vali tarafından üç ay daha uzatılabileceği kurala bağlanmış olup, başvuruya konu olayda da, başvurucuların tazminat talebinin Komisyon tarafından belirtilen süre içinde karara bağlandığı görülmektedir.

95. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvurucular tarafından, kızları Nazar Çetinkaya'nın Diyarbakır Koşuyolu Parkı yakınında meydana gelen patlamada hayatını kaybetmesi nedeniyle uğradıkları zararın karşılanması amacıyla Zarar Tespit Komisyonuna başvurulduğu, Komisyonca ödenmesi teklif edilen meblağın kabul edilmemesi üzerine düzenlenen uyuşmazlık tutanağının ardından da kendilerine 18.000,00 TL ödenmesine ilişkin işlemin iptali ile uğranılan 30.000,00 TL. maddi ve 70.000,00 TL. manevi zararın tazmini istemiyle Diyarbakır Valiliğine karşı 17/7/2007 tarihinde dava açıldığı anlaşılmaktadır. Mahkemece 7/8/2007 tarihinde dosyanın ilk incelemesinin yapıldığı ve bu hususta herhangi bir sorun görülmeyerek yargılamaya devam edildiği ve başvuruculara adli yardım talebi hakkında karar verildiği, taraflara tebligat işlemlerinin yapıldığı, davalı idarenin süresinde savunma vermediği ve bu şekilde dosyanın tekemmül ettiği, ardından Mahkemenin 23/11/2007 tarihli ve E.2007/1107, K.20071619 sayılı kararıyla maddi ve manevi tazminat istemleri için ayrı ayrı dava açılması gerektiği gerekçesiyle dava dilekçesinin reddedildiği görülmektedir. Dilekçenin reddine dair kararı 13/2/2008 tarihinde tebellüğ eden başvurucuların 13/3/2008 tarihinde dava konusu işlemin iptali ile 30.000,00 TL maddi tazminat istemiyle yeniden dava açtıkları ve Mahkemenin E.2008/876 sırasına kayıtlı görülen davada on beş günlük yasal süre içinde ilk incelemenin yapıldığı, yeniden adli yardım talebi hakkında karar verildiği ve tebligat işlemleri yapılarak cevap ve ikinci cevapların süresine riayet edilerek 23/8/2008 tarihi itibarıyla dosyanın tekemmülünün

sağlandığı, bu tarihten yaklaşık on ay sonra 26/6/2009 tarihli ara kararı ile Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığından davaya konu ölümle ilgili yapılan soruşturmanın sonucu sorularak soruşturma dosyasının istenildiği, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca ara kararına herhangi bir cevap verilmemesi üzerine 30/12/2009 tarihinde ara kararının yinelendiği ve 20/1/2010 tarihinde ilgili kuruma tebliğ edilen ara kararı gereğinin aynı gün yerine getirilerek iddianamenin bir suretinin Mahkemeye sunulduğu, akabinde 5/3/2010 tarihinde ilk derece Mahkemesince dosyanın karara bağlandığı anlaşılmaktadır.

96. Kararın temyiz edilmesi üzerine ilk derece Mahkemesince süresinde temyiz ilk inceleme tutanağı düzenlenerek temyiz incelemesi için 14/6/2010 tarihinde Danıştay'a gönderilen ve 18/6/2010 tarihinde temyiz merciinde kayda alındığı anlaşılan dosyaya ilişkin olarak yaklaşık bir yıl dokuz ay sonra 14/3/2012 tarihinde Danıştay 15. Dairesince onama kararı verilmiştir. Kararın 1/6/2012 tarihinde taraflara tebliği üzerine başvurucular tarafından yapılan karar düzeltme talebinin 10/7/2012 tarihinde Mahkemece Danıştay Başkanlığına gönderildiği, 13/7/2012 tarihinde kayda alınan dosya hakkında yaklaşık iki ay on gün sonra 24/9/2012 tarihinde Danıştay 15. Dairesince karar düzeltme talebinin reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

97. Bu kararla birlikte neticelenen yargılama faaliyetinin toplam beş yıl iki ay yedi gün sürdüğü anlaşılmaktadır.

98. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, 17/7/2007 tarihinde açılan davada ilk derece mahkemesince 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesinde öngörülen süre içerisinde ilk inceleme tutanaklarının tanzim edildiği, tebliğ işlemlerinde ve temyiz ile karar düzeltme aşamalarında dosyanın Danıştay'a sevki sürecinde geçirilen sürelerin genel olarak makul olduğu, gerekçeli kararın yazımının makul bir sürede tamamlandığı, ancak, 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesine göre yapılacak ilk incelemede, incelenen hususlar yönünden kanuna aykırılık görülmesi halinde yapılacak işlemlerin dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç on beş gün içinde sonuçlandırılması gerekmesine rağmen 17/7/2007 tarihinde açılan davada yapılan ilk incelemede, söz konusu 14. maddede belirtilen hususlara ilişkin herhangi bir aykırılık görülmediği ve yargılamaya devam edilerek adli yardım talebi hakkında karar verildiği, dosyanın tekemmülüne yönelik tebligat işlemlerinin yapıldığı ve davanın açılmasından yaklaşık dört ay sonra ilk inceleme aşamasında ve on beş günlük süre içinde verilmesi gerekli bir karar olan dilekçenin reddine karar verildiği, bu karar üzerine 13/3/2008 tarihinde yenilenen dava üzerine önceki dört aylık süreçte yapılan işlemlerin tekrarlandığı, 23/8/2008 tarihinde tekemmül eden ve 2577 sayılı Kanun'un 20. maddesi uyarınca bu tarihten itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılması gereken dosyada, tekemmül tarihinden yaklaşık on ay sonra ara kararı yapıldığı, söz konusu ara kararının gereğinin yerine getirilmesi için 2577 sayılı Kanun'un 20/1 maddesinde öngörüldüğü halde ilgili kuruma herhangi bir süre sınırı getirilmediği ve ara kararına cevap gelmemesi üzerine yaklaşık altı ay sonra ara kararının yinelendiği ve yirmi gün sonra da ilgili kuruma tebliğ edildiği görülmektedir.

99. Kanun yolu incelemesinde yer alan süreçlerin değerlendirilmesinde, ilk derece mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine, temyiz merciinde kayda alınma tarihi nazara alındığında yaklaşık bir yıl dokuz ay sonra onama kararının verildiği, başvurucular tarafından yapılan karar düzeltme talebi sonrasında, toplam iki ay on gün sonra karar düzeltme talebinin değerlendirilerek reddine karar verildiği, dosyanın Danıştay Başkanlığında ilk kez kayda alındığı tarih ile karar düzeltme talebinin reddedildiği tarih arasında geçen sürenin yaklaşık iki yıl üç ay olduğu anlaşılmaktadır.

100. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

101. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No:2012/1198, 7/11/2013, § 55).

102. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, ilk derece Mahkemesince özellikle dilekçe ret kararının verilmesi, başvuru konusu ölüm olayına ilişkin soruşturma sonucunun sorulmasına ilişkin ara kararının yapılması ve bu ara kararına verilen cevabın Mahkemeye intikali süreçlerinde yetkili makamların yargılamaya ilişkin usul işlemlerinde yeterli özeni göstermemeleri nedeniyle gecikmelerin yaşandığı ve sırasıyla dört aylık, on aylık ve altı aylık süreyi kapsayan gecikme periyotlarının yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

103. Öte yandan, temyiz ve karar düzeltme aşamalarında geçen toplam iki yıl üç aylık sürenin de yargılama faaliyetinde kısmen bir gecikmeye sebebiyet verdiği görülmekte birlikte söz konusu aşamaların yukarıda yer verilen tespitler ışığında, özellikle yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ancak Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksikliklerin, yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesine mazeret sayılamaz.

104. Başvuruculların tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

105. Yapılan bu tespitler çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, başvuruya konu uyuşmazlığın Diyarbakır Koşuyolu Parkı yakınına bırakılan bir bombanın patlatılması sonucu kızlarının yaşamını yitirdiğinden bahisle başvuruculların uğradıkları maddi zararın tazminine yönelik olmasına, maddi tazminat hesaplamasının bilirkişi incelemesi gerektirmeyip ilgili Kanun'da belirtilen basit bir yönteme dayanmasına ve dolayısıyla dava konusunun herhangi bir karmaşıklık içermemesine karşın başvuruya konu beş yıl on ay on bir gün süren yargılama faaliyetinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

106. Belirtilen nedenlerle, başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

107. Başvurucular, ileri sürdükleri hak ihlallerinin Mahkeme tarafından tespiti halinde maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

108. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun tazminat taleplerine ilişkin görüş bildirilmemiştir.

109. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

110. Başvurucular tarafından maddi ve manevi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

111. Başvuruculaın tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık beş yıl on aylık yargılama süresi nazara alındığında, başvuruculaın yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara takdiren 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

112. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvuruculaın,

1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Başvuruculaın,

1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculaın her birine ayrı ayrı 4.150,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. Başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET CEMAL SADAK

B. No: 2013/2666 | Karar tarihi: 28.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2666

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET CEMAL SADAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2666)

Karar Tarihi: 28/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Cüneyt DURMAZ

Başvurucu : Mehmet Cemal SADAK

Vekili : Mahmut ERTEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, terör olayları nedeniyle köyünü terk etmek zorunda kaldığını, uğradığı zararların karşılanması amacıyla tazminat komisyonuna yaptığı başvurudan ve sonrasında açtığı davadan bir sonuç alamadığını belirterek Anayasa'da düzenlenen mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/4/2013 tarihinde Siirt 2. Asliye Hukuk Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 11/6/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 28/5/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Siirt ili Eruh ilçesi Ormanardı Köyü Berzani Direş mevkiinde ikamet etmekte iken meydana gelen terör olayları nedeniyle köyünden göç etmiştir.

7. Başvurucu, 2/12/2005 tarihinde, göç etmesi nedeniyle uğramış olduğu zararların karşılanması talebiyle, 17/7/2004 tarih ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanun kapsamında kurulan Siirt Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına (Komisyon) başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, 30/11/2010 tarih ve 2010/2-6344 sayılı kararıyla, söz konusu yerleşim yerinin boşaltılmadığını, köydeki seçimlerin düzenli yapıldığını, 1987 yılından bu yana köyde kadrolu din görevlisinin bulunduğunu ve nüfus sayımlarında önemli miktarda nüfus tespit edildiğini, dolayısıyla talebin 5233 sayılı Kanun kapsamına girmediğini belirterek başvuruyu reddetmiştir.

9. Komisyonun verdiği ret kararı üzerine başvurucu, Diyarbakır İdare Mahkemesine (Mahkeme) işlemin iptali için dava açmıştır. Diyarbakır 2. İdare Mahkemesinin 27/12/2011 tarih ve E.2011/252 ve K.2012/2706 sayılı kararıyla, söz konusu yerleşim yerinin tamamen boşaltılan yerlerden olmadığı, geçici köy koruculuğu sisteminin bulunmadığı, köydeki seçimlerin düzenli yapıldığı, nüfus sayımlarında önemli miktarda nüfus tespit edildiği, köyde din görevlisi kadrosunun her dönem dolu olduğu ve başvurucunun kişisel güvenlik kaygısı nedeniyle göç etmesinden dolayı uğradığı zararların idarece karşılanmasına hukuki olanak bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

10. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 15. Dairesinin 15/11/2012 tarih, E.2012/1522 ve K.2012/10607 sayılı kararıyla onanmıştır.

11. Başvurucu, Danıştay 15. Dairesinin temyiz talebinin reddine ilişkin kararının 28/3/2013 tarihinde kendisine tebliğinden sonra 16/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 5233 sayılı Kanun'un "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin, bu zararlarının karşılanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir."

13. Aynı Kanun'un "Kapsam" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Aşağıda belirtilen zararlar bu Kanunun kapsamı dışındadır:

…

d) Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar."

14. Aynı Kanun'un "Karşılanacak Zararlar" kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun hükümlerine göre sulh yoluyla karşılanabilecek zararlar şunlardır:

a) Hayvanlara, ağaçlara, ürünlere ve diğer taşınır ve taşınmazlara verilen her türlü zararlar.

b) Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde uğranılan zararlar ile tedavi ve cenaze giderleri.

c) Terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle kişilerin mal varlıklarına ulaşamamalarından

kaynaklanan maddî zararlar.”

15. Aynı Kanun’un “Zararın Tespiti” kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

“7 nci maddede belirtilen zararlar, zarar görenin beyanı, adlî, idarî ve askerî mercilerdeki bilgi ve belgeler göz önünde tutularak olayın oluş şekli ve zarar görenin aldığı tedbirlere göre, zarar görenin varsa kusur veya ihmalinin de göz önünde bulundurulması suretiyle, hakkaniyete ve günün ekonomik koşullarına uygun biçimde komisyon tarafından doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile belirlenir.”

16. Danıştay 10. Dairesinin 30.12.2008 tarih ve E.2008/4141, K.2008/9584 sayılı kararı şöyledir:

“…Öte yandan; kişilerin malvarlıklarına ulaşamamaları nedeniyle uğradıkları zararların 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmini; köyün, idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde mümkün olabileceğinden; Mahkemece bozma kararı üzerine davacının ikamet ettiği köyün boşaltılıp boşaltılmadığının araştırılmasından sonra bir karar verilmesi gerektiği tabiidir.

…”

17. Danıştay 10. Dairesinin 31/12/2008 tarih ve E.2008/5548, K.2008/9733sayılı kararı şöyledir:

“…5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; kişilerin malvarlıklarına ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmininin, terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu meydana gelmesi şartına bağlı bulunduğu; başka bir ifadeyle, köyün, idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde söz konusu zararların tazmini yoluna gidilebileceği; güvenlik kaygısına dayansa dahi, terör olayları sonucu köyü terk edenlerin malvarlıklarına ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın, sadece köyün idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde ve köyün boşaltılmasından köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı olarak tazmininin mümkün olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Zira, boşaltılan bir köye dönüşün başlaması, o köyde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanaklarına kavuşulduğu anlamına gelmektedir. Köye dönüş için sağlanması zorunlu olan asgari güvenlik düzeyi ölçütünün ise objektif olması gerektiği; başka bir anlatımla, köye geri dönen ve dönmeyen kişilere göre değişmemesi gerektiği de tabiidir.

Bu kabule göre, uyuşmazlığa konu olayda, davacının terör olayları sonucu terk ettiği Yoncalıbayır Köyü'nde bulunan malvarlığına ulaşamamasından kaynaklanan zararının; sadece köyün boşaltılmasından, köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı kalmak kaydıyla tazmini olanaklı bulunduğundan, davalı idarece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu 1 yıllık süre üzerinden hesaplanan miktarın ödenmesi yolundaki dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

…”

18. Danıştay 10. Dairesinin 20.2.2009 tarih ve E.2008/6679, K. 2009/1227 sayılı kararı şöyledir:

"…Dava konusu olayda; komisyonca düzenlenen tutanaklarda da belirtildiği üzere, Alluç Köyü'nde herhangi bir terör olayının meydana gelmediği; bununla birlikte, 1993 yılında bölgede yaşanan terör olayları nedeniyle köye geçici köy koruculuğu sisteminin getirildiği, koruculuğu kabul edenlerin köyde ikamet etmeye devam ettiği, diğerlerinin ise koruculuğu kabul etmedikleri için ve yaşanan terör olayları sonucu duydukları güvenlik kaygısı nedeniyle köyden göç ettikleri hususlarında çekişme bulunmamaktadır.

Buna göre, sadece geçici köy korucularının yaşadığı köyün, güvenli bir yerleşim yeri olduğundan bahsedilemeyeceği açık olup; güvenlik kaygısı nedeniyle köyü terk eden davacının 5233 sayılı Yasa kapsamında uğradığı bir zararı olup olmadığının tespiti ve saptanan zararının tazmini gerekirken, başvurusunun reddedilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamakta ise de; bu husus, temyize konu kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemektedir.

…"

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 16/4/2013 tarih ve 2013/2666 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, terör olayları nedeniyle köyünü terk etmek zorunda kaldığını, bu dönemde Siirt ili Eruh ilçesi Ormanardı Köyü Berzani Direş mevkiinde kalan malvarlığına erişemediğini, uğradığı zararların karşılanması amacıyla tazminat komisyonuna yaptığı başvurudan ve sonrasında açtığı davadan sonuç alamadığını, ancak aynı köy ve mezrada oturan başka bir kişinin başvurusunun Komisyon tarafından reddi işleminin Batman İdare Mahkemesinin kararıyla, "korucu ailesi dışında kalan diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olmasının, yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği ve bu nedenden dolayı malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın 5233 sayılı Kanun hükümlerine göre idarece karşılanacağı kuşkusuz olduğundan, köyün boşaltılmadığı gerekçesiyle reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunma"dığı gerekçesiyle iptal edildiğini ve bu durumun kendisi hakkında verilen kararla çelişki oluşturduğunu belirterek Anayasa'da düzenlenen adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

22. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz.

Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik içermedikçe Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucunun iddiaları incelendiğinde, başvurucu, İdare ve Mahkeme tarafından 5233 sayılı Kanun'un yanlış yorumlanması ve delillerin yanlış değerlendirilmesi sonucu ikamet ettiği köyün boşaltılmadığı sonucuna ulaşıldığını, ancak yine aynı köyde ikamet eden bir başka kişinin aynı taleple açtığı davada Batman İdare Mahkemesinin kararıyla Siirt ili, Eruh ilçesi, Ormanardı köyünde korucu ailesi dışında yaşayan kimsenin bulunmadığı, diğer köy halkının yerleşim yerini terk ettiği, dolayısıyla anılan köyün boşalan köylerden olduğu gerekçesiyle iptal kararı verildiğini, bu şekilde verilen çelişkili kararlar sonucu uğradığı zararların tazmin edilmediğini ileri sürmektedir.

24. Başvurucunun taleplerinin reddine ilişkin 30/11/2010 tarihli Komisyon kararı ve derece mahkemelerinin karar gerekçeleri incelendiğinde, iddiaların özünün 5233 sayılı Kanun'un kapsamına ilişkin hükümler içeren 2. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde yer verilen "Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar." ifadesinin Komisyon ve derece mahkemeleri tarafından yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu her ne kadar iddialarını adil yargılanma hakkının yanı sıra mülkiyet hakkına dayanarak ileri sürmüşse de, başvurucunun dava ve temyiz dilekçelerinde de aynen ileri sürdüğü bu iddialarının idari makamların ve mahkemelerin delilleri değerlendirmesine ve konuya ilişkin hukuk kurallarının mahkeme tarafından yorumlanmasına ilişkin olduğu, nihai olarak lehine olmayan mahkeme kararının sonucundan şikâyet edildiği, bununla birlikte başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin derece mahkemeleri tarafından değerlendirilerek karşılandığı anlaşılmaktadır.

26. Nitekim Komisyon'a yaptığı başvurunun reddi üzerine başvurucunun söz konusu işlemin iptali için açtığı davada Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi, 23/11/2011 tarih ve E.2011/252, K.2011/2706 sayılı kararında 5233 sayılı Kanun kapsamında hangi hallerde uğranılan zararların tazmin edilebileceğini şu şekilde ifade etmiştir:

"5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; "terör eylemleri" veya "terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler" sonucunda bir yerleşim yerinin tamamen boşalmış/boşaltılmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşamayan kişilerce uğranılan maddi zararın, sözü edilen Yasa hükümlerine göre idarece sulh yoluyla ödenmesi gerekir. Bir başka deyişle, bir yerleşim yerinin güvenlik nedeniyle idarece veya güvenlik kaygısıyla o yerleşim yerinde yaşayan halk tarafından "tamamen" boşaltılmış olması halinde yerleşim yerinin boşaltılmasından yerleşim yerine dönüşün başladığı tarihe kadar Yasada tek tek sayılmak suretiyle belirlenen maddi zararın idarece karşılanması mümkündür. Dolayısıyla, güvenlik kaygısına dayanılarak bir yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın idarece ödenmesine yasal olanak bulunmamaktadır.

Yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması, o yerleşim yerinde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanağını sağlayan asgari güvenlik şartlarının idarece yerine getirilmiş olduğunun nesnel bir

göstergesidir. Güvenlik kaygısının, yerleşim yerinde sürekli yasayan kişilere ve sözü edilen kaygı nedeniyle aynı yerleşim yerini terk eden kişilere göre değişmemesi gerekmektedir. Terör olayları nedeniyle toplumda oluşan korku ve endişe karşısında her bireyin farklı tepki göstermesi mümkündür. Bu nedenle, kişiden kişiye değişebilen bir duygu olan güvenlik kaygısının yukarıda belirtildiği şekilde nesnel bir ölçüte dayandırılması zorunludur. Ancak, bir yerleşim yerinde meydana gelen terör olayları nedeniyle yerleşim yerinde sadece köy korucuları ile bunların aileleri kalmış, diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olması halinde, bir başka İfade ile bu şekilde bir yerleşim yeri kısmen boşalmış ise yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği ve bu nedenden dolayı malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın 5233 sayılı Yasa hükümlerine göre idarece karşılanacağı açıktır.”

27. Mahkemenin kararında Siirt ili Eruh ilçesi Ormanardı köyüne ilişkin şu değerlendirmelere yer verilerek davacının (başvurucunun) uğradığını ileri sürdüğü zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında tazminin mümkün olmadığına ve davanın reddine karar verilmiştir:

“Dava dosyasında ve Mahkememizin aynı köye ilişkin diğer dava dosyalarında (Örneğin; E:2009/294, E:2009/291 esas sayılı dava dosyalarında) yer alan bilgi ve belgelerden; Ormanardı Köyünün ve bu köye bağlı hiç bir mezranın, Eruh İlçe Jandarma Komutanlığı ile Siirt Valiliği tarafından sunulan boşalan/boşaltılan köylere ilişkin listelerde yer almadığı, köyde geçici köy koruculuğu sisteminin bulunmadığı, 1990-2000 yılları arasında yapılan Genel Nüfus Sayımları ve Tespitlerine göre 1990 yılında 671, 1997 yılında 72, 2000 yılında ise 101 kişinin köyde yaşadığı, seçimlerde sandık kurulan merkezler arasında Ormanardı Köyünün de yer aldığı, köyde din görevlisi kadrosunun her dönem dolu olduğu görülmüştür.

Bu durumda, Ormanardı köyünde, 5233 sayılı Kanun kapsamına giren dönemlerde normal yaşam düzeyini sağlayacak güvenlik ortamının bulunması ve kişisel güvenlik kaygıları sonucu yaşadığı köyü terk edenlerin uğradıkları zararların anılan Kanun kapsamında karşılanma olanağı bulunmaması karşısında, davacı tarafından yapılan başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamıştır.”

28. Mahkemenin bu kararı, 5233 sayılı Kanun’un 2. maddesinin yorumu kapsamında başvurucuların zararının tazmin edilebilmesi için köyün ya da mezranın tamamen boşalmış/boşaltılmış olması veya anılan yerleşim yerlerinde sadece geçici köy korucularının kalması şartını arayan Danıştay’ın yerleşik içtihatlarına (§§ 16–18) uygun olup herhangi bir bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermemektedir.

29. Başvurucu, aynı köy ve mezrada oturan başka bir kişinin talebinin Komisyon tarafından reddine rağmen söz konusu işlemin Batman İdare Mahkemesinin 25/12/2012 tarih ve E.2012/3342, K.2012/6519 sayılı kararıyla, “korucu ailesi dışında kalan diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olmasının, yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği ve bu nedenden dolayı malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın 5233 sayılı Kanun hükümlerine göre idarece karşılanacağı kuşkusuz olduğundan, köyün boşaltılmadığı gerekçesiyle reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunma”dığı gerekçesiyle iptal edildiğini ve bu durumun kendisi hakkında verilen kararla çelişki oluşturduğunu ileri sürmektedir.

30. Halbuki başvurucunun değindiği Batman İdare Mahkemesinin anılan kararı Danıştay 15. Dairesinin 18/09/2013 tarih ve E.6385, K.5343 sayılı kararıyla şu gerekçelere yer verilerek bozulmuştur:

“İdare Mahkemesi tarafından; İlçe Jandarma Komutanlığı'nın 04.07.2009 tarihli yazısında, Ormanardı Köyü'nün "dolu" ve "koruculuk sisteminin bulunmadığı" belirtilmesine karşın, aynı idarenin 22.11.2011 tarihli yazısında, "koruculuk sisteminin bulunduğu ve her aileden bir bireyin korucu olduğunun" ve "1993-1998 yılları arasında korucu ailesi dışında yaşayan kimsenin bulunmadığının" belirtilmesi nedeniyle, korucu ailesi dışında kalan diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olmasının, yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği gerekçesiyle Ormanardı Köyü'nün boşaldığı sonucuna varılmış ise de; İdare Mahkemesi kararına dayanak alınan Jandarma tutanağının Köy Muhtarı Yavuz Teymur ve Köy Azası Aydın Nas'ın ifadeleri doğrultusunda düzenlendiği ve anılan kişilerden Aydın Nas'ın, 5233 sayılı Kanun kapsamında tazminat istemi ile davalı idareye başvurusu olduğu dikkate alındığında, karara dayanak alınan beyana dayalı Jandarma tutanağına itibar edilemeyeceği açıktır.

Buna göre, davacının ikamet ettiği Siirt İli, Eruh İlçesi, Ormanardı Köyü'nün "terör eylemleri" veya "terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler" nedeniyle idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılmadığı sonucuna varılmıştır.

Nitekim, Batman İdare Mahkemesince, aynı yerleşim yerine ilişkin olarak yerleşim yerinin boşaltılmadığı gerekçesiyle davanın reddine ilişkin olarak verilen kararlar (E:2012/2070, E:2012/1798, E:2012/1377, E:2012/10097, E:2012/8635, E:2012/10533...) dairemizce onanmıştır.

Bu durumda, davacının başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığından aksi yönde verilen mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir.”

31. Dolayısıyla, başvurucunun ileri sürdüğü gibi, aynı köye ilişkin 5233 sayılı Kanun’un uygulama kapsamının belirlenmesi konusunda birbiriyle çelişkili kesinleşmiş mahkeme kararları bulunmadığı anlaşılmaktadır.

32. Böylelikle başvurucunun mülkiyetinde bulunan mallarını terör dolayısıyla terk etmediği Danıştayın onaması sonucu kesinleşen mahkeme kararıyla tespit edilmiştir. Bu şekilde bir tespitin doğal sonucu ise başvurucunun mülkiyet hakkına 5233 sayılı Kanun’un kapsamına girecek şekilde müdahalede bulunulmadığıdır. Anayasa Mahkemesi açısından bu tespitten ayrılmayı gerektirecek herhangi bir husus bulunmadığından mülkiyet hakkı açısından ayrı bir değerlendirme yapılmayacaktır (B. No: 2013/3008, 6/2/2014, § 48).

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, mülkiyet hakkı kapsamında bir inceleme yapılmasının mümkün olmadığı ve derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksunluk” nedeniyle, KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

EROL TÜRKYILMAZ

B. No: 2013/2712 | Karar tarihi: 28.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2712

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EROL TÜRKYILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2712)

Karar Tarihi: 28/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Erol TÜRKYILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, (A) grubu polis amiri olarak atamasının yapılmaması işlemi ile komiser ve başkomiserliğe terfi tarihlerine ilişkin işlemlerin iptali istemiyle açtığı davalarda Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/4/2013 tarihinde Sakarya 2. İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 29/11/2013 tarihinde başvurunun karara bağlanması için Bölüm kararı alınması gerekli görüldüğünden, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 12/1/1996 tarihinde asaleti tasdik olunarak polis memuru rütbesinde Sakarya ilinde göreve başlamış, 24/10/2001 tarihinde komiser yardımcılığı kursunu tamamlayarak (B) grubu amir sınıfına atanarak komiser yardımcısı rütbesine terfî ettirilmiştir.

6. Başvurucunun, (A) grubu polis amiri olarak değerlendirilmesi istemiyle yaptığı başvuru İçişleri Bakanlığının 25/3/2004 tarih ve 64824 sayılı işlemi ile reddedilmiş, bu işlemin iptali ile 24/4/2004 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere komiser rütbesinin tarafına verilmesi istemiyle Sakarya 1. İdare Mahkemesinde dava açılmıştır.

7. Sakarya 1. İdare Mahkemesi 13/1/2005 tarih ve E.2004/251, K.2005/39 sayılı kararı ile dava konusu işlemin iptaline, başvurucuya komiserlik rütbesi verilmesi talebinin ise reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu bu karar gereğince (A) grubu polis amirliğine atanmış, ardından Mahkeme kararı uyarınca 24/10/2001 tarihinden geçerli olmak üzere A grubu polis amiri statüsüne alındığı ve askerlik hizmet süresinin (1 Yıl 6 Ay) rütbe kıdeminden değerlendirildiği ve komiser yardımcılığı rütbesindeki 4 yıl olan zorunlu en az bekleme süresini tamamladığı gerekçesiyle ilk kez komiser rütbesine terfî durumunun 24/4/2004 tarihi itibarıyla görüşülmek üzere 2005 yılı Merkez Değerlendirme Kurulu gündemine alınmış, yapılan değerlendirme sonucunda hakkında "Terfi Etmez" kararı verilmiştir.

9. Diğer yandan Mahkeme kararı, yürütmenin durdurulması talebiyle temyiz edilmiş ve Danıştay Onikinci Dairesi 17/6/2005 tarih ve E.2005/1634 sayılı kararı ile ilk derece Mahkemesi kararının yürütmesini durdurmuştur.

10. Bu karar uyarınca başvurucu yeniden (B) grubu polis amirliğine atanmış ve (B) grubu polis amiri olarak komiser yardımcılığı rütbesindeki 6 yıl olan zorunlu en az bekleme süresini tamamlaması nedeniyle ikinci kez komiser rütbesine terfî durumunun 24/4/2006 tarihi itibarıyla değerlendirilmek üzere 2006 yılı Merkez Değerlendirme Kurulu gündemine alınmış, yapılan değerlendirme sonucunda hakkında "Terfî Etmez" kararı verilmiştir.

11. Başvurucu tarafından 2006 yılı Merkez Değerlendirme Kurulunun komiser rütbesine terfî ettirilmemesine dair kararının iptali istemiyle Sakarya 1. İdare Mahkemesinde dava açılmış, Mahkemenin 8/3/2007 tarih ve E.2006/1817 K.2007/224 sayılı kararı ile 2006 yılı terfî etmez kararının iptaline karar verilmiş, anılan iptal kararı gereği 29/3/2007 tarihli onay ile başvurucu 24/4/2006 tarihinden geçerli olmak üzere komiser rütbesine terfî ettirilmiştir.

12. Anılan Sakarya 1. İdare Mahkemesi kararına karşı yapılan temyiz başvurusu Danıştay Onikinci Dairesinin 11/6/2008 tarih ve E.2007/1611, K.2008/3525 sayılı kararı ile reddedilerek karar onanmış ve bu karara karşı karar düzeltme başvurusu yapılmamıştır.

13. Diğer yandan, 4/6/1937 tarih ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun, 6/4/2001 tarih ve 4638 sayılı Kanun ile eklenen geçici 20. maddesinde yer alan "Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, dört yıllık yükseköğretim kurumlarından mezun olarak komiser yardımcılığı kursunu bitirenler ile..." ibaresinin Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine yapılan başvuruda, Anayasa Mahkemesi 7/2/2008 tarih ve E.2005/38, K.2008/53 sayılı kararı ile iptali istenen kuralda yer alan "dört yıllık yükseköğretim kurumlarından mezun olarak komiser yardımcılığı kursunu bitirenler ile" ibaresinin iptaline, bu kararın Resmi Gazete’de yayımlandıktan bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Kanun koyucu tarafından anılan karar üzerine

maddede herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Maddenin güncel hali şöyledir:

“Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, (B) grubundan (A) grubuna geçen polis amirleri, (A) grubunda değerlendirilir”

14. Sakarya 1. İdare Mahkemesinin, başvurucunun (A) grubu polis amiri olarak değerlendirilmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin İçişleri Bakanlığının 25/3/2004 tarih ve 64824 sayılı işlemin iptali istemiyle açtığı davada verdiği 13.01.2005 tarih ve E.2004/251, K.2005/39 sayılı iptal kararı Danıştay Onikinci Dairesinin 22/10/2007 tarih ve E.2005/1634, K.2007/4517 sayılı kararı ile bozulmuş, bu karara karşı başvurucunun yaptığı karar düzeltme başvurusu da aynı Dairenin 18/6/2008 tarih ve E.2008/807, K.2008/3821 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

15. Bu karar üzerine Sakarya 1. İdare Mahkemesi 28/11/2008 tarih ve E/2008/737, K.2008/1000 sayılı kararı ile bozma kararına uyarak, başvurucunun (A) grubu polis amiri olarak değerlendirilmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin İçişleri Bakanlığının 25/3/2004 tarih ve 64824 sayılı işleminin iptali istemiyle açılan davayı reddetmiştir.

16. Bu karar başvurucu tarafından temyiz edilmiş, Danıştay Onikinci Dairesi bu kez 20/1/2010 tarih ve E.2009/2187, K.2010/158 sayılı kararı ile başvurucunun temyiz istemini kabul ederek ilk derece Mahkemesi kararının yeniden bozulmasına karar vermiş, bu karara karşı yapılan karar düzeltme başvurusunu da 7/7/2010 tarih ve E.2010/3975, K. 2010/3857 sayılı kararı ile reddetmiştir.

17. Danıştayın bozma kararı uyarınca başvurucu yeniden (A) grubu polis amirliğine atanmış ve 24/10/2001 tarihi itibarıyla A grubu polis amiri statüsüne alınmış, komiser rütbesine terfî tarihinin ise 2005 yılı Merkez Değerlendirme Kurulunca 24/4/2004 tarihi itibarıyla "Terfi Etmez" kararı da dikkate alınarak 30/6/2005 tarihi olarak belirlenmiş, 2010 yılı Merkez Değerlendirme Kurulunca 30/6/2005 tarihinden geçerli olmak üzere komiser rütbesine ve bu rütbedeki A grubu polis amirleri için 4 yıl olan zorunlu en az bekleme süresini tamamlaması nedeniyle de 30/6/2009 tarihinden geçerli olmak üzere başkomiser rütbesine terfî ettirilmesine yönelik işlem tesis edilmiştir.

18. Sakarya 1. İdare Mahkemesi bu kez, Danıştay Onikinci Dairesinin 20/1/2010 tarih ve E.2009/2187, K.2010/158 sayılı bozma kararına uymak suretiyle 30/9/2010 tarih ve E.2010/740, K.2010/740 sayılı kararı ile başvurucunun (A) grubu polis amiri olarak değerlendirilmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin İçişleri Bakanlığının 25/3/2004 tarih ve 64824 sayılı işleminin iptaline karar vermiş, bu karara yapılan temyiz başvurusu Danıştay Onikinci Dairesinin 22/3/2011 tarih ve E.2010/9239, K.2011/1260 sayılı kararı ile karar düzeltme başvurusu da aynı Dairenin 8/2/2012 tarih ve E.2011/5742, K.2012/883 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

19. Sakarya 1. İdare Mahkemesinin 2004/251 esasına kayden açılan ve başvurucunun A grubu polis amiri olarak değerlendirilmesi talebinin reddine ilişkin işlemin iptaline konu olan uyuşmazlık, Danıştay Onikinci Dairesinin 8/2/2012 tarih ve E.2011/5742, K.2012/883 sayılı kararı ile başvurucu lehine sonuçlanmıştır.

20. Başvurucu, 2010 yılı Merkez Değerlendirme Kurulunca 30/6/2005 tarihinden geçerli olmak üzere komiser rütbesine ve bu rütbedeki A grubu polis amirleri için 4 yıl olan zorunlu en az bekleme süresini tamamlaması nedeniyle de 30/6/2009 tarihinden geçerli olmak üzere Başkomiser rütbesine terfî ettirilmesine yönelik işlemlerin; komiser rütbesine terfi tarihinin 24/4/2004 ve başkomiser rütbesine terfi tarihinin 24/4/2008 olması gerektiğini ileri sürerek

iptali istemiyle Sakarya 1. İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme 30/12/2010 tarih ve E. 2010/701, K.2010/1056 sayılı karar ile “davacının komiserliğe rütbe terfi tarihinin 24.04.2005 ve başkomiserliğe terfi tarihinin ise 24.04.2009 olarak belirlenmesi gerekirken 30.06.2005 ve 30.06.2009 tarihleri olarak belirlenmesine ilişkin davalı idare işlemlerinin kısmen iptaline, dava konusu işlemin komiser rütbesine terfi tarihinin 24.04.2004 ve başkomiser rütbesine terfi tarihinin 24.04.2008 olması yönündeki davacının talebinin hukuka aykırı olduğundan işlemin bu kısmı yönünden davanın reddine" şeklindeki hüküm fıkrası ile işlemlerin kısmen iptaline kısmen de reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi ise şöyledir:

“Uyuşmazlıkta, bakılan dava davacının rütbeye terfi ettirilip ettirilmemesi ile ilgili olmayıp sadece rütbe terfi tarihlerinin ne olması gerektiği ile ilgili olduğundan rütbe geçerlilik tarihleri yönünden değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda, davacının Mahkememizin 13.01.2005 gün ve E:2004/251, K:2005/39 sayılı iptal kararı üzerine A grubu Komiser Yardımcısı olarak değerlendirilerek 2005 yılı Merkez Değerlendirme Kurul gündemine alındığı, bu kurul tarafından yapılan değerlendirmede de kendisi hakkında terfi etmez kararı verildiği dikkate alındığında ve davacı tarafından da bu karara karşı herhangi bir dava yoluna başvurulmadığı anlaşıldığından davacının başkomiserliğe terfi tarihinin bir yıl geri bırakılmasına yönelik davalı idare işleminin bu kısmında hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Öte yandan, 24.04.2004 tarihinde komiser yardımcılığı rütbesinde zorunlu bekleme süresini dolduran, bunun yanında hakkında 1 yıl terfi etmez kararı verilen davacının terfi tarihi yönünden yapılacak değerlendirmesinde; yukarıda yer alan mevzuat hükümleri uyarınca polis amirlerinin rütbe terfi ve atamalarının 30 Haziran tarihinde topluca yapılması yönündeki düzenlemede dikkate alınarak yapılması, yani değerlendirmeye tabi tutulanların terfilerinin bekleme sürelerinin dolduğu tarih itibariyle yapılması ve haklarının o tarih itibariyle tanınması gerektiği açık olduğundan davacının komiser rütbesine terfi tarihinin 24.04.2005 olması ve buna bağlı olarak başkomiserliğe terfi tarihinin ise 24.04.2009 olması gerekirken 30.06.2005 ve 30.06.2009 tarihleri olarak belirlenmesine ilişkin davalı idare işlemlerinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.”

21. İçişleri Bakanlığı ve başvurucu tarafından karar temyiz edilmiş, Danıştay Onikinci Dairesi 4/7/2011 tarih ve E.2011/1447, K.2011/3664 sayılı kararı ile temyiz istemlerini reddederek kararı onamış ve bu karara karşı tarafların yaptığı karar düzeltme başvurularını da 18/2/2013 tarih ve E.2011/8786, K.2013/597 sayılı kararı ile reddetmiştir.

22. Karar, başvurucuya 26/3/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

23. 4/6/1937 tarih ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 55. maddesi şöyledir:

“Polis Amirleri, rütbe sırası ile Komiser Yardımcısı, Komiser, Başkomiser, Emniyet Amiri, 4 üncü Sınıf Emniyet Müdürü, 3 üncü Sınıf Emniyet Müdürü, 2 nci Sınıf Emniyet Müdürü, 1 inci Sınıf Emniyet Müdürü ve Sınıf Üstü Emniyet Müdürüdür.

Bu rütbelere terfiler, bu maddede öngörülen sınav ve eğitim şartı saklı kalmak üzere, kıdem ve liyakata göre yapılır.

Kıdem sırasının tespitinde, bulunulan rütbeye terfi tarihi esas alınır. Aynı tarihte terfi edenlerden performans değerlendirme puanı yüksek, performans değerlendirme puanlarının

eşitliği halinde ödül ve takdirnamesi fazla, ödül ve takdirnamelerin sayıca eşitliği halinde ise sicil numarası daha küçük olanlar diğerlerine göre kıdemli sayılırlar.

Kıdem sırası, Emniyet Genel Müdürlüğünce her yıl Mart ayında topluca Teşkilâta duyurulur.

Terfiler ve atamalar, kanuni zorunluluk halleri dışında her yıl Haziran ayında topluca yapılır.

Üst rütbeye yükselmek için, kıdem şartlarını yerine getirmiş Komiser Yardımcısı, Komiser ve Başkomiserlerin liyakat koşullarını belirlemek, üst rütbedeki boş kadro miktarına göre sıralayarak terfilerini önermek üzere Genel Müdürlük Merkez Değerlendirme Kurulu oluşturulur. Bu Kurul, Emniyet Genel Müdürlüğü personel işlerinden sorumlu Genel Müdür Yardımcısının başkanlığında, Personel Dairesi Başkanı, 1 inci Hukuk Müşaviri ve Genel Müdürün uygun göreceği iki Daire Başkanı ile Teftiş Kurulu Başkan Yardımcılarının birinden teşekkül eder.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 16/4/2013 tarih ve 2013/2712 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu,

i. A grubu polis amiri olarak değerlendirilmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin İçişleri Bakanlığının 25/3/2004 tarih ve 64824 sayılı işleminin iptali istemiyle açtığı davanın 7 yıldan fazla sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının;

ii. 2010 yılı Merkez Değerlendirme Kurulu kararına karşı açtığı davada 2005 yılı Kurul karar tutanağının dava dosyasında bulunmadığını, Danıştayın görüş değiştirmesi sonucu 2005 yılı Merkez Değerlendirme Kurulu kararına dava açmayarak 14 ay 6 gün kıdemsiz duruma düşmesi ve terfi ettirilmemesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının;

iii. Anayasa Mahkemesi kararından sonra dava açanların terfi tarihlerinin doğru tespit edildiğini, kendisinin karar öncesinde dava açarak emsallerine göre geride bırakıldığını, kendisiyle aynı emsalde bulunmasına karşın başka bir kişinin açtığı davada verilen Danıştay Onikinci Dairesinin 6/11/2012 tarih ve E.2011/9266, K.2012/7628 sayılı kararının bu durumu açıkça ortaya koyduğunu belirterek Anayasa’nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin;

ihlal edildiğini ileri sürmüş, bu sebeple yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi zararlarının tazminine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Davanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

26. Başvurucu, A grubu polis amiri olarak değerlendirilmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin İçişleri Bakanlığının 25/3/2004 tarih ve 64824 sayılı işleminin iptali istemiyle açtığı davanın makul sürede sonuçlandırılamadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.”

28. Anılan hüküm uyarınca Anayasa Mahkemesinin yetkisinin zaman bakımından başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Anayasa Mahkemesinin yetki kapsamının anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/947, 12/2/2013, § 16).

29. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18).

30. Başvuru konusu olayda, başvurucunun (A) grubu polis amiri olarak değerlendirilmesi talebinin reddine ilişkin işlemin iptali için açtığı davada Sakarya 1. İdare Mahkemesi 13/1/2005 tarih ve E.2004/251, K.2005/39 sayılı kararı ile işlemi iptal etmiş, Danıştay Onikinci Dairesi 22/10/2007 tarih ve E.2005/1634, K.2007/4517 sayılı kararı ile bu kararı bozmuş, Sakarya 1. İdare Mahkemesi 28/11/2008 tarih ve E/2008/737, K.2008/1000 sayılı kararı ile bozma kararına uyarak davayı reddetmiş, Danıştay Onikinci Dairesi bu kez 20/1/2010 tarih ve E.2009/2187, K.2010/158 sayılı kararı ile başvurucunun temyiz istemini kabul ederek Mahkeme kararını yeniden bozmuş, Sakarya 1. İdare Mahkemesi bozma kararına uymak suretiyle 30/9/2010 tarih ve E.2010/740, K.2010/740 sayılı kararı ile dava konusu işlemi iptal etmiş, Danıştay Onikinci Dairesi 22/3/2011 tarih ve E.2010/9239, K.2011/1260 sayılı kararı ile temyiz istemini reddederek ilk derece Mahkemesi kararını onamış ve bu karara yapılan karar düzeltme başvurusunu da 8/2/2012 tarih ve E.2011/5742, K.2012/883 sayılı kararı ile reddetmiştir.

31. Sakarya 1. İdare Mahkemesinin 2004/251 esasına kayden açılan ve başvurucunun (A) grubu polis amiri olarak değerlendirilmesi talebinin reddine ilişkin işlemin iptaline konu olan uyuşmazlık, Danıştay Onikinci Dairesinin 8/2/2012 tarih ve E.2011/5742, K.2012/883 sayılı karar düzeltme başvurusunun reddedilmesi ile sonuçlanmış ve karar bu tarih itibarıyla kesinleşmiştir.

32. Bu durumda başvurucunun, yargılamanın makul sürede bitirilmediğine yönelik şikâyete konu ettiği dava, zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu uyuşmazlığa yönelik ihlal iddiasının 23/9/2012 tarihinden öncesine ait olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Mahkeme Kararının Adil Olmadığı İddiası

34. Başvurucu, 2010 yılı Merkez Değerlendirme Kurulu kararına karşı açtığı davada 2005 yılı Merkez Değerlendirme Kurulu karar tutanağının dava dosyasında bulunmadığını, Danıştayın görüş değiştirmesi sonucu 2005 yılı Merkez Değerlendirme Kurulu kararına dava açmayarak 14 ay 6 gün kıdemsiz duruma düştüğünü ve terfi ettirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu aynı zamanda 3201 sayılı Kanun’un geçici 20. maddesi hakkında verilen Anayasa Mahkemesi kararından sonra emsallerinin terfi tarihlerinin doğru hesaplandığını ve yine emsali olduğunu ileri sürdüğü bir kişi hakkında Danıştay Onikinci Dairesinin farklı bir karar verdiğini belirterek eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiş ise de başvurucunun belirtilen iddialarının adil

yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

35. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Maddede geçen "adil yargılanma hakkının" kapsamı Anayasa'da açık bir şekilde düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir.

36. Bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B.No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

37. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından 2010 yılı Merkez Değerlendirme Kurulunca 30/6/2005 tarihinden geçerli olmak üzere komiser rütbesine ve bu rütbedeki (A) grubu polis amirleri için 4 yıl olan zorunlu en az bekleme süresini tamamlaması nedeniyle de 30/6/2009 tarihinden geçerli olmak üzere Başkomiser rütbesine terfî ettirilmesine yönelik işlemlerin; rütbe terfi geçerlilik süreleri yönünden hukuka aykırı olduğunu, (A) grubu polis amiri olmasına rağmen rütbe terfi tarihlerinin yanlış belirlendiğini, komiser rütbesine terfi tarihinin 24/4/2004 ve başkomiser rütbesine terfi tarihinin 24/4/2008 olması gerektiğini ileri sürerek iptali istemiyle dava açmıştır.

38. Açılan bu davayı çözüme kavuşturan Sakarya 1. İdare Mahkemesi ise kararında; davanın başvurucunun rütbeye terfi ettirilip ettirilmemesi ile ilgili olmayıp sadece rütbe terfi tarihlerinin ne olması gerektiği ile ilgili olduğundan rütbe geçerlilik tarihleri yönünden değerlendirme yapılması gerektiğini, buradan hareketle başvurucunun Mahkemenin daha önce hakkında verdiği 13/1/2005 tarih ve E.2004/251, K.2005/39 sayılı iptal kararı üzerine (A) grubu komiser yardımcısı olarak değerlendirilerek 2005 yılı Merkez Değerlendirme Kurulu gündemine alındığını, bu Kurul tarafından yapılan değerlendirmede de kendisi hakkında terfi etmez kararı verildiği dikkate alındığında ve başvurucu tarafından da bu karara karşı herhangi bir dava yoluna başvurulmadığı gerekçesiyle başvurucunun başkomiserliğe terfi tarihinin bir yıl geri bırakılmasına yönelik davalı idare işleminin bu kısmında hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir. Mahkeme kararın devamında, başvurucunun 24/4/2004 tarihinde komiser yardımcılığı rütbesinde zorunlu bekleme süresini doldurduğunu, ancak hakkında 1 yıl terfi etmez kararı verildiğinden terfi tarihi yönünden yapılacak değerlendirmesinde, komiser rütbesine terfi tarihinin 24/4/2005 olması ve buna bağlı olarak başkomiserliğe terfi tarihinin ise 24/4/2009 olması gerekirken bu tarihlerin 30/6/2005 ve 30/6/2009 olarak belirlenmesine ilişkin işlemlerin hukuka uygun olmadığına karar vermiştir.

39. Mahkeme bu kararı ile başvurucunun komiserliğe terfi tarihinin 24/4/2005 ve başkomiserliğe terfi tarihinin ise 24/4/2009 olarak belirlenmesine karar vermiştir.

40. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama

sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

41. Diğer yandan Anayasa Mahkemesinin 3201 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesi hakkında verdiği karar, komiser ve başkomiser rütbesine terfi tarihi ile doğrudan ilgili olmayıp maddede yapılan değişiklik tarihine kadar olan süreçte A grubu olarak değerlendirilecek kişiler için aranan dört yıllık yükseköğretim kurumlarından mezun olarak komiser yardımcılığı kursunu bitirmiş olma şartının iptaline ilişkindir. Aynı zamanda başvurucu tarafından emsal olarak ileri sürülen ve farklı karar verildiği iddiasında bulunulan Danıştay kararında belirtilen terfi tarihi ile başvurucu hakkında verilen ve Danıştay tarafından onanan Sakarya 1. İdare Mahkemesi kararında belirtilen terfi tarihi aynıdır. Bunun yanında emsal olarak ileri sürülen Danıştay kararına konu uyuşmazlık hakkındaki dava halen derdest olup, kesin karar ile çözüme kavuşturulmuş da değildir.

42. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Davanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasının "zaman bakımından yetkisizlik",

2. Mahkeme kararının adil olmadığı iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMAL SOĞUNÇ

B. No: 2013/2878 | Karar tarihi: 28.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2878

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMAL SOĞUNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2878)

Karar Tarihi: 28/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Cüneyt DURMAZ

Başvurucu : Cemal SOĞUNÇ

Vekili : Mahmut ERTEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, terör olayları nedeniyle köyünü terk etmek zorunda kaldığını, uğradığı zararların karşılanması amacıyla tazminat komisyonuna yaptığı başvurudan ve sonrasında açtığı davadan bir sonuç alamadığını belirterek Anayasa'da düzenlenen mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/4/2013 tarihinde Siirt 2. Asliye Hukuk Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 27/5/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 28/5/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Siirt ili, Eruh ilçesi, Ormanardı köyünde ikamet etmekte iken meydana gelen terör olayları nedeniyle köyünden göç etmiştir.

7. Başvurucu, 2/12/2005 tarihinde, göç etmesi nedeniyle uğramış olduğu zararların karşılanması talebiyle, 17/7/2004 tarih ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanun kapsamında kurulan Siirt Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına (Komisyon) başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, 30/11/2010 tarih ve 2010/2-6351 sayılı kararıyla, söz konusu yerleşim yerinin boşaltılmadığını, köydeki seçimlerin düzenli yapıldığını, 1987 yılından bu yana köyde kadrolu din görevlisinin bulunduğunu ve nüfus sayımlarında önemli miktarda nüfus tespit edildiğini, dolayısıyla talebin 5233 sayılı Kanun kapsamına girmediğini belirterek başvuruyu reddetmiştir.

9. Komisyonun verdiği ret kararı üzerine başvurucu, Diyarbakır İdare Mahkemesine (Mahkeme) işlemin iptali için dava açmıştır. Diyarbakır 2. İdare Mahkemesinin 23/11/2011 tarih ve E.2011/247 ve K.2012/2709 sayılı kararıyla, söz konusu yerleşim yerinin tamamen boşaltılan yerlerden olmadığı, geçici köy koruculuğu sisteminin bulunmadığı, köydeki seçimlerin düzenli yapıldığı, nüfus sayımlarında önemli miktarda nüfus tespit edildiği, köyde din görevlisi kadrosunun her dönem dolu olduğu ve başvurucunun kişisel güvenlik kaygısı nedeniyle göç etmesinden dolayı uğradığı zararların idarece karşılanmasına hukuki olanak bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

10. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 15. Dairesinin 15/11/2012 tarih, E.2012/1764 ve K.2012/10737 sayılı kararıyla onanmıştır.

11. Başvurucu, Danıştay 15. Dairesinin temyiz talebinin reddine ilişkin kararının 28/3/2013 tarihinde kendisine tebliğinden sonra 24/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 5233 sayılı Kanun'un "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin, bu zararlarının karşılanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir."

13. Aynı Kanun'un "Kapsam" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Aşağıda belirtilen zararlar bu Kanunun kapsamı dışındadır:

…

d) Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar."

14. Aynı Kanun'un "Karşılanacak Zararlar" kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun hükümlerine göre sulh yoluyla karşılanabilecek zararlar şunlardır:

a) Hayvanlara, ağaçlara, ürünlere ve diğer taşınır ve taşınmazlara verilen her türlü zararlar.

b) Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde uğranılan zararlar ile tedavi ve cenaze giderleri.

c) Terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle kişilerin mal varlıklarına ulaşamamalarından

kaynaklanan maddî zararlar.”

15. Aynı Kanun’un “Zararın Tespiti” kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

“7 nci maddede belirtilen zararlar, zarar görenin beyanı, adlî, idarî ve askerî mercilerdeki bilgi ve belgeler göz önünde tutularak olayın oluş şekli ve zarar görenin aldığı tedbirlere göre, zarar görenin varsa kusur veya ihmalinin de göz önünde bulundurulması suretiyle, hakkaniyete ve günün ekonomik koşullarına uygun biçimde komisyon tarafından doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile belirlenir.”

16. Danıştay 10. Dairesinin 30.12.2008 tarih ve E.2008/4141, K.2008/9584 sayılı kararı şöyledir:

“…Öte yandan; kişilerin malvarlıklarına ulaşamamaları nedeniyle uğradıkları zararların 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmini; köyün, idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde mümkün olabileceğinden; Mahkemece bozma kararı üzerine davacının ikamet ettiği köyün boşaltılıp boşaltılmadığının araştırılmasından sonra bir karar verilmesi gerektiği tabiidir.

…”

17. Danıştay 10. Dairesinin 31/12/2008 tarih ve E.2008/5548, K.2008/9733sayılı kararı şöyledir:

“…5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; kişilerin malvarlıklarına ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmininin, terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu meydana gelmesi şartına bağlı bulunduğu; başka bir ifadeyle, köyün, idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde söz konusu zararların tazmini yoluna gidilebileceği; güvenlik kaygısına dayansa dahi, terör olayları sonucu köyü terk edenlerin malvarlıklarına ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın, sadece köyün idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde ve köyün boşaltılmasından köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı olarak tazmininin mümkün olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Zira, boşaltılan bir köye dönüşün başlaması, o köyde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanaklarına kavuşulduğu anlamına gelmektedir. Köye dönüş için sağlanması zorunlu olan asgari güvenlik düzeyi ölçütünün ise objektif olması gerektiği; başka bir anlatımla, köye geri dönen ve dönmeyen kişilere göre değişmemesi gerektiği de tabiidir.

Bu kabule göre, uyuşmazlığa konu olayda, davacının terör olayları sonucu terk ettiği Yoncalıbayır Köyü'nde bulunan malvarlığına ulaşamamasından kaynaklanan zararının; sadece köyün boşaltılmasından, köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı kalmak kaydıyla tazmini olanaklı bulunduğundan, davalı idarece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu 1 yıllık süre üzerinden hesaplanan miktarın ödenmesi yolundaki dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

…”

18. Danıştay 10. Dairesinin 20.2.2009 tarih ve E.2008/6679, K. 2009/1227 sayılı kararı şöyledir:

"…Dava konusu olayda; komisyonca düzenlenen tutanaklarda da belirtildiği üzere, Alluç Köyü'nde herhangi bir terör olayının meydana gelmediği; bununla birlikte, 1993 yılında bölgede yaşanan terör olayları nedeniyle köye geçici köy koruculuğu sisteminin getirildiği, koruculuğu kabul edenlerin köyde ikamet etmeye devam ettiği, diğerlerinin ise koruculuğu kabul etmedikleri için ve yaşanan terör olayları sonucu duydukları güvenlik kaygısı nedeniyle köyden göç ettikleri hususlarında çekişme bulunmamaktadır.

Buna göre, sadece geçici köy korucularının yaşadığı köyün, güvenli bir yerleşim yeri olduğundan bahsedilemeyeceği açık olup; güvenlik kaygısı nedeniyle köyü terk eden davacının 5233 sayılı Yasa kapsamında uğradığı bir zararı olup olmadığının tespiti ve saptanan zararının tazmini gerekirken, başvurusunun reddedilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamakta ise de; bu husus, temyize konu kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemektedir.

…"

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/4/2013 tarih ve 2013/2878 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, terör olayları nedeniyle köyünü terk etmek zorunda kaldığını, bu dönemde Siirt ili Eruh ilçesi Ormanardı Köyü Berzani Direş mevkiinde kalan malvarlığına erişemediğini, uğradığı zararların karşılanması amacıyla tazminat komisyonuna yaptığı başvurudan ve sonrasında açtığı davadan sonuç alamadığını, ancak aynı köy ve mezrada oturan başka bir kişinin başvurusunun Komisyon tarafından reddi işleminin Batman İdare Mahkemesinin kararıyla, "korucu ailesi dışında kalan diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olmasının, yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği ve bu nedenden dolayı malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın 5233 sayılı Kanun hükümlerine göre idarece karşılanacağı kuşkusuz olduğundan, köyün boşaltılmadığı gerekçesiyle reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunma"dığı gerekçesiyle iptal edildiğini ve bu durumun kendisi hakkında verilen kararla çelişki oluşturduğunu belirterek Anayasa'da düzenlenen adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

22. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz.

Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik içermedikçe Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucunun iddiaları incelendiğinde, başvurucu, İdare ve Mahkeme tarafından 5233 sayılı Kanun'un yanlış yorumlanması ve delillerin yanlış değerlendirilmesi sonucu ikamet ettiği köyün boşaltılmadığı sonucuna ulaşıldığını, ancak yine aynı köyde ikamet eden bir başka kişinin aynı taleple açtığı davada Batman İdare Mahkemesinin kararıyla Siirt ili, Eruh ilçesi, Ormanardı köyünde korucu ailesi dışında yaşayan kimsenin bulunmadığı, diğer köy halkının yerleşim yerini terk ettiği, dolayısıyla anılan köyün boşalan köylerden olduğu gerekçesiyle iptal kararı verildiğini, bu şekilde verilen çelişkili kararlar sonucu uğradığı zararların tazmin edilmediğini ileri sürmektedir.

24. Başvurucunun taleplerinin reddine ilişkin 30/11/2010 tarihli Komisyon kararı ve derece mahkemelerinin karar gerekçeleri incelendiğinde, iddiaların özünün 5233 sayılı Kanun'un kapsamına ilişkin hükümler içeren 2. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde yer verilen "Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar." ifadesinin Komisyon ve derece mahkemeleri tarafından yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu her ne kadar iddialarını adil yargılanma hakkının yanı sıra mülkiyet hakkına dayanarak ileri sürmüşse de, başvurucunun dava ve temyiz dilekçelerinde de aynen ileri sürdüğü bu iddialarının idari makamların ve mahkemelerin delilleri değerlendirmesine ve konuya ilişkin hukuk kurallarının mahkeme tarafından yorumlanmasına ilişkin olduğu, nihai olarak lehine olmayan mahkeme kararının sonucundan şikâyet edildiği, bununla birlikte başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin derece mahkemeleri tarafından değerlendirilerek karşılandığı anlaşılmaktadır.

26. Nitekim Komisyon'a yaptığı başvurunun reddi üzerine başvurucunun söz konusu işlemin iptali için açtığı davada Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi, 23/11/2011 tarih ve E.2011/247, K.2011/2709 sayılı kararında 5233 sayılı Kanun kapsamında hangi hallerde uğranılan zararların tazmin edilebileceğini şu şekilde ifade etmiştir:

"5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; "terör eylemleri" veya "terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler" sonucunda bir yerleşim yerinin tamamen boşalmış/boşaltılmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşamayan kişilerce uğranılan maddi zararın, sözü edilen Yasa hükümlerine göre idarece sulh yoluyla ödenmesi gerekir. Bir başka deyişle, bir yerleşim yerinin güvenlik nedeniyle idarece veya güvenlik kaygısıyla o yerleşim yerinde yaşayan halk tarafından "tamamen" boşaltılmış olması halinde yerleşim yerinin boşaltılmasından yerleşim yerine dönüşün başladığı tarihe kadar Yasada tek tek sayılmak suretiyle belirlenen maddi zararın idarece karşılanması mümkündür. Dolayısıyla, güvenlik kaygısına dayanılarak bir yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın idarece ödenmesine yasal olanak bulunmamaktadır.

Yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması, o yerleşim yerinde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanağını sağlayan asgari güvenlik şartlarının idarece yerine getirilmiş olduğunun nesnel bir

göstergesidir. Güvenlik kaygısının, yerleşim yerinde sürekli yasayan kişilere ve sözü edilen kaygı nedeniyle aynı yerleşim yerini terk eden kişilere göre değişmemesi gerekmektedir. Terör olayları nedeniyle toplumda oluşan korku ve endişe karşısında her bireyin farklı tepki göstermesi mümkündür. Bu nedenle, kişiden kişiye değişebilen bir duygu olan güvenlik kaygısının yukarıda belirtildiği şekilde nesnel bir ölçüte dayandırılması zorunludur. Ancak, bir yerleşim yerinde meydana gelen terör olayları nedeniyle yerleşim yerinde sadece köy korucuları ile bunların aileleri kalmış, diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olması halinde, bir başka İfade ile bu şekilde bir yerleşim yeri kısmen boşalmış ise yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği ve bu nedenden dolayı malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın 5233 sayılı Yasa hükümlerine göre idarece karşılanacağı açıktır.”

27. Mahkemenin kararında Siirt ili Eruh ilçesi Ormanardı köyüne ilişkin şu değerlendirmelere yer verilerek davacının (başvurucunun) uğradığını ileri sürdüğü zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında tazminin mümkün olmadığına ve davanın reddine karar verilmiştir:

“Dava dosyasında ve Mahkememizin aynı köye ilişkin diğer dava dosyalarında (Örneğin; E:2009/294, E:2009/291 esas sayılı dava dosyalarında) yer alan bilgi ve belgelerden; Ormanardı Köyünün ve bu köye bağlı hiç bir mezranın, Eruh İlçe Jandarma Komutanlığı ile Siirt Valiliği tarafından sunulan boşalan/boşaltılan köylere ilişkin listelerde yer almadığı, köyde geçici köy koruculuğu sisteminin bulunmadığı, 1990-2000 yılları arasında yapılan Genel Nüfus Sayımları ve Tespitlerine göre 1990 yılında 671, 1997 yılında 72, 2000 yılında ise 101 kişinin köyde yaşadığı, seçimlerde sandık kurulan merkezler arasında Ormanardı Köyünün de yer aldığı, köyde din görevlisi kadrosunun her dönem dolu olduğu görülmüştür.

Bu durumda, Ormanardı köyünde, 5233 sayılı Kanun kapsamına giren dönemlerde normal yaşam düzeyini sağlayacak güvenlik ortamının bulunması ve kişisel güvenlik kaygıları sonucu yaşadığı köyü terk edenlerin uğradıkları zararların anılan Kanun kapsamında karşılanma olanağı bulunmaması karşısında, davacı tarafından yapılan başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamıştır.”

28. Mahkemenin bu kararı, ilgili hükmün (5233 sayılı Kanun’un 2. maddesi) yorumu kapsamında başvuruculaların zararının tazmin edilebilmesi için köyün ya da mezranın tamamen boşalmış/boşaltılmış olması veya anılan yerleşim yerlerinde sadece geçici köy korucularının kalması şartını arayan Danıştay’ın yerleşik içtihatlarına (§§ 16–18) uygun olup herhangi bir bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermemektedir.

29. Başvurucu, aynı köy ve mezrada oturan başka bir kişinin talebinin Komisyon tarafından reddine rağmen söz konusu işlemin Batman İdare Mahkemesinin 25/12/2012 tarih ve E.2012/3342, K.2012/6519 sayılı kararıyla, “korucu ailesi dışında kalan diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olmasının, yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği ve bu nedenden dolayı malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın 5233 sayılı Kanun hükümlerine göre idarece karşılanacağı kuşkusuz olduğundan, köyün boşaltılmadığı gerekçesiyle reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunma”dığı gerekçesiyle iptal edildiğini ve bu durumun kendisi hakkında verilen kararla çelişki oluşturduğunu ileri sürmektedir.

30. Halbuki başvurucunun değindiği Batman İdare Mahkemesinin anılan kararı Danıştay 15. Dairesinin 18/09/2013 tarih ve E.6385, K.5343 sayılı kararıyla şu gerekçelere yer verilerek bozulmuştur:

“İdare Mahkemesi tarafından; İlçe Jandarma Komutanlığı'nın 04.07.2009 tarihli yazısında, Ormanardı Köyü'nün "dolu" ve "koruculuk sisteminin bulunmadığı" belirtilmesine karşın, aynı idarenin 22.11.2011 tarihli yazısında, "koruculuk sisteminin bulunduğu ve her aileden bir bireyin korucu olduğunun" ve "1993-1998 yılları arasında korucu ailesi dışında yaşayan kimsenin bulunmadığının" belirtilmesi nedeniyle, korucu ailesi dışında kalan diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olmasının, yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği gerekçesiyle Ormanardı Köyü'nün boşaldığı sonucuna varılmış ise de; İdare Mahkemesi kararına dayanak alınan Jandarma tutanağının Köy Muhtarı Yavuz Teymur ve Köy Azası Aydın Nas'ın ifadeleri doğrultusunda düzenlendiği ve anılan kişilerden Aydın Nas'ın, 5233 sayılı Kanun kapsamında tazminat istemi ile davalı idareye başvurusu olduğu dikkate alındığında, karara dayanak alınan beyana dayalı Jandarma tutanağına itibar edilemeyeceği açıktır.

Buna göre, davacının ikamet ettiği Siirt İli, Eruh İlçesi, Ormanardı Köyü'nün "terör eylemleri" veya "terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler" nedeniyle idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılmadığı sonucuna varılmıştır.

Nitekim, Batman İdare Mahkemesince, aynı yerleşim yerine ilişkin olarak yerleşim yerinin boşaltılmadığı gerekçesiyle davanın reddine ilişkin olarak verilen kararlar (E:2012/2070, E:2012/1798, E:2012/1377, E:2012/10097, E:2012/8635, E:2012/10533...) dairemizce onanmıştır.

Bu durumda, davacının başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığından aksi yönde verilen mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir.”

31. Dolayısıyla, başvurucunun ileri sürdüğü gibi, aynı köye ilişkin 5233 sayılı Kanun’un uygulama kapsamının belirlenmesi konusunda birbiriyle çelişkili kesinleşmiş mahkeme kararları bulunmadığı anlaşılmaktadır.

32. Böylelikle başvurucunun mülkiyetinde bulunan mallarını terör dolayısıyla terk etmediği Danıştayın onaması sonucu kesinleşen mahkeme kararıyla tespit edilmiştir. Bu şekilde bir tespitin doğal sonucu ise başvurucunun mülkiyet hakkına 5233 sayılı Kanun’un kapsamına girecek şekilde müdahalede bulunulmadığıdır. Anayasa Mahkemesi açısından bu tespitten ayrılmayı gerektirecek herhangi bir husus bulunmadığından mülkiyet hakkı açısından ayrı bir değerlendirme yapılmayacaktır (B. No: 2013/3008, 6/2/2014, § 48).

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, mülkiyet hakkı kapsamında bir inceleme yapılmasının mümkün olmadığı ve derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurunun “açıkça dayanaktan yoksunluk” nedeniyle, KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEYNEL TEMEL KANGAL

B. No: 2013/5049 | Karar tarihi: 28.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5049

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEYNEL TEMEL KANGAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5049)

Karar Tarihi: 28/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Zeynel Temel KANGAL

Vekili : Av. Metin İRİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kadrosunun 4/11/1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 33. maddesi kapsamına alınması talebinin reddine ilişkin işlem ile üniversite ile ilişiğinin kesilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın reddedildiğini belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/7/2013 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 13/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 9/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 7/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 9/12/1999 tarihinde İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalında 2547 sayılı Kanun'un 50/d maddesi gereğince araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır.

8. Başvurucu, 24/1/2007 tarihinde doktora tez savunmasını başarıyla geçmiş, 1/2/2007 tarihinde Hukuk Fakültesi Dekanlığına başvuru yaparak kadrosunun 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesi kapsamına alınmasını talep etmiş, 5/2/2007 tarih ve 295 sayılı Dekanlık yazısı ile talep hakkında yapılacak herhangi bir işlemin olmadığı belirtilmiştir.

9. Başvurucunun bu işleme karşı yaptığı itiraz İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünün 22/2/2007 tarih ve 444 sayılı işlemi ile reddedilmiştir.

10. Rektörlüğün 8/3/2007 tarih ve 10628 sayılı işlemi ile başvurucunun üniversiteyle ilişiği kesilmiştir.

11. Başvurucu tarafından kadrosunun 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesi kapsamına alınması talebinin reddine ilişkin işlem ile ilişiğinin kesilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle 3/4/2007 tarihinde İstanbul 2. İdare Mahkemesinde dava açılmış, Mahkemenin 8/4/2008 tarih ve E.2007/652 K.2008/656 sayılı kararıyla dava reddedilmiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

"Uyuşmazlık konusu olayda, davacının lisansüstü eğitimini sürdürdüğü Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim dalının davacının hizmetine ihtiyaç duyduğuna ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmaması, hizmetine ihtiyaç duyulmaması nedeniyle ve 2547 sayılı Kanunun 50/d maddesinde belirlendiği şekliyle lisansüstü öğreniminin bitmesi nedeniyle kadro ile ilişiğinin kesildiği anlaşılmış olup kadro ile ilişiğinin kesilmesine ilişkin 08.03.2007 gün ve 10628 sayılı işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Davacının 2547 sayılı Kanunun 33. maddesi uyarınca atamasının yapılması yönündeki talebinin reddedilmesine ilişkin işlemin iptali istemine gelince; davalı idarece davacının hizmetine ihtiyaç duyulmadığı belirtilmiş olup ihtiyaç durumunun belirlenmesi ve kadro verilerek atamasının yapılması konusunda idarelerin takdir hakkı bulunduğundan ve bakılmakta olan olayda takdir hakkının objektif kriterlere uygun olarak kullanıldığı anlaşıldığından, davacının talebinin reddine ilişkin 05.02.2007 günlü işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

12. Başvurucu tarafından bu karar temyiz edilmiş, Danıştay Sekizinci Dairesinin 20/6/2012 tarih ve E.2008/7064, K.2012/5534 sayılı kararıyla Mahkeme kararı onanmıştır.

13. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 13/12/2012 tarih ve E.2012/10161, K.2012/10546 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

14. Karar başvurucu vekiline 3/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 2547 sayılı Kanun'un "Araştırma görevlileri, uzman, çevirici ve eğitim - öğretim planlamacıları" kenar başlıklı 33. maddesinin (a) bendi şöyledir:

"a) (Değişik: 12/8/1986 - KHK 260/3 md.) Araştırma görevlileri, yükseköğretim kurumlarında yapılan araştırma, inceleme ve deneylerde yardımcı olan ve yetkili organlarca verilen ilgili diğer görevleri yapan öğretim yardımcılarıdır. Bunlar ilgili anabilim veya anasanat dalı başkanlarının önerisi, Bölüm Başkanı, Dekan, enstitü, yüksekokul veya konservatuvar müdürünün olumlu görüşü üzerine rektörün onayı ile araştırma görevlisi kadrolarına en çok üç yıl süre ile atanırlar; atanma süresi sonunda görevleri kendiliğinden sona erer.(Ek cümle: 21/4/2005 – 5335/10 md.)Bunlar aynı usulle yeniden atanabilirler."

16. 2547 sayılı Kanun'un "Lisansüstü öğretim" kenar başlıklı 50. maddesi şöyledir:

"Usul ve şartları;

a. Lisans düzeyinde öğrenim gördükten sonra, yükseköğretim kurumlarında yüksek lisans, doktora ya da tıpta uzmanlık öğrenimi yapmak isteyenler, yükseköğretim kurumlarınca usulüne göre açılacak sınavla ve Üniversitelerarası Kurulca tespit edilecek esaslara göre seçilirler.

b. Yükseköğretim kurumları, lisans üstü öğretim konusundaki istekleri karşılamak üzere gerekli planlamayı yapar ve önlemleri alır.

c. (Mülga: 1/8/1996-4160/5 md.)

d) Lisans üstü öğretim yapan öğrenciler, kendilerine tahsis edilebilecek burslardan yararlanabilecekleri gibi, her defasında bir yıl için olmak üzere öğretim yardımcılığı kadrolarından birine de atanabilirler.

…"

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/7/2013 tarih ve 2013/5049 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, kadrosunun 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesi kapsamına alınmaması nedeniyle gelecekte alması gereken maaşlarını almaktan yoksun bırakıldığını, yargılamanın makul sürede bitirilmediğini, açılan davada idarenin takdir yetkisinin objektif kriterlere ve kamu hizmeti gereklerine uygun olarak kullanılmadığı yönündeki iddialarının karşılanmadığını, temyiz ve karar düzeltme kararlarının da gerekçesiz olduğunu belirterek Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

19. Başvurucu, kadrosunun 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesi kapsamına alınmaması nedeniyle gelecekte alması gereken maaşlarını almaktan yoksun bırakıldığını ve bu durumun mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa’nın “Mülkiyet hakkı” kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

21. Anayasa'nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

22. Sözleşme’ye Ek (1) No.lu Protokol’ün “Mülkiyetin korunması” kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

23. Anayasa’nın 35. maddesinde herkesin, mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakkın ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

24. Anayasa ve AİHS’in ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı, mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün, bu mülkte gelecekteki değer artışını da içerecek şekilde mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa ve Sözleşme’yle korunan mülkiyet kavramı içerisinde değildir. Gelecekte elde edileceği iddia edilen bir kazanç, kazanılmadığı veya bu kazanca yönelik icrası mümkün bir iddia mevcut olmadığı sürece mülk olarak değerlendirilemez (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Denimark Ltd/Birleşik Krallık, B. No: 37660/97, 26/9/2000; Kopecky/Slovakya, B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 35).

25. Yukarıdaki hususun istisnası olarak belli durumlarda, bir “ekonomik değer” veya icrası mümkün bir “alacak” iddiasını elde etmeye yönelik “meşru bir beklenti”, Anayasa’nın ve Sözleşme’nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir iddianın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma şansının yüksek olduğunu gösteren yerleşik ve istikrarlı bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta

mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir. (Bu konudaki AİHM kararları için bkz. Kopecky/Slovakya, B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 52; Saghinadze/Gürcistan, B. No: 18768/05, 27/5/2010, § 103,; SA Dangeville/Fransa, B. No: 36677/97, 16/4/2002, §§ 44-45).

26. AİHM, Mehmet Yolcu/ Türkiye kararında; araştırma görevlisi olarak görev yapan başvurucunun başka bir üniversitede boş olduğu ilan edilen öğretim görevlisi kadrosuna atamasının yapılması talebinin reddedilmesi nedeniyle daha yüksek maaş alma imkanından yoksun bırakılması sonucunda mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasını değerlendirmiş ve gelecek bir gelirin, ancak kazanılmış veya belli bir alacak kapsamında olması durumunda "mülkiyet" olarak varsayılabileceğini belirterek yapılan başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır (Mehmet Yolcu/ Türkiye, B. No: 33200/05, 15/11/2012, §§ 20-21).

27. Yukarıda belirtilen Mahkeme içtihatları gereği, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucunun, öncelikle böyle bir hakkının var olduğunu, en azından bu hakkın varlığına dair meşru bir beklenti içinde olduğunu kanıtlaması gerekmektedir.

28. Başvuru konusu olayda, başvurucu kadrosunun 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesine aktarılmaması nedeniyle gelecekte alması gereken maaşlarını almaktan yoksun bırakıldığını ve bu durumun mülkiyet hakkını ihlal ettiğini iddia etmiş ise de, iddia ettiği hakkı elde etme konusunda başvurucuyu meşru bir beklentiye sevk edecek bir kanun hükmü veya yerleşik yargısal bir içtihat bulunmadığından, başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlandırılması mümkün değildir.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamına giren korunmaya değer bir menfaatinin bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. İlk Derece Mahkemesi ve Danıştay Kararlarının Gerekçesiz Olduğu İddiası

30. Başvurucu, açtığı davada idarenin takdir yetkisinin objektif kriterlere ve kamu hizmeti gereklerine uygun olarak kullanılmadığı yönündeki iddialarının karşılanmadığını, temyiz ve karar düzeltme kararlarının da gerekçesiz olduğunu belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26).

32. Kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin onama kararlarında kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanmakla beraber (bkz. García Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21/1/1999, § 26) başvuruculların dile getirmesine rağmen ilk derece mahkemesinin de tartışmadığı esaslı hususlara ilişkin temyiz başvuruları ile başvurucuların usuli haklarının ihlal edildiğine yönelik somut şikâyetlerinin temyiz incelemesinde tartışılmaması gerekçeli karar hakkının ihlali olarak görülebilir (B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 49).

33. Başvuru konusu olayda İlk Derece Mahkemesi, ilgili ana bilim dalı başkanlığının başvurucunun hizmetine ihtiyaç olduğuna dair bir bildirimde bulunmaması ve lisansüstü öğrenim süresinin bitmesi nedeniyle ilişiğinin kesilmesine ilişkin işlemin; ihtiyaç durumunun belirlenmesi ve kadro verilerek başvurucunun atamasının yapılması konusunda idarenin takdir yetkisi bulunması ve bakılan davada takdir yetkisinin objektif kriterlere uygun olarak kullanıldığının anlaşılması nedeniyle başvurucunun kadrosunun 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesine aktarılmaması işleminin hukuka aykırı olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

34. Bu durumda ilk derece Mahkemesi başvurucunun iddiasını da değerlendirerek dava konusu işlemlerin tesisinde takdir yetkisinin hukuka uygun kullanıldığı gerekçesiyle davayı reddetmiş olup, kararda başvurucunun iddialarının karşılanmadığından söz etmeye imkân yoktur.

35. Bunun yanında Danıştay, ilk derece Mahkemesi kararına atıf yaparak ve Mahkemenin gerekçesini aynen kabul ederek temyiz talebini reddetmiş ve kararı onamış, karar düzeltme nedenleri bulunmadığı gerekçesiyle de karar düzeltme talebinin reddine karar vermiştir. Dolayısıyla Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

36. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Davanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

37. Başvurucu, açtığı davanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek Anayasa'nın 36. güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvuru konusu dava, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlama tarihi olan 23/9/2012'den önce açılmış olup, başvuru tarihi itibarıyla derdest olduğu anlaşılmakla, başvurunun incelenmesi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dâhilindedir. Ayrıca, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmekle birlikte, hukuk sistemimizde, yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 21-30).

39. Açıklanan nedenlerle, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

40. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali

iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

41. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

42. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

43. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

44. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

45. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

46. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

47. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

48. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

49. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

50. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 3/4/2007 tarihidir.

51. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

52. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

53. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvurucu, kadrosunun 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesine aktarılması talebinin reddine ilişkin işlem ile ilişiğinin kesilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle 3/4/2007 tarihinde İstanbul 2. İdare Mahkemesinde dava açmış, İlk Derece Mahkemesi 8/4/2008 tarihinde davanın reddine karar vermiş, bu karar 13/05/2008 tarihinde başvurucu vekiline, 3/6/2008 tarihinde ise davalı idareye tebliğ edilmiş, 23/5/2008 tarihinde başvurucu vekili kararı temyiz etmiş, dava dosyası 17/7/2008 tarihinde Danıştaya gönderilmiş, 8/6/2010 tarihinde Danıştay Savcısı görüşünü vermiş ve Danıştay Sekizinci Dairesi 20/6/2012 tarihinde ilk derece Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir. Bu karar başvurucu vekiline 24/7/2012 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu vekili 3/9/2012 tarihinde karar düzeltme başvurusunda bulunmuş, dava dosyası 19/10/2012 tarihinde Danıştaya gönderilmiş, Danıştay Sekizinci Dairesi 13/12/2012 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiş ve uyuşmazlığa konu yargılama bu tarih itibarıyla bitmiştir.

54. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

55. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Foti ve Diğerleri/İtalya, B. No: 7604/76, 10/12/1982, § 61; Neumeister/Avusturya, B. No: 8163/07, 2/4/2013, § 20-21; Zimmermann-Steiner/İsviçre, B. No: 8737/79, 13/07/1983, § 29-32; Reilly/İrlanda, B. No: 21624/93, 22/2/1995, § 65-66; Eckle/Almanya, B. No: 8130/78, 15/07/1982, § 84).

56. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, İlk Derece Mahkemesinde 3/4/2007 tarihinde açılan dava hakkında 8/4/2008 tarihinde karar verildiği ve yargılama süresinin 1 yıl 5 gün olduğu, İlk Derece Mahkemesi karar tarihinden Danıştay Sekizinci

Dairesinin karar düzeltme talebinin reddi kararına kadar geçen sürenin ise 4 yıl 8 ay 5 gün ve toplam yargılama süresinin ise 5 yıl 8 ay 10 gün olduğu, İlk Derece Mahkemesince makul sürede dava hakkında karar verilmiş ise de Danıştay Sekizinci Dairesinde geçen kanun yolu incelemesinde gecikmelerin yaşandığı tespit edilmekle beraber, yukarıda yer verilen tespitler ışığında, özellikle yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini zorunlu kıldığından, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksikliklerin yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesine mazeret sayılamaz.

57. Başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

58. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu uyuşmazlığın başvurucunun kadrosunun 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesine aktarılması talebinin reddine ilişkin işlem ile üniversite ile ilişiğinin kesilmesine ilişkin işlemin iptaline yönelik olmasına ve davanın esastan çözümünün ise İlk Derece Mahkemesince 1 yıl 5 gün içinde tamamlanmış olmasına karşın temyiz ve karar düzeltme talepleri hakkında 4 yılı aşan sürede karar verilmiş olması, şikâyete konu yargılamada makul olmayan bir gecikmenin olduğunu ortaya koymaktadır.

59. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

60. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamaması nedeniyle maruz kaldığı manevi zarar karşılığında tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

61. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

62. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin 5 yıl 8 ay 10 günlük yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

63. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun

1. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 4.150,00 TL MANEVİ TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMAL AYDIN

B. No: 2013/5428 | Karar tarihi: 28.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5428

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMAL AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5428)

Karar Tarihi: 28/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Cemal AYDIN

Vekili : Av. Mehmet ERBİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu vekili tarafından 8/7/2013 tarihinde İstanbul 7. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 5/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/12/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 21/1/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 2/4/2006 tarihinde yasadışı silahlı örgüt üyesi olmak, örgüt propagandası yapmak ve örgüt faaliyeti çerçevesinde eylemde bulunmak suçlamaları ile gözaltına alınmış; 5/4/2006 tarihinde tutuklanmıştır.

8. Başvurucu ve diğer iki kişi hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 12/4/2006 tarihli iddianamesi ile güvenlik güçlerine silahlı mukavemet, izinsiz toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak, örgüt faaliyeti çerçevesinde patlayıcı madde taşımak ve silahlı örgüt üyesi olmak suçlarından cezalandırılması için İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

9. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi 19/4/2006 tarihli kararı ile başvurucu hakkında açılan izinsiz toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak suçu yönünden görevsizlik kararı vermiştir.

10. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi 22/11/2007 tarihli kararla başvurucunun güvenlik güçlerine silahlı mukavemet suçundan beraatına; yasadışı silahlı örgüt üyesi olmak suçundan 6 yıl 3 ay hapis, örgüt faaliyeti çerçevesinde silahlı patlayıcı bulundurmak suçundan ise 3 yıl 9 ay hapis ve adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

11. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 9/7/2008 tarihli ilamı ile başvurucu hakkında örgüt üyesi olmak ve patlayıcı madde taşımak suçlarından kurulan hükümlerin onanmasına; güvenlik güçlerine silahlı mukavemet suçu yönünden kurulan beraat hükmünün bozulmasına karar verilmiştir.

12. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi 16/4/2013 tarihli kararı ile başvurucunun güvenlik güçlerine direnmek suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

13. İlk derece mahkemesinin nihai kararı başvurucunun vekiline 25/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 170., 265., 314. maddeleri ile 6/10/1983 tarih ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 33. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/7/2013 tarih ve 2013/5428 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, hakkındaki yargılamanın makul süre içinde sonuçlanmadığını şikâyet etmiştir.

19. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/673, 19/12/2013, § 27).

20. Yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken davanın karmaşıklığı, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama makamlarının tutumları, davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve söz konusu yargılama bir ceza yargılaması ise başvurucunun tutuklu olup olmadığı gibi hususların dikkate alınması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41; aynı yönde AİHM kararı için bkz. Kudla/Polonya [BD], B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 124).

21. Yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması, yargılama faaliyetinin süresi üzerinde etkili olabilir. Bu nedenle her bir başvuru açısından sürenin değerlendirilmesi, çoğu zaman hem niteliğe hem niceliğe ilişkin bir inceleme yapılmasını gerektirir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 42).

22. Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede, ilgili makamların tutumunun da göz önünde bulundurulması gerekir. Bu kapsamda sadece yargı makamları değil, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı incelenmelidir. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Anayasa'nın 36. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini gerektirir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

23. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin saptanması gereklidir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 43). Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Eckle/Almanya, B. No: 8130/78, 15/7/1982, §§ 73–75). Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadına ilişkin nihai kararın ilgilisi tarafından öğrenildiği, yargılaması devam eden davalar açısından ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetleriyle ilgili kararını verdiği tarihtir.

24. Bununla birlikte, suç isnadının tarihi ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi ile ilgili zaman bakımından yetkisinin başladığı tarih farklı olabilir. İsnat tarihi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce olan ancak bu tarihte yargılaması devam eden ya da verilen nihai karar henüz kesinleşmemiş olan ceza davaları ile ilgili olarak, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikayetler bakımından dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, suçun isnat edildiği tarihten itibaren geçen süredir. Dolayısıyla, ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki şikayetlerde, 23/9/2012 tarihinde derdest olmak şartıyla, suç isnadının gerçekleştiği tarih ile suç isnadına ilişkin nihai kararın ilgilisi tarafından öğrenildiği tarihe veya devam eden davalarda Anayasa Mahkemesinin başvuruyu karara bağladığı tarihe kadar geçen süre dikkate alınmalıdır (B. No: 2012/142, 9/1/2014, § 45).

25. Somut olayda başvurucu, 2/4/2006 tarihinde yasadışı silahlı örgüt üyesi olmak, örgüt propagandası yapmak ve örgüt faaliyeti çerçevesinde eylemde bulunmak suçlamaları ile gözaltına alınmış ve 5/4/2006 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu ve diğer iki kişi hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 12/4/2006 tarihli iddianamesi ile güvenlik güçlerine silahlı mukavemet, izinsiz toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak, örgüt faaliyeti çerçevesinde patlayıcı madde taşımak ve silahlı örgüt üyesi olmak suçlarından cezalandırılması için İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

26. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince Mahkemenin 2006/86 Esas sırasına kaydedilen dosyanın tensibi 19/4/2006 tarihinde yapılmış ve başvurucu hakkındaki izinsiz toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak suçu yönünden görevsizlik kararı vermiştir. Dosyanın ilk celsesi 18/7/2006 tarihinde yapılmıştır. 20/2/2007 tarihinde yapılan 3. celsede dosya tekemmül etmiş ve esas hakkındaki mütalaasını hazırlaması için dosya Cumhuriyet savcısına tevdi edilmiştir. 22/5/2007 tarihli 4. celsede başvurucu müdafii 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 58. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğunu iddia etmesi üzerine dosya incelemeye alınmış, 25/9/2007 tarihli 5. celsede Anayasa'ya aykırılık iddiası ciddi bulunmayarak dosya yeniden incelemeye alınmış, 22/11/2007 tarihinde yapılan 6. celsede esas hakkında karar verilmiştir.

27. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 22/11/2007 tarihli kararında başvurucunun güvenlik güçlerine silahlı mukavemet suçundan beraatine; yasadışı silahlı örgüt üyesi olmak suçundan 6 yıl 3 ay hapis ve örgüt faaliyeti çerçevesinde silahlı patlayıcı bulundurmak suçundan 3 yıl 9 ay hapis ve adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 9/7/2008 tarihli ilamı ile başvurucu hakkında örgüt üyesi olmak ve patlayıcı madde taşımak suçlarından kurulan hükümlerin onanmasına ve güvenlik güçlerine silahlı mukavemet suçu yönünden kurulan beraat hükmünün eksik soruşturma nedeniyle bozulmasına karar vermiştir. Yargıtay ayrıca başvurucu ile aynı dosyada yargılanan diğer iki kişi hakkında verilen beraat hükümlerini de eksik soruşturmadan bozmuştur. Dosyanın Yargıtay süreci toplam 7 ay 17 gün sürmüştür.

28. Yargıtayın bozma kararı üzerine İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinde güvenlik güçlerine silahlı mukavemet suçu yönünden yeniden başlayan yargılamanın ilk celsesi 5/2/2009 tarihinde yapılmıştır. Başvurucunun bozma sonrası ilk celse savunması alınmış, diğer iki sanığın savunmaları ise ancak 9 celsede alınabilmiş ve 29/11/2011 tarihli 9. celsede sanık savunmaları tamamlanmıştır. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca 8/9/2011 tarihinde yapılan 8. celsede Yargıtay bozma ilamında belirtilen eksikliklerin giderilmesine başlamıştır. Bahsi geçen celsede Yargıtay ilamında belirtilen olay yeri kamera kayıtları ve fotoğrafların

gönderilmesi için müzekkere yazılmasına karar vermiş, ayrıca 10. celsenin yapıldığı 15/3/2012 tarihinde üç tanığın dinlenmesi için talimat yazılmasına karar vermiştir. Yargıtay bozma ilamında belirtilen eksiklikler 13. celsenin yapıldığı 22/1/2013 tarihinde tamamlanmış, bu kez Mahkeme sanıklardan birine yüklenen suçun vasfında değişiklik olabileceğini değerlendirerek ek savunmasını alma kararı vermiştir. Sanığın ek savunması 15. celsenin yapıldığı 16/4/2013 tarihinde alınmış ve aynı celsede dosyanın ikmal edildiği kanaatine ulaşan mahkeme kararını vermiştir. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi, 16/4/2013 tarihli kararında, başvurucunun güvenlik güçlerine direnmek suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Başvurucu Mahkemenin kararına itiraz etmemiştir.

29. Başvurucunun gözaltına alındığı 2/4/2006 tarihinden İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/4/2013 tarihli kararı arasında 7 yıl 14 günlük bir sürenin geçtiği görülmektedir. Bozma kararından önce İlk Derece Mahkemesince iki kez dosya incelemeye alınmış ve dosya toplam 5 ay dosya sürüncemede kalmıştır. Bozma sonrası yapılan yargılamada ilk celse 5/2/2009 tarihinde yapılmış, sanıkların savunmalarının alınması 10 celse sonra tamamlanabilmiştir. 8/9/2011 tarihinde Yargıtay kararında belirtilen eksikliklerin giderilmesine başlanmış ve 16/4/2013 tarihinde Mahkeme kararını açıklamıştır.

30. Dosyanın sürüncemede bırakılmasında ve yargılamanın 7 yıl 14 gün sürmesinde tutuklu olarak yargılanan başvurucuya veya müdafiine yüklenebilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yargılamanın yürütülmesindeki izlenen yöntem dikkate alındığında, 2/4/2006 tarihinde gözaltına alınmakla başlayıp 16/4/2013 tarihli Yargıtay ilamı ile sonuçlanan davadaki yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

31. Açıklanan nedenlerle, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan “makul sürede yargılanma hakkı”nın ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

32. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş; ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

33. Başvuruda, Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu 40.000 TL manevi tazminat talep etmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkına yönelik müdahale ve yalnızca ihlal tespitiyle telafi edilemeyecek ölçüdeki manevi zararın varlığı nedeniyle somut olayın özellikleri dikkate alınarak başvurucuya takdiren 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Yargılamanın makul süreyi aşması nedeniyle Anayasa’nın 36. maddesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya takdiren 5.000,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, başvurucunun fazlaya ilişkin tazminat talebinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğinden sonra Maliye Bakanlığına yapılacak başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALİ KURTULDU

B. No: 2013/5504 | Karar tarihi: 28.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5504

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ KURTULDU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5504)

Karar Tarihi: 28/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Mehmet Ali KURTULDU

Vekili : Av. Necmettin POLAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında yürütülen ceza muhakemesinin makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 9/7/2013 tarihinde Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 11/11/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 13/8/2004 tarihinde "uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama" suçunu işlediği iddiasıyla Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü görevlileri tarafından yakalanarak gözaltına alınmış ve 15/8/2004 tarihinde hâkim kararı ile tutuklanmıştır.

6. Başvurucu hakkında Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 6/9/2004 tarih ve E.2004/609 sayılı iddianamesi ile "toplu halde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama" suçunu işlediği iddiası ile kamu davası açılmıştır.

7. Başvurucu ilk derece yargılaması devam ederken 3/8/2005 tarihinde serbest bırakılmıştır.

8. Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin (4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun mülga 250. maddesi ile görevli) 17/10/2006 tarih ve E.2006/165, K.2006/150 sayılı kararı ile başvurucunun atılı suçtan dört yıl iki ay hapis ve 83 gün karşılığı adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu bu kararı temyiz etmiştir.

9. Başvurucunun temyiz talebini inceleyen Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 13/2/2012 tarih ve E.2008/13906, K.2012/919 sayılı kararı ile delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı verilmesi yerine mahkumiyet kararı verildiği gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar verilmiştir.

10. Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesince devam edilen bozma sonrası yargılama kapsamında, bozma ilâmına uyularak, başvurucu ve müdafiinin katılmadığı 27/7/2012 tarihli oturumda, başvurucunun atılı suçtan beraatına karar verilmiştir. Buna ilişkin 27/7/2012 tarih ve E.2012/150, K.2012/230 sayılı gerekçeli karar, başvurucuya 30/10/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir. Aynı Mahkemenin 4/1/2013 tarihli şerh yazısında, başvurucu hakkındaki beraat kararının temyiz edilmeksizin 8/11/2012 tarihinde kesinleştiği tespitine yer verilmiştir.

11. Başvurucu vekili, Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesine sunduğu 4/7/2013 tarihli dilekçe ile gerekçeli kararın tebliğini talep etmiş ve anılan karar, aynı tarihte kendisine tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, 9/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 11/2/1959 tarih ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır. Vekil birden çok ise bunlardan birine tebligat yapılması yeterlidir. Eğer tebligat birden fazla vekile yapılmış ise, bunlardan ilkine yapılan tebliğ tarihi asıl tebliğ tarihi sayılır. Ancak, Ceza Muhakemeleri Usulu Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümleri saklıdır."

14. 5271 sayılı Kanun'un "Kararların açıklanması ve tebliği" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"(1) İlgili tarafın yüzüne karşı verilen karar kendisine açıklanır ve isterse kararın bir örneği de verilir.

(2) Koruma tedbirlerine ilişkin olanlar hariç, aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek hâkim veya mahkeme kararları, hazır bulunamayan ilgilisine tebliğ olunur.

..."

15. 5271 sayılı Kanun'un "Tebligat usulleri" kenar başlıklı 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tebligat, bu Kanunda belirtilen özel hükümler saklı kalmak koşuluyla, ilgili kanunda belirtilen hükümlere göre yapılır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 9/7/2013 tarih ve 2013/5504 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, 13/8/2004 tarihinde başlayan ceza yargılamasının, nihai kararın kesinleştiği 8/11/2012 tarihinde sona erdiğini, buna göre yargılamanın sekiz yılı aşkın bir sürede sonuçlandığını, yargılamanın karmaşık olmadığını, sanık sayısının az olduğunu, Yargıtay aşamasının beş yıl sürdüğünü, yargılama süresinin makul olmadığını, davanın süründemede kalması nedeniyle masumiyetinin ispatında gecikme olduğunu ve bu belirsizliğin etkisi ile manevi zarar gördüğünü, bu nedenle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

18. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. ..."

19. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

20. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

21. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin katı bir şekilde yorumlanması, bir takım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve yetersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının münferiden denetlenmesi gerekmektedir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20).

22. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmeyen durumlarda, ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmekle birlikte, başvuru süresinin başlangıç

tarihinin belirlenmesi noktasında, başvurucunun ihlal oluşturan işlem, eylem veya kararla ilgili yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu kapsamda, ilgili nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ öngörülmeyen hallerde ise başvurucunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

23. Somut başvuru, ceza yargılamasının makul sürede sonuçlandırılmadığı ve bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına dayanmaktadır.

24. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihi itibariyle devam eden veya bu tarihten sonra sonuçlanmış yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı şikâyetleri için hukukumuzda, herhangi bir idari veya yargısal başvuru yolu bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren bireysel başvuruların, ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren 30 gün içerisinde yapılmış olması gerekir.

25. Nihai kararla sona ermiş yargılamalarla ilgili olarak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren bireysel başvurularda, iddia edilen ihlalin, nihai kararın başvurucuya veya vekiline, tefhim veya tebliğ edildiği tarihte öğrenildiğinin kabulü gerekir.

26. Başvurucu adına bireysel başvuruda bulunan vekili (avukatı), yargılama kapsamında müdafi sıfatıyla Mahkemeye müracaat ederek nihai kararın kendisine 4/7/2013 tarihinde tebliğini sağlamış ve başvuru süresinin başlangıcı olarak bu tarihi esas alarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

27. 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasında, vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağı düzenlemesine yer verilmişse de bireysel başvuru incelemesi bir kanun yolu incelemesi ve Anayasa Mahkemesi de bir temyiz mercii olmadığından, bireysel başvuru süresinin işlemeye başladığı tarih tespit edilirken, somut yargılamanın taraflarının davalarını nasıl takip ettikleri veya ihlal olgusuna kaynaklık eden işlem, eylem veya kararın kime ne şekilde tebliğ edildiğinin ötesinde, iddia edilen ihlâlin başvurucu veya vekili tarafından hangi tarihte öğrenildiğinin araştırılması gerekir. Bireysel başvuru süresi bakımından tebligat, öğrenme şekillerinden sadece bir tanesi olup, yegâne öğrenme şekli değildir. Pek tabii, tebliğ edilmesi gereken kararlarla ilgili başvurularda öncelikle tebligat yapılıp yapılmadığına bakılacaktır (§ 22). Ancak bu tebligatın, vekil (müdafi) yerine müvekkile (sanık) yapılmış olması, kararı tebellüğ eden kişi tarafından ihlâlin öğrenilmiş olduğu sonucunu değiştirmez.

28. Somut olayda başvurucu, başvuruya konu ihlâli, nihai kararı tebellüğ ettiği 30/10/2012 tarihinde öğrenmiştir. Bu tarihten yaklaşık sekiz ay sonra, 4/7/2013 tarihinde vekilin (müdafiin) isteği üzerine Mahkeme kaleminde yapılan tebligatın, 30 günlük bireysel başvuru süresinin başlangıç tarihine bir etkisi yoktur.

29. Açıklanan nedenlerle, iddia edilen ihlâlin başvurucu tarafından öğrenildiği tarihten itibaren 30 gün geçtikten sonra yapılan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, "süre aşımı" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İSA DEMİRKAYA

B. No: 2013/6882 | Karar tarihi: 28.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6882

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSA DEMİRKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6882)

Karar Tarihi: 28/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucu : İsa DEMİRKAYA

Vekili : Av. Kamer BEYAZTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 2007 yılında katıldığı Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) sonuç belgesindeki bilgi ve puanların yeniden değerlendirilmesi yolunda yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın makul sürede sonuçlandırılmadığını ileri sürerek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 19/2/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 6/3/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 1/4/2014 tarihli yazı ile benzer şikâyetlere ilişkin başvurularda sunulan görüşlere atıf yapılarak ayrıca görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, öğretmen kadrolarına yapılacak atamalar için 30/6/2007-1/7/2007 tarihleri arasında düzenlenen KPSS'ye katılmıştır.

8. Sınav sonuç belgesine göre kendisinin tahmini olarak hesapladığı puandan daha düşük bir puan alan başvurucu, 22/8/2007 tarihinde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'ne (ÖSYM) başvurarak sınav sonucunun yeniden değerlendirilmesi ve hatanın giderilmesi talebinde bulunmuştur.

9. Başvurucunun anılan talebi, herhangi bir hata olmadığı belirtilerek 11/9/2007 tarihli işlemle reddedilmiştir.

10. Başvurucunun söz konusu işlemin iptali istemiyle açtığı dava, Ankara 7. İdare Mahkemesinin 26/12/2008 tarih ve E.2007/1296, K.2008/2322 sayılı kararıyla, "ÖSYM tarafından yapılan sınav değerlendirme işlemine esas davacının doldurduğu sınav cevap kağıdında işaretlenen soru cevaplarında bir hata bulunmaması karşısında optik okuyucu ile yapılan değerlendirme sonucu tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı" gerekçesiyle reddedilmiştir.

11. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 12. Dairesinin 25/4/2012 tarih ve E.2009/4835, K.2012/2599 sayılı kararıyla onanmış, karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 12/6/2013 tarih ve E.2012/9259, K.2013/5194 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Karar, başvurucu vekiline 13/8/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

12. 3/5/2002 tarih ve 24744 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik hükümleri uyarınca hazırlanan 2007 Yılı KPSS Kılavuzu'nun 1.21 maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sınav sonuçlarının incelenmesini isteyen adaylar, bu sonuçların internet yoluyla açıklanmasından itibaren en geç 30 gün içinde yazılı olarak ÖSYM'ye başvurabilirler. ..."

13. Aynı Kılavuz'un 3.7.1 maddesi şöyledir:

"Sınavda yer alan test kendi içinde değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Her testte, örneğin Genel Yetenekte, doğru cevap sayısından yanlış cevap sayısının dörtte biri çıkarılarak ham puanlar bulunacak, bu puanların ortalama ve standart sapmaları kullanılarak standart puanlar hesaplanacaktır."

14. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Kapsam ve nitelik" kenar başlıklı 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı

yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır.”

15. 2577 sayılı Kanun’un “Dilekçeler üzerine ilk inceleme” kenar başlıklı 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

“(3) Dilekçeler, Danıştayda daire başkanının görevlendireceği bir tetkik hakimi, idare ve vergi mahkemelerinde ise mahkeme başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından:

a) Görev ve yetki,

b) İdari merci tecavüzü,

c) Ehliyet,

d) İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı,

e) Süre aşımı,

f) Husumet,

g) 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,

Yönlerinden sırasıyla incelenir.

(4) Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli daire veya mahkemeye bir rapor ile bildirilir. Tek hakimle çözümlenecek dava dilekçeleri için rapor düzenlenmez ve 15 inci madde hükümleri ilgili hakim tarafından uygulanır. 3 üncü fıkraya göre yapılacak inceleme ve bu fıkra ile 5 inci fıkraya göre yapılacak işlemler dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır.”

16. 2577 sayılı Kanun’un “Tebligat ve cevap verme” kenar başlıklı 16. maddesinin (1), (2) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma davacıya tebliğ olunur.

(2) Davacının ikinci dilekçesi davalıya, davalının vereceği ikinci savunma da davacıya tebliğ edilir. Buna karşı davacı cevap veremez. Ancak, davalının ikinci savunmasında, davacının cevaplandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu, davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya cevap vermesi için bir süre verilir.

(3) Taraflar, yapılacak tebliğlere karşı, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap verebilirler. Bu süre, ancak haklı sebeplerin bulunması halinde, taraflardan birinin isteği üzerine görevli mahkeme kararı ile otuz günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez.

…”

17. 2577 sayılı Kanun’un “Dosyaların incelenmesi” kenar başlıklı 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en

geç altı ay içinde sonuçlandırılır.”

18. 2577 sayılı Kanun’un “Tebliğ işleri ve ücretler” kenar başlıklı 60. maddesi şöyledir:

“Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerine ait her türlü tebliğ işleri, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır. Bu suretle yapılacak tebliğlere ait ücretler ilgililer tarafından peşin olarak ödenir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/9/2013 tarih ve 2013/6882 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, öğretmen olma amacıyla katıldığı sınavdan sonra cevap anahtarına göre yaptığı kişisel hesaplaması ile ÖSYM tarafından gönderilen sınav sonucu arasında belirgin fark olduğunu, sınav sonucunun hatalı olduğunu, ancak hatanın düzeltilmesi amacıyla açtığı davanın reddedildiğini, mesleğine daha erken başlayamadığı için maddi ve manevi zarara uğradığını ve davanın altı yıl gibi makul olmayan bir sürede sonuçlandırıldığını belirterek Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a) Yargılamanın Adil Olmadığı İddiası

21. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

23. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

24. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti, hukuku ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

25. Başvuru konusu olayda başvurucu, sınav sonrası açıklanan cevap anahtarına göre kendi hesapladığı puan ile internet sitesinde açıklanan sonuç arasında belirgin bir fark olduğunu,

bu derece (16 soru) yanılamayacağı için sınav sonucunun hatalı olarak ilan edildiğinin kuşkusuz olduğunu, ancak açtığı davanın reddedilmesinin adil olmadığını ileri sürmüş, yargılamanın adilliğine ilişkin başka bir şikâyette bulunmamıştır İlk derece mahkemesi, ÖSYM tarafından yapılan sınav değerlendirme işlemine esas davacının doldurduğu sınav cevap kâğıdında işaretlenen soru cevaplarında bir hata bulunmaması karşısında optik okuyucu ile yapılan değerlendirme sonucu tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Başvurucunun iddialarının yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararının değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe veya bariz takdir hatasına ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır (B. No:2013/2767, 2/10/2013, § 22).

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik veya bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b) Davanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

28. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Başvurucu 26/10/2007 tarihinde açmış olduğu davaya ilişkin yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmayarak Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

30. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

31. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

32. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

33. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

34. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

35. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

36. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

37. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

38. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

39. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

40. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir Başvuruya konu davanın, başvurucunun, kamu hizmetine girme amacıyla girdiği sınavın

idare tarafından hatalı değerlendirildiğinden bahisle yeniden değerlendirme yapılarak sınav sonucunun düzeltilmesi istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, bu sorunun çözümüne yönelik olan ve 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğu açıktır.

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 26/10/2007 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Somut başvuru açısından bu tarihin, karar düzeltme talebinin Danıştay 12. Dairesince reddedildiği 12/6/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır

42. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

43. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvurucunun 2007 yılında katıldığı kamu personeli seçme sınav sonucunun kendi hesapladığı sonuçtan farklı olması nedeniyle yeniden değerlendirme yapılarak hatanın düzeltilmesi yolunda yaptığı başvurunun reddi üzerine bu işlemin iptali istemiyle ÖSYM Başkanlığına karşı 26/10/2007 tarihinde Ankara 7. İdare Mahkemesinde dava açtığı anlaşılmaktadır. Mahkemece 31/10/2007 tarihinde dosyanın ilk incelemesinin yapıldığı, bu hususta her hangi bir sorun görülmeyerek dava dilekçesinin davalı idareye tebliğine karar verildiği ve 15/11/2007 tarihinde tebliğin gerçekleştirildiği, cevap, cevaba cevap ve ikinci cevapların süresine riayet edilerek 25/2/2008 tarihi itibarıyla dosyanın tekemmülünün sağlandığı ve 26/12/2008 tarihinde ilk derece Mahkemesince dosyanın karara bağlandığı anlaşılmaktadır.

44. Başvurucu tarafından 27/4/2009 tarihinde kararın temyiz edilmesi üzerine ilk derece Mahkemesince süresinde temyiz ilk inceleme tutanağı düzenlenerek ve tekemmülü sağlanarak temyiz incelemesi için 10/6/2009 tarihinde Danıştay'a gönderilen ve 15/6/2009 tarihinde temyiz merciinde kayda alındığı anlaşılan dosyaya ilişkin olarak yaklaşık iki yıl on ay sonra 25/4/2012 tarihinde Danıştay 12. Dairesince onama kararı verilmiştir. Kararın 12/6/2012 tarihinde başvurucuya tebliği üzerine başvurucu tarafından yapılan karar düzeltme talebinin 25/7/2012 tarihinde Mahkemece Danıştay Başkanlığına gönderildiği, 8/8/2012 tarihinde kayda alınan dosya hakkında yaklaşık on ay sonra 12/6/2013 tarihinde Danıştay 12. Dairesince karar düzeltme talebinin reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

45. Bu kararla birlikte neticelenen yargılama faaliyetinin toplam beş yıl yedi ay on altı gün sürdüğü anlaşılmaktadır.

46. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, ilk derece mahkemesince, taraflarca verilen dava ve temyiz dilekçeleri üzerine 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesinde öngörülen süre içerisinde ilk inceleme tutanaklarının tanzim edildiği, cevap, cevaba cevap ve ikinci cevap aşamalarının sürelerine uygun şekilde tamamlandığı ve dosyanın tekemmülünün sağlandığı, diğer taraftan, 2577 sayılı Kanun'un 20. maddesinde öngörülen düzenleyici sürenin dört ay kadar aşılarak tekemmül tarihinden itibaren yaklaşık on ay sonra dosyanın karara bağlandığı görülmekle birlikte yargılamanın bir yıl iki aylık bir sürede sonuçlandırıldığı anlaşılmaktadır.

47. Kanun yolu incelemesinde yer alan süreçlerin değerlendirilmesinde, kararın temyiz edilmesi üzerine, temyiz merciinde kayda alınma tarihi nazara alındığında yaklaşık iki yıl on ay sonra onama kararı verildiği, bu karara yapılan düzeltme talebinin de yaklaşık on ayda sonuçlandırıldığı anlaşılmaktadır. Bu haliyle kanun yolu merciinde geçen yargılama süresinin, 2577 sayılı Kanun'un 20. maddesinde öngörülen, Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerindeki dosyaların, 2577 sayılı Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibarıyla tespit edilip Resmî Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler göz önünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre inceleneceği ve tekemmül ettikleri sıra dâhilinde bir karara bağlanacağı, bunların dışında kalan dosyaların ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılacağı hükmüne rağmen, uzun bir yargılama süresini kapsadığı anlaşılmaktadır.

48. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

49. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

50. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, İlk Derece Mahkemesince dosyanın karara bağlanma sürecinde gecikme yaşandığı, kanun yolu incelemesinde de benzer şekilde kararın alınması noktasında aksamalar olduğu tespit edilmekle beraber, yukarıda yer verilen tespitler ışığında, özellikle yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini zorunlu kıldığından, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksikliklerin yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesini izah edemeyeceği açıktır.

51. Başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

52. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu uyuşmazlık, başvurucunun katıldığı KPSS sınavı sonucunun hatalı olduğundan bahisle sınav kâğıdının yeniden değerlendirilmesi talebinin reddi işleminin iptali istemine ilişkin olup, Mahkeme kararında da belirtildiği üzere keşif ve bilirkişi incelemesi ya da maddi gerçeğin ortaya çıkartılması için gerekli bilgi ve belgeleri temin etmek üzere ayrıca resen araştırma yapılmasını gerektirmeyen ve davada yer alan kişi sayısı da minimum düzeyde olan başvuruya konu yargılamanın karmaşık olmadığı açıktır. Öte yandan başvuruya konu sınav sonucunda alınan

puanın bir mesleğe atanıp atanmamayı belirlediği göz önüne alındığında davanın başvurucu açısından taşıdığı önem de yadsınamaz. Buna göre davaya bütün olarak bakıldığında beş yıl yedi ay on altı günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

53. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

54. Başvurucu, başvuruya konu sınav sonucu neticesinde öğretmenlik mesleğine erken başlayamaması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamaması nedeniyle maruz kaldığı zararların karşılığı olarak 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

55. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

56. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

57. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin beş yıl yedi ay on altı günlük yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

58. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 4.150,00 TL MANEVİ TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İZÇAĞ İZMİR ÇAĞDAŞ KİTABEVİ YAYINCILIK BİLGİ İŞLEM TURİZM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2013/7951 | Karar tarihi: 28.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7951

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İZÇAĞ İZMİR ÇAĞDAŞ KİTABEVİ YAYINCILIK BİLGİ İŞLEM TURİZM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7951)

Karar Tarihi: 28/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : İzçağ İzmir Çağdaş Kitabevi Yayıncılık Bilgi İşlem Turizm Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi

Temsilcisi : Mustafa Zeki YALÇINKAYA

Vekili : Av. Tolga YURDAKUL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, şikâyetçi olarak taraf olduğu İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden yargılamada makul sürenin aşılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/10/2013 tarihinde İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına

engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 28/2/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun evrakta sahtecilik, dolandırıcılık ve emniyeti suistimal şikayetiyle İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına müracaat ettiği şüpheli hakkında, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 5/11/2003 tarih ve 2003/1982 sayılı iddianamesiyle kamu davası açılmıştır.

6. İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/4/2005 tarih ve E.2003/726, K.2005/130 sayılı kararıyla sanığın, emniyeti suistimal suçundan beraatına, evrakta sahtecilik suçundan 2 yıl hapis, nitelikli dolandırıcılık suçundan 2 yıl 8 ay 20 gün hapis ve ağır para cezası, dolandırıcılık suçundan 1 yıl 2 ay hapis ve ağır para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

7. Temyiz sürecinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 14/11/2005 tarih ve 2005/113848 sayılı yazıyla yürürlüğe giren yeni ceza mevzuatı nedeniyle uyarlama yapılmak üzere dosyayı Mahkemesine iade etmiştir.

8. İade üzerine yapılan yargılama sonunda İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/12/2006 tarih ve E.2006/4, K.2006/300 sayılı kararıyla sanığın, emniyeti suistimal suçundan beraatına, evrakta sahtecilik suçundan 2 yıl hapis, nitelikli dolandırıcılık suçundan 2 yıl 6 ay hapis ve adli para cezası, dolandırıcılık suçundan 1 yıl hapis ve adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

9. Bu kararın temyizi üzerine Yargıtay 11. Ceza Dairesi 26/6/2013 tarih ve E.2012/20728, K.2013/10779 sayılı ilamıyla, nitelikli dolandırıcılık ve dolandırıcılık suçları yönünden gerçekleşen zamanaşımı nedeniyle davanın düşürülmesine, evrakta sahtecilik suçu yönünden hükmün bozulmasına karar vermiştir.

10. Bozma kararı sonrası yargılama ilk derece mahkemesinde devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

11. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 155., 157.,158. ve 204. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/10/2013 tarih ve 2013/7951 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, şikâyetçi olduğu emniyeti suistimal, evrakta sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarına ilişkin İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 2003/726 esas sayılı dosyasında başlayan yargılamanın 2003 yılından beri devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle dolandırıcılık ve nitelikli dolandırıcılık suçlarının dava zamanaşımına uğradığını, evrakta sahtecilik suçundan yargılamanın devam ettiğini belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat

talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

14. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. …"

15. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

16. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir.

17. Başvurucu, yapmış olduğu şikâyet üzerine başlatılan soruşturma ve kovuşturma sonucunda failin cezalandırılmaması ve yargılama süresinin uzun olması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

19. AİHS'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"1. Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. …"

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, AİHS'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir.

21. AİHS'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların" ve bir "suç isnadının" esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir

uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve AİHS kapsamı dışında kalacağından, bireysel başvuruya konu olamaz (B. No: 2012/1049, 26/3/2012,§ 23).

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına göre, bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler, AİHS'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medeni hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş olması veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir (Perez/Fransa, 47287/99, 12/2/2004,§ 70).

23. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni/şahsi haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır.

24. Başvurucu, suç işlediğini düşündüğü kişi hakkında soruşturma açılmasını sağlamak amacıyla suç duyurusunda bulunmuş olup, talebi bu kişinin cezalandırılmasıyla sınırlıdır. Başvurucu, bu kişinin fiili nedeniyle medeni/şahsi haklarına yönelik bir müdahalenin bulunduğunu düşünüyor ve buna ilişkin zararının giderilmesini istiyorsa, hukuk mahkemelerinde dava açma imkânı vardır.

25. Sonuç itibarıyla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış ve AİHS kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kalmaktadır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu ihlal iddialarının Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurunun, "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ADNAN KESKİN

B. No: 2013/8613 | Karar tarihi: 28.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8613

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN KESKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8613)

Karar Tarihi: 28/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Adnan KESKİN

Vekili : Av. Onur Can KESKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 6/12/2007 tarihinde Ankara 12. İş Mahkemesinde açtığı iş hukukuna dayalı tazminat ve alacak davasının kısmen kabulüne karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/11/2013 tarihinde Ankara 12. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 23/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 24/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. a) Başvurucu, 6/12/2007 tarihinde Milliyet Haber Ajansı A.Ş. aleyhine Ankara 7. İş Mahkemesinde açtığı davada, iş akdinin haksız feshedildiğini ileri sürerek işe iadesini talep etmiştir.

b) Mahkemece, 25/6/2008 tarih ve E.2007/1030, K.2008/322 sayılı ilamla, davalı işveren tarafından yapılan iş akdinin feshinin geçersizliği ile başvurucunun işe iadesine, işe başlatılmaması halinde 6 aylık ücretinin ödenmesine, başvurucunun işe iadesi için davalıya başvurması halinde kararın kesinleşmesine kadar 4 aylık ücretin ödenmesine karar verilmiştir.

c) Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 1/6/2009 tarih ve E.2008/34069, K.2009/15088 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

8. Başvurucu, 6/12/2007 tarihinde Milliyet Haber Ajansı A.Ş. aleyhine Ankara 12. İş Mahkemesinde açtığı davada; 1/5/1997 tarihinden itibaren Radikal Gazetesinde çalıştığını, iş akdinin işveren tarafından 4/12/2007 tarihinde haksız olarak feshedildiğini ileri sürerek, işçilik alacakları toplamı 20.000,00 TL'nin yasal faiziyle tahsilini talep etmiş, yargılamaya Mahkemenin 2007/1022 esas sayılı dava dosyasında başlanılmıştır.

9. Başvurucu, 18/2/2009 tarihli ıslah dilekçesi ile talep ettiği alacakları artırmış ve yasal faizle tahsil isteminde bulunmuştur.

10. a) Başvurucu 5/8/2009 tarihinde Milliyet Haber Ajansı A.Ş. aleyhine Ankara 2. İş Mahkemesinde açtığı davada, davalının işe iade kararını yerine getirmediğini ileri sürerek, çalıştırılmadığı 4 aylık ücret farkı, altı aylık tazminat farkı, kıdem ve ihbar tazminatı alacakları olarak 5.000,00 TL'nin yasal faiziyle tahsilini talep etmiştir.

b) Mahkemece, 12/11/2009 tarih ve E.2009/725, K.2009/692 sayılı kararla, Ankara 12. İş Mahkemesinin 2007/1022 esas sayılı dava dosyası ile arasında hukuki ve fiili irtibat bulunduğu gerekçesiyle dava dosyasının Ankara 12. İş Mahkemesinin 2007/1022 esas sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

11. a) Başvurucu, 5/3/2010 tarihinde Milliyet Haber Ajansı A.Ş. aleyhine Ankara 10. İş Mahkemesinde açtığı ek davada, davalıdan olan, kıdem ve ihbar tazminatı alacaklarının yasal faiziyle tahsilini, dava dosyasının Ankara 12. İş Mahkemesinin 2007/1022 esas sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesini talep etmiştir.

b) Mahkemece, 11/3/2010 tarih ve E.2010/223, K.2010/146 sayılı ilamla; dava dosyasının Ankara 12. İş Mahkemesinin 2007/1022 esas sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmiştir.

12. Ankara 12. İş Mahkemesi, 15/3/2011 tarih ve E.2007/1022 K.2011/194 sayılı kararla; iş akdinin işveren tarafından haksız feshedildiği gerekçesiyle; bilirkişi raporu doğrultusunda

asıl dava ile birleşen 10. İş Mahkemesinin 2010/223 esas sayılı dava dosyasındaki taleplerin kısmen kabulüne, başvurucunun fazla mesai ücreti olarak 13.432,64 TL'nin davalıdan tahsiline, fazla mesai ücretinin %5 fazlalığı alacağından takdiren %90 indirim yapılarak 44.875,50 TL'nin davalıdan tahsiline, ulusal bayram genel tatil ücreti alacağı olarak 1.731,61 TL'nin davalıdan tahsiline, bu alacağın %5 fazlalığından takdiren %90 indirim yapılarak 4.750,86 TL'nin davalıdan tahsiline, diğer alacak taleplerinin reddine, tüm alacakların 26/11/2007 tarihinden itibaren yasal faiziyle davalıdan tahsiline; birleşen dava dosyalarında davaların kısmen kabulüne, 4 aylık ücret alacağı 5.600 TL, 6 aylık tazminat farkı alacağı 7.419,95 TL, kıdem tazminatı alacağı 29.927,15 TL, ihbar tazminatı alacağı, 6.976,17 TL, yıllık izin ücreti alacağı 22.528,00 TL'nin 10/12/2007 tarihinden itibaren yasal faizleriyle birlikte davalıdan tahsiline karar vermiştir.

13. Tarafların temyizi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 24/9/2013 tarih ve E.2011/25606, K.2013/23703 sayılı kararıyla; "Davacının iş akdinin feshedildiği tarihin, davalı işverenin işe başlatmama iradesini gösterdiği 17/7/2009 tarihi olduğu halde, 26/11/2007 tarihinden itibaren kıdem tazminatının yasal faiziyle tahsiline karar verilmesi doğru görülmemiştir. Yine, davalı işveren tarafından 04/12/2007 tarihinde yapılan fesih, işe iade kararı ile ortadan kalkmıştır. İşveren tarafından yapılan ilk fesih üzerine işçi tarafından gönderilen 5/12/2007 tarihli ihtarname ihbar tazminatı ile boşta geçen süre ücreti ile işe başlatmama tazminatı yönünden bir önem taşımaz. Davacının kesinleşen işe iade kararı üzerine 24/6/2009 tarihinde işverene gönderdiği işe iade başvurusunda bu alacaklar yönünden bir talep bulunmamaktadır. Bu durumda ihbar ve işe başlatmama tazminatı ile boşta geçen süre ücretine uygulanacak faizin başlangıç tarihi dava ve ek dava tarihi olması gerekirken Mahkemece 10.12.2007 tarihi olarak kabul edilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiş ise de bu husus yeniden yargılamayı gerektirmediğinden HMK.'nın geçici 3/1. maddesi yollaması ile HUMK.'un 438/7. maddesi gereğince düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir. Açıklanan nedenlerle, hüküm fıkrasının B-1,2,3,4. bentleri tamamen çıkartılarak yerine;

(1) Davacının 4 aylık ücret alacağı net 5.600,00 TL'nin 500 TL'lik kısmının dava tarihi olan 05.08.2009 tarihinden bakiye kısmının ise ek dava tarihi olan 05.03.2010 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsili ile davacıya verilmesine, davacının fazlaya ilişkin isteminin REDDİNE,

(2) Davacının 6 aylık tazminat fark alacağı net 7.419,95 TL'nin 500 TL'lik kısmının dava tarihi olan 05.08.2009 tarihinden bakiye kısmının ise ek dava tarihi olan 05.03.2010 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsili ile davacıya verilmesine, davacının fazlaya ilişkin isteminin REDDİNE,

(3) Davacının kıdem tazminatı alacağı net 29.927,15 TL'nin akdin feshi tarihi olan 17.07.2009 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsili ile davacıya verilmesine,

(4) Davacının ihbar tazminatı alacağı net 6.976,17 TL'nin 500 TL'lik kısmının dava tarihi olan 05.08.2009 tarihinden bakiye kısmının ise ek dava tarihi olan 05.03.2010 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsili ile davacıya verilmesine, hükmü yazılarak hükmün bu şekli ile düzeltilerek onanmasına" karar verilmiştir.

14. Karar düzeltme yolu kapalı olan hüküm, 24/9/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

15. Karar, 21/10/2013 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

18. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur."

19. 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir."

20. 5521 sayılı Kanun'un 15. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır."

21. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı" kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

…

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

…

h) İşçinin yapmakla ödevli bulunduğu görevleri kendisine hatırlatıldığı halde yapmamakta ısrar etmesi.

…

İşçi feshin yukarıdaki bentlerde öngörülen sebeplere uygun olmadığı iddiası ile 18, 20 ve 21 inci madde hükümleri çerçevesinde yargı yoluna başvurabilir."

22. 13/6/1952 tarih ve 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun'un 14. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Gazetecilere ücretlerini vaktinde ödemeyen işverenler, bu ücretleri, geçecek her gün için

yüzde beş fazlasiyle ödemeye mecburdurlar.”

23. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu’nun 44. maddesi şöyledir:

“Mutazarrır olan taraf zarara razı olduğu yahut kendisinin fiili zararın ihdasına veya zararın tezayüdüne yardım ettiği ve zararı yapan şahsın hal ve mevkiini ağırlaştırdığı takdirde hakim, zarar ve ziyan miktarını tenkis yahut zarar ve ziyan hükmünden sarfınazar edebilir.

Eğer zarar kasden veya ağır bir ihmal veya tedbirsizlikle yapılmamış olduğu ve tazmini de borçluyu müzayakaya maruz bıraktığı takdirde hakim, hakkaniyete tevfikan zarar ve ziyanı tenkis edebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/11/2013 tarih ve 2013/8613 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, iş akdinin 4/12/2007 tarihinde işveren tarafından haksız feshedildiğini, 6/12/2007 tarihinde Ankara 12. İş Mahkemesinde açtığı alacak davası ile 5/8/2009 tarihinde Ankara 2. İş Mahkemesinde ve 5/3/2010 tarihinde Ankara 10. İş Mahkemesinde açtığı davaların birleştirildiğini, Mahkemece 15/3/2011 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 24/9/2013 tarihinde hükmün düzeltilerek onandığını, 5 yıl 10 ay süren yargılamanın makul olmadığını, alacakları üzerinden %30 oranında kesinti yapılarak hüküm altına alındığını, çalışmalarını tanık beyanları ispatlamasına rağmen hiçbir araştırma yapılmaksızın bu kesintinin gerçekleştirildiğini, işçilik alacaklarının 5953 sayılı Kanun’un 14. maddesi gereği %5 fazlasıyla ödenmesi gerektiği halde Mahkemece bu orandan %90 oranında indirim yapıldığını, bu kesintideki kamu yararı amacının gerekçede belirtilmediğini, Mahkemenin bu kesintiyi hakkaniyet indirimi olarak görmesinin mümkün olmadığını, aynı konumdaki başka bir işçi tarafından açılan davada %5 fazlalıktan yapılan indirimin %85 olarak belirlendiğini, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin iş akdinin fesih tarihi olan 4/12/2007 tarihini değil, işverenin işe başlatmama iradesini ortaya koyduğu tarihi dikkate aldığını, bu şekilde faizin başlangıç tarihinin değiştiğini ve yaklaşık 2 yıllık yasal faiz alacağından mahrum bırakıldığını, yine işe iade kararının uygulanmamasından kaynaklanan 4 aylık ücret alacağı ve 6 aylık tazminat farkı alacağı için hükmedilen faizin başlangıç tarihinin de dava ve ek dava tarihleri olarak dikkate alındığını, hükmedilen alacağa en yüksek mevduat faizi yerine yasal faiz uygulandığını, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

26. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde başvurucunun, yargılama sırasında hukuk kurallarının yanlış yorumlanması, delillerin hatalı değerlendirilmesi ve kararın adil olmaması nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddiaları, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ile Mahkemece verilen kararın adil olup olmamasına ilişkin olduğundan, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Öte yandan başvurucunun, yargılamanın makul

sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

27. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

28. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

29. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

30. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

31. Başvurucu, işçilik alacaklarının 5953 sayılı Kanun'un 14. maddesi gereği %5 fazlasıyla ödenmesi gerektiği halde Mahkemece bu orandan %90 oranında indirim yapıldığını, bu kesintideki kamu yararı amacının gerekçede belirtilmediğini, Mahkemenin bu kesintiyi hakkaniyet indirimi olarak görmesinin mümkün olmadığını, aynı konumdaki başka bir işçi tarafından açılan davada %5 fazlalıktan yapılan indirimin %85 olarak belirlendiğini, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin iş akdinin fesih tarihi olan 4/12/2007 tarihini değil, işverenin işe başlatmama iradesini ortaya koyduğu tarihi dikkate aldığını, bu şekilde faizin başlangıç tarihinin değiştiğini ve yaklaşık 2 yıllık yasal faiz alacağından mahrum bırakıldığını, yine 4 aylık ücret alacağı ve 6 aylık tazminat farkı alacağı için hükmedilen faizin başlangıç tarihinin de dava ve ek dava tarihleri olarak dikkate alındığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Mahkemece, tarafların tanıkları dinlenmiş, bilirkişi raporu alınmış, rapora itiraz edilmesi üzerine yeniden rapor alınmış, 5953 sayılı Kanun gereği fazla mesai ücreti ile ulusal bayram genel tatil ücreti alacağına %5 fazlalık eklenmiş, ancak fazla mesai ücreti ve ulusal bayram genel tatil ücreti %5 fazlalığı alacağından takdiren %90 oranında indirim yapılmasına karar verilmiştir. Mahkemenin bu konuda, kararına dayanak aldığı raporda belirtilen %90 hakkaniyet indirimini dikkate aldığı anlaşılmıştır.

33. 5953 sayılı Kanun'un ikinci fıkrasında belirtilen "günlük yüzde beş fazlası" ibaresi nedeniyle, ücret veya fazla çalışma olarak zamanında ödenmeyen meblağın kısa zamanda

yüksek miktarlara ulaşabildiği anlaşılmaktadır. Çalışma koşulları bakımından işçilerden farklı bir konumda olan ve kamuoyunu doğru bilgilendirme görevleri bulunan gazetecileri işveren karşısında korumak amacıyla getirildiği anlaşılan itiraz konusu bu kuralla, gazetecilerin bazı alacaklarının zamanında ödenmesine, gecikme halinde ise belli miktarda ilave yapılarak tahsiline imkân sağlanmıştır. Fazla çalışma ücretiyle normal ücretin yüzde beş fazlasıyla ödenmesine ilişkin bu kuralın, "zamanında" ödenmeme koşuluna bağlı olarak uygulanabilir olduğu açıktır. Ayrıca, bu düzenlemenin basın özgürlüğü yönünden önemli bir işlev gördüğü de yadsınamaz. Gazetecinin görevinin haber alma, verme, basma ve yayma gibi kamu düzenini yakından ilgilendiren niteliği de göz önüne alındığında kuralın başlı başına çalışma barışını bozacak nitelikte olduğu söylenemez (AYM, E.2005/28, K.2008/122, K.T. 12/6/2008).

34. 5953 sayılı Kanun'un 14. maddesinde öngörülen %5 fazla ödeme tartışmalara neden olmuş ve özellikle indirim uygulanıp uygulanamayacağı sorunu ortaya çıkmıştır. Günlük yüzde beş fazlasıyla ödeme kuralı, yüksek bir oran içermesi sebebiyle, vaktinde ödenmeyen ücretler bakımından karşılıklı kusur durumları gözetilerek, 818 sayılı mülga Kanun'un 44. maddesi uyarınca bir indirime gidilmesi gerekmektedir. 5953 sayılı Kanun'da, bazı alacakların gününde ödenmemesi halinde günlük yüzde beş fazlasıyla ödenmesi gerektiği yönündeki düzenleme ile hedeflenen, gazetecinin ücret ve diğer işçilik haklarının gününde ödenmesini sağlamaktır. İşverenin, Kanun hükmüne uyması durumunda günlük yüzde beş fazla ödeme bakımından bir yaptırım gündeme gelmez. Buna karşın ödemelerin gecikmesi halinde günlük yüzde beş fazla ödeme kuralı yıllık çok yüksek oranlara ulaşabilmektedir. Söz konusu hüküm gazeteci yönünden de bir zenginleşme aracı olarak kullanılmamalıdır. Fazla saatlerde çalışma karşılığı olan asıl alacaklardan yapılan indirim oranında, günlük yüzde beş fazla ödeme miktarlarının da indirilmesi gerektiği açıktır. Günlük yüzde beş fazla ödeme miktarları, gerçekleşen ve kabulü gereken asıl alacak miktarlarının gününde ödenmemesinden kaynaklanmış olmakla, yukarıda sözü edilen gerekçelerle günlük yüzde beş fazla ödeme tutarlarından oransal indirime gidilmelidir (YHGK, 23/6/2010 tarih ve E.2010/9-305, K.2010/336).

35. Somut olayda Mahkemece, bilirkişi raporu ve Yargıtay uygulamaları dikkate alınarak başvurucu lehine hükmedilen alacak üzerinden indirim yapıldığı belirlenmiştir.

36. Yine Mahkeme, temerrüt tarihinin 26/11/2007 tarihi olduğu gerekçesiyle faizi bu tarihten itibaren hüküm altına almışsa da başvurucu tarafından işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan dava sırasında iade davası açıldığı, işe iade kararının 1/6/2009 tarihinde kesinleştiği, 17/7/2009 tarihinde, işverenin başvurucuyu işe başlatmayarak işe başlatmama tazminatının bir kısmını ve boşta geçirilen süreye ait ücretin bir kısmını başvurucunun hesabına yatırdığı anlaşılmıştır. Yargıtay tarafından da kıdem tazminatı alacağının, akdin ilk feshi tarihi olarak değil, işverenin işe başlatmama iradesini ortaya koyduğu 17/7/2009 tarihinden itibaren başlatılması gerektiği belirtilerek, hükmün bu yönden düzeltilerek onandığı belirlenmiştir.

37. Mahkemece, işe iade kararının uygulanmaması nedeniyle 4 aylık ücret alacağı ve 6 aylık tazminat farkı alacağının 10/12/2007 tarihinden itibaren faiziyle tahsiline karar verilmişse de Yargıtay 9. Hukuk Dairesince, davalı işverenin dava ve ek dava tarihlerinden önce temerrüde düşürülmediği, dolayısıyla faizin başlangıç tarihlerinin dava ve ek dava tarihleri olduğu gerekçesiyle bu yönden hükmü düzelterek onanmıştır.

38. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün

derece Mahkemesi ve Yargıtay tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

39. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

40. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Mevduat Faizine Hükmedilmemesi ve Alacaklardan %30 İndirim Yapılması Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

41. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

42. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

43. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

44. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

45. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

46. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

47. Başvuru konusu olayda, başvurucu, alacakları üzerinden %30 oranında kesinti yapılarak hüküm altına alındığını, çalışmalarını tanık beyanları ile ispatlamasına rağmen hiçbir

araştırma yapılmaksızın bu kesintinin gerçekleştirildiğini, hüküm altına alınan alacağa en yüksek mevduat faizi yerine yasal faiz uygulandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

48. Başvurucunun, Ankara 12. İş Mahkemesinde açtığı asıl ve birleşen davalarda, tazminatlar ve işçilik alacaklarının yasal faiziyle tahsilini talep ettiği, ıslah dilekçesinde de yasal faizle tahsil isteminde bulunduğu anlaşılmıştır. Mahkemece, başvurucunun davası kısmen kabul edilerek tazminat ve işçilik alacaklarının yasal faizle tahsiline, bilirkişi raporunda %30 indirimle hesaplanan fazla mesai ve ulusal bayram genel tatil ücreti alacağının davalıdan tahsiline karar verildiği belirlenmiştir. Başvurucu, Mahkeme kararını, faizin niteliğine ve %30 indirime yönelik olarak temyiz etmemiş, %90 takdiri indirim nedeninin yüksek olduğu gerekçesiyle temyiz etmiştir.

49. Başvurucu bu şekilde, Anayasa Mahkemesi önünde ileri sürdüğü ihlal iddialarını, Derece Mahkemesinde ve temyiz safhasında ileri sürmediği için, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmemiştir.

50. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

51. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

52. Başvurucu, iş akdinin işveren tarafından haksız feshedilmesi üzerine açtığı tazminat ve alacak davasının, makul olmayan bir sürede tamamlandığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

53. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

54. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

55. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

56. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

57. Anayasa Mahkemesi, Anayasa’nın 36. maddesine dayanarak inceleme yaptığı birçok kararında, AİHS'in 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorum yaparak Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan alt ilke ve hakları adil yargılanma hakkı kapsamında kabul etmektedir (AYM, E.2011/43, K.2012/10, K.T. 19/1/2012).

58. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

59. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş akdinin işveren tarafından haksız feshi nedeniyle açılan tazminat ve alacak davası bulunmakta olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

60. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

61. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

62. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

63. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun’un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu’na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

64. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit

ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

65. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İş akdinin haksız nedenlerle işveren tarafından feshedilmesi halinde, bu işlemin hukuka uygunluğu hakkında derhal bir yargı kararı verilmesinde işçinin önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Zira işten çıkarılarak geçim kaynağını kaybeden bir bireyin hukuki durumunun ivedilikle açıklığa kavuşturulması gerekir. Çalışanın, geçim kaynağı olmaksızın hukuki durumunun uzun süre belirsiz bırakılması halinde, çalışan bu durumdan olumsuz etkilenecektir. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir.

66. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla iş akdinin haksız nedenlerle işveren tarafından feshedilmesi sonucu açılan tazminat ve alacak davalarında da takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

67. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

68. Somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken, haksız olarak iş akdi feshedilen işçi tarafından açılan tazminat ve alacak davasının başvurucu için taşıdığı değer ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurularak yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

69. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 6/12/2007 tarihidir.

70. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

71. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

72. Başvuru konusu olayda, iş akdi işveren tarafından haksız nedenlerle feshedilen işçi tarafından 6/12/2007 tarihinde işçilik alacaklarının ve tazminatların tahsili amacıyla Ankara 12. İş Mahkemesinde açılan dava, Mahkemenin E.2007/1022 sayılı dosyasında başlamıştır.

73. Başvurucunun, anılan dava sırasında açtığı işe iade davası sonunda, başvurucunun işe

iadesine karar verilmiş olup, işveren bu kararı yerine getirmediği için başvurucu tarafından 5/8/2009 tarihinde Ankara 2. İş Mahkemesinin E.2009/725 sayılı dava dosyasında eksik ödenen tazminat ve işçilik alacaklarının tahsili talep edilmiş, Mahkemece dava dosyası, Ankara 12. İş Mahkemesinin E.2007/1022 sayılı dava dosyası ile birleştirilmiştir.

74. Yine başvurucu tarafından, 5/3/2010 tarihinde Ankara 10. İş Mahkemesinde işçilik alacaklarının tahsili amacıyla ek dava açılmış ve Mahkemenin E.2010/223 sayılı dosyasında yargılamaya başlanılmıştır. Anılan dava dosyası da Ankara 12. İş Mahkemesinin E.2007/1022 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmiştir.

75. Mahkemece, tarafların delilleri toplanmış, tanıkları dinlenmiş, 10/6/2008 tarihli duruşmada bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. 14/4/2009 tarihinde tarafların rapora itiraz etmeleri üzerine ek rapor alınması için dosya tekrar bilirkişiye tevdi edilmiştir. Bilirkişi raporunun gelmesinden sonra Ankara 2. İş Mahkemesinin E.2009/725 sayılı dava dosyası ile birleştirme kararı verildiği ve tarafların rapora itiraz ettikleri dikkate alınarak, iki kişilik bilirkişi heyetinden yeniden rapor alınmasına karar verilmiştir.

76. Bilirkişilerin ek ücret talebinde bulundukları ve yine Ankara 10. İş Mahkemesinin E.2010/223 sayılı dava dosyasının birleştirildiği belirlenerek, 16/3/2010 tarihli duruşmada bilirkişilere ek ücret ödenmesine, asıl ve birleşen dava dosyalarına ilişkin olarak rapor alınmasına karar verilmiştir.

77. 3/2/2011 tarihli duruşmada bilirkişi raporu okunmuş, başvurucu vekili, raporun aleyhe olan kısımlarını kabul etmediğini belirtmiş, davalı taraf rapora itiraz etmiştir. Mahkemece, davalının itirazlarının değerlendirilmesi için duruşmanın ertelenmesine karar verilmiş, 15/3/2011 tarihli duruşmada davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuştur.

78. İlk davanın açıldığı 6/12/2007 tarihinden, hükmün verildiği 15/3/2011 tarihinde kadar yargılamanın 3 yıl 3 ay 9 gün sürdüğü anlaşılmıştır. Taraflarca temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 24/9/2013 tarihinde hüküm düzeltilerek onanmıştır. İş Mahkemelerince verilen kararlara karşı karar düzeltme yolu kapalı olduğu için hüküm 24/9/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

79. Yargıtay temyiz incelemesinde geçen sürenin 2 yıl 4 ay 18 gün olduğu belirlenmiştir. Davanın açıldığı tarihten itibaren, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin düzelterek onama tarihine kadar geçen süre, 5 yıl 9 ay 18 gündür.

80. Yargılama sürecinde başvurucunun mazeret bildirdiği duruşmanın olmadığı ve yargılamanın uzamasına sebebiyet veren fillinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

81. Başvuru konusu yargılamada söz konusu olduğu gibi, verilen birleştirme kararlarının adaletin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için makul olduğu değerlendirilebilirse de, bu tür kararların yargılamayı uzatacağı göz önünde bulundurularak, yargılamanın diğer aşamalarında sürecin hızlandırılması hususunda daha fazla gayret ve özen gösterilmesi gerektiği açıktır.

82. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş akdinin haksız feshi nedeniyle açılan tazminat ve alacak davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

83. Başvurunun konusu olan tazminat ve alacak davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemesince uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı, birçok defa bilirkişi raporu alındığı, temyiz süreciyle beraber makul olmayan uzun bir süre olan 5 yıl 9 ay 18 günde yargılamanın tamamlandığı görülmektedir.

84. Mahkemece, 6/12/2007 tarihinde başlanılan yargılamanın, 15/3/2011 tarihinde sona erdiği ve Derece Mahkemesinde 3 yıl 3 ay 9 gün süren yargılama süresinin, başvurucunun talebi üzerine birleşen dava dosyaları da dikkate alındığında makul olabileceği değerlendirilmişse de, temyiz incelemesinin 2 yıl 4 ay 18 gün sonra sonuçlandığı dikkate alındığında, toplam 5 yıl 9 ay 18 gün devam eden yargılama sürecinin, iş hukukuna dayalı davaların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati göz önünde bulundurulduğunda, makul olmadığı açıktır.

85. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

86. Başvurucu, 300.000,00 TL maddi tazminat ve 50.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

87. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

88. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

89. Başvurucunun iş hukukuna dayalı olarak açtığı tazminat ve alacak davası, makul olmayan bir süre olan 5 yıl 9 ay 18 gün sonra sonuçlanmıştır. Dolayısıyla uyuşmazlığın niteliği ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurulduğunda başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

90. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Yargılamanın sonucuna ilişkin adil yargılanma hakkının ihlali iddiası yönünden "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mevduat faizine hükmedilmemesi ve alacaklardan %30 indirim yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiaları yönünden“başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÇIRPICI

B. No: 2014/114 | Karar tarihi: 28.05.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/114

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÇIRPICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/114)

Karar Tarihi: 28/5/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Mehmet ÇIRPICI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 8/9/2008 tarihinde Gönen Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak ve tazminat davasının reddedildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/12/2013 tarihinde Gönen Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 31/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 25/2/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı, 21/3/2014 tarihli yazısı ile başvuruya ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun, 7/11/1994 ilâ 22/8/2008 tarihleri arasında işçi olarak çalıştığı sırada iş akdi, işveren tarafından feshedilmiştir.

8. Başvurucu, 8/9/2008 tarihinde Gönen Kaplıcaları İşletmesi A.Ş. aleyhine Gönen Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada, iş akdinin hukuka aykırı olarak feshedildiğini, kıdem ve ihbar tazminatlarının ödenmediğini, işyerine alkollü olarak geldiğinin davalı tarafından ispatlanmadığını ileri sürerek kıdem ve ihbar tazminatının ödenmesini talep etmiştir.

9. Mahkemece, 25/3/2011 tarih ve E.2008/416, K.2011/173 sayılı kararla; başvurucunun, davalı işyerinde resepsiyon görevlisi olarak çalıştığı, gece nöbetine geldiği sırada işyerindeki başka bir çalışana küfürler ettiği, bu sırada alkollü olduğu, davalı tanıkları ile başvurucu arasında husumet olduğu iddialarına yönelik delil bulunmadığı, tanıkların beyanlarının yalan olduğuna dair herhangi bir soruşturmanın da olmadığı, dolayısıyla davalı tanıklarının beyanlarının doğru olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 10/10/2013 tarih ve E.2011/30781, K.2013/25810 sayılı ilamıyla; “Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre, yerinde bulunmayan bütün temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına” karar verilmiştir.

11. Karar başvurucuya, 25/11/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, 25/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

14. 6100 sayılı Kanun’un “Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler” kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır.”

15. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri

kurulur.”

16. 5521 sayılı Kanun’un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir.”

17. 5521 sayılı Kanun’un 15. maddesi şöyledir:

I. “Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır.”

18. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu’nun “İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı” kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

“Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

…

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

…

d) İşçinin işverene yahut onun ailesi üyelerinden birine yahut işverenin başka işçisine sataşması veya 84 üncü maddeye aykırı hareket etmesi.

…

İşçi feshin yukarıdaki bentlerde öngörülen sebeplere uygun olmadığı iddiası ile 18, 20 ve 21 inci madde hükümleri çerçevesinde yargı yoluna başvurabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/12/2013 tarih ve 2014/114 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, iş akdinin, işyerine sarhoş geldiği gerekçesiyle işveren tarafından feshedildiğini, işyerine alkollü gelmediğini, bu konuda tanık beyanı veya doktor raporu olmadığını, iş akdi haksız feshedildiği için kıdem ve ihbar tazminatlarının tahsili amacıyla Gönen Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, iş akdinin feshine gerekçe yapılmayan hususların değerlendirildiğini, tanık beyanlarının aleyhine yorumlandığını, alkollü olmadığına dair tanıkların beyanlarına itibar edilmediğini, alkollü olduğuna dair delil olmadığı ve tartıştığı iddia edilen kişiyle daha önceye dayalı husumetinin bulunduğu ve bu nedenle beyanına itibar edilemeyeceği halde davanın reddine karar verildiğini, Yargıtay tarafından gerekçesiz şekilde hükmün onandığını, yargılamanın yaklaşık 5 yıl sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

21. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Gönen Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu davanın reddine karar verilmesinin Anayasa'nın 35. ve 36.

maddelerinde düzenlenen haklarını ihlal ettiğini ve Yargıtay kararının gerekçesiz olduğunu ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddiaları, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ile Mahkemece verilen kararın adil olup olmamasına ilişkin olduğundan, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Öte yandan başvurucunun, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

22. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

24. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

25. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Somut olayda başvurucu, iş akdinin, işyerine sarhoş geldiği gerekçesiyle işveren tarafından feshedildiğini, işyerine alkollü gelmediğini, bu konuda tanık beyanı veya doktor raporu olmadığını, iş akdinin haksız feshedildiği gerekçesiyle Gönen Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, iş akdinin feshine gerekçe yapılmayan hususların değerlendirildiğini, tanık beyanlarının aleyhine yorumlandığını, alkollü olmadığına dair tanıkların beyanlarına itibar edilmediğini, alkollü olduğuna dair delil olmadığı ve tartıştığı iddia edilen kişiyle daha önceye dayalı husumetinin bulunduğu ve bu nedenle beyanına itibar edilemeyeceği halde davanın reddine karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurucunun, Gönen Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, Mahkemece tarafların delilleri toplanılmış, başvurucu ve davalının tanıkları dinlenmiş, başvurucunun çalıştığı döneme ait sigorta sicil kayıtları incelenmiş ve bilirkişi raporu alınmıştır. Mahkeme, tüm delilleri değerlendirerek, başvurucunun, diğer işçilere sataşmada bulunmasının ve bu sırada alkollü olmasının işten çıkartılması için haklı neden olduğu, davalı tanıkları ile

başvurucu arasında husumet olduğu iddialarına yönelik delil bulunmadığı, tanıkların beyanlarının yalan olduğuna dair herhangi bir soruşturmanın da olmadığı, dolayısıyla davalı tanıklarının beyanlarının doğru olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

28. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

29. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu ayrıca, Yargıtay kararının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür. Anayasa’nın 141. maddesine göre, bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır. Ancak temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57). Başvuru konusu olayda, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından, Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm onanmıştır (bkz. § 10). Dolayısıyla Yargıtay kararının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

32. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurucunun bu yöndeki iddiası da “açıkça dayanaktan yoksun” bulunmuştur.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

33. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Başvurucu, 8/9/2008 tarihinde Gönen Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak ve tazminat davasının makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir

başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

36. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

37. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

38. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

39. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

40. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

41. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan bir dava bulunmakta olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

42. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

43. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki

menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

44. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

45. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

46. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 8/9/2008 tarihidir.

47. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

48. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/132/7/2013, § 52).

49. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

50. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

51. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İş akdinin haksız feshedildiği iddiasıyla açılan alacak ve tazminat davasında derhal bir yargı kararı verilmesinde, çalışanın önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir (B. No:2013/4701, 23/1/2014, § 48).

52. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan davalarda takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

53. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No:

2013/772, 7/11/2013, § 65).

54. Başvuru konusu olayda, başvurucu, 8/9/2008 tarihinde Gönen Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) alacak ve tazminat davası açmıştır. Mahkemece tensip zaptının düzenlenmesinden sonra tarafların delilleri toplanmış, başvurucunun sigorta sicil kayıtları incelenmiş, tarafların tanıkları dinlenmiştir.

55. 6/11/2009 tarihli duruşmada bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiş, 24/4/2010 tarihli duruşmada bilirkişi raporu okunmuştur. Başvurucunun rapora itirazı üzerine 11/6/2010 tarihli duruşmada ek rapor alınmasına karar verilmiş, 7/12/2010 tarihinde ek rapor okunmuş ve rapora karşı beyanda bulunmaları için taraflara süre verilmiştir.

56. 25/3/2011 tarihinde davanın reddine karar verilmiş, temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 10/10/2013 tarihinde hüküm onanmıştır. Karar düzeltme yolu kapalı olan hüküm anılan tarihte kesinleşmiştir.

57. Yargılamanın başından itibaren Mahkemece yaklaşık 2 ay aralıklarla duruşmalar yapıldığı ve Derece Mahkemesindeki yargılamanın 2 yıl 6 ay 17 gün sürdüğü anlaşılmıştır. Kararın temyizi üzerine Yargıtay tarafından 10/10/2013 tarihinde hüküm onanmış ve temyiz incelemesinin 2 yıl 6 ay 15 gün sürdüğü belirlenmiştir. Bu şekilde iki dereceli yargılama sisteminde davanın toplam 5 yıl 1 ay 2 gün sürdüğü anlaşılmıştır.

58. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraflarca muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir

59. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş akdinin haksız feshinden kaynaklandığı ileri sürülen tazminat ve alacakların ödenmesi amacıyla açılan dava; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

60. Başvurunun konusu olan tazminat ve alacak davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, Mahkemece yapılan yargılama süreçleri ve temyiz süreçleriyle beraber yargılamanın makul olmayan uzun bir süre olan 5 yıl 1 ay 2 günde tamamlandığı görülmektedir. İşçi alacağı ve iş hukukuna dayalı tazminat davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

61. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

62. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

63. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.”

64. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa’nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

65. Başvurucu, hak ihlalinin giderilmesi için manevi tazminat talep etmiştir. Başvurucunun açtığı tazminat davası, makul olmayan bir süre olan 5 yıl 1 ay 2 gün sonra sonuçlanmıştır. Dolayısıyla başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurulduğunda başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

66. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası yönünden “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiası yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 4.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET HABERAL (2)

B. No: 2014/1050 | Karar tarihi: 28.05.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1050

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET HABERAL BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/1050)

Karar Tarihi: 28/5/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Mehmet HABERAL

Vekili : Av. Feride Dilek HELVACI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, milletvekili olduğu halde hakkında “yurtdışına çıkamamak” şeklinde adli kontrol tedbirinin uygulanması nedeniyle siyasal katılım hakkı ile seyahat özgürlüğü, gerekçeli karar hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu vekili tarafından 27/1/2014 tarihinde bizzat yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 29/1/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 3/2/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 3/2/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir.

Bakanlık görüşünü 26/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucu vekiline 27/2/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı 28/2/2014 tarihinde beyanda bulunmuştur.

7. Başvurucu 13/3/2014 tarihli dilekçesinde hakkında uygulanan yurt dışına çıkış yasağı tedbirinin İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/3/2014 tarihli kararı ile kaldırıldığını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında 13/4/2009 tarihinde Ankara'da gözaltına alınmış, 17/4/2009 tarihinde sorgusunu müteakip İstanbul'da tutuklanmıştır.

10. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca 21/7/2009 tarihinde düzenlenen iddianamede başvurucu, "terör örgütü kurmak ya da yönetmek, cebir ve şiddetle TBMM'nin faaliyetlerini engellemeye teşebbüs, cebir ve şiddetle Hükümetin faaliyetlerini engellemeye teşebbüs etmek"le suçlanmıştır. Başvurucu ve diğerleri hakkında açılan bu dava Ergenekon ana davası ile birleştirilmiştir.

11. Başvurucu hakkındaki yargılama İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/191 Esas sayılı dava dosyasında yapılmıştır. Mahkeme, 5/8/2013 tarihli kararında, başvurucunun "Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren ıskat veya vazife görmekten men etmek" suçuna eksik teşebbüste bulunduğunu sabit görerek 12 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutuklu yargılanan başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

12. Mahkeme ayrıca, başvurucuya "verilen ceza miktarı ve tutuklu kaldığı süre dikkate alınarak... hakkında yurt dışına çıkış yasağı konulmasına" da karar vermiştir.

13. Başvurucu, hukuka aykırı olarak tutuklandığı ve tutukluluğunun makul süreyi aştığı iddiasıyla 30/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, 4/12/2013 tarihli kararında, tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasıyla ilgili olarak Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasıyla bağlantılı olarak 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiğine; seçilme hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasıyla bağlantılı olarak 67. maddesinin birinci fıkrasının ihlal edildiğine; tutukluluğa itirazın incelenmesi sırasında Cumhuriyet Savcısı'nın yazılı mütalaasının tebliğ edilmediği iddiasıyla ilgili olarak Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir.

14. Anayasa Mahkemesinin kararı üzerine başvurucu, hakkındaki yurt dışına çıkış yasağı tedbirinin kaldırılması ya da söz konusu adli kontrol tedbirinin bir başka adli kontrol tedbirine çevrilmesi talebinde bulunmuştur. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, 20/1/2014 tarihli kararında "davanın kovuşturma aşamasının 5/8/2013 tarihinde sona erdiği, bu tarihte verilen kararlara itiraz süresinin ise 12/8/2013 tarihinde dolduğu, bu aşamadan sonra kovuşturma aşamasının tamamlanmış olduğu, sanığın daha önceki aynı konudaki taleplerinin ve itirazlarının reddedilmiş olması da dikkate alınarak, yeniden karar verilmesine mahal olmadığına..." gerekçesi ile talep hakkında bir karar vermemiştir.

15. Anılan karara yapılan itiraz, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin, 23/1/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi kararında "İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 20/1/2014 tarih ve 2014/99 değişik iş sayılı kararının ve gerekçesinin usul ve yasaya uygun olduğu, herhangi bir isabetsizlik görülmediği anlaşıldığından..." gerekçesi ile itirazı reddetmiştir.

16. İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/3/2014 tarihli kararı ile başvurucu hakkında verilen yurt dışına çıkamamak tedbirinin kaldırılmasına karar verilmiştir.

B. İlgili Hukuk

17. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Adli kontrol" başlıklı 109. maddesinin ilgili fıkraları şöyledir:

"(1) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

...

(3) Adlî kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:

a) Yurt dışına çıkamamak.

...

(6) Adlî kontrol altında geçen süre, şahsî hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez. Bu hüküm, maddenin üçüncü fıkrasının (e) bendinde belirtilen hallerde uygulanmaz.

(7) Kanunlarda öngörülen tutukluluk sürelerinin dolması nedeniyle salıverilenler hakkında (...) adlî kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir."

18. 5271 sayılı Kanun'un "Adlî kontrol kararı ve hükmedecek merciler" başlıklı 110. maddesi şöyledir:

(1) Şüpheli, Cumhuriyet savcısının istemi ve sulh ceza hâkiminin kararı ile soruşturma evresinin her aşamasında adlî kontrol altına alınabilir.

(2) Hâkim, Cumhuriyet savcısının istemiyle, adlî kontrol uygulamasında şüpheliyi bir veya birden çok yeni yükümlülük altına koyabilir; kontrolun içeriğini oluşturan yükümlülükleri bütünüyle veya kısmen kaldırabilir, değiştirebilir veya şüpheliyi bunlardan bazılarına uymaktan geçici olarak muaf tutabilir.

(3) 109 uncu madde ile bu madde hükümleri, gerekli görüldüğünde, görevli ve yetkili diğer yargı mercileri tarafından da, kovuşturma evresinin her aşamasında uygulanır."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Adlî kontrol kararının kaldırılması" başlıklı 111. maddesi şöyledir:

"(1) Şüpheli veya sanığın istemi üzerine, Cumhuriyet savcısının görüşünü aldıktan sonra hâkim veya mahkeme 110 uncu maddenin ikinci fıkrasına göre beş gün içinde karar verebilir.

(2) Adlî kontrole ilişkin kararlara itiraz edilebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 28/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/1/2014 tarihli ve 2014/1050 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu;

i. Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren ıskat veya vazife görmekten cebren menetmek suçundan yargılandığı İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/8/2013 tarihli kararında, hakkında yurt dışına çıkmamak şeklinde adli kontrol tedbir kararı verildiğini, adli kontrol kararının ve itiraz incelemesini yapan mahkemenin kararının gerekçesiz olduğunu bu sebeple Anayasa'nın 141. maddesinin ihlal edildiğini,

ii. Yurtdışına çıkamamak adli tedbir kararının seçilmiş milletvekillerinin yasama faaliyetlerini engellemesi nedeniyle Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasının ihlal edildiğini,

iii. Barış ve Demokrasi Partisinin tutuklu milletvekilleri tahliye edildikleri sırada bu kişilere yurt dışına çıkış yasağı konulmadığını, kendisine ise yurt dışına çıkış yasağı konulması nedeniyle eşitlik ilkesini düzenleyen Anayasa'nın 10. maddesinin ihlal edildiğini,

iv. Ayrıca yurtdışına çıkış yasağı tedbiri uygulanmasının Anayasa'nın 23. maddesinde düzenlenen seyahat özgürlüğünün ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Başvurucunun iddialarına karşı Bakanlık görüşünde, serbest dolaşım hakkının düzenlendiği Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS), Ek 4 No.lu Protokolü'ne ülkemizin taraf olmadığı belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca başvurucunun şikâyetlerinin AİHS'e Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi ve Anayasa'nın 67. maddesinde yer alan serbest seçim hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiği belirtmiştir.

23. Başvurucu, başvurunun esası hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı, başvuru dilekçesindeki beyanlarını tekrar etmiştir. Başvurucu ayrıca 13/3/2014 tarihli dilekçesinde hakkında uygulanan yurt dışına çıkamamak tedbirinin kaldırıldığını belirtmiştir.

24. Başvuru konusu olayda, başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında 13/4/2009 tarihinde Ankara'da gözaltına alınmış, 17/4/2009 tarihinde sorgusunu müteakip İstanbul'da tutuklanmıştır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca 21/7/2009 tarihinde düzenlenen iddianamede başvurucu, "terör örgütü kurmak ya da yönetmek, cebir ve şiddetle TBMM'nin faaliyetlerini engellemeye teşebbüs, cebir ve şiddetle Hükümetin faaliyetlerini engellemeye teşebbüs etmek"le suçlanmıştır. Başvurucu ve diğerleri hakkında açılan bu dava Ergenekon ana davası ile birleştirilmiştir. Başvurucu hakkındaki yargılama İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/191 Esas sayılı dava dosyasında yapılmıştır. Mahkeme, 5/8/2013 tarihli kararında, başvurucunun "Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren ıskat veya vazife görmekten men etmek" suçuna eksik teşebbüste bulunduğunu sabit görerek 12 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutuklu yargılanan başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucuya "verilen ceza miktarı ve tutuklu kaldığı süre dikkate alınarak… hakkında yurt dışına çıkış yasağı konulmasına" karar vermiştir.

25. Başvurucu, hakkındaki yurt dışına çıkış yasağı tedbirinin kaldırılması ya da söz konusu adli kontrol tedbirinin bir başka adli kontrol tedbirine çevrilmesi talebinde bulunmuştur.

İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, 20/1/2014 tarihli kararı ile talebi reddetmiştir. Anılan karara yapılan itiraz, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin, 23/1/2014 tarihli kararı ile reddedilmiş ve başvurucu 27/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

26. Başvurucu Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulduktan sonra yurt dışına çıkış yasağının kaldırılması için İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesine başvurmuştur. İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/3/2014 tarihli kararı ile başvurucu hakkında verilen yurt dışına çıkamamak tedbirinin kaldırılmasına karar verilmiştir. Böylece başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmamıştır.

27. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi."

28. Açıklanan nedenlerle, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "düşmesine" karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurunun, "incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmamış olması" nedeniyle DÜŞMESİNE, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 28/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YOUTUBE LLC CORPORATION SERVICE COMPANY VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/4705 | Karar tarihi: 29.05.2014

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4705

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

YOUTUBE LLC CORPORATION SERVICE COMPANY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4705)

Karar Tarihi: 29/5/2014

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Haşim KILIÇ

Başkanvekili : Serruh KALELİ

Başkanvekili : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Celal Mümtaz AKINCI

Erdal TERCAN

Muammer TOPAL

Zühtü ARSLAN

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Esat Caner YILMAZOĞLU

Başvurucu : Youtube LLC Corporation Service Company

(B. No : 2014/4705, B.No:2014/4737)

Temsilcisi : John Kent WALKER

Vekili : Av. Gönenç GÜRKAYNAK

2. Başvurucu : Kerem ALTIPARMAK

(B. No : 2014/4767, B.No:2014/5543)

Vekili : Av. Çiğdem DURKAN

3. Başvurucu : Yaman AKDENİZ

(B. No : 2014/4769, B.No:2014/5542)

Vekili : Av. Çiğdem DURKAN

4. Başvurucu : Mustafa Sezgin TANRIKULU

Vekili : Av. Berk BAŞARA

5. Başvurucu : Metin FEYZİOĞLU

6. Başvurucu : Erol ERGİN

Vekili : Av. Serkan ŞAHİN

7. Başvurucu : Mahmut TANAL

8. Başvurucu : Mesut BEDİRHANOĞLU

Vekili : Av. Ferit ALGAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular video paylaşım sitesi youtube.com isimli internet sitesine erişimin engellenmesine dair 27/3/2014 tarihli Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) işlemi nedeniyle Anayasa'nın 22., 26., 27., 40., 48. ve 67. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 4/4/2014, 7/4/2014, 8/4/2014, 14/4/2014 ve 24/4/2014 tarihlerinde doğrudan Anayasa Mahkemesine yapılmıştır. Dilekçeler ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. 2014/4717, 2014/4737, 2014/4767, 2014/4769, 2014/4817, 2014/4853, 2014/4883, 2014/5137, 2014/5542 ve 2014/5543 sayılı başvuruların konu bakımından aynı nitelikte bulunmaları nedeniyle 2014/4705 sayılı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

4. Birinci Bölüm, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesine, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurular hakkında ivedilikle karar verilmesini gerekli görerek Bakanlık cevabı beklenilmeden incelenmesine ve başvurunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanmasını gerekli gördüğünden Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca görüşülmek üzere

Genel Kurula sevkine karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olayda teknik bazı hususların açıklığa kavuşturulabilmesi amacıyla TİB yetkilileri bilgi vermek üzere Genel Kurula davet edilmiş, TİB Başkanı Ahmet Cemalettin Çelik, Hukuk Dairesi Başkanı Ali Erten ve Bilgi İşlem ve İnternet Uzmanı Mustafa Küçükali tarafından 29/5/2014 tarihinde açıklamalar yapılmıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculardan,

a) Birinci başvurucu Youtube LLC Corporation Service Company, youtube.com isimli internet sitesinin sahibi ve kullanıcısıdır.

b) Diğer başvurucular, youtube.com sitesini bilgi edinme ve içerik sağlayıcı sıfatı ile bilgi paylaşımı için kullanmaktadırlar.

8. TİB, 27/3/2014 tarihinde youtube.com isimli internet sitesine erişimi engellemiş ve bu adreste kullanıcılara yönelik olarak “5651 sayılı Kanun uyarınca yapılan teknik inceleme ve hukuki değerlendirme sonucunda bu internet sitesi (youtube.com) hakkındaki Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının 27/3/2014 tarih ve 490.05.01.2014-48125 sayılı kararına istinaden Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından idari tedbir uygulanmaktadır.” duyurusu yayınlanmıştır.

9. Youtube LCC, TİB’in erişimin engellenmesi işlemine karşı Ankara Nöbetçi İdare Mahkemesi Başkanlığı nezdinde yürütmeyi durdurma istemli iptal davası açmıştır.

10. Gölbaşı (Ankara) Cumhuriyet Savcılığının 27/3/2014 tarih ve 2014/1051 sayılı talebi üzerine Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 27/3/2014 tarih ve Değişik İş No. 2014/358 sayılı kararıyla 15 adet URL bazlı youtube.com hesabına erişimin engellenmesine karar verilmiştir. Ayrıca kararda TİB tarafından bahse konu içeriklerin erişime engellenmesine yönelik kararın bildirilen süre içinde gereğinin yerine getirilmemesi durumunda IP (Internet Protocol Address) ve alan adı yoluyla sitedeki tüm yayının erişiminin engellenmesine, bahse konu içerikler ve aynı nitelikteki diğer içerikler tamamen kaldırılıncaya kadar erişime engelin devam etmesine, hükmün infazı ve gereği için kararın Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmiştir.

11. TİB, 28/3/2014 tarihinde anılan siteye girişteki duyuruyu “Bu internet sitesi (youtube.com) hakkında Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 27/3/2014 tarih ve 2014/358 sayılı kararına istinaden ve 5651 sayılı Kanunun 8. madde 1/b bendi uyarınca Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından KORUMA TEDBİRİ uygulanmaktadır.” şeklinde değiştirmiştir.

12. Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı, 2/4/2014 tarihinde Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesine başvurarak anılan Mahkemenin erişimin engellenmesi kararının yeniden gözden geçirilerek kaldırılması talebinde bulunmuştur. Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesi 4/4/2014 tarih ve Değişik İş No. 2014/381sayılı kararı ile ilk kararını gözden geçirmiş ve 15 adet URL bazlı youtube.com hesabına erişimin engellenmesine dair kararın aynen devamına, buna karşılık "youtube.com" isimli internet sitesinin erişime kapatılmasının tüm kullanıcılarının Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edildiğinden tüm

yayına erişimin engellenmesine dair kararın kaldırılmasına karar vermiştir.

13. Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin "youtube.com" sitesinin erişim engelinin kaldırılmasına dair 4/4/2014 tarih ve 2014/381 Değişik İş sayılı kararının aynı tarihte TİB'e 2014/175774 sayılı evrak kayıt no.'su ile tebliğ edildiği, ancak sitenin erişime açılmadığı anlaşılmıştır.

14. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 4/4/2014 tarih ve 2014/381 Değişik İş sayılı kararına karşı Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde itiraz edilmiştir.

15. Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesinin 4/4/2014 tarih ve Değişik İş No. 2014/81 sayılı kararı ile 15 adet URL (Uniform Resource Locator) bazlı "youtube" hesabına erişimin engellenmesine dair kararın aynen devamına, TİB tarafından yukarıda yazılı içeriklerin (linklerin) erişime engellenmesinin "youtube.com"a bildirimine rağmen ilgilisi tarafından bildirilen süre içinde gereğinin yerine getirilmemesi durumunda sözkonusu internet sitesinin tüm yayınına erişimin engellenmesine ve suça konu içerikler kaldırılıncaya kadar erişim engelinin devamına karar verilmiştir.

16. 7/4/2014 tarihi itibarıyla youtube.com isimli internet sitesine erişimin engellenmesinin gerekçesi olarak bu adrese girişte TİB'in "Bu internet sitesi (youtube.com) hakkında Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 27/3/2014 tarih ve 2014/358 sayılı kararı ile Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesi'nin 4/4/2014 tarih ve 2014/81 sayılı kararına istinaden ve ayrıca 5651 sayılı Kanunun 8. madde 1/b bendi uyarınca Telekominikasyon İletişim Başkanlığı tarafından KORUMA TEDBİRİ uygulanmaktadır." duyurusu yer almaktadır.

17. Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığının, 4/4/2014 tarihinde Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesince verilen kararın 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 268. maddesine aykırı olduğu ve verilen kararın yok hükmünde sayılması gerektiği yönündeki itirazı üzerine Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesi 9/4/2014 tarih ve Değişik İş No. 2014/91 sayılı kararıyla anılan Kanun'un 268. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları gereğince açık usul ve yetki ihlali nedeniyle verilen 2014/81 D. İş Sayılı kararın yok hükmünde sayılmasına, youtube.com internet sitesindeki tüm yayına erişimin engellenmesine dair kararın kaldırılmasına ilişkin Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 4/4/2014 tarih ve 2014/381 D. İş Sayılı kararında belirtilen 15 adet linke erişimin engellenmesine dair kararın aynen devamına ve ilgili www.youtube.com internet sitesinin bu şekilde erişime açılmasına, kararın bir suretinin TİB, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) ile Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına gönderilmesine, kesin olarak karar vermiştir.

18. Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesinin 9/4/2014 tarih ve 2014/91 sayılı kararına rağmen "youtube.com" isimli video paylaşım sitesi erişime açılmamıştır. Sitenin erişime açılmaması kararının gerekçesi kamuoyuna şu şekilde bildirilmiştir:

"Bilindiği üzere, Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin devlet sırlarının ifşasının önlenmesi amaçlı 27/03/2014 tarihli ve 2014/358 Değişik İş No.lu Kararına istinaden ve ayrıca Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e hakaret niteliğindeki içerikler nedeniyle 5651 sayılı Kanun'un 8 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi ile (4) numaralı fıkrası hükümleri uyarınca Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından youtube.com adlı internet sitesine erişimin engellenmesi tedbiri uygulanmaya başlanmıştır.

Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 04/04/2014 tarihli ve 2014/381 sayılı Kararıyla, 2014/358 Değişik İş No.lu Kararda belirtilen ilgili internet sitesindeki (youtube.com) tüm yayına

erişimin engellenmesine dair karar kaldırılmıştır. Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı üzerine, Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesinin 04/04/2014 tarihli ve 2014/81 Değişik İş No.lu Kararıyla, ilgili internet sitesi tarafından gereğinin yerine getirilmemesi durumunda, youtube.com internet sitesinin tüm yayınına erişimin engellenmesine ve suça konu içerikler kaldırılıncaya kadar erişime engelin devamına hükmedilmiştir. Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesinin 09/04/2014 tarihli ve 2014/91 Değişik İş No.lu Kararı ile 2014/381 Değişik İş No.lu Kararında belirtilen 15 linke erişimin engellenmesine dair Kararın aynen devamına ve youtube.com internet sitesinin bu şekilde erişime açılmasına karar verilmiştir. Youtube tarafından 2014/381 Değişik İş No.lu Kararda yer alan 15 linkteki içeriklerin bir kısmının kaldırılmış olduğu, bir kısım linklerde ise içeriğin tamamen çıkarılmayarak sadece Türkiye'den erişimin engellendiği ancak, yurtdışından erişimin mümkün olduğu tespit edilmiştir. 27/03/2014 tarihinden bugüne kadar ilgili internet sitesinde aynı içeriği taşıyan toplam 151 link tespit edilmiş, bu içeriklerin çıkarılması için Youtube'a bildirimde bulunulmuştur. Youtube tarafından bu içeriklerin bir kısmının kaldırılmış olduğu, bir kısım linklerde ise içeriğe sadece Türkiye'den erişimin engellendiği fakat, yurtdışından erişilebildiği tespit edilmiştir. Ayrıca, aynı içeriği taşıyan bir kısım linklerin halen yayınlanmaya devam ettiği görülmektedir. Diğer taraftan, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e hakaret niteliğindeki içerikler nedeniyle youtube'a uyarı mesajları gönderilmiş olup, söz konusu içerikler çıkarılmadığı için 27/03/2014 tarihinden itibaren 5651 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi ile (4) numaralı fıkrası hükümleri uyarınca erişimin engellenmesi tedbiri uygulanmıştır. Söz konusu içeriklerin bir kısmı hala ilgili internet sitesinde yayınlanmaya devam ettiğinden, youtube.com internet sitesine uygulanan erişimin engellenmesi tedbirine devam edilmektedir."

19. Bu arada Youtube LCC tarafından erişimin engellenmesine ilişkin karara karşı açılan davada Ankara 4. İdare Mahkemesi 2/5/2014 tarih ve E. 2014/655 sayılı kararıyla yürütmenin durdurulmasına karar vermiş, anılan karar 7/5/2014 tarihinde TİB'e tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

20. Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

21. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler. Uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemlerin yürütülmesi, savunma alındıktan sonra yeniden karar verilmek üzere, idarenin savunması alınmaksızın da durdurulabilir".

22. 2577 sayılı Kanun'un "Kararların sonuçları" başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye

veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez.”

23. 4/5/2007 tarih ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 8. maddesi şöyledir:

“(1) İnternet ortamında yapılan ve içeriği aşağıdaki suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesine karar verilir:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1) İntihara yönlendirme (madde 84),

2) Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),

3) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),

4) Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),

5) Müstehcenlik (madde 226),

6) Fuhuş (madde 227),

7) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228),

suçları.

b) 25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar.

(2) Erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilir. Soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da erişimin engellenmesine karar verilebilir. Bu durumda Cumhuriyet savcısı kararını yirmidört saat içinde hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Bu süre içinde kararın onaylanmaması halinde tedbir, Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır.Erişimin engellenmesi kararı, amacı gerçekleştirecek nitelikte görülürse belirli bir süreyle sınırlı olarak da verilebilir. Koruma tedbiri olarak verilen erişimin engellenmesine ilişkin karara 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz edilebilir.

(3) Hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı tarafından verilen erişimin engellenmesi kararının birer örneği, gereği yapılmak üzere Başkanlığa gönderilir.

(4) İçeriği birinci fıkrada belirtilen suçları oluşturan yayınların içerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında bulunması halinde veya içerik veya yer sağlayıcısı yurt içinde bulunsa bile, içeriği birinci fıkranın (a) bendinin (2) ve (5) ve (6) numaralı alt bentlerinde yazılı suçları oluşturan yayınlara ilişkin olarak erişimin engellenmesi kararı re’sen Başkanlık tarafından verilir. Bu karar, erişim sağlayıcısına bildirilerek gereğinin yerine getirilmesi istenir.

(5) Erişimin engellenmesi kararının gereği, derhal ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren yirmidört saat içinde yerine getirilir.

(6) Başkanlık tarafından verilen erişimin engellenmesi kararının konusunu oluşturan yayını yapanların kimliklerinin belirlenmesi halinde, Başkanlık tarafından, Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur.

(7) Soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi halinde, erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Bu durumda Cumhuriyet savcısı, kovuşturmaya yer olmadığı kararının bir örneğini Başkanlığa gönderir.

(8) Kovuşturma evresinde beraat kararı verilmesi halinde, erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Bu durumda mahkemece beraat kararının bir örneği Başkanlığa gönderilir.

(9) Konusu birinci fıkrada sayılan suçları oluşturan içeriğin yayından çıkarılması halinde; erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından kaldırılır.

(10) Koruma tedbiri olarak verilen erişimin engellenmesi kararının gereğini yerine getirmeyen yer veya erişim sağlayıcılarının sorumluları, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(11) İdarî tedbir olarak verilen erişimin engellenmesi kararının yerine getirilmemesi halinde, Başkanlık tarafından erişim sağlayıcısına, onbin Yeni Türk Lirasından yüzbin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. İdarî para cezasının verildiği andan itibaren yirmidört saat içinde kararın yerine getirilmemesi halinde ise Başkanlığın talebi üzerine Kurum tarafından yetkilendirmenin iptaline karar verilebilir.

(12) Bu Kanunda tanımlanan kabahatler dolayısıyla Başkanlık veya Kurum tarafından verilen idarî para cezalarına ilişkin kararlara karşı, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir.

(13) İşlemlerin yürütülmesi için Başkanlığa gönderilen hakim ve mahkeme kararlarına

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre Başkanlıkça itiraz edilebilir.

(14) (Ek: 12/7/2013-6495/47 md.) 14/3/2007 tarihli ve 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde tanımlanan kurum ve kuruluşlar, kendi görev alanına giren suçların internet ortamında işlendiğini tespit etmeleri hâlinde, bu yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesi kararı alabilirler. Erişimin engellenmesi kararları uygulanmak üzere Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına gönderilir.

(15) Bu maddeye göre soruşturma aşamasında verilen hâkim kararı ile 9 uncu ve 9/A maddesine göre verilen hâkim kararı birden fazla sulh ceza mahkemesi bulunan yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen sulh ceza mahkemeleri tarafından verilir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 29/5/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru dosyası incelenerek gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

25. Başvuruculardan Youtube LLC Corporation Service Company tarafından ileri sürülen iddialar özetle şöyledir: Başvurucu;

a) Youtube.com isimli internet sitesinin sahibi olmasının yanında kendisinin de anılan sitenin

bir kullanıcısı olduğunu, bu nedenle siteye erişiminin engellenmesinin haklarını ihlal ettiğini,

b) Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 2014/358 sayılı kararında hangi URL adreslerindeki içeriğe dayalı olarak erişimin engellendiğinin gösterilmediği, anılan mahkeme kararında Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığının 27/3/2014 tarih ve 2014/1051 sayılı siyasal ve askeri casusluk ile gizli kalması gereken bilgileri açıklama suçu ile ilgili olarak yürüttüğü soruşturma kapsamında devlet üst düzey sivil ve askeri yöneticilerin arasında devletin güvenliği, iç veya dış siyasal yararları bakımından gizli kalması gereken konuşmaların kayda alınarak internet ortamında yayınlandığı, suçun işlenmesinin devamının durdurulması bakımından karara konu olan URL'lerin Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrası ile Türk Ceza Kanunu'nun 328. maddesinin birinci ve 330. maddesinin birinci fıkrası uyarınca erişime engellenmesine ve bu URL'ler ile aynı nitelikteki içerikler tamamen yayından kaldırılıncaya kadar erişime engellemenin devam etmesine karar verildiği belirtilmiş ise de, "benzer içerik" ifadesinin yeteri kadar açık olmadığını,

c) Erişimin engellenmesi kararının Anayasa'nın 22. ve Türk Ceza Kanunu'nun yukarıda anılan 328/1 ve 330/1. maddelerine dayanarak verilemeyeceği, belirtilen gerekçelere dayanılarak tüm siteye erişimin engellenmesi kararının ölçüsüz olduğunu; Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 4/4/2014 tarih ve 2014/381 sayılı kararı ile tüm yayına erişimin engellenmesine dair kararın kaldırılarak yalnız 15 adet URL adresine erişimin engellenmesine karar verildiği halde erişim engelinin devam ettiğini,

ç) TİB tarafından son olarak 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin, birinci fıkrasının (b) bendinin ihlal edildiği gerekçesiyle re'sen erişimin engellenmesi yoluna gidilmişse de idareye tüm siteye erişimi engelleme konusunda verilmiş bir yetki bulunmadığı, ayrıca anılan ihlale neden olan içeriğin hangi URL adresinde yer aldığının da belirtilmediği ve idari işlemin sebep unsurunun açıklıkla ortaya konulmadığı ve müdahalenin ölçüsüz olduğu, siteye erişimin tümüyle engellenmesinin şirketin ticari özgürlüğünü kısıtlayıcı nitelikte olduğunu,

belirterek Anayasa'nın 26. ve 48. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Başvuruculardan Kerem Altıparmak, Yaman Akdeniz, Mustafa Sezgin Tanrıkulu, Metin Feyzioğlu, Erol Ergin, Mahmut Tanal ve Mesut Bedirhanoğlu tarafından ileri sürülen iddialar özetle şöyledir: Başvurucular,

a) İnternet yayıncılığının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirildiğini, youtube.com isimli internet sitesinin "yurttaş gazetecilik" kavramı çerçevesinde bireyler tarafından bağımsız habercilik ve demokratik iletişim amaçlı olarak ülkemizde ve dünya genelinde yaygın olarak kullanıldığını ve anılan sitenin ifade özgürlüğünün en etkin olarak kullanıldığı platformlardan biri olduğunu;

b) Anılan sitenin tamamına yönelik uygulanan erişim engelinin mahkeme kararı ile kaldırılmış olmasına karşın siteye erişimin keyfi nitelikteki idari kararlara dayalı olarak engellenmeye devam edildiğini;

c) Her türlü sanatsal ve bilimsel paylaşımın yapılabildiği bu siteye erişimin engellenmesinin ifade özgürlüğü açısından olumsuz nitelikte ve ağır sonuçlar doğurduğunu, kişilerin anılan internet sitesi üzerinden bilgi ve belgelere ulaşmasının aynı zamanda bu kişilerin özel hayatını ilgilendiren bir konu olduğunu, tüm siteye erişim engeli getirilmesi ile Anayasa'nın

20. maddesinde tanımlanan özel hayatın gizliliği ve korunması hakkının da ihlal edildiğini;

ç) Anayasa'nın ilgili maddelerinde öngörülen temel hakların idari bir kurum tarafından değil ancak hakim kararı ile sınırlandırılmasının mümkün olduğunu, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde dahi hâkim kararı dışındaki mercilere tanınan sınırlama yetkisi çerçevesinde verilen kararların da 24 saat içerisinde hakim onayına sunulması gerektiğinin öngörüldüğünü ve bu kuralın istisnasının olmadığını;

d) 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinde de benzer bir düzenlemeye yer verildiğini, 8. maddenin dördüncü fıkrası uyarınca bazı hallerde idareye erişimin engellenmesi kararı verme yetkisinin tanınmasının Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 6. ve 9. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürerek idarenin yargı makamının yerine geçerek yargısal karar vermesinin fonksiyon gaspı niteliğinde olduğunu;

e) Anılan Kanun'un 8. maddesinde yer alan "içeriği birinci fıkrada belirtilen suçları oluşturan yayınların içerik ve yer sağlayıcısının yurt dışında bulunması halinde" ibaresinin bir suçun varlığı koşuluna bağlı olarak bu suça ilişkin alınacak önlemlere işaret ettiğini, dolayısıyla burada tanınan yetkinin açık bir adli kolluk yetkisi olduğunu ve bu konudaki kararların ancak yargı mercilerince alınabileceğini, idarenin ise sadece kararın uygulanmasında rol oynayabileceğini;

f) Anayasa'nın sistematik yorumunun anılan kuralın Anayasa'ya aykırı olduğunu da gösterdiğini; ilgili hükmün, özel hayat alanında kalan internet sitesine erişim engelleme kararlarına ilişkin olduğunu, Anayasa'nın 20. maddesinin özel hayata müdahale niteliğindeki kararların ancak yargı kararı ile alınabileceğini düzenlediği ve aynı sistemin uluslararası insan hakları sözleşmelerinde de öngörüldüğünü, bu açıdan bakıldığında aksi durumun yani kısıtlama kararının yargı organları yerine idari kurumlara bırakılmasının Anayasa'nın temel haklar ve özgürlükler rejimine ve Anayasa'nın 13. maddesinin sınırlandırmanın koşullarından biri olarak saydığı Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygunluk ölçütüne açıkça aykırı olduğunu;

g) TİB tarafından 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun uyarınca re'sen erişimin engellenmesi gerekçesine dayanılmakta ise de kötü niyetli bir kişinin Atatürk'e hakaret eden bir içeriği Youtube'a yüklemesi nedeniyle milyonlarca kullanıcının milyarlarca içeriğe ulaşamaması sonucunun doğabileceğini, bu durumun ise ölçüsüz bir sınırlandırma niteliğinde olması nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesine aykırı olduğunu;

ğ) Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 2014/358 sayılı kararında Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığının siyasal ve askeri casusluk ile gizli kalması gereken bilgileri açıklama suçu ile ilgili olarak yürüttüğü 27/3/2014 tarih ve 2014/1051 sayılı soruşturma kapsamında devlet üst düzey sivil ve askeri yöneticileri arasında devletin güvenliği, iç veya dış siyasal yararları bakımından gizli kalması gereken konuşmaların kayda alınarak internet ortamında yayınlandığı, suçun işlenmesinin devamının önlenmesi bakımından karara konu olan URL'lerin Anayasa'nın 22/2. maddesi ile Türk Ceza Kanunu'nun 328. maddesinin (1) numaralı fıkraları ve 330. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca erişime engellenmesine ve bu URL'ler ile aynı nitelikteki içerikler tamamen yayından kaldırılıncaya kadar erişime engellemenin devam etmesine karar verilmiş ise de, 5651 sayılı Kanun kapsamında bir koruma tedbiri olarak verilebilecek olan erişimin engellenmesi kararının ancak katalog suçlar için öngörülmüş istisnai bir durum olduğunu; 8. maddedeki suç tiplerinin tahdidi bir şekilde sayılması nedeniyle bu katologda sayılmayan örneğin TCK'nın 328. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen siyasal veya askeri casusluk ya da 330.

maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen gizli kalması gereken bilgileri açıklamaya ilişkin suçlar bakımından koruma tedbirine başvurulamayacağını, aksi hâlde kanun koyucu tarafından sınırlı sayma yoluna gidilmeden tüm suçlar için bu mekanizmanın öngörülebileceği şeklinde bir sonuca varılacağını, bunun ise kanun koyucunun abesle iştigal etmeyeceği ilkesine aykırı olacağını;

h) TİB'in engelleme kararına gerekçe olarak gösterdiği 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin 1/b bendi uyarınca erişimin engellenmesinin de mümkün olmadığını, anılan madde hükmünün atıfta bulunduğu ve 5816 sayılı Kanun ile tanımlanan suç tanımı ile engelleme gerekçesinin farklı olduğunu, erişimin engellenmesi yönündeki sınırlamanın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin kriterlere aykırılık oluşturduğunu;

belirterek, Anayasa'nın 22., 26., 27., 40., 48. ve 67. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Başvuruculardan Yaman Akdeniz, Kerem Altıparmak ve Metin Feyzioğlu çeşitli üniversitelerde öğretim üyesi olarak çalışmaktadırlar. Bu başvurucular insan hakları ve ceza hukuku alanında bilimsel çalışmalar yaptıklarını, bu çalışmalarını youtube.com isimli internet sitesinde yer alan hesapları üzerinden paylaştıklarını, aynı zamanda çalışma alanları ile ilgili Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi metin ve görsellerine site üzerinden ulaştıklarını ifade etmişlerdir. Başvuruculardan Mustafa Sezgin Tanrıkulu ve Mahmut Tanal ise İstanbul milletvekili olarak görev yapmakta olup anılan site üzerinden yasama organındaki konuşma ve faaliyetlerini site aracığı ile paylaştıklarını, ayrıca çalışma alanları olan insan hakları hukuku ile ilgili konularda siteden faydalandıklarını belirtmişlerdir. Başvuruculardan Mesut Bedirhanoğlu sitenin aktif olarak kullanıcısı olmasının yanında, uluslararası insan hakları hukukunda doktora yapması nedeniyle uzmanlık alanı ile ilgili seminer konferans ve televizyon programlarının görüntülerini anılan site üzerinden paylaştığını ifade etmiştir. Başvurucu Erol Ergin ise anılan sitede üyeliğinin bulunduğunu, sitede kendisine göre düzenlediği profili ile istediği kanalları ve paylaşım yapan kişileri düzenli olarak takip ettiğini, bunlar hakkında görüş yazmanın yanı sıra düzenli olarak etkinliklerini takip ettiği sivil toplum kuruluşları ve mesleki kuruluşların bulunduğunu belirtmiştir. Başvuruculardan Youtube LLC, anılan sitenin sahibi olmasının yanında kullanıcısı durumunda bulunduğunu ticari bir şirket olması nedeniyle ticari faaliyetlerinin tanıtımında sitenin etkin olarak kullanıldığını ifade etmiştir.

28. Bu açıklamalar ışığında başvuruculaın youtube.com isimli internet sitesinin tümüyle erişime engellenmesine ilişkin idari işlemden doğrudan etkilendikleri anlaşılmaktadır.

29. Başvurucular TİB'in anılan işlemine karşı yargı yolunun tüketildiğini, ayrıca idari yargı merciine başvurulmasının etkili bir başvuru yolu olmadığını, dolayısıyla bu yolun tüketilmesinin gerekmediğini, Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesinin 4/4/2014 tarih ve Değişik İş No. 2014/81 sayılı itirazın kabulüne ilişkin kararının kesin olması nedeniyle başvuru yollarının tüketildiğini ileri sürmüşlerdir.

30. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

31. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

32. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

33. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

34. Tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabilir olmaları yanında telafi kabiliyetini haiz ve tüketildiklerinde başvurucunun şikayetlerini gidermede makul başarı şansı tanımaları gerekir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli olmayıp uygulamada da etkili olduklarının gösterilmesi gerekir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 29). Ayrıca başvuru yollarının tüketilmesi kuralı mutlak nitelikte olmayıp bu koşulun gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirilirken her somut başvurunun kendine özgü koşullarının da göz önüne alınması zorunludur. Bu anlamda yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulanma şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun başvuru yollarının tüketilmesi noktasındaki yükümlülükleri başvurunun özellikleri dikkate alınarak belirlenmelidir.

35. Başvuru konusu olayda, Türkiye Barolar Birliğince Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin erişimin engellenmesi kararına karşı bu kararın yeniden değerlendirilmesi talebinde bulunulduğu, talebin kabul edilmesi üzerine tüm siteye erişimin engellemesine yönelik kararının kaldırıldığı, anılan karara karşı yapılan itirazın Asliye Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmesi üzerine erişim yasağının devam ettiği, son olarak Asliye Ceza Mahkemesince verilen 2014/81 sayılı kararın, “5271 sayılı Kanun’un 268. maddesine aykırı olduğu ve verilen kararın yok hükmünde sayılması gerektiği” yönündeki itiraz üzerine, “15 adet linkin erişime engellenmesine dair kararın aynen devamına ve ilgili youtube.com internet sitesinin bu şekilde erişime açılmasına, kararın bir suretinin Bilgi İletişim Teknolojileri Kurumu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına gönderilmesine”, kesin olarak karar verildiği anlaşılmıştır.

36. Diğer taraftan TİB işlemine karşı Youtube LCC tarafından 4/4/2014 tarihinde yürütmenin durdurulması istemli olarak açılan davada ise Ankara 4. İdare Mahkemesince

2/5/2014 tarih ve E.2014/655 sayılı karar ile yürütmenin durdurulmasına karar verildiği ve anılan kararın 7/5/2014 tarihinde TİB'e tebliğ edildiği anlaşılmıştır.

37. Bu durumda potansiyel olarak var olduğu kabul edilen birden fazla başvuru yolunun kullanıldığı; Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesinin kesin nitelikteki kararı ile Ankara İdare Mahkemesinin yürütmeyi durdurma kararına rağmen anılan internet sitesine erişimin engellenmeye devam edildiği anlaşılmaktadır. Oysa hukuk devletinde yargı kararının uygulanması, yalnızca şeklen bir yerine getirmeyi değil, objektif koşullar altında, olabilecek en kısa süre içinde, tespit edilen hukuka aykırılığın giderilmesini gerektirir (B. No: 2014/3986, 2/4/2014, § 24).

38. İfade özgürlüğü, demokratik toplumun temellerinden biri olup toplumun ve bireyin kendini geliştirmesi için vazgeçilmez koşullar arasında yer alır. Toplumsal çoğulculuğa ancak her türlü fikrin serbestçe ifade edilebildiği özgür tartışma ortamında ulaşılabilir. Bu bağlamda toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Aynı şekilde birey özgün kişiliğini düşüncelerini serbestçe ifade edebildiği ve tartışabildiği bir ortamda gerçekleştirebilir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 41).

39. Ülkemizde yoğun ve etkili bir şekilde kullanılan bir sosyal paylaşım sitesine erişimin engellenmesinin, kullanıcıların demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünü sınırlayıcı etkisi dikkate alındığında, bu tür sınırlamaların hukuka uygunluğunun en kısa sürede denetlenmesi ve hukuka aykırılığın tespiti halinde ise sınırlamanın hemen kaldırılması demokratik hukuk devleti ilkesinden kaynaklanan bir zorunluluktur. Söz konusu erişimin engellenmesi kararına ilişkin yukarıda belirtilen mahkeme kararlarına (§37) rağmen başvuruculların ihlal iddiasına konu olan youtube.com isimli siteye erişimin halen mümkün olmadığı görülmektedir. Sosyal medyada belli olay ve olgulara ilişkin olarak paylaşılan haber ve düşüncelerin zamanın geçmesiyle güncelliğini yitirip etki ve değerini kaybedebileceği açıktır. Somut olay bağlamında, anılan siteye erişimin engellenmesinin gerekçesi olarak gösterilen içerikler ile bireysel kullanıcı niteliğindeki başvurucular arasında bir bağlantı bulunmadığı gibi, kendilerinin kullanıcısı oldukları sitelerde erişimin engellenmesine konu bir içeriğin olduğuna dair herhangi bir iddianın da bulunmadığı görülmektedir.

40. Youtube'un da dahil olduğu sosyal medya, medya içeriğini oluşturmak yayınlamak ve yorumlamak şeklinde bireysel katılıma imkan veren, şeffaf ve karşılıklı iletişim kurulan bir platformdur. Bu gibi internet siteleri günümüzde sosyal medyada dünyadaki tüm kullanıcıların bir arada iletişime geçebildiği yorum, mesaj, bilgi, eleştiri, satış ve tanıtımların yapıldığı etkili bir alan haline gelmiştir. İnternetin sağladığı sosyal medya zemini kişilerin bilgi ve düşüncelerini açıklama, karşılıklı paylaşma, yayma ve haberleşmeleri için vazgeçilmez nitelikte olup, bu tür sitelere yapılan müdahalelerin milyonlarca bireysel kullanıcıyı etkilediği açıktır. Tedbir niteliğinde dahi olsa, bir kullanıcı tarafından paylaşılan içerik nedeniyle sitenin tamamının erişime kapatılması halinde bütün bireysel kullanıcıların siteden yararlanması imkansız hale gelmektedir. Başvuruculardan Youtube LCC tarafından idari yargıda yürütmeyi durdurma talepli olarak açılan davada yürütmenin durdurulmasına karar verilmiş olmasına rağmen kararın gereğinin bugüne kadar yerine getirilmemesi ve siteye erişimin ne zaman sağlanacağı konusundaki belirsizliğin sürmesi sözkonusu başvuru yolunun etkili olmadığını göstermektedir. Ayrıca yürütmenin durdurulması kararının uygulanması sonunda sitenin tümüyle erişime açılması, işin niteliği gereği kapatılan sitenin kullanıcıları olduğu anlaşılan diğer başvurucular

açısından da sonuç doğuracağından, her bireysel kullanıcının yeniden yargı yollarına başvurmasının beklenmesi bireysel başvuru usulündeki başvuru yollarının tüketilmesi prensibinin amaçları ile uyumlu değildir. Bu durumda söz konusu başvuru yolunun temel hak ihlalinin ortadan kaldırılması bakımından tüketilmesi gerekli etkili bir yol olmadığı sonucuna varılmıştır.

41. Başvurucuların Anayasa'nın 26. maddesine ilişkin şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi başka bir kabuledilmezlik nedeni de bulunmadığından başvuruların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

42. Başvurucular özetle, TİB tarafından youtube.com isimli video paylaşım sitesine erişimin idari bir karar ile resen engellenmesinin hukuka aykırı olduğunu, 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasında sınırlı sayıda sayılmış suç iddiasına bağlı olarak aynı maddenin (4) numaralı fıkrası uyarınca resen erişimin engellenmesi kararı verilebileceği hâlde, anılan suç tipine uygun olmayan bir gerekçe ile youtube.com sitesine erişimin engellenmesinin anılan sitede yayımlanan videolara ulaşma imkânının yanında bilgiye ulaşma hakkını da ciddi şekilde sınırlandırdığını, bu engellemenin sadece anılan sitede mevcut olan değil ileride paylaşılacak bilgilere de erişimi engellediğini; Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığının talebi ile Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin yukarıda yer verilen 27/3/2014 tarih ve 2014/358 sayılı kararının da hukuka aykırı olduğunu, erişimin engellenmesi kararına dayanak gösterilen Türk Ceza Kanunu'nun 328. ve 330. maddesinde tanımlanan suçlar nedeniyle erişimin engellenmesinin mümkün olmadığını; erişimin engellenmesi yönündeki sınırlamanın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin kriterlere aykırılık oluşturduğunu ve anılan video paylaşım sitesine erişimin tümüyle engellenmesinin temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin anayasal kriterlere uygun olmadığını ve ölçülülük ilkesine uyulmadığını ifade etmişlerdir (§§ 25, 26).

43. Başvuru konusu olayda teknik hususlarda bilgi vermek üzere davet edilen TİB yetkililerince özetle, erişimin engellenmesi kararının uygulanması amacıyla öncelikle uyar-kaldır prosedürünün harekete geçirilerek içerik sağlayıcıya URL bazlı içeriğin kaldırılması bildiriminde bulunulduğu, sonuç alınamaması durumunda "http" tipi sitelerde URL bazlı olarak erişimin engellenmeye çalışıldığı, bu erişim engelinin VPN (Kriptolu Sanal Link) ve TOR (Anonim Ağ) kullanılmak suretiyle aşılmasının mümkün olduğu, bunun yanı sıra "https" tipinde sitelere erişimi engellemenin ise teknik olarak mümkün olmadığı, Erişim Sağlayıcıları Birliğinin kurulması ile içeriklerin URL bazlı olarak engellenmesi konusunda erişim sağlayıcıları ile kurumsal çalışmaların yapıldığı ve bu çalışmaların hâlen sürmekte olduğu belirtilmiştir.

44. Başvurucular her ne kadar Anayasa'nın 22., 26., 27., 40., 48. ve 67. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı olmayan Anayasa Mahkemesi, başvuruculara iddialarını ifade özgürlüğü çerçevesinde değerlendirmiştir.

45. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik

Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

46. Anayasa’nın “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. …

Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

47. Anılan düzenlemeler uyarınca ifade özgürlüğü, sadece “düşünce ve kanaate sahip olma” özgürlüğünü değil aynı zamanda sahip olunan “düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma”, buna bağlı olarak “haber veya görüş alma ve verme” özgürlüklerini de kapsamaktadır. Bu çerçevede ifade özgürlüğü bireylerin serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (B. No: 2013/2602,23/1/2014, §40).

48. İfade özgürlüğünün, toplumsal ve bireysel işlevini yerine getirebilmesi için AİHM’in de ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında sıkça belirttiği gibi, sadece toplumun ve devletin olumlu, doğru ya da zararsız gördüğü “haber” ve “düşüncelerin” değil, devletin veya halkın bir bölümünün olumsuz ya da yanlış bulduğu, onları rahatsız eden haber ve düşüncelerin de serbestçe ifade edilebilmesi ve bireylerin bu ifadeler nedeniyle herhangi bir yaptırıma tabi tutulmayacağından emin olmaları gerekir. İfade özgürlüğü, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin temeli olup bu özgürlük olmaksızın “demokratik toplumdan” bahsedilemez (Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, §49).

49. Anayasa’nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar “söz, yazı, resim veya başka yollar” olarak ifade edilmiş ve “başka yollar” ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (B. No:2013/2602, 23/1/2014, §43).

50. Bu bağlamda ifade özgürlüğü, Anayasa’da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerin önemli bir kısmı ile doğrudan ilişkilidir. Görsel ve yazılı medya araçları yoluyla fikir, düşünce ve haberlerin yayılmasını güvence altına alan basın özgürlüğü de düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanılma araçlarından biridir. Basın özgürlüğü, AİHS’de ifade özgürlüğüne ilişkin 10. madde kapsamında koruma altına alınmışken, Anayasa’nın 28 ilâ 32. maddelerinde özel olarak düzenlenmiştir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, §44).

51. Demokratik bir sistemde, kamu gücünü elinde bulunduranların yetkilerini hukuki sınırlar içinde kullanmalarını sağlamak açısından basın ve kamuoyu denetimi en az idari ve yargısal denetim kadar etkili bir rol oynamakta ve önem taşımaktadır. Halk adına kamunun gözcülüğü işlevini gören basının işlevini yerine getirebilmesi özgür olmasına bağlı olduğundan basın özgürlüğü, herkes için geçerli ve yaşamsal bir özgürlüktür. (bkz. AYM, E.1997/19, K.1997/66, K.T. 23/10/1997), (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Lingens/Avusturya, B. No: 9815/82, 8/7/1986, § 41; Özgür Radyo-Ses Radyo Televizyon Yapım ve Tanıtım A.Ş/Türkiye, B. No: 64178/00, 64179/00, 64181/00, 64183/00, 64184/00, 30/3/2006 § 78)

52. İnternet, modern demokrasilerde başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bakımından önemli bir değere sahip bulunmaktadır. Sosyal medya, medya içeriğini oluşturmak, yayınlamak ve yorumlamak şeklinde bireysel katılıma imkan veren şeffaf ve karşılıklı iletişim kurulan bir platform şeklindeki medya kanalıdır. İnternetin sağladığı sosyal medya zemini kişilerin bilgi ve düşüncelerini açıklama, karşılıklı paylaşma ve yaymaları için vazgeçilmez niteliktedir. Bu nedenle sadece düşünceyi açıklamanın değil, aynı zamanda bilginin elde edilmesi açısından günümüzde en etkili ve yaygın yöntemlerden biri haline gelen sosyal medya araçları konusunda yapılacak düzenleme ve uygulamalarda devletin ve idari makamların çok hassas davranmaları gerektiği açıktır.

53. İfade özgürlüğü konusunda devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Kamu makamları negatif yükümlülük kapsamında Anayasa'nın 13. ve 26. maddeleri kapsamında zorunlu olmadıkça ifadenin açıklanmasını ve yayılmasını yasaklamamalı ve yaptırımlara tabi tutmamalı; pozitif yükümlülük kapsamında ise ifade özgürlüğünün gerçek ve etkili korunması için gereken tedbirleri almalıdır (Benzer yöndeki AİHM görüşü için bkz. Özgür Gündem/Türkiye, B. No: 23144/93, 16/3/2000, § 43). Bu denge kurulurken Anayasa'nın 13. ve 26. maddeleri kapsamında kanunen öngörülen sınırlı sebeplerle ve meşru amaçlarla, demokratik toplum düzeninin gerekleri gözetilerek, sınırlama amacı ile aracı arasında ölçülü bir dengenin gözetilmesi ve hakkın özüne dokunulmaması gereklidir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 56). Anayasa Mahkemesi, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını, müdahalede bulunulurken hakkın özüne dokunulup dokunulmadığını, ölçülü davranılıp davranılmadığını her olayın kendine has özelliklerine göre takdir edecektir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 61).

54. Öte yandan, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü mutlak ve sınırsız değildir. Bu bağlamda düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü kullanılırken bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edecek tutum ve davranışlardan kaçınılması gerekir. Nitekim Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinin koruma altına aldığı düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti Anayasa'nın 13. maddesindeki koşullara uygun olarak, bu maddelerde belirtilen sebeplerle sınırlandırılabilir. Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamalar ancak kanunla yapılabilir ve demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı gibi hak ve özgürlüklerin özlerine de dokunamaz.

55. Hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması ölçütü anayasa hukukunda önemli bir yere sahiptir. Hak ya da özgürlüğe bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün, yani müdahalenin hukuki bir temelinin mevcut olup olmadığıdır (B.No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36). Dolayısıyla, Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin kanunilik ilkesinin gerektirdiği nitelikleri taşıyan bir kanunla öngörülmesi gerekmektedir. Kanunilik unsuruna sahip

olmayan bir müdahalenin, öze dokunmama, demokratik toplum düzeninde gereklilik ve ölçülülük gibi diğer güvencelere uygun olup olmadığı incelenmeden, bir anayasal hakkı veya özgürlüğü ihlal ettiği sonucuna ulaşılacaktır.

56. Anayasal haklara yönelik müdahalenin bir kanuna dayanması yeterli olmayıp, bu kanunun belirlilik ve öngörülebilirlik gibi belli niteliklere sahip olması gerekir. Başka bir ifadeyle kanun, ilgili kişinin davranışlarını belirlemesi amacıyla, kolayca ulaşabileceği, gerektiğinde profesyonel yardım almak suretiyle de olsa anlayabileceği, açık, net ve yeterince belirgin nitelikte olmalıdır (Bu yönde AİHM kararları için bkz. Altuğ Taner Akçam/Türkiye, B.No: 27520/07, 25.10.2011, § 87; Yıldırım/Türkiye, B.No: 3111/10, 18.12.2012, § 57).

57. Bir internet sitesine erişimin engellenmesine karar verildiği hallerde hukuk devletinin önkoşullarından olan hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerinin göz önünde bulundurulması zorunludur. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir. Bu bakımdan, kanunun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanunun, muhtemel etki ve sonuçlarının yeterli derecede öngörülebilir olması gereklidir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

58. Erişime kapatılan youtube.com gibi çok sayıda kullanıcısı olan internet siteleri büyük miktardaki verileri saklama ve yayınlama kapasitesi ile bunların erişilebilirliği sayesinde toplumun gündem oluşturmasına, gündemin takibini ve bilgi alışverişini kolaylaştırmaya büyük ölçüde katkı sağlamaktadır (Bu konudaki AİHM kararı için bkz. Times Newspaper Ltd./ Birleşik Krallık, B. No: 23676/03, 10/6/2009, § 27).

59. Bu nedenle Anayasa'da ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde güvence altına alınan haklara kamu gücü tarafından bu konuda bir sınırlama (resen erişimin engellenmesi) imkânı getirildiği hallerde ilgili Kanun'da böyle bir yetkinin kullanılmasına ilişkin kapsam ve usullerin yeterli bir açıklıkla tanımlanması da gerekmektedir (bkz. Yıldırım/Türkiye, B .No: 3111/10, 18.12.2012, § 59).

60. Başvuru konusu olayda TİB'in ilk olarak "5651 sayılı Kanun uyarınca yapılan teknik inceleme ve hukuki değerlendirme sonucunda youtube.com hakkındaki Telekominikasyon İletişim Başkanlığı'nın 27/3/2014 tarih ve 490.05.01.2014.-48125 sayılı kararına istinaden Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından idari tedbir uygulanmaktadır" ibaresi ile youtube.com isimli siteye erişimi engellediği, anılan bu engelleme kararının ardından yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan yargısal süreç sonucunda Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesinin 9/4/2014 tarih ve 2014/91 sayılı kararı ile youtube.com isimli sitenin URL bazlı 15 adresine yönelik erişim engelinin devamına buna karşılık tüm siteye yönelik erişim engelinin kaldırılarak sitenin erişime açılmasına yönelik kesin olarak karar verilmesine ve Ankara 4. İdare Mahkemesince 2/5/2014 tarih ve E.2014/655 sayılı karar ile yürütmenin durdurulmasına karar verilerek anılan bu kararın 7/5/2014 tarihinde TİB'e tebliğ edilmesine

rağmen yargı kararlarının gereğinin yerine getirilmediği ve anılan site üzerinde 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi gerekçe gösterilmek suretiyle re'sen erişim engelinin devam ettirildiği anlaşılmaktadır.

61. Bu olgular ve ilkeler ışığında başvuru konusu olaya bakıldığında, TİB tarafından URL bazlı tesis edilmesi gerekli olan idari tedbirlerin yalnızca hukuka aykırılığı tespit edilen içeriğe yönelik olarak uygulanabilecek ve daha hafif nitelikteki bir müdahale tedbirinin varlığı araştırılmaksızın tedbir konusu içerikle ilgisi olmayan ve sayısal olarak kıyaslanamayacak ölçüde çok URL adresindeki yayına erişimi engellemeye yönelik genel bir yasağın uygulanması, bu kararın verilmesine gerekçe olarak gösterilen içeriklerin içerik veya yer sağlayıcısı olmayan kullanıcıların da erişimininin engellenmesine yol açacak tarzda tedbir kararının genişletilmesi sonucunu doğurmaktadır (benzer yönde bkz. Yıldırım/Türkiye, B. No: 3111/10, 18.12.2012, § 63).

62. TİB tarafından 5651 Kanun'un 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi dayanak gösterilerek aynı maddenin (4) numaralı fıkrası uyarınca re'sen youtube.com isimli sitenin tamamına erişimin engellenmesine karar verildiği anlaşılmaktadır. 5651 sayılı Kanun'un 8., 9. ve 9/A maddelerinde erişimin engellenmesi tedbirine kural olarak hâkim ya da mahkemelerce karar verilmesi, mahkeme dışındaki otoriterlerce karar verilmesi halinde derhal kararın mahkeme onayına sunulması, erişim engelleme kararının temel olarak zararlı içeriğe (URL bazlı) erişimin engellenmesi şeklinde verilmesi ilkesi çerçevesinde düzenlendiği görülmektedir. 8. maddede katalog suçlar nedeniyle erişimin engellenmesi düzenlenmiş olup maddenin (2) numaralı fıkrasında erişimin engellenmesi kararının soruşturma evresinde hakim, kovuşturma evresinde ise mahkemece verileceği, soruşturma evresinde gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da erişimin engellenmesine karar verilebileceği, bu durumda kararın 24 saat içinde hakim onayına sunulması ve hakimin de 24 saat içinde karar vermesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

63. Maddenin (4) numaralı fıkrasında "İçeriği birinci fıkrada belirtilen suçları oluşturan yayınların içerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında bulunması halinde veya içerik veya yer sağlayıcısı yurt içinde bulunsa bile, içeriği birinci fıkranın (a) bendinin (2) ve (5) ve (6) numaralı alt bentlerinde yazılı suçları oluşturan yayınlara ilişkin olarak erişimin engellenmesi kararı re'sen Başkanlık tarafından verilir. Bu karar, erişim sağlayıcısına bildirilerek gereğinin yerine getirilmesi istenir"denilmektedir. İdari işlemle engellemenin URL bazlı değil de tüm siteye erişimin engellenmesi şeklinde yapılabileceğine ilişkin bir düzenlemeye Kanun'un herhangi bir hükmünde yer verilmediği, ayrıca idarece bu konudaki yetkinin hangi sınırlama araçları (alan adından erişimin engellenmesi, IP adresinden erişimin engellenmesi, içeriğe erişimin engellenmesi ve benzeri yöntemlerle erişimin engellenmesi) kullanılarak erişimin engelleneceğinin tam bir açıklıkla ortaya konulmadığı, dolayısıyla idareye verilen yetkinin kapsam ve sınırlarının öngörülemez olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Kanun'un 9. maddesinin (4) numaralı fıkrasında hâkime kademeli olarak erişimin engellenmesi konusunda verilen yetkiye benzer tarzda bir yetkinin kamu idaresi açısından da geçerli olup olmadığı belirgin değildir. Bu nedenle TİB'e erişimin engellenmesine yönelik olarak verilen yetkinin kanuni dayanağının kanunilik ilkesinin asgari şartı olan kanunun anlaşılır, açık ve net olması zorunluluğunu karşılamaması nedeniyle kapsam ve sınırlarının belirsiz olduğu görülmektedir.

64. Yukarıda yapılan açıklamalardan, youtube.com sitesine erişimin tümüyle engellenmesine yönelik müdahalenin, yeterince açık ve belirgin bir kanuni dayanağa sahip olmadığı ve bu yönüyle başvurucular açısından öngörülebilir nitelikte bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu

nedenle, siteden yararlanan tüm kullanıcıların ifade özgürlüğüne ağır müdahale niteliğinde olan söz konusu idari işlemin, başvurucuların Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüklerini ihlal ettiğine karar verilmesi gerekir.

Başkanvekili Serruh KALELİ ve üye Engin YILDIRIM bu görüşe farklı gerekçe ile katılmışlardır.

Üyeler Hicabi DURSUN ve Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurunun, KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvuruculaların Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculardan Youtube LLC Corporation Service Company'e iki başvurusu dolayısı ile 412,20 TL bireysel başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekalet ücreti toplamı olan 1.912,20 TL'nin; Kerem Altıparmak ile Yaman Akdeniz'e başvuruları dolayısı ile her biri için ayrı ayrı olmak üzere 412,20 TL bireysel başvuru harcı ve vekalet ücreti olarak müştereken 1.500,00 TL'nin; Mustafa Sezgin Tanrıkulu'na 206,10 TL bireysel başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekalet ücreti toplamı olan 1.706,10 TL'nin; Erol Ergin'e 206,10 TL bireysel başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekalet ücreti toplamı olan 1.706,10 TL'nin; Mesut Bedirhanoğlu'na 206,10 TL bireysel başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekalet ücreti toplamı olan 1.706,10 TL'nin; Metin Feyzioğlu'na başvuru harcı olarak 206,10 TL'nin ve Mahmut Tanal'a başvuru harcı olarak 206,10 TL'nin yargılama gideri olarak ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın birer örneğinin 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca İHLALİN VE SONUÇLARININ ortadan kaldırılmak üzere Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ve Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına gönderilmesine,

29/5/2014 tarihinde üyeler Hicabi DURSUN ve Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyu ve OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan müdahale olmaksızın serbestçe haber alma ve vermeye hizmet eden düşünce ve kanaatlerin açıklanması ve yayılması hürriyetinin yine Anayasa'nın 22. maddesinde bahse konu haberleşme hürriyetinden bağışık olduğunu söylemeye olanak yoktur.

Sosyal medya bilgi ve düşüncelerin paylaşıldığı bir alan olmasının yanında aynı zamanda bir haberleşme ortamı da olduğundan sosyal medyaya yapılacak sınırlamaların haberleşme özgürlüğüne müdahale oluşturacağında kuşku bulunmamaktadır. Bu durumda sosyal medyaya yönelik kısıtlamaların Anayasa'nın 22. maddesinde yer alan ilkelere uygun olması bir zorunluluktur. Bu çerçevede hak ve özgürlüklere yapılacak müdahalelerin hukuki bir temelinin varlığının aranacağı açıktır.

Kanunilik unsuruna sahip olmayan müdahalelerin öze dokunmama, demokratik toplumda gereklilik ve ölçülülük gibi diğer test güvencelerine uygunluğu incelenmeden dahi Anayasaca korunan hakların ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğünün kullanılmasına yönelik sınırlamaya yetki veren istisnai sebeplerde kanunilik şartının varlığının aranacağı, Anayasa'nın 22. maddesinde yer alan haberleşme hürriyetinin kullanılmasının engellenmesi ya da gizliliğine dokunulmasının da ancak hâkim kararı veya hâkimden onaylı yetkili mercii kararı ile olabileceğinin ifade edildiği görülmektedir.

Hal böyle iken, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı 28/03/2014 tarihinde Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 2014/358 sayılı kararında yer alan 15 adet URL bazlı youtube.com hesabına erişimin engellenmesi, gereğinin yerine getirilmemesi halinde IP ve alan adı yoluyla tüm yayının erişiminin engellenmesi hükmü yönünden anılan gerekçeyi aşarak kendiliğinden 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesi 1/b bendinden de yetki aldığı düşüncesiyle siteyi erişime kapatma yoluyla koruma tedbiri ittihaz ettiğini açıklamıştır.

Bilahare yapılan itirazlar ve youtube.com isimli internet sitesinin tümüne yönelik erişimin engellenmesinin kaldırılması kararları karşısında bu kez sadece 5652 sayılı Yasanın 8. maddesi 1/b bendi ile bağlantılı olarak aynı maddenin (4) numaralı fıkrasına dayanarak erişimin engellenmesi tedbirini uygulamaya devam ettiğini duyurmuş, bu idari tedbire karşı Ankara 4. İdare Mahkemesi'nin vermiş bulunduğu yürütmenin durdurulmasına yönelik kararını da kendisine tebliğ edilmiş olmasına rağmen yürürlüğe koymamıştır.

Ancak, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından idari tedbir kararlarının uygulanmasına ilişkin gerekçelerde yer alan ifadelerinden 28/03/2014 tarihli olanının dayandığı 5651 sayılı kanunun 8/1-b maddesinin, 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar ile ilgilidir. Gölbaşı Cumhuriyet Savcılığı müracaatı ile verilen Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 2014/358 değişik iş sayılı kararının konusu ise, "siyasal ve askeri casusluk ile gizli kalması gereken bilgileri açıklama suçu ile ilgili olarak yürüttüğü soruşturma kapsamında gizli kalması gereken, devletin güvenliğini ilgilendiren kayda alınmış konuşmaların internet ortamında yayınlanmasının önlenmesi" olması karşısında, bu konunun yetki alındığı söylenen yasa maddesi ile içerik yönünden bir ilgisinin bulunmadığı gibi ayrıca 8. maddede sayılan diğer suç tiplerine de uymadığı ve bu nedenlerle koruma tedbirine başvuramayacağı anlaşıldığından, idarenin kullandığı kamu gücünün bu yönden yasal dayanağının bulunduğu söylenemeyecektir. Kanunilik unsurunu taşımayan bu müdahale ihlal niteliğindedir.

Diğer taraftan, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesi'nin 9/4/2014 tarihli 2014/91 sayılı youtube.com isimli internet sitesine tümüyle erişimin kaldırılması ve Ankara 4. İdare Mahkemesi'nin 2/5/2014 tarih ve 2014/655 sayılı yürütmenin durdurulmasına yönelik kararına rağmen bu kez 5651 sayılı Kanun'un 8.maddesi 1-b bendinin (4) numaralı fıkrası gereğince, fıkranın içerdiği belirsizliğe karşın kendini resen yetkili sayarak müdahalesini sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

Anayasal haklara yönelik müdahalenin kanuni dayanağının bulunması zorunluluktur. Dayanağın belirliliği, öngörülebilirliği gibi niteliklere sahip olması gerekliliği öncelikle kanuni dayanağın varlığını ve dahi Anayasa'ya uygunluğunu icap ettirir. Hukuki temelin varlığının anlaşılabilirliği, belirginliği, açıklığı gibi ilkeler yasal mevzuatı zorunlu kılar.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın idari tedbir uygulanmasına ilişkin karar

gerekçeleri kendisine bu anlamda yasal temel oluşturmadığı gibi anayasal güvenceleri taşıdığı söylenemeyecektir. Özellikle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme özgürlüğüne yönelik sınırlamaların hakim kararına dayanması zorunluluğu karşısında 5651 sayılı Kanun'un 8.maddesinin (4) numaralı fıkrasına dayanarak bu maddede sayılan suçların oluştuğu gerekçesiyle idarenin sınırsız bir şekilde erişimin engellenmesi tedbirini uygulayabileceği yönündeki yaklaşımın kabul edilemez olduğu açıktır. Bu yetkinin Anayasaya uygunluğundan söz edilebilmesi için acele hallerde kullanılması ve 24 saat içinde hâkim onayına sunulması şarttır. Aksi takdirde Anayasa'nın 22. maddesinde öngörülen güvenceler ihlal edilecektir.

Açıklanan nedenler ile; Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından uygulanan tedbir kararları gerekçelerinin uygulanmasını esas aldığı mahkeme kararında yer alan suç tipi gerekçelerine uymadığı, ve tedbir uygulama kararlarında resen kullandığı 5651 sayılı Yasa'nın 8. maddesinin 1/b bendinin (4) numaralı fıkrasının çoğunluk görüşünde yer alan belirsizliği ilkesi yanında hukuki temelinin de bulunmadığı bu yönüyle Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan Anayasal ölçütleri de taşımadığı anlaşıldığından 26. madde yanında Anayasa'nın 22. maddesinin de ihlal edildiğine karar vermek gerekirken, sadece belirsizlikle yetinen ve 26. madde ihlaline dayanan çoğunluk kararına ayrıca 22. maddede güvence altına alınan haberleşme özgürlüğünün de ihlal edildiği düşüncesiyle farklı gerekçeyle katılınmıştır.

Başkanvekili Serruh KALELİ Üye Engin YILDIRIM

KARŞI OY GEREKÇESİ

Somut başvuruda başvurucuların, TİB'in, youtube.com internet sitesinin erişimine engellenmesi işlemine karşı kanun yollarını tüketmemiş olmaları nedeniyle başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiğini düşünmekteyim.

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası;

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

6216 sayılı Kanun'un 'Bireysel başvuru hakkı' kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası;

İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.

Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Anayasa Mahkemesi pek çok kararında başvuru yollarının tüketilmesi kuralının amacını açıklamıştır. Başvuru yollarını tüketme şartının varlık nedeni, bireysel başvuru yapılmadan önce ilk derece mahkemeleri, bölge mahkemeleri ve temyiz mahkemelerine Anayasal hakların ihlalini önleme ve düzeltme imkânı vermektir. Bu şart, temel hak ve özgürlüklerin birincil koruyucusunun idari makamlar ve derece mahkemeleri olduğunu, Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ise ikincil/tamamlayıcı bir koruma mekanizması olduğunu

göstermektedir.

Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da ifade edildiği gibi temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Bir çok karar arasında bkz. B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16 ve 17; B. No: 2013/850, 19/12/2013, § 19; B. No: 2013/5028, 14/1/2014, § 23, 24; B. No: 2012/254, 6/2/2014 § 31.)

Diğer yandan başvuru yolunun tüketilmesinin başvurucunun hakkına yönelik ihlalin giderilmesi açısından herhangi bir etkisi yoksa, başka bir deyişle başvurulacak yol etkisizse ya da başvuru yolunun tüketilmesinin beklenmesi halinde başvurucunun haklarına yönelik ciddi ve geri dönülmesi imkansız bir tehlike ortaya çıkacaksa anayasal haklara saygı ilkesi Mahkemenin bu başvuruları incelemesini gerektirebilir (bkz. B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20).

Somut olayda Youtube.com internet sitesi yetkililerince İdari Yargı yoluna başvurulmuş, Ankara 4. İdare Mahkemesi'nin yürütmenin durdurulması kararı 7.5.2014 tarihinde TİB'e tebliğ olunmuş, kurum bu karara karşı itirazlarını İlk Derece Mahkemesine sunmuştur. Anayasa Mahkemesince somut dosya hakkında karar verildiği esnada kurumun itirazı henüz sonuçlanmamıştır. Öte yandan TİB'in, İdari Yargılama Usulü kanununa göre yürütmeyi durdurma kararını uygulamak zorunda olduğu otuz günlük sürenin dolmasına bir hafta kaldığı dikkate alındığında da halen yargı yolu tükenmiş değildir.

TİB'in idari yargı kararlarını uygulama zorunluluğu karşısında yargı kararının yerine getirilerek siteye erişimin ne zaman sağlanacağı konusunda belirsizlik söz konusu değildir. Somut olayda yargı kararlarının uygulanması için TİB'e verilen kanuni süre henüz dolmadığından idari yargı kararlarının ve özellikle yürütmeyi durdurma kararlarının ihlali ve olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak bakımından etkili ve erişilebilir nitelikte bir koruma sağlamadığı söylenemez. Mahkeme kararının kanunda öngörülen sürenin dolmasına rağmen uygulanmamış olsaydı başvuruculların idare mahkemesine başvurmalarının etkili bir yol olmadığı sonucuna ulaşılabilirdi.

Çoğunluk görüşünde yer alan, idari yargı kararlarının ve bilhassa yürütmeyi durdurma kararlarının etkili ve erişilebilir nitelikte bir koruma sağlamadığı düşüncesi, Türk yargı sisteminde bir kaosa neden olma tehlikesini içinde barındırmaktadır. Bundan sonra idari yargı yerlerinden yürütmeyi durdurma kararı alan kişilerin, kararların uygulanması için idareye verilen ve kanunlarda öngörülen sürenin dolmasını beklemeden Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma yolunu açacaktır.

Son olarak, idari yargı sistemi ülkemizde çok uzun zamandır genel olarak etkili bir şekilde işlemektedir. Bazı yapısal sorunların olmadığı elbette söylenemez. Ancak somut olayda bu tür bir yapısal sorundan bahsetmek olanaklı değildir. Temel hak ve özgürlüklerin birincil koruyucusunun idari makamlar ve derece mahkemeleri olduğunun ve Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ise ikincil bir koruma mekanizması olduğunun göz ardı

edilmesi idarenin, ilk derece mahkemelerinin, bölge mahkemelerinin ve temyiz mahkemelerinin Anayasal hakların ihlalini önleme ve düzeltme imkânının elinden alınması olacaktır. Böyle bir yaklaşım her şeyden önce Anayasa Mahkemesinin iş yükünü Mahkemenin altından kalkamayacağı oranda çoğaltma tehlikesi barındırmaktadır.

Daha da önemlisi Anayasa'nın 6. maddesinde "…Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz" denilmiştir. Anayasa Mahkemesinin kendisine verilen Anayasal yetkileri, idare ve yargı yerlerinin aleyhine genişleterek hatta egemenliği kullanan diğer Anayasal organların yetkilerini kullanarak aktivist bir politika güttüğü görünümü verecektir.

Açıklanan nedenlerle başvuruculların idari yargı kanun yolunu tüketmeden Anayasa Mahkemesine yaptıkları başvuruda kanun yolunun tüketilmemiş olması nedeniyle, bireysel başvurularının kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumdan aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Hicabi DURSUN

KARŞI OY GEREKÇESİ

Mahkememizin 2014/3986 Başvuru Numaralı twitter kararında; "Başvuru konusu olayda TİB'in bazı mahkeme kararlarını gerekçe göstererek twitter.com internet sitesine erişimi engellediği anlaşılmakta ise de dayanak gösterilen kararların incelenmesinden söz konusu kararların sadece belli URL adreslerine erişimin engellenmesine yönelik olduğu, derece mahkemelerince doğrudan twitter.com internet adresine erişimi (tamamen) engellemeye yönelik bir karar alınmadığı anlaşılmaktadır."(§46) denilmiş ve aynı kararın 48. paragrafında, "….Somut olayda, erişimin engellenmesinin URL bazında değil de sitenin tümüne yönelik erişimin engellenmesi şeklinde uygulandığı görülmektedir. 5651 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemeler dikkate alındığında TİB'in kararına dayanak gösterdiği mahkeme kararlarını aşan ….. erişimin tamamen engellenmesini öngören işlemin kanuni dayanağının bulunmadığı ve bu sosyal paylaşım sitesine erişimin kanuni dayağı olmaksızın ve sınırları belirsiz bir yasaklama kararı ile engellenmesinin demokratik toplumların en temel değerlerinden biri olan ifade özgürlüğüne ağır bir müdahale oluşturduğu açıktır" denilerek sonuçta TİB tarafından internet sitesine erişimin engellenmesinin "hukuki dayanağı olmaması nedeniyle" Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Başka bir deyişle erişimin tamamen engellenmesine yönelik bir mahkeme kararı olmadığı halde TİB'in twitter'a erişimi tamamen engellemesinin hiçbir hukuki dayanağı bulunmamaktaydı. Hukuki dayanağı bulunmayan bu tasarruf, açıkça hukuka aykırı ve "keyfi" bir işlemdi. Kanuni dayanağı olmayan ve bu yüzden de hukuka aykırılığı çok açık olan bu idari işleme/eyleme karşı Ankara 15. İdare Mahkemesinin verdiği yürütmenin durdurulması kararının TİB tarafından uygulanmaması, benim de katıldığım ihlal kararının verilmesine neden olmuştur.

2014/4705 numaralı Youtube'a erişimin engellenmesine dair karara konu bireysel başvuruda ise; başvuruculardan Youtube LLC Corparation Service Company, youtube.com internet sitesinin sahibi, diğer başvurucular ise kullanıcısıdır.

TİB, Dışişleri Bakanlığı'nın 27.3.2014 tarihli "youtube'da yer alan ve ulusal güvenliği birinci derecede tehdit eden 15 adet linke ve benzer muhteviyata sahip diğer adreslere erişimin engellenmesi" isteği üzerine adı geçen sitenin Türkiye'deki temsilcileri ile irtibata geçerek

söz konusu içeriklerin URL adreslerini bildirerek yayından kaldırılmasını talep etmiştir. Bu yolla sonuç alınamayınca aynı gün Gölbaşı C. Savcılığı ve Sulh Ceza Mahkemesi nezdinde başvuru yapılmış, ilk derece mahkemesince verilen karar gereği anılan internet sitesinin girişine " Bu internet sitesi hakkında Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin 27.3.2014 tarih ve 2014/358 sayılı kararına istinaden ve 5651 sayılı Kanunun 8. madde 1/b bendi uyarınca Telekominikasyon İletişim Başkanlığı tarafından KORUMA KARARI uygulanmaktadır" duyurusu konularak siteye erişim engellenmeye başlanmıştır. Bu karara karşı Gölbaşı Sulh Ceza ve Asliye Ceza Mahkemelerine yapılan itirazlar sonucu, Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesince; "15 adet linke erişimin engellenmesine dair kararın aynen devamına youtube.com internet sitesinin bu şekilde erişime açılmasına" kesin olarak karar verilmiştir.

Bu kararlara rağmen youtube internet sitesine erişim engeli kaldırılmamıştır. Çünkü TİB, 5651 sayılı Kanunun 8. maddesi 1/b bendinin, yargı kararına gerek duyulmaksızın kuruma erişim engeli koyma yetkisi verdiğini ve bu kanuni yetkiye istinaden erişim engeli konulduğunu ve devam ettirildiğini belirtmektedir. Kanunun mezkur bendi, internet yoluyla Atatürk aleyhine işlenen suçlara ilişkindir.

TİB, 9.5.2014 tarihine kadar youtube adlı internet sitesinde Atatürk'e hakaret niteliği taşıyan toplam 215 URL adresi tespit edildiğini, söz konusu içeriklerin siteden çıkartılmasına yönelik youtube'a mesajlar gönderilip, bildirimler yapılmasına rağmen 215 URL adresinde yer alan içerikten hiçbirinin global ölçekte yayından kaldırılmadığını, sadece 134'üne Türkiye'den erişimin engellendiğini, 81'ine ise hem Türkiye'den hem de yurt dışından erişimin mümkün olduğunu ifade etmektedir.

Anayasa'nın 13. maddesi "Temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ancak kanunla sınırlanabileceği"ni amirdir. TİB yetkililerinin açıklamasına göre, Youtube.com sitesinin, TİB'in Atatürk'e hakaret içeren yayınların engellenmesi isteğini tamamen yerine getirmediği görülmektedir. TİB'in hakaret içeren yayınların tamamına erişimin engellenmesi talebi karşısında youtube.com sitesinin duyarsız olup olmadığı, üzerine düşeni yerine getirip getirmediği, devam eden hak ihlallerini ortadan kaldırmak konusunda çaba gösterip göstermediği, buna karşılık TİB'in kanundan kaynaklanan bir yetkiyi mi kullandığı, yetkiyi kullanırken temel ve hürriyetlerin özüne dokunup dokunmadığı, keza kullanımın ölçülü olup olmadığı, öncelikle kanun yolunda değerlendirilip tartışılması gereken konulardır.

Adı geçen şirketin, ABD'den gelen istek ve talepleri anında yerine getirirken ülkemiz talepleri karşısında umursamaz ve keyfi bir tutum içinde olduğu, kurulu bulunduğu ülke ile ticari kaygıları dışındaki olgulara kayıtsız kaldığı yolunda iddialar vardır. Temel hak ve özgürlükler elbette korunmalıdır ancak unutulmamalıdır ki hemen hemen hiçbir hak ve özgürlük mutlak olmayıp diğer hak ve özgürlükler bunların sınırını oluşturmaktadır. Ayrıca "Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması" başlıklı Anayasa'nın 14. maddesinde; "Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. Devlete ve kişilere, Anayasa'da tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasa'da belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz." denilmektedir.

"Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında ise; "Bu hürriyetin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği,

Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret ve haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amacıyla sınırlanabil"eceği ifade edilmektedir. Bu hükümler ve diğer tüm mevzuat çerçevesinde, TİB ve onunla birlikte youtube.com sitesinin işlem ve eylemlerinin hukuka uygun olup olmadığının yine bireysel başvurudan önce yargı yolunda değerlendirilmesi gerekmektedir.

Erişime kapatılan youtube.com gibi çok sayıda kullanıcısı olan internet sitelerinin büyük miktardaki verileri saklama ve yayınlama kapasitesi ile bunların erişilebilirliği sayesinde toplumda gündem oluşturma, gündemin takibi ve bilgi alışverişini kolaylaştırmada büyük katkı sağladığı ifade olunmaktadır. Bu husus gerçekten çok önemlidir. Ancak hizmet verilirken bu alan; milletlerin önderlerine, kutsallarına saldırı yapılmasına, hakaret edilmesine, bir ülkenin milli güvenliğinin tehlikeye atılmasına, özel hayatın gizliliğine, fuhuş ve müstehcenliğin yayılmasına, toplumun ahlaki değerlerinin ayaklar altına alınmasına, devlet sırlarının ifşa edilmesine açık mı olmalıdır? Bu ve buna benzer hassasiyetler olmamalı mıdır? Olsa bile düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne kurban mı edilmelidir? Ya da bazı ülkeler için gözetilen bu hassasiyetler Türkiye için gözetilmese de olur mu? Bu ve buna benzer birçok hususun yine ilkönce kanun yolunda ve kamu vicdanında değerlendirilmesi gereken konular olduğu düşüncesindeyim.

Yapılan bu açıklamalara göre youtube.com sitesine erişimin engellenmesinin bu aşamada kanuni dayanağı bulunduğu, engellemenin tamamen kanunsuz ve keyfi olmadığı değerlendirilebilir. Kanunla Kuruma verilen yetkinin kanuna aykırı, usulsüz kullanıldığı iddiasında bulunulması halinde başvuru yapılmadan önce idari makamlara, derece mahkemelerine başvurulması, başvuru yollarının tüketilmesinden sonra burada sonuç alınamazsa bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir. (6216 s.k. 45/2 md)

Bir kısım başvurucu 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesi dördüncü fıkrasında, bazı hallerde idareye erişimin engellenmesi kararı verme yetkisi tanınmasının Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 6. ve 9. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürüp idarenin yargı yerine geçerek karar vermesini fonksiyon gaspı olarak nitelendirmişse de bu iddianın değerlendirilme yeri bireysel başvuru değildir. Bireysel başvuru esnasında soyut norm denetimi yapılmasına yasal imkan tanınmamıştır. Kaldı ki olayımızda kurumun derece mahkemesi yerine geçip fonksiyon gaspında bulunduğunu söylemek de pek mümkün değildir. Çünkü TİB, 5651 sayılı Kanun'un kendisine verdiği yetkiyi kullandığını ileri sürmektedir. Başvurucular, kurumun işlem veya eyleminin ihlale neden olduğu iddiasında iseler, öncelikle bu konuda öngörülen kanun yollarını tüketmelidirler.

"Başvuru yollarını tüketme şartının varlık nedeni, bireysel başvuru yapılmadan önce, idari makamlara, derece mahkemelerine (ilk derece mahkemeleri, bölge mahkemeleri ve temyiz mahkemeleri) Anayasal hakların ihlalini önleme ve düzeltme imkânı vermektir. Bu şart, temel hak ve özgürlüklerin birincil koruyucusunun idari makamlar ve derece mahkemeleri olduğunu, Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ise ikincil/tamamlayıcı bir koruma mekanizması olduğunu göstermektedir."(Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi Kitabı. Prof. Dr. Osman Doğru. Sayfa: 102)

Youtube.com internet sitesi yetkililerince idari yargı yoluna başvurulduğu, mahkemece yürütmenin durdurulması kararı verildiği, buna rağmen erişim engelinin kalkmadığı

iddiasının değerlendirilmesine gelince; Ankara 4. İdare Mahkemesi'nin yürütmenin durdurulması kararı 7.5.2014 tarihinde kuruma tebliğ olunmuş, kurum bu karara karşı yasal itiraz hakkını kullanmış ve mahkememizce karar verildiği esnada kurumun itirazı henüz sonuçlanmamıştır. İtirazın kabulü ihtimali bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle başvuruculaların kanun yolunu tüketmeden yaptıkları başvurularda, "kanun yolunun tüketilmemiş olması nedeniyle", bireysel başvurularının kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumdan aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Celal Mümtaz AKINCI

İDRİS KAYA

B. No: 2013/1497 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1497

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İDRİS KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1497)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : İdris KAYA

Vekili : Av. Halit SALDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 4/4/2001 tarihinde Eskişehir İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasının kısmen kabulüne karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/2/2013 tarihinde Eskişehir 4. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Birinci Bölümün 23/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 21/3/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 21/9/1999 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu yaralanmıştır.

8. Başvurucu, 4/4/2001 tarihinde Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. ve İ.A. aleyhine Eskişehir İş Mahkemesinde açtığı davada; davalı şirkette işçi olarak çalıştığı sırada, istif halinde olan şeker torbalarının kayması sonucu şeker torbalarının altında kalarak yaralandığını, ambar şefi ile şirketin kusurlu olduğunu ileri sürerek 10.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminatın tahsilini talep etmiştir.

9. Mahkemece, 25/11/2008 tarih ve E.2001/190, K.2008/1266 sayılı ilamla; davanın kısmen kabulüne, 6.527,00 TL maddi, 5.000,00 TL manevi tazminatın davalılardan tahsiline karar verilmiştir.

10. Kararın temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 5/4/2010 tarih ve E.2009/3631, K.2010/3738 sayılı ilamıyla; maddi zararın hesabına ilişkin 22/7/2008 tarihli bilirkişi raporunda pasif dönemin hesaba dâhil edilmediği ve zarar hesabı yapılırken aktif dönem başlangıcının, olay tarihi olan 21/4/1999 tarihinin değil de bilirkişinin hatalı yorum ve hesabına dayalı olarak, davacıya ödenen geçici iş göremezlik ödeneğinin sona erdiği tarih olan 7/2/2000 tarihinden itibaren başlatıldığı ve bu bilirkişi raporunun hükme esas alındığı gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

11. Başvurucu, 18/8/2010 tarihli ıslah dilekçesi ile maddi tazminat talebini 17.565,61 TL'ye yükseltmiştir.

12. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonucunda, 18/1/2011 tarih ve E.2010/971, K.2011/12 sayılı kararla; davanın kısmen kabulü ile, 6.527,00 TL maddi ve 5.000,00 TL manevi tazminatın davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

13. Kararın temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 6/6/2011 tarih ve E.2011/3519, K.2011/5173 sayılı ilamıyla; başvurucunun ıslah dilekçesindeki talebi konusunda herhangi bir karar verilmediği ve bozmanın davacı yararına olduğu dikkate alınarak karar verilmesi gerektiği belirtilerek, hüküm bozulmuştur.

14. Başvurucu aynı iddialarla ve aynı davalılar aleyhine, 24/1/2011 tarihinde, Eskişehir İş Mahkemesinde açtığı davada ise; 6.211,47 TL'nin tahsilini talep etmiştir.

15. Mahkemece, her iki dava dosyası birleştirilmiştir.

16. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonucunda 12/10/2011 tarih ve E.2011/1295, K.2011/1272 sayılı kararla; davanın kısmen kabulüne, bilirkişi raporları ve tüm doya kapsamı dikkate alınarak, 10.000 TL maddi, 5.000 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren yasal faiziyle davalılardan tahsiline, fazlaya ilişkin taleplerin reddine, birleşen dava dosyasındaki taleplerin ise olay tarihinden itibaren 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 60. maddesinde belirtilen 1 ve 10 yıllık zamanaşımı sürelerinin geçmesi nedeniyle reddine karar verilmiştir.

17. Tarafların temyizi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 3/12/2012 tarih ve

E.2011/17484, K.2012/21852 sayılı ilamıyla; dosyadaki yazılara, kararın bozmaya uygun olmasına, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, temyiz itirazlarının reddiyle hükmün onanmasına karar verilmiştir.

18. Karar, 22/1/2013 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

19. Başvurucu, 18/2/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

20. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

21. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

22. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

23. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur."

24. 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir."

25. 5521 sayılı Kanun'un 15. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır."

26. 818 sayılı mülga Kanun'un 47. maddesi şöyledir:

"Hakim, hususi halleri nazara alarak cismani zarara düçar olan kimseye yahut adam öldüğü takdirde ölünün ailesine manevi zarar namiyle adalete muvafık tazminat verilmesine karar verebilir."

27. 818 sayılı mülga Kanun'un 60. maddesi şöyledir:

"Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namiyle nakdi bir meblağ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ittılaı tarihinden itibaren bir sene ve her halde

zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 18/2/2013 tarih ve 2013/1497 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, 21/4/1999 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu yaralandığını, 4/4/2001 tarihinde Eskişehir İş Mahkemesinde açtığı tazminat davası sonunda asıl davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, birleştirilen davanın zamanaşımının geçtiği gerekçesiyle reddedildiğini, zararın öğrenildiği tarihten itibaren zamanaşımının başlayacağını, Yargıtay bozma kararından sonra maddi zararın belirlendiğini, bilirkişi raporunda maddi zararın 17.565,61 TL olduğunun belirtilmesine rağmen Mahkemece asıl dava dosyasında talep edilen 10.000 TL tazminata hükmedildiğini, bu şekilde kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini, kararın Yargıtay 21. Hukuk Dairesince 3/12/2012 tarihinde onandığını, Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu, yargılamanın makul olmayan bir süre olan 11 yıl sonra neticelendiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

30. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde başvurucunun, Eskişehir İş Mahkemesinde açtığı davanın kısmen reddine karar verilmesinin adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Bu kapsamda anılan ihlal iddialarının, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiası ve gerekçeli karar hakkının ihlali iddiası çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

31. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

32. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

33. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

34. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz.

Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

35. Somut olayda başvurucu, Eskişehir İş Mahkemesinde açtığı tazminat davası sonunda asıl davanın kısmen reddine karar verildiğini, birleştirilen davanın zamanaşımının geçtiği gerekçesiyle reddedildiğini, zararın öğrenildiği tarihten itibaren zamanaşımının başlayacağını, Yargıtay bozma kararından sonra maddi zararın belirlendiğini ve bilirkişi raporunda maddi zararın 17.565,61 TL olduğunun belirtilmesine rağmen Mahkemece sadece asıl dava dosyasında talep edilen 10.000 TL tazminata hükmedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Başvurucu, 21/9/1999 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu yaralanması üzerine Eskişehir İş Mahkemesinde 4/4/2001 tarihinde açtığı davada 10.000,00 TL maddi, 10.000,00 TL manevi tazminat talep etmiştir. Anılan davada alınan bilirkişi raporunda başvurucunun maddi zararının 17.565,61 TL olduğunun belirtilmesi üzerine başvurucu 24/1/2011 tarihinde aynı Mahkemede 6.211,47 TL maddi tazminatın ödenmesi istemiyle yeni bir dava açmıştır. Mahkemece, her iki dava dosyası birleştirilerek yargılamaya devam edilmiştir. Yargılama sırasında tarafların delileri toplanmış, bilirkişi raporları alınmış, başvurucunun raporlara itirazları değerlendirilmiş ve asıl davanın kısmen kabulü ile 10.000,00 TL maddi ve 5.000,00 TL manevi tazminatın davalıdan tahsiline, birleşen dava açısından ise, mülga 818 sayılı Kanun'un 60. maddesine göre olay tarihinden itibaren 1 ve 10 yıllık zamanaşımı sürelerinin geçtiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Karar temyiz edilmekle, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 3/12/2012 tarihli kararı ile onanarak kesinleşmiştir.

37. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

38. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemelerin kararında bariz takdir hatası oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararlarının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkı Yönünden

40. Başvurucu, ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının yeterli gerekçe ihtiva etmediğini ileri sürmüştür.

41. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

42. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır(B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

43. Ancak derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir. Bununla beraber, ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması söz konusu ise, mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorundadır. Böyle bir durumda dahi, ileri sürülen iddiaların zımnen reddi yeterli olabilir(B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

44. Öte yandan, temyiz mercilerinin yargılamayı yapan mahkemenin kararına katılmaları halinde, bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararlarına yansıtmaları yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

45. Somut olayda başvurucu, ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarında gerekçe gösterilmeksizin taleplerinin reddedildiğini belirterek, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemece, bilirkişi raporları ve olay tarihi ile 24/1/2011 tarihinde açılan dava dosyası incelenerek, 1 ve 10 yıllık zamanaşımı sürelerinin başlangıçları tartışılmış, her iki zamanaşımı süresinin de geçtiği kabul edilerek, asıl davanın kısmen kabulüne, birleşen davanın ise reddine karar verilmiştir (bkz. §16). Yargıtay tarafından da ilk derece mahkemesince verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm onanmıştır (bkz. § 17). Dolayısıyla ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

46. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin“açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

47. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlali ile ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

48. Başvurucu, iş kazası sonucu yaralanması nedeniyle 4/4/2001 tarihinde Eskişehir İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

50. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

51. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

52. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

53. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 36. maddesine dayanarak inceleme yaptığı birçok kararında, AİHS'in 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorum yaparak, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan alt ilke ve hakları adil yargılanma hakkı kapsamında kabul etmektedir (AYM, E.2011/43, K.2012/10, 19/1/2012).

54. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

55. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda iş kazası sonucu yaralanan başvurucunun maddi ve manevi zararının tazmini talebiyle açtığı bir tazminat davası bulunmakta olup, 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

56. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

57. Davanın koşulları ve karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, ilgili kamu makamlarının yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaati ile davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve değer gibi hususlar bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken unsurlardır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 57).

58. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §46).

59. İşverenin, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu hususlaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlü olduğu, 4857 sayılı Kanun'un 77. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. İş kazalarında işverenin sorumluluğu, kusur sorumluluğu esasına dayanır. İşverenin, kendisine bağımlı olarak çalışan işçisini koruma ve gözetme borcuna aykırı hareket etmesi sonucunda iş kazası veya meslek hastalığına maruz kalan işçi, tüm zararlarının tazminini talep etme hakkına sahiptir (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 45).

60. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

61. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 47).

62. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İş kazası sonucu yaralanan bir çalışanın, bu fiil sonucu ortaya çıkan zararının karşılanması için derhal bir yargı kararı verilmesinde önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Zira çalışma gücünü kısmen veya tamamen kaybeden bir bireyin hukuki durumunun ivedilikle açıklığa kavuşturulması gerekir. Çalışanın, geçim kaynağı olmaksızın hukuki durumunun uzun süre belirsiz bırakılması halinde, çalışan bu durumdan olumsuz etkilenecektir. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 48).

63. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla iş kazasından kaynaklanan tazminat davalarında da takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

64. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile

sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

65. Somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken, iş kazası nedeniyle açılan tazminat davasının başvurucu için taşıdığı değer ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurularak ve yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ile bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

66. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 4/4/2001 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde uyuşmazlığın kesin olarak sona erme tarihidir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69). Somut başvuru açısından sürenin bitiş tarihi, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin, ilk derece mahkemesi kararının onanmasına dair E.2011/17484, K.2012/21852 sayılı karar tarihi olan, 3/12/2012 tarihidir.

67. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, iş kazası sonucu yaralanma nedeniyle tazminat istemine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu tarafından 4/4/2001 tarihinde Eskişehir İş Mahkemesinde açılan davada, Mahkemece, tarafların delilleri toplanarak olay yerinde keşif yapılmış ve bilirkişi raporu alınmıştır. Rapora itiraz edilmesi üzerine 3 kişilik bilirkişi heyetinden rapor alınmasına karar verilmiş, anılan raporun gelmesinden sonra başvurucunun maluliyet oranının tespiti amacıyla başvurucu Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) Eskişehir Bölge Hastanesine sevk edilmiştir. Belirtilen hastaneden rapor gelmesinden sonra, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulundan rapor alınmasına karar verilmiş, anılan Kurumun uzun süre sonra, başvurucunun yeniden hastaneye sevk edilerek eksik hususların tamamlanması akabinde rapor düzenleneceğini belirttiği anlaşılmıştır. Başvurucunun tekrar hastaneye sevk edilerek raporunun düzenlenmesinden sonra Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulundan rapor düzenlenmesi talep edilmiştir. Belirtilen raporun dosyaya sunulması sonrasında başvurucu vekili rapora itiraz etmiş ve Mahkemece Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulundan rapor alınmasına karar verilmiştir. Adli Tıp Kurumu raporunun gelmesinden sonra başvurucu, raporlar arasında çelişki olduğunu ileri sürerek Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan rapor alınmasını talep etmiştir.

68. Mahkemece, Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinden rapor alınmasına karar verilmiş, 3/1/2008 tarihli rapora karşı başvurucunun itirazı üzerine, Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan rapor alınmasına karar verilmiştir. Adli Tıp Kurumu Genel Kurulunun 20/3/2008 tarihli raporunun dosyaya sunulmasının akabinde 25/11/2008 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

69. Taraflarca temyiz üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesince 5/4/2010 tarihinde hüküm bozulmuş ve Mahkemece bozma kararına uyularak yeniden rapor alınmıştır. Mahkemece, 18/1/2011 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, anılan hükmün temyizi üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesince 6/6/2011 tarihinde bozma kararı verilmiştir. Başvurucu, ilk bozma kararı sonrasında alınan bilirkişi raporunu dikkate alarak 24/1/2011 tarihinde ek dava açarak maddi tazminat talep etmiştir. Mahkemece dava dosyaları birleştirilerek yargılamaya devam edilmiş ve 12/10/2011 tarihinde asıl davanın kısmen kabulüne, birleşen davanın reddine hükmedilmiştir.Temyiz üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesince 3/12/2012

tarihinde hüküm onanarak kesinleşmiştir.

70. Mahkemece, 4/4/2001 tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, yargılama sürecinde birçok duruşma yapılmış olup, belirtilen celseler arasında genellikle üç aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

71. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 59).

72. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş kazasına dayalı tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

73. Başvuruya konu tazminat davasında, yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemesince uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı, birçok defa bilirkişi raporu alındığı, temyiz süreciyle beraber yargılamanın makul olmayan bir süre olan yaklaşık on bir yıl sekiz aylık bir süreçte tamamlandığı görülmektedir. İş kazasına dayalı tazminat davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, söz konusu yargılama süresinin makul olmadığı açıktır.

74. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

75. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle, maddi ve manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

76. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

77. Başvurucu tarafından maddi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

78. Başvurucunun iş kazası sonucu yaralanması nedeniyle açtığı tazminat davası, makul olmayan bir süre olan yaklaşık on bir yıl sekiz aylık bir süreçte sonuçlanmıştır. Dolayısıyla uyuşmazlığın niteliği ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurulduğunda, başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 15.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

79. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının“açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 15.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YAŞAR UYANIK

B. No: 2013/1710 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1710

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAŞAR UYANIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1710)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Yaşar UYANIK

Vekili : Av. Ayşe Nur PAMUKÇU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 12/2/1998 tarihinde Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davasının kısmen reddine karar verildiğini, kararın 25/12/2012 tarihinde kesinleştiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/2/2013 tarihinde Çeşme Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 29/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. İkinci Bölümün 19/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik

ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 13/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 12/2/1998 tarihinde S.S. Karya Kent Konut Yapı Kooperatifi aleyhine Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Ticaret Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada, davalı ile yaptıkları inşaat yapım sözleşmesinden kalan iş bedeli alacağının reeskont faiziyle tahsilini talep etmiş, dava dosyası Mahkemenin 1998/54 esasına kaydedilmiştir.

8. Davalı 6/4/1998 tarihli cevap dilekçesiyle davanın reddini talep etmiş ve karşı dava açarak, davacının kooperatife ait malzemeleri kullandığını fakat bedelini ödemediğini ileri sürerek, alacağın tahsilini talep etmiştir.

9. Başvurucu, 31/1/2002 tarihinde S.S. Karya Kent Konut Yapı Kooperatifi aleyhine Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Ticaret Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada, davalı ile yaptıkları inşaat yapım sözleşmesinden kalan iş bedeli alacağının bilirkişi raporu ile tespit edilen ve ilk davada saklı tuttuğu kısmının ticari faiziyle tahsilini talep etmiş, dava dosyası Mahkemenin 2002/35 esasına kaydedilmiştir.

10. Mahkemece, 21/3/2002 tarih ve E.2002/35, K.2002/46 sayılı kararla; dava dosyaları arasında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle dava dosyalarının birleştirilmesine, yargılamaya Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 1998/54 esas sayılı dava dosyası üzerinden devamına karar verilmiştir.

11. Mahkemece yapılan yargılama sonunda; 14/10/2008 tarih ve E.1998/54, K.2008/445 sayılı kararla; asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne, 4.192,77 TL'nin yasal faiziyle davalıdan tahsiline, karşı davanın reddine karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 10/12/2010 tarih ve E.2010/4752, K.2010/6851 sayılı ilamıyla; başvurucunun diğer temyiz itirazlarının reddine karar verilerek, 1996 yılı imalatının, 1996 yılı birim fiyatına %8 ilave edilmek suretiyle hesaplanması gerekirken iş bedelini fiyat farkı gibi hesaplayarak indirim yapan bilirkişi görüşüne bağlı kalınarak hüküm kurulması doğru görülmemiş ve karar başvurucu lehine bozulmuştur.

13. Bozma kararına uyan Mahkeme, 27/4/2011 tarih ve E.2011/188, K.2011/341 sayılı ilamla asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne 6.421,19 TL'nin yasal faiziyle davalıdan tahsiline, karşı davanın reddine karar vermiştir.

14. Temyiz üzerine, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 14/12/2011 tarih ve E.2011/3619, K.2011/7479 sayılı ilamıyla; bozma kararı gereğince hüküm kurulmuş olmasına, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına ve bozma kararının dışında kalarak kesinleşen yönlere ilişkin olarak temyiz itirazlarının incelenmesinin mümkün olmamasına göre, yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün onanmasına karar verilmiştir.

15. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 25/12/2012 tarih ve E.2012/1621, K.2012/8138 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

16. Karar, 24/1/2013 tarihinde başvuruya tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu, 25/2/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

19. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 479. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İşsahibinin bedel ödeme borcu, eserin teslimi anında muaccel olur."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/2/2013 tarih ve 2013/1710 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, 12/2/1998 tarihinde Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davası sonucunda verilen kararın 25/12/2012 tarihinde kesinleştiğini, davanın kısmen reddine karar verildiğini, ticari faiz uygulanması gerekirken yasal faizle tahsile hükmedildiğini, bilirkişi heyetinde hukukçu bulunmadığını, raporun yanlış değerlendirmeye dayandığını, yargılamanın 14 yıl sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davanın kısmen reddine karar verilmesinin, ticari faiz uygulanması gerekirken yasal faizle tahsile hükmedilmesinin ve makul sürede yargılama yapılmamasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Bununla birlikte ticari faiz uygulanması gerekirken yasal faizle tahsile hükmedilmesine ilişkin şikayet açısından, Mahkemece verilen, alacağın yasal faizle tahsiline ilişkin kararın, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 10/12/2010 tarihli ilamıyla kesinleştiği görülmekle, anılan iddiaların yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı, ticari faize hükmedilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

24. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

25. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun

başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

26. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

27. Başvurucu, Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davanın kısmen reddine karar verildiğini, bilirkişi heyetinde hukukçu bulunmadığını, raporun yanlış değerlendirmeye dayandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Mahkemece yapılan yargılama sırasında tarafların delilleri toplanmış, keşifler yapılmış, tarafların tanıkları dinlenmiştir. Alınan bilirkişi raporuna itiraz edilmesi üzerine ek rapor alınmış ve 5/6/2008 tarihli rapor doğrultusunda, davanın kısmen kabulü ile 4.192,77 TL'nin davalıdan tahsiline karar verilmiştir. Kararın başvurucu tarafından temyizi üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesince, hükme esas alınan bilirkişi raporunda yapılan hesaplamanın hatalı olduğu gerekçesiyle başvurucu lehine hüküm bozulmuştur. Mahkeme bozma kararına uyarak bilirkişi raporundaki hesaplama hatasını gidermiş ve davanın kısmen kabulü ile 6.421,19 TL'nin davalıdan tahsiline karar vermiştir. Hükme esas alınan bilirkişi heyetinin inşaat mühendisi, makine mühendisi, elektrik mühendisi ve mali müşavir olmak üzere beş kişilik bilirkişiden oluştuğu anlaşılmıştır. Mahkemece ilk alınan 4/9/2006 tarihli bilirkişi heyetinde ise inşaat mühendisi, elektrik mühendisi, makine mühendisi, mali müşavir ve hukukçu bilirkişinin bulunduğu, bu rapora itiraz edilmesi üzerine yeniden rapor alındığı belirlenmiştir.

29. 6100 sayılı Kanun'un 266. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz."

30. Anılan düzenlemeye göre, bilirkişi heyetinde hukukçu bilirkişi bulunması zorunluluğu olmadığı gibi, başvurucunun açtığı davanın niteliği dikkate alındığında, hükme esas alınan bilirkişi heyetinde hukukçu bilirkişi olmamasının başvurucunun aleyhine bir durum yarattığı da tespit edilememiştir.

31. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

32. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi

sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Ticari Faize Hükmedilmemesi Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası Yönünden

34. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

35. Anılan Kanun hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilir. Niteliği itibarıyla kamu düzenine ilişkin olan bu başvuru şartını taşımayan bireysel başvuruların incelenebilmesi mümkün değildir.

36. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18).

37. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesince ticari faiz uygulanması gerekirken yasal faizle tahsile hükmedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvurucu, Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 1994/54 esas sayılı dava dosyasında, alacağın reeskont faiziyle tahsilini talep etmiş, bu dosya ile birleştirilen 2002/35 esas sayılı dava dosyasında ise ticari faizle tahsil isteminde bulunmuştur. Mahkemece, 14/10/2008 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne, 4.192,77 TL'nin yasal faiziyle davalıdan tahsiline karar verilmiştir. Anılan hükmün başvurucu tarafından temyizi üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 10/12/2010 tarihli kararıyla başvurucunun diğer temyiz itirazlarının reddine karar verilmiş, alacağın hesaplanmasında hata yapılması nedeniyle hüküm bozulmuştur. Bu karara karşı karar düzeltme isteminde bulunulmamıştır. Dolayısıyla yasal faizle tahsile ilişkin karar, 10/12/2010 tarihinde kesinleşmiştir. Nitekim Mahkemece bozma kararına uyularak verilen 27/11/2011 tarihli kararda da yasal faizle tahsile karar verilmiş, temyiz üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesince, ilk bozma kararının dışında kalarak kesinleşen yönlere ilişkin temyiz incelemesinin mümkün olmadığı belirtilerek hüküm onanmıştır.

39. Mahkemece verilen, alacağın yasal faizle tahsiline ilişkin karar, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 10/12/2010 tarihli ilamıyla kesinleştiği için başvuru, zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

40. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu yasal faizle tahsile ilişkin kararın 23/9/2012

tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

41. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir

2. Esas Yönünden

42. Başvurucu, Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Ticaret Mahkemesi sıfatıyla) 12/2/1998 tarihinde açtığı alacak davasında verilen kararın 25/12/2012 tarihinde kesinleştiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

44. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

45. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

46. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

47. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

48. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların

en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

49. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda başvurucu tarafından açılan alacak davasında 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

50. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

51. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

52. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

53. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

54. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

55. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

56. Başvuru konusu yargılamanın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcını teşkil eden 23/9/2012 tarihinden önce başlamış olduğu, başvuru tarihinde yargılamanın sona erdiği anlaşılmakla, somut başvuruya ilişkin olarak yapılacak makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıcı, davanın ikame edildiği tarih olan 12/2/1998 tarihidir.

57. Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede göz önünde bulundurulması gereken ilgili makamların tutumu kapsamında, sadece yargı makamlarının tutumu dikkate

alınmayıp, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı üzerinde durulmalıdır. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir.

58. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş olup, başvuruya konu yargılama faaliyetinin yazılı yargılama usulüne tabi olduğu anlaşılmaktadır.

59. Başvurucu, 12/2/1998 tarihinde Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde S.S. Karya Kent Konut Yapı Kooperatifi aleyhine açtığı davada, inşaat yapım sözleşmesinden kalan iş bedeli alacağının tahsilini talep etmiştir. Mahkemece 2/3/1998 tarihinde tensip tutanağı düzenlenmiş, dava dilekçesi davalıya tebliğ edilmiştir. Davalı, başvurucu aleyhine karşı dava açarak, başvurucunun Kooperatife ait malzemeleri kullandığı halde bedellerini ödemediğini ileri sürerek bu bedellerin tahsilini talep etmiştir. Yargılama sırasında tarafların delilleri toplanmış, inşaatın olduğu yerde keşif yapılmış, tarafların tanıkları dinlenmiştir. Yine bu sürede bilirkişi raporu alınmış, iş bedelinin çekler ile ödendiği iddiası üzerine ilgili çekler üzerinde Jandarma Kriminal Laboratuarı tarafından imza incelemesi yapılmıştır. Raporlara itiraz üzerine bilirkişilerden ek rapor alınmış, mahallinde yeniden keşif yapılarak, Ankara Nöbetçi Asliye Hukuk Mahkemesinden talimat yoluyla bilirkişi raporu alınmıştır. İmza incelemesi için Adli Tıp Kurumu Başkanlığına talimat yazılmış ve anılan kurum tarafından rapor düzenlenmiştir.

60. Bilirkişi raporunda, başvurucunun yaptığı iş karşılığında alabileceği bedelin, ilk dava dilekçesinde talep ettiği miktardan fazla olduğunun belirtilmesi üzerine başvurucu, 31/1/2002 tarihinde aynı konuya ilişkin olarak aynı davalı aleyhine Karabük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/35 esas sayılı dava dosyasında alacak davası açmış, 1998/54 esas sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesini talep etmiştir. Mahkemece 21/3/2002 tarihinde dava dosyalarının birleştirilmesine, yargılamaya Mahkemenin 1998/54 esas sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

61. Mahkeme, 14/10/2008 tarihinde asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne, karşı davanın reddine karar vermiştir. Kararın başvurucu tarafından temyizi üzerine, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 10/12/2010 tarihli ilamıyla hüküm bozulmuştur. Mahkeme bozma kararına uyarak, 27/4/2011 tarihli ilk duruşmada davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 15. Hukuk Dairesince hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin reddedildiği 25/12/2012 tarihinde karar kesinleşmiştir.

62. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, davalı vekilince muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir. Başvurunun konusu olan alacak davasında, yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ilk derece Mahkemesince uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı anlaşılmıştır.

63. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvurucunun açtığı alacak davası; hukuki

meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun, tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamaların uzamasına sebep olduğu da söylenemez.

64. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64), davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık on beş yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

65. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

66. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasını ve uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle uygun bir manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

67. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

68. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on beş yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 16.600,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

69. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ticari faize hükmedilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 16.600,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN KARTAL

B. No: 2013/1743 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1743

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN KARTAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1743)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Orhan KARTAL

Vekili : Av. Fatih MADEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, aleyhine açılan tazminat davasının yaklaşık 13 yıl sürdüğünü, kararın hatalı olduğunu, makul sürede yargılanma ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle, uğradığı maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/2/2013 tarihinde Konya 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 11/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 4/12/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 10/12/2013 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Konya ilinde, 9/7/2000 tarihinde meydana gelen trafik kazasında bir kişi ölmüştür.

8. Başvurucu hakkında, taksirle bir kişinin ölümüne sebebiyet vermek suçundan cezalandırılması için Konya Cumhuriyet Başsavcılığının 21/8/2000 tarihli iddianamesiyle kamu davası açılmıştır.

9. Konya 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 2/7/2003 tarihli kararıyla başvurucunun cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. Temyiz üzerine ilk derece mahkemesinin kararı Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin 22/12/2004 tarihli kararıyla bozularak dosya, mahkemesine iade edilmiştir.

11. Bozma üzerine yapılan yargılama sonucunda Konya 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 16/5/2005 tarihli kararıyla, başvurucunun cezalandırılmasına karar vermiştir.

12. Temyiz üzerine ilk derece mahkemesinin kararı Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 16/5/2007 tarihli kararıyla bir kez daha bozularak dosya mahkemesine iade edilmiştir.

13. Bozma üzerine yapılan yargılama sonucunda Konya 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 16/4/2008 tarihli kararıyla açılan kamu davasının zaman aşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir.

14. Başvurucu hakkında ceza kovuşturması devam ederken müteveffanın yakınlarınca 13/9/2000 tarihinde Konya 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açılmıştır.

15. Konya 3. Asliye Hukuk Mahkemesi 31/1/2011 tarihli kararı ile davanın kabulüne karar vererek başvurucu aleyhine maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir.

16. Temyiz üzerine Konya 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararı Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 9/4/2012 tarihli kararıyla onanmıştır.

17. Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin onama kararına karşı yapılan karar düzeltme talebi aynı Dairenin 12/12/2012 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

B. İlgili Hukuk

18. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

19. 6100 sayılı Kanun'un "Bekletici sorun" başlıklı 165. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir davada hüküm verilebilmesi, başka bir davaya, idari makamın tespitine yahut dava konusuyla ilgili bir hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığına kısmen veya tamamen bağlı ise

mahkemece o davanın sonuçlanmasına veya idari makamın kararına kadar yargılama bekletilebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/2/2013 tarih ve 2013/1743 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, aleyhine açılan hukuk davasının yaklaşık 13 yıl sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca hakkında açılan ceza davasında zamanaşımı ile düşme kararı verilmesi ve hakkında verilmiş bir ceza hükmü bulunmamasına rağmen hukuk mahkemesinde aleyhinde maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası Yönünden

22. Başvurucu, hakkında açılan ceza davasının zamanaşımına uğraması nedeniyle düştüğünü, isnat edilen suçu işlediğine dair kendisinin hakkında kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararı bulunmadığını, buna karşın hukuk mahkemesinin bir kişinin taksirle ölümüne neden olduğu gerekçesiyle aleyhinde maddi ve manevi tazminata hükmettiğini iddia etmiştir.

23. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca, Anayasa’da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden kişilere Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı tanınmıştır.

24. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

25. 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

26. 6216 sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

27. Bir anayasal hakkın ihlali iddiasını içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve

Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır (B. No. 2012/1027, 12/2/2013, § 25).

28. Bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ya da açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No. 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

29. Somut olayda başvurucu, ceza davasının zamanaşımına uğraması nedeniyle düştüğünü ve kendisinin iddia edilen suçu işlediğine dair kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararı bulunmadığı halde hukuk mahkemesince aleyhine tazminata hükmedilmesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku ile Medeni Hukuk ve Medeni Usul Hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğunun hatırlanmasında yarar vardır. Buna göre bir kimsenin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra medeni hukuk sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve medeni muhakeme ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü hukuk mahkemeleri açısından doğrudan bağlayıcı değildir (ceza ve disiplin hukuku bağlamında benzer değerlendirmeler için bkz. B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 30). Ancak bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde, ceza yargılamasında verilmiş olan zamanaşımı kararına aykırı olarak kişinin suçsuz olmadığı yönünde değerlendirmelerden kaçınılması gerekir.

31. Başvurucunun derece mahkemesinin kararının hatalı olduğu yönündeki iddialarının esas itibariyle derece mahkemesince elde edilen delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

32. Yapılan incelemede, yargılamanın derece mahkemeleri tarafından usul şartlarına ve hukuka uygun olarak gerçekleştirilmediğine dair açık bir bulgu saptanmadığı gibi hukuk mahkemesinin ilgili hukuku yorumlamasında ve delilleri takdirinde bariz takdir hatası da tespit edilmediğinden iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

33. Açıklanan sebeplerle, kanun yolu şikâyeti niteliğinde olan başvurunun bu bölümünün "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden İnceleme

35. Başvurucu, 13/9/2000 tarihinde açılan dava ile başlayan uyuşmazlığın, karar düzeltme

talebinin reddi tarihi olan 12/12/2012 tarihinde sonuçlanmasıyla, yaklaşık 13 yılı aşkın süre devam ettiğini belirterek, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

37. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

38. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

39. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

40. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013 § 38).

41. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

42. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, trafik kazasında ölen bir kişinin yakınlarının açmış oldukları maddi ve manevi tazminat davasının söz konusu olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, § 49, 2/7/2013).

43. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti

nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, § 40, 2/7/2013).

44. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41–45).

45. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, § 46, 2/7/2013).

46. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

47. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 13/9/2000 tarihidir.

48. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarih farklı olabilmekle beraber, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisini belirleyen hükümlerin, olay ve olguların meydana geldiği tarihi değil, hak ihlali oluşturan işlem ve eylemlere karşı başvurulabilecek kanun yollarının tüketildiği, yani işlem veya kararın kesinleştiği tarihi esas aldığı görülmektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013 § 51).

49. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Başvuruya konu maddi ve manevi tazminat davasının, başvurucunun karar düzeltme talebinin reddine dair Yargıtay kararı ile sonuçlandığı nazara alındığında, makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak bitiş tarihi, karar düzeltme talebinin reddine dair karar tarihi olan 12/12/2012 tarihidir.

50. Başvurucu hakkında, taksirle bir kişinin ölümüne sebebiyet vermek suçundan cezalandırılması için Konya Cumhuriyet Başsavcılığının 21/8/2000 tarihli iddianamesiyle kamu davası açılmış; ceza kovuşturması devam ederken müteveffanın yakınlarınca 13/9/2000 tarihinde başvurucu aleyhine Konya 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açılmış ve Mahkeme başvurucu hakkında açılan ceza davasının kesin hükümle sonuçlanmasını beklemeye başlamıştır. Başvurucu hakkındaki ceza davası, Konya 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 16/4/2008 tarihli kararıyla kamu davasının zaman aşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına dair kararının Yargıtayca 8/4/2009 tarihinde onanması ile kesinleşmiştir.

51. Belirtilen ceza mahkemesi dosyasının Yargıtaydan dönmesi akabinde dosya hukuk mahkemesine getirtilmiş, belirtilen dosyada zamanaşımı kararı verildiği ve bu kararın kesinleştiği tespit edilmiştir. Ceza dosyası içerisinde olaya ilişkin alınmış birden fazla kusur raporunun birbirleriyle çelişkili olduğu değerlendirilerek 13/4/2010 tarihli celsede bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiş, aynı celsede ayrıca kaza ile ilgili olarak davacılara

ödeme yapılıp yapılmadığının Sosyal Güvenlik Kurumundan ve kazaya karışan araçların sigorta şirketlerinden sorulmasına karar verilmiştir. Ceza doyası içerisinde bulunan kusur raporları Adli Tıp Kurumuna gönderilerek yeni bir rapor verilmesi istenmiş, Adli Tıp Kurumunun raporu yaklaşık 6 ay beklenmiştir. Adli Tıp Kurumu, mevcut bilgiler ışığında bir kusur raporu tanzim edilemeyeceğini bildirmesi üzerine dosya içerisinde bulunan kusur raporlarından birinin güncelleştirilmesine karar verilmiş ve alınan ek rapora dayanılarak 31/1/2011 tarihinde karar verilmiştir. Temyiz incelemesi 9/4/2012 tarihinde, karar düzeltme incelemesi ise 12/12/2012 tarihinde yapılmıştır.

52. Başvuruya konu davanın bir tarafında maktulün akrabaları olan dört davacı, diğer tarafta ise davalı olarak başvurucu bulunmaktadır. Başvuruya konu davanın davalısı olan başvurucu, Konya 4. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen taksirle adam öldürme davasının sanığı olup, bir kişinin ölümüyle neticelenen olayda failin belirlenmesi amacıyla hukuk mahkemesince, ceza mahkemesinde görülen davanın sonuçlanması beklenmiştir. Konya 4. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen dava dosyasının kesin hükümle sonuçlanması için 10 yıla yakın bir süre boyunca beklenilmiş, belirtilen dosyada zamanaşımı kararı verildiği ve bu kararın kesinleştiğinin tespit edilmesi üzerine dosya getirtilmiş, ceza dosyası içerisinde olaya ilişkin alınmış birden fazla kusur raporunun birbirleriyle çelişkili olduğu değerlendirilerek 13/4/2010 tarihli celsede bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiştir. Ceza davasının kesinleşmesi ile hukuk mahkemesinde dosyanın tekemmülü için verilen ara kararlar arasında yaklaşık bir yıl beklenmiş ve daha sonra yaklaşık 9 ay yeni bir bilirkişi raporu aldırılması için çalışılmış, ayrıca daha önce yapılması gereken bazı işlemler ancak bu tarihten sonra kısım kısım yerine getirilmiştir.

53. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

54. Her ne kadar belirtilen usul hükümlerine tabi olan somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olması yargılama faaliyetinin makul sürede neticelendirilmemesinin sonuçlarına tarafların katlanması düşüncesini destekler nitelikte olsa da, bu ilkeler yargılama makamlarını davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünden kurtarmaz (B. No: 2012/650, 5/12/2013 § 47).

55. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usul imkânlarını kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır (B. No: 2012/650, 5/12/2013 § 48).

56. Somut yargılama açısından Konya 4. Asliye Ceza Mahkemesinin dosyasının akıbetinin on yıllık bir süre boyunca beklenildiği ve gerekçeli kararda bu dosyaya ilişkin değerlendirmelerde bulunulduğu görülmekle beraber, yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede göz önünde bulundurulması gereken ilgili makamların tutumu kapsamında sadece yargı makamlarının tutumu dikkate alınmayıp, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı üzerinde durulmalıdır. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi Devlete, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere, adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi

sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/650, 5/12/2013 § 49). Belirtilen ceza dosyası sonucunun beklenilmesi noktasındaki takdir ilgili usul hükümleri uyarınca derece Mahkemelerine ait olmakla beraber, belirtilen ceza davası akıbetinin on yıl boyunca beklenilmesinin somut yargılamanın süresi üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

57. Belirtilen hususların yanı sıra, ceza davasında verilen kararın kesinleşmesinden sonraki 2 yıla yakın bir süre içerisinde yeniden bilirkişi raporu aldırılmaya çalışılmış ve ayrıca daha önce toplanabilecek olan bazı delillerin toplanmasına girişilmiştir. Belirtilen tüm bu hususların yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

58. Başvurucu vekilince yargılama süresince mazeret dilekçesi sunulduğu görülmekle birlikte, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

59. Yargılamanın yürütülmesindeki izlenen yöntem dikkate alındığında, 13/9/2000 tarihinde hukuk davasının açılması ile başlayıp 12/12/2012 tarihli Yargıtay ilamı ile sonuçlanan davadaki on iki yılı aşkın yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

60. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

61. Başvurucu tarafından, 100.000,00 TL maddi, 150.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talep edilmiştir.

62. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

63. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

64. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on iki yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

65. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan

yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 11.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YILDIZ EĞİTİM VE YAYINCILIK TİC. A.Ş.

B. No: 2013/2235 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2235

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILDIZ EĞİTİM VE YAYINCILIK TİC. A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2235)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Yıldız Eğitim ve Yayıncılık Tic. A.Ş.

Vekili : Av. Sevinç TUTGUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 5/8/2002 tarihinde Sarıyer 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının kısmen reddine karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 1/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 10/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 7/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 7/3/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili 26/3/2014 tarihinde Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesi sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 5/8/2002 tarihinde T.Ş., O.Ş. ve U.Ş. aleyhine Sarıyer 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında, davalılara ait depoyu 1/1/1991 tarihinde kiralayarak eğitim-öğretim kurumu olarak kullandığını, bu amaçla taşınmaz üzerinde tadilat ve masraf yaptığını, bunların sökülmesinin mümkün olmadığını ileri sürerek 130.000,00 TL maddi ve 1.000,00 TL manevi tazminat talep etmiştir.

8. Mahkemece, 22/11/2005 tarih ve E.2002/673, K.2005/457 sayılı karar ile; bilirkişilerin raporları dikkate alınarak, başvurucunun kiralanana yaptığı masrafları sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre isteyebileceği, vücut bütünlüğüne ve kişilik haklarına saldırının söz konusu olmadığı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, dava tarihi itibarıyla hesaplanan 17.930,00 TL maddi tazminatın davalılardan tahsiline, diğer taleplerin reddine karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 29/11/2007 tarih ve E.2007/8328, K.2007/14409 sayılı kararıyla; tarafların diğer temyiz itirazları reddedilerek, Borçlar Kanunu'nun 410. ve devamı maddelerine göre Mahkemece, kiralanana yapılan zaruri ve faydalı giderlerin yapım tarihlerindeki değeri belirlenerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yanlış değerlendirme sonucu yapılan imalatların dava tarihi itibarıyla taşınmaza sağladığı itibarî katkı değerine hükmedilmesi doğru görülmemiş, hükmün bu yönden bozulmasına karar verilmiştir.

10. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 5/5/2011 tarih ve E.2008/128, K.2011/203 sayılı kararla; başvurucunun kiralanan taşınmaz üzerindeki tadilat ve masrafları tanıkların beyanlarına göre 2000 yılı Temmuz ayında gerçekleştirdiği, başvurucunun davalıların nam ve hesabına faydalı ve zaruri giderler yaptığı gerekçesiyle maddi tazminat talebinin kısmen kabulüne, 7.550,00 TL'nin davalılardan tahsiline, diğer taleplerin reddine karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 26/3/2012 tarih ve E.2011/20402, K.2012/7956 sayılı kararıyla; dosyadaki yazılara, kararın bozmaya uygun olmasına, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddine, usul ve yasaya uygun olan hükmün onanmasına karar verilmiştir.

12. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 14/1/2013 tarih ve E.2012/21009, K.2013/262 sayılı ilamıyla, dosyadaki yazılara, mahkeme kararında belirtilip Yargıtay ilamında benimsenen gerektirici sebeplere göre reddedilmiştir.

13. Karar, 8/3/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, 1/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

16. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 413. maddesi şöyledir:

"İş sahibinin menfaati için yapılmış olan bir işte, yapan kimsenin hal icabına göre zaruri veya faideli bulunan bilumum masraflarını faizi ile edaya ve bu kabil taahhütlerini ifaya ve hakimin takdir edeceği zararı tazmine, iş sahibi mecburdur.

Maksadı hasıl olmasa bile, işi yaparken icabeden ihtimamda bulunan kimse hakkında dahi bu hüküm tatbik olunur.

İşi yapan kimse yaptığı masrafı istifa edemediği takdirde, haksız bir fiil ile mal iktisabı faslındaki hükümlere göre yaptığı şeyi ref ettirebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 1/4/2013 tarih ve 2013/2235 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, eğitim-öğretim kurumu olarak kullanmak üzere kiraladığı taşınmaz üzerinde tadilat ve masraflar yaptığını, bu giderlerin tazmini amacıyla Sarıyer 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 29/11/2007 tarihli kararla, zaruri ve faydalı masrafların yapım tarihlerindeki değerleri dikkate alınarak tazminatın belirlenmesi gerekirken dava tarihi itibarıyla katkı değerlerinin dikkate alındığı gerekçesiyle hükmün bozulduğunu, Mahkemece bozmaya uyulduğunu ve yeniden bilirkişi raporu alındığını, bilirkişilerce giderlerin yapım tarihindeki itibarî değerleri yerine maliyet değerlerinin hesaplandığını, dolayısıyla ilk kararda belirtilen miktardan daha az tazminata hükmedildiğini, temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince formül onama şeklinde kararın onandığını, karar düzeltme isteminin incelenmeden reddedildiğini, davalıların sebepsiz zenginleşmesi sonucunun doğduğunu, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

B. Değerlendirme

19. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Sarıyer 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davanın kısmen reddine karar verilmesinin mülkiyet ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun anılan iddiaları yargılama sonucunda verilen karara yönelik olup, bu iddiaların yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmesi, makul sürede yargılama yapılmaması iddiasının ise ayrıca incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

23. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

24. Başvurucu, eğitim-öğretim kurumu olarak kullanmak üzere kiraladığı taşınmaz üzerinde tadilat ve masraflar yaptığını, bu giderlerin tazmini amacıyla Sarıyer 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 29/11/2007 tarihli kararla, zaruri ve faydalı masrafların yapım tarihlerindeki değerleri dikkate alınarak tazminatın belirlenmesi gerekirken dava tarihi itibarıyla katkı değerlerinin dikkate alındığı gerekçesiyle hükmün bozulduğunu, Mahkemece bozmaya uyulduğunu ve yeniden bilirkişi raporu alındığını, bilirkişilerce giderlerin yapım tarihindeki itibarî değerleri yerine maliyet değerlerinin hesaplandığını, dolayısıyla ilk kararda belirtilen miktardan daha az tazminata hükmedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Başvurucu tarafından Sarıyer 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada tarafların tüm delilleri toplanmış, tanık dinlenmiş, kira sözleşmesi incelenmiş, keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmış ve faydalı ve zaruri masrafların yapım tarihi itibarıyla değeri hesaplanarak davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Başvurucu, taşınmaza yaptığı masrafları alamadığını, yapım tarihindeki itibarî değerler yerine maliyet değerlerinin dikkate alındığını ileri sürmüşse de Mahkemenin gerekçesi ile başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkı Yönünden

28. Başvurucu, Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

29. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

31. Öte yandan, temyiz mercilerinin yargılamayı yapan mahkemenin kararına katılmaları halinde, bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararlarına yansıtmaları yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

32. Somut olayda başvurucu, Yargıtay 13. Hukuk Dairesince formül onama şeklinde kararın onandığını, karar düzeltme isteminin incelenmeden reddedildiğini belirterek, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemece, başvurucunun sunduğu deliller incelenmiş, keşif yapılarak bilirkişi raporu alınış ve bozma kararı da dikkate alınarak, taşınmaza yapılan faydalı ve zaruri masrafların yapım tarihindeki değerleri dikkate alınarak davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir (bkz. § 10). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçeler aynen kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi reddedilmiştir (bkz. §§ 11-12). Dolayısıyla Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

33. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

34. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

35. Başvurucu, 5/8/2002 tarihinde Sarıyer 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

37. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

38. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

39. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

40. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

41. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

42. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

43. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan bir tazminat davasının söz konusu olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve

yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

44. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

45. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

46. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §46).

47. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

48. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 5/8/2002 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucunun karar düzeltme talebi hakkında verilen Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin E.2012/21009, K.2013/262sayılı karar tarihi olan 14/1/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

49. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

50. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler.

51. 6100 sayılı Kanun’un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş olup, başvuruya konu yargılama faaliyetinin yazılı yargılama usulüne tabi olduğu anlaşılmaktadır.

52. Somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken, tazminat davası açan başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurularak, yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve

bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

53. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, maddi ve manevi tazminat istemine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu tarafından 5/8/2002 tarihinde Sarıyer 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, tensip zaptının tanziminden sonra tarafların delilleri toplanmış ve 29/5/2003 tarihinde keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. Raporun gelmesinden sonra davalıların tanıkları dinlenmiş, tarafların rapora itirazları üzerine 15/4/2004 tarihinde hukukçu bilirkişiden rapor alınmasına karar verilmiştir. 16/12/2004 tarihinde rapor okunmuş, tarafların itirazları doğrultusunda yeniden delil toplanmış ve 22/11/2005 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

54. Temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 29/11/2007 tarihinde hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak yeni bir bilirkişi heyetinden rapor alınmasına karar verilmiştir. Rapora itiraz edilmesi üzerine ek rapor alınmış ve 5/5/2011 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

55. Temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince, 26/3/2012 tarihinde hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin reddedildiği 14/1/2013 tarihinde hüküm kesinleşmiştir.

56. Mahkemece, yargılama süresince yaklaşık iki buçuk ay aralıklarla duruşmalar yapıldığı belirlenmiştir. Yargılama sırasında başvurucu vekilinin mazeret bildirerek katılmadığı duruşmaların bulunduğu anlaşılmışsa da anılan duruşmalarda farklı nedenlerle duruşmaların ertelendiği de dikkate alınarak, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

57. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

58. Başvuruya konu yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemesince uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı, temyiz süreciyle beraber yargılamanın on yıl beş ayı aşkın bir süreçte tamamlandığı görülmektedir. Anılan davanın başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

59. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

60. Başvurucu, 129.000,00 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

61. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun haklarının ihlal edildiğinin tespiti halinde hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olacağı bildirilmiştir.

62. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

63. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde de bulunulmuş olup mevcut başvuruda makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

64. Başvurucu tarafından Sarıyer 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tazminat davası, makul olmayan bir süre olan on yıl beş ayı aşkın bir süre sonra sonuçlanmıştır. Dolayısıyla başvurucunun yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, başvurucuya 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

65. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının"açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin reddine,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDOĞAN DURU

B. No: 2013/2607 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2607

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDOĞAN DURU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2607)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Erdoğan DURU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ve kendisinin idari yargıda açtığı davalarda verilen kararlar ile ceza davasında verilen mahkûmiyet kararı nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/4/2013 tarihinde Tekirdağ 2. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 31/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/12/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 10/1/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmuştur.

6. Adalet Bakanlığı görüşüne karşı başvurucu, 11/2/2014 tarihinde cevap vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 2000 ve 2001 yıllarında, zimmet ve evrakta sahtecilik suçlarını işlediği iddiasıyla Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığının 23/5/2001 tarihli iddianamesi ile Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmış; dava Mahkemenin 2001/243 Esas sırasına kaydedilmiştir.

9. Başvurucunun 2000 ve 2001 yıllarında, zimmet suçunu işlediği iddiasıyla Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığının 30/5/2001 tarihli iddianamesi ile Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmış; dava Mahkemenin 2001/253 Esas sırasına kaydedilmiştir.

10. Başvurucunun 2001 yılında, zimmet suçunu işlediği iddiasıyla Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığının 4/6/2001 tarihli iddianamesi ile Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmış; dava Mahkemenin 2001/267 Esas sırasına kaydedilmiştir.

11. Başvurucunun 2001 yılında, zimmet suçunu işlediği iddiasıyla Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığının 25/5/2001 tarihli iddianamesi ile Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmış; dava Mahkemenin 2001/246 Esas sırasına kaydedilmiştir.

12. Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 9/10/2001 tarihli kararı ile 2001/243 Esas, 2001/253 Esas ve 2001/267 Esas sayılı dava dosyalarının birleştirilmesine ve yargılamanın 2001/243 Esas sayılı dava dosyası üzerinden yapılmasına karar vermiştir.

13. Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 23/10/2001 tarihli kararı ile 2001/243 Esas ve 2001/246 Esas sayılı dava dosyalarının birleştirilmesine ve yargılamanın 2001/243 Esas sayılı dava dosyası üzerinden yapılmasına karar vermiştir.

14. Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/3/2003 tarihli kararı ile başvurucunun 11 yıl 8 ay hapis ve para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş; temyiz üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 14/7/2005 tarihli ilamı ile ilk derece mahkemesinin kararı bozulmuştur.

15. Bozma sonrası yapılan yargılama sonucunda Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/12/2009 tarihli kararı ile başvurucunun görevi kötüye kullanmak suçundan kurulan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına diğer suçlar yönünden zamanaşımı nedeniyle kamu davalarının düşürülmesine karar verilmiştir.

16. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına yapılan itirazın reddi üzerine bu hüküm yönünden karar 10/2/2010 tarihinde; zamanaşımı nedeniyle düşme kararları yönünden hüküm Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 17/1/2013 tarihli onama kararı ile kesinleşmiştir.

17. Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 17/1/2013 tarihli onama kararı başvurucuya, 18/3/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu, işlediği iddia edilen suçlar nedeniyle İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulunun 11/4/2001 tarihli kararı ile memuriyet görevinden çıkartılmıştır.

19. Başvurucunun memuriyetten çıkartılma işlemine karşı açtığı dava Edirne İdare Mahkemesinin 25/12/2002 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

20. Temyiz üzerine, İlk Derece Mahkemesinin kararı Danıştay 12. Dairesince onanmış, karar düzeltme istemi de aynı Daire tarafından 24/3/2010 tarihinde reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

21. Davacı, hakkında açılan ceza davalarının bir kısmının düştüğü bir kısmı hakkında da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiğini ileri sürerek Edirne İdare Mahkemesinden yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

22. Edirne İdare Mahkemesi 24/6/2010 tarihli kararı ile yargılamanın yenilenmesi talebini reddetmiştir.

23. Temyiz üzerine İlk Derece Mahkemesinin kararı, Danıştay 12. dairesinin 14/11/2012 tarihli kararı ile onanmış; karar başvurucuya 18/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

24. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240., 43. ve 248. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 4/4/2013 tarih ve 2013/2607 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini; devlet memurluğundan çıkartılmasına ilişkin olarak verilen karara karşı idari yargıda açmış olduğu davada ihraç kararının keyfiliğinin dikkate alınmaması sebebiyle ve ceza davasının kesinleşmesinden sonra idari yargıda yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmemesi sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Başvurucu devlet memurluğundan çıkartılmasına ilişkin olarak verilen karara karşı idari yargıda açmış olduğu davada ihraç kararının keyfiliğinin dikkate alınmaması sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

29. 15. Anılan Anayasa ve kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir.

30. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, § 18, 25/12/2012).

31. Başvuru konusu olayda başvurucu işlediği iddia edilen suçlar nedeniyle İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulunun 11/4/2001 tarihli kararı ile memuriyet görevinden çıkartılmış, başvurucunun memuriyetten çıkartılma işlemine karşı açtığı dava ise Edirne İdare Mahkemesinin 25/12/2002 tarihli kararı ile reddedilmiştir. İlk derece mahkemesinin kararı Danıştay 12. Dairesince onanmış, karar düzeltme istemi de aynı Daire tarafından 24/3/2010 tarihinde reddedilmiştir.

32. Davacı hakkında açılan ceza davalarının bir kısmının düştüğü bir kısmı hakkında da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiğini ileri sürerek Edirne İdare Mahkemesinden yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Edirne İdare Mahkemesi 24/6/2010 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebini reddetmiş ve temyiz üzerine Danıştay 12. Dairesinin 14/11/2012 tarihli kararı ile onanmış; karar başvurucuya 18/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

33. İdare hukukunda kararların kesinleşmesi bakımından tüketilmesi gereken son olağan kanun yolu kural olarak karar düzeltmedir. Somut olayda olağan kanun yolu ilk derece mahkemesi kararının Danıştay 12. Dairesince onanmasından sonra karar düzeltme isteminin de aynı Daire tarafından 24/3/2010 tarihinde reddedilmesi ile kesinleşmiştir. Başvurucu tarafından daha sonra yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulmasının kararın kesinliğine bir etkisi olmayacaktır.

34. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu ayrıca Edirne İdare Mahkemesinin yargılamanın yenilenmesi talebini reddetmesi sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Adalet Bakanlığı, başvurucunun bu şikâyetlerinin, mahkemelerce delillerin kabul edilmesi ve yorumlamasına yönelik olduğunu belirtmiştir.

37. 6216 sayılı Kanun’un, “Bireysel başvuru usulü” kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler. Mahkeme, öncelikle başvurucunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek talebi kabul veya reddeder.”

38. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün “Başvuru süresi ve mazeret” kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.”

39. Bireysel başvuruların, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler

vasıtasıyla yapılması gerekmektedir.

40. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

41. İdari yargıda tüketilmesi gereken son başvuru yolu kural olarak karar düzeltmedir. Somut olayda başvurucu karar düzeltme yoluna başvurmamış, başvuru yolları 14/11/2012 tarihinde Danıştay 12. Dairesinin, Edirne İdare Mahkemesinin kararını onaması ile birlikte tüketilmiştir. Bu karar başvurucuya, 18/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Dolayısıyla nihai kararı öğrenme tarihinin 18/2/2013, bireysel başvuru tarihinin de 4/4/2013 olduğu gözetildiğinde bireysel başvuru için öngörülen 30 günlük sürenin geçtiği anlaşılmaktadır.

42. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucu, ayrıca toplam 15 ay tutuklu olarak yargılandığı ceza davasının yaklaşık 12 yıl sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanmadığı şikâyetinde bulunmuştur. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen makul sürede yargılanma şikâyeti yönünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

44. Başvurucu, hakkındaki yargılamanın makul süre içinde sonuçlanmadığından şikâyet etmiştir.

45. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

46. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

47. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

48. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

49. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut

görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

50. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

51. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/673, 19/12/2013, § 27).

52. Yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken davanın karmaşıklığı, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama makamlarının tutumları, davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve söz konusu yargılama bir ceza yargılaması ise başvurucunun tutuklu olup olmadığı gibi hususların dikkate alınması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41; aynı yönde AİHM kararı için bkz. Kudla/Polonya [BD], B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 124).

53. Yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması, yargılama faaliyetinin süresi üzerinde etkili olabilir. Bu nedenle her bir başvuru açısından sürenin değerlendirilmesi, çoğu zaman hem niteliğe hem niceliğe ilişkin bir inceleme yapılmasını gerektirir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 42).

54. Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede, ilgili makamların tutumunun da göz önünde bulundurulması gerekir. Bu kapsamda sadece yargı makamları değil, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı incelenmelidir. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Anayasa'nın 36. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini gerektirir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

55. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin saptanması gereklidir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 43). Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Eckle/Almanya, B. No: 8130/78, 15/7/1982, §§ 73–75). Ceza yargılamasında sürenin sona

erdiği tarih, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32).

56. Somut olayda başvurucu hakkında 2000 ve 2001 yıllarında, zimmet ve evrakta sahtecilik suçlarını işlediği iddiasıyla Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığının 23/5/2001 tarihli iddianamesi ile Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır. Daha sonra başvurucu hakkında benzer suçlardan dolayı 30/5/2001, 4/6/2001 ve 25/5/2001 tarihli iddianamelerle ceza davaları açılmış ve başvurucu hakkındaki tüm davalar Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesinin, 9/10/2001 ve 23/10/2001 tarihli kararları ile Mahkemenin 2001/243 Esas sayılı dava dosyasında birleştirilmiştir. İlk derece mahkemesi 5/3/2003 tarihli kararı ile başvurucunun 11 yıl 8 ay hapis ve para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş; temyiz üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 14/7/2005 tarihli ilamı ile ilk derece mahkemesinin kararı bozulmuştur. Bozma sonrası yapılan yargılama sonucunda Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/12/2009 tarihli kararı ile başvurucunun görevi kötüye kullanmak suçundan kurulan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, diğer suçlar yönünden zamanaşımı nedeniyle kamu davalarının düşürülmesine karar verilmiştir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına yapılan itirazın reddi üzerine bu hüküm yönünden karar 10/2/2010 tarihinde kesinleşmiş; zamanaşımı nedeniyle düşme kararları yönünden hüküm Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 17/1/2013 tarihli onama kararı ile kesinleşmiştir.

57. Başvurucu hakkında ilk davanın açıldığı 23/5/2001 tarihinden derece mahkemesinin esas hakkındaki ilk kararını verdiği 5/3/2003 tarihine kadar yaklaşık 1 yıl 10 aylık bir sürenin geçtiği görülmektedir. Esas hakkındaki ilk kararın temyiz aşaması yaklaşık 2 yıl 2 ay sürmüştür. Yargıtay'ın usul eksikliklerinden dolayı bozma kararı vermesi üzerine yeniden başlayan yargılama, ilk derece mahkemesinin esas hakkındaki kararını verdiği 30/12/2009 tarihine kadar yaklaşık 4 yıl 5 ay sürmüştür. İlk derece mahkemesi kararının katılan vekilince temyizi üzerine Yargıtayın 17/1/2013 tarihli onama kararına kadar yaklaşık 3 yıl geçmiştir.

58. Dosyanın sürüncemede bırakılmasında ve yargılamanın yaklaşık on iki yıl devam etmesinde tutuklu olarak yargılanan başvurucuya veya müdafiine yüklenebilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yargılamanın yürütülmesinde izlenen yöntem dikkate alındığında, 23/5/2001 tarihinde başvurucunun gözaltına alınmasıyla başlayıp 17/1/2013 tarihli Yargıtay ilamı ile sonuçlanan davadaki yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

59. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

60. Başvurucu, 900.000 TL maddi ve 600.000 TL manevi olmak üzere toplam 1.500.000 TL tazminat talep etmiştir.

61. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden

yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

62. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on iki yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

63. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

64. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 başvuru harcından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun,

1. a) Edirne İdare Mahkemesinin 24/3/2010 tarihinde kesinleşen kararı ile Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “zaman bakımından yetkisizlik”,

b) Edirne İdare Mahkemesinin yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine dair kararı ile Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “süre aşımı”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya takdiren 11.650,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL başvuru harcından ibaret yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HANEFİ AVCI

B. No: 2013/2814 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2814

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HANEFİ AVCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2814)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Serhat ALTINKÖK

Başvurucu : Hanefi AVCI

Vekili : Av. Refik Ali UÇARCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında verilen tutuklama kararının hukuka aykırı olduğunu, tutukluluk ve tutukluluğun devamına ilişkin mahkeme kararlarına karşı yaptığı itirazların formül gerekçelerle reddedildiğini, bu kararlara karşı ulusal hukukta etkili bir başvuru yolu bulunmadığını, makul olmayan bir süredir tutuklu olduğunu, suçluluğu hakkında maddi bir kanıt bulunmamasına rağmen tutukluluk halinin devam etmesinin masumiyet karinesini zedelediğini, aynı dosya kapsamında örgüt üyeliği suçlaması yöneltilen bazı sanıklar serbest bırakılırken kendisinin tutuklu bulundurulduğunu ileri sürerek Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 2/5/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 17/7/2013 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik

incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm, 12/12/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 16/12/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 17/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 18/2/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı beyanlarını 19/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığının görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 2009/1868 sayılı soruşturması kapsamında, terör örgütü ve mensuplarına bilerek ve isteyerek yardım etmek, soruşturma dosyasının gizliliğini ihlal, yargı görevini yapanları etkileme, terörle mücadelede görev alan kişileri hedef gösterme suçlarını işlediği iddiasıyla İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/09/2010 tarih ve 2010/53 sorgu numaralı kararı ile "Terör örgütü mensuplarına bilerek ve isteyerek yardım etmek, soruşturma dosyasının gizliliğini ihlal, yargı görevini yapanları etkileme, terörle mücadelede bulunan kişileri hedef gösterme suçlamasına dayalı olarak şüpheliye yüklenen suçların niteliği, aleyhine mevcut delil durumu, yüklenen suçları işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunması, yüklenen bir kısım suçların CMK 100/3-a maddesinde sayılan suçlardan olması, delillerin tam olarak toplanmamış olması, şüphelinin konumu itibarıyla bir kısım delilleri yok etme, değiştirme veya değiştirme olasılığı" gerekçe gösterilerek tutuklanmıştır.

9. Başvurucu, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/09/2010 tarihli tutukluluk kararına karşı 5/10/2010 tarihinde "… tutuklama sebeplerinin yüzüne karşı huzurda okunmadığını, mevcut delillerin lehine olduğunu, sorguda kendisince kaleme alınan kitapta yazılanlar dışında hiçbir şeyi kabul etmediğini, kitapta suç doğuran bir eylemin olmadığını, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ("AİHS") 9. ve 10. maddeleri bağlamında düşünce ve ifade özgürlüğüne dayalı bu kitapta aydın sorumluluğu ile geleceğe seslendiğini, bireyi öne çıkaran özgürlükçü anlayış çerçevesinde CMK'nın 100. maddesinde tutuklamanın sınırlandırılmasına ilişkin düzenleyici hükümlere göre tutuklu yargılanmanın istisnai olduğunu, tutuksuz yargılanmanın ise artık kural haline dönüştüğünü, esasa ilişkin delillerin bütünüyle toplandığını, delilleri karartma ihtimalinin bulunmadığını, tutukluluğun bir tedbir olduğunu, hakkında somut, yeterli ve maddi deliller bulunmadığından CMK. 223. maddesinin 2. fıkrası gereğince beraat etmesinin kuvvetle muhtemel olduğunu, CMK'nın 200 ve devamı madde hükümlerine göre bihakkın veya sayın mahkeme aksi kanaatte ise kefaletle veya adli kontrol tedbirlerinden birine başvurularak serbest bırakılmasına karar verilmesi gerektiği"ni dile getirerek tahliye talebinde bulunmuştur.

10. Başvurucunun tutukluluk haline ilişkin olarak, 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine göre İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince resen gerçekleştirilen inceleme sonucunda "… üzerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, suçların 5271 sayılı Kanun'un

100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında sayılan suçlardan olması, tutuklama sebeplerinin halen devam ediyor olması, soruşturmanın henüz tamamlanmamış olması, tutuklamaya alternatif tedbirlerin şüpheli açısından yetersiz kalacağı" gerekçesiyle 26/11/2010 tarih ve 2010/1331 Değişik İş sayılı kararıyla tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

11. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının başvurucunun da aralarında bulunduğu 22 şüpheli hakkındaki 24/1/2011 tarihli iddianamesi 4/2/2011 tarihinde İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesince kabul edilmiştir.

12. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi, 13/4/2011 tarihli birinci duruşmada başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

13. Başvurucu, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/4/2011 tarihli duruşmada verdiği tutukluluk halinin devamına dair karara karşı 19/4/2011 tarihinde itiraz etmiş, itirazı İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/5/2011 tarih ve 2011/308 Değişik İş sayılı kararıyla "… sanığın üzerine atılı suçun yaptırımı, kuvvetli suç şüphesini gösterir bulgular ve atılı suçun CMK. 100/3 maddesinde yazılı suçlardan olduğu" gerekçesiyle reddedilmiştir.

14. Başvurucu, 17/11/2011, 6/2/2012, 30/4/2012, 6/7/2012, 7/8/2012, 5/10/2012, 26/11/2012, 4/1/2013 tarihlerinde tutukluluk haline son verilmesi istemiyle mahkemeye başvurmuş, ancak bu talepleri ilgili mahkemesince reddedilmiştir. Başvurucu tarafından mahkemelerce verilen ret kararlarına karşı yapılan itirazlar da reddedilmiştir.

15. Başvurucu son olarak, tutukluluk haline son verilerek tahliye edilmesi istemiyle 4/2/2013 tarihinde İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesine başvurmuştur. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi 4/2/2013 tarihli 17. celsede başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

16. Başvurucu, tutukluluk halinin devamına dair bu karara itiraz etmiş, itirazı İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/3/2013 tarih ve 2013/78 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir. Ret kararı 1/4/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucunun tutukluluk durumu ayrıca, 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesi gereğince 22/6/2011, 21/7/2011, 10/1/2012, 21/6/2013, 19/7/2012, 6/9/2012, 20/11/2012, 18/12/2012, 22/1/2013, 26/2/2013 tarihlerinde İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince resen değerlendirilmiş ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

18. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/7/2013 tarihli kararı ile başvurucunun "yasa dışı silahlı Devrimci Karargah terör örgütü ve mensuplarına yardım etmek" suçundan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (7) numaralı, 314. maddesinin (2) numaralı fıkraları gereğince beş yıl yedi ay hapis cezası ile; "ruhsatsız vahim nitelikte tam otomatik ve yarı otomatik silah taşımak" suçundan beş yıl hapis ve adli para cezası ile; "yargı görevini yapan görevlileri etkilemek" suçundan iki yıl altı ay hapis cezası ile; "soruşturmanın gizliliğini ihlal" suçundan iki yıl iki ay yirmi gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, hükmen tutukluluk halinin devamına ve resmi belgede sahtecilik suçundan ise suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir.

19. Başvurucu hakkındaki dava temyiz aşamasında derdesttir.

B. İlgili Hukuk

20. 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrası şöyledir:

"Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek

yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir.”

21. 5237 sayılı Kanun’un 314. maddesi şöyledir:

“(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.”

22. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesi şöyledir:

“(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

…

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

…”

23. 5271 sayılı Kanun’un 108. maddesi şöyledir:

“…

(3) Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 2/5/2013 tarih ve 2013/2814 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu;

i. Özgürlüğünün kısıtlanmasına ilişkin mahkemece verilen kararların hukuka aykırı olduğunu, tahliye taleplerinin formül gerekçelerle reddedildiğini ve ulusal hukukta hukuka

aykırı tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarına karşı itiraz edebileceği etkili bir yolun bulunmadığını ileri sürerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 13. maddesinin,

ii. 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesi çerçevesinde mahkemesince resen gerçekleştirilen tutukluluk durumuna ilişkin incelemeler sonucunda verilen kararların kendisine bildirilmediğini ve dolayısıyla bu kararlara itiraz etme imkânı bulamadığını ileri sürerek Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının,

iii. Tutuklanmasının hukuka uygun olmadığını ve tahliye taleplerinin hiçbir olguya dayanmaksızın formül gerekçelerle reddedildiğini ileri sürerek Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının,

iv. Tahliye taleplerinin reddine dair itirazlarının da formül gerekçelerle reddedildiğini ileri sürerek Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının,

v. Tutukluluk halinin devamını haklı kılacak yeterli neden ve makul şüphenin bulunmadığını, kendisi hakkındaki suçlamaların özgürlüğünün sınırlanması konusundaki lehte ve aleyhte tüm hususlar araştırılmaksızın ve herhangi bir delil olmaksızın sadece kendisince kaleme alınan kitaptan yapılan alıntılara dayandırıldığını, makul olmayan bir süredir tutuklu olduğunu, aynı dosya kapsamında örgüt üyeliği suçlaması yöneltilen bazı sanıklar serbest bırakılırken kendisinin tutuklu bulundurulduğunu ileri sürerek Sözleşme'nin 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının,

vi. Gözaltına alındığı tarih ile Anayasa Mahkemesine başvuru tarihi arasında suçlu olduğuna dair herhangi bir kanıt ortaya konulmamasına rağmen tutukluluk halinin devam ediyor olması nedeniyle Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki "masumiyet karinesi"nin

ihlal edildiğini iddia etmiş ve tazminat talebini saklı tutmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Tutukluluk Kararlarına Karşı Etkili Bir Başvuru Yolu Bulunmadığı İddiası

26. Başvurucu, hukuka aykırı şekilde verilen tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarına karşı itiraz edebileceği etkili bir yolun bulunmadığını ileri sürmüştür.

27. Adalet Bakanlığı, mahkemelerce resen gerçekleştirilen tutukluluk incelemeleri neticesinde verilen kararların başvurucuya bildirilmediği yönündeki şikâyetin 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine ilişkin olduğunu, bu türden şikâyetlerin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası çerçevesinde incelendiğini, Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasının tutuklu kişilerin her türlü tahliye talebinde ileri sürdüğü gerekçelerin tümüne açıklama getirme yükümlülüğü içermediğini, ancak bu talepleri inceleyen mahkemenin tutmanın hukuka uygunluğunu şüpheye düşürmeyecek türden somut iddia ve bulgulara yer vermesi gerektiğini belirtmiştir.

28. Başvurucu, başvuru formundaki iddialarını tekrarlamış ve bu konuda yeni bir beyanda bulunmamıştır.

29. Bireysel başvuru incelemesinde, bir ihlal iddiasının Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanına girip girmediğinin tespitinde Anayasa ve Sözleşme'nin ortak

koruma alanı esas alınmaktadır (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18). Etkili başvuru hakkı, Anayasa'nın 40. ve Sözleşme'nin 13. maddelerinde düzenlenmiştir.

30. Başvurucunun, Anayasa'nın 40. ve Sözleşme'nin 13. maddelerinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine yönelik iddialarının, bahsi geçen maddelerdeki ifadeler dikkate alındığında, soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp, mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Bir başka ifadeyle etkili başvuru hakkının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda etkili başvuru hakkının kısıtlandığı sorusuna cevap verilmesi gerekmektedir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

31. Somut olayda başvurucunun iddiasının özü, tutukluluk kararlarına karşı yaptığı itirazlarının mahkemelerce formül gerekçelerle reddedilmesine ilişkindir. Başvurucunun bu iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası çerçevesinde incelenmesi gerekir.

b. Derece Mahkemesince Resen Gerçekleştirilen Tutukluluk İncelemeleri Sonucunda Verilen Kararların Kendisine Bildirilmemesi Nedeniyle Bu Kararlara İtiraz Etme İmkânı Bulamadığı İddiası

32. Başvurucu, tutukluluk durumuna ilişkin olarak Derece Mahkemesince resen gerçekleştirilen incelemeler sonucunda verilen kararların kendisine bildirilmediğini ve dolayısıyla bu kararlara itiraz etme imkânı bulamadığını ileri sürmüştür.

33. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun söz konusu şikâyetinin, Derece Mahkemesince 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine göre yapılan incelemeye ilişkin olduğunu, hem tahliye taleplerini hem de tutukluluğun devamına karşı yapılan itirazların incelenmesini kapsayacak şekilde belli bir mahkeme nezdinde yapılan tutukluluğun yasallığına ilişkin itiraz başvurularının AİHM'ce Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası çerçevesinde değerlendirildiğini ve tutukluluğun devamına dair periyodik olarak gerçekleştirilen incelemelerin bu hakkın kapsamına girmediğini belirtmiştir.

34. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı, herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

35. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

36. Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir."

37. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci ve Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkraları, her ne sebeple olursa olsun hürriyeti kısıtlanan kişiye tutuklanmasının yasallığı hakkında süratle karar verebilecek ve tutulması kanuni değilse salıverilmesine hükmedebilecek bir mahkemeye başvurma hakkı tanımaktadır. Anılan Anayasa ve Sözleşme hükümleri esas olarak, tutukluluğun yasallığına ilişkin itiraz başvurusu üzerine, bir mahkeme nezdinde yürütülmekte olan davalardaki tahliye talepleri veya tutukluluğun uzatılması kararlarının incelenmesi açısından bir güvence oluşturmaktadır (B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 30).

38. 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesinde, soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100. madde hükümleri göz önünde bulundurularak; kovuşturma evresinde ise tutuklu sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da en geç otuz günlük süre içinde hâkim veya mahkemece resen karar verileceği hükme bağlanmıştır.

39. 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine göre yapılacak değerlendirme resen (ex officio) yapılmakta olup Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası ile hürriyeti kısıtlanan kişiye tanınan yargı merciine itiraz edebilme hakkı kapsamında değerlendirilemez (B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 32).

40. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "Derece Mahkemesince resen gerçekleştirilen tutukluluk durumuna ilişkin incelemeler sonucunda verilen kararların kendisine bildirilmediğini ve dolayısıyla bu kararlara itiraz etme imkânı bulamadığı" yönündeki şikâyetlerinin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Kuvvetli Suç Şüphesi ve Tutuklama Nedenleri Bulunmadığı Halde Özgürlükten Mahrum Bırakılma İddiası

41. Başvurucu, kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedenleri bulunmadığı halde özgürlüğünden mahrum bırakıldığını ileri sürmüştür.

42. Adalet Bakanlığı görüşünde, AİHM kararlarına göre, bir suç işlediği şüphesiyle hürriyetinden mahrum bırakılabilmesi için ilgili kişinin atılı suçu işlediği yönünde makul şüphe (reasonable suspicion) ya da inandırıcı nedenlerin (raisons plausibles) bulunması gerektiğini, bu gerekliliğin tutukluluk açısından olmazsa olmaz bir koşul olduğunu ve tutukluluğunun devam ettiği her aşamada varlığını sürdürmesi gerektiğini, makul şüphenin ortadan kalktığı anda ilgilinin serbest bırakılması gerektiğini, makul şüphenin, elde edilen deliller ve somut olayın kendine özgü koşulları da dikkate alındığında, olaylara dışarıdan bakan ve tamamen objektif bir gözlemciyi ikna edecek yeterlilikte olması gerektiğini, suç işlediğinden kuşkulanılan bir kişinin gerekçeden tamamen yoksun bir yargı kararıyla tutuklanmaması gerektiğini, ancak tutukluluğu meşru kılan bazı gerekçeler göstererek bir zanlı ya da sanığın tutuklanmasının keyfi olarak değerlendirilemeyeceğini ve Anayasa Mahkemesince de benzer bir yaklaşımın benimsendiğini belirtmiştir.

43. Başvurucu, iddia olunan örgütle hiçbir ilişkisinin bulunmadığını, soruşturma kapsamındaki örgüt üyesi olduğu iddia edilen şüpheli N. K. ile arkadaş olması dışında bir ilişkisinin olmadığını, soruşturmanın gizliliğini ihlal ettiği yönündeki suçlamanın gerçeği yansıtmadığını, isnat edilen ruhsatsız silah bulundurma iddiasının gerçeği yansıtmadığını, silahların olağanüstü hal mevzuatına göre ruhsatlandırılmış olduğunu, evinde bulunan diğer silahların ise eşi adına kayıtlı olduğunu, sabit ikametgâhı bulunduğundan kaçma şüphesinden bahsedilemeyeceğini, delilleri etkileme olasılığının olmadığını, zira delil olarak ortaya konan tape kayıtlarının, yazdığı kitabın, Eskişehir'de ele geçirildiği iddia edilen silahların hali hazırda adli mercilerin elinde olduğunu, keyfi olarak tutuklandığını, tutuklamayı gerektirecek hiçbir kamu yararı bulunmadığını, soruşturma makamlarının, ellerindeki tüm verileri basına sızdırarak suç varmış algısı yarattıklarını ileri sürerek Bakanlığın görüşüne katılmamıştır.

44. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

45. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 43).

46. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri hükme bağlanmıştır. Buna göre bir kişinin tutuklanabilmesi öncelikli olarak suç işlediği hususunda kuvvetli belirti bulunmasına bağlıdır. Bu, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır.

47. Ancak bu nitelemeye bağlı olarak kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması mutlaka gerekli değildir. Zira tutukluluğun amacı, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmektir. Buna göre, suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekir (B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 73).

48. Tutukluluk, 5271 sayılı Kanun'un 100. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. 100. maddeye göre kişi ancak hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde tutuklanabilir. Maddede tutuklama nedenlerinin neler olduğu da belirtilmiştir. Buna göre, (a) şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa, (b) şüpheli veya sanığın davranışları; 1) delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, 2) tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa tutukluluk kararı verilebilecektir. Kuralda ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması halinde tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlar bir liste halinde belirtilmiştir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 46).

49. Diğer yandan, Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanun hükümlerinin yorumlanmasına ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delillerin takdirinde açıkça keyfilik halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir. Aksinin kabulü bireysel başvurunun getiriliş amacıyla bağdaşmaz (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 49).

50. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 2009/1868 sayılı soruşturması kapsamında, terör örgütü ve mensuplarına bilerek ve isteyerek yardım etmek, soruşturma dosyasının gizliliğini ihlal, yargı görevini yapanları etkileme, terörle mücadelede görev alan kişileri hedef gösterme suçlarını işlediği iddiasıyla İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/09/2010 tarih ve 2010/53 sorgu numaralı kararı ile tutuklanmıştır. Tutuklamaya gerekçe olarak, "Şüpheliye yüklenen suçların niteliği, aleyhine mevcut delil durumu, yüklenen suçları işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların mevcudiyeti, yüklenen bir kısım suçların CMK. 100/3-a maddesinde sayılan suçlardan olması, delillerin tam olarak toplanmamış olması, şüphelinin konumu itibariyle bir kısım delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme olasılığı göz önüne alınarak CMK. 100 ve devamı maddeleri" gösterilmiştir.

51. Savcılıkça düzenlenen iddianame incelendiğinde özetle, başvurucunun, iddia olunan "Devrimci Karargâh Örgütü" üyelerine bilerek ve isteyerek yardım ettiği, soruşturma kapsamındaki örgüt üyesi olduğu iddia edilen şüpheli N. K.'ye bilgi aktardığı ve polis takibinden kurtulması için yardımda bulunduğu, bu durumun şüpheli tarafından yazılan "Haliçte Yaşayan Simonlar, Dün Devlet Bugün Cemaat" isimli kitapta anlatılan telefon görüşmelerine ilişkin belgeler ile şüpheli N. Ç.'yle yapmış olduğu telefon görüşmelerinin içeriğinden anlaşıldığı, soruşturmanın gizliliğini ihlal eden eylemlerinin tespit edildiği, Eskişehir ilinde bulunan ikametinde sahte nüfus cüzdanları, ehliyet ve pasaportların ele geçirildiği, ele geçirilen diğer belgeler içerisinde gizli ibareli askeri dokümanların yer aldığı, Eskişehir ili Emniyet Müdürlüğündeki makamında yapılan aramalarda izinsiz dinleme sonucu elde edilen ses kayıtlarının ele geçirildiği ve kişisel veri niteliğindeki bilgileri sakladığı, ikametinde ruhsat süresi dolmuş ve veriliş amacı ortadan kalkan silahların ele geçirildiğinden bahisle kamu davası açıldığı görülmektedir.

52. Dava dosyasının incelenmesinden, başvurucunun tutuklanması için yeterli şüphenin ve tutuklama nedenlerinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvuru dosyasında bunun aksini ifade eden herhangi bir husus da yer almamaktadır. Bu durumda başvurucunun, suç işlediğinden şüphelenilmesi için somut olgu ve bilgi bulunmadığı halde tutuklandığı ve tutukluluğun sürdürüldüğü iddiasının yerinde olmadığı sonucuna varılmıştır. Tutukluluğun devamına dair kararların ilgili ve yeterli olup olmadığı meselesinin ise tahliye taleplerinin formül gerekçelerle reddedildiği ve uzun bir süredir tutuklu olduğu iddialarının incelenmesi sırasında ele alınması gerekir.

53. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedenleri bulunmadığı halde özgürlükten mahrum bırakıldığı"na ilişkin iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası Yönünden

54. Başvurucu, gözaltına alındığı tarih ile Anayasa Mahkemesine başvuru tarihi arasında suçlu olduğuna dair herhangi bir kanıt ortaya konulmamasına rağmen tutukluluk halinin devam ediyor olmasının "masumiyet karinesi"ni ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

55. Adalet Bakanlığı, başvurucunun bu iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

56. Başvurucu, başvuru formundaki iddialarını tekrarlamış ve bu konuda yeni bir beyanda bulunmamıştır.

57. Başvurucunun iddiasının özü hakkında kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedenleri

bulunmadığı halde özgürlükten mahrum bırakıldığı ve uzun bir süredir tutuklu olduğuna ilişkindir. Başvurucunun kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedenleri bulunmadığı halde özgürlükten mahrum bırakıldığı yönündeki iddiası yukarıda incelenmiş olup bu iddianın açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilmiştir (§§ 41-53). Başvurucunun uzun bir süredir tutuklu bulunması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasının ise Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

e. Tutukluluk Süresinin Makul Olmadığı İddiası Yönünden

58. Başvurucunun, tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvurunun bu şikâyete ilişkin kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

59. Başvurucu, tahliye taleplerinin ve tahliye taleplerinin reddi üzerine yaptığı itirazlarının hiçbir olguya dayanmaksızın formül gerekçelerle reddedildiğini ve uzun bir süredir tutuklu olduğunu ileri sürmüştür.

60. Adalet Bakanlığı, AİHM kararlarına göre, tutukluluk süresinin hesaplanmasında başlangıç noktasının başvurucunun ilk defa yakalanıp gözaltına alındığı tarih olduğunu, bu sürenin, kişinin serbest bırakılmasıyla ya da derece mahkemesinin kararıyla sona erdiğini, derece mahkemesinin karar ile birlikte tutukluluğun "mahkûmiyet sonrası tutma" haline dönüştüğünü, kaçma şüphesi, yargılamayı etkileme tehlikesi, yeniden suç işleme riski veya kamu düzeninin bozulması tehlikesinin bulunmasının belli bir süreye kadar devam eden tutukluluğun meşru kabul edilmesi için yeterli olduğunu, belirli bir sürenin ötesine geçen bir tutukluluk süresinin makul olup olmadığını değerlendirirken, makul şüphenin varlığını sürdürüp sürdürmediğinin, yargılamayı yapan mahkemenin yargılamayı süratle sona erdirmesi açısından gerekli dikkati gösterip göstermediğinin, ulusal yargı organlarının adli kontrole başvurma konusunu tartışıp tartışmadığının incelenmesi gerektiğini, ayrıca davanın karmaşıklığının ve suçlamaların niteliğinin, isnat olunan suçun organize suç ile mücadele kapsamında olup olmadığının her başvurunun kendi özellikleri çerçevesinde ele alınması gerektiğini ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarının da bu yönde olduğunu belirtmiştir.

61. Adalet Bakanlığı ayrıca, suç işlediğinden kuşkulanılan bir kişinin gerekçeden tamamen yoksun bir yargı kararıyla tutuklanmaması ve tutukluluğunun uzatılmaması gerektiğini, ancak tutukluluğu meşru kılan bazı gerekçeler göstererek bir zanlı ya da sanığın tutuklanmasının keyfi tutuklama olarak değerlendirilemeyeceğini, aşırı derecede kısa gerekçelerle ve hiçbir yasal hüküm gösterilmeden tutuklama kararı vermenin ya da tutukluluğu devam ettirmenin bu çerçevede değerlendirilemeyeceğini ve Anayasa Mahkemesince de benzer bir yaklaşımın benimsendiğini belirtmiştir.

62. Başvurucu, 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun ile öngörülen adli kontrol hükümlerinin hakkında uygulanmadığını, aynı davada yargılanan bazı kişiler tahliye edilmelerine rağmen kendisinin tahliye edilmediğini, tutukluluğun kasıtlı olarak devam ettirildiğini, örgüt mensubu olduğu iddia edilen N. K. isimli sanık serbest bırakılırken bu kişiye yardım ettiği iddiasıyla yargılanan kendisinin tutuklu bulundurulmaya devam edildiğini, hukuka aykırı olarak kendisini dinleyen iki polisin yerlerinin değiştirildiğini ve haklarında soruşturma açıldığını,

uzun süredir tutuklu olduğunu ve tutukluluğunun haksız olarak uzatıldığını belirterek Bakanlığın görüşüne katılmamıştır.

63. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

64. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında bir ceza soruşturması kapsamında tutuklanan kişilerin, yargılamanın makul sürede bitirilmesini ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme haklarına sahip olduğu güvence altına alınmıştır.

65. Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusunun, genel bir ilke çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir sanığın tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Anayasa'nın 38. maddesinde "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz" şeklinde ifadesini bulan masumiyet karinesi, yargılama süresince kişinin hürriyetinin esas, tutukluluğun ise istisna olmasını gerektirmektedir. Tutukluluğun devamı ancak masumiyet karinesine rağmen Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkından daha ağır basan gerçek bir kamu yararının mevcut olması durumunda haklı bulunabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 61).

66. Bir davada tutukluluğun belli bir süreyi aşmamasını sağlamak, öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Bu amaçla, yukarıda belirtilen kamu yararı gereğini etkileyen tüm olayların derece mahkemeleri tarafından incelenmesi ve serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararlarda bu olgu ve olayların ortaya konulması gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 62).

67. Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır. Tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 63). Tutukluluk süresinin makul seviyede kalması için ilgili makamların almış oldukları önlemler de dâhil olmak üzere tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabilir (B. No: 2014/85, 3/1/2014, § 43).

68. Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirmesinde esas olarak, serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararların gerekçelerine bakılmalı ve tutuklu bulunan kişiler tarafından yapılan tutukluluğa itiraz başvurularında sunulan belgeler çerçevesinde kararların yeterince gerekçelendirilmiş olup olmadığı göz önüne alınmalıdır. Öte yandan hukuka uygun olarak tutuklanan bir kişinin, suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedenlerinden biri veya birkaçının varlığı

devam ettiği sürece ilke olarak belli bir süreye kadar tutukluluk halinin makul kabul edilmesi gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, §§ 63-64).

69. Diğer taraftan özgürlük hakkı, adli makamlarla güvenlik görevlilerinin özellikle organize suçlarla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek biçimde yorumlanmamalıdır. Nitekim AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinin, Sözleşme'ye Taraf Devletlerin güvenlik görevlilerinin bilhassa organize olanlar olmak üzere suçlulukla etkili olarak mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye sebep olabilecek biçimde uygulanmaması gerektiğini vurgulamaktadır (Dinç ve Çakır/Türkiye, B. No: 66066/09, 9/7/2013, § 46).

70. Bir kişinin gerekçeden tamamen yoksun bir yargı kararıyla tutuklanması ve tutukluluğun uzatılması kabul edilemez (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz: Nakhmanovich/Rusya, B. No: 55669/00, 2/3/2006, § 70; Belevitskiy/Rusya, B. No: 72967/01, 1/3/2007, § 91). Bununla beraber tutukluluğu meşru kılan gerekçeler gösterilerek bir zanlı ya da sanığın tutuklanmasının keyfi olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak aşırı derecede kısa gerekçelerle ve hiçbir yasal hüküm gösterilmeden tutuklama kararı vermek ya da tutukluluğu devam ettirmek bu çerçevede değerlendirilmemelidir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz: Mooren/Almanya [BD], B. No: 11364/03, 9/7/2009, § 79).

71. İtiraz veya temyiz merciinin, itiraz veya temyiz incelemesine konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına aykırılık teşkil etmez (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz: García Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21/1/1999, § 26).

72. Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvurucunun daha önce yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı tarihtir. Ancak kişinin, tutuklu olarak yargılanmakta olduğu davada mahkumiyetine karar verilmiş ise mahkûmiyet tarihi itibarıyla da tutukluluk hali sona erer (B. No: 2012/237, 2/7/2013, §§ 66-67).

73. Öte yandan hukuka uygun olarak tutuklanan bir kişinin, suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedenlerinden biri veya birkaçının varlığı devam ettiği sürece ilke olarak belli bir süreye kadar tutukluluk halinin makul kabul edilmesi gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, §§ 63-64).

74. Başvurucu, öncelikle uzun bir süredir tutuklu olduğunu ileri sürmüştür. Somut olayda başvurucu 28/09/2010 tarihinde tutuklanmış ve İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/7/2013 tarihli kararı ile hapis ve adli para cezası ile cezalandırılmıştır. Buna göre başvurucu yaklaşık 2 yıl 10 ay boyunca bir suç isnadına bağlı olarak özgürlüğünden mahrum kalmıştır.

75. Somut olayda başvurucu ayrıca tutukluluğa itiraz ve itiraz ret kararlarının gerekçelerinin yetersiz olduğunu ileri sürmüştür.

76. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/4/2011 tarihli birinci celsesinde "dava dosyasının İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/213 Esas sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamaya İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/213 Esas sayılı dava dosyasında devam dilmesine ve sanıkların yasadışı Devrimci Karargah silahlı terör örgütü üyesi olduklarına ilişkin kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunduğu ve devam ettiği anlaşıldığından atılı eylemin CMK. 100/3 maddesinde sayılan suçlardan olduğu" gerekçesiyle başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

77. Başvurucu, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/4/2011 tarihli duruşmada verdiği tutukluluk halinin devamına dair karara karşı 19/4/2011 tarihinde "28/09/2010 tarihinde tutuklandığını ve 13/04/2011 tarihinde ilk kez yaklaşık 7 ay sonra mahkeme huzuruna çıkarıldığını, soruşturma ve yargılama aşamalarında savunmaya ilişkin Anayasal ve yasal taleplerinin hiç bir biçimde karşılanmadığını, özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini, savunma dilekçesinin de dikkate alınıp tutukluluk halinin devamına ilişkin kararın itirazen kaldırılmasına karar verilmesini" talep etmiştir.

78. Başvurucunun itirazı, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/5/2011 tarih ve 2011/308 Değişik İş sayılı kararıyla "… sanığın üzerine atılı suçun yaptırımı, kuvvetli suç şüphesini gösterir bulgular ve atılı suçun CMK. 100/3 maddesinde yazılı suçlardan olduğu" gerekçesiyle reddedilmiştir.

79. Başvurucu, yargılamasının ilerleyen aşamasında, 17/11/2011, 6/2/2012, 30/4/2012, 6/7/2012, 7/8/2012, 5/10/2012, 26/11/2012, 4/1/2013 tarihlerinde tutukluluk haline son verilmesi istemiyle mahkemeye başvurmuştur. Başvurucunun tahliye talepleri özetle; başvurucu hakkında isnat olunan suçların mahiyeti, isnat edilen suçlara dair kuvvetli suç şüphelerini gösteren olguların var olması, isnat edilen suçların katalog suçlardan olması, tüm dosya kapsamındaki deliller değerlendirildiğinde mevcut delillerin kuvvetli suç şüphesinin varlığını göstermesi, tutuklulukta geçen makul süreyi aşan bir durumun bulunmaması, başvurucunun serbest kalması halinde kaçma şüphesinin bulunması, daha hafif koruma önlemi olan adli kontrol tedbiri uygulanmasının dava konusu açısından yetersiz kalacağı şeklindeki gerekçelerle reddedilmiştir. Başvurucu tarafından mahkemelerce verilen ret kararlarına karşı yapılan itirazlar da reddedilmiştir.

80. Başvurucu son olarak, tutukluluk haline son verilerek tahliye edilmesi istemiyle 4/2/2013 tarihinde İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesine başvurmuştur. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi 4/2/2013 tarihli 17. celsede önceki gerekçelerini tekrarlayarak başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

81. Başvurucu, bu karara itiraz etmiş, itirazı İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/3/2013 tarih ve 2013/78 Değişik İş sayılı kararı ile "İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince 4/2/2013 tarihinde verilen tutukluluk halinin devamına dair kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle reddedilmiştir. Ret kararı 1/4/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

82. Başvurucunun tutukluluk durumu ayrıca, 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesi gereğince 22/6/2011, 21/07/2011, 10/1/2012, 21/6/2013, 19/7/2012, 6/09/2012, 20/11/2012, 18/12/2012, 22/01/2013, 26/2/2013 tarihlerinde İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince resen değerlendirilmiş ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

83. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirmesinde esas olarak, serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararların gerekçelerine bakılmalı ve tutuklu bulunan kişiler tarafından yapılan tutukluluğa itiraz başvurularında sunulan belgeler çerçevesinde kararların yeterince gerekçelendirilmiş olup olmadığı göz önüne alınmalıdır.

84. Her ne kadar bir kişinin, suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedenlerinden biri veya birkaçının varlığı devam ettiği sürece ilke olarak belli bir süreye kadar tutukluluk halinin makul kabul edilmesi gerekse de özellikle belli bir süre geçtikten sonra tutuklamanın devamına karar verilirken, davanın genel durumu yanında, tahliyesini talep eden kişinin özel durumunun dikkate alınması ve bu anlamda tutukluluk

gerekçelerinin kişiselleştirilmesi bir zorunluluktur. Bu nedenle, aynı davada yargılanan bazı sanıkların durumlarından hareketle genelleme yapılarak diğerlerinin de aynı davranışta bulunabileceğini varsaymak, kişiselleştirmeyi engellediği gibi, özgürlüğün esas, tutukluluğun istisna olduğu yönündeki anlayışla da bağdaşmaz.

85. Somut olayda, Derece Mahkemelerince verilen tutukluluğa itiraz ve itirazın reddine dair kararların gerekçeleri incelendiğinde, bu gerekçelerin tutukluluğun devamının hukuka uygunluğu ve tutulmanın meşruluğunu haklı gösterecek özen ve içerikte olmadığı ve aynı hususların tekrarı niteliğinde olduğu görülmektedir. Somut olaydaki tutukluluk halinin devamına ilişkin bu gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez. İlgili ve yeterli olmayan gerekçelere dayanılarak başvurucunun özgürlüğünden mahrum bırakıldığı dikkate alındığında söz konusu tutukluluk süresi makul olarak değerlendirilemez.

86. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "tutukluluk süresinin makul olmadığı ve tahliye taleplerinin formül gerekçelerle reddedildiği" yönündeki şikâyeti yönünden Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

87. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

88. Başvuruda, Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkralarının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

89. Kararın birer örneğinin mahkemesine ve Yargıtaya gönderilmesi gerekir.

90. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. "Derece Mahkemesince resen gerçekleştirilen tutukluluk incelemeleri sonucunda verilen kararların kendisine bildirilmediğini ve dolayısıyla bu kararlara itiraz etme imkânı bulamadığı" iddialarının "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. "Kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedenleri bulunmadığı halde özgürlükten mahrum bırakıldığına" ilişkin iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. “Tutukluluk süresinin makul olmadığı ve tahliye taleplerinin formül gerekçelerle reddedildiği” yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. “Tutukluluk süresinin makul olmadığı ve tahliye taleplerinin formül gerekçelerle reddedildiği” yönündeki şikâyeti yönünden Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Kararın birer örneğinin mahkemesine ve Yargıtaya gönderilmesine,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SİNO KAYA VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/3839 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNO KAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3839)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucular : Sino KAYA

Kayhan KAYA

Mehmet KAYA

Abdülhalim KAYA

Mehmet Nezir KAYA

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular tarafı oldukları hukuk davasının otuz beş yılı aşkın süredir karara bağlanmamış olması ve uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlardan gerekli şekilde istifade edememeleri nedeniyle adil yargılama ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/6/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesi’ne doğrudan yapılmıştır. İdari yönden

yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 10/10/2013 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 11/11/2013 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Çataltepe Köyü 397, 398, 402, 403, 406 ve 409 parsel sayılı taşınmazların kadastro tespit çalışmaları neticesinde hazine adına tespit edilmesi üzerine, başvurucular dışındaki bazı şahıslar tarafından, yapılan tespitlerin iptali amacıyla 8/2/1978 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesine davalar açılmış ve belirtilen bu davalar Mahkemenin E.1978/26-27-28-29-30-31 sıralarına kaydedilmiştir.

8. 12/12/1979 tarihinde başvurucular tarafından yukarıda belirtilen davalara müdahil olmak için asli müdahale dilekçesi verilerek, taşınmazların kadastro çalışmaları öncesinde Derik Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1978/24 sayılı dosyasında taraflarınca dava konusu edildiği bildirilmiştir.

9. Başvuruculların belirttiği Derik Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1978/24 sayılı dosyasının tetkikinden, başvurucu Sino Kaya ve diğer başvuruculların murisleri tarafından 3/11/1975 havale tarihli dilekçeyle Derik Asliye Hukuk Mahkemesine açılmış olan ve Mahkemenin E.1975/86 sırasına kaydı yapılan davanın yargılaması sonucunda verilen kararın bozulması üzerine, dosyanın Mahkemenin E.1978/24 sırasına kaydının yapıldığı ve Derik Kadastro Mahkemesinin 8/2/1978 tarihli yazısı ile taşınmazlara ilişkin kadastro tespit çalışmaları yapıldığının bildirilmesi üzerine, belirtilen dosyanın Derik Asliye Hukuk Mahkemesinin 16/5/1978 tarihli görevsizlik kararı ile Derik Kadastro Mahkemesine devredilmiş olduğu anlaşılmıştır.

10. Görevsizlik kararı ile devredilen dosya ve Derik Kadastro Mahkemesinin E.1978/26-27-28-29-31 sayılı dosyaları ilgileri nedeniyle Mahkemenin E.1978/30 sayılı dosyası üzerinde birleştirilmiştir.

11. Derik Kadastro Mahkemesinin 4/6/1982 tarih ve E.1978/30, K.1986/228 sayılı kararı ile 397, 398, 402, 403, 406 ve 409 parsel sayılı taşınmazların müdahiller adına tapuya tesciline karar verilmiştir.

12. Derik Tapulama Mahkemesinin kararı temyiz edilmekle, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 27/12/1982 tarihli kararlarıyla bozulmuş, bozma sonrası dosyanın Derik Kadastro Mahkemesinin E.1983/58 sırasına kaydı yapılmış, ilk derece Mahkemesinin 25/5/1984 tarih ve E.1983/58, K.1984/49 sayılı kararı ile taşınmazların müdahiller adına tapuya tesciline

karar verilmiştir.

13. İlk derece Mahkemesi kararı Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 29/9/1987 tarihli kararlarıyla bozulmuş, bozma sonrası dosyanın Derik Kadastro Mahkemesinin E.1987/28 sırasına kaydı yapılmıştır.

14. Derik Kadastro Mahkemesinin E.1987/28 sayılı dosyasında yürütülen yargılama neticesinde verilen 27/1/1993 tarih ve E.1987/28, K.1993/1 sayılı karar Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 8/4/1994 tarihli kararlarıyla bozulmuş, bozma sonrası dosyanın Derik Kadastro Mahkemesinin E.1994/6 sırasına kaydı yapılmıştır.

15. Derik Kadastro Mahkemesince E.1994/6 sayılı dosyanın, aralarındaki bağlantı nedeniyle Mahkemenin E.1995/6 sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiş, akabinde E.1994/6 sayılı dosya tefrik edilerek Mahkemenin E.1999/1 sırasına kaydı yapılmış olup, hâlihazırda ilk derece Mahkemesi önünde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

18. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

19. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

21. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur."

22. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 7/6/2013 tarih ve 2013/3839 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

24. Başvurucular, kendilerine ait taşınmazlara ilişkin olarak Derik Kadastro Mahkemesinin E.1999/1 sayılı dosyasında yürütülen yargılamanın otuz beş yıldan uzun bir süredir devam ettiğini, dava süresinin uzamasında kusurlarının olmadığını, değişik gerekçelerle yargılama işlemlerinin icrası tehir edilerek ve bu işlemelerin yapılması hususunda gerekli özen gösterilmeyerek yargılama süresinin uzatıldığını, ayrıca uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan diledikleri şekilde istifade edemedikleri gibi, taşınmazlara bağlı olarak sağlanan destekleme primi gibi gelirlerden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

25. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

26. Başvurucular, tarafı oldukları hukuk davasının otuz beş yılı aşkın süredir karara bağlanmamış olması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

28. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

29. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

30. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

31. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

32. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

33. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

34. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

35. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

36. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

37. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, birkaç adet taşınmaz hakkında asliye hukuk mahkemesinde açılan ve görevsizlik kararı sonrasında kadastro mahkemesinde açılan tespite itiraz davası ile birleştirilmek suretiyle yürütülen bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, başvurucu Sino Kaya ve diğer başvuruculların murisleri tarafından Derik Asliye Hukuk Mahkemesine açılan tapu iptal davası tarihi olan 3/11/1975 tarihidir. Başvuruculardan Sino Kaya, belirtilen tarihte açılan davanın davacıları hanesinde yer almakta olup, diğer başvurucular ise davacıların murisleridir. Ancak miras bırakanlarından intikalle davayı takip etmekte olan başvurucular açısından da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda murisleri açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anı olan 3/11/1975 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

39. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir.(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

40. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başlangıçta birkaç adet taşınmaza ilişkin tapu iptal talebi olduğu, dava konusu taşınmazlara ilişkin kadastro tespit çalışmaları yapılması üzerine dosyanın görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredildiği ve belirtilen mahkeme nezdinde açılan tespite itiraz davaları ile birleştirildiği, davanın taraflarında otuzu aşkın kişinin yer aldığı ve yaklaşık otuz dokuz yıllık yargılama sürecinde ilk derece mahkemesince davanın esasına dair üç karar verildiği, belirtilen kararların temyiz incelemesi neticesinde bozularak Derik Kadastro Mahkemesinin E.1994/6 sırasına kaydının yapıldığı, akabinde verilen birleştirme ve tefrik kararları neticesinde son olarak Derik Kadastro Mahkemesinin E.1999/1 sırasına kaydı yapılan davanın hâlihazırda ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

41. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin ilk derece mahkemesi nezdinde geçen bölümünün iki yıl altı aylık yargılama periyodu dışındaki kısmının kadastro mahkemesinde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 16-22).

42. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2012/12, 17/9/2013, § 58; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 64).

43. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık otuz dokuz yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucular tarafından ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlardan yararlanamadıkları ve taşınmazlar nedeniyle sağlanan gelir desteklerinden istifade edemedikleri belirtilerek Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddia edilmiş olmakla beraber, somut yargılama bağlamında başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

46. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 500.000 TL maddi ve başvuruculardan her biri için 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

47. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden

yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

48. Başvuruculaların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık otuz dokuz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve başvuruculardan Sino Kaya’nın belirtilen davanın davacılarından olduğu, diğer başvuruculaların ise yargılamayı murislerinden intikalle takip etmekte oldukları göz önünde bulundurulduğunda, takdiren başvuruculardan Sino Kaya’ya 22.450,00 TL, başvurucular Kayhan Kaya ve Abdülhalim Kaya’nın her birine 1.150,00 TL, başvurucu Mehmet Kaya’ya 1.750,00 TL ve başvurucu Mehmet Nezir Kaya’ya 2.050,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

50. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

51. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık otuz dokuz yıldır sürdüğü ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculardan Sino Kaya’ya 22.450,00 TL, başvurucular Kayhan Kaya ve Abdülhalim Kaya’nın her birine 1.150,00 TL, başvurucu Mehmet Kaya’ya 1.750,00 TL ve başvurucu Mehmet Nezir Kaya’ya 2.050,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABİDİN NECİMOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/4503 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/4503

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABİDİN NECİMOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/4503)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucular : Abidin NECİMOĞLU

Mukadder TACAR

Nezlişah PİRİNÇÇİOĞLU

Faruk NECİMOĞLU

Mümtaz NECİMOĞLU

Hasip NECİMOĞLU

Şeyhmus NECİMOĞLU

Serdar NECİMOĞLU

Faik NECİMOĞLU

Gülsen NECİMOĞLU

Vekili : Av. Ali Aydemir

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular 1974 yılında açılan hukuk davasının henüz karara bağlanmamış olması ve

yargılama sürecinde taşınmazlarından yararlanamamaları nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/6/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 10/10/2013 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 11/11/2013 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Ballı köyü 88, 90, 99 ve 104 parsel sayılı taşınmazların toprak tevzi komisyonunca yapılan çalışmalar neticesinde hazine adına tescil edilmesi üzerine, yapılan tescilin iptali hususunda başvuruculardan bir kısmı ve diğer başvurucuların murisleri tarafından, 12/3/1974 tarihinde Derik Asliye Hukuk Mahkemesinde tapu iptal davası açılmıştır.

8. Derik Asliye Hukuk Mahkemesinin 23/9/1975 tarih ve E.1974/13, K.1975/57 sayılı görevsizlik kararı ile taşınmazlara ilişkin kadastro tespit çalışmaları yapıldığından bahisle, dosyanın Derik Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

9. Başvurucular ve murisleri tarafından, ayrıca 88, 90, 99 ve 104 parsel sayılı taşınmazların kadastro tespitlerinin iptali hususunda 6/11/1975 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinin E.1975/420-421-422-423 sayılı dosyaları ile tespite itiraz davaları açılmıştır.

10. Mahkemece, görevsizlik kararı ile devredilen dosya, belirtilen tespite itiraz davaları ile birleştirilerek askı ilanları yapılmıştır.

11. Derik Kadastro Mahkemesinin, belirtilen tespite itiraz davalarının kabulüne dair 19/11/1976 tarihli dört kararı da Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 10/10/1977 tarihli kararlarıyla bozulmuş, bozma sonrası dosyaların Derik Kadastro Mahkemesinin E.1977/622-623-624-625 sıralarına kaydı yapılmış, akabinde ilk derece mahkemesince E.1977/623-624-625 sayılı dosyaların E.1977/622 sayılı dosya üzerinde birleştirilmesine karar verilmiştir.

12. Derik Kadastro Mahkemesinin davanın kabulüne dair 15/10/1982 tarih ve E.1977/622, K.1982/323 sayılı kararı Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 7/3/1985 tarihli kararlarıyla bozulmuş, bozma sonrası dosyanın Derik Kadastro Mahkemesinin E.1983/70 sırasına kaydı

yapılmıştır.

13. Derik Kadastro Mahkemesinin davanın kabulüne dair 6/11/1985 tarih ve E.1983/70, K.1985/2 sayılı kararı Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 10/4/1986 tarihli kararlarıyla bozulmuş, bozma sonrası dosyanın Derik Kadastro Mahkemesinin E.1986/1 sırasına kaydı yapılmıştır.

14. Derik Kadastro Mahkemesinin davanın kabulüne dair 25/7/1986 tarih ve E.1986/1, K.1986/19 sayılı kararının Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 16/6/1988 tarihli kararlarıyla bozulması üzerine, dosyanın Derik Kadastro Mahkemesinin E.1988/23 sırasına kaydı yapılmıştır.

15. Derik Kadastro Mahkemesinin davanın kabulüne dair 5/1/1991 tarih ve E.1988/23, K.1991/1 sayılı kararı Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 29/11/1993 tarihli kararlarıyla bozulmuş, bozma sonrası dosyanın son olarak Derik Kadastro Mahkemesinin E.1994/2 sırasına kaydı yapılmış olup, dava hâlihazırda ilk derece mahkemesi önünde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

18. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

19. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

21. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur."

22. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 28/6/2013 tarih ve 2013/4503 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

24. Başvurucular, kendilerine ait taşınmazlara ilişkin olarak 1974 yılında açılan ve Derik Kadastro Mahkemesinin E.1994/2 sayılı dosyasında yürütülen yargılamanın otuz dokuz yıldır devam ettiğini, dava süresinin uzamasında kusurlarının olmadığını, değişik gerekçelerle yargılama işlemlerinin icrası tehir edilerek ve bu işlemelerin yapılması hususunda gerekli özen gösterilmeyerek yargılama süresinin uzatıldığını, ayrıca uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle taşınmazlardan yararlanamadıkları gibi, taşınmazlara bağlı olarak sağlanan destekleme primleri gibi gelirlerden de mahrum kaldıklarını belirterek, makul sürede yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

25. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

26. Başvurucular, 1974 yılında açılan hukuk davasının henüz kesin karara bağlanmamış olduğunu belirterek, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

27. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

28. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

29. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

30. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

31. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

32. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

33. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

34. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

35. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

36. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

37. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, dört adet taşınmaz hakkında asliye hukuk mahkemesinde açılan tapu iptali davasının verilen görevsiz kararıyla kadastro mahkemesine devredilmesi ve belirtilen taşınmazlar hakkında kadastro mahkemesinde açılan tespite itiraz davaları ile birleştirilmesi suretiyle yürütülen bir yargılamanın söz konusu olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 12/3/1974 tarihidir. Başvuruculardan Gülsen Necimoğlu, Faruk Necimoğlu, Faik Necimoğlu, Serdar Necimoğlu, Mümtaz Necimoğlu ve Mukadder Necimoğlu ise, belirtilen davanın davacılarından olan bir şahsın mirasçıları olarak muhtelif tarihlerde dahili dava edilmek suretiyle yargılama sürecine katılmışlardır. Ancak miras bırakanlarından intikalle davayı takip etmekte olan belirtilen başvurucular açısından da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları tarih değil, somut olayda murisleri açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anı olan 12/3/1974 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

39. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

40. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başlangıçta dört adet taşınmaza ilişkin tapu iptal talebi olduğu, dava konusu taşınmazlara ilişkin kadastro tespit çalışmaları yapılması üzerinde dosyanın görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredildiği ve belirtilen mahkeme nezdinde açılıp aynı taşınmazları konu alan tespite itiraz dosyaları ile birleştirildiği, 12/3/1974 tarihli tensip zaptı ile yargılamasına başlanılan davanın taraflarında onu aşkın kişinin yer aldığı ve otuz dokuz yılı aşkın yargılama sürecinde ilk derece mahkemesince davanın esasına dair dört karar verildiği, kararların temyiz incelemesi neticesinde bozularak dosyanın son olarak Derik Kadastro

Mahkemesinin E.1994/2 sırasına kaydının yapıldığı ve belirtilen esas üzerinde yürütülen yargılamanın 21/3/1994 tarihinde düzenlenen tensip zaptı sonrasında yaklaşık on yıldır devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır.

42. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin ilk derece mahkemesi nezdinde geçen bölümünün bir yıl altı aylık yargılama periyodu dışındaki kısmının kadastro mahkemesinde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 16-22).

43. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2012/12, 17/9/2013, § 58; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 64).

44. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu kırk yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucular tarafından ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlardan yararlanamadıkları ve taşınmazlar nedeniyle sağlanan gelir desteklerinden istifade edemedikleri belirtilerek Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddia edilmiş olmakla beraber, somut yargılama bağlamında başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

47. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 500.000 TL maddi ve başvuruculların her biri için 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

48. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

49. Başvuruculaın tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve başvuruculardan Gülsen Necimoğlu, Faruk Necimoğlu, Faik Necimoğlu, Serdar Necimoğlu, Mümtaz Necimoğlu ve Mukadder Necimoğlu’nun yargılamayı miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları göz önünde bulundurularak, takdiren başvurucular Abidin Necimoğlu, Hasip Necimoğlu, Şeyhmus Necimoğlu ve Nezlişah Necimoğlu’nun her birine 22.450,00 TL, başvurucular Gülsen Necimoğlu, Faruk Necimoğlu, Faik Necimoğlu, Serdar Necimoğlu, Mümtaz Necimoğlu ve Mukadder Necimoğlu’nun her birine 3.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

50. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaın maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

51. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

52. Başvuruya konu yargılamanın otuz dokuz yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Abidin Necimoğlu, Hasip Necimoğlu, Şeyhmus Necimoğlu ve Nezlişah Necimoğlu’nun her birine 22.450,00 TL, başvurucular Gülsen Necimoğlu, Faruk Necimoğlu, Faik Necimoğlu, Serdar Necimoğlu, Mümtaz Necimoğlu ve Mukadder Necimoğlu’nun her birine 3.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN

ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

18/5/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN ÖZEKİNCİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/4507 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/4507

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN ÖZEKİNCİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/4507)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucular : Abdurrahman ÖZEKİNCİ

Maruf ÖZEKİNCİ

Mehmet ÖZEKİNCİ

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular 1977 yılında murisleri tarafından açılan hukuk davasının henüz karara bağlanmamış olması ve yargılama süresince taşınmazdan yararlanamamaları nedeniyle adil yargılama ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/6/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 17/9/2013 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 9/10/2013 tarihli görüş yazısı 23/10/2013 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiş, başvurucular vekili tarafından Adalet Bakanlığı görüşüne karşı 7/11/2013 tarihli beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Akçay Köyü 22, 23, 24, 40, 41, 45, 46 ve 55 parsel sayılı taşınmazların tapulama tespitine karşı, başvurucular murisi Arif Özekinci ve müşterekleri tarafından tapulama komisyonuna yapılan itirazlar, komisyonun 24/10/1977 tarihli kararları ile reddedilmiştir.

8. Komisyonun belirtilen ret kararlarına karşı başvurucular murisi ve müşterekleri tarafından 15/11/1977 tarihinde Derik Tapulama Mahkemesinde, Hazine adına yapılan tespitlerin iptali ve tescil talebiyle dava açılmıştır.

9. Derik Tapulama Mahkemesinin E.1977/560 sırasına kaydı yapılan dava, hâlihazırda ilk derece Mahkemesi önünde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

11. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

12. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

13. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

14. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

15. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

16. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 28/6/2013 tarih ve 2013/4507 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular, murislerinden intikal eden taşınmaza ilişkin olarak Derik Kadastro Mahkemesinin E.1977/560 sayılı dosyasında yürütülen yargılamanın otuz dört yıldır devam ettiğini, dava süresinin uzamasında başvurucuların kusuru olmadığını, değişik gerekçelerle yargılama işlemlerinin icrası tehir edilerek ve bu işlemelerin yapılması hususunda gerekli özen gösterilmeyerek yargılama süresinin uzatıldığını, ayrıca yargılama süresince taşınmazdan yararlanamadıkları gibi, taşınmaza bağlı gelir elde etme imkânlarını da kullanamadıklarını belirterek, Anayasa’nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

19. Başvurucular, başvuruya konu uyuşmazlığı sonlandırır nitelikte bir kararın mevcut olmadığını belirtmişlerdir.

20. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları inceleme hususundaki zaman bakımından yetkisinin 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve eylemlere ilişkin başvuruları kapsadığı belirtilerek, başvuruya konu yargılamanın hâlihazırda ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğunun, yapılacak değerlendirmede nazara alınması gerektiği bildirilmiştir.

21. Başvuru konusu dava, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlama tarihi olan 23/9/2012'den önce açılmış olup, başvuru tarihi itibarıyla derdest olduğu anlaşılmakla, başvurunun incelenmesi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dâhilindedir. Ayrıca, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmekle birlikte hukuk sistemimizde, yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 21-30).

22. Açıklanan nedenlerle, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

23. Başvurucular, murislerinden intikal eden taşınmaza ilişkin olarak Derik Kadastro Mahkemesinin E.1977/560 sayılı dosyasında yürütülen yargılamanın otuz dört yıldır devam ettiğini belirterek, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

24. Adalet Bakanlığı görüşünde, 1977 yılında açılan davanın hâlihazırda ilk derece mahkemesi nezdinde derdest olduğunun, yapılacak değerlendirmede nazara alınması gerektiği bildirilmiştir.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

26. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

28. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

29. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

30. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

31. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

32. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

33. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

34. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

35. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, birkaç adet taşınmaz hakkında kadastro mahkemesinde açılan bir tespite itiraz davasının söz konusu olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

36. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre

değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 15/11/1977 tarihidir. Başvurucular murisleri tarafından açılan davaya, murislerinin vefatı üzerine muhtelif tarihlerde dahili dava edilmek suretiyle katılmışlardır. Ancak miras bırakanlarından intikalle davayı takip etmekte olan başvurucular açısından da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları tarih değil, somut olayda murisleri açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anı olan 15/11/1977 tarihidir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

37. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

38. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

39. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun birkaç adet taşınmaza ilişkin tespite itiraz talebi olduğu, davanın taraflarında on yedi kişinin bulunduğu, başvurucular murisinin de aralarında bulunduğu bir kısım davacılar tarafından açılan davanın yargılaması sırasında, yargılama evrakının kısım kısım talep edildiği, ilgili kurumlara yazılan müzekkere cevaplarının tekit edilmeksizin beklenildiği, dosyanın müteaddit defa tetkike alındığı, verilen keşif ara kararlarının hava koşulları, müracaat yokluğu, yetkili hâkimin iş durumu ve bilirkişi temin edilememesi gibi nedenlerle defalarca tehir edildiği ve 1977 yılından beri ilk derece mahkemesi önünde derdest olan yargılamada keşif işleminin yapılmamış olduğu anlaşılmaktadır.

40. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin tamamının kadastro mahkemesinde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 11-17).

41. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2012/12, 17/9/2013, § 58; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 64).

42. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§

37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık otuz yedi yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucular tarafından ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları belirtilerek Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddia edilmiş olmakla beraber, somut yargılama bağlamında başvuruculaın makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

45. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle uğradıkları zarar karşılığında 500.000,00 TL maddi ve her bir başvurucu lehine 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

46. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

47. Başvuruculaın tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık otuz yedi yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve başvuruculaın yargılamayı murislerinden intikalle takip etmekte oldukları göz önünde bulundurularak, her bir başvurucuya takdiren 2.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucular tarafından ileri sürülen maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaın maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

50. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık otuz yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaın her birine 2.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NAZİF ÇALIKOĞLU

B. No: 2013/5468 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5468

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAZİF ÇALIKOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5468)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Nazif ÇALIKOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 5/5/2005 tarihinde İstanbul 8. İş Mahkemesinde açtığı alacak ve tazminat davasının 2/11/2010 tarihinde zamanaşımı nedeniyle reddedildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/7/2013 tarihinde İstanbul 7. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 26/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Birinci Bölümün 12/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 17/1/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 5/5/2005 tarihinde, bir şirket aleyhine İstanbul 8. İş Mahkemesinde açtığı davada, 21/12/1991 ilâ 17/4/2005 tarihleri arasında davalıya ait işyerinde çalıştığını, 17/4/2005 tarihinde işveren tarafından iş akdinin feshedildiğini, 1/10/1992 ilâ 31/3/1995 tarihleri arasındaki dönem için düzenlenen toplu iş sözleşmesi hükümleri ile belirlenen ücretlerin eksik ödendiğini ileri sürerek, ücret alacağı ve tazminatların tahsilini talep etmiştir.

8. Mahkeme, 2/11/2010 tarih ve E.2005/360, K.2010/922 sayılı kararla, başvurucunun alacaklarının zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

9. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 14/5/2013 tarih ve E.2011/7272, K.2013/14363 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

10. Karar, 5/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu, 8/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 32. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Ücret alacaklarında zamanaşımı süresi beş yıldır."

14. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur."

15. 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir."

16. 5521 sayılı Kanun'un 15. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır."

17. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/7/2013 tarih ve 2013/5468 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 5/5/2005 tarihinde İstanbul 8. İş Mahkemesinde açtığı alacak ve tazminat davasında beş yıl yargılama yapıldıktan sonra, alacakların zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiğini, davalı şirket ile 1/10/1992 ilâ 31/3/1995 tarihleri arasındaki dönemi kapsayan toplu iş sözleşmesi düzenlendiğini, buna göre maaşına %48 zam yapıldığını, bu zammın ilk altı ay uygulandığını, ikinci altı ayda sendika tarafından muvafakati olmadan zammın geri alındığını, çalıştığı süre boyunca işini kaybetmemek için dava açmadığını ve maaşlarının yıllarca eksik ödendiğini, İstanbul 8. İş Mahkemesince delillerinin toplanmadığını ve tanıklarının dinlenmediğini, bilirkişi raporunda belirtilen eksik belgelerin toplanmadığını, davalının cevap dilekçesi ile zamanaşımı definde bulunmasına rağmen Mahkemece beş buçuk yıl boyunca yargılamaya devam edildiğini, öncelikle zamanaşımı definin karara bağlaması gerektiğini ve bu defi yerinde görüldüğünde davanın en geç ikinci celsede reddedilebileceğini, zamanaşımı nedeniyle davanın reddinin de yanlış olduğunu, Yargıtayın buna rağmen kararı onadığını ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

20. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, İstanbul 8. İş Mahkemesinde açtığı davada delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucunda davanın reddine karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmış olup bu iddialar yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu için adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ise ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

23. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin

şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

24. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

25. Somut olayda başvurucu, 5/5/2005 tarihinde İstanbul 8. İş Mahkemesinde açtığı alacak ve tazminat davasında beş yıldan fazla yargılama yapıldıktan sonra, alacakların zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiğini, çalıştığı süre boyunca işinden olmamak için dava açmadığını ve maaşlarının yıllarca eksik ödendiğini, Mahkemece delillerinin toplanmadığını ve tanıklarının dinlenmediğini, bilirkişi raporunda belirtilen eksik belgelerin getirtilmediğini, zamanaşımı nedeniyle davanın reddinin de yanlış olduğunu, Yargıtayın buna rağmen kararı onadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Başvurucuya ait dava dilekçesinin davalıya tebliğinden sonra davalının süresi içinde zamanaşımı definde bulunduğu anlaşılmıştır. Mahkemece, başvurucunun tanık dinletme talebinin reddine ve bilirkişiden rapor alınmasına karar verilmiş, bilirkişi, zamanaşımı definin ve davanın kabulü veya reddi hususundaki hukuki durumun Mahkemeye ait olduğunu belirterek, başvurucunun talep ettiği alacakların hesaplanması için toplu iş sözleşmelerinin ve başvurucunun aldığı ücretlere dair belgelerin getirtilmesi gerektiğini bildirmiştir. Mahkemece raporda belirtilen eksik belgelerin toplanmadığı anlaşılmıştır. Başvurucunun rapora itirazı üzerine alınan ek raporlarda da aynı eksikliklerin gösterildiği belirlenmiştir. Mahkeme, ücret zammının başlangıcının 1/4/1993 tarihi olup davanın 5/5/2005 tarihinde açıldığı, zamanaşımı süresinin geçtiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Dolayısıyla bilirkişinin rapor ve ek raporların belirttiği eksikliklerin tamamlanmasına gerek kalmadığı ve davanın ret gerekçesi dikkate alındığında tanık dinlenmesinin davaya katkısı olmayacağı anlaşılmıştır.

27. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

28. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece Mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi

gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

30. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir

2. Esas Yönünden

31. Başvurucu, açtığı tazminat ve alacak davasının makul olmayan bir sürede tamamlandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

33. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

34. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

35. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

36. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

37. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

38. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B.No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

39. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

40. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §46).

41. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

42. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

43. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 5/5/2005 tarihidir.

44. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51). Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erdiği tarihtir.

45. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun’un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu’na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

46. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

47. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İşçi alacaklarının

eksik ödendiği iddiasıyla açılan alacak ve tazminat davasında derhal bir yargı kararı verilmesinde işçinin önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir.

48. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan davalarda takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

49. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

50. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından toplu iş sözleşmelerinden kaynaklanan alacak ve tazminatların ödenmesi amacıyla 5/5/2005 tarihinde İstanbul 8. İş Mahkemesinde dava açılmıştır. Davalı, cevap dilekçesi ile zamanaşımı definde bulunmuş, Mahkemece 2/11/2010 tarihinde alacakların zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Davanın açıldığı tarihten, hüküm verildiği tarihe kadar dört yıl altı ayı aşkın bir süre geçmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 14/5/2013 tarihinde hüküm onanmış ve karar düzeltme yolu kapalı olan hüküm anılan tarihte kesinleşmiştir. Bu durumda iki dereceli yargılama sisteminde davanın sekiz yılı aşkın bir süre devam ettiği anlaşılmaktadır.

51. İlk derece mahkemesinde davanın açıldığı 5/5/2005 tarihinde, aynı konuda, tarafları farklı olan yirmi beş ayrı dava açıldığı ve yargılamalarının aynı şekilde devam ettiği anlaşılmaktadır. Yargılama sırasında tarafları farklı olan, fakat konuları aynı olan İstanbul 2., 3. ve 6. İş Mahkemelerindeki dava dosyalarının sonuçlanmaları beklenilmiş ve Mahkemece uzun bir süre başka bir usuli işlem yapılmamıştır. Anılan dava dosyalarının sonuçlanmasından sonra Mahkemece bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. Bilirkişi, raporda, zamanaşımı definin olduğunu, davanın kabulü veya reddi hususundaki takdirin Mahkemeye ait olduğunu, ancak alacak ve tazminatların hesaplanması için toplu iş sözleşmeleri ile başvurucunun maaş ve diğer ücretlerinin araştırılması gerektiğini bildirmiştir. Başvurucu vekilinin rapora itiraz etmesi üzerine ek rapor alınmasına karar verilmiştir. Ek raporun alınmasından sonra başvurucu vekilinin itirazı üzerine ikinci ek rapor alınmıştır. İlk raporda belirtilen eksiklikler tamamlanmadan ek raporların alınmasına karar verildiği görülmektedir. Akabinde başvurucu vekilinin, ikinci ek raporun da sonuç kısmını kabul etmediğini bildirerek davanın kabulünü talep ettiği, Mahkemece aynı duruşmada davanın reddine karar verildiği belirlenmiştir.

52. Başvurucu vekilinin yargılama süresince bir duruşmaya mazeret bildirerek katılmadığı, Mahkemece mazeret kabul edilerek duruşmanın ertelenmesine karar verildiği, bu duruşma dışında başvurucunun mazereti veya kusuru nedeniyle ertelenen duruşmanın olmadığı anlaşılmıştır. İlk derece mahkemesi nezdindeki duruşma aralıklarının ortalama üç ay olduğu anlaşılmaktadır.

53. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu toplu iş sözleşmesinden kaynaklandığı ileri sürülen tazminat ve alacakların ödenmesi amacıyla açılan dava; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

54. Başvurunun konusu olan tazminat ve alacak davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, davalının cevap dilekçesinde zamanaşımı defini ileri sürmesine rağmen, ilk derece mahkemesince farklı mahkemelere ait dava dosyalarının sonuçlanmasının beklenildiği ve bilirkişi rapor ve ek raporlarının alındığı, sonuç olarak yargılamanın temyiz süreciyle beraber makul olmayan bir süre olan sekiz yılı aşkın bir süreçte tamamlandığı görülmektedir. İşçi alacağı ve iş hukukuna dayalı tazminat davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

55. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

56. Başvurucu, alacak ve tazminat davasının reddedilmesi ve uzun süren yargılama nedeniyle 275.000,00 TL tazminat ödenmesini talep etmiştir.

57. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

58. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde de bulunulmuş olup, mevcut başvuruda makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

59. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği nazara alındığında, başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 7.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

60. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

61. Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun

olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 7.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE SARIDAĞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/6044 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6044

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE SARIDAĞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6044)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Emine SARIDAĞ

Ahmet SARIDAĞ

Fatma SARIDAĞ

Adnan SARIDAĞ

Mustafa SARIDAĞ

Mahmut SARIDAĞ

Hıdır SARIDAĞ

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 21/7/1978 tarihinde açtıkları kadastro tespitine itiraz davasının halen devam etmesi nedeniyle yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi zararların tazminini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 14/11/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 16/12/2013 tarihli görüş yazısı 23/12/2013 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili tarafından 8/1/2014 havale tarihli Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Kızıltepe ilçesi Akdoğan köyünde 1978 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında 333, 334, 335, 338, 339, 340, 341 ve 350 parsel numaralı taşınmazlar kısmen Halef Kurt ve arkadaşları ile Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

8. Bir kısım başvuruculaın kardeşi Yusuf Sarıdağ (murisi İbrahim Sarıdağ mirasçıları adına), diğer başvuruculaın murisleri Ömer ve Ahmet Sarıdağ ile Halef Savcı, Kıleyp Hazar, Tahir Dündar, Dehham Karadeniz, A.Rezzak Karadeniz ve Maliye Hazinesi tarafından, Halef Kurt ve müşterekleri ile Maliye Hazinesi aleyhine 21/7/1978 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin 1978/71 esas numarası ile kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

9. a) Bir kısım başvuruculaın kardeşi Yusuf Sarıdağ (murisi İbrahim Sarıdağ mirasçıları adına), Halef Savcı, A.Rezzak Karadeniz, Dehham Karadeniz, Tahir Dündar ve Maliye Hazinesi tarafından İbrahim Sarıdağ ile Maliye Hazinesi aleyhine 11/1/1980 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin 1978/73 esas numarası ile kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Kızıltepe Kadastro Mahkemesince, 28/12/1988 tarih ve E.1978/73, K.1988/18 sayılı kararla; 1978/73 esas sayılı dava dosyası ile 1978/71 esas sayılı dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya 1978/71 esas sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

10. a) Bir kısım başvuruculaın kardeşi Yusuf Sarıdağ (murisi İbrahim Sarıdağ mirasçıları adına), diğer başvuruculaın murisleri Ömer ve Ahmet Sarıdağ ile Halef Savcı, Kıleyp Hazar, Ali Sarıdağ, Fatma Kurt ve müşterekleri, Tahir Dündar, A.Rezzak Karadeniz, Dehham Karadeniz, Mehmet Dinler ve Maliye Hazinesi tarafından, Halef Kurt ve arkadaşları ile Maliye Hazinesi aleyhine 21/7/1978 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin 1978/76 esas numarası ile kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 28/12/1988 tarih ve E.1978/76, K.1988/19 sayılı kararla; 1978/76 esas sayılı dava dosyası ile 1978/71 esas sayılı dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya 1978/71 esas sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

11. a) Halef Savcı, A.Rezzak Karadeniz, Dehham Karadeniz, Mehmet Aslan, Bedii Füsari ve

Maliye Hazinesi tarafından, Mehmet Kabalı ve müşterekleri ile Maliye Hazinesi aleyhine 11/1/1980 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin 1980/1 esas numarası ile kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Kızıltepe Kadastro Mahkemesince, 5/12/2007 tarih ve E.1980/1, K.2007/9 sayılı kararla; 1980/1 esas sayılı dava dosyası ile 1978/71 esas sayılı dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya 1978/71 esas sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

12. a) Halef Savcı, A.Rezzak Karadeniz, Dehham Karadeniz, Mehmet Aslan, Kasım Aslan, Bedii Füsari ve Maliye Hazinesi tarafından, A.Rezzak Karadeniz ve Dehham Karadeniz ile Maliye Hazinesi aleyhine 11/1/1980 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin 1980/2 esas numarası ile kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 13/7/1998 tarih ve E.1980/2, K.1998/69 sayılı kararla; 1978/71 esas sayılı dava dosyası ile 1980/2 esas sayılı dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya 1978/71 esas sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir

13. Belirtilen dava dosyası 2013 yılında Mardin Kadastro Mahkemesine devredilmiş olup, yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/71 sayılı dava dosyası üzerinde devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

15. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. "

16. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

17. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

18. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

19. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

20. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 7/8/2013 tarih ve 2013/6044 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

22. Başvurucular, 1978 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında taşınmazların kısmen başka şahıslar adlarına tespit edildiğini, murisleri tarafından 21/7/1978 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının 35 yıldır devam ettiğini ve devam eden yargılama sürecinde taşınmazı kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

26. Başvurucular, 21/7/1978 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açtıkları kadastro tespitine itiraz davasının, Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/71 sayılı dava dosyasında devam ettiğini, yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

27. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği belirtilerek, mülkiyet hakkının ihlali iddialarının, başvuruculların ihtilaf konusu taşınmazlar üzerinde henüz mülkiyet haklarının bulunmadığı dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

28. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

29. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

30. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

31. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

32. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

33. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

34. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan bir kadastro tespitine itiraz davasının söz konusu olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

35. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

36. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

37. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

38. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 21/7/1978 tarihidir.

40. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

41. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

42. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun kadastro tespitine itiraz ve tescil istemine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece, başvurucular tarafından açılan dava dosyalarının farklı dava dosyaları ile birleştirildiği görülmektedir. Birleştirme gerekçelerinin, dava konusu taşınmazların dayanak tapu kayıtlarının ve taraflarının aynı olması olduğu belirlenmiştir. 21/7/1978 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, halen derdest olmakla birlikte, yargılama sürecinde yüzü aşkın duruşma yapıldığı ve belirtilen

celseler arasında genellikle iki aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

43. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararlar uyarınca kısım kısım talep edildiği, ara karar gereklerinin yerine getirilmediği muhtelif celselerde taraf vekillerinin mazeretlerinin kabulüne dair karar tesisi ile yetinildiği, celse harcı tayini gibi usuli imkanların yargılama makamlarınca kullanılmadığı, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların tehir edildiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmeyerek muhtelif tarihli keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

44. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca keşif masraflarının ikmali, davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve davaya dâhil edilmeleri, yargılama sırasında vefat ettiği anlaşılan tarafların veraset ilamlarının dosyaya ibraz edilmesi hususunda taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, güvenlik gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda verilen bir kısım keşif ara kararlarından dönülerek tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

46. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından, keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle, müracaat yokluğu ve masraf ikmal edilmemesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

47. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

48. Başvuru konusu yargılamada söz konusu olduğu gibi, verilen birleştirme kararlarının adaletin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için makul olduğu değerlendirilebilirse de, bu tür kararların yargılamayı uzatacağı göz önünde bulundurularak, yargılamanın diğer aşamalarında sürecin hızlandırılması hususunda daha fazla gayret ve özen gösterilmesi gerektiği açıktır.

49. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraf vekillerince muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvuruculara tutumunun yargılamanın

uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

50. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında yaklaşık otuz altı yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

51. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

52. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve gelirlerinden istifade edemediklerini belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı 250.000,00 TL maddi tazminata, 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

54. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuruculara tazminat taleplerine ilişkin görüş bildirilmemiştir.

55. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

56. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

57. Başvuruculara tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık otuz altı yıllık yargılama süresi nazara alındığında, başvuruculara yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında her bir başvurucuya takdiren 3.600,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

58. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

59. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık otuz altı yıl sürdüğü ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede

sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaların her birine 3.600,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE

C. Başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir ilgili Mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HADİYE MELEK ÖNDER

B. No: 2013/6247 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6247

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HADİYE MELEK ÖNDER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6247)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Hadiye Melek ÖNDER

Vekili : Av. Rıza Hakan BAŞSORGUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 14/7/2004 tarihinde Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı alacak davasının reddedildiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 19/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 6/3/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 21/3/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, F.G. ve Ziraat Bankası A.Ş. aleyhine 14/7/2004 tarihinde Ankara 7. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada; davalı banka hesabında bulunan likit fonunun, bilgisi ve talimatı dışında diğer davalı tarafından bozulduğunu, banka görevlilerinin telkini ve alacağının ödeneceği hususundaki taahhütlere güvenerek davalılar lehine noterden ibraname verdiğini, alacağının ödenmediğini ileri sürerek, ibranamenin iptalini ve likit fon bedelinin tahsilini talep etmiştir.

8. Mahkemece, 31/3/2005 tarihinde Mahkemenin görevsizliğine ve dosyanın Ankara 1. veya 2. Asliye Ticaret Mahkemesine gönderilmek üzere tevzi memurluğuna tevdiine karar verilmiş, yapılan tevzi ile dava dosyası Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesi esasına kaydedilerek yargılamaya devam edilmiştir.

9. Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesince 31/5/2006 tarih ve E.2005/279, K.2006/248 sayılı kararla; davacının hata veya hileye düşürüldüğünü ya da tehdit altında ibraname imzaladığını kanıtlayamadığı gibi, işlemlerin yapıldığı tarihten dava tarihine kadar 1 yıldan fazla sürenin geçtiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 19/2/2008 tarih ve E.2006/10511, K.2008/1864 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

11. Karar düzeltme istemi üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 11/7/2008 tarih ve E.2008/7881, K.2008/9361 sayılı ilamıyla, ibranameyi geçersiz kılan hata, hile veya tehdit fillinin olup olmadığı araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

12. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 10/3/2010 tarih ve E.2008/530, K.2010/114 sayılı kararla; noterde düzenlenen ibranameyi geçersiz kılan hata, hile veya tehdit fillinin mevcut olmadığı, iradeyi fesada uğratacak herhangi bir neden bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

13. Temyiz üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 30/10/2012 tarih ve E.2010/12480, K.2012/16864 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

14. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 13/6/2013 tarih ve E.2013/4826, K.2013/12432 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

15. Karar, 18/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu, 19/8/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

18. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 23. maddesi şöyledir:

"Akit yapılırken esaslı bir hataya duçar olan taraf, o akit ile ilzam olunamaz."

19. 818 sayılı mülga Kanun'un 28. maddesi şöyledir:

"Diğer tarafın hilesiyle akit icrasına mecbur olan tarafın hatası esaslı olmasa bile, o akit ile ilzam olunmaz.

Üçüncü bir şahsın hilsine düçar olan tarafın yaptığı akit lüzum ifade eder. Şu kadar ki diğer taraf bu hileye vakıf bulunur veya vakıf olması lazım gelirse o akit lazım olmaz."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/8/2013 tarih ve 2013/6247 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, Ziraat Bankası A.Ş.'de bulunan hesabındaki likit fonlarının banka görevlisinin fiili sonucu, bilgi ve talimatı olmaksızın bozulduğunu, banka görevlisinin ve müfettişinin telkinleri ve alacağının ödeneceği taahhüdü üzerine ibraname düzenlediğini, alacaklarının ödenmediğini, ibranamenin iradesine aykırı olarak düzenlendiğini, hata ve tehdit ile ibraname alındığını, tüm bunlara rağmen 14/7/2004 tarihinde Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davanın reddedildiğini, Mahkemece Yargıtay bozma kararının yerine getirilmediğini, bankacı yerine, banka hukuk müşavirliğinden emekli olan bilirkişiden rapor alındığını, raporun hukuki mütalaa şeklinde olduğunu, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

B. Değerlendirme

22. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu davanın reddedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Başvurucunun yargılamanın sonucunun adil olmadığı ve makul sürede yargılama yapılmadığı yönündeki iddiaları ayrı ayrı incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

24. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

25. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

26. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

27. Başvuru konusu olayda başvurucu, Ziraat Bankası A.Ş.'de bulunan hesabındaki likit fonlarının banka görevlisinin fiili sonucu, bilgi ve talimatı olmaksızın bozulduğunu, banka görevlisinin ve müfettişinin telkinleri ve alacağının ödeneceği taahhüdü üzerine ibraname düzenlediğini, alacaklarının ödenmediğini, hata ve tehdit ile ibraname alındığını, tüm bunlara rağmen açtığı davanın reddedildiğini, Mahkemece Yargıtay bozma kararının yerine getirilmediğini, bankacı yerine, banka hukuk müşavirliğinden emekli olan bilirkişiden rapor alındığını, raporun hukuki mütalaa şeklinde olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Başvurucu tarafından Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan davada tarafların tüm delilleri toplanmış, başvurucunun tanıkları dinlenmiş, ilgili Banka tarafından düzenlenen soruşturma ve müfettiş raporları ile Ankara 30. Noterliğinde başvurucu tarafından düzenlenen ibraname incelenmiş ve bilirkişi raporu alınarak, başvurucunun Noterde düzenlediği ibranameyi geçersiz kılacak hata, hile ve ikrah fiilinin mevcut olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay tarafından da bu inceleme ve gerekçe doğrultusunda hüküm onanmıştır. Davanın reddedilme gerekçesi dikkate alındığında, bankacı yerine, banka hukuk müşavirliğinden emekli bilirkişiden rapor alınmasının başvurucunun haklarını ihlal ettiğinden de söz edilemez.

29. Başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

30. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

32. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik

kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

33. Başvurucu, 14/7/2004 tarihinde Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

34. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

35. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

36. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

37. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

38. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

39. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

40. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda başvurucunun açtığı alacak davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve

yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

41. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

42. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

43. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

44. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

45. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

46. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

47. Başvuru konusu yargılamanın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcını teşkil eden 23/9/2012 tarihinden önce başlamış olduğu, başvuru tarihinde yargılamanın sona erdiği anlaşılmakla, somut başvuruya ilişkin olarak yapılacak makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıcı 14/7/2004 tarihidir.

48. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş olup, başvuruya konu yargılama faaliyetinin yazılı yargılama usulüne tabi olduğu anlaşılmaktadır.

49. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, irade sakatlığı nedeniyle ibranamenin iptali ile fon bedelinin tahsili istemine ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Başvurucu tarafından 14/7/2004 tarihinde Ankara 7. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan davada, Mahkemece tarafların delilleri toplanmış ve 31/3/2005 tarihinde mahkemenin görevsizliğine karar verilmiştir. 19/7/2005 tarihinde dava dosyası Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesi esasına kaydedilmiştir. Anılan Mahkeme, davalı F.G. hakkında Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesindeki dava dosyasını incelemiş ve 31/5/2006 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Hükmün Yargıtay tarafından bozulması üzerine, Mahkemece bozma kararına uyularak tarafların tanıkları dinlenmiş, teftiş raporları

incelenmiş, bankacı ve hukukçu bilirkişilerden rapor alınmasına karar verilmiştir. Bilirkişi raporunun gelmesinden ve tarafların itirazları değerlendirildikten sonra 10/3/2010 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesince, 30/10/2012 tarihinde hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin reddedildiği 13/6/2013 tarihinde hüküm kesinleşmiştir.

50. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu alacak davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Mahkemece, yargılama süresince yaklaşık üç buçuk ay aralıklarla duruşmalar yapıldığı belirlenmiştir. Yargılama sırasında başvurucu vekilinin mazeret bildirerek katılmadığı duruşmanın bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda, başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

51. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64), davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık dokuz yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

52. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle likit fon bedelinin ödenmesini ve 100.000,00 TL manevi tazminatın tahsilini talep etmiştir.

54. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

55. Başvurucu tarafından likit fon bedelinin ödenmesi talebinde bulunulmuş olup bu talep, maddi tazminat istemi olarak değerlendirilmiştir. Mevcut başvuruda makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

56. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık dokuz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle

giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

57. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

I.E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

II. 18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER MERCEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/6265 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6265

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER MERCEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6265)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Ömer MERCEN

Zilan MERCEN

Ahmet MERCEN

Fesih MERCEN

Hamdullah MERCEN

Mehmet MERCEN

Mahmut MERCEN

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 19/3/1975 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde aleyhlerine açılan kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın halen devam ettiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 19/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. İkinci Bölümün 7/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 4/3/2014 tarihli görüş yazısı başvuruculara tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili tarafından Adalet Bakanlığı görüşüne karşı 24/3/2014 tarihli beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Pınarcık köyünde 1974 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda, 1, 11, 12, 14, 18, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30, 33, 34, 60, 61, 67, 68, 75, 78, 85, 86, 103, 113, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127 ve 128 parsel numaralı taşınmazlar kısmen hisseli olarak, başvurucu Ömer Mercen ve diğer başvuruculaların murisleri Burhanettin Mercen ile arkadaşları adlarına tespit edilmiştir.

8. R.B. ve arkadaşları tarafından 20/2/1975 tarihinde, Derik Tapulama Mahkemesinde, başvurucu Ömer Mercen ve arkadaşları ile diğer başvuruculaların murisleri Burhanettin Mercen aleyhine açılan kadastro tespitine itiraz davasında 1, 11, 12, 14, 18, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30, 33, 34, 60, 67, 68, 75, 78, 85, 86, 103, 113, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127 ve 128 parsel numaralı taşınmazların kadastro tespitlerinin iptali talep edilmiştir.

9. Yine R.B. ve arkadaşları tarafından 19/3/1975 tarihinde Derik Tapulama Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında 61 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali talep edilmiştir.

10. Anılan davada Mahkemece, 2/2/1979 tarih ve E.1975/21, K.1979/21 sayılı ilamla davanın reddine, 61 parsel numaralı taşınmazın tespit gibi tapuya tesciline karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 20/8/1979 tarih ve E.1979/8504, K.1979/8255 sayılı ilamıyla hüküm bozulmuştur.

12. Mahkemece bozma kararına uyularak, başvurucu Ömer Mercen ile diğer başvuruculaların murisleri aleyhine 20/2/1975 tarihinde açılan dava dosyasıyla birleştirme kararı verilmiş, tüm taşınmazlara yönelik yapılan yargılama sonunda 28/12/1984 tarih ve E.1979/65, K.1984/93 sayılı kararla davanın reddine, dava konusu tüm taşınmazların tespit gibi tapuya tesciline karar verilmiştir.

13. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 17/10/1988 tarih ve E.1985/25029, K.1988/9366 sayılı ilamıyla hüküm bozulmuştur.

14. Mahkemece bozma kararına uyularak, 28/4/2014 tarih ve E.1988/27, K.2014/8 sayılı kararla davanın reddine, taşınmazların tespit gibi tescillerine karar verilmiş, ancak hüküm

davacı tarafından temyiz edilmiş olup henüz kesinleşmemiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

16. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. "

17. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

18. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

19. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur."

21. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 19/8/2013 tarih ve 2013/6265 numaralı başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

23. Başvurucular, 1974 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda Derik ilçesinde bulunan taşınmazın murisleri adlarına tespit edildiğini, 1975 tarihinde Derik Tapulama Mahkemesinde aleyhlerine açılan kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın halen devam ettiğini, bu sürede taşınmazı kullanamadıklarını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Başvuruculaların yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Başvurucular, 1975 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 35. ve 36. maddesinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

26. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği ve başvuruculaların taşınmaz üzerinde halihazırda mülkiyet haklarının bulunmadığı bildirilmiştir.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B.

No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

28. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

29. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

30. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

31. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

32. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

33. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

34. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

35. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

36. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına

belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

37. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından, 20/2/1975 tarihidir.

39. Başvuruya konu dava, başvurucular Ömer Mercen dışında, diğer başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

40. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

41. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

42. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, kadastro tespitine itiraz ile taşınmazın başvurucuların murisi adına tapuya tescili istemine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. 20/2/1975 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında birçok parselin kadastro tespitinin iptali talep edilmiştir. Yine, 19/3/1975 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan, 61 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptaline yönelik davada, Mahkemece taraf teşkilinin sağlanmasından sonra deliller toplanmış ve 2/2/1979 tarihinde davanın reddine ve taşınmazın tespit gibi tesciline karar verilmiştir.

43. Kararın davacılar tarafından temyizi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 20/8/1979 tarihli kararıyla hüküm bozulmuştur. Bozma kararı sonrasında 7/1/1981 tarihinde dosya yeniden esasa kaydedilerek bozmaya uyulmasına karar verilmiş ve dava dosyası Mahkemenin 20/2/1975 tarihinde açılan dava dosyasıyla birleştirilerek yargılamaya devam edilmiştir. Mahkemece, 28/12/1985 tarihinde, asıl ve birleşen davalarda dava konusu tüm parsellere ilişkin davanın reddine, taşınmazların tespit gibi tesciline karar verilmiştir.

44. Kararın, Yargıtay 7. Hukuk Dairesince 17/10/1988 tarihinde bozulması sonrasında dosya yeniden esasa kaydedilerek yargılamaya devam edilmiştir. Mahkemece taraf teşkilinin sağlanmasından sonra 28/4/2014 tarihinde davanın reddine karar verilmiş, ancak hüküm kesinleşmemiştir.

45. Yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline

başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

46. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

47. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve davaya dâhil edilmeleri, yargılama sırasında vefat edenlere ait veraset ilamlarının sunulması için taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, keşif masrafının yatırılmaması, güvenlik gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda verilen bir kısım keşif ara kararlarından dönülerek tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

48. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından ve keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

49. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

50. Başvuru konusu yargılamada söz konusu olduğu gibi, verilen birleştirme kararının adaletin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için makul olduğu değerlendirilebilirse de, bu tür kararların yargılamayı uzatacağı göz önünde bulundurularak, yargılamanın diğer aşamalarında sürecin hızlandırılması hususunda daha fazla gayret ve özen gösterilmesi gerektiği açıktır.

51. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, başvuruculara tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

52. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında başvurucular açısından otuz dokuz yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna

varılmıştır.

53. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

55. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve gelirlerinden istifade edemediklerini belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı 250.000,00 TL maddi ve 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

56. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespiti halinde hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olacağı bildirilmiştir.

57. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

58. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

59. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin otuz dokuz yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucu Ömer Mercen'e 22.450,00 TL, diğer başvuruculara takdiren ayrı ayrı 1.200,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

60. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

61. Başvuruya konu yargılamanın otuz dokuz yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Ömer Mercen'e 22.450,00 TL, diğer başvuruculara ayrı ayrı 1.200,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili Derik Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ERBEK

B. No: 2013/6792 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6792

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ERBEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6792)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Mehmet ERBEK

Vekili : Av. Barış YAVUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 21/10/2002 tarihinde Diyarbakır 2. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 23/8/2013 tarihinde Diyarbakır 1. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 22/11/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 14/1/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, fabrika inşaatında işçi olarak çalıştığı sırada, 10/2/2002 tarihinde iç duvar sıvası yaparken iskeleden düşerek yaralanmıştır.

8. Başvurucu, 21/10/2002 tarihinde güvenlik önlemlerini almadığı iddiasıyla işveren aleyhine Diyarbakır İş Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açmıştır.

9. Diyarbakır 2. İş Mahkemesinin kurulmasından sonra dava dosyası Diyarbakır 2. İş Mahkemesine devredilerek, anılan Mahkemenin 2006/518 esas sayılı dava dosyasında yargılama yapılmıştır.

10. Mahkemece, 11/12/2009 tarih ve E.2006/518, K.2009/750 sayılı kararla; başvurucunun sürekli iş göremezlik maluliyet oranının % 47 olduğu, maddi zararın Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından yapılan ödemelerle karşılandığı gerekçesiyle maddi tazminat isteminin reddine, manevi tazminat isteminin kısmen kabulü ile 20.000 TL'nin olay tarihinden itibaren yasal faiziyle davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

11. Taraflarca temyiz üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 4/10/2011 tarih ve E.2010/4355, K.2011/7585 sayılı kararıyla; Mahkemece maddi tazminatın hesaplanmasında SGK tarafından belirlenen % 62 sürekli iş göremezlik oranı dikkate alınarak davanın reddine karar verildiği halde, manevi tazminatın tayininde bu oran yerine, Mahkemenin kendi tespiti olan %47 sürekli iş göremezlik oranının dikkate alınması doğru görülmemiş, hüküm bu nedenle bozulmuştur.

12. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 19/4/2012 tarih ve E.2012/138, K.2012/259 sayılı kararla; başvurucunun sürekli iş göremezlik maluliyet oranının % 62 olduğu gerekçesiyle maddi tazminat talebinin reddine, 25.000 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren yasal faiziyle davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

13. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 14/1/2013 tarih ve E.2012/20690, K.2013/28 sayılı kararıyla hüküm onanmıştır.

14. Karar düzeltme yolu kapalı olan hüküm, 14/1/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

15. Karar, 24/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

17. 6100 sayılı Kanun’un “Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler” kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit

yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır.”

18. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur.”

19. 5521 sayılı Kanun’un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir.”

20. 5521 sayılı Kanun’un 15. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 23/8/2013 tarih ve 2013/6792 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, 10/2/2002 tarihinde iş kazası sonucu yaralandığını, 21/10/2002 tarihinde işveren aleyhine Diyarbakır İş Mahkemesinde açtığı dava dosyasının Diyarbakır 2. İş Mahkemesine devredildiğini, anılan Mahkemece verilen 11/12/2009 tarihli kararın Yargıtayca bozulması üzerine, 19/4/2012 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, hükmün 14/1/2013 tarihinde onanarak kesinleştiğini, bu şekilde 2002 yılında meydana gelen yaralanma nedeniyle açtığı tazminat davasının 2013 yılında sona erdiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

24. Başvurucu, iş kazası sonucu yaralanması nedeniyle açtığı tazminat davasının yaklaşık 11 yıllık makul olmayan bir sürede tamamlandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun

esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

26. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

28. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

29. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 36. maddesine dayanarak inceleme yaptığı birçok kararında, AİHS'in 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorum yaparak Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan alt ilke ve hakları adil yargılanma hakkı kapsamında kabul etmektedir (AYM, E.2011/43, K.2012/10, 19/1/2012).

30. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

31. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda iş kazası sonucu yaralanan başvurucunun, zarar gördüğünü ileri sürerek açtığı bir tazminat davası bulunmakta olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

32. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

33. Davanın koşulları ve karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, ilgili kamu makamlarının yargılama

sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaati ile davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve değer gibi hususlar bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken unsurlardır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 57).

34. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

35. İşverenin, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu hususlaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlü olduğu, mülga 4857 sayılı Kanun'un 77. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. İş kazalarında işverenin sorumluluğu, kusur sorumluluğu esasına dayanır. İşverenin, kendisine bağımlı olarak çalışan işçisini koruma ve gözetme borcuna aykırı hareket etmesi sonucunda iş kazası veya meslek hastalığına maruz kalan işçi, tüm zararlarının tazminini talep etme hakkına sahiptir.

36. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

37. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

38. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İş kazası sonucu yaralanan bir çalışanın, bu fiil sonucu ortaya çıkan zararının karşılanması için derhal bir yargı kararı verilmesinde önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Zira çalışma gücünü kısmen veya tamamen kaybeden bir bireyin hukuki durumunun ivedilikle açıklığa kavuşturulması gerekir. Çalışanın, geçim kaynağı olmaksızın hukuki durumunun uzun süre belirsiz bırakılması halinde, çalışan bu durumdan olumsuz etkilenecektir. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir.

39. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla iş kazası nedeniyle tazminat davalarında da takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

40. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

41. Somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken, iş kazası nedeniyle açılan tazminat davasının başvurucu için taşıdığı değer ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurularak yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

42. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 21/10/2002 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde uyuşmazlığın kesin olarak sona erme tarihidir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69).

43. Başvuru konusu olayda, iş kazası sonucu yaralanan başvurucu tarafından 21/10/2002 tarihinde Diyarbakır 2. İş Mahkemesi nezdinde açılan tazminat davasında Mahkemece davanın kabulüne karar verilmiş, temyiz edilen karar Yargıtay 21. Hukuk Dairesi tarafından 14/1/2013 tarihinde onanmıştır. Bu durumda iki dereceli yargılama sisteminde davanın on yılı aşkın bir süre devam ettiği anlaşılmaktadır.

44. İlk derece mahkemesince toplam 33 duruşma yapıldığı ve duruşma aralıklarının ortalama iki buçuk ay olduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece 11/12/2009 tarihinde verilen davanın kısmen kabulüne dair kararın temyizi üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesince 4/10/2011 tarihinde hüküm bozulmuştur. Bozma kararı sonrası bir duruşma yapılmış ve 19/4/2012 tarihinde manevi tazminat yönünden davanın kabulüne karar verilmiştir.

45. Mahkemece, dava tarihinden itibaren tarafların delilleri toplanmış ve tanıklar dinlenmiş, Diyarbakır 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 2002/353 esas sayılı dava dosyasında kusur raporu alınması beklenilmiştir. Bu süre içinde başvurucunun maluliyet oranının tespiti amacıyla Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulundan rapor alınması için 8/4/2004 tarihinde talepte bulunulmuş, anılan kurum tarafından başvurucuya ait röntgen filmleriyle beraber başvurucunun hazır edilmesinin talep edildiği, bu eksikliklerin giderilmesinden sonra 6/4/2007 tarihinde rapor düzenlendiği anlaşılmıştır. Bu sürede yine maluliyet oranının tespiti amacıyla Yüksek Sağlık Kurulundan rapor alınması için 10/11/2005 tarihinde müzekkere yazıldığı, 27/2/2007 tarihinde raporun Mahkemeye geldiği belirlenmiştir. Tarafların raporlara itirazı üzerine Adli Tıp Kurumu Genel Kuruluna rapor tanzimi için 30/7/2007 tarihinde talimat yazıldığı, 25/10/2007 tarihinde rapor düzenlendiği anlaşılmıştır. Anılan raporların düzenlenmesinden sonra kusur durumunun tespiti amacıyla Ankara 14. İş Mahkemesi vasıtasıyla üç kişilik bilirkişi heyetinden rapor alındığı belirlenmiştir. Bu raporun gelmesinden sonra tazminat miktarının hesaplanması için bilirkişi raporu alındığı, bu rapora davalı tarafın itirazı üzerine farklı bir bilirkişiden yeniden rapor alındığı, rapora başvurucu vekilinin itirazı üzerine ek rapor alındığı anlaşılmıştır. Başvurucu vekili, 16/7/2009 tarihinde davayı ıslah etmiş ve maddi tazminat miktarını artırmıştır. Başvurucu vekilinin ek rapora itirazı üzerine aynı bilirkişiden yeniden ek rapor alınmış ve 11/12/2009 tarihinde karar verilmiştir.

46. Mahkemece, 13/5/2008 tarihli duruşmada taraf vekillerine bilirkişi raporunu incelemek üzere bir sonraki duruşmaya kadar süre verilmiş, 17/7/2008 tarihli duruşmadan önce başvurucu vekilinin rapora itirazlarını bildirdiği ve taraf vekillerinin bu duruşmaya mazeret bildirdikleri anlaşılmıştır. Mahkemece taraf vekillerinin mazeretleri kabul edilerek duruşma ertelenmiştir. Bir sonraki duruşmada Mahkemece, maddi zararın tespiti amacıyla bilirkişi

raporu alınmasına hükmedilmiştir. Dolayısıyla başvurucu vekilinin mazeret dilekçesi vermesinin yargılama sürecini uzattığından söz edilemez.

47. Mahkemece, Diyarbakır 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 2002/353 esas sayılı dava dosyasındaki kusur durumunu belirten bilirkişi raporunun beklenildiği ve anılan raporun incelenmesinden sonra, 12/2/2008 tarihinde kusur durumunun tespiti amacıyla Ankara 14. İş Mahkemesi aracılığıyla bilirkişi raporu alındığı anlaşılmıştır. Mahkemece, Diyarbakır 2. Asliye Ceza Mahkemesindeki dava dosyasında kusur durumunun tespiti amacıyla alınan bilirkişi raporu beklendiği halde, bu rapora rağmen kusur oranlarının tespiti için bilirkişi raporu alınması, ceza mahkemesince alınan bilirkişi raporunun beklenmesine gerek olmadığını ortaya koymaktadır.

48. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 59).

49. Başvuruya konu ilk derece mahkemesi önündeki davaya dokuz farklı hâkimin baktığı görülmüştür. Hâkimlerin görevlerinin sık aralıklarla değiştirilmesi nedeniyle farklı hâkimlerin aynı dosyayı tekrar incelemek zorunda kalmalarının, yargılama sürecini uzattığı göz önünde tutulmalıdır.

50. Mahkemece verilen 11/12/2009 tarihli karara kadar yargılamanın 7 yıl 1 ay 20 gün devam ettiği, Mahkemece verilen kararın temyizi üzerine 4/10/2011 tarihinde kararın bozulduğu ve temyiz incelemesinde geçen sürenin 1 yıl 7 ay 10 gün olduğu anlaşılmıştır.

51. Yargıtay 21. Hukuk Dairesince hükmün bozulması üzerine ilk duruşma tarihi olan 19/4/2012 tarihinde manevi tazminat davasının kabulüne karar verildiği, temyiz üzerine 14/1/2013 tarihinde hükmün onanarak kesinleştiği, bu sürecin toplam 8 ay 25 gün sürdüğü belirlenmiştir.

52. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş kazası nedeniyle tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

53. Başvurunun konusu olan tazminat davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemesince birçok defa bilirkişi raporu alındığı, temyiz süreciyle beraber yargılamanın makul olmayan bir süre olan on yılı aşkın bir süreçte tamamlandığı görülmektedir. İş kazasına dayalı tazminat davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

54. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

55. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle 250.000,00 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

56. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası

şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

57. Başvurucunun iş kazası sonucu yaralanması nedeniyle açtığı tazminat davası, makul olmayan bir süre olan on yılı aşkın bir süreçte sonuçlandırılmış olup, başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 10.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

58. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 10.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

VEDAT SUNAY

B. No: 2013/6816 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6816

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEDAT SUNAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6816)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Vedat SUNAY

Vekili : Av. Ali Yaşar ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 7/4/2008 tarihinde Pendik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davası sonunda davanın reddine karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/8/2013 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 22/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 12/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 7/1/2014 tarihli görüş yazısı 13/1/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili 27/1/2014 tarihinde Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesi sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 7/4/2008 tarihinde H.U. mirasçıları aleyhine Pendik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, 2/8/1975 tarihinde H.U'dan Marmara Adasında bulunan taşınmazı 54.000 TL bedel karşılığında, haricen düzenlenen "Arsa Satış Anlaşma Tutanağı" ile satın aldığını, satış bedelini ödediği halde taşınmazın devir ve tesliminin gerçekleştirilmediğini ileri sürerek, ödediği bedelin denkleştirici adalet ilkesine göre mirasçılarından tahsilini talep etmiştir.

8. Mahkemece, 18/9/2008 tarih ve E.2008/131, K.2008/303 sayılı ilamla; yetkili mahkemenin ya davalının ikametgahı mahkemesi ya da sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesi olduğu gerekçesiyle dava dilekçesinin yetki yönünden reddine, talep halinde dosyanın Marmara Adası Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 27/2/2009 tarih ve E.2009/988, K.2009/2568 sayılı kararıyla; davanın taşınmazın aynına yönelik olmayıp, ödenen paranın iadesine ilişkin olduğu, para alacağının 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 73. maddesine göre alacaklının ikametgahında ödenmesi gerektiği, dolayısıyla yetkili mahkemenin alacaklının ikametgahı mahkemesi olduğu gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

10. Pendik 2. Asliye Hukuk Mahkemesince bozma kararı sonrası yapılan yargılama sonunda, 3/5/2012 tarih ve E.2009/281, K.2012/318 sayılı ilamla; sözleşmeye dayalı alacağın mülga 818 sayılı Kanun'un 125. maddesine göre 10 yıllık zamanaşımına tabi olduğu, 2/8/1975 tarihli adi yazılı şekilde düzenlenen "Arsa Satış Anlaşma Tutanağı"na göre taşınmazın davacıya teslim edilmediği, bu durumda zamanaşımının satış tarihinden itibaren başlaması gerektiği belirtilerek, zamanaşımı nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 18/2/2013 tarih ve E.2012/24442, K.2013/3763 sayılı kararıyla; "dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle yasaya uygun gerektirici nedenlere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre yerinde olmayan bütün temyiz itirazlarının reddi ile hükmün onanmasına" karar verilmiştir.

12. Karar düzeltme istemi üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 4/7/2013 tarih ve E.2013/16783, K.2013/18414 sayılı ilamıyla; "dosyadaki yazılara, mahkeme kararında belirtilip Yargıtay ilamında benimsenen gerektirici sebeplere göre HUMK'un 440. maddesinde sayılan nedenlerden hiçbirisine uygun olmayan karar düzeltme isteminin reddine" karar verilmiştir.

13. Karar, 23/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

15. 818 sayılı mülga Kanun'un 96. maddesi şöyledir:

"Alacaklı hakkını kısmen veya tamamen istifa edemediği takdirde borçlu kendisine hiç bir kusurun isnat edilemiyeceğini ispat etmedikçe bundan mütevellit zararı tazmine mecburdur."

16. 818 sayılı mülga Kanun'un 125. maddesi şöyledir:

"Bu kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde, her dava on senelik müruru zamana tabidir."

17. 7/6/1939 tarih ve E.1936/31, K.1939/47 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararı şöyledir:

"Her ne kadar gayrimenkulün haricen satışına ve satış vaadine müteallik akit ve muameleler kanunen muteber bulunmamış ise de satıcının memuru mahsus huzurunda ferağın icrasını ve aksi takdirde almış olduğu bedelin iadesini taahhüt etmiş ve alıcının da aralarında takarrür eden bedeli bu şartla satıcıya vermiş olmasına ve şu suretle şartın tahakkuk etmediği takdirde bedelin iadesi müteahhidünbih bulunmasına göre bu taahhütten doğan borçların haklı bir sebep olmaksızın mal iktisabından tevellüt eden borçlar mahiyetinde olmadığından hadisede Borçlar Kanununun 66. maddesinde yazılı müruruzaman müddeti kabili tatbik bulunmadığı ve mezkur kanunun 125. maddesi mucibince kanunda başka suretle bir hüküm mevcut olmayan her dava 10 senelik müruruzamana tabi tutulduğu cihetle bu misilli davalar 10 senelik umumi müruruzaman hükümlerine tabi olduğu gibi satıcının rıza ve ihtiyariyle taahhüdünü ifa edebileceğine göre bunun icrasını beklemek zaruretinde bulunan alıcı için ancak şartın tahakkuk etmediği ve ferağ ümidi münkati olduğu takdirde bedelin istirdadını davaya selahiyet geleceğinden müruruzamanın da paranın verildiği tarihten değil, satıcının birrıza ferağdan nükul ve imtina ettiği zamandan başlayacağına 7.6.1939 tarihinde ekseriyetle karar verildi."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/9/2013 tarih ve 2013/6816 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 2/8/1975 tarihinde H.U. ile aralarında haricen düzenledikleri "Arsa Satış Anlaşma Tutanağı" ile 54.000 TL karşılığında taşınmaz satın aldığını, bedeli ödemesine rağmen taşınmazın teslim edilmediğini, satış bedelinin de geri ödenmediğini, bu kapsamda Pendik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davasının reddedildiğini, zamanaşımı başlangıcının sözleşme tarihi olarak kabul edilemeyeceğini, 7/6/1939 tarih ve 31/47 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'na göre, zamanaşımının paranın verildiği tarihten değil, satıcının ferağ vermekten imtina ettiği tarihten başlayacağını, satıcıya ödediği bedelin iade edilmediğini, buna rağmen davanın reddine karar verildiğini, temyiz ve karar düzeltme dilekçelerinde belirttiği hususların değerlendirilmediğini, gerekçesiz kararlarla taleplerinin reddedildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil

yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucu, harici satış sözleşmesi ile satın aldığı taşınmazın bedelinin iadesi için açtığı alacak davasının reddedildiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun anılan iddiaları yargılama sonucunda verilen karara yönelik olup, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun, kararları gerekçesiz olması ve makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

23. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

24. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

25. Başvuru konusu olayda başvurucu, haricen düzenlenen"Arsa Satış Anlaşma Tutanağı" ile 54.000 TL karşılığında taşınmaz satın aldığını, bedeli ödemesine rağmen taşınmazın teslim edilmediğini, satış bedelinin de geri ödenmediğini, Pendik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davasının reddedildiğini, zamanaşımının başlangıcının sözleşme tarihi olarak kabul edilemeyeceğini, 7/6/1939 tarih ve 31/47 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'na göre, zamanaşımının paranın verildiği tarihten değil, satıcının ferağ vermekten imtina ettiği tarihten başlayacağını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Başvurucu tarafından açılan alacak davasında davalılar, alacağın zamanaşımına uğradığını ileri sürmüşlerdir. Mahkemece tarafların delilleri toplanmış ve adi yazılı belge niteliğindeki satış tutanağında belirtilen taşınmazın başvurucuya teslim edilmediği, bu durumda zamanaşımı süresinin sözleşmenin düzenlendiği tarihten itibaren mülga 818 sayılı

Kanun'un 125. maddesinde düzenlenen 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu, sözleşmenin düzenlendiği 2/8/1975 tarihinden itibaren 10 yıllık zamanaşımı süresinin geçtiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Başvurucu, zamanaşımı süresinin sözleşme tarihinden itibaren hesaplanamayacağını, davalıların taşınmazı teslimden imtina ettikleri tarihten başlayacağını ileri sürmüşse de Mahkemece, davacı tanığının beyanına göre, davalıların murisinin taşınmazı telle çevirebileceğini davacıya söylemesine rağmen davacının taşınmazı telle çevirmediği ve taşınmazı kullanmadığı, dolayısıyla taşınmazın davacıya teslim edilmediği, bu nedenle zamanaşımının satış tarihinden itibaren başlaması gerektiği belirtilerek davanın reddine karar verildiği anlaşılmıştır.

27. Temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince hüküm onanmış, karar düzeltme istemi aynı Daire tarafından reddedilerek hüküm kesinleşmiştir.

28. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

29. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkı Yönünden

31. Başvurucu, Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

32. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

33. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

34. Öte yandan, temyiz mercilerinin yargılamayı yapan mahkemenin kararına katılmaları halinde, bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararlarına yansıtmaları yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da

bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

35. Somut olayda Mahkemece, tüm deliller toplanarak ve davacı tanıkları dinlenerek, sözleşmeye dayalı alacağın mülga 818 sayılı Kanun'un 125. maddesine göre 10 yıllık zamanaşımına tabi olduğu, 2/8/1975 tarihli adi yazılı şekilde düzenlenen "Arsa Satış Anlaşma Tutanağı"na göre taşınmazın davacıya teslim edilmediği, bu durumda zamanaşımının satış tarihinden itibaren başlaması gerektiği belirtilerek zamanaşımı nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi reddedilmiştir (bkz. §§ 11-12). Dolayısıyla Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

36. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurucunun bu yöndeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

37. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir

2. Esas Yönünden

38. Başvurucu, 7/4/2008 tarihinde Pendik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davasının reddedildiğini, yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

39. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği belirtilerek, zamanaşımının yanlış hesaplandığına, gerekçeli karar hakkına ve mülkiyet hakkına yönelik ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olup olmadıklarının değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

40. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı, başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrar etmiştir.

41. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

42. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

43. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

44. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

45. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

46. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

47. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

48. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

49. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

50. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

51. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda başvurucunun, harici satış sözleşmesine göre ödediği bedelin tahsili amacıyla açtığı alacak davasında 6100 sayılı Kanun’da yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

52. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre

değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

53. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

54. Başvuru konusu yargılamanın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcını teşkil eden 23/9/2012 tarihinden önce başlamış olduğu, başvuru tarihinde yargılamanın sona erdiği anlaşılmakla, somut başvuruya ilişkin olarak yapılacak makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıcı, davanın ikame edildiği tarih olan 7/4/2008 tarihidir.

55. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş olup, başvuruya konu yargılamanın yazılı yargılama usulüne tabi olduğu anlaşılmaktadır.

56. Somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken, alacak davası açan başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurularak, yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

57. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, "Arsa Satış Anlaşma Tutanağı"na göre haricen satın alınan taşınmazın teslim edilmediği iddiasıyla, ödenen bedelin tahsili istemine ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Mahkemece, 7/4/2008 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, ilk duruşmada, davalılar vekilinin yetki itirazının değerlendirilmesi için dosyanın incelemeye alınmasına karar verilmiş, 18/9/2008 tarihli ikinci duruşmada davalılar vekilinin yetki itirazının kabulüne karar verilerek, davanın yetki yönünden reddine ve dosyanın Marmara Adası Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

58. Kararın Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 27/2/2009 tarihinde bozulması üzerine Mahkemece 9/6/2009 tarihinde dosya yeniden esasa kaydedilerek yargılamaya devam edilmiş, yeniden başlanılan yargılama süresince 3/5/2012 olan karar tarihine kadar toplam dokuz duruşma yapılmıştır. Bu sürede tarafların delilleri incelenmiş ve davacı tanıklarının beyanları alınmış, tapu kaydı istenmiştir. 9/6/2009 tarihinden itibaren karar tarihine kadar yargılamanın 2 yıl 10 ay 24 gün sürdüğü, bu sürede yaklaşık üç buçuk ay aralıklarla duruşmalar yapıldığı belirlenmiştir. Yargılama süresince başvurucu vekilinin bir duruşmaya katılmadığı, aynı duruşmaya davalılar vekilinin de katılmadığı ve duruşmanın mazeretler nedeniyle ertelendiği anlaşılmaktadır.

59. Mahkemece verilen kararın başvurucu tarafından temyizi üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 18/2/2013 tarihli ilamıyla hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin aynı Daire tarafından reddedildiği 4/7/2013 tarihinde hüküm kesinleşmiştir.

60. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvurucu tarafından açılan alacak davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun, tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamaların uzamasına sebep olduğu da söylenemez.

61. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64), davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu beş yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

62. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

63. Başvurucu, 64.000,00 TL maddi ve 50.000,00 TL manevi tazminatın tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

64. Adalet Bakanlığı, başvurucunun tazminat talebi konusunda değerlendirme yapmamıştır.

65. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

66. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

67. Başvurucu tarafından Pendik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan alacak davasının, makul olmayan bir süre olan beş yılı aşkın bir süreçte tamamlandığı tespit edilmekle, başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 3.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

68. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 3.350,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ADİL GÖKALP

B. No: 2013/6846 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6846

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADİL GÖKALP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6846)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Adil GÖKALP

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 1967 yılında Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 23/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 14/11/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/1/2014 tarihli yazısı başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili tarafından Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyan dilekçesi sunulmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Hisaraltı köyünde 1967 yılında kadastro tespit çalışması yapılmış, 64 parsel numaralı taşınmaz başvurucunun murisi Ömer Gökalp ve müşterekleri adlarına tespit edilmiştir.

8. Ş. Ş. ve müşterekleri tarafından Ömer Gökalp ve müşterekleri aleyhine Derik Tapulama Hâkimliğinde tespite itiraz davası açılmıştır.

9. Mahkeme Hâkimi tarafından, 26/3/1971 tarih ve E.1967/149, K.1971/46 sayılı kararla; davacıların, bazı evrakların Mahkemede kaybolduğunu ileri sürerek Mahkemeyi töhmet altında bıraktığı, Mahkeme Hâkiminin dosyayı kasten sürüncemede bıraktığının kastedildiği gerekçesiyle davadan çekinilmesine karar verilmiştir.

10. Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanlığının yazısı gereği yargılamaya devam eden Derik Tapulama Hâkimi ise, 30/4/1971 tarih ve E.1967/149, K.1971/45 sayılı kararla; davalılar vekili ile aralarında husumet doğduğu, davanın taraflarında Hâkime karşı duyulan güven ve adalet duygularının rencide edildiği, ileride verilecek kararın taraflar üzerinde tereddütler oluşturacağı gerekçesiyle Derik Hâkimlerinin davaya bakmaktan çekinmelerine ve merci tayini için dosyanın Yargıtaya gönderilmesine karar vermiştir.

11. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 25/5/1971 tarih ve E.1971/6127, K.1971/5059 sayılı kararla Kızıltepe Kadastro Mahkemesini görevlendirmiştir.

12. Kızıltepe Kadastro Mahkemesi yargılamaya devam etmiş ve 19/9/1977 tarih ve E.1972/17, K.1977/50 sayılı kararla 64 parsel numaralı taşınmazın tespitinin iptaline ve davacı Ş.Ş. adına tapuya tesciline karar vermiştir.

13. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 19/10/1978 tarih ve E.1978/9883, K.1978/12304 sayılı kararıyla hüküm bozulmuştur.

14. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 8/6/1979 tarih ve E.1979/4949, K.1979/6538 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

15. Kızıltepe Kadastro Mahkemesi bozma kararına uyarak yaptığı yargılama sonunda, 20/3/1981 tarih ve E.1979/4, K.1981/57 sayılı kararla; taşınmazın Derik ilçe sınırları içinde kaldığı ve tarafların davayı takip etmede zorluk yaşadıkları gerekçesiyle Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Derik Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

16. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 20/10/1981 tarih ve E.1981/12522, K.1981/10751 sayılı kararıyla hüküm bozulmuştur.

17. Yargılama Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin E.1982/7 sayılı dava dosyasında devam ederken, dosya Mardin Kadastro Mahkemesine devredilmiştir.

18. Yargılama halen Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/77 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

19. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

20. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. "

21. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

22. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

23. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

24. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı"

kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

25. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/9/2013 tarih ve 2013/6846 numaralı başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu, murisi aleyhine 1967 yılında açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, değişik sebeplerle duruşmaların ertelendiğini, 46 yıl süren yargılama nedeniyle mülkiyet hakkını gerektiği şekilde kullanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Başvurucu, murisi aleyhine 1967 yılında açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa’nın 35. ve 36. maddesinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

30. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

31. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

32. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

33. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

34. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

35. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

36. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz hakkında Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

37. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

38. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

39. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

40. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre

değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 1967 yılıdır.

42. Başvuruya konu dava, başvurucunun miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

43. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

44. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

45. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusu, Derik ilçesindeki taşınmazın kadastro tespitine itiraz ve taşınmazın tapuya tescili istemine ilişkin olduğu, Mahkemece yargılamanın başından itibaren farklı nedenlerle duruşmaların ertelendiği, Mahkeme Hâkimlerinin davadan çekildikleri ve Yargıtay 4. Hukuk Dairesince Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin yargılama merci olarak belirlendiği, anılan Mahkemece uzun süre farklı gerekçelerle ertelenen keşfin yapılmasından sonra, 19/9/1977 tarihinde karar verildiği anlaşılmıştır. Kararın Yargıtay tarafından bozulması üzerine, Mahkemece, Derik Kadastro Mahkemesine yetkisizlik kararı verildiği, ancak anılan kararın Yargıtay tarafından bozulması üzerine yargılamaya Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde devam edildiği belirlenmiştir. Anılan Mahkemenin kapatılmasından sonra Mardin Kadastro Mahkemesine devredilen dosyada yargılamanın halen devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır.

46. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin ilk derece mahkemesi nezdinde geçen bölümünün tamamının kadastro mahkemesinde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 9-15).

47. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No. 2012/12, 17/9/2013, § 58; B. No. 2013/1115, 5/12/2013, § 64).

48. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul

sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu kırk yedi yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

49. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

50. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

51. Başvurucu, taşınmazını uzun süren yargılama boyunca kullanamadığını ve gelirlerinden istifade edemediğini belirterek, maruz kaldığı zarar karşılığı 250.000,00 TL maddi, 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

52. Adalet Bakanlığı görüşünde, ihlal tespit edilmesi haline hakkaniyete uygun bir tazminata hükmedilmesinin yerinde olacağını bildirmiştir.

53. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

54. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculların maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin kırk yedi yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren 1000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

56. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

57. Başvuruya konu yargılamanın kırk yedi yıldan beri sürdüğü ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir

yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 1.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HSH NORDBANK AG

B. No: 2013/6924 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6924

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HSH NORDBANK AG BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6924)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : HSH NORDBANK AG

Vekilleri : Av. Dr. Hüseyin ÜLGEN

Av. Mehmet GÜN

Av. Rıza GÜMBÜŞOĞLU

Av. Orçun ÇETİNKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 15/9/2003 tarihinde İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasının kısmen kabulüne karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, eşitlik ilkesi ile mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 29/8/2013 tarihinde İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 22/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 19/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 24/2/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili tarafından 19/3/2014 tarihinde Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine, bazı ticaret şirketleri tarafından 15/9/2003 tarihinde İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan davada, davacılar, davalı ile gemi ipoteği anlaşmaları imzalandıklarını, gemilerin navlun gelirleriyle borçlarının ödendiğini, gemilerden birinin kısmi bakiye borcu muaccel hale gelmediği halde davalının haksız biçimde gemiyi seferden alıkoyduğunu, ödeme girişimlerinin kabul edilmediğini ve gemilerin satış işlemlerine başlandığını, temerrüdün oluşmadığını, davalının haksız filleri nedeniyle gemilerin çalışamadığını ileri sürerek maddi zararlarının tazminini talep etmişlerdir.

8. Davacılar yine başvurucu aleyhine, 3/5/2004 tarihinde İstanbul 10. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtıkları davada, asıl davadaki iddialarla ek maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

9. İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesince belirtilen dava dosyaları birleştirilmiştir.

10. Mahkemece, 13/9/2004 tarih ve E.2003/1130, K.2004/991 sayılı kararla, ipotek sözleşmelerinin Landesbank adına olup gemi sicilinde de ipotek tescilinin Landesbank adına olduğu, Türk Ticaret Kanunu'nun 921/3. maddesine göre alacağın temlikinin yazılı anlaşma ve gemi siciline tescil ile gerçekleşebileceği, temlikin gemi siciline tescil edilmediği, dolayısıyla gemilerin tutularak seferden alıkonulmasının haksız fiil olduğu, davacıların tazminat isteme haklarının doğduğu gerekçesiyle asıl ve birleşen davalarda davanın kabulüne, tazminatların davalıdan alınarak davacılara verilmesine karar verilmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 14/4/2005 tarih ve E.2004/12937, K.2005/3696 sayılı ilamıyla; davanın Denizcilik İhtisas Mahkemesinde görülmesi gerektiği belirtilerek görev yönünden hüküm bozulmuştur.

12. Karar düzeltme istemi, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 24/6/2005 tarih ve E.2005/7081, K.2005/6715 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

13. Mahkemece bozma kararı sonrası yapılan yargılama sonunda, 20/10/2005 tarih ve E.2005/292, K.2005/846 sayılı ilamla, 13/9/2004 tarihli kararda direnilmesine ve tazminatların başvurucudan tahsiline karar verilmiştir.

14. Temyiz üzerine, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 19/4/2006 tarih ve E 2006/11-58, K.2006/228 sayılı kararla; uyuşmazlığı yargılayacak ve çözecek olan mahkeme, uyuşmazlığın

doğmasından önce kanunen belli olan Asliye Ticaret Mahkemesi olup, dava tarihinden sonra kurulan ve faaliyete geçirilen İstanbul Denizcilik İhtisas Mahkemesinde davaya bakılmasının mümkün olmadığı, davanın Asliye Ticaret Mahkemesinde görülmesi gerektiği, direnme kararının uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın Yargıtay 11. Hukuk Dairesine gönderilmesine karar vermiştir.

15. Yargıtay 11. Hukuk Dairesince esasa yönelik olarak yapılan temyiz incelemesinden sonra, 13/10/2006 tarih ve E.2006/8091, K.2006/10232 sayılı ilamla; yetkili mahkemenin Hamburg Mahkemeleri olduğuna dair temyiz istemi yerinde görülmemiş, satın alınan gemiler üzerinde lehine ipotek tesis edilenin Hamburger Landesbank olduğu, bu bankanın başka bir banka ile birleşerek HSB NORDBANK adında 1/6/2003 tarihinde tüzel kişilik kazandığı, bu durumda davalının Hamburger Landesbank'ın halefi olduğu yolundaki gemi siciline yapılan bildirim ve şerhin göz önünde bulundurulması gerektiği, bu nedenle temlik ve gemi siciline tescilin zorunlu olup olmadığının tartışılması gerektiği, hükme esas alınan bilirkişi raporuna başvurucunun itirazları değerlendirilerek tazminatın tayini gerekirken yetersiz bilirkişi raporuna dayalı olarak hüküm tesisi doğru görülmemiş ve hüküm bu nedenlerle bozulmuştur.

16. Karar düzeltme istemi, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 10/5/2007 tarih ve E.2007/321, K.2007/7282 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

17. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda; 26/6/2008 tarih ve E.2007/445, K.2008/391 sayılı ilamla; kredi sözleşmesinin usulsüz şekilde feshedildiği ve gemilerin satış işleminin temerrüt gerçekleşmeden yapıldığı, haksız fiilin unsurlarının oluştuğu, toplam zararın 18.507.019,62 USD olduğu gerekçesiyle asıl ve birleşen davalarda davanın kabulüne, tazminatların ayrı ayrı davacılara ödenmesine karar verilmiştir.

18. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 8/4/2009 tarih ve E.2008/10582, K.2009/4282 sayılı ilamıyla; taraflar arasında düzenlenen gemi ipotek sözleşmesinin değerlendirilmesi, ihtiyati tedbir niteliğindeki seferden alıkoymanın haksız fiil teşkil edip etmediğinin saptanması gerekirken eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru görülmemiş, hüküm bozulmuştur.

19. Karar düzeltme istemi üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesince 8/1/2010 tarih ve E.2009/8060, K.2010/3 sayılı kararla; temyiz incelemesi sonucu bozma kararlarının ortadan kaldırılmasına, zararın tespiti açısından eksik inceleme yapıldığı, davacının, gemilere el konulmasından sonra basiretli bir tacir gibi davranarak borcunu ödemek suretiyle zararın artmasını önlemesi gerekirken bu yönde bir girişimde bulunmaması sebebiyle Borçlar Kanunu'nun 44. maddesi uyarında tazminattan indirim yapılması gerektiği belirtilerek, hüküm başvurucu yararına bozulmuştur.

20. Bozmaya uyan Mahkemece, 15/10/2010 tarih ve E.2010/59, K.2010/594 sayılı kararla; başvurucunun gemileri seferden men ettirmesi ve yurtdışında gerçekleştirilen cebri icra işlemlerinin, taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine ve İcra ve İflas Kanunu'nun emredici hükümlerine aykırı olup tazminatı gerektirdiği, ancak davacıların da gemilere el konmasından itibaren basiretli bir tacir gibi davranarak borçlarını ödemek suretiyle zararın artmasını önlemesi gerekirken bu yönde bir girişimde bulunmadığından Borçlar Kanunu'nun 44. maddesi uyarınca tazminattan %20 oranında indirim yapılarak asıl davanın kısmen kabulü ile 7.272.947,89 TL'nin; birleşen davanın kısmen kabulü ile 59.627.195,61 USD'nin davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

21. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 21/7/2011 tarih ve E.2011/1303, K.2011/9245 sayılı kararıyla başvurucunun kredi alacaklarının, davacılara ödenmesine karar verilen tazminat miktarından düşülerek hesaplama yapılması gerekirken davacıların sebepsiz zenginleşmesine yol açacak şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, yine asıl davada istenilen tazminatın USD karşılığının gösterilmediği ve % 20 müterafik kusur indiriminin yanlış uygulandığı gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

22. Karar düzeltme istemi, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 21/12/2011 tarih ve E.2011/14061, K.2011/17393 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

23. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda, 13/4/2012 tarih ve E.2012/28, K.2012/104 sayılı kararla; bozma kararı öncesi verilen gerekçelerle ve davacıların başvurucuya olan kredi borçları dikkate alınarak asıl davanın kısmen kabulü ile 5.818.358,28 TL'nin; birleşen davanın kısmen kabulü ile 26.032.433,23 USD'nin başvurucudan tahsiline karar verilmiştir.

24. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 2/11/2012 tarih ve E.2012/10325, K.2012/17301 sayılı ilamıyla, dosyadaki yazılara, Mahkemece uyulan bozma kararı gereğince hüküm verilmiş olmasına ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davacılar vekilinin tüm, başvurucu vekilinin vekalet ücreti dışındaki diğer temyiz itirazlarının reddine, vekalet ücreti yönünden başvurucu lehine hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir.

25. Karar düzeltme istemi, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 10/6/2013 tarih ve E.2013/5513, K.2013/12044 sayılı kararıyla, "Yargıtay ilamında benimsenen gerektirici sebeplere göre, taraf vekillerinin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 440. maddesinde sayılan hallerden hiçbirini ihtiva etmediği" gerekçesiyle reddedilmiştir.

26. Karar, 30/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

27. Başvurucu, 29/8/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

28. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

29. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. maddesi şöyledir:

"Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur.

Ahlaka mugayir bir fiil ile başka bir kimsenin zarara uğramasına bilerek sebebiyet veren şahıs, kezalik o zararı tazmine mecburdur."

30. 818 sayılı mülga Kanun'un 44. maddesi şöyledir:

"Mutazarrır olan taraf zarara razı olduğu yahut kendisinin fiili zararın ihdasına veya zararın tezayüdüne yardım ettiği ve zararı yapan şahsın hal ve mevkiini ağırlaştırdığı takdirde hakim, zarar ve ziyan miktarını tenkis yahut zarar ve ziyan hükmünden sarfınazar edebilir.

Eğer zarar kasden veya ağır bir ihmal veya tedbirsizlikle yapılmamış olduğu ve tazmini de borçluyu müzayakaya maruz bıraktığı takdirde hakim, hakkaniyete tevfikan zarar ve ziyanı

tenkis edebilir.”

31. 29/6/1956 tarih ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu’nun 892. maddesi şöyledir:

“Yola çıkmıya hazır bir gemi cebri icra yolu ile satılamıyacağı gibi ihtiyaten haciz de edilemez. Şu kadar ki; cebri satış veya haczi icabettiren borç zaten bu yolculuk dolayısiyle yapılmışsa, bu hükümler tatbik olunmaz.

Bu madde hükmü 867 nci maddede yazılı gemiler hakkında da tatbik olunur.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 29/8/2013 tarih ve 2013/6924 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

33. Başvurucu, İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde aleyhine açılan davada, kredi alacağını tahsil etmek için dava açması ve ipotekli gemilerin icra yoluyla satışını gerçekleştirmesinin haksız fiil olarak değerlendirildiğini, 15/9/2003 tarihinde açılan davada yargılamanın uzun sürdüğünü ve makul sürede yargılama yapılmadığını, yurtdışında açtığı davaların haksız fiil olarak nitelendirilemeyeceğini, kredi sözleşmelerinde yabancı mahkemelerin yetkilendirilmesine rağmen yabancı mahkeme kararlarının yok sayıldığını, bu durumun sözleşme serbestisini ihlal ettiğini, emsal davalarda farklı kararlar verilmesine rağmen anılan davanın aleyhine sonuçlanmasının kanun önünde eşitlik ilkesini ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini, emsal kararların derece Mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçelerinde göz önünde bulundurulmadığını, kredi sözleşmesinin Alman Hukukuna göre değerlendirilmediğini, Türk mahkemelerinin yetkisizliğine dair itirazlarının incelenmediğini, Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu, kredi sözleşmesi gereği kredi borcunun ödenmemesi halinde gemileri paraya çevirme hakkının olduğunu, Mahkeme kararına istinaden tazminat ödemek zorunda kaldığını, anılan davanın başka Mahkemelerce bekletici mesele yapıldığını, bu nedenle daha fazla tazminat ödemek zorunda kalabileceğini belirterek, eşitlik ilkesi ile mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

34. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, aleyhine açılan tazminat davasının kısmen kabulüne karar verildiğini, benzer davalarda verilen kararlara aykırı şekilde hüküm kurulduğunu belirterek, eşitlik ilkesi ile mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddiaları, yargılama sürecine ve verilen kararın sonucu itibarıyla adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun gerekçeli karar hakkı ve makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiaları ise ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

35. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

36. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

37. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

38. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

39. Başvuru konusu olayda başvurucu, İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde aleyhine açılan davada, kredi alacağını tahsil etmek için dava açması ve ipotekli gemilerin icra yoluyla satışını gerçekleştirmesinin haksız fiil olarak değerlendirildiğini, yurtdışında açtığı davaların haksız fiil olarak nitelendirilemeyeceğini, kredi sözleşmelerine göre yabancı mahkemelerin yetkilendirilmesine rağmen yabancı mahkeme kararlarının yok sayıldığını, bu durumun sözleşme serbestisini ihlal ettiğini, emsal davaların lehine sonuçlanmasına rağmen anılan davanın aleyhine sonuçlandığını ve emsal kararların göz önünde bulundurulmadığını, kredi sözleşmesinin Alman Hukukuna göre değerlendirilmediğini, Türk mahkemelerinin yetkisizliğine dair itirazlarının hukuka uygun olarak değerlendirilmediğini, kredi sözleşmesi gereği kredi borcunun ödenmemesi halinde gemileri paraya çevirme hakkının olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Başvurucu aleyhine açılan tazminat davasında tarafların delilleri toplanarak bilirkişi raporları alınmış, başvurucunun rapora itirazları değerlendirilmiş ve kredi sözleşmeleri incelenerek, başvurucunun yetki itirazının reddi ile davanın kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesince, yetkili mahkemenin Hamburg Mahkemeleri olduğuna dair yetki itirazı, ipoteklerin İstanbul gemi siciline şerh edilmiş olması ve gemi siciline tescilli gemilerin taşınmaz hükmünde olmasına göre yerinde görülmemiş ve tazminatın hesaplanması yönünden hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararları doğrultusunda davanın kısmen kabulüne karar verilmiş ve temyiz sonucu Yargıtay tarafından hüküm onanmıştır.

41. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

42. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da

uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

43. Diğer taraftan, aynı hukuki metne ilişkin olarak, aynı derecedeki bağımsız yargı mercileri arasındaki yorum ve içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi, temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 45).

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası veya içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkı Yönünden

45. Başvurucu, ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

46. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

47. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

48. Ancak derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir. Bununla beraber, ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması söz konusu ise, mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir. Böyle bir durumda dahi, ileri sürülen iddiaların zımnen reddi yeterli olabilir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

49. Öte yandan, temyiz mercilerinin yargılamayı yapan mahkemenin kararına katılmaları halinde, bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararlarına yansıtmaları yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

50. Somut olayda Mahkemece, tarafların ileri sürdükleri tüm deliller toplanarak ve kredi sözleşmeleri incelenerek bilirkişilerden rapor alınmış, başvurucunun gemileri seferden men ettirmesi ve yurtdışında gerçekleştirilen cebri icra işlemlerinin, taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine, İcra ve İflas Kanunu’nun emredici hükümlerine aykırı olduğu ve tazminatı gerektirdiği belirtilerek, başvurucunun yetki itirazı reddedilmiş ve davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir (bkz. §§ 20, 23). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın

gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi reddedilmiştir (bkz. §§ 24, 25). Dolayısıyla ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

51. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

52. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

53. Başvurucu, 15/9/2003 tarihinde İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasının 10/6/2013 tarihinde sonuçlandığını, bu suretle makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

54. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirilmiştir.

55. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

56. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

57. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

58. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

59. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı

ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

60. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

61. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, başvurucu aleyhine İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan tazminat davasında, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur.

62. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

63. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

64. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

65. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

66. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 15/9/2003 tarihidir.

67. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51). Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamayı sonlandıran nihai karar tarihi olan 10/6/2013 tarihidir.

68. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, gemi ipoteği düzenlenerek kredi sözleşmeleri karşılığı kredi verilen gemilerin, kredi borçları

muaccel hale gelmeden seferden alıkonulduğu ve bu durumun haksız fiil olduğu iddiasıyla açılan tazminat istemine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

69. Başvurucu aleyhine 15/9/2003 tarihinde İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan dava dosyasında taraf teşkilinin sağlanmasından sonra deliller toplanmış, başvurucu aleyhine aynı iddialarla 3/5/2004 tarihinde açılan dava dosyası birleştirilmiştir. 27/7/2004 tarihinde bilirkişilerden rapor alınmıştır. Davacılar 24/8/2004 tarihinde ıslah dilekçesi vererek tazminat miktarını artırmışlardır. Mahkemece 13/9/2004 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir.

70. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesince 14/4/2005 tarihinde görev yönünden hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına direnilmesi üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca 19/4/2006 tarihinde direnme kararı yerinde görülmüş ve esas yönünden dosyanın incelemesi için dosya Yargıtay 11. Hukuk Dairesine gönderilmiştir.

71. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tarafından 13/10/2006 tarihinde hükmün esastan bozulması üzerine Mahkemece farklı bilirkişi heyetinden rapor alınmış, rapora itiraz edilmesi üzerine ek rapor alınmıştır. Mahkeme, başvurucunun yetki itirazını değerlendirerek reddetmiş ve tüm delilleri tartışarak davanın kabulüne karar vermiştir.

75. Temyiz üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesince 8/4/2009 tarihinde hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak 27/7/2010 tarihinde yeniden bilirkişi raporu alınmış ve 14/10/2010 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

76. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesince 21/7/2011 tarihinde hüküm yeniden bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak, 13/4/2012 tarihinde, bozma kararı öncesi alınan bilirkişi raporundaki hatalar resen düzeltilmiş, davalıların başvurucuya olan borçları düşülerek ve hakkaniyet indirimi yapılarak davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

77. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesince 2/11/2012 tarihinde onanan hüküm, karar düzeltme isteminin aynı Daire tarafından reddedildiği 10/6/2013 tarihinde kesinleşmiştir

78. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın konusu ve niteliği ile bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde yazılı yargılama usulüne ait özel hükümlere riayet edilmediği anlaşılmaktadır.

79. Başvuru konusu yargılamada söz konusu olduğu gibi, verilen birleştirme kararının adaletin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için makul olduğu değerlendirilebilirse de, bu tür kararların yargılamayı uzatacağı göz önünde bulundurularak, yargılamanın diğer aşamalarında sürecin hızlandırılması hususunda daha fazla gayret ve özen gösterilmesi gerektiği açıktır.

80. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraflarca muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

81. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul

işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında yaklaşık on yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

82. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

83. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle maruz kaldığı zarar karşılığı 54.228,334 USD tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

84. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun haklarının ihlal edildiğinin tespiti halinde hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olacağı bildirilmiştir.

85. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez."

86. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir

87. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on yıllık yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir

88. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN SÜRAL

B. No: 2013/7057 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7057

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN SÜRAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7057)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Hüseyin SÜRAL

Vekili : Av. Gürbüz UĞRAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının makul sürede bitirilememesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde koruma altına alınan adil yargılama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/9/2013 tarihinde İzmir 12. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 29/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/12/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığı görüşünü 22/1/2014 tarihinde bildirmiştir.

6. Adalet Bakanlığı görüşü başvurucuya tebliğ edilmiş; başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını 25/2/2014 tarihinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu hakkında İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 1/7/2004 tarihli iddianamesi ile resmi evrakta tahrifat ve emniyeti suistimal suçlarından cezalandırılması için İzmir 3. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

9. İzmir 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/7/2004 tarihli yetkisizlik kararı ile dosya Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

10. Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesi, duruşmalara gelmemesi nedeniyle başvurucu hakkında 16/9/2004 tarihinde yakalama kararı vermiştir. Başvurucu, savunmasını 24/9/2004 tarihinde vermiştir. Başvurucu savunmasını vermesine rağmen Mahkeme 15/5/2006 tarihine kadar başvurucunun yakalanmasını beklemiş ve bu tarihte başvurucunun savunmasının önceden alındığı tespit edilerek yakalama kararı kaldırılmıştır.

11. Başvurucu daha önce iki kez talimatla savunması alınmasına rağmen 26/9/2006 tarihli duruşmada üçüncü kez savunma yapmıştır. Mahkeme, 15/5/2006 tarihinden kararını verdiği 31/7/2008 tarihine kadar delil toplamış ve bu tarihte başvurucunun beraatına karar vermiştir.

12. Katılan vekilince temyiz üzerine Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 15/2/2013 tarihli ilamı ile ilk derece mahkemesinin kararı dava zamanaşımının dolduğu gerekçesiyle bozulmuş ve davanın düşürülmesine karar verilmiştir.

13. Yargıtay ilamı ve ilk derece mahkemesinin kararının kesinleştiği başvurucuya tebliğ edilmemiştir.

14. Başvurucu, 27/8/2013 tarihinde, Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesine başvurarak dosyanın onaylı bir suretini talep etmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 13/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nun 102. maddesinin dördüncü fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 4/9/2013 tarih ve 2013/7057 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, hakkındaki yargılamanın makul süre içinde sonuçlanmadığından şikâyet etmiştir.

20. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, savunmasını vermek üzere duruşmalara gelmemesi nedeniyle 16/9/2004 tarihinde başvurucu hakkında yakalama kararı verildiğini ve başvurucunun savunmasının 26/9/2006 tarihinde alındığını; başvurucunun duruşmalardan kaçmış olmasının yargılamayı uzattığının göz önünde bulundurulmasını talep edilmiştir.

21. Başvurucu Bakanlık görüşüne katılmamış, hakkında yakalama kararı verilmesinin Mahkemenin kendi hatasından kaynaklandığını ileri sürmüş ve başvuru dilekçesindeki şikâyetlerini tekrar etmiştir.

22. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/673, 19/12/2013, § 27).

23. Yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken davanın karmaşıklığı, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama makamlarının tutumları, davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve söz konusu yargılama bir ceza yargılaması ise başvurucunun tutuklu olup olmadığı gibi hususların dikkate alınması gerekir (B. No: 2012/142, 9/1/2014, § 41; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41)

24. Yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması, yargılama faaliyetinin süresi üzerinde etkili olabilir. Bu nedenle her bir başvuru açısından sürenin değerlendirilmesi, çoğu zaman hem niteliğe hem niceliğe ilişkin bir inceleme yapılmasını gerektirir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 42).

25. Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede, ilgili makamların tutumunun da göz önünde bulundurulması gerekir. Bu kapsamda sadece yargı makamları değil, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı incelenmelidir. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Anayasa'nın 36. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini gerektirir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

26. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin saptanması gereklidir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 43). Ceza muhakemesinde yargılama süresinin

makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34). Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32).

27. Bununla birlikte, suç isnadının tarihi ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi ile ilgili zaman bakımından yetkisinin başladığı tarih farklı olabilir. İsnat tarihi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce olan ancak bu tarihte yargılaması devam eden ya da verilen nihai karar henüz kesinleşmemiş olan ceza davaları ile ilgili olarak, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikayetler bakımından dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, suçun isnat edildiği tarihten itibaren geçen süredir. Dolayısıyla, ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki şikayetlerde, 23/9/2012 tarihinde derdest olmak şartıyla, suç isnadının gerçekleştiği tarih ile suç isnadına ilişkin nihai karar tarihine veya devam eden davalarda Anayasa Mahkemesinin başvuruyu karara bağladığı tarihe kadar geçen süre dikkate alınmalıdır (B. No: 2012/142, 9/1/2014, § 45).

28. Somut olayda başvurucu hakkında İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 1/7/2004 tarihli iddianamesi ile resmi evrakta tahrifat ve emniyeti suistimal suçlarından cezalandırılması için İzmir 3. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır. İzmir 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/7/2004 tarihli yetkisizlik kararı ile dosya Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir. İlk derece mahkemesi, 31/7/2008 tarihli kararı ile başvurucunun beraatına karar vermiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 15/2/2013 tarihli ilamı ile ilk derece mahkemesinin kararı dava zamanaşımının dolduğu gerekçesiyle bozulmuş ve davanın düşürülmesine karar verilmiştir.

29. İlk derece mahkemesi, duruşmalara gelmemesi nedeniyle başvurucu hakkında 16/9/2004 tarihinde yakalama kararı vermiştir. Başvurucu, savunmasını 24/9/2004 tarihinde vermiştir. Başvurucu savunmasını vermesine rağmen Mahkeme 15/5/2006 tarihine kadar başvurucunun yakalanmasını beklemiş ve bu tarihte başvurucunun savunmasının önceden alındığı tespit edilerek yakalama kararı kaldırılmıştır. Başvurucu daha önce iki kez talimatla savunması alınmasına rağmen 26/9/2006 tarihli duruşmada üçüncü kez savunma yapmıştır. Mahkeme 15/5/2006 tarihinden kararını verdiği 31/7/2008 tarihine kadar delil toplamış ve bu tarihte esas hakkında karar verilmiştir.

30. İlk derece mahkemesi savunmasını almak için gerekmediği halde 1 yıl 8 ay başvurucunun yakalanmasını beklemiş sonraki 2 yıl 2 ay boyunca delil toplamıştır. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 15/2/2013 tarihli ilamı ile zamanaşımı nedeniyle davanın düşürülmesine karar verilmiştir. Dosyanın Yargıtay süreci yaklaşık 4 yıl 7 ay sürmüştür.

31. Dosyanın sürünceme bırakılmasında ve yargılamanın makul bir sürede sonuçlandırılmamasında başvurucuya yüklenebilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yargılamanın yürütülmesinde izlenen yöntem dikkate alındığında, 1/7/2004 tarihinde ceza davasının açılması ile başlayıp 15/2/2013 tarihli Yargıtay ilamı ile sonuçlanan davadaki yaklaşık dokuz yıllık yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

32. Açıklanan nedenlerle, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33. Başvurucu tarafından, 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesi talep edilmiştir.

34. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

35. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık dokuz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET DEMİROL

B. No: 2013/7070 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7070

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET DEMİROL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7070)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Ahmet DEMİROL

Vekili : Av. Nabi ÖZALP

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 20/6/2007 tarihinde Şanlıurfa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Tüketici Mahkemesi sıfatıyla) açtığı borçlu olmadığının tespitine ilişkin davada makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/8/2013 tarihinde Şanlıurfa 2. Asliye Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 13/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 7/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 4/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmasına gerek görülmediği bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 20/6/2007 tarihinde Şanlıurfa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Tüketici Mahkemesi sıfatıyla) Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. aleyhine açtığı davada, cep telefonundan görüşme yapıldığı gerekçesiyle aleyhine tahakkuk ettirilen faturada belirtilen miktarda borçlu olmadığının tespitini talep etmiştir.

8. Mahkemece, 29/3/2012 tarih ve E.2007/618, K.2012/180 sayılı kararla; başvurucuya ait cep telefonu sim kartının kopyalanarak yurtdışında konuşma yapıldığı, başvurucunun kusurunun bulunmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne, başvurucunun 20.886,30 TL borçlu olmadığının tespitine karar verilmiştir.

9. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 22/1/2013 tarih ve E.2012/6613, K.2013/340 sayılı kararıyla hüküm onanmıştır.

10. Davalının karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 13/3/2013 tarih ve E.2013/14601, K.2013/11127 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

11. Karar, 15/8/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, 16/8/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

14. 9/6/1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 72. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Borçlu, icra takibinden önce veya takip sırasında borçlu bulunmadığını ispat için menfi tesbit davası açabilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 16/8/2013 tarih ve 2013/7070 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. tarafından, cep telefonuyla yurtdışında görüşmeler yapıldığı gerekçesiyle fatura tahakkuk ettirildiğini, 20/6/2007 tarihinde Şanlıurfa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Tüketici Mahkemesi sıfatıyla) açtığı dava sonunda, anılan tutarda borçlu olmadığının tespitine karar verildiğini, yargılamanın 5 yıl 9 ayda sonuçlandığını, bu süre içinde anılan miktarı ödeyip ödemeyeceği konusunda belirsizlik

yaşadığını, yargılamanın uzun sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, Şanlıurfa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Tüketici Mahkemesi sıfatıyla) açtığı borçlu olmadığın tespitine ilişkin davanın 5 yıl 9 aylık makul olmayan bir sürede tamamlandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

20. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

21. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

22. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

23. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

24. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların

en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

25. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, başvurucunun borçlu olmadığının tespiti amacıyla açtığı davada, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

26. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

27. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

28. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

29. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun Mahkemeye dilekçeyle başvurarak dava sürecini başlattığı 20/6/2007 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde uyuşmazlığın kesin olarak sona erme tarihidir.

31. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

32. Başvuru konusu olayda, başvurucu aleyhine Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. tarafından, cep telefonuyla yurtdışında görüşmeler yapıldığı gerekçesiyle 20.886,30 TL fatura tahakkuk ettirilmiştir. Başvurucunun, 20/6/2007 tarihinde Şanlıurfa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, 4 yıl 9 ay 9 gün sonra, 29/3/2012 tarihli kararla anılan tutarda borçlu olmadığının tespitine karar verilmiştir. Kararın davalı tarafından 21/5/2012 tarihinde temyizi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 22/1/2013 tarihli kararıyla hüküm onanmıştır. Davalının karar düzeltme isteminin reddedildiği 13/3/2013 tarihinde hüküm kesinleşmiştir. Temyiz ve karar düzeltme safhalarıyla birlikte Yargıtayda geçen süre 9 ay 22 gündür.

33. İlk derece mahkemesince karar tarihi olan 29/3/2012 tarihine kadar toplam on dokuz duruşma yapıldığı ve duruşma aralıklarının ortalama 3 ay olduğu anlaşılmaktadır.

34. Başvurucunun 8/10/2007 tarihli duruşmaya gelmediği ve mazeret de bildirmediği, davalının da duruşmayı takip etmediği, bu nedenle dava dosyasının 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 409. maddesi gereği yenileninceye kadar işlemden kaldırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun 10/10/2007 tarihinde dava dosyasını yenilemesi üzerine dosyanın kaldığı yerden devamına, yenileme dilekçesinin taraflara tebliğine ve duruşmanın 30/11/2007 tarihine ertelenmesine karar verildiği belirlenmiştir. Bu şekilde başvurucunun fiili nedeniyle yargılamanın 1 ay 22 gün uzadığı anlaşılmıştır. Yine başvurucunun, 17/7/2008 tarihli duruşmaya katılmadığı, mazeret dilekçesi vererek duruşmanın ertelenmesini talep ettiği, Mahkemece, mazeretin kabulüne ve duruşmanın 13/11/2008 tarihinde ertelenmesine karar verildiği belirlenmiştir. Bu şekilde 3 ay 26 gün yargılama süreci uzamıştır.

35. Başvurucunun 7/7/2009 tarihli duruşmaya mazereti nedeniyle katılmadığı ve yeni duruşma gününün tebliğini talep ettiği, aynı duruşmaya davalı vekilinin de katılmadığı, Mahkemece, tarafların mazeretlerinin kabullerine, duruşma gününün başvurucuya tebliğine, duruşmanın 5/11/2009 tarihinde ertelenmesine karar verildiği, bu şekilde 3 ay 28 gün yargılamanın uzadığı anlaşılmıştır. Ancak aynı duruşmanın ara kararında belirtilmemişse de bu duruşmadan bir önceki ve bir sonraki duruşmalarda bilirkişi raporunun beklenmesine karar verildiği, dolayısıyla 7/7/2009 tarihli duruşmada da bilirkişi raporunun beklendiği açıktır. Bu şekilde başvurucunun fiilinin yargılamanın uzamasına sebebiyet verdiği söylenemez.

36. Başvurucunun, 5/10/2010 tarihli duruşmaya da mazeret bildirdiği ve duruşmanın ertelenmesini talep ettiği, aynı duruşmaya davalı vekilinin de mazeret beyan ettiği, Mahkemece, taraf vekillerinin mazeretlerinin kabulüne, duruşmanın 10/2/2011 tarihine ertelenmesine karar verildiği, bu şekilde 4 ay 5 gün yargılamanın uzadığı belirlenmiştir.

37. Yargılama sırasında 13/11/2008 tarihli duruşmada bilirkişi raporu alınması için Ankara Nöbetçi Tüketici Mahkemesine talimat yazılmasına karar verildiği, raporun gelmesinden sonra 24/2/2009 tarihli duruşmada, raporun teknik yönden yetersiz olduğu gerekçesiyle üç kişilik bilirkişi heyetinden yeniden rapor alınması için Ankara Nöbetçi Asliye Hukuk Mahkemesine talimat yazılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Raporun gelmesinden sonra davalının rapora itirazı üzerine 11/5/2010 tarihli duruşmada üç kişilik bilirkişi heyetinden rapor alınması için İstanbul Nöbetçi Asliye Hukuk Mahkemesine talimat yazılmasına karar verildiği, 5/10/2010 tarihinde raporun geldiği belirlenmiştir.

38. Mahkemece anılan raporun okunmasından sonra başvurucunun, sim kartının kopyalandığı konusunda şikayetinin bulunup bulunmadığı Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığından sorulmuş, yazı cevabından sonra 31/5/2011 tarihinde, sim kart kopyalama işlemine ilişkin rapor alınması için Ankara Nöbetçi Tüketici Mahkemesine talimat yazılmasına karar verildiği, anılan raporun gelmesinden sonra davanın kabulü yönünde hüküm kurulduğu anlaşılmıştır. Temyiz üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesince 22/1/2013 tarihinde hüküm onanmış, 13/3/2013 tarihinde karar düzeltme istemi aynı Daire tarafından reddedilmiştir. Bu kapsamda, ilk derece mahkemesinde yargılamanın başladığı 20/6/2007 tarihinden hükmün kesinleştiği 13/3/2013 tarihine kadar yargılamanın yaklaşık altı yıl 5 yıl 8 sürdüğü belirlenmiştir.

39. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve

davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 59).

40. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu borçlu olunmadığının tespiti davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Bu süre içinde başvurucunun katılmaması nedeniyle duruşmaların ertelendiği anlaşılmışsa da Mahkemece ertelemelerin uzun aralıklarla gerçekleştirildiği ve aynı duruşmalarda davalı tarafın bildirdiği mazeretlerin de kabul edildiği belirlenmiş olup, başvurucunun fiilinin yargılama sürecinin uzamasına önemli bir etkisinin olmadığı görülmüş, davaya bütün olarak bakıldığında, Mahkemece uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı, birçok defa bilirkişi raporu alındığı ve bu kapsamda söz konusu yaklaşık altı yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

41. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve 20.000,00 TL tazminat ödenmesini talep etmiştir.

43. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

44. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık altı yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEHMUS DAŞ

B. No: 2013/7275 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7275

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEHMUS DAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7275)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Şehmus DAŞ

Vekili : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 13/6/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi zararının tazminini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 29/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 12/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 13/1/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili tarafından Adalet Bakanlığı görüşüne karşı 30/1/2014 tarihli beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Savur ilçesi Şenocak köyü 434 parsel numaralı taşınmaz 1984 yılında yapılan kadastro çalışması sonunda Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

8. Başvurucu, anılan taşınmazın kendisine ait olduğu iddiasıyla Maliye Hazinesi aleyhine, 13/6/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açmıştır.

9. Yargılama Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/41 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

11. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. "

12. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

13. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

14. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

15. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

16. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/9/2013 tarih ve 2013/7275 numaralı başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, 1984 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda 434 parsel numaralı taşınmazın Maliye Hazinesi adına tespit edildiğini, 13/6/1990 tarihinde Maliye Hazinesi aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasının, Mahkemenin E.1990/41 sayılı dosyasında halen devam ettiğini, taşınmazı 23 yıldan fazla süredir kullanamadığını, yargılamanın uzun sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa’nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvurucu, somut başvuruya ilişkin olarak ilk derece mahkemesince yapılan yargılamayı sonlandırır nitelikte bir kararın mevcut olmadığını, AİHM kararlarında da belirtildiği üzere makul sürede yargılama yapılmaması iddiasına dayanan başvurular açısından başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranamayacağını, zira başvurunun esasen yargılamanın nihayete ulaştırılamaması nedenine dayandığını belirtmiştir.

20. Başvuru konusu dava, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlama

tarihi olan 23/9/2012'den önce açılmış olup, başvuru tarihi itibarıyla derdest olduğu anlaşılmakla, başvurunun incelenmesi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dâhilindedir. Ayrıca, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmekle birlikte, hukuk sistemimizde, yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru, kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 21-30).

21. Açıklanan nedenlerle, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucu, 13/6/1990 tarihinde Maliye Hazinesi aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasının, Mahkemenin 1990/41 esas sayılı dava dosyasında halen devam ettiğini, taşınmazı 23 yıldan fazla süredir kullanamadığını ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği belirtilerek, mülkiyet hakkının ihlali iddialarının, başvurucunun ihtilaf konusu taşınmaz üzerinde henüz mülkiyet hakkının bulunmadığı dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

24. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

25. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

26. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

27. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

28. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

29. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

30. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

31. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

32. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41–45).

33. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

34. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 13/6/1990 tarihidir.

36. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

37. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

38. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, Savur ilçesindeki kadastro çalışmaları sonucunda yapılan kadastro tespitine itiraz ile taşınmazın başvurucu adına tapuya tescili istemine ilişkin olduğu, 13/6/1990 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, yargılama sürecinde birçok duruşma yapıldığı ve belirtilen celseler arasında genellikle iki aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

39. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, ara karar gereklerinin yerine getirilmediği muhtelif celselerde davalı vekilinin mazeretlerinin kabulüne dair karar tesisi ile yetinildiği, celse harcı tayini gibi usuli imkânların yargılama makamlarınca kullanılmadığı, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

40. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

41. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca keşif masraflarının ikmali hususunda taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, güvenlik, iş yoğunluğu gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

42. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından karmaşık bir niteliğe sahip olmadığı ve yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle, müracaat yokluğu ve masraf ikmal edilmemesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

43. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

44. Yargılama sürecinde başvurucu dışındaki tarafların yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte

ise de yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, davalı vekilince muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

45. Yukarıda yer verilen tespitler ışığında davaya bütün olarak bakıldığında, söz konusu yirmi dört yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

46. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. Başvurucu, taşınmazını uzun süren yargılama boyunca kullanamadığını ve gelirlerinden istifade edemediğini belirterek, maruz kaldığı zarar karşılığı 100.000,00 TL maddi ve 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

49. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun tazminat taleplerine ilişkin görüş bildirilmemiştir.

50. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

51. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

52. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yirmi dört yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren 24.900,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

53. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvuruya konu yargılamanın yirmi dört yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin

gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 24.900,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili Savur Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SADULLAH ARSLAN

B. No: 2013/7276 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7276

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADULLAH ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7276)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Sadullah ARSLAN

Vekili : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Maliye Hazinesi tarafından 23/3/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde aleyhine açılan kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın halen devam ettiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi zararının tazminini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 28/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 12/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 17/1/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili tarafından 30/1/2014 tarihinde Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. a. Mardin ili Savur ilçesinde 1984 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda, 445 parsel numaralı taşınmaz başvurucu adına tespit edilmiştir.

b. Maliye Hazinesi, 23/3/1990 tarihinde başvurucu aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasında 445 parsel numaralı taşınmazın Hazine arazisi olduğunu ileri sürerek tespitin iptalini talep etmiş, dava dosyası Mahkemenin 1990/7 esasına kaydedilmiştir.

8. a. Mardin ili Savur ilçesinde yapılan kadastro çalışmaları sonunda, 446 parsel numaralı taşınmaz Baki Aslan adına tespit edilmiştir.

b. Maliye Hazinesi, 23/3/1990 tarihinde Baki Aslan aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasında, 446 parsel numaralı taşınmazın Hazine arazisi olduğunu ileri sürerek tespitin iptalini talep etmiş, dava dosyası Mahkemenin 1990/8 esasına kaydedilmiştir.

c. Mahkemece, 10/10/1990 tarih ve E.1990/8, K.1990/86 sayılı kararla; Mahkemenin E.1990/7 sayılı dava dosyası ile E.1990/8 sayılı dava dosyası arasında irtibat bulunduğu, her iki taşınmazın aynı vergi kaydına dayandığı gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1990/7 sayılı dava doyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

9. a. Mardin ili Savur ilçesinde yapılan kadastro çalışmaları sonunda, 659 parsel numaralı taşınmaz Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

b. Başvurucu, 15/6/1990 tarihinde Maliye Hazinesi aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasında 659 parsel numaralı taşınmazın kendisine ait olduğu ileri sürerek tespitin iptalini talep etmiş, dava dosyası Mahkemenin 1990/46 esasına kaydedilmiştir.

c. Mahkemece, 9/12/1992 tarih ve E.1990/46, K.1992/52 sayılı kararla; Mahkemenin E.1990/7 sayılı dava dosyası ile E.1990/46 sayılı dava dosyası arasında irtibat bulunduğu, her iki taşınmazın aynı vergi kaydına dayandığı gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1990/7 sayılı dava doyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

10. Belirtilen yargılama, Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/7 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

12. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun “Genel olarak görev” kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. ”

13. 3402 sayılı Kanun’un “Kadastro davalarında usul” kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder.”

14. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama usulü” kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

15. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

16. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

17. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/9/2013 tarih ve 2013/7276 numaralı başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 1984 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda 445 parsel numaralı taşınmazın adına tespit edildiğini, 659 parsel numaralı taşınmazın ise Maliye Hazinesi adına tespit edildiğini, Maliye Hazinesi tarafından 23/3/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/7 sayılı dava dosyasında kadastro tespitine itiraz davası açıldığını, 659 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali amacıyla da Maliye Hazinesi aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/46 sayılı dosyasında kendisinin dava açtığını, Mahkemece her iki dava dosyasının birleştirildiğini ve yargılamaya Mahkemenin E.1990/7 sayılı dosyasında halen devam edildiğini, taşınmazları 23 yıldan fazla süredir kullanamadığını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucu, 23/3/1990 tarihinde Maliye Hazinesi tarafından Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının ve kendisinin Maliye Hazinesi aleyhine açtığı kadastro tespitine itiraz davasının birleştirilerek Mahkemenin E.1990/7 sayılı dava dosyasında halen devam ettiğini, taşınmazlarını 23 yıldan fazla süredir kullanamadığını, yargılamanın uzun sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği belirtilerek, mülkiyet hakkının ihlali iddialarının, başvurucunun ihtilaf konusu taşınmaz üzerinde henüz mülkiyet haklarının bulunmadığı dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir

başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

24. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

26. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

27. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

28. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

29. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

30. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

31. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

32. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

33. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 23/3/1990 tarihidir.

35. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

36. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

37. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusu, Savur ilçesindeki kadastro çalışmaları sonucunda yapılan kadastro tespitine itiraz ile 445 parsel numaralı taşınmazın Maliye Hazinesi adına, 659 parsel numaralı taşınmazın başvurucu adına tapuya tescili istemlerine ilişkindir. 23/3/1990 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, yargılama sürecinde birçok duruşma yapılmış olup belirtilen celseler arasında genellikle iki aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmıştır.

38. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, ara karar gereklerinin yerine getirilmediği muhtelif celselerde taraf vekillerinin mazeretlerinin kabulüne dair karar tesisi ile yetinildiği, celse harcı tayini gibi usuli imkânların yargılama makamlarınca kullanılmadığı, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

39. 3402 sayılı Kanun’da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanun’da hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun’un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

40. Belirtilen hükümlere rağmen, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, güvenlik gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması

üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

41. Maliye Hazinesi tarafından başvurucu aleyhine 23/3/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açılan ve Mahkemenin 1990/7 esasına kaydedilen dava dosyası ile başvurucu tarafından Maliye Hazinesi aleyhine farklı bir taşınmaz için Mahkemenin 1990/46 esasına kayden açılan dava dosyası birleştirilmiş ve yargılamaya Mahkemenin 1990/7 esas sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmiştir. Yine Maliye Hazinesi tarafından Baki Aslan aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinin 1990/8 esasına kayden açılan kadastro tespitine itiraz dava dosyası, taşınmazların aynı vergi kaydına dayandığı gerekçesiyle başvurucu aleyhine açılan 1990/7 esasına kayden yargılaması devam eden dava dosyası ile birleştirilmiştir. Bu şekilde üç ayrı taşınmaza yönelik dava dosyaları birleştirilerek yargılamaya E.1990/7 sayılı dosya üzerinden devam edilmiştir.

42. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından, keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olmadığı, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle, müracaat yokluğu ve masraf ikmal edilmemesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

43. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

44. Yargılama sürecinde başvurucu dışındaki tarafların yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, davacı vekilince muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

45. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olmadığını ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında yirmi dört yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

46. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldığını belirterek, Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

48. Başvurucu, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadığını ve

gelirlerinden istifade edemediğini belirterek, maruz kaldığı zarar karşılığı 100.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

49. Adalet Bakanlığı görüşünde, ihlal tespit edilmesi halinde, hakkaniyete uygun bir tazminata hükmedilmesinin yerinde olabileceği bildirilmiştir.

50. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

51. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

52. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yirmi dört yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren 24.900,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

53. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvuruya konu yargılamanın yirmi dört yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 24.900,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin Savur Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN YILMAZ

B. No: 2013/7282 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7282

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7282)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Hüseyin YILMAZ

Vekili : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 18/6/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine açtığı kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi zararının tazminini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 11/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 4/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 6/1/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili tarafından adalet Bakanlığı görüşüne karşı 30/1/2014 tarihli beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Savur ilçesi Şenocak köyü 406 parsel numaralı taşınmaz, 1984 yılında yapılan kadastro çalışması sonunda Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

8. Başvurucu, anılan taşınmazın kendisine ait olduğu iddiasıyla Maliye Hazinesi aleyhine, 18/6/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açmıştır.

9. Mahkemece, 24/2/2014 tarih ve E.1990/49, K.2014/25 sayılı karala davanın reddine karar verilmiştir.

10. Karar başvurucu tarafında temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

12. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. "

13. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

14. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

15. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

16. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

17. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/9/2013 tarih ve 2013/7282 numaralı başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 1984 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda 406 parsel numaralı taşınmazın Maliye Hazinesi adına tespit edildiğini, 18/6/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine açtığı kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını, taşınmazı 23 yıldan fazla süredir kullanamadığını belirterek, Anayasa’nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucu, 18/6/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine açtığı kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği belirtilerek, mülkiyet hakkının ihlali iddialarının, başvurucunun ihtilaf konusu taşınmaz üzerinde henüz mülkiyet haklarının bulunmadığı dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

24. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

26. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

27. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13,2/7/2013, § 38).

28. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

29. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir.

Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

30. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

31. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

32. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

33. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 18/6/1990 tarihidir.

35. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

36. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

37. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun bir parsel taşınmazı konu alan tespite itiraz davası olduğu, 18/6/1990 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, yargılama sürecinde birçok duruşma yapıldığı ve belirtilen celseler arasında genellikle iki aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

38. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, ara karar gereklerinin yerine getirilmediği muhtelif celselerde davalı vekilinin mazeretlerinin kabulüne dair karar tesisi ile yetinildiği,

celse harcı tayini gibi usuli imkanların yargılama makamlarınca kullanılmadığı, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

39. Mahkemece 6/11/2013 tarihinde keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmış ve 24/2/2014 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Karar başvurucu tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

40. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanun'da hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

41. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca keşif masraflarının ikmali hususunda taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, güvenlik gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

42. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle, müracaat yokluğu ve masraf ikmal edilmemesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

43. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

44. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, davalı vekilince muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

45. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında yirmi dört yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

46. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. Başvurucu, taşınmazını uzun süren yargılama boyunca kullanamadığını ve gelirlerinden istifade edemediğini belirterek, maruz kaldığı zarar karşılığı 100.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

49. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun tazminat taleplerine ilişkin görüş bildirilmemiştir.

50. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

51. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

52. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yirmi dört yıllı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren 24.900,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

53. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvuruya konu yargılamanın yirmi dört yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 24.900,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN YILMAZ (2)

B. No: 2013/7283 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7283

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN YILMAZ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2013/7283)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Hüseyin YILMAZ

Vekili : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 23/3/1990 tarihinde Maliye Hazinesi tarafından Savur Kadastro Mahkemesinde aleyhine açılan kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın halen devam ettiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi zararının tazminini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 10/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 19/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 17/1/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili tarafından 30/1/2014 tarihinde Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Savur ilçesi Şenocak köyü 429 parsel numaralı taşınmaz, 1984 yılında yapılan kadastro çalışması sonunda başvurucu adına tespit edilmiştir.

8. Maliye Hazinesi, başvurucu aleyhine, 23/3/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasında, taşınmazın Hazine arazisi olduğunu ileri sürerek tespitin iptalini ve taşınmazın adına tescilini talep etmiştir.

9. Mahkemece, 30/3/2005 tarih ve E.1990/11, K.2005/4 sayılı kararla, taşınmazın Hazine arazisi olduğunun kanıtlanamadığı ve tarım arazisi olduğu gerekçesiyle davanın reddine, taşınmazın başvurucu adına tapuya kayıt ve tesciline karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 11/12/2006 tarih ve E.2006/2594, K.2006/4081 sayılı ilamıyla; başvurucunun zilyetliğinin ve taşınmazın mera niteliğinde olup olmadığının araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

11. Mahkemece bozma kararına uyulmuş olup, yargılama Savur Kadastro Mahkemesinin E.2007/62 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. "

14. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat

Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder.”

15. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama usulü” kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

16. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

17. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

18. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/9/2013 tarih ve 2013/7283 numaralı başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, 1984 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda 429 parsel numaralı taşınmazın adına tespit edildiğini, Maliye Hazinesi tarafından 23/3/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde aleyhine açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mahkemece 30/3/2005 tarihli kararla reddedildiğini, hükmün Yargıtay 7. Hukuk Dairesince bozulduğunu, yargılamanın Savur Kadastro Mahkemesinin E.2007/62 sayılı dava dosyasında halen devam ettiğini, taşınmazı 23 yıldan fazla süredir kullanamadığını belirterek,

Anayasa’nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucu, 23/3/1990 tarihinde Maliye Hazinesi tarafından Savur Kadastro Mahkemesinde aleyhine açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mahkemenin 2007/62 esas sayılı dosyasında halen devam ettiğini, taşınmazı 23 yıldan fazla süredir kullanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği belirtilerek, mülkiyet hakkının ihlali iddialarının, başvurucunun ihtilaf konusu taşınmaz üzerinde henüz mülkiyet haklarının bulunmadığı dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

24. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

25. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

26. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

27. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

28. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca

inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

29. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

30. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

31. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

32. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

33. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

34. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 23/3/1990 tarihidir.

36. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

37. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında

da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

38. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusu, Savur ilçesindeki kadastro çalışmaları sonucunda başvurucu adına yapılan kadastro tespitinin iptali ile taşınmazın Maliye Hazinesi adına tapuya tescili istemine ilişkin olduğu, 23/3/1990 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, yargılama sürecinde birçok duruşma yapıldığı ve belirtilen celseler arasında genellikle iki aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

39. Mahkemece, 30/3/2005 tarihinde verilen, davanın reddine ve taşınmazın başvurucu adına tapuya tesciline dair karar, Maliye Hazinesinin temyizi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesince 11/12/2006 tarihinde bozulmuş, yargılamaya Mahkemenin E.2007/62 sayılı dava dosyasında devam edilmiştir.

40. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, ara karar gereklerinin yerine getirilmediği Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

41. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

42. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, güvenlik gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

43. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle, müracaat yokluğu ve masraf ikmal edilmemesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

44. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

45. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

46. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, yirmi dört

yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

47. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

49. Başvurucu, taşınmazını uzun süren yargılama boyunca kullanamadığını ve gelirlerinden istifade edemediğini belirterek, maruz kaldığı zarar karşılığı 200.000,00 TL maddi, 200.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

50. Adalet Bakanlığı görüşünde, hakkaniyete uygun tazminat verilmesinin yerinde olacağını bildirmiştir.

51. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

52. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

53. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yirmi dört yıllı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren 24.900,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

55. Başvuruya konu yargılamanın yirmi dört yıllı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 24.900,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN BEKAR

B. No: 2013/7503 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7503

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN BEKAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7503)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Ercan BEKAR

Vekili : Av. Erol USTA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 30/5/2008 tarihinde Tirebolu Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak ve tazminat davasının halen sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/10/2013 tarihinde Görele Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 25/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 12/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 16/1/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 30/5/2008 tarihinde Park Teknik Elektrik Madencilik San. ve Tic. A.Ş., Park Enerji Ekipmanları Madencilik San ve Tic. A.Ş. ile Ciner Holding Grubu aleyhine Tirebolu Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada, 1/1/1988 ilâ 10/4/2008 tarihleri arasında davalı şirketlerde çalıştığını, 10/4/2008 tarihinde iş akdinin davalılar tarafından haksız olarak feshedildiğini ileri sürerek, kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, ödenmeyen ücret alacağı, ikramiye alacağı, yıllık izin ücreti alacağı, fazla mesai ücreti alacağı ve hafta tatili ücreti alacağının tahsilini talep etmiştir.

8. Mahkeme, 3/2/2011 tarih ve E.2008/115, K.2011/29 sayılı kararla davanın kısmen kabulüne, tazminat ve alacakların davalı Park Enerji Ekipmanları Madencilik San. ve Tic. A.Ş.'den tahsiline, diğer davalılar hakkındaki davanın reddine karar vermiştir.

9. Hüküm başvurucu ve davalı tarafından temyiz edilmiş olup, başvuru tarihinde temyiz incelemesi devam etmektedir.

10. Başvurucu, 23/5/2011 tarihinde Görele İcra Müdürlüğünde Park Enerji Ekipmanları San. ve Tic. A.Ş. aleyhine toplam 98.652,07 TL'nin tahsili amacıyla icra takibi başlatmıştır.

11. Davalı tarafından alacak teminat altına alındığı için, 1/8/2011 tarihinde Yargıtay 9. Hukuk Dairesince temyiz incelemesi sonuna kadar ilamın icrasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

12. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 7/11/2013 tarih ve E.2011/37518, K.2013/28666 sayılı ilamıyla, devralan şirket yönünden davanın reddine karar verilmesinin doğru olmadığı, izin ücreti için yasal faiz uygulanması gerektiği ve izin ücretinden takdiri indirim yapılamayacağı, ihbar tazminatının, hafta tatili ve mesai alacaklarının yasal faizle tahsiline karar verilmesi gerektiği halde mevduat faiziyle tahsiline karar verilmesinin doğru olmadığı gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar vermiştir.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

14. 6100 sayılı Kanun’un “Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler” kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır.”

15. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur.”

16. 5521 sayılı Kanun’un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir.”

17. 5521 sayılı Kanun’un 15. maddesi şöyledir:

I. “Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/10/2013 tarih ve 2013/7503 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 30/5/2008 tarihinde Tirebolu Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak ve tazminat davası sonunda 3/2/2011 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, hükmün taraflarca temyizi nedeniyle temyiz incelemesinin devam ettiğini, dava iş hukukuna dayalı olarak açılan bir dava olduğu için kısa sürede sonuçlanması gerektiğini, alacağını tahsil edemediğini, yargılamanın uzun sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Tirebolu Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı dava sonucunda davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, ancak temyiz incelemesinin devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını ileri sürdüğü anlaşılmışsa da başvuru tarihinden sonra 7/11/2013 tarihinde Yargıtay 9. Hukuk Dairesince hükmün bozulduğu belirlenmiş, değerlendirme buna göre yapılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvuruya ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucu, iş akdinin işveren tarafından haksız feshi nedeniyle açtığı alacak ve tazminat davasının halen devam ettiğini ve makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın

Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

24. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

26. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

27. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

28. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

29. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan bir dava bulunmakta olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

30. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

31. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

32. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

33. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 30/5/2008 tarihidir.

35. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

36. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

37. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

38. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/4701, 23/1/2014, § 47).

39. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İşçi alacaklarının ödenmesi amacıyla açılan alacak ve tazminat davasında derhal bir yargı kararı verilmesinde işçinin önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir (B. No: 2013/4701, 23/1/2014, § 48).

40. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla işçi alacaklarının ve

tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan davalarda takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

41. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

42. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, iş akdinin işveren tarafından haksız feshedilmesi nedeniyle tazminat ve alacakların ödenmesi istemine ilişkin olduğu, 30/5/2008 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, karar tarihi olan 3/2/2011 tarihinde kadar 13 duruşma yapıldığı ve duruşma aralıklarının ortalama 2,5 ay olduğu anlaşılmaktadır.

43. Yargılama sürecinde, tensip zaptı sonrasında tarafların delilleri toplanmış, tanıkları dinlenilmiş Ankara Nöbetçi İş Mahkemesine talimat yazılarak bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. Raporun gelmesinden sonra, başvurucu vekilinin rapora itirazı üzerine Mahkemece hizmet süreleri yönünde talep edilebilecek ücretlerin hesaplanması için bilirkişiden ek rapor alınmasına karar verilmiştir. Taraf vekilleri ek rapora da itiraz etmişler, Mahkemece Ankara Nöbetçi İş Mahkemesine talimat yazılarak farklı bir bilirkişiden rapor alınmasına karar verilmiştir. Anılan rapora karşı beyanların alınmasından sonra 3/2/2011 tarihinde davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuştur.

44. Yargılama süreci içinde başvurucu vekilinin mazeret beyan ederek katılmadığı duruşmaların olduğu, ancak anılan duruşmalarda bilirkişi raporlarının beklenmesine karar verildiği için başvurucunun kusuru nedeniyle yargılamanın uzamadığı anlaşılmıştır. Yine Mahkemece bir duruşmada, hakim değişikliği gerekçesiyle dosyanın incelemeye alınmasına karar verildiği görülmüştür.

45. Mahkemece verilen kararın taraflarca temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından 7/11/2013 tarihinde hüküm bozulmuş olup, dava hâlihazırda derdesttir.

46. Davanın açıldığı tarihten bireysel başvurunun karar bağlandığı tarihe kadar yargılamanın altı yılı aşkın süredir devam ettiği anlaşılmaktadır.

47. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraf vekillerince muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

48. Söz konusu başvurunun konusu olan tazminat ve alacak davasında yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği, başvuruya konu yargılamanın karmaşık olmaktan uzak olduğunu gösterdiği ve işçi alacağı ve iş hukukuna dayalı tazminat davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, altı yılı aşkın yargılama süresinin makul olmadığı anlaşılmaktadır.

49. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle 30.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

51. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

52. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin altı yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 5.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

53. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvuruya konu yargılamanın altı yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 5.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili Tirebolu Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine, 18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT DEĞER

B. No: 2013/7541 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7541

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT DEĞER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7541)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Mesut DEĞER

Vekili : Av. Ayşe Gülnur MİNİCAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 31/12/2007 tarihinde Ankara 15. İş Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat ve alacak davasının kabulüne karar verildiğini, davacı aleyhine açtığı karşı davanın ise reddedildiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/10/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 12/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 14/2/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili 6/3/2014 tarihinde Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesi sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. A.Z., 31/12/2007 tarihinde başvurucu aleyhine Ankara 15. İş Mahkemesinde açtığı davada, 1/9/1993 tarihinden itibaren davalıya ait işyerinde çalıştığını, 15/12/2007 tarihinde iş akdinin haksız feshedildiğini ileri sürerek, ihbar tazminatı, kıdem tazminatı, yıllık izin ücreti, fazla mesai ücreti ve bayram tatili ücretinin tahsilini talep etmiştir.

8. Başvurucu cevap dilekçesi ile davanın reddini istemiş, aynı dilekçe ile karşı dava açarak, davacının işe gelmemesi üzerine iş akdinin haklı nedenle feshedildiğini ileri sürerek, ihbar tazminatının tahsilini talep etmiştir.

9. Mahkemece, 27/10/2010 tarih ve E.2007/1101, K.2010/283 sayılı kararla; "tarafların sundukları tüm deliller toplanarak, iş akdinin başvurucu tarafından feshedildiği ve bu feshin haklı nedene dayanmadığı gerekçesiyle başvurucunun açtığı karşı davanın reddine, davacının iş akdinin haksız olarak başvurucu tarafından feshedildiği, davacının ihbar ve kıdem tazminatına hak kazandığı, yıllık iznin kullandırıldığının veya sözleşmenin feshinden sonra yıllık izin ücretine dönüşen ücretin ödendiğinin başvurucu tarafından ispat edilemediği, fazla mesai ve çalışılan bayram tatili ücretlerinin ödendiğinin de başvurucu tarafından ispatlanamadığı gerekçesiyle kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, fazla mesai ücreti, ulusal bayram genel tatil ücreti ve yıllık izin ücretinin başvurucudan tahsiline" karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 4/12/2012 tarih ve E.2010/27480, K.2012/40543 sayılı ilamıyla; dosyadaki yazılara, toplanan delillerle kararın dayandığı kanuni gerektirici sebeplere göre, başvurucunun diğer temyiz itirazları reddedilmiş, Mahkemece davacının net 1.200,00 TL ücret aldığı kabul edilmiş ise de davacının, iddia ettiği bu ücretle çalıştığını ispat edemediği anlaşıldığından, davacının asgari ücret aldığı benimsenerek buna göre işçilik alacaklarının hesabı ile hüküm kurulması gerekirken, yanlış değerlendirme ile belirlenen ücrete göre hesaplanan alacakların hüküm altına alınması hatalı görülmüş ve bu nedenle hüküm bozulmuştur.

11. Mahkemece bozma kararına direnilerek, 14/5/2013 tarih ve E.2013/144, K.2013/361 sayılı kararla; davacının 14 yıldan beri çalıştığı işyerinde usta olarak çalışmadığının kabul edilemeyeceği, bu konumdaki kişinin asgari ücretle çalıştığını kabul etmenin hakkaniyete ve hayatın olağan akışına uygun olmayacağı, davacı tanıklarının beyanları da dikkate alındığında davacının, aylık 1.200,00 TL net ücretle çalıştığı gerekçesiyle, başvurucunun karşı davasının reddine, davacının açtığı davanın kısmen kabulüne, kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, yıllık izin ücreti, fazla mesai ücreti ve ulusal bayram genel tatil ücretinin başvurucudan tahsiline karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 1/7/2013 tarih ve E.2013/6427, K.2013/19991 sayılı kararıyla; davacının kıdemine ve mesleğine göre asgari ücretle çalışmasının hayatın olağan akışına uygun olmadığı, bu nedenle direnmenin doğru olduğu,

yerel mahkemece bu hususun düzeltildiği anlaşıldığından, dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre, yerinde bulunmayan davalı-karşı davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun geçici 2. maddesi uyarınca onanmasına karar verilmiştir.

13. Karar, 19/9/2013 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

15. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

16. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur."

17. 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir."

18. 5521 sayılı Kanun'un 15. maddesi şöyledir:

I. "Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır."

19. 2/7/2012 tarih ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un 40. maddesi ile 5521 sayılı Kanun'a eklenen geçici 2. madde şöyledir:

I. "Bölge adliye mahkemelerinin, 5235 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmî Gazete'de ilan edilecek göreve başlama tarihine kadar, Yargıtayın bozma kararlarına karşı verilen direnme kararının temyizi halinde dava dosyası, önce kararı veren daireye gönderilir. Direnme kararları daireler tarafından öncelikle incelenir. Kararı veren daire, direnmeyi yerinde görürse kararı düzeltir; yerinde görmezse talebi on gün içinde Yargıtay Hukuk Genel Kuruluna iletir."

20. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı" kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

“Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

…

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

…

g) İşçinin işverenden izin almaksızın veya haklı bir sebebe dayanmaksızın ardı ardına iki işgünü veya bir ay içinde iki defa herhangi bir tatil gününden sonraki iş günü, yahut bir ayda üç işgünü işine devam etmemesi.

…

İşçi feshin yukarıdaki bentlerde öngörülen sebeplere uygun olmadığı iddiası ile 18, 20 ve 21 inci madde hükümleri çerçevesinde yargı yoluna başvurabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/10/2013 tarih ve 2013/7541 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, 31/12/2007 tarihinde Ankara 15. İş Mahkemesinde aleyhine açılan davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, açtığı karşı davanın ise reddedildiğini, kararın Yargıtay tarafından onandığını, Mahkeme ve Yargıtay kararlarının dosya içeriğine aykırı ve yetersiz olduğunu, Mahkemece verilen direnme kararında da ilk karardaki gerekçenin tekrarlandığını, direnme kararının temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince yetersiz gerekçe ile hükmün onandığını, davanın makul süre içinde sonuçlanmadığını, 6 yıla yakın yargılama nedeniyle faiz ödemek zorunda kaldığını, lehine olan tanık beyanlarına ve delillere rağmen işçi lehine karar verildiğini, delil listesinde bildirdiği diğer tanıklarının da dinlenmediğini, sadece davacının tanık beyanları ve delillerine dayalı olarak hüküm kurulduğunu, işyerinde çalışmayan davacı tanığının beyanına itibar edildiğini, işçi ile işveren arasında eşitsizlik yaratıldığını ve Anayasa'nın 10. maddesine aykırı hareket edildiğini, bilirkişi raporu doğrultusunda hüküm kurulduğunu, rapora itirazı üzerine alınan ek bilirkişi raporuna itirazının dikkate alınmadığını, davacı kendisi işten ayrıldığı halde, ücret ve tazminat ödemek zorunda kaldığını, asgari ücret üzerinden ödeme yapıldığı halde Mahkemece bu miktarın üzerinde maaş verildiği gerekçesiyle daha yüksek ücret alacağı ve tazminata hükmedildiğini, ücret miktarının tespitinde sadece davacı tanıklarının beyanlarına itibar edildiğini, iş akdinin davacı (işçi) tarafından feshedildiğini, dolayısıyla iş akdini fesheden işçinin ihbar tazminatına hak kazanamayacağını, davacının fazla mesai yaptığının ispatlanamadığını, Yargıtay içtihatlarına aykırı karar verildiğini, ayrıca Mahkemece verilen direnme kararı üzerine dosyanın Hukuk Genel Kuruluna gönderilmesi gerektiği halde 5521 sayılı Kanun’un geçici 2. maddesi gereği Daire tarafından inceleme yapıldığını belirterek, eşitlik ilkesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

23. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde başvurucunun, yargılama sırasında hukuk kurallarının yanlış yorumlanması, delillerin hatalı değerlendirilmesi ve kararın adil olmaması nedeniyle eşitlik ilkesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü

anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddiaları, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ile Mahkemece verilen kararın adil olup olmamasına ilişkin olduğundan, bu iddialar yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun, gerekçeli karar hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiaları ise ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

24. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

25. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

26. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

27. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

28. Somut olayda başvurucu, Ankara 15. İş Mahkemesinde aleyhine açılan davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, aynı davada açtığı karşı davanın ise reddedildiğini, Mahkemece, lehine olan tanık beyanlarına ve delillere rağmen işçi lehine karar verildiğini, delil listesinde bildirdiği diğer tanıklarının da dinlenmediğini, sadece davacının tanık beyanları ve delillerine dayalı olarak hüküm kurulduğunu, işyerinde çalışmayan davacı tanığının beyanına itibar edildiğini, işçi ile işveren arasında eşitsizlik yaratıldığını, bilirkişi raporu doğrultusunda hüküm kurulduğunu, rapora itirazı üzerine alınan ek bilirkişi raporuna itirazının dikkate alınmadığını, davacı, kendisi işten ayrıldığı halde, ücret ve tazminat ödemek zorunda kaldığını, asgari ücret üzerinden ödeme yapıldığı halde Mahkemece bu miktarın üzerinde maaş verildiği gerekçesiyle daha yüksek ücret alacağı ve tazminata hükmedildiğini, ücret miktarının tespitinde sadece davacı tanıklarının beyanlarına itibar edildiğini, iş akdinin davacı (işçi) tarafından feshedildiğini, dolayısıyla iş akdini fesheden işçinin ihbar tazminatına hak kazanamayacağını, davacının fazla mesai yaptığının ispatlanamadığını, Yargıtay içtihatlarına aykırı karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Mahkemece davanın tensip zaptının düzenlenmesinden sonra, taraflara delillerini ve

tanıklarını bildirmeleri için süre verilmiş, davacının bildirdiği iki tanık, başvurucunun bildirdiği iki tanık ile davacı hakkında tutulan tutanakta imzası bulunan tanık dinlenmiştir. Delilerin toplanmasından sonra bilirkişi raporu alınmış, başvurucunun rapora itiraz etmesi üzerine, itiraz ettiği hususlara ilişkin olarak ek rapor alınmıştır. Başvurucu vekili ek rapora da itiraz etmiş, ancak Mahkemece, itiraz yerinde görülmediği için reddedilmiştir. Tarafların tüm delilleri, tanıkları ve bilirkişi rapor ve ek raporları dikkate alınarak, iş akdinin başvurucu tarafından haklı bir neden olmaksızın feshedildiği, aylık hesap pusulaları, ücret bordroları ve hizmet erbabı ücret tablolarındaki imzaların davacıya ait olmadığının bilirkişi raporu ile belirlendiği, emsal ücret araştırmaları ve tanıkların beyanlarına göre davacının 1.200,00 TL maaşla çalıştığı gerekçesiyle davanın kabulüne, başvurucunun açtığı karşı davanın ise reddine karar verilmiştir.

30. Mahkemece verilen ilk kararın Yargıtay 9. Hukuk Dairesince bozulması üzerine Mahkeme, ilk kararda direnilmesine karar vermiştir. Bu kararın başvurucu tarafından temyizi üzerine, 6352 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile 5521 sayılı Kanun'a eklenen geçici 2. madde gereği dosya önce bozma kararını veren Yargıtay 9. Hukuk Dairesine gönderilmiştir. Anılan Dairece, direnme kararının ve dolayısıyla Mahkemenin ilk kararında belirttiği hususların doğru olduğu kabul edilerek hüküm onanmıştır.

31. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

32. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkı Yönünden

34. Başvurucu, ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

35. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

36. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü

kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır(B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

37. Ancak derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir. Bununla beraber, ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması söz konusu ise, mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir. Böyle bir durumda dahi, ileri sürülen iddiaların zımnen reddi yeterli olabilir(B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

38. Öte yandan, temyiz mercilerinin yargılamayı yapan mahkemenin kararına katılmaları halinde, bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararlarına yansıtmaları yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

39. Somut olayda başvurucu, ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının dosya içeriğine aykırı ve yetersiz olduğunu, Mahkemece verilen ilk hükmün temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince diğer temyiz nedenlerinin gerekçesiz olarak reddedildiğini, Mahkemece verilen direnme kararında da ilk karardaki gerekçenin tekrarlandığını, direnme kararının temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince yetersiz gerekçe ile hükmün onandığını belirterek, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemece, gerek ilk kararda, gerekse direnme kararında tüm deliller ve tanıkların beyanları ile bilirkişi raporları değerlendirilerek davacının açtığı davanın kabulüne, başvurucunun açtığı karşı davanın ise reddine karar verilmiştir (bkz. §§ 9-11). Yargıtay tarafından da ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararların gerekçelerine atıf yapılarak ve bu gerekçeler aynen kabul edilerek hüküm onanmıştır (bkz. §§ 8-10). Dolayısıyla ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

40. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı Yönünden

41. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

42. Başvurucu, 31/12/2007 tarihinde Ankara 15. İş Mahkemesinde aleyhine açılan davanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

44. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın

Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

45. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

46. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

47. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

48. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

49. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

50. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan bir dava söz konusu olmakla, 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

51. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B.No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

52. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların

yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41-45).

53. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §46).

54. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

55. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 31/12/2007 tarihidir.

56. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

57. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/132/7/2013, § 52).

58. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

59. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

60. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İş akdinin haksız feshedildiği iddiasıyla açılan alacak ve tazminat davasında derhal bir yargı kararı verilmesinde, işçinin olduğu kadar işverenin de önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir.

61. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan davalarda takip edilmesi gereken yargılama usulü,6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

62. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile

kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

63. Başvuru konusu olayda, 31/12/2007 tarihinde, Ankara 15. İş Mahkemesinde başvurucu aleyhine açılan davada, iş akdinin başvurucu (işveren) tarafından haksız nedenlerle feshedildiği iddia edilerek, tazminat ve alacakların tahsili talep edilmiştir. Başvurucu cevap dilekçesiyle birlikte açtığı karşı davasında, işçinin ihbarda bulunmadan işi bıraktığını belirterek ihbar tazminatı ödenmesini istemiştir.

64. Mahkemece tarafların delilleri toplanmış ve tanıkları dinlenmiştir. Aylık hesap pusulaları, ücret bordroları ve hizmet erbabı ücret tablolarındaki davacıya ait olduğu iddia edilen imzalar üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmış ve bu imzaların davacıya ait olmadığı tespit edilmiştir. Mahkemece, imza inceleme raporunun gelmesinden sonra alacak ve tazminatların hesaplanması için bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiş, anılan rapora başvurucunun itiraz etmesi üzerine ek rapor alınmıştır. Ek rapora başvurucunun itirazı reddedilerek 27/10/2010 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

65. Kararın başvurucu tarafından temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 4/12/2012 tarihinde hüküm bozulmuştur. Mahkeme, iki duruşma yaparak 14/5/2013 tarihinde ilk kararda direnilmesine karar vermiştir. Direnme kararının başvurucu tarafından temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 1/7/2013 tarihinde hüküm onanmış, karar düzeltme yolu kapalı olduğu için anılan tarihte karar kesinleşmiştir.

66. Yargılamanın başından itibaren Mahkemece yaklaşık iki ay aralıklarla duruşmalar yapıldığı, bu sürede başvurucunun mazereti nedeniyle ertelenen duruşmanın olmadığı anlaşılmıştır.

67. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş akdinin haksız feshinden kaynaklandığı ileri sürülen tazminat ve alacakların ödenmesi amacıyla açılan dava; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

68. Başvurunun konusu olan tazminat ve alacak davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemesince yürütülen yargılama ve temyiz süreçleriyle beraber, yargılamanın yaklaşık altı yıllık bir süreçte tamamlandığı görülmektedir. İşçi alacağı ve iş hukukuna dayalı tazminat davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

69. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

70. Başvurucu, aleyhine açılan alacak ve tazminat davasında uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini, 70.000,00 TL maddi ve manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

71. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası

şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.”

72. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık altı yıl sonra sonuçlanan yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 5.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

73. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

74. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Yargılamanın sonucuna ilişkin adil yargılanma hakkının ihlali iddiası yönünden “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkına yönelik ihlal iddiası yönünden “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiası yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 5.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SENCER BAŞAT VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/7800 | Karar tarihi: 18.06.2014

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7800

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

SENCER BAŞAT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7800)

Karar Tarihi: 18/6/2014

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Haşim KILIÇ

Başkanvekili : Serruh KALELİ

Başkanvekili : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Burhan ÜSTÜN

Engin YILDIRIM

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Celal Mümtaz AKINCI

Erdal TERCAN

Muammer TOPAL

Zühtü ARSLAN

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Serhat ALTINKÖK

Yunus HEPER

Recep ÜNAL

Muharrem İlhan KOÇ

Özcan ÖZBEY

1. Başvurucu : Sencer BAŞAT

2. Başvurucu : Aşkın ÖZTÜRK

Vekili : Av. Kemal Nevzat GÜLEŞEN

3. Başvurucu Turgut KETKEN

4. Başvurucu : Yavuz KILIÇ

Vekili : Av. Kemal Nevzat GÜLEŞEN

5. Başvurucu : Ökkeş Alp KIRIKKANAT

6. Başvurucu : Ali Cengiz ŞİRİN

Vekili : Av. Ayfer UZUNIRMAK

7. Başvurucu : Bulut Ömer MİMİROĞLU

Vekili : Av. Kazım GÖZÜŞİRİN

8. Başvurucu : Bayram Ali TAVLAYAN

Vekili : Av. Mustafa BAŞAR ENGİN

9. Başvurucu : Korcan PULATSÜ

Vekili : Av. Ali Fahir KAYACAN

10. Başvurucu : Ziya GÜLER

Vekili : Av. Ali Fahir KAYACAN

11. Başvurucu : Rıdvan ULUGÜLER

Vekili : Av. Ali Fahir KAYACAN

12. Başvurucu : Beyazıt KARATAŞ

Vekili : Av. Ali Fahir KAYACAN

13. Başvurucu : Mehmet ELDEM

Vekili : Av. Ali Fahir KAYACAN

14. Başvurucu : Hüseyin ÇINAR

Vekili : Av. Ali Fahir KAYACAN

15. Başvurucu : Sefer KURNAZ

Vekili : Av. Ali Fahir KAYACAN

16. Başvurucu : Berna DÖNMEZ

Vekili : Av. Ali Fahir KAYACAN

17. Başvurucu : Mehmet Cem ÇAĞLAR

Vekili : Av. Ali Fahir KAYACAN

18. Başvurucu : Ali Deniz KUTLUK

Vekili : Av. Ayşe Gül HANYALOĞLU

19. Başvurucu : Mustafa Aydın GÜRÜL

Vekili : Av. Ayşe Gül HANYALOĞLU

20. Başvurucu : Hasan HOŞGİT

21. Başvurucu : Ahmet Sinan ERTUĞRUL

Vekili : Av. Günizi DİZDAR

22. Başvurucu : Fikret GÜNEŞ

23. Başvurucu : Taner BALKIŞ

24. Başvurucu : Mustafa KARASABUN

25. Başvurucu : Bülent KOCABABUÇ

Vekili : Av. Kemal Yener SARAÇOĞLU

26. Başvurucu : Osman KAYALAR

Vekili : Av. Kemal Yener ŞARAÇOĞLU

27. Başvurucu : Recep YILDIZ

Vekili : Av. Kemal Yener SARAÇOĞLU

28. Başvurucu : Alpar KARAAHMET

Vekili : Av. Kemal Yener ŞARAÇOĞLU

29. Başvurucu : Nihat ALTUNBULAK

Vekili : Av. Kemal Yener SARAÇOĞLU

30. Başvurucu : Hakan Mehmet KÖKTÜRK

Vekili : Av. Kemal Yener SARAÇOĞLU

31. Başvurucu : Ayhan ÜSTBAŞ

Vekili : Av. Kemal Yener SARAÇOĞLU

32. Başvurucu : Ali Semih ÇETİN

Vekili : Av. Şule EROL

33. Başvurucu : Cem Aziz ÇAKMAK

Vekili : Av. Şule EROL

34. Başvurucu : Faruk DOĞAN

Vekili : Av. Şule EROL

35. Başvurucu : Metin Yavuz YALÇIN

Vekili : Av. Şule EROL

36. Başvurucu : Ramazan Cem GÜRDENİZ

Vekili : Av. Şule EROL

37. Başvurucu : Soner POLAT

Vekili : Av. Şule EROL

38. Başvurucu : Fatih Uluç YEĞİN

Vekili : Av. Şule EROL

39. Başvurucu : Kürşad Güven ERTAŞ

Vekili : Av. Şule EROL

40. Başvurucu : Murat ÖZENALP

Vekili : Av. Şule EROL

41. Başvurucu : Utku ARSLAN

Vekili : Av. Şule EROL

42. Başvurucu : Hakan İsmail ÇELİKCAN

Vekili : Av. Şule EROL

43. Başvurucu : Nadir Hakan ERAYDIN

44. Başvurucu : İsmail TAŞ

45. Başvurucu : Emin KÜÇÜKKILIÇ

46. Başvurucu : Ali TÜRKŞEN

Vekili : Av. İbrahim ŞAHİNKAYA

Av. Şeref DEDE

47. Başvurucu : Tayfun DUMAN

Vekili : Av. Şeref DEDE

48. Başvurucu : İbrahim Koray ÖZYURT

Vekili : Av. İbrahim ŞAHİNKAYA

Av. Şeref DEDE

49. Başvurucu : Muharrem Nuri ALACALI

Vekili : Av. Şeref DEDE

50. Başvurucu : Dora SUNGUNAY

Vekili : Av. İbrahim ŞAHİNKAYA

Av. Şeref DEDE

51. Başvurucu : Şafak YÜREKLİ

Vekili : Av. İbrahim ŞAHİNKAYA

52. Başvurucu : İsmail TAYLAN

53. Başvurucu : Binali AYDOĞDU

Vekili : Av. Nihat Taner ÇATALSAKAL

54. Başvurucu : Oğuz TÜRKSOYU

Vekili : Av. Osman OĞUZHAN

55. Başvurucu : Cemal TEMİZÖZ

Vekili : Av. Ünsal AKTAŞ

56. Başvurucu : Uğur UZAL

Vekili : Av. Emiş Özgür ERYILMAZ

57. Başvurucu : Nuri Selçuk GÜNERİ

58. Başvurucu : Yusuf AFAT

59. Başvurucu : Celal Kerem EREN

60. Başvurucu : Berker Emre TOK

61. Başvurucu : Erhan KUBAT

62. Başvurucu : Ergin SAYGUN

Vekili : Av. Metin KAYAÇAĞLAYAN

63. Başvurucu : Kubilay AKTAŞ

Vekili : Av. Metin KAYAÇAĞLAYAN

64. Başvurucu : Armağan AKSAKAL

Vekili : Av. Levent TÜRKOĞLU

65. Başvurucu : Sinan TOPUZ

Vekili : Av. Ali ALTAY

66. Başvurucu : Recep Rıfkı DURUSOY

Vekili : Av. Deniz ATA

67. Başvurucu : Doğan TEMEL

68. Başvurucu : Mete DEMİRGİL

69. Başvurucu : Aşkın ÜREDİ

Vekili : Av. Rahile HORZUM

70. Başvurucu : Çetin DOĞAN

Vekili : Av. Hüseyin ERSÖZ

71. Başvurucu : Ahmet YAVUZ

Vekili : Av. Duygun YARSUVAT

Av. Mehmet Selim YAVUZ

72. Başvurucu : Mehmet OTUZBİROĞLU

Vekili : Av. Ahmet KÖKSAL

73. Başvurucu : Devrim REHBER

Vekili : Av. Abdullah KAYA

74. Başvurucu : Mustafa KOÇ

Vekili : Av. Abdullah KAYA

75. Başvurucu : Erdal AKYAZAN

Vekili : Av. Selda Uğur AKYAZAN

76. Başvurucu : Cenk HATUNOĞLU

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

77. Başvurucu : Namık SEVİNÇ

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

78. Başvurucu : Mustafa İLHAN

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

79. Başvurucu : Süleyman Namık KURŞUNCU

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

80. Başvurucu : Yalçın ERGÜL

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

81. Başvurucu : Mehmet ERKORKMAZ

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

82. Başvurucu : Hüseyin DİLAVER

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

83. Başvurucu : Şenol BÜYÜKÇAKIR

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

84. Başvurucu : Erhan ŞENSOY

85. Başvurucu : Bülent GÜNÇAL

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

86. Başvurucu : Gürkan YILDIZ

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

87. Başvurucu : Ayhan GÜMÜŞ

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

88. Başvurucu : Ahmet ERDEM

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

89. Başvurucu : Kubilay BALOĞLU

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

90. Başvurucu : Atilla ÖZLER

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

91. Başvurucu : Rasim ARSLAN

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

92. Başvurucu : Çetin CAN

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

93. Başvurucu : Turgut ATMAN

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

94. Başvurucu : Cengiz KÖYLÜ

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

95. Başvurucu : Yusuf Volkan YÜCEL

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

96. Başvurucu : Necdet Tunç SÖZEN

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

97. Başvurucu : Osman BAŞIBÜYÜK

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

98. Başvurucu : Cahit Serdar GÖKGÖZ

Vekili : Av. Serhad ZENGİNPEDÜK

99. Başvurucu : Halit Nejat AKGÜNER

Vekili : Av. Refik Ali UÇARCI

100. Başvurucu : Dursun ÇİÇEK

Vekili : Av. İrem ÇİÇEK

101. Başvurucu : Hayri GÜNER

102. Başvurucu : Ahmet Feyyaz ÖĞÜTCÜ

103. Başvurucu : Hüseyin HOŞGİT

104. Başvurucu : Ali Yasin TÜRKER

105. Başvurucu : Levent Kerim UÇA

106. Başvurucu : Bülent OLCAY

107. Başvurucu : Zafer Erdim İNAL

108. Başvurucu : Erdinç ALTINER

109. Başvurucu : Mehmet Cem OKYAY

110. Başvurucu : Mehmet Baybars KÜÇÜKATAY

111. Başvurucu : Mustafa Erhan PAMUK

112. Başvurucu : Ümit ÖZCAN

113. Başvurucu : Engin BAYKAL

114. Başvurucu : Lütfü SANCAR

115. Başvurucu : Nuri ÜSTÜNER

116. Başvurucu : Ahmet KÜÇÜKŞAHİN

117. Başvurucu : Nuri Ali KARABABA

118. Başvurucu : Haldun ERMİN

Vekili : Av. Ali SEZENOĞLU

119. Başvurucu : Derya ÖN

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

120. Başvurucu : Mehmet AYGÜN

Vekili : Av. Mete KUBİLAY

121. Başvurucu : Aykar TEKİN

122. Başvurucu : Mustafa ÖNSEL

Vekili : Av. Ziya KARA

123. Başvurucu : Erdem Caner BENER

Vekili : Av. Abdullah Alp ARSLANKURT

124. Başvurucu : Engin KILIÇ

125. Başvurucu : Refik Levent TEZCAN

126. Başvurucu : Kemalettin YAKAR

127. Başvurucu : Yaşar Barbaros BÜYÜKSAĞNAK

128. Başvurucu : Kıvanç KIRMACI

129. Başvurucu : Mustafa Haluk BAYBAŞ

130. Başvurucu : Levent ÇEHRELİ

131. Başvurucu : Ayhan Türker KOÇPINAR

132. Başvurucu : Fahri Can YILDIRIM

133. Başvurucu : Bahadır Mustafa KAYALI

134. Başvurucu : Ertuğrul UÇAR

135. Başvurucu : Mesut Zafer SARI

136. Başvurucu : Ercan İRENÇİN

137. Başvurucu : İhsan BALABANLI

Vekili : Av. Ziya KARA

Av. Ramazan BULUT

138. Başvurucu : Hanifi YILDIRIM

Vekili : Av. Ziya KARA

139. Başvurucu : Bekir MEMİŞ

Vekili : Av. Ramazan BULUT

140. Başvurucu : Kahraman DİKMEN

Vekili : Av. Mahir IŞIKAY

141. Başvurucu : Hüseyin TOPUZ

Vekili : Av. Mahir IŞIKAY

142. Başvurucu : Mehmet Cem KIZIL

143. Başvurucu : Taylan ÇAKIR

Vekili : Av. Hasan Adil ATABAY

144. Başvurucu : Hasan ÖZYURT

145. Başvurucu : Murat ÜNLÜ

146. Başvurucu : Hannan ŞAYAN

147. Başvurucu : Alpay ÇAKARCAN

148. Başvurucu : İbrahim Özdem KOÇER

149. Başvurucu : Mehmet Ferhat ÇOLPAN

150. Başvurucu : Aydın SEZENOĞLU

151. Başvurucu : Aziz YILMAZ

Vekili : Av. Mahir IŞIKAY

152. Başvurucu : Rafet OKTAR

153. Başvurucu : Nail İLBEY

Vekili : Av. Mahir IŞIKAY

154. Başvurucu : Ahmet DİKMEN

155. Başvurucu : Ergün BALABAN

156. Başvurucu : Ayhan GEDİK

157. Başvurucu : Bülent TUNÇAY

Vekili : Av. Cengiz ERDOĞAN

158. Başvurucu : Önder ÇELEBİ

159. Başvurucu : Yusuf KELLELİ

Vekili : Av. Mahir IŞIKAY

160. Başvurucu : Servet BİLGİN

161. Başvurucu : Ali DEMİR

Vekili : Av. Mahir IŞIKAY

162. Başvurucu : Hakan SARGIN

Vekili : Av. Mahir IŞIKAY

163. Başvurucu : Erdinç ATİK

Vekili : Av. Mahir IŞIKAY

164. Başvurucu : Murat ÖZÇELİK

Vekili : Av. Mahir IŞIKAY

165. Başvurucu : Ümit METİN

Vekili : Av. Naim KARAKAYA

166. Başvurucu : Hüseyin ÖZÇOBAN

Vekili : Av. Mahir IŞIKAY

167. Başvurucu : Mücahit ERAKYOL

168. Başvurucu : Salim Erkal BEKTAŞ

Vekili : Av. İlkay SEZER

169. Başvurucu : Şükrü SARIIŞIK

Vekili : Av. Osman TOPÇU

170. Başvurucu : Nejat BEK

Vekili : Av. İlkay SEZER

171. Başvurucu : Bilgin BALANLI

Vekili : Av. İlkay SEZER

172. Başvurucu : Meftun HIRACA

Vekili : Av. Naim KARAKAYA

173. Başvurucu : Deniz CORA

Vekili : Av. Naim KARAKAYA

174. Başvurucu : Engin ALAN

Vekili : Av. Yakup AKYÜZ

175. Başvurucu : Serdar Okan KIRÇİÇEK

Vekili : Av. İhsan Nuri TEZEL

176. Başvurucu : Taner GÜL

Vekili : Av. Atakay BALA

Av. Şule EROL

177. Başvurucu : Halil İbrahim FIRTINA

Vekili : Av. Hasan Fehmi DEMİR

Av. Kazım Yiğit AKALIN

178. Başvurucu : Osman Fevzi GÜNEŞ

Vekili : Av. İlkay SEZER

179. Başvurucu : Turgay ERDAĞ

Vekili : Av. İhsan Nuri TEZEL

180. Başvurucu : Memiş Yüksel YALÇIN

Vekili : Av. İlkay SEZER

181. Başvurucu : Özden ÖRNEK

Vekili : Av. Turgay SARIAKÇALI

182. Başvurucu : Ayhan TAŞ

Vekili : Av. Hilal DEMİRELLİ

Av. İlkay SEZER

183. Başvurucu : Mehmet Cenk DALKANAT

Vekili : Av. Turgay SARIAKÇALI

184. Başvurucu : Ramazan Kamüran GÖKSEL

Vekili : Av. Hüseyin Mitat TOMBAK

185. Başvurucu : Tuncay ÇAKAN

186. Başvurucu : Ali Sadi ÜNSAL

Vekili : Av. Hüseyin Mitat TOMBAK

187. Başvurucu : Behzat BALTA

Vekili : Av. Salim ŞEN

188. Başvurucu : Gürkan KOLDAŞ

Vekili : Av. Derya ERDOĞAN

189. Başvurucu : Mehmet Seyfettin ALEVCAN

Vekili : Av. İhsan Nuri TEZEL

190. Başvurucu : Kadri Sonay AKPOLAT

191. Başvurucu : Ahmet HACIOĞLU

Vekili : Av. Mustafa KARADENİZ

192. Başvurucu : Mehmet ÖRGEN

Vekili : Av. İhsan Nuri TEZEL

193. Başvurucu : Abdullah GAVREMOĞLU

194. Başvurucu : Ender GÜNGÖR

Vekili : Av. İhsan Nuri TEZEL

195. Başvurucu : Onur ULUOCAK

196. Başvurucu : Özgür Ecevit TAŞCI

197. Başvurucu : Murat SAKA

Vekili : Av. İhsan Nuri TEZEL

198. Başvurucu : Hakan BÜYÜK

Vekili : Av. Celal ÜLGEN

199. Başvurucu : Ahmet Bertan NOGAYLAROĞLU

Vekili : Av. Celal ÜLGEN

200. Başvurucu : Süha TANYERİ

Vekili : Av. Celal ÜLGEN

201. Başvurucu : Cemalettin BOZDAĞ

Vekili : Av. İhsan Nuri TEZEL

202. Başvurucu : Ahmet Zeki ÜÇOK

Vekili : Av. Celal ÜLGEN

Av. Serkan GÜNEL

203. Başvurucu : Mehmet Koray ERYAŞA

Vekili : Av. Murat ERGÜN

204. Başvurucu : Turgay YAMAÇ

Vekili : Av. Murat ERGÜN

205. Başvurucu : Abdullah Can ERENOĞLU

Vekili : Av. Murat ERGÜN

206. Başvurucu : Kadir SAĞDIÇ

Vekili : Av. Murat ERGÜN

207. Başvurucu : Mehmetfatih İLĞAR

Vekili : Av. Murat ERGÜN

208. Başvurucu : Davut İsmet ÇINKI

Vekili : Av. Hasan Fehmi DEMİR

209. Başvurucu : Özer KARABULUT

210. Başvurucu : Nedim Güngör KURUBAŞ

Vekili : Av. Haluk PEKŞEN

211. Başvurucu : Mehmet Fikri KARADAĞ

Vekili : Av. Nevzat ÇETİN

212. Başvurucu : Yusuf Ziya TOKER

Vekili : Av. Yahya KOÇ

213. Başvurucu : Derya GÜNERGİN

214. Başvurucu : Hasan Fehmi CANAN

Vekili : Av. Ahmet KOÇ

215. Başvurucu : Mehmet Kaya VAROL

Vekili : Av. Muzaffer DEĞİRMENCİ

216. Başvurucu : Gürbüz KAYA

Vekili : Av. Ahmet KOÇ

217. Başvurucu : İzzet OCAK

Vekili : Av. Muammer KÜÇÜK

218. Başvurucu : Mustafa Korkut ÖZARSLAN

Vekili : Av. Mehmet Tolga AKALIN

219. Başvurucu : Haydar Mücahit ŞİŞLİOĞLU

220. Başvurucu : Yurdaer OLCAN

221. Başvurucu : Halil KALKANLI

222. Başvurucu : Suat AYTIN

Vekili : Av. Muammer KÜÇÜK

223. Başvurucu : Abdülkadir ERYILMAZ

224. Başvurucu : Mehmet YOLERİ

Vekili : Av. Eyyup Sabri GÜRSOY

225. Başvurucu : Fahri Yavuz URAS

226. Başvurucu : Faruk Oktay MEMİOĞLU

227. Başvurucu : Ender KAHYA

228. Başvurucu : Gürsel ÇAYPINAR

Vekili : Av. Alp ÇAKMUT

229. Başvurucu : Mehmet ULUTAŞ

Vekili : Av. Durgut CAN

230. Başvurucu : Mustafa ÇALIŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 147. maddesinde düzenlenen Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini Cebren Iskat veya Vazife Görmekten Men suçuna teşebbüsten İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinde yürütülen yargılama ve yargılama sonunda verilen mahkûmiyet kararı nedeniyle Anayasa’nın 36. maddesinde koruma altına

alınan adil yargılanma hakkı ile Anayasa'nın 19. maddesinde koruma altına alınan özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru dilekçeleri ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyonlara sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Komisyonlarca, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölümler tarafından yapılmasına, dosyaların Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir. 2013/7800 numaralı başvuruya ilişkin olarak Birinci Bölüm, 14/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemenin birlikte yapılmasına karar vermiştir. 2013/8282 numaralı başvuruya ilişkin olarak İkinci Bölüm, 7/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemenin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

4. 2013/7800 ve 2013/8282 numaralı başvuruların konusu olay ve olgular Adalet Bakanlığına bildirilmiş, Adalet Bakanlığı başvuruya ilişkin görüşlerini 10/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüşler başvuruculara bildirilmiş başvurucular, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı beyanlarını Anayasa Mahkemesine sunmuşlardır.

5. Bölümler, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurular hakkında ivedilikle karar verilmesini gerekli görerek Bakanlık cevapları beklenilmeden incelenmesine ve başvurunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanmasını gerekli gördüğünden Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca görüşülmek üzere Genel Kurula sevkine karar vermiştir.

6. Aşağıda numaraları belirtilen;

2013/7742, 2013/7743, 2013/7796, 2013/7801, 2013/7814, 2013/7818, 2013/7867, 2013/7878, 2013/7879, 2013/7880, 2013/7881, 2013/7882, 2013/7883, 2013/7884, 2013/7885, 2013/7886, 2013/7891, 2013/7892, 2013/7897, 2013/7914, 2013/7955, 2013/7956, 2013/7957, 2013/7972, 2013/7973, 2013/7974, 2013/7975, 2013/7976, 2013/7978, 2013/7980, 2013/7981, 2013/7982, 2013/7993, 2013/7995, 2013/7997, 2013/7999, 2013/8000, 2013/8001, 2013/8002, 2013/8003, 2013/8004, 2013/8005, 2013/8008, 2013/8009, 2013/8012, 2013/8014, 2013/8015, 2013/8016, 2013/8017, 2013/8018, 2013/8019, 2013/8020, 2013/8021, 2013/8022, 2013/8023, 2013/8024, 2013/8025, 2013/8026, 2013/8027, 2013/8050, 2013/8051, 2013/8052, 2013/8066, 2013/8067, 2013/8072, 2013/8076, 2013/8077, 2013/8078, 2013/8079, 2013/8080, 2013/8081, 2013/8082, 2013/8083, 2013/8084, 2013/8085, 2013/8086, 2013/8087, 2013/8088, 2013/8089, 2013/8092, 2013/8093, 2013/8094, 2013/8095, 2013/8096, 2013/8097, 2013/8099, 2013/8101, 2013/8103, 2013/8197, 2013/8198, 2013/8205, 2013/8206, 2013/8208, 2013/8209, 2013/8205, 2013/8206, 2013/8208, 2013/8209, 2013/8210, 2013/8211, 2013/8212, 2013/8213, 2013/8214, 2013/8215, 2013/8216, 2013/8217, 2013/8218, 2013/8219, 2013/8220, 2013/8221, 2013/8224, 2013/8225, 2013/8226, 2013/8227, 2013/8228, 2013/8229, 2013/8230, 2013/8231, 2013/8232, 2013/8233, 2013/8234, 2013/8235, 2013/8236, 2013/8237, 2013/8238, 2013/8239, 2013/8240, 2013/8241, 2013/8242, 2013/8243, 2013/8244, 2013/8245, 2013/8246, 2013/8247, 2013/8248, 2013/8249, 2013/8250, 2013/8251, 2013/8252, 2013/8253, 2013/8254, 2013/8257, 2013/8258, 2013/8259, 2013/8260, 2013/8261, 2013/8262,

2013/8263, 2013/8264, 2013/8265, 2013/8266, 2013/8267, 2013/8268, 2013/8269, 2013/8270, 2013/8271, 2013/8272, 2013/8273, 2013/8274, 2013/8275, 2013/8276, 2013/8277, 2013/8278, 2013/8279, 2013/8280, 2013/8281, 2013/8282, 2013/8283, 2013/8284, 2013/8285, 2013/8286, 2013/8287, 2013/8288, 2013/8289, 2013/8290, 2013/8291, 2013/8292, 2013/8293, 2013/8294, 2013/8295, 2013/8296, 2013/8297, 2013/8298, 2013/8299, 2013/8300, 2013/8301, 2013/8302, 2013/8303, 2013/8304, 2013/8305, 2013/8306, 2013/8307, 2013/8308, 2013/8309, 2013/8310, 2013/8311, 2013/8312, 2013/8313, 2013/8314, 2013/8315, 2013/8317, 2013/8327, 2013/8328, 2013/8340, 2013/8352, 2013/8375, 2013/8376, 2013/8377, 2013/8383, 2013/8401, 2013/8436, 2013/8439, 2013/8440, 2013/8441, 2013/8453, 2013/8468, 2013/8993, 2013/9109, 2014/188, 2014/263, 2014/1223, 2014/1335, 2014/2723, 2014/5035 sayılı başvuruların konu bakımından aynı nitelikte bulunmaları nedeniyle 2013/7800 sayılı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formlarında ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. 20-21 Ocak 2010 tarihlerinde ulusal yayın yapan günlük bir gazetede “Fatih Camii Bombalanacaktı - İki Yüz Bin Kişiye Tutuklama” başlıklı haberlerin yayınlanmasından sonra, haberi yapan gazeteci tarafından 21/1/2010 tarihinde habere dayanak teşkil eden 3 adet DVD ve 1 adet CD, 29/1/2010 tarihinde de 19 adet CD, 10 adet ses kaseti ve 2229 sayfalık belge İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edilmiştir.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma kapsamında el konulan 11 nolu CD’de 1. Ordu, 2, 3, 5 ve 15. Kolordular, Donanma, Harp Akademileri, Bursa ve İstanbul Jandarma Bölge Komutanlıklarınca hazırlanan harekât ve tedhiş planları, listeler ile 2003 yılı plan seminerine ait bir kısım yazışmalar, 16 nolu CD’de Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetince yapılan bazı atamalar hakkında bilgiler, 17 nolu CD’de ise 11 nolu CD’de bulunan harekât ve tedhiş planlarının bulunduğu değerlendirilmiştir.

10. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 2/7/2010 tarih ve 2010/420 sayılı iddianamesiyle 196 sanık hakkında 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 147, 61/1, 31, 33, 40. maddeleri kapsamında kamu davası açılmıştır. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 23/7/2010 tarihli iddianamenin kabulü ve tensip kararı sonrası 16/12/2010 tarihli duruşmayla yargılama başlamıştır.

11. Yargılama sürecinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 16/6/2011 tarih ve 2011/288 sayılı iddianamesiyle 28 sanık hakkında, 11/11/2011 tarih ve 2011/554 sayılı iddianamesiyle 143 sanık hakkında Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren ıskat veya vazife görmekten men etmeye teşebbüs suçundan açılan davalar, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 2010/283 Esas sayılı dosyasında birleştirilmiştir. Üç ayrı iddianameyle açılan ve birleştirilen dava kapsamında 367 sanık hakkında yargılama yapılmıştır.

12. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/9/2012 tarih ve E.2010/283, K.2012/245 sayılı kararıyla, yargılanan 36 sanık hakkında beraat, başvuruculardan da aralarında olduğu 325 sanık hakkında ise Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren ıskat veya vazife görmekten men etmeye teşebbüs suçundan 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 147. ve 61. maddeleri gereğince mahkumiyet kararı verilmiştir.

13. Temyiz incelemesi sonunda, başvuruculaların da aralarında olduğu 237 sanık hakkındaki mahkûmiyet kararı Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 9/10/2013 tarih ve E.2013/9110, K.2013/12351 sayılı ilamıyla düzeltilerek onanmıştır. Ayrıca, 36 sanık hakkındaki beraat kararı onanmış, 88 sanık hakkındaki mahkûmiyet kararı ise ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi veya beraat kararı verilmesi gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. Mahkumiyet esas alınan suç tarihinde yürürlükte olan 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 147. maddesi şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren iskat veya vazife görmekten cebren menedenlerle bunları teşvik eyliyenlereağırlaştırılmış müebbet ağır hapiscezası hükmolunur."

15. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 171. maddesi şöyledir:

125, 131, 133, 146, 147, 149 ve 156 ncı maddelerde yazılı cürümlerden birini veya bazılarını hususi vasıtalarla işlemek üzere bir kaç kişi aralarında gizlice ittifak ederlerse bunlardan her biri aşağıda yazılı cezaları görür.

1 - Yukarıdaki fıkrada yazılı ittifak 125, 131, 133 ve 156 ncı maddelerde yazılı cürümlerin yapılmasına dair ise sekiz seneden on beş seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur.

2 - Bu ittifak 146 ve 147 nci maddelerde gösterilen cürümlerin icrasına müteallik ise dört seneden on iki seneye ve 149 uncu maddede gösterilen cürümlerin icrasına aid ise üç seneden yedi seneye kadar ağır hapis cezası verilir.

Cürmün icrasına ve kanuni takibata başlanmazdan evvel bu ittifaktan çekilenler ceza görmezler."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru dosyası incelenerek gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

17. Başvurucular,

i. Soruşturma ve kovuşturma boyunca tutuklu olarak tutulduklarını, adli kontrol taleplerinin kalıplaşmış gerekçelerle ve sistematik olarak reddedildiğini ve bu sebeple Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini,

ii. Dijital deliller üzerinde yapılan bilirkişi incelemesinin yeterli olmadığını ve tekrarlanmasına ilişkin taleplerin reddedildiğini,

iii. Bilirkişi raporları arasındaki çelişkiler nedeniyle ortaya çıkan delillerin sıhhati konusundaki tereddütlere rağmen mahkûm edildiklerini,

iv. Kendilerine isnat edilen suçun işlenmesine anılan tarihte görevde olan Genelkurmay Başkanı ve Kara Kuvvetleri Komutanı tarafından engel olunduğunun kabul edilmesi nedeniyle bu kişilerin tanıklık yapmak üzere davet edilmeleri taleplerinin reddedildiğini,

v. Delillerin ortaya konulması ve tartışılması safhasının usulünce yerine getirilmediğini,

vi. Hükmün, sanık müdafileri olmaksızın verildiğini ve Cumhuriyet Savcısının esas

hakkındaki mütalaasına karşı beyanda bulunmak üzere sanıklara yeterli süre verilmediğini,

vii. Duruşma salonunda uygulanan oturum düzeni ve duruşma sırasında yapılan ses kaydı nedeniyle başkaları tarafından duyulmadan avukatla iletişim kurarak müdafi yardımından yararlanamadıklarını,

viii. Hukuka aykırı olarak elde edilen, gerçek dışı delillere dayanılarak mahkûm edildiklerini,

ix. Soruşturma aşamasında tutuklama kararı veren hâkimlerin yargılamaya katılmaları nedeniyle mahkemenin tarafsızlığı ilkesinin ihlal edildiğini,

x. İlk Derece Mahkemenin görevli ve yetkili olmadığını,

xi. Duruşma salonunun konum itibariyle uzaklığının, duruşma salonuna erişimin zorluğunun, girişte alınan güvenlik önlemlerinin, duruşmaların aleniyetini ihlal ettiğini,

xii. Haklarında yeterli somut delil bulunmaksızın kolektif gerekçelere dayanılarak mahkûm edildiklerini, darbe planlarının sunulduğu plan seminerine katılmadıklarına veya o tarihlerde yurtdışında görevde olmak vb. engelleyici nedenlerinin olduğunu, dijital verilerin kendileri ile illiyet bağlarının ispatlanamadığını,

xiii. Derece mahkemesi kararının temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay'ca verilen düzeltilerek onama kararının gerekçesinin yeterli olmadığını,

xiv. Kendileriyle aynı durumda olan bir kısım şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı, bir kısmı sanıklar hakkında da beraat kararı verildiğini, söz konusu plan seminerine katılmadıklarını, buna karşın dava konusu plan seminerine katılan, ortaya çıkan ses kayıtlarını kabul eden, dava konusu dijital verilerin üst veri yollarında isimleri olan ve bu şekilde eylemleri sabit görülerek mahkum edilen bir kısım sanıkların gerekçesiz olarak Yargıtay tarafından mahkumiyet hükümlerinin bozulduğunu,

xv. Sabit kabul edilen eylemlerinin yanlış vasıflandırıldığını, hazırlık hareketlerinin icra hareketi olarak değerlendirildiğini ve temel cezanın yanlış belirlendiğini,

xvi. Başvurucular tarafından alınan bilirkişi raporları ile başvuruculların isteği üzerine dinlenen bilirkişi beyanlarının mahkûmiyet kararının dayanağı olan dijital delillerin manipülasyona açık olduğunu ortaya koymasına rağmen bu delillere dayanarak mahkûmiyet kararı verildiğini,

Belirterek, Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesinin, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkının ve Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Tutuklulukla İlgili Şikâyetler

18. Soruşturma ve kovuşturma boyunca tutuklu olarak tutulduklarını, adli kontrol taleplerinin kalıplaşmış gerekçelerle reddedildiğini ve bu sebeple Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

19. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

20. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, § 14, 12/2/2013).

21. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çelişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

22. Ancak, başvurunun kabul edilebilir bulunabilmesi için ihlal iddiasına dayanak teşkil eden nihai işlem veya kararların 23/9/2012 tarihinden evvel kesinleşmemiş olmaları da gerekmektedir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında yapılabilmesi mümkündür.

23. Somut olayda başvurucuların mahkûmiyet kararının açıklandığı 21/9/2012 tarihinde tutukluluk halleri sona ermiştir. Buna göre tutuklulukla ilgili şikâyetlerin bir bütün olarak başvurucular hakkında hüküm verilmeden önceki dönemde kesinleşen kararlara ilişkin olduğu açıktır.

24. Başvurucuların tutukluluk halleri davanın esasına ilişkin kararın açıklanmasıyla birlikte sona ermiş ve başvuruculara isnat olunan suç sabit görülerek cezalandırılmalarına hükmedilmiştir. Dolayısıyla, hükmen tutukluluğa itiraz incelemesinin 23/9/2012 tarihinden sonra gerçekleştirilmiş olmasının Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 35).

25. Açıklanan nedenlerle, başvuruculara tutukluluğa ilişkin şikâyetlerine konu olan kararların Anayasa Mahkemesinin yetkisinin başladığı tarihten önce kesinleştiği anlaşıldığından, başvuruların bu kısmının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Tanık Dinlenmesi Talepleri ve Dijital Delillerin Değerlendirilmesine İlişkin Şikâyetler

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Dijital Delillerin Değerlendirilmesine İlişkin Şikâyetler

27. Başvuruculara bu başlık altındaki şikâyetleri özetle şöyledir:

i. Bilirkişi raporları ile mahkûmiyet kararının dayanağı olan Eskişehir'de ele geçirilen flaş bellek, Gölcük Donanma Komutanlığında ele geçirilen CD'ler ve harddisklerin 2003 yılında

oluşturulduğu iddia edildiği halde bu depolama araçlarında yer alan verilerin 2007 yılına ait bir program olan Microsoft Office 2007 programı ile yazılmış olmasının belgelerin sahteliğini kanıtladığı,

ii. Savunma tarafınca yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli üniversite ve bağımsız kuruluşlardan alınan bilirkişi raporlarının mahkûmiyet kararının temel dayanağı olan dijital verilerdeki manipülasyonları ortaya koyduğu ve dijital veriler üzerinde ikibine yakın çelişkiyi ortaya çıkardığı halde İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtayca bu raporların dikkate alınmayarak dijital belgelerin ilk oluşturuldukları gibi orijinal olduğu şeklindeki TÜBİTAK raporuna dayandığı,

iii. Mahkeme tarafından itibar edildiği gerekçeli hükümde kabul ve ifade edilen TÜBİTAK görevlilerince düzenlenmiş raporlarda ve mahkemeye sunulan uzman raporlarında ortak görüş olarak ifade edilen; dijital bir verinin kullanıcı dosya yollarının, oluşturulma ve son kaydedilme tarihlerinin kolaylıkla değiştirilebileceği veya manipüle edilebileceği ya da eski tarihli olarak sonradan düzenlenebileceği gerçeği karşısında, bir gazeteci olan M.B. tarafından savcılığa teslim edilen 11, 16 ve 17 no.lu CD'ler içerisinde yer alan imzasız dijital verilerin, verilerde isimleri yazılı kişi veya sanıklar bakımından hukuka uygun şekilde elde edilmiş bir delil olarak kabul edilmesinin adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olduğu,

iv. Delil olarak ileri sürülen tüm dijital materyaller ile ilgili olarak kapsamlı bir bilirkişi incelemesi yaptırtılması taleplerinin davaya bir katkı sağlamayacağı gerekçesiyle reddedilmiş olmasının savunma hakkının kısıtlanması niteliğinde olduğu, ileri sürülmüştür.

28. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

29. AİHS'nin "Adil yargılanma hakkı" başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"1. Herkes davasının, … cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, adil ve kamuya açık olarak, … görülmesini isteme hakkına sahiptir.

30. Anayasa'daki hakların etkili bir biçimde korunması için, davaya bakan mahkemelerin Anayasa'nın 36. maddesine göre "tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi" vardır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Dulaurans/Fransa, B. No: 34553/97, 21/3/2000, § 33). AİHM içtihatlarına göre bir mahkemenin davaya yaklaşımı, başvuruculların iddialarına yanıt vermekten ve başvuruculların temel şikayetlerini incelemekten kaçınmalarına neden olması halinde Sözleşme'nin 6. maddesi davanın düzgün bir biçimde incelenmesi hakkı bakımından ihlal edilmiş olur (bkz. Kuznetsov/Rusya, B. No: 184/02, 11/4/2007, §§ 84-85).

31. Öte yandan mahkemelerin, başvuruculların önemli bazı iddialarına yanıt vermemiş olması, kişinin iddialarının incelenmesi hakkının yanında, adil yargılanma hakkının önemli gerekliliklerinden biri olan mahkemelerin kararı gerekçelendirme yükümlülüğü ile de ilişkilidir. Zira bir muhakemede usule ilişkin koruma sağlayan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri olan gerekçeli karar hakkı da kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır.

32. Nitekim Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında, Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin, adil yargılanma

hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir (bkz. B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 49).

33. Derece Mahkemeleri, kararların yapısı ve içeriği ile ilgili olarak geniş bir takdir yetkisine sahiptirler. Özellikle taraflarca ileri sürülen kanıtların kabulü ve değerlendirilmesi öncelikle derece mahkemelerinin görevidir (bkz. Van Mechelen ve Diğerleri/Hollanda, B. No: 21363/93, 21364/93, 21427/93 ve 22056/93, 23/4/1997, § 50). Bu nedenle, açıkça keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün kabul edilebilir olup olmadığına, değerlendirme şekline veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermek, Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (benzer değerlendirmeler için bkz. Garcia Ruiz /İspanya, B.No. 30544/96, 21/1/1996, § 28).

34. Buna karşın mahkemeler, “kararlarını hangi temele dayandırdıklarını yeterince açık olarak belirtme” yükümlülüğü altındadırlar. Bu yükümlülük, tarafların temyiz hakkını kullanabilmeleri için gerekli olmasının yanı sıra (bkz. Hadjıanastassıou/Yunanistan, B. No: 12945/87, 16/12/1992, § 33), tarafların, muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun bir biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, toplumun kendi adına verilen yargı kararlarının sebeplerini öğrenmelerinin sağlanması için de gereklidir.

35. Mahkemelerin bu yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya, karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz (bkz. B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26). Bu nedenle, bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği, davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Bununla birlikte muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması halinde, davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir.

36. Ayrıca, insan haklarına ilişkin güvencelerin soyut ve teorik olarak değil, uygulamada ve etkili bir şekilde sağlanması gerekir. Buna göre, mahkemelerin ileri sürülen iddia ve savunmalara şeklen cevap vermiş olmaları yeterli olmayıp, iddia ve savunmalara verilen cevapların dayanaksız olmaması, mantıklı ve tutarlı olması da gerekir. Diğer bir ifadeyle mahkemelerce belirtilen gerekçeler, davanın şartları dikkate alındığında makul olmalıdır.

37. Makul gerekçe, davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır (bkz. B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 24). Gerekçelendirme, davanın sonucuna etkili olay, olgu ve argümanları açıklamak yükümlülüğü olmakla birlikte, bu şekildeki gerekçelendirmenin mutlaka detaylı olması şart değildir. Ancak gerekçelendirmenin, iddia ve savunmadan birinin diğerine üstün tutulma sebebinin ve bu kapsamda davanın taraflarınca gösterilen delillerden karara dayanak olarak alınanların mahkemelerce kabul edilme ve diğerlerinin reddedilmesi hususunda, makul dayanakları olan bir bilgilendirmeyi sağlayacak ölçü ve özene sahip olması gerekmektedir.

38. Zira bir davada tarafların, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün içerik ve kapsamı ile bu hükme varılırken mahkemenin neleri dikkate aldığı ya da almadığını gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması “gerekçeli karar hakkı”

yönünden zorunludur.

39. Aksi bir tutumla, mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında "ilgili ve yeterli bir yanıt" vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olabilecektir.

40. Başvurucular somut davada, bir gazeteci tarafından Cumhuriyet Savcılığına teslim edilen 11, 16 ve 17 nolu CD'ler ile Gölcük Donanma Komutanlığında bulunan 5 nolu harddisk ve Eskişehir'de bir sanığın evinde bulunan flash bellekte yer alan dijital verilerin sahte olarak oluşturulduklarını, bu verilerde pek çok manipülasyon yapıldığını, savunma tarafınca yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli üniversite ve bağımsız kuruluşlardan alınan bilirkişi raporlarında mahkûmiyet kararının temel dayanağı olan dijital verilerdeki manipülasyonların ortaya konulduğunu ve dijital veriler üzerinde ikibine yakın çelişkinin ortaya çıkartıldığını, buna rağmen İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtayın bu raporları dikkate almadığını ve dikkate almama nedenlerinin makul bir gerekçeyle izah etmediklerini ileri sürmüşlerdir.

41. Başvuruculaların, esas olarak sanıklardan elde edilmemiş, Türk Silahlı Kuvvetlerinde bulunan bir bilgisayarda hazırlandığı kanıtlanamamış, zaman, mekan ve muhteva çelişkileri bulunan ve bu sebeple esas itibariyle sahte olarak oluşturulmuş dijital belgelere dayanarak suçlandıkları yolundaki savunmalarına karşı Mahkemenin aşağıda özetlenen gerekçelerinin makul, başka bir deyişle yeterince açık ve yeterli olup olmadığının tespiti için başvurucular tarafından sunulan bilirkişi raporları ve uzman mütalaalarının denetlenebilir, makul yanıtının verilmesi gerekir (bkz. gerekçeli karar, s.874-904).

42. Özet olarak İlk Derece Mahkemesi, elde edilen dijital belgelere ilişkin olarak hazırlanan bilirkişi raporlarından yalnızca Cumhuriyet savcılığınca soruşturma aşamasında TÜBİTAK uzmanlarınca hazırlanan bilirkişi raporu ile arama ve el koyma tedbirleri sırasında ele geçirilen delillerin tespitine yönelik üç raporu hükme esas almış, başvurucular tarafından alınmış olan bilirkişi raporları ile duruşmada dinlenen uzman mütalaalarının hiçbirine itibar etmemiştir. Mahkeme, başvurucular tarafından sunulan tüm rapor ve mütalaaların özünün dijital veriler üzerinde değişiklik yapıldığına ilişkin olduğunu, kendisinin de bu değişiklik işlemini zaten kabul ettiğini, rapor ve uzman mütalaalarının bunun dışındaki kısımlarında ise "dijital verilerin delil olamayacağı yönünde ve adeta sanık müdafii gibi ayrıntılı tespitlerde bulunmuş ve tüm çabaları ile bu delilleri çürütmeye çalışmış" olmaları nedeniyle bu bilirkişi raporları ve uzman mütalaalarının hükme esas alınamayacağını belirtmiştir.

43. İlk Derece Mahkemesi, başvurucular tarafından sunulan rapor ve mütalaalara rağmen dijital verileri hükme esas alma nedenini şu hususlara dayandırmıştır (bkz. gerekçeli karar, s.1036-1044)

Mahkeme;

a. Üç ayrı yerden elde edilen dijital delillerin birbirlerini doğrular içeriklere sahip olduğu;

b. Belgelerde zaman çelişkilerinin bulunduğu ve 2003 yılından sonraki tarihlerdeki olaylara ilişkin bilgilerin olduğu doğru ise de 2003 yılından sonra oluşturulmuş olan belgelerin Balyoz Harekat Planı, Eylem Planları ve ses kayıtlarında yer alan bilgilerin güncelleneceği yönündeki talimatların yerine getirilmesinden ibaret olduğu ve 2003 yılından sonra da plan, bilgi ve listelerin güncelleştirildiği;

c. Balyoz Planında yazışma kurallarına riayet edilmediği, evraklarda imla hataları ile askeri

yazışma ilkelerine aykırılıklar bulunduğu, bu nedenle de Balyoz Harekat Planının sahte olduğu iddiasına karşın insan unsurunun bulunduğu her yerde yazım hatası ya da imla yanlışlıklarının olabileceği, hukuk dışı bir yapılanma içerisinde yazışmaların bir düzen ve intizam içerisinde olmasının, askeri yazışma ilkelerinin geçerli olmasının beklenemeyeceği;

d. Balyoz Harekat Planı kapsamındaki cunta yapılanmasının elinde bulunan dijital belgelerin veri yollarında, yazar bilgilerinde uygunsuzluk olmasının, dijital verilerin delil olma niteliğini tek başına ortadan kaldırmayacağı, sanıkların birçok konuyu öngördükleri ve bu kapsamda mevzuat çalışmaları yaptıkları, hata kod tabloları ve ihtimalat planları hazırladıkları, gerek sanıkların belgelerin oluşturulma aşamasında gerekse sanıkların ve cunta yapılanmalarının güncellenmesi çalışmalarında dijital verilerde bugünkü savunmaların temelini oluşturabilmek amacıyla birçok çelişkinin yakalanmaları halinde kullanılmak üzere bizzat sanıklar tarafından bilerek yapılmış olma ihtimalinin bulunduğu;

e. Davanın esasını oluşturan CD'lerin 2007-2008 yıllarına kadar plan odasında kaldığı ve daha sonra bir şekilde buradan çıkartıldığı sabit olmakla birlikte plan odasının herkesin girip çıkmasına açık, kontrolünün zayıf bir yer olduğu;

f. Dijital belgelerden bazıları 2007 yılına ait Microsoft Office programı ile yazılmış olmakla birlikte, Microsoft Office'in önceki versiyonları kullanılmak suretiyle bir veri hazırlandıktan sonra, hazırlanan verinin yeni tarihli bir program ile açılmaya çalışıldığında bilgisayarın eski tarihli veriyi sanki açılma tarihindeki yeni versiyonu ile yazılmış gibi dönüştürerek açabileceği, bu nedenle de somut olarak 2003 yılında yazılmış olan bir word belgesinin 2007 yılında yeni versiyon yüklü bir bilgisayarda açıldığında bu 2003 tarihinde yazılmış olan belgenin sanki 2007 yılında hazırlanmış ve yazılmış gibi görünebileceği;

g. 2003 yılında tanzim edildiği iddia edilen keşif ve plan krokilerindeki sokak isimlerinden bazılarının resmi olarak 2007 yılından sonra verilmesi nedeniyle krokilerin, sokaklara resmi olarak bu isimler verildikten sonra çizildiği iddia edilmiş ise de bu sokakların isimlerinin halk arasında, açık kaynaklarda da görüleceği üzere, değişiklikten önceki isimleriyle 40-50 yıldır kullanıldığı;

h. 2005-2006 yıllarında fiilen Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesine katılan bir geminin adının 2003 yılında hazırlanan bir CD içerisinde olmasının CD'nin sahteliğine işaret ettiği ileri sürülmüş ise de, bir geminin isminin inşa ve satın alma sözleşmesinin kesinleşmesine müteakip verilmiş olabileceği;

ı. Sanıkların, kendilerince hazırlanan bir darbe çalışmasında şu veya bu şekilde, bilerek veya bilmeyerek yaptıkları yanlışlar ve çelişkilerin, tüm dosya göz önüne alındığında teşebbüs edilen darbe suçunun sübutunu etkilemeyeceği;

şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

44. İlk Derece Mahkemesinin gerekçesinde rapor ve mütalaalarda ileri sürülen görüşleri yeterince açık olarak değerlendirme yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini tespit edebilmek için başvurucular tarafından sunulan rapor ve mütalaaların özünün kavranması gerekir.

45. Gerek iddia makamı ve gerekse savunma makamı tarafından sunulan rapor ve mütalaalarda mahkumiyet kararının dayanağı olan 11, 16 ve 17 no'lu CD'lerdeki dokümanlarda, 5 no'lu harddiskte ve flash bellekte yer alan dokümanların kolayca kurgulanma veya bu tür veriler üzerinde kolayca manipülasyon yapılma ihtimali bulunduğu,

bu dijital verilerin, bir gerçekliği kesin olarak temsil ettiğinin söylenemeyeceği ifade edilmiştir. Nitekim İlk Derece Mahkemesi de bu sebeple kararını yalnızca dijital verilere dayandırmadığını başka delillerle birlikte başvuruculların mahkûmiyetlerine karar verdiğini belirtmiştir.

46. İlk Derece Mahkemesine sunulan bilirkişi raporlarında, 17 no'lu CD'nin 04/03/2003 tarihinde saat 23:52:02'de, 11 no'lu CD'nin 05/03/2003 tarihinde saat 23:50:42'de, 16 no'lu CD'nin ise 14/10/2003 tarihinde saat 12:14:34'de oluşturulduğu görülmektedir. Aynı raporlarda, CD'lerde yer alan dosyaların oluşturma ve son kaydetme tarihleri CD'lerin yazdırıldığı tarih olan 04/03/2003, 05/03/2003 ve 14/10/2003 tarihinden önceye ait olmakla birlikte pek çok belgenin aslında bu tarihlerden sonra üretildiği, 2003 yılı sonrasına ait programların kullanıldığı veya belge içeriklerinde 2003 yılı sonrasına ait bilgilerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu tespitler üzerine bilirkişiler, söz konusu belgelerin bir defada, sistem saati güncel olmayan bir bilgisayarda CD'lere yazdırıldığı görüşünü bildirmişlerdir. İlk Derece Mahkemesi, 2003 yılından sonra oluşturulmuş belgelerin plan, bilgi ve listelerin güncelleştirildiğini gösterdiğini kabul etmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, 2003 yılı sonrası "güncelleştirilmiş" olarak kabul ettiği belgelerin, nasıl olup da CD'lerin yazdırılma tarihlerinden önceki tarihleri gösterdiğini cevaplamamıştır.

47. İlk derece Mahkemesinin kararında dayanak aldığı İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca görevlendirilen Emniyet Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan bilirkişi raporunda (gerekçeli karar, s.887); 11 nolu CD'nin oluşturulma tarihi ve saati "05/03/2003, 23:50:42" olduğu, CD içerisinde 68 adet klasör içerisinde toplam 287 adet dosya bulunduğu ve tüm dosyaların "08.04.1996 16:39:44" ila "04.03.2003 13:01" tarihleri arasında oluşturulduğu, bu noktadan hareketle bütün dosyaların oluşturulma tarihlerinin CD'nin oluşturulma tarihinden önce olduğu ve son düzenlenme tarihi en geç olan dosyanın, "04.03.2003, 22:07" tarihinde düzenlenen "EK-M LAHİKA-İ BİRLEŞTİRİLMİŞ LİSTE.doc" isimli MS Word dosyası olduğu, bu dosyanın son düzenlenme tarihinin de yine CD'nin oluşturulma tarihinden önce olduğu belirtilmiştir.

48. Mahkeme, bu çelişkilerin bizzat sanıklarca daha sonra yargılanma ihtimallerine karşın bilinçli olarak oluşturulmuş olabileceği ihtimalini kararına gerekçe yapmış ve ayrıca bu tür belgelerin mahkûmiyet kararının dayandığı belgeler olmadığı, sayıca fazla olmadığı ve kararın sonucunu etkileyecek nitelikte olmadıklarını belirtmiştir.

49. Mahkemenin bu gerekçesine karşın, Mahkemenin itibar etmediği 1. Ordu Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından görevlendirilen bilirkişi heyetince hazırlanan 28/06/2010 tarihli raporda (gerekçeli karar, s.888) esaslı belgelerden biri olan "BALYOZ Güvenlik Harekat Planı" olarak adlandırılan dokümanın en son kaydedilme tarihi olarak görülen 02/12/2002 tarihinden sonraki tarihlerde oluşturulan ve rapor ekinde gösterilen belgelerden, takdimlerden ve konuşma metinlerinden alıntıların Doküman Metni içerisinde yer aldığı, 2006 yılında kurulan bir Sivil Toplum Kuruluşunun adının doküman metninde geçtiği gösterilmiştir. Bir başka önemli belge olan "milli mutabakat hükümeti programı" adlı dokümanın ise en son kaydetme tarihi olarak görülen 03/03/2003 tarihinden sonra, Bağımsız Türkiye Partisi Genel Başkanı tarafından 27/11/2005 tarihinde yapılan bir Uluslararası Milli Ekonomi Modeli Kongresi Kapanış Konuşma metninden 25 paragraftan alıntıları içerdiği ve bu durumun ise dokümanın 2005 yılından sonra oluşturulduğunu gösterdiği belirtilmiştir.

50. Yıldız Teknik Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Fakültesi Öğretim Üyeleri Prof. Dr. A.

Coşkun Sönmez ve Dr. Ö. Özgür Bozkurt'tan alınan 28/03/2011 tarihli uzman mütalaasında, 11, 16 ve 17 no'lu CD'lerde toplam 80 adet dosyanın, CD'lerin hazırlanma tarihinden sonraki yıllarda kullanıma sunulan programlarla hazırlandığı veya CD'lerin hazırlandığı tarihlerde bulunmayan olanaklar içerdiği gösterilmiştir.

51. Ayrıca Arsenal Consulting isimli firmadan alınan raporlarda (gerekçeli karar, s.896 vd), 11 ve 17 numaralı CD'lerde bulunan en az 76 dokümanın tarih ve zamanlarında çelişki bulunduğu saptanmıştır. Arsenal'e göre son kayıtlarının yapılmasının akabinde 2003 yılında CD'ye kaydedilmiş gibi görünen dokümanların Microsoft Office 2007 programından önce mevcut olmayan XML şemalarına ve Calibri yazı karakterlerine referanslar taşıması mümkün değildir ve 11 ve 17 numaralı CD'lerin oluşturulma tarihi, en erken 2006 ortası olabilir. Arsenal, Gölcük'ten elde edilen 5 no'lu Samsung marka sabit diske, tarihi geriye çekilmiş (en az) 120 dosya ve klasörün kopyalandığını belirtmiştir. Arsenel'in DATA MFT'de tespit ettiği tarih ve zaman aykırılıklarından biri, Samsung Sabit Disk'e en son yazılan 120 dosya ve klasörün, 8 Nisan 2004 'de oluşturulmuş gibi görünmesidir. Arsenal'e göre bu husus, Samsung sabit diski 28 Temmuz 2009 'a kadar kullanımda olduğu için mümkün değildir. Arsenal ayrıca Gölcük'ten elde edilen 1 nolu CD'de bulunan en az 65 dokümanın tarih ve zamanlarında çelişki bulunduğu sonucuna da varmıştır. Arsenal'e göre son kayıtlarının yapılmasının akabinde 2003'de 1 nolu CD'ye kaydedilmiş gibi görünen dokümanların Microsoft Office 2007 programından önce mevcut olmayan ClearType yazı karakterlerine ve XML şemalarına referanslar taşıması mümkün değildir. Gölcük 1 nolu CD, en erken 2006 yılı ortasında oluşturulmuş olabilir.

52. Yukarıdakine benzer zaman ve içerik çelişkileri Uzman kişi Tevfik Koray Peksayar ve Uzman kişi Türker Gülüm'ün (gerekçeli karar, s.898) rapor ve mütalaalarında da tekrar edilmektedir. Mahkeme, bu rapor ve mütalaaların hiçbirini hükme esas almamıştır.

53. İlk Derece Mahkemesi 2003 yılında oluşturulmuş CD'lerde daha sonraki yıllara ait dokümanların bulunmasını şu şekilde özetlemiştir:

"Mevcut dijitallerde yer alan belgelerin 5-7 Mart 2003 1. Ordu Plan Seminerinden önce oluşturuldukları, belgelerin yazılı ve ıslak imzalı olarak ilgili birimlere ulaştırıldığı, bu belgelerden sanık Yüksel Gürcan imzalı olan bir tanesinin ele geçirildiği, daha sonraki tarihlerde belgeler üzerinde güncellemeler yapıldığı, bir kısmının oluşturma tarihlerinin değiştirildiği bu şekilde belgelerin ele geçme ihtimaline karşı mevcut çelişkiler ortaya atılarak savunma imkanı hazırlanılmaya çalışıldığı, diğer yandan da Ağustos 2003 tarihinden sonra devam eden cunta yapılanmalarının bu belgeleri kullanılmaya hazır halde tuttukları anlaşılmaktadır." (gerekçeli karar, s.1044)

54. İlk Derece Mahkemesi, dijital verilerdeki çelişkileri ve bazı belgelerin CD'lerin kaydedilme tarihinden sonra üretilmiş olabileceğini kabul etmektedir. Buna karşın Mahkeme verilerin uzun süre sanıkların ve dava dışı kişilerin elinde bulunması sırasında zaman ve içerik çelişkileri bulunan belgelerin ileride yeni bir darbe yapmak amacıyla kısmen veya tamamen güncellenmiş olma ihtimalini de dışlamamaktadır. Bazı belgelerin CD'lerin oluşturulma tarihinden sonra yaratılmış veya güncellenmiş olabileceğini kabul eden Mahkeme, bu belgelerin CD'lerin oluşturma tarihinden önceki tarihlerde oluşturulmuş gibi görünmesine ilişkin var olan zaman çelişkilerini, söz konusu çelişkilerin sanıklarca bilinçli olarak yapılmış olabileceği ihtimali ile açıklamıştır.

55. Mahkumiyet kararının dayanağını oluşturması nedeniyle, söz konusu CD'lerin sistem saati güncel olmayan bir bilgisayarda 2003 yılından sonra ve muhtemelen 2007 yılından

sonraki bir tarihte oluşturulduğu kabul edilse bile CD'lerin oluşturulduğu tarihe kadar sanıkların ya da dava dışı bazı kimselerin elinde bulunan ve Mahkemenin kabulüne göre güncellenen bir kısım dokümanın oluşturulma tarihinin hangi surette CD'lerin oluşturulduğu tarihten önce üretildiği hususunun, Mahkemece şüpheye yer bırakmayacak ve ikna edici bir şekilde açıklanması gerekmektedir.

56. İlk Derece Mahkemesinin güncelleme varsayımına karşı başvurucular tarafından ileri sürülen önemli bir iddia da davaya konu belgelerin üstveri bilgilerinde güncelleme yapıldığının görülmediğidir. İlk Derece Mahkemesine sunulan bilirkişi raporları ve uzman mütalaalarına göre (örneğin Prof. Dr. Ahmet Coşkun Sönmez'in mütalaası) 2003 yılında yazılmış olan bir belgenin 2007 yılında üretilmiş bir programla açılması tabiidir. Ancak bu durumun belgenin üstveri bilgilerine muhakkak kaydedildiği ancak dava konusu belgelerde bunun görülmediği iddia edilmiştir. Başka bir deyişle başvurucular, derece mahkemelerinde "2003 yılında üretilmiş ve 2007 yılına ait bir yazılım ile açılmış" bir belge ile "2007 yılında üretilmiş belgenin" farklı olduğunu, 2003 yılında üretilmiş bir belge 2007 yılına ait bir yazılım ile açıldığında söz konusu belgenin özgün halinin de 2007 yılına ait hale gelmeyeceğini ileri sürmüş ve bilirkişi raporu ve uzman mütalaaları ile sunmuş iseler de derece mahkemeleri bu rapor ve mütalaalar hakkında bir açıklamada bulunmamışlardır.

57. Öte yandan davanın temelini teşkil eden CD'lerden 11 ve 17 numaralı CD'ler üzerinde yazılmış alan ve sanık Süha Tanyeri'nin eli ürünüymüş izlenimi uyandıran "Or.K.na" ve "K.Özel" şeklindeki el yazılarının bir insan eli ürünü değil de bir yazı makinesi tarafından yazıldığını gösteren Amerikan Forensic Labratory isimli firmanın bilirkişi raporuna ve İstanbul Adli Tıp uzmanlarından Dr. Jale Bafra'nın uzman mütalaasına da değinilmemiştir. Söz konusu rapor ve mütalaa, 2/5/2011 tarihli duruşmada tartışılmış olmasına ve CD'ler üzerindeki yazıların sanık Süha Tanyeri'nin davaya konu 1. Ordu Plan Semineri sırasında tuttuğu el yazısından kopyalandığı iddia olunmasına rağmen, İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtay tarafından bu hususta bir açıklama yapılmamıştır.

58. Tarafsızlığı, keyfiliği, denetimden kaçmayı ve perdelemeyi önlemek için mahkemeler, kararın verilmesine neden olan temelleri yeterince açık olarak belirtmekle yükümlüdürler. Mahkemelerin yargılama süresince kendilerine iletilen her iddia ve talebi gözetme zorunda olmadıkları biçimindeki serbesti, kararın verilmesine neden olan temellere asgari açıklıkta değinilmesi görevini ortadan kaldıracak şekilde yorumlanamaz.

59. Bireysel başvuru yolunda derece mahkemelerinin gerekçelerinin niteliği, ancak açık bir keyfilik veya takdir hatası oluşturduğu ya da makul ve ikna edici açıklamalar içeren bir gerekçe gösterilmediği, iddia olunan eylem ile hüküm arasında "uygun illiyet bağı" kurulmadığı durumlarda denetlenebilir. Derece mahkemesi kararlarının, adalet gereksinimini giderecek ölçü ve nitelikte yeterli gerekçe ile açıklanıp açıklanmadığı hususları, adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesince yapılacak denetimin kapsamında yer almaktadır.

60. Somut başvuruda, İlk Derece Mahkemesinin hükme esas aldığı, bir gazeteci tarafından Cumhuriyet Savcılığına teslim edilen 11, 16 ve 17 nolu CD'ler ile Gölcük Donanma Komutanlığında bulunan 5 nolu harddisk ve Eskişehir'de bir sanığın evinde bulunan flash bellekte yer alan ve başvuruculara Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini Cebren Iskat veya Vazife Görmekten Men Etmek suçuna teşebbüs ettiklerini ispatladığı kabul edilen dijital dokümanların güvenilirliğine ilişkin iddialar ileri sürülmüş, savunmalarda bulunulmuştur. İlk Derece Mahkemesi bu çelişkilerin varlığını kabul etmiş, bir kısım zaman

çelişkilerinin dava konusu belgelerin sanıklarca güncellenmiş olması nedeniyle oluşmuş olabileceği ihtimaline, bir kısmının bizzat sanıklarca daha sonra yargılanma ihtimallerine karşın bilinçli olarak oluşturulmuş olabileceği ihtimaline dayandırmış ve bu tür belgelerin mahkûmiyet kararının dayandığı belgeler olmadığı, sayıca fazla olmadığı ve kararın sonucunu etkileyecek nitelikte olmadıklarını belirtmiştir. Buna karşın, Amerikan Forensic Labratory isimli firmanın bilirkişi raporu örneğinde olduğu gibi davanın esasını etkileyecek bazı savunma delillerine ise gerekçeli kararda hiç değinilmemiş, bazı raporlara neden itibar edilmediğine ilişkin bir açıklamaya da yer verilmemiştir.

61. Savunmaların dayanağını oluşturan ve dijital verilerin güvenilirliğine ilişkin ciddi kuşkular uyanmasına neden olan bilirkişi raporları ve uzman mütalaaları gözetildiğinde, önemli ölçüde, dijital veri ve içeriklerine dayanan İlk Derece Mahkemesince verilen kararın gerekçesi, adalet gereksinimini giderecek ölçü ve nitelikte, yeterli ve makul olarak değerlendirilemez. Bu sebeple "gerekçeli karar hakkı" ihlal edilmiştir.

62. İlk Derece Mahkemesince, başvurucular tarafından mahkemeye sunulan rapor ve uzman mütalaalarının hükme esas almaması gerekçesi olarak, söz konusu rapor ve mütalaalarda Mahkemenin yerine geçerek delil değerlendirmesi yapılması hususu gösterilmiştir. Mahkemeye göre bu rapor ve beyanlarda "dijital verilerin delil olamayacağı yönünde ve adeta sanık müdafii gibi ayrıntılı tespitlerde" bulunulmuş ve uzman kişiler "tüm çabaları ile bu delilleri çürütmeye çalışmışlardır". Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve bilirkişilerin raporlarında, hâkim tarafından yapılması gereken hukuki değerlendirmede bulunamayacağına ilişkin hükmü hatırlatmış ve başvurucular tarafından sunulan rapor ve mütalaaların "bilimsel tespitlerde bulunup değerlendirmeyi Mahkemeye bırakması gerekirken bu yönde bir çaba içerisine girmeleri de tarafsız olmadıkları yönünde" kanaat oluşturduğu belirtilmiştir. İlk Derece Mahkemesince verilen kararda, "Mahkemenin yerine geçerek delil değerlendirmesi niteliği taşıyan bu yetersiz ve tarafsızlıktan uzak bir yöntemle hazırlanmış bilirkişi raporlarına itibar edilmemiş, Mahkememizin hukuki bilgisi kapsamında yapacağı değerlendirme de yeni bir bilirkişi görüşüne ihtiyaç bulunmadığından tekrar bilirkişi incelemesi yaptırılmamıştır" (gerekçeli karar, s.1043-1044) demiştir. Başka bir deyişle İlk Derece Mahkemesi, bilirkişi rapor ve mütalaalarında bulunan hukuki değerlendirmelerin bu rapor ve mütalaaları hazırlayanların tarafsız olmadıklarını gösterdiğini belirterek başvurucular tarafından sunulan hiçbir rapor ve mütalaaya itibar etmemiştir.

63. İlk Derece Mahkemesi, bilirkişi rapor ve uzman mütalaalarında bulunan ve hakim tarafından yapılması gereken hukuki değerlendirmelerin neler olduğunu belirtmemiş, sunulan rapor ve mütalaaların oldukça karmaşık teknik sorunların ele alındığı teknik bilgi içeren kısımlarına da hangi sebeple itibar edilmediğini kararında göstermemiştir.

64. İlk Derece Mahkemesi yukarıda gösterildiği gibi, yeterli olmayan gerekçeler ile başvurucular tarafından sunulan bilirkişi raporları ve uzman mütalaalarını göz ardı etmiştir. AİHM içtihatlarında da ortaya konulduğu gibi adil yargılanma hakkının temel unsurlarından biri olan "silahların eşitliği" ilkesi iddia makamının tanık veya bilirkişileri ile sanıkların tanık ve bilirkişilerinin duruşmalarda eşit muameleye tabi tutulması gerekir (bkz. Bönısch/Avusturya, B. No: 8658/79, 6/5/1985, §§ 32-33).

65. Hem cezai, hem de cezai olmayan davalarda uygulanan silahların eşitliği ilkesi, taraflara, talep ve açıklamalarını diğer tarafa nazaran dezavantajlı olmayacak şekilde ileri sürebilmeleri için fırsat verilmesini gerektirir (Kress/Fransa, B. No: 39594/98, 7/6/2001, §

72). Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Sözleşme'de bilirkişilerin mahkeme önünde dinlenmesi ile ilgili özel bir hüküm bulunmamasına karşın AİHM, bilirkişilik kurumunu, Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde yer alan tanık dinletme hakkından yola çıkarak "silahların eşitliği ilkesi" ile bağlantı kurarak değerlendirmiştir (bkz. Bönisch/Avusturya, B. No: 8658/79, 6/5/1985, § 32; Brandstetter/Avusturya, B. No: 11170/84, 12876/87, 13468/87, 28/8/1991, § 42).

66. AİHM, bilirkişi raporlarının kapsamını oldukça geniş bir şekilde yorumlamaktadır. Bilirkişi raporlarının yazılı ya da sözlü olabileceği gibi inceleme konuları açısından da bilimsel, teknik ya da olay analizleri şeklinde olabileceğini kabul etmektedir (Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B. No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 717).

67. İlk Derece Mahkemesi, başvurucular tarafından sunulan bilirkişi raporları ile duruşmada dinlenen uzman görüşlerinden hiçbirine itibar etmemiş buna karşın Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma sırasında alınan bilirkişi raporlarının tümüne ise itibar etmiştir (gerekçeli karar, s.1042-1043). Bunun üzerine başvurucular, Cumhuriyet Savcısınca alınan bilirkişi raporlarının eksik olduğunu ve olayı aydınlatmaya yeterli olmadığını, kendileri tarafından sunulan rapor ve mütalaalara da itibar edilmediğini ileri sürerek yargılamanın temelini oluşturan dijital delillere ilişkin olarak Mahkemenin bilirkişi raporu aldırması talebinde bulunmuşlardır. İlk Derece Mahkemesi, bu talepleri ise "Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi olanaklı konuların değerlendirilmesi" için bilirkişi raporu alınmasına gerek bulunmadığı gerekçesi ile reddetmiştir (gerekçeli karar, s.1042).

68. Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Savunma makamının tanık dinletme taleplerinin gerekliliği ya da bilirkişi raporu benzeri delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları derece mahkemelerinin yetkisi dâhilindedir (bkz. S.N./İsveç, B. No:34209/96, 2/7/2002, § 44). AİHM'e göre, derece mahkemeleri, Sözleşme ile uyumlu olmak koşuluyla, somut davadaki maddi gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olmayacağını değerlendirdiği savunma tanıklarının dinlenmesi talebini reddedebilir (bkz. Huseyn ve Diğerleri/Azerbaycan, B. No: 35485/05, 45553/05, 35680/05 ve 36085/05, 26/7/2011, § 196).

69. Buna karşın Anayasa Mahkemesi, başvurucular tarafından savunma kapsamında talep edilen savunma tanıklarının dinlenmesi talebinin reddi kararı gibi bilirkişi raporu alınması talebinin reddi kararının da sanıkların haklarını koruma amacına yönelik yeterli güvenceleri içeren bir usul çerçevesinde verilip verilmediğini incelemelidir.

70. Kural olarak, bilirkişilerin sunduğu rapor ve mütalaalar derece mahkemeleri açısından bağlayıcı olmamakla birlikte, İlk Derece Mahkemesi tarafından esasa ilişkin değerlendirmeler yapılırken Cumhuriyet Savcısı tarafından sunulan bilirkişi raporlarının belirleyici bir etkisi olmuştur. Başka bir deyişle somut davada İlk Derece Mahkemesi, yalnızca Cumhuriyet Savcısı tarafından sunulan bilirkişi raporlarına itibar etmiş, bu raporlara karşın başvuruculaın savunmalarının bir parçası olarak sundukları bilirkişi rapor ve uzman görüşleri ise dikkate alınmamıştır. Mahkeme ayrıca başvuruculaın, mahkumiyet kararının dayanağı olan dijital verilerin gerçeği yansıtmadığı iddialarını değerlendirmek üzere mahkemenin bilirkişi heyeti tayin etmesi ve rapor aldırması yönündeki taleplerini de yeterli olmayan gerekçe ile reddetmiştir.

71. Böylece başvuruculaın, haklarında yöneltilen suçlamaların dayanağı olan delillere karşı kovuşturmanın genişletilmesini isteme hakları kısıtlanmış, ceza yargılamasının, maddi

gerçeğin ortaya çıkartılması amacına yönelik olarak “silahların eşitliği” ilkesi ihlal edilmiştir.

72. Açıklanan nedenlerle, dijital delillerin değerlendirilmesine ilişkin şikayetler yönünden, başvurucuların sundukları bilirkişi raporları ve uzman mütalaalarının İlk Derece Mahkemesince kabul edilmemesi ve bu konularda Mahkemece bilirkişi incelemesi yaptırılması yolundaki taleplerinin de yetersiz gerekçelerle reddedilmesi, “gerekçeli karar hakkına” ve “silahların eşitliği” ilkesine aykırı olduğundan, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ihlal edilmiştir.

b. Tanık Dinlenmesi Talepleri Yönünden

73. Başvurucular, ilk derece mahkemesi tarafından mahkûmiyetlerine karar verilen suçun tamamlanmasına engel oldukları kabul edilen dönemin Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök ve Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman’ın tanıklıklarına ilişkin talebin reddi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

74. AİHS’nin “Adil yargılanma hakkı” başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve (3) numaralı fıkrasının (d) bendi şöyledir:

“1. Herkes davasının, … cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, adil ve kamuya açık olarak, … görülmesini isteme hakkına sahiptir.

…

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

…

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;”

75. AİHS’nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde, sanığın iddia tanıklarını sorguya çekme veya çektirme hakkı güvence altına alınmıştır. Kovuşturma sırasında bütün kanıtların tartışılabilmesi için, kural olarak bu kanıtların aleni bir duruşmada ve sanığın huzurunda ortaya konulması gerekir. Bu kural istisnasız olmamakla birlikte, eğer bir mahkûmiyet sadece veya belirleyici ölçüde, sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ise, sanığın hakları AİHS’nin 6. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 46).

76. Mahkemeler, somut davadaki maddi gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olmayacağını değerlendirdiği savunma tanıklarının dinlenmesi talebini reddedebilir (Huseynve diğerleri/Azerbaycan, B. No: 35485/05, 45553/05,35680/05ve36085/05, 26/7/2011, § 196).

77. Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirilmesi kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. Dolayısıyla bir sanığın bazı tanıkları dinletemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp, ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin niçin önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için niçin gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemelidir (B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 54).

78. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde iddia makamının sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir iddianın dayanaklarıyla ileri sürülmüş olması gerekir (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

79. Yargılama makamları yargılamanın taraflarınca ileri sürülen iddiaları ve gösterdikleri delilleri gereği gibi incelemek zorundadır. Bununla birlikte, belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada geçerli olan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin adil yargılanma hakkına uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp, Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

80. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için “silahların eşitliği” ve “çelişmeli yargılama” ilkeleri ışığında, taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınması gerekir. Bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

81. İlk Derece Mahkemesi kararında,

“Balyoz Darbe Planının hayata geçirilmesi için gereken ortam şekillendirmesini sağlamak üzere, Havacı unsurların Oraj ve Denizci unsurların Suga isimli harekât planları hazırladıkları, bu planlar vasıtasıyla Ege’de Yunanistan ile gerginlik çıkartılıp, bu durumun yürütme organı üzerinde çekilmeye yönelik baskı aracı olarak kullanılmasının istendiği,

Jandarma unsurlarınca Fatih ve Beyazıt camilerine yönelik olarak Çarşaf ve Sakal isimli bombalı eylem planları hazırlandığı, bu eylemler sonrasında iltisaklı şahıslar aracılığıyla irticai görüntülü protesto eylemleri düzenlenip, kargaşa ortamı oluşturulmak istendiği,

Gereken ortam şekillendirilmesinin ardından sıkıyönetim ilanım müteakip yürütme organının devrilip, devlet idaresinin cunta yapılanmasının istediği şekilde yeniden yapılandırılmasının planlandığı, bu kapsamda yukarıda belirtilen hazırlıkların tamamlandığı, harekât planının düşünce aşamasından çıktığı,

Muhtemel eylem yerlerinin keşfi, tutuklanacak kişiler (siyasi parti mensupları, belediye başkanları, sivil toplum örgütlerinin yönetici ve üyeleri, gazeteciler, aydınlar, bilim adamları, kanaat önderleri), okulundan atılacak öğrenciler, el konulacak araçlar, görevden uzaklaştırılacak, tutuklanacak, emekliye sevk edilecek, kullanılacak kamu görevlilerinin belirlenmesi, hassas olarak belirlenen kurum ve kuruluşların başına hangi askeri personelin atanacağı, zararlı olarak nitelenmesi sebebiyle ilişiği kesilmesi planlanan askeri personelin belirlenmesi, polis teşkilatının ne şekilde yönlendirileceği ve kullanılacağının tespiti, basın yayın kuruluşları ve çalışanlar hakkında yapılan planlamalar (kimlerin tutuklanacağı,

kimlerin kullanılabileceğinin tespiti), Milli Mutabakat Hükümeti ismiyle harekât sonrasında işbaşına getirilmesi planlanan hükümetin dizayn edilmesi gibi icra aşamasına geçildiği, ancak icra hareketlerinin tamamlanamadığı, harekât planının Genelkurmay Başkanlığı ve Kara kuvvetleri Komutanlığınca öğrenildiği, bu hususun Yaşar Büyükanıt'ın seminer sonuç raporunu hukukçulara inceletmesi, KKK'nın OEYTS'nin oynanmaması talimatları, Genelkurmay Başkanının sanık Çetin Doğan'ı bu konuda uyarması ile belli olduğu"

ifade edilmektedir (gerekçeli karar, s.1022).

82. İlk Derece Mahkemesi, Çetin Doğan liderliğindeki cunta yapılanmasının suçun icrası için elverişli araç gereç ve personelle icra hareketlerini gerçekleştirmeye başladığını ancak Çetin Doğan'ın kalp ameliyatı olması ve ardından Ağustos 2003'te emekliye sevk edilmesi, bazı sanıkların görev yerlerinin değişmesi ve "Genelkurmay Karargâhının öncelikle muhtemel darbeye karşı çıkması, sonrasında da günün şartlarının elverdiği ölçüde engellemek için çaba göstermesi sebebiyle cunta yapılanmasının darbe suçunu işleme elverişliliğini kaybettiğini ve icra hareketlerinin tamamlanamadığını" belirtmektedir (gerekçeli karar, s.1023).

83. Anılan tarihlerde görevde olan Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök ve Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman'ın tanık olarak dinlenmesi talepleri,

"Mahkemenin ilk ve asıl hedefi maddi gerçeği ortaya çıkarmaktır. Bir delilin ileri sürülmesinin gerçeğin ortaya çıkarılmasına yararı olmayacağı gibi davayı uzatma durumu varsa Mahkemenin bu hususta bir karar vermesi gerekir. Tüm tanıkların ve bilirkişilerin dinlenmeleri ve öteki kanıtların ortaya konulmalarına imkan vermek kural ise de; dinlenen bir kısım tanığın anlatımı ve bilirkişinin görüşünün alınmasıyla olay hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak bir biçimde çözümlenmiş ise zaman kaybına ve gereksiz uğraşıya yol açılmaması için, yargılamaya yenilik getirmeyecek ve maddi gerçeğin ortaya çıkmasına hizmet etmeyecek nitelikteki geride kalan tanık ve bilirkişilerin dinlenilmemesi doktrinde ve uygulamada kabul görmüş bir uygulamadır. Aksi halde tüm delillerin ortaya konulması zorunluluğu yargılamayı uzatmayı amaçlayan kötü niyetlilerin işine yarar. Bu nedenlerle delillerin reddi ve sınırlandırılması durumlarının delil gösterilmesine yasal olanak bulunmadığı, durumun delil gerektirmeyecek şekilde açık olduğu, kanıtlanması istenilen olayın karara etkisinin olmadığı ya da daha önce kanıtlanmış bir hususa ilişkin olduğu, yine kanıtın amaca elverişli olmadığı, elde edilmesinin mümkün bulunmadığı, kanıt gösterilmesi isteğinin işi uzatmak amacıyla yapılmış olduğu ileri sürülen olayın gerçek olarak kabul edilebilecek nitelikte olduğu durumlarda kanıtın reddi gerektiği doktrinde tartışılmıştır. Belirtilen bu hususlar değişik aşamalarda gösterilen tüm tanık ve bilirkişiler için uygulanması mümkündür.

Sanıklar ve müdafileri dosyaya rapor düzenleyen bilirkişiler ile tanıklar Aytaç Yalman ve Hilmi Özkök'ün dinlenilmesini ısrarla talep etmişlerdir. Bilirkişilerin ve adı geçen tanıkların, sanıklara atılı suçun niteliği göz önüne alındığında toplanan kanıtlara göre beyanlarının alınmasının karara etkisi bulunmadığı, kanıtın amaca uygun olmadığı değerlendirildiğinde; tanık gösterilmesi isteğinin mahkeme üzerinde kamuoyu nezdinde baskı oluşturmak amacıyla yapılması, seminer ve diğer belgelerin gerçek olması nedeniyle de bilirkişiler ve tanıkların dinlenilmesinin sonuca etkili olmadığı kanaatine varılarak…" gerekçesiyle reddedilmiştir (gerekçeli karar, s. 1046).

84. İsnat edilen darbe suçunun, yapılanmanın lideri kabul edilen Çetin Doğan'ın sağlık durumu, bazı sanıkların tayin edilmeleri yanında, Genelkurmay Karargâhının öncelikle

muhtemel darbeye karşı çıkması, sonrasında da günün şartlarının elverdiği ölçüde engellemek için çaba göstermesi sebebiyle işlenemediğinin belirtilmesine karşın, suçun niteliği göz önüne alınarak toplanan delillere göre Genelkurmay Başkanı ve Kara Kuvvetleri Komutanının tanıklıklarının karara etkisi bulunmadığı belirtilmektedir.

85. Sanıklara isnat edilen suç fiillerinin esaslı biçimde bilgisayar programlarıyla oluşturulmuş belgelere dayandığı, bu belgelerin içeriklerinin maddi olay ve olguları yansıttığı ve gerçek olduklarının kabul edildiği, bilirkişi raporlarında/uzman görüşlerinde belirtildiği üzere bu verilerin müdahale edilebilir nitelikte olduğu ve bu verilerin teknik bilgileri ile içeriklerinin uyumsuzluğu dikkate alındığında, tanık olarak dinlenmesi talep edilen bu kişilerin beyanları maddi gerçeğe ulaşma bakımından önemsiz kabul edilemez.

86. Ayrıca 1. Ordu Komutanlığı merkezli bir yapılanmanın darbe amacına yönelik faaliyetlerinin Genelkurmay Başkanlığı ve Kara Kuvvetleri Komutanlığınca öğrenildiği ve teşebbüs edilen suça engel olunduğu kabul edildiğine göre, toplanan kanıtlara göre tanık olarak dinlenmesi talep edilen anılan görevdeki kişilerin beyanlarının karara etkisi bulunmadığı gerekçesi makul değildir.

87. Bunun yanında tanık dinlenmesine ilişkin talepler, “mahkeme üzerinde kamuoyu nezdinde baskı oluşturmak amacıyla yapıldığı” ek gerekçesiyle reddedilmiştir. Başka bir amaçla yapıldığı ve karara etkisi bulunmadığı kabul edilen bu talepler, yalnızca objektif olarak yargılamaya etkisi dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

88. Başvuruculaın tanık olarak çağrılmalarını istedikleri kişilerin, gösterdikleri tutum ve görevleri kapsamında yaptıkları işlemlerle suçun işlenmesini engellediklerinin kabul edilmesi karşısında, bu kişilerin beyanları sadece sanıklar lehine sonuç doğuracak tanık beyanı olmanın ötesinde bir delil niteliği taşımaktadır. Bu nitelikteki bir delilin yargılama bakımından belirleyici özelliği dikkate alındığında aleni bir duruşmada ve sanıkların huzurunda ortaya konulması gerekir.

89. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye ait olmakla birlikte, somut olayda yargılama konusu suç, sanıkların durumu, isnat edilen suçun işleniş biçimi, suç eylemleri, tanıkların konumu ve diğer delillerin niteliği dikkate alındığında, dönemin Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök ve Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman’ın tanık olarak dinlenmeleri taleplerinin reddi yargılamanın bütünü yönünden adil yargılanma hakkını ihlal eder niteliktedir.

90. İsnat edilen suçun sübutu bakımından objektif olarak esaslı olduğu mahkemenin gerekçesinde de ifade edilen dönemin Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök ve Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman’ın tanıklıklarının reddi “çelişmeli yargılama ilkesine” ve “savunma tanıklarının davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanması hakkına” uygun olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkını ihlal etmiştir.

91. Başvuruculaın, “gerekçeli karar hakkının”, “silahların eşitliği” ve “çelişmeli yargılama” ilkeleri ile “savunma tanıklarının davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanması hakkının” ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer şikâyetleri (§ 17) hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Özgürlük ve güvenlik hakkına ilişkin şikâyetlerinin “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki şikâyetlerinin;

i. Dijital delillerin değerlendirilmesine ilişkin şikâyetlerinin giderilmediğine dair iddialarının,

ii. Dönemin Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök ve Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman’ın tanık olarak dinlenmesi taleplerinin reddi nedeniyle tanık dinletme hakkına ilişkin şikâyetlerinin,

KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili Mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

D. Dökümü yapılan yargılama giderlerinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Yargılama giderleri dökümü:

1- Başvurucular; Sencer BAŞAT, Turgut KETKEN, Ökkeş Alp KIRIKKANAT, Hasan HOŞGİT, Fikret GÜNEŞ, Taner BALKIŞ, Mustafa KARASABUN, Nadir Hakan ERAYDIN, İsmail TAŞ, Emin KÜÇÜKKILIÇ, İsmail TAYLAN, Nuri Selçuk GÜNERİ, Yusuf AFAT, Celal Kerem EREN, Berker Emre TOK, Erhan KUBAT, Doğan TEMEL, Mete DEMİRGİL, Erhan ŞENSOY, Hayri GÜNER, Ahmet Feyyaz ÖĞÜTCÜ, Hüseyin HOŞGİT, Ali Yasin TÜRKER, Levent Kerim UÇA, Bülent OLCAY, Zafer Erdim İNAL, Erdinç ALTINER, Mehmet Cem OKYAY, Mehmet Baybars KÜÇÜKATAY, Mustafa Erhan PAMUK, Ümit ÖZCAN, Engin BAYKAL, Lütfü SANCAR, Nuri ÜSTÜNER, Ahmet KÜÇÜKŞAHİN, Nuri Ali KARABABA, Aykar TEKİN, Engin KILIÇ, Refik Levent TEZCAN, Kemalettin YAKAR, Yaşar Barbaros BÜYÜKSAĞNAK, Kıvanç KIRMACI, Mustafa Haluk BAYBAŞ, Levent ÇEHRELİ, Ayhan Türker KOÇPINAR, Fahri Can YILDIRIM, Bahadır Mustafa KAYALI, Ertuğrul UÇAR, Mesut Zafer SARI, Ercan İRENÇİN, Mehmet Cem KIZIL, Hasan ÖZYURT, Murat ÜNLÜ, Hannan ŞAYAN, Alpay ÇAKARCAN, İbrahim Özdem KOÇER, Mehmet Ferhat ÇOLPAN, Aydın SEZENOĞLU, Rafet OKTAR, Ahmet DİKMEN, Ergün BALABAN, Ayhan GEDİK, Önder ÇELEBİ, Servet BİLGİN, Mücahit ERAKYOL, Tuncay ÇAKAN, Kadri Sonay AKPOLAT, Abdullah GAVREMOĞLU, Onur ULUOCAK, Özgür Ecevit TAŞCI, Özer KARABULUT, Derya GÜNERGİN, Haydar Mücahit ŞİŞLİOĞLU, Yurdaer OLCAN, Halil KALKANLI ve Abdülkadir ERYILMAZ’a ayrı ayrı yaptıkları ve harç ücreti olan 198,35 TL’nin ayrı ayrı;

2- Başvurucular; Ender KAHYA, Fahri Yavuz URAS, Faruk Oktay MEMİOĞLU ve Mustafa ÇALIŞ’a ayrı ayrı yaptıkları ve harç ücreti olan 206,10 TL’nin ayrı ayrı;

3- Başvurucular; Yavuz KILIÇ, Aşkın ÖZTÜRK, Ali Cengiz ŞİRİN, Bulut Ömer MİMİROĞLU, Bayram Ali TAVLAYAN, Korcan PULATSÜ, Ziya GÜLER, Rıdvan ULUGÜLER, Beyazıt KARATAŞ, Mehmet ELDEM, Hüseyin ÇINAR, Sefer KURNAZ, Berna DÖNMEZ, Mehmet Cem ÇAĞLAR, Ali Deniz KUTLUK, Mustafa Aydın GÜRÜL, Ahmet Sinan ERTUĞRUL, Bülent

KOCABABUÇ, Osman KAYALAR, Recep YILDIZ, Alpar KARAAHMET, Nihat ALTUNBULAK, Hakan Mehmet KÖKTÜRK, Ayhan ÜSTBAŞ, Hakan İsmail ÇELİKCAN, Ali TÜRKŞEN, Tayfun DUMAN, İbrahim Koray ÖZYURT, Muharrem Nuri ALACALI, Dora SUNGUNAY, Şafak YÜREKLİ, Binali AYDOĞDU, Oğuz TÜRKSOYU, Cemal TEMİZÖZ, Uğur UZAL, Ergin SAYGUN, Kubilay AKTAŞ, Armağan AKSAKAL, Sinan TOPUZ, Recep Rıfkı DURUSOY, Aşkın ÜREDİ, Çetin DOĞAN, Ahmet YAVUZ, Mehmet OTUZBİROĞLU, Devrim REHBER, Mustafa KOÇ, Erdal AKYAZAN, Cenk HATUNOĞLU, Namık SEVİNÇ, Mustafa İLHAN, Süleyman Namık KURŞUNCU, Yalçın ERGÜL, Mehmet ERKORKMAZ, Hüseyin DİLAVER, Şenol BÜYÜKÇAKIR, Bülent GÜNÇAL, Gürkan YILDIZ, Ayhan GÜMÜŞ, Ahmet ERDEM, Kubilay BALOĞLU, Atilla ÖZLER, Rasim ARSLAN, Çetin CAN, Turgut ATMAN, Cengiz KÖYLÜ, Yusuf Volkan YÜCEL, Necdet Tunç SÖZEN, Osman BAŞIBÜYÜK, Cahit Serdar GÖKGÖZ, Halit Nejat AKGÜNER, Haldun ERMİN, Derya ÖN, Mehmet AYGÜN, Mustafa ÖNSEL, Erdem Caner BENER, İhsan BALABANLI, Hanifi YILDIRIM, Bekir MEMİŞ, Kahraman DİKMEN, Hüseyin TOPUZ, Taylan ÇAKIR, Aziz YILMAZ, Nail İLBEY, Bülent TUNÇAY, Yusuf KELLELİ, Ali DEMİR, Hakan SARGIN, Erdinç ATİK, Murat ÖZÇELİK, Ümit METİN, Hüseyin ÖZÇOBAN, Salim Erkal BEKTAŞ, Şükrü SARIIŞIK, Nejat BEK, Bilgin BALANLI, Meftun HIRACA, Deniz CORA, Engin ALAN, Serdar Okan KIRÇİÇEK, Taner GÜL, Halil İbrahim FIRTINA, Osman Fevzi GÜNEŞ, Turgay ERDAĞ, Memiş Yüksel YALÇIN, Özden ÖRNEK, Ayhan TAŞ, Mehmet Cenk DALKANAT, Ramazan Kamüran GÖKSEL, Ali Sadi ÜNSAL, Behzat BALTA, Gürkan KOLDAŞ, Mehmet Seyfettin ALEVCAN, Ahmet HACIOĞLU, Mehmet ÖRGEN, Ender GÜNGÖR, Murat SAKA, Hakan BÜYÜK, Ahmet Bertan NOGAYLAROĞLU, Süha TANYERİ, Cemalettin BOZDAĞ, Ahmet Zeki ÜÇOK, Mehmet Koray ERYAŞA, Turgay YAMAÇ, Abdullah Can ERENOĞLU, Kadir SAĞDIÇ, Mehmetfatih İLĞAR, Davut İsmet ÇINKI, Nedim Güngör KURUBAŞ, Mehmet Fikri KARADAĞ, Yusuf Ziya TOKER, Hasan Fehmi CANAN, Mehmet Kaya VAROL, Gürbüz KAYA, İzzet OCAK, Suat AYTIN ve Mehmet YOLERİ'ne ayrı ayrı yaptıkları, 198,35 TL harç ile 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL'nin ayrı ayrı;

4- Başvuruculardan; Ali Semih ÇETİN, Cem Aziz ÇAKMAK, Faruk DOĞAN, Metin Yavuz YALÇIN, Ramazan Cem GÜRDENİZ, Soner POLAT, Taner GÜL, Fatih Uluç YEĞİN, Kürşad Güven ERTAŞ, Murat ÖZENALP, Utku ARSLAN'a 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL'nin ayrı ayrı;

5- Başvuruculardan; Gürsel ÇAYPINAR ve Mehmet ULUTAŞ tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL'nin ayrı ayrı;

6- Başvuruculardan Dursun ÇİÇEK ile Mustafa Korkut ÖZARSLAN'a ayrı ayrı ikişer başvuru yapmaları nedeniyle her biri 198,35 TL olan iki adet harç ücreti ile 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.896,70 TL'nin ayrı ayrı;

Ödenmesine karar verilmiştir.

CEMALEDDİN DEMİRCAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/7845 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7845

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMALEDDİN DEMİRCAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7845)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Cemaleddin DEMİRCAN

Nizamettin DEMİRCAN

Nizame DEMİRCAN

Celile AĞAOĞLU

Meryem DEMİRCAN

Nezihe NAİFOĞLU

Vejdin DEMİRCAN

Fatma DEMİRCAN

Şeyhdavut DEMİRCAN

Vekilleri : Av. Şükrullah KURUL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 4/10/1957 tarihinde murisleri aleyhine açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde devam ettiğini, makul sürede yargılama

yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/10/2013 tarihinde Kızıltepe 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 19/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 6/3/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı, 14/3/2014 tarihli yazısı ile görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Abdulaziz Kurt tarafından, Dinham Demircan ve başvurucuların murisi Mahmut Demircan aleyhine 4/10/1957 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, davalıların taşınmaza müdahalelerinin men'i talep edilmiştir.

8. Mahkemece, 8/5/1958 tarih ve E.1957/128, K.1958/41 sayılı kararla; taşınmazın bulunduğu yerde kadastro tespitinin yapılması nedeniyle Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Kızıltepe Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiş, dava dosyası E.1958/18 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

9. Halil Özgül tarafından, Dinham Demircan ve arkadaşları aleyhine 1958 yılında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan dava dosyası, Mahkemenin E.1958/23 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

10. Mahkemece, 11/9/1958 tarih ve E.1958/18, K.1958/18 sayılı ilamla, E.1958/18 sayılı dava dosyasının, Mahkemenin E.1958/23 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine ve yargılamaya bu dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

11. Mahkemece, 3/3/1960 tarih ve E.1958/23, K.1960/11 sayılı kararla davanın reddine karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 28/4/1960 tarih ve E.1960/4724, K.1960/3944 sayılı kararıyla; taşınmazın bulunduğu yerde bilirkişiler marifetiyle keşif yapılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

13. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 14/10/1987 tarih ve E.1960/2, K.1987/13 sayılı kararla yeniden davanın reddine karar verilmiştir.

14. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 16/1/1989 tarih ve E.1987/26266, K.1989/30 sayılı ilamıyla tanık beyanlarına başvurulmadığı, eksik incelemeye dayalı karar verildiği gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

15. Mahkemece bozma kararına uyularak E.1989/13 sayılı dava dosyasında yargılamaya devam edilmiştir.

16. Başvuruculaların murisi Mahmut Demircan 29/3/2008 tarihinde vefat etmiş olup, başvurucular, mirasçı olarak davaya devam etmişlerdir.

17. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine dava dosyası, Mardin Kadastro Mahkemesine devredilmiş, anılan Mahkemenin E.2013/94 sayılı dosyasında yargılamaya devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

18. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

19. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. "

20. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

21. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

22. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen

dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

23. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur."

24. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 25/10/2013 tarih ve 2013/7845 numaralı başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

26. Başvurucular, murisleri aleyhine 4/10/1957 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan men'i müdahale davasında görevsizlik kararı verilerek dosyanın Kızıltepe Kadastro Mahkemesine devredildiğini, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine dosyanın Mardin Kadastro Mahkemesine gönderildiğini, yargılamaya anılan Mahkemede devam edildiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Başvurucuların yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Başvurucular, 4/10/1957 tarihinde, murisleri aleyhine Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 35. ve 36. maddesinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

29. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir

başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

30. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

31. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

32. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

33. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

34. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

35. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

36. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

37. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki

menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

38. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

39. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

40. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 4/10/1957 tarihidir.

41. Başvuruya konu dava, başvuruculların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

42. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

43. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

44. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, taşınmazın başvuruculların murisi adına yapılan kadastro tespitinin iptali istemine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

45. Başvuruculların murisi ve arkadaşları aleyhine Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde 4/10/1957 tarihinde açılan müdahalenin men'i davasında Mahkemece, dava konusu taşınmazın bulunduğu yerde kadastro çalışmalarının başlaması nedeniyle dava dosyasının Kızıltepe Kadastro Mahkemesine devrine karar verilmiş, yargılamaya Mahkemenin E.1958/18 sayılı dosyasında devam edilmiştir.

46. Mahkemece, E.1958/18 sayılı dava dosyası ile E.1958/23 sayılı dava dosyasının taraflarının ve konusunun aynı olduğu gerekçesiyle dava dosyalarının birleştirilmesine ve yargılamaya E.1958/23 sayılı dava dosyası üzerinden devamına karar verilmiştir. Mahkemece taraf teşkilinin sağlanmasından sonra eski tapu kayıtları çıkarılmış ve tarafların delilleri toplanmıştır. Yargılama sırasında davaya müdahil olarak katılan kişiler olduğu anlaşılmıştır.

47. Mahkemece verilen 3/3/1960 tarihli kararın Yargıtay tarafından bozulması üzerine yargılamaya devam edilmiş, taşınmazın bulunduğu yerde 21/7/1987 tarihinde keşif

yapılmasından sonra 14/10/1987 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Karar, Yargıtay tarafından, eksik inceleme ve araştırmaya dayalı hüküm kurulduğu ve müdahillerin talepleri hakkında inceleme ve araştırma yapılmadığı gerekçesiyle bozulmuştur.

48. Mahkeme bozma kararına uyarak yargılamaya devam etmiştir. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılmasından sonra dava dosyası Mardin Kadastro Mahkemesine devredilmiş olup, yargılama halen anılan Mahkemede devam etmektedir.

49. Yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

50. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

51. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve davaya dâhil edilmeleri, yargılama sırasında vefat edenlere ait veraset ilamlarının sunulması için taraflara süreler verildiği, keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, keşif masrafının yatırılmaması, ilçede tek hâkimin olması ve duruşmalarının bulunması, güvenlik gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda verilen bir kısım keşif ara kararlarından dönülerek tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

52. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından ve keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

53. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen asliye hukuk kısmen kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

54. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz

önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık elli yedi yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

55. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

56. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

57. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve taşınmazın değerinin düştüğünü belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı 2.225.000,00 TL maddi ve 500.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

58. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

59. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucuların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

60. Başvurucuların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık elli yedi yıllık yargılama süresi nazara alındığında, başvurucuların yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında her bir başvurucuya takdiren 3.900,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

61. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

62. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık elli yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede

sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaların her birine 3.900,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ALKAN

B. No: 2013/8172 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8172

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ALKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8172)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Ahmet ALKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, murisi tarafından 19/12/2002 tarihinde Doğubayazıt Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tapu iptali ve tescil davasının reddedildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 31/10/2013 tarihinde Doğubayazıt Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 23/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 9/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığınca, 7/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun murisi, 19/12/2002 tarihinde Maliye Hazinesi aleyhine Doğubayazıt Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, Doğubayazıt ilçesi Çiftepınar mahallesi 198 ada 28 parsel numaralı taşınmazın 40-50 yıldan beri zilyedi olduğunu, kadastro çalışmaları sırasında taşınmazın Maliye Hazinesi adına tescil edildiğini ileri sürerek, tescilin iptali ile adına tescilini talep etmiştir.

8. Yargılama sırasında davacının vefatı üzerine, mirasçıları olarak başvurucu ile müşterekleri davaya devam etmişlerdir.

9. Mahkemece 16/3/2011 tarih ve E.2002/334, K.2011/144 sayılı kararla, “dava konusu parselin muris Maruf Alkan’a ait iken sağlığında çocukları arasında yapılan taksim neticesinde davacıların murisi Salih Alkan’a kaldığı, Salih Alkan’ın gözlerinin görmemesi ve diğer sağlık sorunlarının bulunması sebebiyle taşınmazın Salih Alkan’ın nam ve hesabına, kardeşi F.A. tarafından kullanıldığı, bu sebeple kadastro tespitinde de sanki taşınmaz gerçekte F.A.’ya aitmiş gibi değerlendirilerek anılan kişinin 100 dönümlük zilyetlik hakkının dolması nedeniyle Hazine adına tescil edildiği, keşifte dinlenen yerel bilirkişi ve tanık anlatımlarına göre taşınmazın 40 yılı aşkın bir süreden beri davacıların murisinin zilyetliğinde bulunduğu, Kadastro Kanunu’nun 14. maddesinde öngörülen 20 yıllık sürenin dolduğu” gerekçesiyle davanın kabulüne, 198 ada 28 parsel numaralı taşınmazın tapu kaydının iptaline ve Salih Alkan mirasçıları adına tapuya kayıt ve tesciline karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 9/2/2012 tarih ve E.2011/3703, K.2012/664 sayılı ilamıyla, “198 ada 28 sayılı parselin esasen muris Maruf Alkan’a ait olduğu, aynı ada 7 sayılı parsele revizyon gören tapu kaydının sabit sınırlı bulunmaması nedeniyle miktar fazlasının 28 sayılı parsel adı altında taşlık niteliğiyle Hazine adına yazıldığı, muris Maruf Alkan’ın oğlu F.A. tarafından 23.11.1970 tarihli harici satış senedine dayalı olarak kadastro tespitine itiraz davasını açtığı, yukarıda da açıklandığı biçimde Maruf’a 198 ada 29 sayılı parsel ile 3402 sayılı Kadastro Kanununun 14. maddesinin öngördüğü koşullar gereğince belgesizden 100 dönüm kuru tarım arazisini alması nedeniyle ve bundan daha fazla da alamayacağı gözetilerek kadastro mahkemesince davanın reddine karar verildiği ve kesinleştiği anlaşılmaktadır. F.A.’nın bu yeri açıklandığı biçimde kazanmayı sağlayan zilyetliğe dayalı olarak alma olanağının bulunmaması nedeniyle bu sefer eldeki dosyanın davacısı Salih Alkan tarafından aynı yerle ilgili olarak kazanmayı sağlayan zilyetlik ve bağış hukuksal sebebine dayalı olarak iptal ve tescil isteğinde bulunduğu görülmektedir. Taşınmaz 23.11.1970 tarihli harici satış senediyle muris Maruf tarafından oğlu F.A.’ya satılmış ise sağlığında bu yeri ayrıca Salih’e bağışladığının kabulüne olanak bulunmadığından bu yöndeki tanık beyanlarına değer verme olanağı da yoktur. F., 198 ada 29 sayılı parsel ile 100 dönümlük yer almış bulunduğundan, 198 ada 28 parsel numaralı taşınmazı alamayacağı anlaşılınca bu sefer de davacıların murisi Salih tarafından söz konusu davanın açıldığı hususunda bir duraksamanın bulunmadığı da bir gerçektir. Davacı Salih’in bu yöndeki davranışı hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olup TMK.’nın 2. maddesine aykırı düşer. Dava konusu parselin toplam miktarı 138 hektar, 9718,75 (1389718,75) m2 büyüklüğünde bir yerdir. 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 14.

maddesinde aynı kadastro çalışma alanı içinde bir kişinin belgesizden edinebileceği taşınmaz miktarı sulu toprakta kırk, kuru toprakta ise yüz dönüm olduğu halde, bu miktarın üzerinde davanın (1389.718,75 m2'nin) kabulüne karar verilmesi de anılan madde hükmüne aykırı bulunmaktadır. Şu halde, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, dosyaların kapsamlarıyla örtüşmeyen bir gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmiş bulunması doğru değildir" gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

11. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 4/10/2012 tarih ve E.2012/4494, K.2012/8504 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

12. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda 26/12/2012 tarih ve E.2012/403, K.2012/468 sayılı kararla; Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin bozma kararı ve tüm dosya kapsamına göre davanın reddine karar verilmiştir.

13. Temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 11/4/2013 tarih ve E.2013/2744, K.2013/3593 sayılı ilamıyla; dosya içeriğine ve mahkemece uyulan bozma kararı gereğince hüküm verilmiş olmasına göre, yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddi ile usul ve yasaya uygun bulunan hükmün onanmasına karar verilmiştir.

14. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 23/9/2013 tarih ve E.2013/8321, K.2013/8676 sayılı ilamıyla; dosya içeriğine, mahkeme kararında belirtilip Yargıtay ilamında benimsenen gerektirici sebeplere göre, 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 440. maddesi gereği reddedilmiştir.

15. Karar, 11/10/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu, 31/10/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

18. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Tapuda kayıtlı olmayan taşınmaz malların tespiti" kenar başlıklı 14. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Tapuda kayıtlı olmayan ve aynı çalışma alanı içinde bulunan ve toplam yüzölçümü sulu toprakta 40, kuru toprakta 100 dönüme kadar olan (40 ve 100 dönüm dahil) bir veya birden fazla taşınmaz mal, çekişmesiz ve aralıksız en az yirmi yıldan beri malik sıfatıyla zilyetliğini belgelerle veya bilirkişi veyahut tanık beyanlarıyla ispat eden zilyedi adına tespit edilir."

19. 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 715. maddesi şöyledir:

"Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait mallar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Aksi ispatlanmadıkça, yararı kamuya ait sular ile kayalar, tepeler, dağlar, buzullar gibi tarıma elverişli olmayan yerler ve bunlardan çıkan kaynaklar, kimsenin mülkiyetinde değildir ve hiçbir şekilde özel mülkiyete konu olamaz.

Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait malların kazanılması, bakımı, korunması, işletilmesi ve kullanılması özel kanun hükümlerine tabidir."

20. 4721 sayılı Kanun'un 716. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Mülkiyetin kazanılmasına esas olacak bir hukuki sebebe dayanarak malikten mülkiyetin kendi adına tescilini istemek hususunda kişisel hakka sahip olan kimse, malikin kaçınması halinde hakimden, mülkiyetin hükmen geçirilmesini isteyebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 31/10/2013 tarih ve 2013/8172 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, uzun süredir zilyedi olduğu taşınmazın kadastro çalışması sırasında Maliye Hazinesi adına tescil edildiğini, murisi tarafından 19/12/2002 tarihinde açılan tapu iptali ve tescil davasında yapılan yargılama sonunda 16/3/2011 tarihinde davanın kabulüne karar verildiğini, temyiz üzerine Yargıtay 8. Hukuk Dairesince hükmün bozulduğunu, Mahkemece direnme kararı verilmesi gerekirken bozma kararına uyulduğunu ve davanın reddedildiğini, temyiz üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesince hukuki durumun yeterince incelenmediğini, kararların yetersiz gerekçelere dayalı olduğunu, taşınmazın dedelerinden kaldığını, ancak davacı olan babasının gözlerinin görmemesi nedeniyle amcası F.A.’nın dedesinden kendisine düşen taşınmazı adına tespit ettirdiğini, amcasının dava konusu yerde herhangi bir hakkının bulunmadığını, amcası F.A.’nın kötü niyeti nedeniyle haklarını alamadıklarını, F. A. tarafından açılan davalar sonucunda verilen kararların kendileri açısından bağlayıcı olmayacağını, adil olmayan gerekçelerle davanın reddedildiğini, benzer davalarda farklı kararlar verildiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile kanun önünde eşitlik ilkesini ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

23. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, murisi tarafından Doğubayazıt Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davanın reddine karar verilmesinin mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddiaları, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ile Mahkemece verilen kararın adil olup olmamasına ilişkin olduğundan, bu iddialar yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun, gerekçeli karar hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiaları ise ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

24. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

25. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

26. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular

kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

27. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

28. Başvuru konusu olayda başvurucu, murisi tarafından Maliye Hazinesi aleyhine Doğubayazıt Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dava sonunda verilen, davanın kabulüne dair kararın temyizi üzerine, Yargıtay 8. Hukuk Dairesince hükmün bozulduğunu, Mahkemece direnme kararı verilmesi gerekirken bozma kararına uyulmasına karar verildiğini ve davanın reddedildiğini, taşınmazın dedelerinden kaldığını, ancak davacı olan babasının gözlerinin görmemesi nedeniyle amcasının taşınmazı kendi adına tespit ettirdiğini, halbuki amcasının dava konusu yerde herhangi bir hakkının bulunmadığını, adil olmayan gerekçelerle davanın reddedildiğini, benzer davalarda farklı kararlar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Başvurucunun murisi tarafından açılan tapu iptali ve tescil davasında Mahkemece 16/3/2011 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Davalının temyizi üzerine Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 9/2/2012 tarihli ilamıyla, başvurucunun murisinin kardeşi ile olan ilişkisi, aynı taşınmaza yönelik olarak murisin kardeşi tarafından açılan ve reddedilen dava dosyası, başvurucunun murisi ile murisin kardeşinin dayandıkları tapu kayıtları ve taşınmazın büyüklüğü dikkate alınarak davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş ve hüküm bozulmuştur.

30. Karar düzeltme isteminin aynı Daire tarafından reddedilmesi üzerine Mahkemece dava dosyası yeniden esasa kaydedilmiş ve Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin bozma ilamına uyularak, bu gerekçeler doğrultusunda davanın reddine karar verilmiştir.

31. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

32. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna

karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

34. Başvurucu, ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

35. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

36. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

37. Derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir. Ancak ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması halinde, mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir. Böyle bir durumda dahi ileri sürülen iddiaların zımnen reddi yeterli olabilir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

38. Öte yandan, temyiz mercilerinin yargılamayı yapan mahkemenin kararına katılmaları halinde, bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararlarına yansıtmaları yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

39. Somut olayda Mahkemece, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin bozma ilamında belirtilen hususlar ve tüm dosya kapsamı dikkate alınarak davanın reddine karar verilmiştir (bkz. § 12). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi reddedilmiştir (bkz. § §13, 14). Dolayısıyla ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

40. Açıklanan nedenlerle; gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

41. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

42. Başvurucu, murisi tarafından 19/12/2002 tarihinde Doğubayazıt Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tapu iptali ve tescil davasına ilişkin yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

43. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

44. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

45. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

46. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

47. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

48. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

49. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, kadastro tespiti sırasında Maliye Hazinesi adına tespit ve tapuya tescil edilen taşınmazın tapu kaydının iptali ile başvurucunun murisi adına tescili istemine ilişkin davada, 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

50. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

51. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§41-45).

52. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

53. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

54. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 19/12/2002 tarihidir.

55. Başvuruya konu dava, başvurucunun miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçının yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

56. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

57. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

58. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusu, Doğubayazıt ilçesinde yapılan kadastro çalışması sırasında Maliye Hazinesi adına tespit ve tapuya tescil edilen taşınmazın tapu kaydının iptali ile başvurucunun murisi adına tapuya tescili istemine ilişkin olduğu, Mahkemece 19/12/2002 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, yargılama sürecinde birçok duruşma yapıldığı ve belirtilen celseler arasında genellikle iki aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

59. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, Mahkemece ilk duruşmada tarafların delillerinin toplanmasına karar verildiği, Tapu Sicil Müdürlüğünden tapu kayıtlarının tüm tedavülleriyle beraber talep edildiği, Doğubayazıt Kadastro Mahkemesinin 1990/84 esas sayılı dava dosyasının incelendiği, tüm delillerin toplanmasından sonra 11/5/2004 tarihli duruşmada keşif yapılmasına karar verildiği, keşfin ancak 24/12/2010 tarihinde

gerçekleştirilebildiği belirlenmiştir. Yargılama sürecinde Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği anlaşılmaktadır.

60. Keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda verilen bir kısım keşif ara kararlarından dönülerek tekrar delil toplandığı, yeniden mahalli bilirkişi isim listesi oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir.

61. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmazın büyüklüğü gerekse keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde yazılı yargılama usulünde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle, müracaat yokluğu ve masraf ikmal edilmemesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

62. Yargılama sırasında 4/10/2006 tarihinde başvurucunun murisinin vefat ettiği, murisin eşi ve çocuklarının, mirasçı olarak yargılamaya devam ettikleri anlaşılmıştır.

63. Mahkemece, keşfin yapılmasından ve bilirkişi raporlarının alınmasından sonra, 16/3/2011 tarihinde davanın kabulüne ve taşınmazın mirasçılar adlarına hisseleri oranında tapuya tesciline karar verilmiştir. Davalının temyizi üzerine Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 9/2/2012 tarihli ilamıyla hüküm bozulmuştur. Karar düzeltme isteminin aynı daire tarafından 4/10/2012 tarihinde reddedilmesi üzerine, Mahkemece bozma kararına uyularak ilk duruşma tarihi olan 26/12/2012 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 11/4/2013 tarihli ilamıyla hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin reddedildiği 23/9/2013 tarihinde, hüküm kesinleşmiştir.

64. Yargılama sürecinde başvurucu vekili tarafından farklı duruşmalarda mazeret dilekçeleri verildiği anlaşılmışsa da bu duruşmaların bir kısmında da farklı ara kararların beklenmesine karar verildiği için yargılamanın uzamasına sebep olunmadığı, üç duruşmada başvuru vekilinin mazereti nedeniyle duruşmanın ertelendiği belirlenmiştir. Yine Mahkemece keşif kararı verilmesinden sonra keşif yapılamadığı ve yargılama sürecinde mahalli bilirkişi isim listesinin belirlenmesi için Kaymakamlık makamına müzekkere yazılmasına karar verildiği ve masrafın başvurucu vekilinden alınmasına hükmedildiği, masraf yatırılmadığı için müzekkere yazılmadığı, ancak aynı duruşmaların bir kısmında keşif kararı da verildiği anlaşılmıştır. Mahalli bilirkişilerin tespiti amacıyla müzekkere yazılmasına karar verildiği ve başvurucu tarafından masraf yatırılmadığı halde, Mahkemece usul hükümlerinin uygulanmadığı ve başvurucuya kesin süre verilmediği belirlenmiştir.

65. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraf vekillerince muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, yargılamada uyulması gereken özel usul hükümleri dikkate alındığında, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

66. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul

işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık bir niteliğe sahip olduğunu göstermekle birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında yaklaşık on bir yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

67. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

68. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasını veya uygun bir tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

69. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

70. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde de bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculların maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

71. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on bir yıllık yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve yargılamayı diğer mirasçılarla birlikte murisinden intikalle takip etmekte olduğu dikkate alınarak, başvurucuya takdiren 1.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

72. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 1.000,00 TL tazminat ödenmesine,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA

ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSA ÖZKAN

B. No: 2013/8478 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8478

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSA ÖZKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8478)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Musa ÖZKAN

Vekili : Av. Murat KARAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 24/8/2005 tarihinde Adana 6. İş Mahkemesinde açtığı malul olduğunun tespitine ilişkin davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/11/2013 tarihinde Adana 8. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Birinci Bölümün 14/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 5/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 24/8/2005 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) aleyhine Adana 2. İş Mahkemesinde açtığı davada, Bağ-Kur sigortalısı olduğunu, ağır kalp ameliyatları geçirmesi ve ellerinin titremesi nedeniyle demircilik mesleğini ifa edemediğini belirterek malul olduğunun tespitini talep etmiştir.

8. Mahkemece, 29/5/2008 tarih ve E.2005/1438, K.2008/661 sayılı kararla; 9/2/2007 tarihli Adli Tıp Kurumu raporu gereği başvurucunun 8/10/2004 tarihi itibarıyla beden ve çalışma gücünü 2/3 oranında kaybettiğinin tespitine karar verilmiştir.

9. Davalının temyizi üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 15/10/2009 tarih ve E.2008/13792, K.2009/12940 sayılı ilamıyla; Bağ-Kur Genel Müdürlüğü Sağlık İşleri Daire Başkanlığının kararı ile Adli Tıp Kurumu 3. Adli Tıp İhtisas Kurulu raporu arasında çelişki olduğu, bu çelişkiyi gidermek için başvurucunun işe başlama tarihinde 2/3 oranında maluliyetinin bulunup bulunmadığı ve hangi tarihten itibaren 2/3 oranında maluliyete girdiğini tespit etmek için Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan rapor alınması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

10. Adana 6. İş Mahkemesince bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 9/4/2013 tarih ve E.2012/261, K.2013/194 sayılı kararla; başvurucucun Adli Tıp Kurumu Genel Kurulunun raporuna göre meslekte kazanma gücünü %80 oranında kaybettiği ve 2/3 oranında maluliyetinin bulunduğu gerekçesiyle davanın kabulüne, 9/5/2005 tarihi itibarıyla başvurucunun malul olduğunun tespitine karar verilmiştir.

11. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 30/9/2013 tarih ve E.2013/10703, K.2013/17286 sayılı kararıyla hüküm onanmıştır.

12. Karar düzeltme yolu kapalı olan hüküm 30/9/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

13. Karar, başvurucu tarafından 25/10/2013 tarihinde öğrenilmiş, gerekçeli karar 6/11/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

15. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

16. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur.”

17. 5521 sayılı Kanun’un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir.”

18. 5521 sayılı Kanun’un 15. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır.”

19. 31/5/2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun “Malûl sayılma” kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Sigortalının veya işverenin talebi üzerine Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60’ını, (c) bendi kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün en az % 60’ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalı, malûl sayılır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/11/2013tarih ve 2013/8478 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, 8/10/1984 tarihinden beri Bağ-Kur sigortalısı olarak soğuk demircilik işi yaptığını, iki defa kalp ameliyatı geçirmesi üzerine Bağ-Kur’a başvurarak malulen emekli olmak istediğini, bu talebinin reddedilmesi üzerine, 24/8/2005 tarihinde Adana 2. İş Mahkemesinde malul olduğunun tespiti davası açtığını, Mahkemece 9/4/2013 tarihinde davanın kabulüne karar verildiğini, temyiz üzerine 30/9/2013 tarihinde hükmün onandığını, yargılamanın 8 yıl sürdüğünü, bu sürenin makul olmadığını belirterek, adil yargılanma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitini ve manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

22. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, açtığı davada yapılan yargılamanın uzun sürmesinin adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. İhlal iddiaları, temelinde, yargılama sürecinin uzunluğuna yönelik olup, bu iddia da adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

24. Başvurucu, maluliyetinin tespiti amacıyla açtığı tespit davasının yaklaşık 8 yıllık makul olmayan bir sürede tamamlandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

26. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

28. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

29. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 36. maddesine dayanarak inceleme yaptığı birçok kararında, AİHS'in 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorum yaparak Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan alt ilke ve hakları adil yargılanma hakkı kapsamında kabul etmektedir (AYM, E.2011/43, K.2012/10, 19/1/2012).

30. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

31. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, malul olduğunu ileri süren başvurucunun, maluliyetinin tespiti amacıyla açtığı bir tespit davası bulunmakta olup, bu

sorunun çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

32. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

33. Davanın koşulları ve karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, ilgili kamu makamlarının yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaati ile davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve değer gibi hususlar bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken unsurlardır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 57).

34. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

35. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

36. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. Çalıştığı sırada mesleğini yerine getiremeyecek şekilde malul olan bir çalışanın, gelir bağlanması amacıyla maluliyetinin tespit edilmesi için derhal bir yargı kararı verilmesinde önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Zira çalışma gücünü kısmen veya tamamen kaybeden bir bireyin hukuki durumunun ivedilikle açıklığa kavuşturulması gerekir. Çalışanın, geçim kaynağı olmaksızın hukuki durumunun uzun süre belirsiz bırakılması halinde, çalışan bu durumdan olumsuz etkilenecektir. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir.

37. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla iş kazası nedeniyle tazminat davalarında da takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

38. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

39. 6100 sayılı Kanun'un 317. maddesi ve devamı maddelerinde yer alan bu usulde davalar, mahkemeye sunulan dilekçe ile açılmakta ve davalının, dava dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren 2 hafta içinde cevap dilekçesini mahkemeye sunması gerekmektedir. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla iki hafta uzatılabilmektedir. Basit yargılama usulünde cevaba cevap ve ikinci cevap aşamaları bulunmamaktadır. Mahkemeler, 6100 sayılı Kanun'un 320. maddesine göre mümkünse tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar verirler. Duruşmalı yargılamada aynı maddeye göre mahkemelerin, tahkikatı ilk duruşma hariç, kural olarak iki duruşmada tamamlaması ve duruşmalar arasındaki sürenin de bir aydan uzun olmaması gerekmektedir. Ancak istisnai hallerde ikiden fazla duruşma yapılabileceği gibi, duruşma araları da bir aydan fazla tutulabilmektedir.

40. Somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken, maluliyetin tespiti davasının başvurucu için taşıdığı değer ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurularak yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, somut maluliyetin tespiti davasında başvurucunun mahkemeye dilekçeyle başvurarak dava sürecini başlattığı tarihtir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde uyuşmazlığın kesin olarak sona erme tarihidir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69).

42. Başvuru konusu olayda, maluliyetin tespiti amacıyla başvurucu tarafından 24/8/2005 tarihinde Adana 6. İş Mahkemesi nezdinde açılan davada, Mahkemece davanın kabulüne karar verilmiş, temyiz edilen karar Yargıtay 21. Hukuk Dairesi tarafından 30/9/2013 tarihinde onanmıştır. Bu durumda iki dereceli yargılama sisteminde davanın sekiz yılı aşkın bir süre devam ettiği anlaşılmaktadır.

43. İlk Derece Mahkemesindeki ilk karar tarihi olan 29/5/2008 tarihine kadar 2 yıl 9 ay 5 gün süren yargılama sürecinde toplam 9 duruşma yapılmıştır. Mahkemece 29/5/2008 tarihinde verilen davanın kabulüne dair kararın temyizi üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesince 15/10/2009 tarihli kararla hüküm bozulmuştur. Bozma kararı sonrası 5/2/2010 tarihinde yeniden kayda alınan davada 11 duruşma yapılmış ve 9/4/2013 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Adana 6. İş Mahkemesinde 5 yıl 11 ay 9 gün süren yargılama sürecinde toplam 20 duruşma yapılmıştır. Duruşmaların ortalama üç aylık aralıklarla gerçekleştiği görülmüştür. Dava tarihinden 9/4/2013 tarihine kadar Mahkeme, tarafların sundukları delilleri incelemiş, başvurucuya ait raporları toplamış, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinden, Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu ile Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan raporlar almıştır. Adli Tıp Kurumu Genel Kuruluna 18/4/2011 tarihinde, başvurucu hakkında rapor düzenlenmesi için yazılan talimata, Mahkemece yazılan tekit yazıları üzerine 6/9/2012 tarihinde cevap verildiği anlaşılmıştır.

44. Davalı Kurum tarafından temyiz edilen 29/5/2008 tarihli karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesince 15/10/2009 tarihinde bozulmuştur. Dava dosyasının temyiz incelemesi için 1 yıl 4 ay Yargıtayda kaldığı anlaşılmıştır. Kararın bozulması üzerine Mahkemece, 5/2/2010 tarihinde, dosya yeniden esasa kaydedilmiş ve 11 duruşma sonrasında 9/4/2013 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Anılan kararın davalı Kurum tarafından temyizi üzerine,

Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 30/9/2013 tarihli ilamıyla hüküm onanmıştır. İş mahkemesi kararlarının temyizi üzerine verilen kararlara karşı karar düzeltme yolu kapalı olduğu için hüküm, 30/9/2013 tarihi itibarıyla kesinleşmiştir.

45. Başvurucunun, mazeret dilekçesiyle katılmadığı duruşmanın ve yargılamanın uzun sürmesi üzerinde bir etkisinin bulunmadığı belirlenmiştir. Başvuruya konu derece mahkemesi önündeki davaya altı farklı hâkimin baktığı görülmüştür. Hâkimlerin görevlerinin sık aralıklarla değiştirilmesi nedeniyle farklı hâkimlerin aynı dosyayı tekrar incelemek zorunda kalmalarının, yargılama sürecini uzattığı göz önünde tutulmalıdır.

46. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu maluliyetin tespiti davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

47. Başvurunun konusu olan maluliyetin tespiti davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde ve maluliyetin tespiti davasının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, sekiz yılı aşkın yargılama süresinin makul olmadığı anlaşılmaktadır.

48. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

49. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve 20.000,00 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

50. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

51. Başvurucu tarafından açılan maluliyetin tespiti davası, makul olmayan bir süre olan sekiz yılı aşkın süre sonra sonuçlanmıştır. Dolayısıyla uyuşmazlığın niteliği ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurulduğunda başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren7.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

52. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 7.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ZELİHA TAŞKIN VE AYSEL TAŞKIN

B. No: 2013/8485 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8485

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZELİHA TAŞKIN VE AYSEL TAŞKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8485)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Zeliha TAŞKIN

Aysel TAŞKIN

Vekilleri : Av. Hakan KENDİRCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 17/4/2002 tarihinde açtıkları tazminat davasında yargılamanın uzun sürdüğünü ve zararlarının tazmin edilmediğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 19/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 7/1/2014 tarihli ara kararı gereğince, başvurunun kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

I.5. Adalet Bakanlığının 6/2/2014 tarihli görüş yazısı başvuruculara tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili 27/2/2014 havale tarihli dilekçesinde, başvuru yollarının tüketildiğini bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculaların murisi, 5/1/2000 tarihinde meydana gelen trafik kazası sonucu, tedavi amacıyla götürüldüğü hastanede vefat etmiştir.

8. a) Başvurucu Zeliha Taşkın'ın şikâyeti üzerine, tedaviyi gerçekleştirdiği ileri sürülen İ.K. ve H.S. hakkında Mersin Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianame ile anılan kişilerin görevi ihmal suçundan cezalandırılmaları talep edilmiştir.

b) Mersin 3. Asliye Ceza Mahkemesi, 21/3/2002 tarih ve E.2000/889, K.2002/211 sayılı kararla; sanıkların 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 230. maddesi gereği 375,04 TL ağır para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

c) Temyiz üzerine, Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 11/2/2004 tarih ve E.2003/1064, K.2004/2055 sayılı ilamıyla; sanıkların fiillerinin taksirle ölüme neden olma suçunu oluşturabileceği dikkate alınarak, kusurlarının bulunup bulunmadığı ve kusur oranlarının tespiti amacıyla rapor alındıktan sonra karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

d) Mahkemece, 19/3/2008 tarih ve E.2004/740, K.2008/297 sayılı ilamla; zamanaşımı süresinin geçmesi nedeniyle sanıklar hakkındaki kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir.

e) Temyiz üzerine, Mersin 3. Asliye Ceza Mahkemesinin 3/4/2008 tarihli ek kararı ile başvurucunun şikayetten vazgeçmesi nedeniyle temyiz talebinin reddine karar verilmiştir.

f) Temyiz talebinin reddine dair kararın temyizi üzerine, Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 26/10/2010 tarih ve E.2008/19028, K.2010/17463 sayılı kararıyla hüküm onanmıştır.

9. a) Başvurucular 17/4/2002 tarihinde Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde İ.K. ve H.S. aleyhine açtıkları tazminat davasında, trafik kazası sonucu müdahalede bulunan doktor ve hemşire olan davalıların kusurları sonucu murislerinin vefat ettiği iddiasıyla 5.000,00 TL maddi, 6.000,00 TL manevi tazminatın tahsilini talep etmişlerdir.

b) Mahkemece, 21/10/2003 tarih ve E.2002/438, K.2003/1300 sayılı kararla, davalıların kamu görevlisi oldukları ve kusurlu filleri sonucu ortaya çıkan zararın tazmini amacıyla idare aleyhine dava açılabileceği gerekçesiyle; husumet nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir.

c) Temyiz üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 4/10/2004 tarih ve E.2004/3105, K.2004/10952 sayılı ilamıyla; salt kişisel kusura dayanılarak açılan davada işin esasının incelenmesi gerekirken, husumet nedeniyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş ve hüküm bozulmuştur.

d) Mahkemece bozma kararına uyularak yargılamaya devam edilmiş, Adli Tıp Kurumu Genel Kurulunun raporunda, Doktor İ.K.'nın 4/8, hemşire H.S.'nin 2/8 oranında kusurlu olduğu

bildirilmiştir.

e) Mahkemece, 15/7/2013 tarih ve E.2004/733, K.2013/411 sayılı ilamla; aktüerya hesap uzmanı bilirkişisinin raporuna göre davalıların kusur oranları dikkate alınarak başvurucu Zeliha Taşkın'ın 46.098,19 TL, başvurucu Aysel Taşkın'ın 23.049,09 TL destekten yoksun kalma tazminatı talep edebileceği gerekçesiyle, başvuruculaların talebiyle bağlı kalınarak ve fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla, başvurucular için ayrı ayrı 2.500,00'er TL maddi, 3.000,00'er TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren yasal faiziyle davalılardan tahsiline karar verilmiştir.

f) Hüküm davalılar tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

10. a) Başvurucular, Mahkemece hükmedilen 5.000,00 TL maddi tazminat miktarını düşerek, bilirkişi raporunda belirtilen bakiye tazminat miktarı 64.147,28 TL asıl alacak ile 233.245,17 TL faiz toplamı olarak 297.372,45 TL'nin tahsili amacıyla davalılar aleyhine 28/7/2013 tarihinde Mersin 8. İcra Müdürlüğünde ilamsız icra takibi başlatmışlardır.

b) Davalıların takibe itiraz etmeleri üzerine, 20/8/2013 tarihinde Mersin 8. İcra Müdürlüğünce takibin durmasına karar verilmiştir.

c) İtiraz, başvurucular tarafından 24/10/2013 tarihinde öğrenilmiştir.

d) Başvurucular itirazın kaldırılması veya iptali davası açmamışlardır.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

12. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. maddesi şöyledir:

"Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur.

Ahlaka mugayir bir fiil ile başka bir kimsenin zarara uğramasına bilerek sebebiyet veren şahıs, kezalik o zararı tazmine mecburdur."

13. 818 sayılı mülga Kanun'un 47. maddesi şöyledir:

"Hakim, hususi halleri nazara alarak cismani zarara düçar olan kimseye yahut adam öldüğü takdirde ölünün ailesine manevi zarar namiyle adalete muvafık tazminat verilmesine karar verebilir."

14. 9/6/1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 67. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Takip talebine itiraz edilen alacaklı, itirazın tebliği tarihinden itibaren bir sene içinde mahkemeye başvurarak, genel hükümler dairesinde alacağının varlığını ispat suretiyle itirazın iptalini dava edebilir."

15. 2004 sayılı Kanun'un 68. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Talebine itiraz edilen alacaklının takibi, imzası ikrar veya noterlikçe tasdik edilen borç ikrarını içeren bir senede yahut resmî dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde

ve usulüne göre verdikleri bir makbuz veya belgeye müstenitse, alacaklı itirazın kendisine tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde itirazın kaldırılmasını isteyebilir. Bu süre içerisinde itirazın kaldırılması istenilmediği takdirde yeniden ilâmsız takip yapılamaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 21/11/2013 tarih ve 2013/8485 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

17. Başvurucular, murislerinin trafik kazası sonucu yaralandığını, götürüldüğü Mersin Devlet Hastanesinde yanlış tedavi uygulanması nedeniyle vefat ettiğini, 17/4/2002 tarihinde Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde doktor ve hemşire hakkında açtıkları tazminat davasının husumetten reddedildiğini, temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesince kararın bozulduğunu, Mahkemece bozma kararına uyulduğunu ve ceza davasının sonucunun beklendiğini, aktüerya bilirkişisinden tazminatın miktarına yönelik rapor alındığını, murislerinin ölümü nedeniyle 46.098,19 TL ve 23.049,09 TL ayrı ayrı maddi zararları olduğunun tespit edildiğini, yargılama uzun sürdüğü için zamanaşımı süresinin geçmesi nedeniyle davanın ıslah edilemediğini ve ek dava açılamadığını, Mahkemece de dava dilekçesi ile talep ettikleri 5.000 TL maddi ve 6.000 TL manevi tazminatın tahsiline karar verildiğini, maddi tazminatın hüküm altına alınan kısmı dışında kalan 64.147,28 TL’nin tahsili amacıyla ilamsız icra takibi başlattıklarını, davalıların takibe itiraz etmeleri üzerine takibin durduğunu, itirazın iptali davası açmak hukuken mümkün olmadığı için dava açmadıklarını ve bu şekilde başvuru yollarının tüketildiğini, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle alacaklarını tahsil edemediklerini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

18. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde başvuruculaların, Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde yapılan yargılama sonunda tüm zararlarının tazminine karar verilmediğini, icra takibine itiraz edilmesi üzerine takibin durduğunu ve yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdükleri anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuruculaların anılan iddiaları mülkiyet hakkı ve makul sürede yargılanma hakkı açısından değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası Yönünden

19. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

20. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

21. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, “ikincil nitelikte bir kanun yolu” olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan

kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

22. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

23. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

24. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

25. Başvuru konusu olayda, başvurucu, yanlış tedavi uygulanması sonucu murislerinin vefat ettiğini, Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davada yargılama uzun sürdüğü için zamanaşımı süresinin geçmesi nedeniyle davanın ıslah edilemediğini ve ek dava açılamadığını, Mahkemece de dava dilekçesi ile talep ettikleri 5.000 TL maddi ve 6.000 TL manevi tazminatın tahsiline karar verildiğini, maddi tazminatın hüküm altına alınan kısmı dışında kalan 64.147,28 TL'nin tahsili amacıyla ilamsız icra takibi başlattıklarını, davalıların takibe itiraz etmeleri üzerine takibin durduğunu, itirazın iptali davası açmak hukuken mümkün olmadığı için dava açmadıklarını ve bu şekilde başvuru yollarının tüketildiğini belirterek, mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

26. Başvurucular, Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davada toplam 5.000,00 TL maddi, 6.000,00 TL manevi tazminat talep etmişlerdir. Yargılama sırasında ıslah talebinde bulunmamışlardır. Mahkemece 15/7/2013 tarihinde, başvuruculların talepleri ile bağlı kalınarak ve fazlaya ilişkin hakları saklı tutularak 5000,00 TL maddi ve 6.000,00 TL manevi tazminatın davalılardan tahsiline karar verilmiştir. Karar davalılar tarafından temyiz edilmiş olup, başvurucular temyiz talebinde bulunmamışlardır.

27. Başvurucular bu şekilde, Anayasa Mahkemesi önünde ileri sürdükleri ihlal iddialarını, Derece Mahkemesinde ve temyiz safhasında ileri sürmedikleri için, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmemişlerdir.

28. Öte yandan başvurucular, Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen karardan sonra, yargılama sırasında alınan bilirkişi raporunda ve Mahkeme kararının gerekçesinde belirtildiği şekilde bakiye tazminat alacakları olduğunu iddia ederek, 64.127,28 TL'nin faiziyle birlikte tahsili amacıyla Mersin 8. İcra Müdürlüğünde ilamsız icra takibi başlatmışlardır. Davalıların takibe itiraz etmeleri üzerine 20/8/2013 tarihinde takibin durmasına karar verilmiştir. Başvurucular, icra takibinin durması üzerine itirazın iptali veya itirazın kaldırılmasına yönelik herhangi bir dava açmamışlardır.

29. Başvuruculların, icra takibine itiraz edilmesi ve takibin durması üzerine, itirazın iptali veya kaldırılmasına yönelik herhangi bir dava açmadıkları, anılan davaları açmaya hukuken engel bulunduğuna dair delil de sunmadıkları dikkate alındığında, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulundukları anlaşılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

31. Başvurucuların yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

32. Başvurucular, murislerinin trafik kazası sonucu yanlış tedavi uygulanması nedeniyle vefat ettiğini, kusurları bulunan kişiler aleyhine açtıkları tazminat davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

33. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmayacağı belirtilerek, mülkiyet hakkının ihlali iddialarına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketilmediği bildirilmiştir.

34. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

35. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

36. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

37. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

38. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı

ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

39. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/12, 17/9/2013, § 43).

40. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, başvurucuların, murislerinin trafik kazası sonucu götürüldüğü hastanede yanlış tedavi uygulanması nedeniyle vefat etmesi üzerine Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tazminat davasında, 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

41. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

42. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

43. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

44. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

45. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, somut tazminat davasında ise başvuruculların Mahkemeye dilekçeyle başvurarak dava sürecini başlattıkları 17/4/2002 tarihidir.

46. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

47. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların

incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

48. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. Yanlış tedavi uygulanması sonucu vefat eden kişinin mirasçılarının, bu fiil sonucu ortaya çıkan zararlarının karşılanması için makul sürede yargı kararı verilmesinde önemli bir kişisel yararları bulunmaktadır.

49. Somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken, trafik kazası sonucu götürüldüğü hastanede yanlış tedavi uygulanması nedeniyle vefat eden kişinin mirasçıları tarafından açılan tazminat davasının, başvurucular için taşıdığı değer ve başvurucuların kişisel yararı göz önünde bulundurularak, yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

50. Başvuru konusu olayda, başvurucuların murisi trafik kazası sonucu yararlanmış ve götürüldüğü Mersin Devlet Hastanesinde vefat etmiştir. Başvurucular, 17/4/2002 tarihinde, Hastanede görevli doktor ve hemşire aleyhine Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açmışlardır. Mahkemece 21/10/2003 tarihinde davanın husumetten reddine karar verilmiş, temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesince hükmün bozulması üzerine yargılamaya devam edilmiştir.

51. Mahkemece, Mersin 3. Asliye Ceza Mahkemesinde davalılar hakkında açılan ceza davasının sonucu beklenilmiş, anılan davanın sonuçlanmasından sonra 16/4/2009 tarihinde Adli Tıp Kurumundan rapor alınmasına karar verilmiştir. 4/5/2010 tarihinde Adli Tıp Kurumu raporunun gelmesinden sonra, ceza dava dosyasında alınan Adli Tıp Kurumu raporu ile çelişki olduğu gerekçesiyle 10/6/2010 tarihinde Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan rapor alınmasına karar verilmiştir. 10/7/2012 tarihli duruşmada raporun okunmasından sonra, tazminat miktarlarının hesaplanması için aktüerya bilirkişisinden rapor alınması yönünde hüküm kurulmuştur. Anılan raporun gelmesinden sonra başvurucular vekili, fazlaya ilişkin haklarının saklı tutularak davanın kabulüne karar verilmesini talep etmiş ve Mahkemece başvurucuların talebi doğrultusunda davanın kabulüne karar verilmiştir.

52. Karar davalılar tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

53. Yargılama sürecinde başvurucular vekilinin bir duruşmaya gelmediği ve mazeret bildirdiği, başvurucunun mazereti kabul edilerek duruşmanın 2 ay ertelendiği anlaşılmıştır.

54. Somut davada Mahkemece, Mersin 3. Asliye Ceza Mahkemesi dava dosyasının akıbetinin uzun süre beklenildiği anlaşılmıştır. Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede göz önünde bulundurulması gereken ilgili makamların tutumu kapsamında sadece yargı makamlarının tutumu dikkate alınmayıp, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı üzerinde durulmalıdır. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa’nın 36. maddesi ile Sözleşme’nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir. Belirtilen ceza davası sonucunun beklenilmesi noktasındaki

takdir ilgili usul hükümleri uyarınca derece Mahkemelerine ait olmakla beraber, belirtilen ceza davası akıbetinin uzun süre beklenilmesinin somut yargılamaların süresi üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır (B. No: 2013/7123, 6/2/2013, § 63).

55. Mahkemece davanın açıldığı 17/4/2002 tarihinden itibaren yargılamanın on iki yılı aşkın bir süredir devam ettiği, duruşmaların ortalama 3 ay aralıklarla gerçekleştiği ve Mahkemece verilen kararın temyiz edilmesi nedeniyle yargılama sürecinin devam ettiği anlaşılmaktadır.

56. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvuruculların tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmalarıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

57. Başvurunun konusu olan tazminat davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, farklı tarihlerde bilirkişi raporlarının alındığı, Mersin 3. Asliye Ceza Mahkemesi dava dosyasının sonuçlanmasının beklendiği, söz konusu tazminat davasının niteliği, başvurucular açısından taşıdığı değer ve başvuruculların davadaki menfaati dikkate alındığında, on iki yılı aşkın yargılama süresinin makul olmadığı anlaşılmaktadır.

58. Belirtilen nedenlerle, başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

59. Başvurucular, adil yargılanma haklarının ihlal edilmesi nedeniyle 64.147,28 TL asıl alacakları ve 233.245,17 TL faizi olmak üzere 297.372,45 TL'yi tahsil edemediklerini, bu nedenle mülkiyet haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinin ihlali nedeniyle toplam 297.372,45 TL tazminatın ödenmesini talep etmişlerdir.

60. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuruculların tazminat talepleri konusunda değerlendirme yapılmamıştır.

61. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

62. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde de bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

63. Başvuruculların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on iki yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvuruculara takdiren ayrı ayrı 15.150,00

TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

64. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

65. Başvuruya konu yargılamanın on iki yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara ayrı ayrı 15.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN KARAKAŞ

B. No: 2013/8698 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8698

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN KARAKAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8698)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Hasan KARAKAŞ

Vekili : Av. Hikmet MAHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 5/5/2006 tarihinde Malatya İş Mahkemesinde açtığı maluliyetin tespiti ve maluliyet aylığı bağlanması davasında yargılamanın makul sürede bitirilemediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/11/2013 tarihinde Malatya 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 14/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 13/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 26/5/2005 tarihinde meydana gelen beyin kanaması sonucu çalışma gücü kaybına uğramıştır.

8. Başvurucu, 5/5/2006 tarihinde Bağ-Kur Genel Müdürlüğü aleyhine Malatya İş Mahkemesinde açtığı davada, 2005 yılı Mayıs ayında meydana gelen beyin kanaması sonucu felç kaldığını ileri sürerek, maluliyetin tespitini ve maluliyet aylığı bağlanmasını talep etmiştir.

9. Mahkemece, 19/6/2008 tarih ve E.2006/314, K.2008/335 sayılı kararla; Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu ve Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun raporlarına göre başvurucunun çalışma gücünün 2/3'ünü kaybettiği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, çalışma gücünün 2/3'ünü kaybettiğinin tespitine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 25/2/2010 tarih ve E.2008/16164, K.2010/2545 sayılı ilamıyla; başvurucunun çalışma gücünde meydana gelen 2/3 çalışma gücü kaybının hangi tarih itibarıyla gerçekleştiğinin sağlık kurulu raporu ile tespit edilerek sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

11. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 7/3/2013 tarih ve E.2010/332, K.2013/184 sayılı kararla; Adli Tıp Kurumunun 19/1/2012 tarihli raporuna göre başvurucunun çalışma gücü kaybına uğradığı, 1/3/2006 tarihinden itibaren maluliyet aylığı bağlanması gerektiği belirtilerek davanın kısmen kabulüne, başvurucunun 2/3 oranında çalışma gücünü kaybettiğinin tespitine, 1/3/2006 tarihinden itibaren başvurucuya maluliyet aylığı bağlanmasına karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 5/6/2013 tarih ve E.2013/9898, K.2013/12548 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

13. Karar düzeltme yolu kapalı olan hüküm, 5/6/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

14. Karar, başvurucu tarafından 11/11/2013 tarihinde öğrenilmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

16. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

17. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur.”

18. 5521 sayılı Kanun’un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir.”

19. 5521 sayılı Kanun’un 15. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır.”

20. 31/5/2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun “Malûl sayılma” kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Sigortalının veya işverenin talebi üzerine Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60'ını, (c) bendi kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün en az % 60’ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalı, malûl sayılır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/11/2013 tarih ve 2013/8698 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, 5/5/2006 tarihinde Malatya İş Mahkemesinde maluliyetin tespiti ve maluliyet aylığı bağlanması talebiyle açtığı davada yapılan yargılama sonunda 7/3/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, hükmün Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 5/6/2013 tarihli kararıyla onandığını ve bu tarih itibarıyla hükmün kesinleştiğini, yargılamanın 7 yıldan fazla devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

24. Başvurucu, maluliyetin tespiti ve maluliyet aylığı bağlanması amacıyla açtığı davanın yaklaşık 7 yılda, makul olmayan bir sürede tamamlandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

26. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

27. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

28. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

29. Anayasa Mahkemesi, Anayasa’nın 36. maddesine dayanarak inceleme yaptığı birçok kararında, AİHS'in 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorum yaparak Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan alt ilke ve hakları adil yargılanma hakkı kapsamında kabul etmektedir (AYM, E.2011/43, K.2012/10, K.T. 19/1/2012).

30. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

31. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, malul olduğunu ileri süren başvurucunun, maluliyetinin tespiti ve maluliyet aylığı bağlanması amacıyla açtığı bir dava bulunmakta olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

32. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

33. Davanın koşulları ve karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, ilgili kamu makamlarının yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaati ile davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve değer gibi hususlar bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken unsurlardır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 57).

34. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

35. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

36. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. Çalıştığı sırada mesleğini yerine getiremeyecek şekilde malul olan bir çalışanın, gelir bağlanması amacıyla maluliyetinin tespit edilmesi için derhal bir yargı kararı verilmesinde önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Zira çalışma gücünü kısmen veya tamamen kaybeden bir bireyin hukuki durumunun ivedilikle açıklığa kavuşturulması gerekir. Çalışanın, geçim kaynağı olmaksızın hukuki durumunun uzun süre belirsiz bırakılması halinde, çalışan bu durumdan olumsuz etkilenecektir. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir.

37. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla malul olduğu için çalışamayacak olan bir kişinin açtığı davada takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

38. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

39. Somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken, maluliyetin tespiti ve maluliyet aylığı bağlanması amacıyla açılan davanın başvurucu için taşıdığı değer ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurularak yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

40. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, somut olayda, maluliyetin tespiti ve maluliyet

aylığı bağlanması davasında başvurucunun mahkemeye dilekçeyle başvurarak dava sürecini başlattığı tarihtir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde uyuşmazlığın kesin olarak sona erme tarihidir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69).

41. Başvuru konusu olayda, maluliyetin tespiti ve maluliyet aylığı bağlanması amacıyla başvurucu tarafından 5/5/2006 tarihinde Malatya İş Mahkemesinde açılan davada Mahkemece 2 yıl 1 ay 11 gün sonra 19/6/2008 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiş, temyiz edilen karar Yargıtay 10. Hukuk Dairesi tarafından 25/2/2010 tarihinde bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda; 7/3/2013 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiş ve temyiz üzerine Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 5/6/2013 tarihli ilamıyla hüküm onanmıştır. Bu durumda iki dereceli yargılama sisteminde davanın toplam yedi yılı aşkın bir süre devam ettiği anlaşılmaktadır.

42. İlk derece Mahkemesindeki ilk karar tarihi olan 19/6/2008 tarihine kadar 2 yıl 1 ay 11 gün devam eden yargılama sürecinde toplam 9 duruşma yapılmıştır. Mahkemece verilen kararın temyizi üzerine Yargıtay 10. Hukuk Dairesince 25/2/2010 tarihinde bozulmasından sonra Mahkemece, 7/3/2013 tarihli karara kadar toplam 9 duruşma yapılmıştır. Malatya İş Mahkemesinde 7 yıl 27 gün süren yargılama sürecinde toplam 18 duruşma yapılmıştır. Dava tarihinden 19/6/2008 tarihine kadar Mahkeme, tarafların sundukları delilleri incelemiş, başvurucuya ait raporları toplamış, 20/2/2007 tarihinde başvurucunun çalışma gücü kaybı konusunda rapor alınması için Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kuruluna talimat yazılmasına karar vermiş, 31/7/2007 tarihinde raporun gelmesinden sonra Yüksek Sağlık Kurulundan rapor alınmasına karar vermiş, 4/6/2008 tarihinde rapor Mahkemeye gelmiştir. Yine Mahkemece bu sürede başvurucunun toplam sigortalılık süresi araştırılmıştır. Başvurucunun bu yargılama süresince 25/7/2006 tarihinde duruşmaya gelmediği ve mazeret bildirdiği, Mahkemece başvurucunun mazereti kabul edilerek, duruşmanın 14/11/2006 tarihinde ertelendiği anlaşılmıştır.

43. Mahkemece verilen 19/6/2008 tarihli kararın Yargıtay 10. Hukuk Dairesince bozulması üzerine, dosya 19/4/2010 tarihinde yeniden esasa kaydedilmiş, 17/6/2010 tarihli duruşmada Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan rapor alınmasına karar verilmiş, 8/11/2012 tarihli duruşmada rapor Mahkemece okunmuştur. Bozma kararı sonrasında yapılan yargılama süresince başvurucu vekilinin 2 duruşmaya katılmadığı ve mazeret bildirdiği, ancak anılan duruşmalarda Adli Tıp Kurumu Genel Kuruluna yazılan talimat cevabı beklendiği için mazeretlerin yargılamanın uzamasında etkili olmadığı belirlenmiştir.

44. Mahkemece verilen kararın kesinleştiği 5/6/2013 tarihine kadar yedi yılı aşkın bir süre devan eden yargılama boyunca yapılan 18 duruşmanın, ortalama 3 ay aralıklarla gerçekleştiği görülmüştür.

45. Davalı Kurum tarafından temyiz edilen 19/6/2008 tarihli karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesince 25/2/2010 tarihinde bozulmuştur. Dava dosyasının temyiz incelemesi için 1 yıl 8 ay Yargıtayda kaldığı anlaşılmıştır. Kararın bozulması üzerine Mahkemece, 7/3/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, anılan kararın temyizi üzerine, Yargıtay 10. Hukuk Dairesince 5/6/2013 tarihinde hüküm onanmıştır. İş mahkemesi kararlarının temyizi üzerine verilen kararlara karşı karar düzeltme yolu kapalı olduğu için hüküm, 5/6/2013 tarihi itibarıyla kesinleşmiştir.

46. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu maluliyetin tespiti ve maluliyet aylığı bağlanması davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate

alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

47. Başvurunun konusu olan maluliyetin tespiti ve maluliyet aylığı bağlanması davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemesince uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı, farklı kurumlardan raporlar alındığı temyiz süreciyle beraber yargılamanın makul olmayan yedi yılı aşkın bir sürede tamamlandığı görülmektedir. Maluliyetin tespiti ve maluliyet aylığı bağlanması davasının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

48. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

49. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve 20.000,00 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

50. Adalet Bakanlığı, başvurucunun tazminat talebi konusunda değerlendirme yapmamıştır.

51. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

52. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 6.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

53. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 6.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KARAMAN SİYAHTAŞ VE YAVUZHAN SİYAHTAŞ

B. No: 2013/8870 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8870

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KARAMAN SİYAHTAŞ VE YAVUZHAN SİYAHTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8870)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucular : Karaman SİYAHTAŞ

Yavuzhan SİYAHTAŞ

Vekili : Av. Mehmet ERBİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, aleyhlerine açılan ceza davasının makul sürede bitirilememesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde koruma altına alınan adil yargılama haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/12/2013 tarihinde İstanbul 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 8/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 3/2/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 26/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, 25/9/2003 tarihinde sahtecilik suçlamasıyla göz altına alınmıştır.

8. Kartal Cumhuriyet Başsavcılığının 30/12/2003 tarihli iddianamesiyle başvurucular hakkında sahte plaka ve ruhsat düzenlemek, motor ve şasi numaralarında sahtecilik yapmak iddiasıyla cezalandırılmaları için kamu davası açılmıştır.

9. İlk iddianameden sonra Kartal Cumhuriyet Başsavcılığının 1/2/2005 tarihli iddianamesiyle başvurucular ile birlikte dokuz kişi hakkında otomobil hırsızlığı, plakada sahtecilik ve cürüm eşyasını kabul etmek suçlarını işledikleri iddiasıyla cezalandırılmaları için kamu davası açılmıştır.

10. Başvurucular hakkında açılan her iki ceza davası Kartal 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2005/168 sayılı dava dosyasında, 10/3/2005 tarihinde görülmeye başlanmıştır.

11. Başvurucu Yavuzhan Siyahtaş'ın savunması 28/9/2005 tarihli celsede, başvurucu Karaman Siyahtaş'ın savunması ise 21/2/2006 tarihli celsede alınmıştır. Bu tarihte hakkında hırsızlık iddiası bulunan bir sanık hariç tüm savunmalar tamamlanmıştır.

12. Hakkında başvurucular ile birlikte otomobil hırsızlığı yaptığı iddiası bulunan sanık M.K.'nin savunmasının alınması için önce bulunduğu yer ceza mahkemelerine talimat yazılmış, savunmasının alınamaması üzerine 28/9/2006 tarihinde yakalama emri düzenlenmiştir.

13. Sanık M.K.'nin savunması 3/5/2013 tarihinde alınmış ve dosya tekemmül etmiştir.

14. Bu tarihten sonra yapılan iki celse bazı sanık müdafilerinin mazeret dilekçeleri nedeniyle ertelenmiş ve 5/11/2013 tarihli son celsede tüm sanıkların beraatlarına karar verilmiştir.

15. Derece mahkemesinin kararı başvurucular müdafiinin yüzüne karşı verilmiş ve temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 350. ve 333. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 3/12/2013 tarih ve 2013/8870 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucular, aleyhlerine açılan ceza davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucular, haklarındaki yargılamanın makul süre içinde sonuçlanmadığını iddia etmişlerdir.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

24. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

25. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

26. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

27. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin

gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/673, 19/12/2013, § 27).

28. Yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken davanın karmaşıklığı, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama makamlarının tutumları, davanın başvurucu açısından taşıdığı önem ve söz konusu yargılama bir ceza yargılaması ise başvurucunun tutuklu olup olmadığı gibi hususların dikkate alınması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41; aynı yönde AİHM kararı için bkz. Kudla/Polonya [BD], B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 124).

29. Yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması, yargılama faaliyetinin süresi üzerinde etkili olabilir. Bu nedenle her bir başvuru açısından sürenin değerlendirilmesi, çoğu zaman hem niteliğe hem niceliğe ilişkin bir inceleme yapılmasını gerektirir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 42).

30. Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede, ilgili makamların tutumunun da göz önünde bulundurulması gerekir. Bu kapsamda sadece yargı makamları değil, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı incelenmelidir. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Anayasa'nın 36. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini gerektirir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

31. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin saptanması gereklidir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 43). Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Eckle/Almanya, B. No: 8130/78, 15/7/1982, §§ 73–75). Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32).

32. Somut olayda başvurucular 25/9/2003 tarihinde sahtecilik suçlamasıyla göz altına alınmış ve aynı tarihte serbest bırakılmışlardır. Başvurucular hakkında 30/12/2003 tarihinde sahte plaka ve ruhsat düzenlemek, motor ve şasi numaralarında sahtecilik yapmak suçlamasıyla ceza davası açılmıştır. İlk iddianameden sonra 1/2/2005 tarihinde başvurucular ile birlikte dokuz kişi hakkında otomobil hırsızlığı, plakada sahtecilik ve cürüm eşyasını kabul etmek suçlarını işledikleri iddiasıyla cezalandırılmaları için kamu davası açılmıştır. Başvurucular hakkında açılan her iki ceza davası Kartal 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 2005/168 Esas sayılı dava dosyasında birleştirilmiştir. Başvurucu Yavuzhan Siyahtaş'ın savunması 28/9/2005 tarihli celsede, başvurucu Karaman Siyahtaş'ın savunması ise 21/2/2006 tarihli celsede alınmıştır. Bu tarihte hakkında hırsızlık iddiası bulunan bir sanık hariç tüm savunmalar tamamlanmıştır. Hakkında başvurucular ile birlikte otomobil hırsızlığı

yaptığı iddiası bulunan sanık M.K.'nin savunmasının alınması için önce bulunduğu yer ceza mahkemesine talimat yazılmış, savunmasının alınamaması üzerine 28/9/2006 tarihinde yakalama emri düzenlenmiştir. Sanık M.K.'nin savunması 3/5/2013 tarihinde alınmış ve dosya tekemmül etmiştir. Bu tarihten sonra yapılan iki celse bazı sanık müdafilerinin mazeret dilekçeleri nedeniyle ertelenmiş ve 5/11/2013 tarihli son celsede tüm sanıkların beraatlarına karar verilmiş ve karar temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

33. Başvuruculaların gözaltına alındığı 25/9/2003 tarihinden her iki davanın birleştirilerek görülmeye başlandığı 10/3/2005 tarihi arasında yaklaşık 1 yıl 6 ay; birleştirilmiş davanın başladığı tarihten başvuruculaların savunmalarının tamamlandığı 21/2/2006 tarihine kadar yaklaşık 9 ay geçmiştir. Bu tarihten sonra savunması alınmayan bir sanığın savunmasının alınması için beklenilmiş ve bu kişinin savunması ancak hakkında verilen yakalama emrinin 3/5/2013 tarihinde infaz edilmesiyle alınabilmiştir. Yalnızca bir sanığın savunmasının alınması için yaklaşık 7 yıl 3 ay beklenilmiştir. Dosyanın tekemmül etmesinden yaklaşık 6 ay sonra esas hakkında karar verilebilmiştir.

34. Dosyanın sürüncemede bırakılmasında ve yargılamanın makul sürede tamamlanamamasında başvuruculara atfedilebilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yargılamanın yürütülmesinde izlenen yöntem dikkate alındığında, başvuruculaların 25/9/2003 tarihinde gözaltına alınmalarıyla başlayıp 5/11/2013 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararı ile sonuçlanan davadaki on yılı aşkın yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

35. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

36. Başvuruculaların her biri için, 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesi talep edilmiştir.

37. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

38. Başvuruculaların tarafı olduğu yargılamaya ilişkin on yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında her bir başvurucuya takdiren 11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaların her birine 11.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ENVER KIRKER VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/8872 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8872

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ENVER KIRKER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8872)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Mehmet Enver KIRKER

Zerrin KIRMIZIGÜL

Fatma Yurdanur BERKSOY

Ahmet Bican KIRKER

Vekilleri : Av. Murat Enver KIRKER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murisleri tarafından 22/9/1988 tarihinde Yeşilhisar Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan kadastro tespitinin iptali ve tescil davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, maddi ve manevi tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/12/2013 tarihinde Kayseri 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 16/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 29/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı, 15/2/2014 tarihli yazısı ile başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculaın murisi Mehmet Enver Kırker ve Mehmet Andaç, Maliye Hazinesi aleyhine 22/9/1988 tarihinde Yeşilhisar Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davada; kadastro tespiti sırasında maliki tespit edilmeyen ve mera olarak ayrılan taşınmazın kadastro tespitinin iptali ile kısmen adlarına tescilini talep etmişler, dava dosyası Mahkemenin 1988/151 esasına kaydedilmiştir.

8. Halim Aslan'ın mirasçıları tarafından aynı taşınmaza yönelik olarak Maliye Hazinesi aleyhine Yeşilhisar Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tapu iptali ve tescil davası, Mahkemenin 1988/160 esas numarasına kaydedilmiştir.

9. Başvuruculaın murisi Mehmet Enver Kırker ve Mehmet Andaç, aynı taşınmaza yönelik olarak, 3/10/1988 tarihinde, Yeşilhisar Asliye Hukuk Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine açtıkları davada; mera olarak ayrılan taşınmazın adlarına tescilini talep etmişler, dava dosyası Mahkemenin 1988/161 esasına kaydedilmiştir.

10. Mahkemece, dava dosyaları arasında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle 19/12/1988 tarihli kararla dava dosyalarının birleştirilmesine, yargılamaya Mahkemenin 1998/151 esas sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

11. Yeşilhisar Belediye Başkanlığı, 8/8/1989 tarihli dilekçe ile davaya müdahil davalı olarak katılmıştır.

12. Mahkemece yapılan yargılama sonunda, 23/6/1998 tarih ve E.1988/51, K.1998/244 sayılı kararla; davacı Mehmet Enver Kırker tarafından açılan davanın reddine, diğer davacılar tarafından açılan davanın 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK)'nun 409. maddesi gereği açılmamış sayılmasına karar verilmiştir.

13. Mehmet Enver Kırker ve Mehmet Andaç tarafından kararın temyizi üzerine; Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 6/7/1999 tarih ve E.1999/5826, K.1999/7700 sayılı ilamıyla; Mehmet Andaç'ın temyiz itirazlarının reddine, Mehmet Enver Kırker tarafından yapılan temyiz itirazlarının kabulü ile eksik inceleme ve değerlendirmeye dayalı karar verildiği gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

14. Maliye Hazinesinin karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 2/3/2000 tarih ve E.2000/857, K.2000/2348 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

15. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda; 22/2/2007 tarih ve E.2001/64, K.2007/24 sayılı kararla; davacı Mehmet Enver Kırker tarafından açılan davanın kabulüne, taşınmazın kısmen başvuruculaın murisi Mehmet Enver Kırker adına tapuya

tesciline, diğer davacılar tarafından açılan davanın mülga 1086 sayılı Kanun'un 409. maddesi gereği açılmamış sayılmasına karar verilmiştir.

16. Davalılar tarafından temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 22/5/2009 tarih ve E.2008/2583, K.2008/1930 sayılı ilamıyla; davacıya isabet eden hissenin belirlenmesinden sonra hüküm kurulması gerektiği belirtilerek, hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

17. Mehmet Enver Kırker 23/3/2007 tarihinde vefat etmiş olup, mirasçıları olan başvurucular ve murisin eşi Gülseren Kırker davaya dahil edilmişlerdir.

18. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda; 4/5/2011 tarih ve E.2010/37, K.2011/38 sayılı kararla; davacı Mehmet Enver Kırker tarafından açılan davanın kabulüne, taşınmazın mera olarak yapılan kadastro tespitinin iptali ile kısmen başvurucular ve Gülseren Kırker adlarına tapuya tesciline, diğer davacılar hakkında verilen karar kesinleştiği için yeniden hüküm kurulmasına yer olmadığına karar verilmiştir.

19. Davalıların temyizi üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 27/12/2012 tarih ve E.2012/1364, K.2012/10098 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

20. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 18/9/2013 tarih ve E.2013/22006, K.2013/14911 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

21. Karar, 8/11/2013 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucular, 6/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

23. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

24. 25/2/1998 tarih ve 4342 sayılı Mera Kanunu'nun 4. maddesi şöyledir:

"Mera, yaylak ve kışlakların kullanma hakkı bir veya birden çok köy veya belediyeye aittir. Bu yerler Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

…

Mera, yaylak ve kışlaklar; özel mülkiyete geçirilemez, amacı dışında kullanılamaz, zaman aşımı uygulanamaz, sınırları daraltılamaz. Ancak, kullanım hakkı kiralanabilir. Kiralama ilkeleri yönetmelikle belirlenir.

…"

25. 4342 sayılı Kanun'un 10. maddesi şöyledir:

"Mera, yaylak ve kışlak olarak tespit ve tahdit edilen yerlerin haritalarının birer örneği, ilgili Tapu Sicil Müdürlüğüne gönderilir.

Kadastro gören yerler, 3402 sayılı Kadastro Kanununun 16 ncı maddesinin (B) bendine göre düzenlenen özel siciline kaydedilir.

Birden fazla il veya ilçenin sınırları içinde kalan mera, yaylak ve kışlaklar, idari sınırlar içerisinde kaldığı yerin Tapu Sicil Müdürlüğündeki özel sicile kaydedilir.

Komisyonlarca, kadastro görmeyen yerlerde tespit, tahdit ve tahsisi yapılan mera, yaylak ve kışlaklar Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünce özel sicile kaydedilmek üzere Tapu Sicil Müdürlüklerine bildirilir.

…”

26. 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 716. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Mülkiyetin kazanılmasına esas olacak bir hukukî sebebe dayanarak malikten mülkiyetin kendi adına tescilini istemek hususunda kişisel hakka sahip olan kimse, malikin kaçınması hâlinde hâkimden, mülkiyetin hükmen geçirilmesini isteyebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 6/12/2013 tarih ve 2013/8872 numaralı başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

28. Başvurucular, murislerine ait taşınmazın kadastro tespiti sırasında mera olarak ayrıldığını, murisleri tarafından 22/9/1988 tarihinde Yeşilhisar Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan taşınmazın kadastro tespitinin iptali ve tescil davasında yapılan yargılama sonunda 4/5/2011 tarihinde davanın kabulüne karar verildiğini ve 18/9/2013 tarihinde kararın kesinleştiğini, yargılamanın 25 yıl devam ettiğini ve bu süreçte taşınmazı kullanamadıklarını belirterek, Anayasa’nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Başvuruculaların yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

30. Başvurucular, murisleri tarafından 22/9/1988 tarihinde Yeşilhisar Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan kadastro tespitinin iptali ve tescil davası sonunda karar düzeltme isteminin reddedildiği 18/9/2013 tarihinde hükmün kesinleştiğini, yargılamanın yaklaşık 25 yıl devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

31. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

32. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

33. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

34. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

35. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

36. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

37. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, kadastro tespiti sırasında mera olarak ayrılan taşınmazın kadastro tespitinin iptali ile başvuruculların murisi adına tescili istemine ilişkin davada, mülga 1086 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

38. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

39. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

40. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu

kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

41. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

42. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 22/9/1988 tarihidir.

43. Başvuruya konu dava, başvuruculaın, miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

44. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

45. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

46. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusu, Yeşilhisar ilçesinde yapılan kadastro çalışması sırasında mera olarak ayrılan taşınmazın kadastro tespitinin iptali ile başvuruculaın murisi adına tapuya tescili istemine ilişkin olduğu, 22/9/1988havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, yargılama sürecinde birçok duruşma yapılmış olup belirtilen celseler arasında genellikle üç aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

47. Başvuruculaın murisi Mehmet Enver Kırker ve Mehmet Andaç tarafından Maliye Hazinesi aleyhine açılan davada yargılama, Mahkemenin 1998/151 esas numarasında başlamıştır. Yeşilhisar Belediye Başkanlığı 8/8/1989 tarihli dilekçesi ile müdahil davalı olarak davaya katılmıştır. Aynı taşınmaza yönelik olarak Halim Aslan mirasçıları tarafından Maliye Hazinesi aleyhine Yeşilhisar Asliye Hukuk Mahkemesinin 1988/160 esas sayılı dava dosyasında tescil davası açılmış, yine başvuruculaı murisi Mehmet Enver Kırker ve Mehmet Andaç tarafından Maliye Hazinesi aleyhine Yeşilhisar Asliye Hukuk Mahkemesinin 1988/161 esas sayılı dava dosyasında tescil davası açılmıştır. Mahkemece, 19/12/1988 tarihinde her iki dava dosyası, 1988/151 esas sayılı dava dosyası ile birleştirilmiştir.

48. Başvuruculaın murisi ve diğer davacılar 28/12/1993 tarihli duruşmaya gelmedikleri ve mazeret de bildirmedikleri için Mahkemece dava dosyasının HUMK'un 409. maddesi gereği işlemden kaldırılmasına karar verilmiş, başvuruculaın murisinin yenileme talebi üzerine 19/4/1994 tarihine yeniden duruşma günü verilmiştir. Başvuruculaın murisi dışında diğer davacılar, 21/2/1995 tarihli duruşmaya gelmedikleri ve mazeret de bildirmedikleri için Mahkemece, dava dosyasının HUMK'un 409. maddesi gereği bu davacılar yönünden işlemden kaldırılmasına karar verilmiştir. Yine başvuruculaın murisi, 31/10/1995 tarihli duruşmaya gelmediği ve mazeret de bildirmediği için dava dosyasının HUMK'un aynı maddesi gereği işlemden kaldırılmasına karar verilmiş, yenileme dilekçesi üzerine

10/12/1995 tarihine duruşma ertelenmiştir.

49. 15/3/1996 tarihli duruşmada Mahkemece, başvurucuların murisi dışındaki diğer davacılar tarafından açılan davanın takip edilmemesi nedeniyle dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilmiştir. Mahkemece, 23/6/1998 tarihinde başvurucuların murisi Mehmet Enver Kırker tarafından açılan davanın reddine, diğer davacılar tarafından açılan davanın mülga 1086 sayılı Kanun'un 409. maddesi gereği açılmamış sayılmasına karar verilmiştir.

50. Kararın Mehmet Enver Kırker ve Mehmet Andaç tarafından temyizi üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 6/7/1999 tarihli kararıyla; Mehmet Andaç'ın temyiz itirazları reddedilmiş, Mehmet Enver Kırker tarafından yapılan temyiz itirazları kabul edilerek, başvuruculuların murisi yönünden karar bozulmuştur.

51. Devam eden yargılama sürecinde başvuruculuların murisi, 11/12/2001, 29/1/2002 ve 12/2/2002 tarihli duruşmalara mazeret bildirmiş ve dosya, HUMK'un 409. maddesi gereği işlemden kaldırılmış, yenileme dilekçesi üzerine duruşma 26/4/2002 tarihine ertelenmiştir. Akabinde, Mahkemece keşif yapılarak bilirkişilerden rapor alınmış ve 22/2/2007 tarihinde başvuruculuların murisi Mehmet Enver Kırker tarafından açılan davanın kabulüne ve taşınmazın adına tapuya tesciline, diğer davacılar Mehmet Andaç, Fatma Çalışkan, Ali Manav, Nimet Aslan, Şerife Arar, Hatice Kendir ve Bekir Duru tarafından açılan davaların mülga 1086 sayılı Kanun'un 409. maddesi gereği açılmamış sayılmasına karar verilmiştir.

52. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 22/5/2009 tarihli kararıyla başvuruculuların murisi Mehmet Enver Kırker yönünden karar bozulmuş, Mahkemece, dava dosyası yalnızca Mehmet Enver Kırker yönünden esasa kaydedilmiştir.

53. 23/3/2007 tarihinde muris vefat etmiş olup, mirasçıları olan başvurucular ile murisin eşi Gülseren Kırker davaya müdahil davacı olarak katılmışlardır. Mahkemece bilirkişilerden ek rapor alınarak, 4/5/2011 tarihli kararla, davanın kabulüne, taşınmazın başvurucular ile Gülseren Kırker adlarına miras payları oranında tapuya tesciline, diğer davacılar hakkında verilen karar kesinleştiği için yeniden karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

54. Davalıların temyizi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesince 27/12/2012 tarihinde hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin reddedildiği 18/9/2013 tarihi itibarıyla hüküm kesinleşmiştir.

55. Davanın açıldığı 22/9/1998 tarihinden itibaren iki defa Mahkemece verilen kararların bozulduğu ve son verilen kararın kesinleştiği 18/9/2013 tarihine kadar, yargılamanın yaklaşık yirmi beş yıl devam ettiği anlaşılmıştır.

56. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, ara karar gereklerinin yerine getirilmediği Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

57. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

58. Belirtilen hükme rağmen, Mahkemece birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, tarafların mazeret dilekçeleri sunmaları, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

59. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmazın paylı oluşu gerekse taraf sayısı bakımından, keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle, müracaat yokluğu ve masraf ikmal edilmemesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

60. Başvuru konusu yargılamada söz konusu olduğu gibi, verilen birleştirme kararlarının adaletin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için makul olduğu değerlendirilebilirse de, bu tür kararların yargılamayı uzatacağı göz önünde bulundurularak, yargılamanın diğer aşamalarında sürecin hızlandırılması hususunda daha fazla gayret ve özen gösterilmesi gerektiği açıktır.

61. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, başvurucular vekili de dahil olmak üzere taraf vekillerince muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu ve başvurucular vekilinin muhtelif celselerde davayı takip etmediği için dava dosyasının işlemden kaldırıldığı görülmekle birlikte, yargılama süresi nazara alındığında, başvuruculların tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

62. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında yaklaşık yirmi beş yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

63. Açıklanan nedenlerle, başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

64. Başvurucular ayrıca, mera olarak tescil edilen taşınmazı yargılama süresince kullanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Somut yargılama bağlamında başvuruculların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

65. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı toplam 6.000.000,00 TL maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

66. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuruculların tazminat talebi konusunda değerlendirme

yapılmamıştır.

67. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

68. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde de bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaın maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

69. Başvuruculaın tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yirmi beş yıllık yargılama süresi nazara alındığında, başvuruculaın yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve mirasçı olarak davayı takip etmekte oldukları da nazara alınarak, takdiren, başvurucular Ahmet Bican Kırker ve Fatma Yurdanur Berksoy'a ayrı ayrı 6.250,00 TL, başvurucular Zerrin Kırmızıgül ve Mehmet Enver Kırker'e ayrı ayrı 3.150,00TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

70. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin müştereken başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculardan Ahmet Bican Kırker ve Fatma Yurdanur Berksoy'a ayrı ayrı 6.250,00 TL, Zerrin Kırmızıgül ve Mehmet Enver Kırker'e ayrı ayrı 3.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN ÖNER VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/9062 | Karar tarihi: 18.06.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9062

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN ÖNER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9062)

Karar Tarihi: 18/6/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Süleyman ÖNER

Ahmet ÖNER

Mehmet KARAASLAN

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 31/3/1954 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 16/12/2013 ve 19/2/2014 tarihlerinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 16/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucular Süleyman Öner ve Ahmet Öner tarafından yapılan 2013/9062 sayılı bireysel başvuru dosyası ile Mehmet Karaaslan tarafından yapılan 2014/2213 sayılı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2013/9062 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. İkinci Bölümün 29/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 26/3/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.0

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Mardin ili Kızıltepe ilçesi Dikmen köyünde bulunan 457 ve 460 parsel numaralı taşınmazlara yönelik olarak başvurucu Mehmet Karaaslan ve arkadaşları tarafından 31/3/1954 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde Maliye Hazinesi ve Dikmen Köyü tüzel kişiliği aleyhine tescil davası açılmıştır.

9. Taşınmazların bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmalarından sonra, 460 parsel numaralı taşınmaz, vergi kaydı ve senetsizden İdan Karaaslan ve arkadaşları adına tespit edilmiştir.

10. Kadastro Komisyonuna yapılan itiraz üzerine, anılan parselin Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde davalı olduğu gerekçesiyle tespit tutanaklarının malik hanesi iptal edilerek Kadastro Mahkemesine gönderilmiştir.

11. Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesince, dava konusu taşınmazların bulunduğu yerde kadastro çalışması yapıldığı gerekçesiyle dava dosyasının Kızıltepe Kadastro Mahkemesine devredilmesine karar verilmiş, dosya Mahkemenin E.1966/194 sayısına kaydedilmiştir.

12. Başvurucular Ahmet Öner ve Süleyman Öner, dava konusu 460 parsel numaralı taşınmazın bir kısmını 20/12/2000 ve 29/7/2002 tarihli gayrimenkul satış vaadi sözleşmeleriyle haricen satın aldıklarını ileri sürerek müdahil olarak davaya katılmak istemişlerdir.

13. Mahkemece, 13/6/2001 tarihinde başvurucu Ahmet Öner'in, 30/7/2002 tarihinde başvurucu Süleyman Öner'in müdahil davacı olarak davaya kabullerine karar verilmiştir.

14. Mahkemece, 30/6/2010 tarih ve E.1966/194, K.2010/3 sayılı kararla; başvurucu Mehmet Karaaslan tarafından açılan davanın kısmen kabulüne, 457 ve 460 parsel numaralı taşınmazların kısmen başvurucunun murisi Muse Karaaslan mirasçıları adına tapuya tesciline, müdahil davacıların kadastro tespitinden sonraki bir hakka dayandıkları, satış vaadi sözleşmesinin taraflarından ve dayanakları İdan Karaaslan tarafından açılan davanın reddine karar verildiği gerekçesiyle, müdahiller tarafından açılan davanın reddine karar verilmiştir.

15. Temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 2/11/2012 tarih ve E.2011/6686, K.2012/8681 sayılı ilamıyla; dava konusu taşınmazlara komşu parsellere ait tapu kayıtlarının gönderilmesi için dosyanın geri çevrilmesine karar verilmiştir.

16. Kararın temyiz incelemesi devam etmekte olup henüz kesinleşmemiştir.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

18. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. "

19. 3402 sayılı Kanun'un "Mahalli mahkemelerde görülmekte olan davaların devri ve eksik idari işler hakkında yapılacak işlem" kenar başlıklı 27. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Mahalli hukuk mahkemelerinde görülmekte olan kadastro ile ilgili ve henüz kesinleşmemiş bulunan taşınmaz mala ilişkin davalar hakkında o taşınmaz mal için kadastro tutanağı düzenlendiği tarihte bu mahkemelerin görevi sona erer ve davalara ait dosyalar mahkemesine resen devrolunur"

20. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

21. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

22. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için

tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

23. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur."

24. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 16/12/2013 ve 19/2/2014 tarihli, 2013/9062 numaralı başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

26. Başvurucu Mehmet Karaaslan Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil dava dosyasının 1966 yılında Kızıltepe Kadastro Mahkemesine devredildiğini, başvurucular Ahmet Öner ve Süleyman Öner; dava konusu taşınmazın bir kısmını gayrimenkul satış vaadi sözleşmeleriyle haricen satın aldıklarını, 2001 ve 2002 yıllarında Kızıltepe Kadastro Mahkemesindeki davaya müdahil davacı olarak katıldıklarını, 30/6/2010 tarihinde davanın reddine karar verildiğini, hükmün henüz kesinleşmediğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını, uzun süredir devam eden yargılama sürecinde taşınmazı kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, maddi ve manevi tazminat ödenmesini talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Başvuruculaların yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Başvurucular, 31/3/1954 tarihinde açılan ve müdahil davacı olarak katıldıkları Kızıltepe Kadastro Mahkemesindeki tespite itiraz davasının devam ettiğini, yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 35. ve 36. maddesinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

29. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa

Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

30. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

31. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

32. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

33. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

34. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

35. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz hakkında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

36. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından

münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

37. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

38. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

39. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

40. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından, başvurucu Mehmet Karaaslan yönünden 31/3/1954 tarihidir.

41. Başvuruculların asli müdahil sıfatıyla yargılama prosedürüne dâhil olmaları durumunda, yapılacak makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, davanın açıldığı tarih değil, usule uygun olarak asli müdahale talebinde bulunulduğu tarih olup (B. No: 2012/367, 17/9/2013, § 25), bu çerçevede makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak sürenin başlangıç tarihi başvurucular Ahmet Öner ve Süleyman Öner yönünden sırasıyla, davaya müdahil davacı olarak katıldıkları 13/6/2001 ve 30/7/2002 tarihleridir.

42. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

43. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

44. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, Kızıltepe ilçesindeki taşınmazın kadastro tespitine itiraz ve taşınmazın tapuya tescili istemine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

45. Başvurucu Mehmet Karaaslan ve arkadaşları tarafından 31/3/1954 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde Maliye Hazinesi ile Dikmen köyü tüzel kişiliği aleyhine tescil davası açılmıştır. Taşınmazın bulunduğu yerde kadastro çalışmalarının başlaması üzerine dava dosyası 1966 yılında Kızıltepe Kadastro Mahkemesine devredilmiştir.

46. Yargılama devam ettiği sırada başvurucular Ahmet Öner ve Süleyman Öner 13/6/2001 ve 30/7/2002 tarihlerinde müdahil davacı olarak davaya katılmışlar ve taşınmazı haricen satın aldıklarını ileri sürerek adlarına tescil edilmesi isteminde bulunmuşlardır.

47. Mahkemece birçok defa keşif kararları verilmiş ve farklı gerekçelerle keşiflerin ertelenmesinden sonra, 9/6/1998 ve 18/4/2008 tarihlerinde keşifler yapılmış ve bilirkişi raporları alınmıştır. Tüm deliller değerlendirilerek, 30/6/2010 tarihinde, başvurucu Mehmet Karaaslan tarafından açılan davanın kabulüne, başvurucular Ahmet Öner ve Süleyman Öner tarafından açılan davanın reddine karar verilmiştir. Karar temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

48. Yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

49. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

50. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca keşif masraflarının ikmali, davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve davaya dâhil edilmeleri, yargılama sırasında vefat edenlere ait veraset ilamlarının sunulması için taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, güvenlik gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda verilen bir kısım keşif ara kararlarından dönülerek tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

51. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından ve keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

52. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

53. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraflarca muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvuruculara tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

54. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul

işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında başvurucu Mehmet Karaaslan açısından altmış yılı aşkın süredir, başvurucu Ahmet Öner açısından on üç yılı aşkın süredir ve Süleyman Öner açısından yaklaşık on iki yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

55. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

56. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiaların ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

57. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve gelirlerinden istifade edemediklerini belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı başvurucu Mehmet Karaaslan için 100.000,00 TL maddi, 50.000,00 TL manevi tazminata, başvurucular Ahmet Öner ve Süleyman Öner için 250.000,00 TL maddi, 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

58. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

59. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

60. Başvuruculaların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin, başvurucu Mehmet Karaaslan açısından altmış yılı aşkın süredir, başvurucu Ahmet Öner açısından on üç yılı aşkın süredir ve Süleyman Öner açısından yaklaşık on iki yıldır devam eden yargılama süreci nazara alındığında, başvuruculaların yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, başvurucu Mehmet Karaaslan'ın kök murisin beş mirasçısından biri olduğu nazara alınarak 7.000,00 TL, başvurucu Ahmet Öner'e 13.300,00 TL, başvurucu Süleyman Öner'e 11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

61. Başvurucu Mehmet Karaaslan tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin anılan başvurucuya; başvurucular Ahmet Öner ve Süleyman Öner tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin müştereken anılan başvuruculara ödenmesine, toplam 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken üç başvurucuya ödenmesine

karar verilmesi gerekir.

62. Başvuruya konu yargılamanın uzun süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Mehmet Karaaslan'a 7.000,00 TL, başvurucu Ahmet Öner'e 13.300,00 TL, başvurucu Süleyman Öner'e 11.650,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

C. Başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu Mehmet Karaaslan tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin anılan başvurucuya; başvurucular Ahmet Öner ve Süleyman Öner tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin anılan başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, toplam 1.500,00 TL vekâlet ücretinin tüm başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili Kızıltepe Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HAŞİM ÇELİK

B. No: 2014/433 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/433

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAŞİM ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/433)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Haşim ÇELİK

Vekili : Av. Faruk Nafiz ERTEKİN – Av. Keleş ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 17/10/2005 tarihinde İstanbul 8. İş Mahkemesinde açtığı işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi talepli davanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/1/2014 tarihinde İstanbul 8. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 2/5/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 20/5/2014 tarihli yazısı ile başvuruya ilişkin olarak görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 17/10/2005 tarihinde iki ticaret şirketi aleyhine İstanbul 8. İş Mahkemesinde açtığı davada, 1/8/1996 tarihinden itibaren davalılara ait işyerinde çalıştığını, 3/5/2005 tarihinde iş akdinin haksız olarak feshedildiğini ileri sürerek, kıdem tazminatı ile fazla mesai ücreti alacağının tahsilini talep etmiştir.

8. Mahkemece, 24/6/2009 tarih ve E.2005/761, K.2009/425 sayılı kararla; davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

9. Davalıların temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 19/1/2012 tarih ve E.2005/32638, K.2012/906 sayılı ilamıyla hüküm bozulmuştur.

10. Mahkemece bozma kararına uyularak, 10/12/2013 tarih ve E.2012/148, K.2013/1047 sayılı kararla davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

11. Karar taraflarca temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

14. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur."

15. 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir."

16. 5521 sayılı Kanun'un 15. maddesi şöyledir:

I. “Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır.”

17. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu’nun 19. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İşveren fesih bildirimini yazılı olarak yapmak ve fesih sebebini açık ve kesin bir şekilde belirtmek zorundadır.”

18. 4857 sayılı Kanun’un 25. maddesi şöyledir:

“Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

…

İşçi feshin yukarıdaki bentlerde öngörülen sebeplere uygun olmadığı iddiası ile 18, 20 ve 21 inci madde hükümleri çerçevesinde yargı yoluna başvurabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/1/2014 tarih ve 2014/433 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, 17/10/2005 tarihinde İstanbul 8. İş Mahkemesinde açtığı kıdem tazminatı ve fazla mesai ücreti alacağının ödenmesi talepli davanın makul sürede sonuçlanmadığını ve temyiz incelemesi safhasının devam ettiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucu, 17/10/2005 tarihinde, İstanbul 8. İş Mahkemesinde açtığı işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

24. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

25. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

26. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

27. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

28. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

29. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan bir dava söz konusu olmakla, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

30. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

31. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

32. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi

açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §46).

33. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 17/10/2005 tarihidir.

35. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

36. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

37. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya 5521 sayılı Kanun'a dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

38. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B.No: 2013/4701, 23/1/2014, § 47).

39. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İş akdinin haksız feshedildiği iddiasıyla açılan alacak ve tazminat davasında derhal bir yargı kararı verilmesinde, çalışanın önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir (B.No:2013/4701, 23/1/2014, § 48).

40. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan davalarda takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

41. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No:

2013/772, 7/11/2013, § 65).

42. Başvuru konusu olayda, başvurucu, 17/10/2005 tarihinde İstanbul 8. İş Mahkemesinde, işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi talebiyle dava açmış, Mahkemece, tarafların delilleri toplanmış ve tanıkları dinlenmiştir. Mahkeme, kıdem tazminatı ve alacak miktarının hesaplanması için bilirkişi raporu alınmasına karar vermiş, 14/9/2007 tarihli raporun okunmasından sonra başvurucu ıslah dilekçesi vererek talebini artırmıştır. Tarafların rapora itirazları üzerine 5/4/2008 tarihli ek rapor alınmıştır. Tarafların ek rapora itirazları üzerine üç kişilik bilirkişi heyetinden yeniden rapor alınmasına karar verilmiştir. 5/2/2009 tarihli raporun okunmasından sonra tarafların rapora karşı beyanları alınarak, 24/6/2009 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

43. Davalıların temyizi üzerine, 19/1/2012 tarihinde hüküm bozulmuştur. Bozma kararına uyan Mahkeme, eksik hususları araştırmış ve davacı tanığını dinlemiş, bozma kararı öncesi rapor alınan bilirkişiden ek rapor alınmasına karar vermiştir. Mahkemece, rapora karşı tarafların beyanları alındıktan sonra 10/12/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Karar taraflarca temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

44. Başvurucu tarafından İstanbul 8. İş Mahkemesinde davanın açıldığı, 17/10/2005 tarihinden başvurunun karara bağlandığı tarihe kadar yaklaşık dokuz yıllık bir süredir yargılamanın devam ettiği anlaşılmaktadır.

45. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş akdinin haksız feshinden kaynaklandığı ileri sürülen tazminat ve alacakların ödenmesi amacıyla açılan dava; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

46. Başvurunun konusu olan işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, Mahkemece yapılan yargılama süreçleri ve temyiz süreçleriyle beraber yargılamanın dokuz yılı aşkın bir süredir devam ettiği görülmektedir. İşçi alacağı ve iş hukukuna dayalı tazminat davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

47. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. Başvurucu, işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi davasındaki uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

49. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

50. Başvurucunun İstanbul 8. İş Mahkemesinde açtığı dava, makul olmayan bir süreç olan dokuz yılı aşkın süredir devam etmek olup, başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 8.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

51. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

52. Başvuruya konu yargılamanın dokuz yılı aşkın bir süreden beri devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 8.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili İstanbul 8. İş Mahkemesine gönderilmesine,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

EYUP AKSARI

B. No: 2014/767 | Karar tarihi: 18.06.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/767

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EYUP AKSARI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/767)

Karar Tarihi: 18/6/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Eyup AKSARI

Vekili : Av. Nurullah AKSARI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 12/12/2003 tarihinde Antalya 1. İş Mahkemesinde açtığı alacak davası sonunda davanın kısmen reddine karar verildiğini, karara dayalı olarak yaptığı icra takibinde faizin yanlış hesaplandığını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/1/2014 tarihinde Antalya 7. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 14/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 13/3/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 8/4/2014 tarihinde, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiası dışında diğer ihlal iddialarına yönelik olarak sunduğu görüş başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili tarafından Adalet Bakanlığı görüşüne karşı 22/4/2014 tarihli beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 12/12/2003 tarihinde Antalya 1. İş Mahkemesinde bir ticaret şirketi aleyhine açtığı davada, 12/7/2001 tarihinden itibaren davalıya ait işyerinde çalıştığını, fazla çalışma ücretlerinin, aylık ücretlerinin ödenmediğini ileri sürerek işçilik alacaklarının ve tazminatlarının en yüksek mevduat faiziyle ödenmesini talep etmiştir.

8. Başvurucu, 1/3/2006 tarihli ıslah dilekçesi ile talebini artırmış, alacak ve tazminatların en yüksek mevduat faiziyle tahsilini istemiştir.

9. Başvurucu, 5/5/2008 tarihinde, E.2008/321 sayılı dosyasında açtığı ek davada, bakiye alacaklarının en yüksek mevduat faiziyle ödenmesini talep etmiş, Mahkemece ek dava dosyası, asıl dava dosyası ile birleştirilmiştir.

10. Mahkemece, 30/9/2010 tarih ve E.2003/1059, K.2010/359 sayılı kararla; davanın kısmen kabulüne, 2.400,00 TL aylık ücret alacağı, 2.079,00 TL fazla çalışma ücreti alacağı, 492,50 TL hafta tatili ücreti alacağı, 133,33 TL bayram tatili ücreti alacağı ve 1.793,49 TL kıdem tazminatının davalıdan tahsiline, alacak ve tazminatların tamamına dava tarihinden itibaren en yüksek mevduat faizi yürütülmesine karar verilmiştir.

11. Tarafların temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 4/11/2013 tarih ve E.2011/37341, K.2013/27913 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

12. Onama kararı, 16/12/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 5/8/2011 tarihinde Antalya 12. İcra Müdürlüğünün E.2011/8052 sayılı takip dosyasında, Antalya 1. İş Mahkemesinin kararına dayalı olarak, asıl alacaklar ve 13.679,86 TL işlemiş faizin tahsili amacıyla ilamlı icra takibi başlatmıştır.

14. İcra takibine konu miktarın teminat altına alınmış olması nedeniyle Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 14/10/2011 tarihinde icranın geri bırakılmasına karar verilmiştir.

15. Davalı şirket, 9/9/2011 tarihinde Antalya 2. İcra Hukuk Mahkemesinde başvurucu aleyhine açtığı şikayet davasında, icra takip talebinde alacakların T.C. Merkez Bankasının belirlediği en yüksek faiz oranı üzerinden hesaplama yapılarak tahsil talebinde bulunulduğunu, bankalarca fiilen uygulanan en yüksek faiz oranı üzerinden hesaplama yapılması gerektiğini, faiz oranının yüksek olduğunu ileri sürmüştür.

16. Mahkemece, 18/5/2012 tarih ve E.2011/936, K.2012/451 sayılı kararla; davanın kabulüne, Antalya 12. İcra Müdürlüğünün E.2011/8052 sayılı icra takibindeki faizin 9.929,43 TL olarak düzeltilmesine, kararın tefhim tarihinden itibaren 10 gün içinde Yargıtayda temyiz yolu açık olmak üzere karar verilmiştir.

17. Temyiz üzerine, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 4/12/2012 tarih ve E.2012/11152,

K.2012/11809 sayılı ilamıyla, uyuşmazlık konusu kısmın 4.870,00 TL'yi geçmediği ve bu kararın İcra ve İflas Kanunu'nun 363. maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendine göre kesin olup, temyiz kabiliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle temyiz dilekçesinin reddine, Yargıtay Daire ilamının tebliğinden itibaren 10 gün içinde karar düzeltme isteğinde bulunulabileceğine karar verilmiştir.

18. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 9/5/2013 tarih ve E.2013/2205, K.2013/6906 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

19. Karar, başvurucuya 19/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu, 7/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

21. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

22. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

23. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur."

24. 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir."

25. 5521 sayılı Kanun'un 15. maddesi şöyledir:

I. "Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır."

26. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İşçinin haklı nedenle derhal fesih hakkı" kenar başlıklı 24. maddesi şöyledir:

"Süresi belirli olsun veya olmasın işçi, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

…

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

…

e) İşveren tarafından işçinin ücreti kanun hükümleri veya sözleşme şartlarına uygun olarak hesap edilmez veya ödenmezse,

…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 18/6/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/1/2014 tarih ve 2014/767 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, 12/12/2003 tarihinde Antalya 1. İş Mahkemesinde açtığı dava sonunda alacaklarının kısmen reddedildiğini ve en yüksek mevduat faiziyle tahsile karar verildiğini, bir süre Almanya’da çalıştığı için oradaki ücreti üzerinden ödeme yapılması gerektiği, ayrıca ustabaşı olarak çalıştığı için buna göre ücretlerinin hesaplanması gerektiği halde, Türkiye’deki diğer işçilere ödenen ücret üzerinden hesaplama yapılarak karar verildiğini, faiz konusunda sadece mevduat faizine göre değerlendirme yapıldığını, halbuki altın fiyatlarının da dikkate alınması gerektiğini, bu şekilde işçi aleyhine, işveren lehine değerlendirme yapılarak eşitlik ilkesinin bozulduğunu, kararın 4/11/2013 tarihinde Yargıtay tarafından onanarak kesinleştiğini, İş Mahkemesi kararına dayalı olarak yaptığı icra takibi üzerine Antalya 2. İcra Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan şikayet davası sonunda, Kanun’da belirtilen faizin Merkez Bankası mevduat faizi olmasına rağmen, alacakların tahsilinde, Merkez Bankası mevduat faizinin değil, özel bankaların yıllık mevduata uyguladıkları mevduat faizi oranının uygulanması gerektiğinin belirtildiğini, yanlış değerlendirme sonucu faiz kaybının meydana geldiğini, Antalya 1. İş Mahkemesindeki yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

29. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Antalya 1. İş Mahkemesinde açtığı dava sonunda işçi aleyhine, işveren lehine değerlendirme yapılarak karar verildiğini, bu şekilde eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü, ayrıca delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu davanın kısmen reddine karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddiaları, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ile Mahkemece verilen kararın adil olup olmamasına ilişkin olduğundan, bu iddiaların tamamı yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Öte yandan başvurucunun, Antalya 1. İş Mahkemesindeki davanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ile Antalya 2. İcra Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan şikâyet davasının kabulüne karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Antalya 2. İcra Hukuk Mahkemesi Kararına Yönelik Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası Yönünden

30. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru usulü” kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.”

31. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün “Başvuru süresi ve mazeret” başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.”

32. Bireysel başvurunun ön şartlarından birisi de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür.

33. Bireysel başvuruların, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir (B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18-19).

34. Başvuru konusu olayda, başvurucu, İş Mahkemesi kararına dayalı olarak yaptığı icra takibi üzerine Antalya 2. İcra Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan şikâyet davası sonunda, Kanun'da belirtilen faizin Merkez Bankası mevduat faizi olmasına rağmen, alacakların tahsilinde, Merkez Bankası mevduat faizinin değil, özel bankaların yıllık mevduata uyguladıkları mevduat faizi oranının uygulanması gerektiğinin belirtildiğini, yanlış değerlendirme sonucu faiz kaybının meydana geldiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Başvurucu, Antalya 1. İş Mahkemesi kararına dayalı olarak 5/8/2011 tarihinde Antalya 12. İcra Müdürlüğünde icra takibi başlatmış ve alacakların Merkez Bankasınca bildirilen en yüksek mevduat faiziyle tahsilini talep etmiştir. Davalının, Antalya 2. İcra Hukuk Mahkemesinde açtığı şikâyet davası üzerine Mahkemece, davanın kabulü ile asıl alacağa uygulanan faizin özel bankalar tarafından uygulanan mevduat faizi olabileceği gerekçesiyle takip talebindeki faizin düzeltilmesine, tefhimden itibaren 10 gün içinde Yargıtay nezdinde temyiz kabil olmak üzere karar verilmiştir.

36. Temyiz üzerine, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 4/12/2012 tarihli ilamıyla, uyuşmazlık konusu kısmın 4.870,00 TL'yi geçmediği ve İcra ve İflas Kanunu'nun 363/1. maddesine göre kesin olup, temyiz kabiliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle temyiz dilekçesinin reddine, Yargıtay ilamına karşı karar düzeltme isteminde bulunulabileceğine karar verilmiştir. Karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 9/5/2013 tarihli ilamıyla reddedilmiştir. Ret kararı başvurucuya 19/6/2013 tarihinde tebliğ edildiği halde, başvurucu, 7/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

37. Yukarıda anılan Kanun ve İçtüzük hükümleri uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

38. Başvuru konusu olayda başvurucu, ihlale neden olduğunu iddia ettiği kararı 19/6/2013 tarihinde öğrendiği halde, bu tarihten itibaren otuz günlük başvuru süresinin geçmesinden sonra, 7/1/2014 tarihinde bireysel bulunmuştur. Dolayısıyla başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

39. Açıklanan nedenlerle, ihlale neden olduğu ileri sürülen karara ilişkin olarak otuz gün geçtikten sonra yapılan başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden

incelenmeksizin “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Antalya 1. İş Mahkemesindeki Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

40. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

41. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

42. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

43. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

44. Somut olayda başvurucu, 12/12/2003 tarihinde Antalya 1. İş Mahkemesinde açtığı dava sonunda taleplerinin kısmen reddedildiğini ve en yüksek mevduat faiziyle tahsile karar verildiğini, bir süre Almanya’da çalıştığı için oradaki ücreti üzerinden ödeme yapılması gerektiğini, ayrıca ustabaşı olarak çalıştığı için buna göre ücretlerinin hesaplanması gerektiği halde, Türkiye’deki diğer işçilere ödenen ücret üzerinden hesaplama yapılarak karar verildiğini, faiz konusunda sadece mevduat faizine göre değerlendirme yapıldığını, halbuki altın fiyatlarının da dikkate alınması gerektiğini, bu şekilde işçi aleyhine, işveren lehine değerlendirme yapılarak eşitlik ilkesinin bozulduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

45. Başvurucunun, Antalya 1. İş Mahkemesinde açtığı davada, Mahkemece tarafların delilleri toplanmış, başvurucunun tanıkları dinlenmiş, başvurucunun çalıştığı döneme ait sigorta sicil kayıtları incelenmiş ve bilirkişi raporu alınmıştır. Mahkeme, tüm delilleri değerlendirerek, başvurucunun ücretlerinin ödenmemesi nedeniyle iş akdinin haklı nedenle feshedildiği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

46. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

47. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından

dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkeme kararlarında bariz takdir hatası oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

48. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararlarının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Antalya 1. İş Mahkemesindeki Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

49. Başvurucunun Antalya 1. İş Mahkemesindeki yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

50. Başvurucu, 12/12/2003 tarihinde Antalya 1. İş Mahkemesinde açtığı alacak ve tazminat davasının makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

51. Adalet Bakanlığı, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasına ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

52. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

53. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

54. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

55. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

56. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca

inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

57. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

58. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan bir dava bulunmakta olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

59. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

60. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

61. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §46).

62. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

63. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 12/12/2003 tarihidir.

64. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

65. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/132/7/2013, § 52).

66. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

67. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B.No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

68. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İş akdinin haklı nedenle feshedildiği iddiasıyla açılan alacak ve tazminat davasında derhal bir yargı kararı verilmesinde, çalışanın önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir (B.No: 2013/4701, 23/1/2014, § 48).

69. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan davalarda takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

70. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

71. Başvuru konusu olayda, başvurucu, 12/12/2003 tarihinde Antalya 1. İş Mahkemesinde alacak ve tazminat davası açmıştır. Mahkemece tensip zaptının düzenlenmesinden sonra tarafların delilleri toplanmış, başvurucunun sigorta sicil kayıtları incelenmiş ve tanıkları dinlenmiştir. Almanya Başkonsolosluğu aracılığıyla başvurucunun Almanya'da çalıştığı işyeri araştırılmıştır. 16/6/2005 tarihli duruşmada bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiş, 2/3/2006 tarihli duruşmada tek kişilik hesap bilirkişisi raporu okunmuştur. Başvurucu, ıslah dilekçesi vererek dava değerini artırmıştır. Rapora itiraz üzerine 2/5/2006 tarihli duruşmada iş hukuku uzmanı ve makine mühendisi bilirkişiden rapor alınması için İstanbul Nöbetçi İş Mahkemesine talimat yazılmasına karar verilmiş, 6/2/2008 tarihinde rapor okunmuştur. Başvurucunun 5/5/2008 tarihinde aynı Mahkemede açtığı dava dosyası, 12/12/2003 tarihinde açtığı dava dosyası ile birleştirilmiştir. Birleştirme kararından sonra taraflara, birleşen davaya ilişkin olarak tüm delillerini sunmaları için süre verilmiş, başvurucunun tanıkları dinlenmiş ve 27/5/2009 tarihinde hesap bilirkişisinden rapor alınmasına karar verilmiştir. 1/9/2010 tarihinde bilirkişi raporu okunmuş ve taraflara rapora karşı beyanda bulunmaları için süre verilmiştir.

72. Mahkemece 30/9/2010 tarihinde asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 4/11/2013 tarihinde hüküm onanmıştır. Karar düzeltme yolu kapalı olan hüküm anılan tarihte kesinleşmiştir.

73. Yargılama sürecinde Mahkemece yaklaşık üç ay aralıklarla duruşmalar yapıldığı ve iki dereceli yargılama sisteminde davanın yaklaşık on yıl sürdüğü belirlenmiştir.

74. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

75. Başvuru konusu yargılamada söz konusu olduğu gibi, verilen birleştirme kararının adaletin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için makul olduğu değerlendirilebilirse de, bu tür kararların yargılamayı uzatacağı göz önünde bulundurularak, yargılamanın diğer aşamalarında sürecin hızlandırılması hususunda daha fazla gayret ve özen gösterilmesi gerektiği açıktır.

76. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş akdinin haklı nedenle feshinden kaynaklandığı ileri sürülen tazminat ve alacakların ödenmesi amacıyla açılan dava; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

77. Başvurunun konusu olan tazminat ve alacak davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde ve işçi alacağı ile iş hukukuna dayalı tazminat davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, yaklaşık on yıllık yargılama sürenin makul olmadığı açıktır.

78. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

79. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve 20.000,00 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

80. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olabileceğini belirtmiştir.

81. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez."

82. Başvurucunun açtığı tazminat davasının makul olmayan yaklaşık on yıllık süreçte sonuçlandırılmış olması nedeniyle, başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 10.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

83. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Antalya 2. İcra Hukuk Mahkemesi kararına yönelik adil yargılanma hakkının ihlali iddiasının “süre aşımı” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Antalya 1. İş Mahkemesindeki yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının“açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Antalya 1. İş Mahkemesindeki yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya10.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/6/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.